
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 30 21 08 003 5

کتابخانهٔ ابو الضیا

Kemal, Namık

کمال

Müntehabāt-ı Tasvir-i Efkār

منتخبات تصویر افکار

(مقالات متنوعه)

اوچنجی طبعی

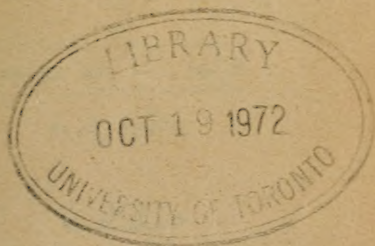
معارف نظارتنك رخصتیله

قسطنطینیه

۱۳۱۱

مطبعهٔ ابو الضیا

LIBRARY
OCT 19 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

اصول تحصیلك اصلاحنه دائر

بند مخصوص

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٠٣ ـ فی صفر ٢٦ سنه ١٢٨٣]

مکاتب صبیانده اصول تحصیل الڭ اعلا بر صورته تحویل اولنمق متصور اولدیغی قوریه دور- یاندن ٤٠٢ نومرومزه نقل اولنان بند مخصوصك برفقره‌سنده تبشیر ایدلمشیدی .

بو تجدید اصول احتیــاجی بروقتدنبرو ارباب دقت عندنده مسلم وَاجراسی ملتزم اولوب، دولت وملت طرفلرندن گرك بالقوّه، گرك بالفعل بوبابده برطاقم تشبثلر دخی وقوع بولدیغی حالده مأمول اولندیغی قدر استفاده ایدیله مامشدر .

بو محرومیت ایسه هر درلو تجدیداتك موقوف علیهی اولان توافق احتیاج مادّه‌سی ، اتخاذ اولنان صورت تدبیرده موجود اولامسندن نشأت ایتمش ایکن، بعض طرفدن شکل خطك مساعده‌سزلگنه حمل اولنه‌رق، حروفك تبدیلی آرزو اولنمشیدی.

بو آرزوده بولنانلرك بر طاقی افکارنده اودرجه مصردر، که جمعیت تدریسیه‌نك امتحانه دائر ٤٠٠ نومرومزده مندرج فقره‌ده ترکجه‌نك ملکهٔ قرائتی آلتی آیده تحصیل اولنه بیله‌جگنه دائر حصولندن بحث ایتدیگمز تجربه‌یی شفاها صورت مطلقه‌ده جرح ایتدیلر .

(آلدقلری جواب ایسه دفع اشتباه ضمننده جمعیت مذکوره مرکزینه مراجعتی توصیه‌دن عبارت ایدی) .

یا تحقیق ناقص وَیا تقلید خالصدن مستعار اولان بومثللو خواطر وهمیهٔ مفرطانه مقوله‌سنك

ملتمز ایچنده وجودی ایسه استقامت افکارجه برنوع نقیصه‌دن معدود اولمق جهتیله بحق‌ردیچون بعض مطالعاتك ایرادینه مجبوریت کلشدر .

شویله‌که: اوّلا (زیرده خلافی اثبات اولنه‌جق ایسه‌ده) فرض ایده‌لم که لسانمزده حروفك تبدیلنه احتیاج اولسون .

مادام که هیچ اولمزایسه اجزای معروفهٔ قرأنی قرائت ، عقایدجه هرفرده الزمدر . وَمادام که لسانمزده درسجه تحریر مرام ایتمك عربینك صرفی اولسون بیلکه توقف ایلدیکی مسلمدر . بزم ایچون خطّ عربینك تحصیل قرائتی براحتیاج مبرمدر . بوحالده ترکجه ایچون حروف اخری ترتیب ایتمك عبث ایله اشتغال دکلیدر .

ثانیا طوته‌لم که اویله اولمسون . تبدیل حروف اولندیغی حالده کتب موجوده‌دن قرن متعاقبده هیچ کیمسه استخراج مآل ایده‌مامك لازم

زیاده تنوع ایتمز . تجدیدی حالنده ایسه بوشکللر
اوتوز بش وَنهایت لسان عثمانیده زائد گورینان
حروف دخی تنقیح اولنسه اوتوز عددینه تنزل
ایده‌جکدر . ضبط اشکال وَملکهٔ تهجی ایچون
بومقدارلر بیننده اوله‌جق فرق نهایت ایکی آیدن
زیاده اوله بیلورمی ؟

حاصلی بزجه تبدیل حروفك نشر معارفه
ادّعا اولنان مضرتی محکمهٔ تمیز اوکنده شویله
ایکی بینهٔ عادله جرح ایدرکه :

(۱) تحقیقات مخصوصه‌مزه گوره الان لسان
عربی‌ای تکلم ایدن یرلرده (اوروپالیلرك آچدیغی)
مکاتبه دوام ایدن شاگردان ملل غربیه اطفالی گبی
اوچ درت آیده لسانلرینی اوقویوب یازمغه مقتدر
اولمقده‌در .

(۲) جمعیت تدریسیه وسائطنك نقصانیله
برابر هفته‌ده اوچر گون برر ساعت ویردیگی

درسلرله اوچ درت آی ظرفنده بر طاقم طلبه یتشدیرمشدر، که اوّللری اشکال حروفی طانیمز ایکن شمدی (لسان عوامده یازلمش اولان) حرکه‌سز رساله‌لری قرائت ایده‌بیلمکده‌در .

ایشته بر دعوا که بالفعل ثابت اولور آنده استدلال نظری‌یه حاجت قالمز . مع مافیه تأیید مدّعا مقامنده ایکی دلیل مجرّب دها ایراد ایده‌لم :

اوّلا بزده آلتی یوز سنه‌دن صکره تبدیلی استنیله‌جك قدر مضرتلی صاییلان شکل خط عربده دخی مستعمل ایکن آنلر اوروپانك شمدیکی حالنه یقین نشر فنونه موفق اولدیلر .

حتی وقتیله تقریبا ۱۲ ملیون نفوسی شامل اولان اندلسك هر قریه‌سنده برقاچ بیاك حدیث ضبط ایتمش برقاضی بولنوردی .

دیمك اولورکه یابو خطك قرائتی ظن اولندیغی

قدر زمانه محتاج اولمز ویاخود که اوقدر زمانك صرفی مانع تحصیل دکلدر.

ثانیا معرفتجه برنجی درجه‌یه واصل اولان انگلتره وآمریقا خلقنك لسان مشترکنده دخی قرائت همان ترکجه درجه‌سنده مشکل ایکن خلقك تقریباً اونده طقوزی اوقور یازاردر.

آنلرده هیچ تأثیری حس اولنمیان برحال بزده نه‌دن تحصیله مانع مطلق طوتلسون!

تحریر بحثی

حروفك بوبابده تصوّر اولنان مضرتی دخی ایکی جهتده مصروفدر که بری رسم خط وبری املادر.

واقعا اشکال متصله‌ده حروف مقطعه‌یه نسبتله رسم خطك بعض مرتبه صعوبتی انکار اولنمز.

امّا بزده دخی عربستانده اولدیغی گبی چوجوقلر اوقودقلری درسی یازمق اصولی جاری اولسه، تحریرده (خیر الخط مایقرأ) درجه‌سنده اولسون ملکه بولمق ایچون بوصعوبتك هیچ تأثیری گوزلیه‌جگی عربلرك بالاده بیان اولنان صورت تحصیلیله مثبتدر .

گاهلم املا بحثنه : بومعلومدرکه لسانمزده ث خ ذ ض ظ ع حروفنك مخارجی تلفظدن ساقطدر .

اشکال حروف اراسنه حرکات خفیفه وثقیله وضع اولندیغی حالده ایسه ح ص ط حرفلری دخی ها وَسین وَتا ایله اتحاد صدا حاصل ایدر .

او حالده بوحروف زائده طی اولنه‌جق ایسه (فائض وَفائز) گبی معنالری بیننده بر ملایمت جزؤیه بیله اولمیان بیگلرجه لغتلر الفاظ مشترکه حکمنه گیرمك وَبوصورت قرائته خدمتی حرکه‌دن

بك چوق زياده اولان قرينهٔ سياقه كيفاً خلل
ويرمك لازم گلور . بو اشكالك ابقاسى حالنده
ايسه تبديل حروفك تسهيل املاده ثمرهٔ مفيدهسى
گورلمامك طبيعيدر .

فرض ايدهلمكه بويله اولسون . املانك صوتى
بر ملتك معرفتنه اصلا دخلى دگلدر . اگر بو بابده
بر دليل مثبت آرانيورسه شونك بيانى كافى اوله
لازمدر كه فرانسز لسانى املاجه بو درجه تركيبدن
صعوبتلى ايكن انگليزجه متكلم اولان ملتك تحصيلنه
سوء تأثيرى اولمدقدن بشقه بلكى اوروپاجه لسان
عمومى حكمنه گيرمشدر .

طبع بحثى

تبديل حروفده مطبوعاتجه معنا ديهجك
بر خدمت تخطر ايدهمز ١٠٠٠ نسخه اعتباريله

باصیلان برکتابک هر جزؤینه که ۱٦ صحیفه‌دن عبارتدر ، ۵ پاره بیله ترتیب حقی اصابت ایتمز که تعیین مصرف جهتنه اهمیت ویرلسون .

— یازی کبی ترتیب برلمدن چیقمقه محتاج دکلدرکه طبعده مستعمل اولان حروفاک برقچ یوز پاره‌دن عبارت اولمسی باعثجه موجب تأخیر اولسون .

نتیجه

بر آدم که (قواعد لسان و عقاید مذهبیه وحساب وتاریخ وجغرافیا کبی) هرصنفه مطلق الوجوب اولان فنونک هیچ اولمزسه مبادیسنی تحصیل ایتمیه . واو اوقومه یازمه دخی استفاده‌جه صرف جهل حکمنده بولنور . فلهذا عاری اولان برمزیتک وجودی عدمیله‌مساوی دکلدرده نه‌در ؟ بوقدر شیئک تحصیلی که هیچ اولمزایسه ایکی

اوچ بيله محتاجدر، اوقدر مدتده شمديكى حروف
ايله دخى قرائت وتحريرده بالطبع ملكه حاصل
اوله‌جغنى كيم انكار ايده‌بيلور .

حاصلى مبادئ تحصيل اقتضاسى اوزره تعديل
اولنورسه حسن نتيجه‌سى اثريله بويله تصورات
وهميه‌نك سرعت زوالنده اشتباه ايتميز .

ماليه‌نك معاملات حسابيه‌سنه

دائر بر لايحه‌در [١]

[تصوير افكار ـ نومرو ٤٠٦ ـ فى ربيع الاول ٦ سنه ١٢٨٣]

خزينهٔ دولتك اصول معاملات حسابيه‌سنى
تأسيس ايدن ذوات زمانلرينك ايجابات ومعلوماتنه

[١] مترجم رشدى پاشانك شيوهٔ انشاسنى تقليداً
يازلمشدر. بومقاله‌نك حين نشرنده مشاراليه صدر اعظم
ايدى . (للطابع)

گوزه‌ یك گوزل ترتیب ایتمشلر ایسه‌ده صکره‌لری
ترتیبات مذکوره‌نك بعض جهتلرنده اجرا اولنان
بر طاقم تعدیلات احتیاجات صحیحه و اساسیه گوزده
یله‌رك یاپلمش شیلر اولمیوب فروعاته متعلق بر طاقم
تبدیلات موقته‌دن عبارت بولندیغندن، معاملات
خزینه‌نك اصلاحنه مدار اولمدقدن بشقه بالعکس
اصول قدیمه‌یی دخی هیئت اصلیه‌سندن چیقارمش
اولمسی حسبیله گیده گیده گرك قلملرك و گرك
طشره‌لرده بولنان مالیه شعبه‌لرینك انتظام و انضباطنه
خلل طاری اولمسیله بعض محاسبه‌لرده پك چوق
اوراق عتیقه تداخله دوشمش و ایشلك یکیسی
اسکیسیله قاریشه‌رق گوندن گونه تکثر ایتمکده
بولنمش اولدیغی مثللو، قیودك اول وجهله مشوش
بولنمسنه مبنی اولیای امور حضراتی طرفندن
برجنس واردات ویا مصارفك مقدار ویا معاملاتی
صورلدیغی حالده برخبر صحیح وسریع آلنه‌مدیغی

وَبو صورتله دولتك مایه الحیاتی مثابه‌سنده اولان
الڭ صاغلم وارداتنك بیله وقت وزمانیله استیفاسنه
موفق اولنه‌مدیغی گورلمکده‌در . وَ برده اقلام
خزینه امور حسابیه‌یی رؤیت ایتدکدن بشقه، ایالاتده
جهت مالیه‌دن تفرّع ایدن برطاقم تدابیر ملکیه‌نك
ردّ وقبولی وَمعاملات نقدیه‌یه دائر دولتله افراد
اهالی بیننده جریان ایتمکده اولان هر درلو دعوینك
حکم وتمییزی وظائفیله دخی مکلف اولدیغندن ،
وَموجود اولان نظامات ایسه ذاتاً ایجاب ایتدکجه
پارچه پارچه یاپلمش اولدیغی جهتله مطّرد بر حالده
اولمیوب بیاغی هر فقره‌سی دخی بر قلمده مضبوط
بولدیغندن، طبیعتیله تسویهٔ مصالح بر صورت منتظمه‌ده
جریان ایده‌میوب ، هم موادّ مهمهٔ دولتك وَهمده
مصالح عبادك بر چوغی تأخر ومشکلاته‌دوشمکده‌در ،
تعریفه حاجت اولمدیغی اوزره بر دائره‌نك حسن
اداره‌سی، اصولنك استقامتیله مأمورلرینك درایتنه

متوقف اولدیغی جهتله، معاملات خزینه‌نك دولتجه ملتزم اولان اصلاحنی دخی بوایکی جهتده آرامق لازم گلور. اوتوز قرق سنه‌دنبرو مملکتك امور مالیه وتجاریه‌سی اوروپانك معاملاتیله ارتباط کلی حاصل ایدرك صورت اصلیه‌سی همان بتون دگشمش وممالك غربیه‌ده فن دفتری دخی معارف سائره ایله برابر پك زیاده ترقی ایتمش اولدیغندن، خزینه‌نك امور حسابیهٔ آتیه‌سی معاملات سابقه‌سندن تفریق ایله اصول جدیده‌یه تطبیق اولنمق وتقسیم وظائف، انضباط واداره‌نك شرائط اساسیه‌سندن اولدیغندن محاسبات جدیده‌یه مأمور اوله‌جق هیئت واردات ومصارف وَوزنه وَسائر لزومی اولان شعبه‌لر اعتباریله بر قاچ دائره‌یه وَهر دائره وظیفه‌سنك انواعنه گوره اقتضاسی قدر اقلامه تقسیم اولنمق وَبوندن بشقه‌اشبو دوائرك معاملاتیله یومیه تحصیلاتك خلاصه وجهله قیودینی طوته‌رق

وَطشره‌دنك شهریه وَ (سالیه) جدوللرینی متعلق
اولدیغی قابه ویرلمدن اوّل تدقیق ایدرك، واردات
و مصارف وَ بقایا وتحصیلاتك اجمالی ضبط ایله
اقتضا ایدن معلوماتی اعطا ایتمك اوزره نظارت
مقامیله معاملهٔ دائمه‌ده بوله‌جق وَهرسنه‌نك ختام
مدت حسابیه سنده موازنه‌سنی تنظیم ایده‌جك
آیروجه برقلم تشکیل اولنمق وَخزینه‌نك قیود
موجوده‌سنی جمع ایله هم محاسبات عتیقه‌یی وَهمده
لدی‌الاقتضا دیوان محاسبات وَیاخود بشقه برمجلسه
مراجعت ایتمك اوزره مواد ملکیه وَمصالح عبادی
تسویه ایتمك اوزره کتبه‌نك قدماسندن بردیگر
هیئت ترتیب اولنمق وَ نظامات موجوده کلفت
ومباینتدن قورتارلمق گبی بعض تدابیرایله مسئله‌نك
اقلکی جهتی تسویه پذیر اوله‌جغی مجزوم ایسه‌ده،
هرایشك وَخصوصیله بومثللو امور مهمه‌نك حسن
تمشیتی اداره‌سنه مامور اولانلرك اساساً نظریات
مصلحتده مهارتنه منوط اوله‌رق، ممالك دولت علیه‌ده

فن دفتری تعلیم ایدر بر مکتب اولمیوب. امور جاریه‌نك تسویه‌سی یالکز کتبه‌نك ذکاوت ذاتیه‌سنه قالمش و اقلام خزینه‌یه هرکیم طالب اولور ایسه لیاقت آرانلقسزین قبول اولنمقده بولنمش اولمسی تأسف اولنور حالاتدندر .

هرنه حال ایسه بر کره اولمش، بازی بوندن صکره احوال قدیمه بقایاسندن اولان بو حالك اصلاح اولنمسی و خصوصیله خزینهٔ مالیه‌نك تجدید اصول ایتمسی کرك بوراده بولنان و کرك ایالات و سنجاقلرده اولان امور حسابیه مأمورلرینك نظریات فن دفتریده معلوماتنه محتاج اولمسیله ایشك کیفیتی تحت نظر دقتده طوتلمسی لازمه‌دن اولوب، معاملات حسابیه‌نك تنظیمی دولتجه ملتزم اولدیغی ایشیدلمکده اولدیغندن. اشبو ملاحظات خیرخواهانه‌نك عرض و ایرادینه ابتدار اولندی .

احوال مالیه یه دائر بر لائحه در [١]

[تصویر افکار - نومرو ٤١١ - فی ٨ ربیع الآخر ١٢٨٣]

کچن یگرمی اوتوز سنه‌نک وقوعاتی لایقیله مطالعه اولندیغی صورتده مستبان اوله جغی وجهله دولت علیه‌نک تجدید اصول ایتدیکی زماندنبرو ادارهٔ ملکیه سنده وقوعه گلان خطالرله برابر بر طاقم تدابیر اعماریه دخی اتخاذ اولنمش ایسه‌ده بونلر بتون بتون ثمرات ظهور ایده‌مامش و لایقیله نظامی ده یرلشدیریلمه‌مش و دها سائر بعض اسبابه مبنی اجراآتنده شایان تأسف برچوق قصورلر ظهوره گلمش ایسه‌ده ینه مملکتمز بتون بتون آثار ترقیدن محروم قالمامشدر. خصوصیله بو زمانده بر مملکتک زنگینلگی قدرت و معموریتنک الڭ باشلی سببلرندن اولدیغی حسبیله دولت علیه معاملات مالیه‌سنی اصلاح

[١] کذا رشدی پاشانک شیوهٔ انشاسنه تقلیداً یازلمشدر.

ایچون ثروت عمومیه‌نك اساسی حکمنده اولان
امنیت واعتبارك تأییدینی التزام ایدرك ، خارجدن
وَ داخلدن یاپیلان استقراضلر تخصیصاتنك وقتی
وقتنه تأدیه‌سیچون درکار اولان آرزوی خلصانه‌-
سنی اعلاندن خالی اولمامش وَ اوروپانك احوالی
اوزرینه اجراسنه لزوم گوریلان تدارکات کلیه‌دن
طولایی مالیه خزینه‌سنك حال اغتشاشی بوگونکی
بولندیغی درجه‌یه گلوبده سلطنت سنیه‌نی برمعامله‌ٔ
استثنائیه اختیارینه مجبور ایدنجیه قدر بو آرزوینی
بالفعل دخی اثبات ایتمش ایسه‌ده نه‌چاره‌که واردات
عمومیه‌نك حسن استعمالنه وَدولتك تصرفات واصلا-
حات صحیحه مسلکنده بولندیغنه معلومات کامله
حاصل اولمدقجه صرف ایدیلان همتلر نه‌قدر جسیم
ومعتنا اولسه ینه کیسه مطمئن اوله‌میه‌جغندن ،
وَ بوندن بشقه تجدیدات واقعه‌نك بعض جهتلری
خلقك گورنگنه مخالف وَبر طاقم تفرعاتی دخی

صحیحاً مضرتلی چیقارق هرکسی اورکوتمش اولد‌
یغندن، محدث تدبیرلر، ولو خیر محض اولسه بیله
سوء ظن آلتنده قالدیغی جهتله استکمال امنیت
ایچون دولتجه اختیار اولنان بونجه فداکارلقلر
آرزو اولنان مقصد مهمك استحصالنه کافی اولمه‌
مدقدن بشقه؛ بعض ارباب فتور عندنده مالیه‌نك
شمدیکی بحرانی بیاغی علل مزمنه‌دن اولدیغنه
اعتقاد حاصل اولمشدر. واقعا مشکلاتك جسامتی
منکر دگل ایسه‌ده اصلاحنك دخی خارج ازامکان
اولمدیغی بك چوق دلیللرله اثبات اولنه بیلور:
ازجمله زمانمزده اکثر دولتلر رفاه واقتدارلرینك
تزییدینه مدار اولور ملاحظه‌سیله قوهٔ غالبیتله
نفوذلرینك تکثیرینه چالیشه‌رق سلاح آلتنده
طوتدقلری بیوك بیوك اردولرله ثروت ملکیه‌لرینه
بر آغر یوك تحمیل ایلدکلری مثللو، بر طاقم دولتلر
دخی علنیت اوزره معامله‌دن چکینه‌رك ادارهٔ لرینه

طاری اولان فنالغك کتمنی التزام ایتمدکلرندن .
دوشدکلری مضایقه‌یه بالطبع وقتیله چاره آرایه‌
میوب ایشلرینی کندیلکلرندن بر حال خطرناکه
دوشورمکده اولدقلری حالده ، انکلتره وکلای
سابقه‌سی بوایکی مسلکدن دخی تبرّی ایله ادارهٔ
داخلیه‌لرینك اصلاحنه حصر همت ایتمش وباخصوص
تصرّف قاعده‌سنه فوق الغایه رعایتله واردات
ومصارفی بر آچقسنه وارنجه‌یه قدر هرکسك گوزی
اوکنده حسن اداره وتعهدات دولتی وقتی وتمامی
ایله ایفا ایلمش اولدقلرندن . دولت مشار الیهانك
نصف وارداتی ایکی یوز سنه‌دنبرو محافظهٔ شان
واستقلالیچون آچدیغی محاربه‌لردن ترتب ایدن
دیون طاقتفرسانك یالکز فائضنه کتمکده ایکن .
دیکر نصفیله مصارف مقتضیه‌یی بلا صعوبت تسویه
ایتدکدن ماعدا . برطرفدن دیون دولتی قریم محار-
به‌سندن اوّل بولندیغی درجه‌یه تنزیل وبرطرفدن

دخی اهالینك تکالیفی خیلی تخفیف ایلشلردر . انگلترهنك ثروت و معموریت فوق العادهسنه گوره معاملات جاریهسی ممالك عثمانیه ایله نسبت قبول ایتمز ظن اولنور ایسهده دولت مشار الیها غایت متشتت و تقریباً کرهٔ ارضك برثمننه مساوی اراضی یه وملل مختلفهدن یکی یوز ملیونه [١] قریب تبعهیه مالك وسواحلنده اعصار سابقهده مثلی نامسبوق برجسیم دونغا بولندیرمغه مجبور اولدیغندن ادارهٔ عمومیهسیچون تصوردن خارج مصارفه محتاج اولوب حال بوکه دیون تخصیصاتندن فضله قالان نصف وارداتی سلطنت سنیهنك استقراضلر قارشولغندن بشقه اولان وارداتنك اوچ قتنه آنجق بالغ اوله بیلدیگنه گوره ایکی طرفك احتیاجاتیله اسباب اقتداری مقایسه اولندیغی صورتده انگلتره مالیهسنك

[١] الیوم اوچ یوز التی برمیلیون ، سکز یوز یتمش بیك ایکی یوز نفوسه مالکدر . للطابع

مشکلاتی خزینهٔ جلیلهدن دها آغر بولندیغی
قولایلقله میدانه چیقار. معاملات مالیهنك اصلاحنده
اتخاذی لازم گلهجك مسالك بختنه گلنجه مضایقهٔ
حالیهالده بولنان ایراداتڭ احتیاجات صحیحهٔ دائمیهیه
عدم کفایتندن ایلرو گلمش بر حال اولمدیغی مثللو،
ممالك دولت علیهنك احوال حاضرهسنه گوره
قولایلقله تزیید واردات ممکن اولهمیهجغی بالتجربه
ظاهر اولدیغندن. اصلاحات مطلوبهنی تصرفات
کامله وتنظیم معاملات ایله امنیت واعتبارڭ تزییدی
وصرفیاتڭ هر شعبهسی بیننده انتظام اداره
ومعموریت ملکیهیی موجب اولهجق صورتده نسبت
صحیحه حصولی یولنده آرامق لازم گلهجگی ومأمول
اولندیغی اوزره اوروپاده اعادهٔ آسایش میسر
اولور ایسه دولت علیه اتخاذ کردهسی اولان تدابیر
احتیاطیهنك ایجاب ایتدیردیگی صرفیات فوق العاده‌دن
دخی قورتلمش اولهجغندن، خزینهنك مضایقهٔ

حاضردسی بعض مرتبه خفت بولەرق اقتضا ایدن
تدابیر اعماریەنك اجراسنه برزمان فرصت حلول
ایتمش اولەجغی درکاردر . ایشته امور مالیه حقنده
متصوّر اولدیغی ایشیدیلان تشبثات مطالعات
مبسوطەیه موافق ظهور ایتدیگی تقدیرده آززمان
ایچنده چوق فائده حصوله کلسی مأمول اولنور .

§

(غزته لساننده علاوهٔ افکار)

اوروپاده استر پروسیانك سلاح سطوتله مؤید
اولان حکمی خصمنه غالب گلسون . استرسه امر
برعکس اولسون . مادام‌که نتیجەسنك طوغریدن
طوغری‌یه دولت علیەیه تعلق اولمه اووقایع بزه
گوره برنجی درجەده معتنا طوتیلەمز . زیرا
هرملتك اقدم وظائفی هرشیدن زیاده کندی ملکنك
اسباب معموریتنی دوشونمکدر که بویولده لزومی

قدر صرف همت ایدنلر احوال دولیه‌ده ظهوره
کلمکده اولان تغیرات عظمایی سیرجی نظریله
تماشا ایده بیلورلر .

ایشته بو ملاحظه‌یه مبنی پولتیقه‌نك اهمیتی
دولتجه حصر اشتغالی موجب اوله‌میوب، روایت
واقعه‌یه نظراً مالیه‌جه بعض تدابیر مهام اتخاذینه
اقدام اولندیغی مثللو ایراد ومصرف کمال دقتله
تحقیق اولندرق، نتیجه‌سی مبین برموازنه دفترینك
نشری مقرر بولنمشدر .

موازنه‌نك نشرینه دولتجه نه‌قدر همت وَمعاینه-
سنه اهالی طرفندن نه‌درجه رغبت اولنسه شایان
دکلمیدر؟ صورتده یالکزجه دولتك ایراد ومصرفنی
مبین اولان بوجدول حقیقتده صورت اداره‌نك
برمکمل آینه‌سیدرکه هرسنه دولتك اسباب ترقی‌یه
مقدار همتی وَ جهات صرفیاتك نسبتی وَ ملکك
درجهٔ معموریتی وَ اهالیسنك مرتبهٔ ثروت وَ بلکه

صورت ترتیبی آندن ظاهر اولور . بونك ایسه حصول امنیته نه‌درجه مدار اوله‌جغی معلومدر . بویله برامر خیرك عقدهٔ تأخرده قالمسی نه‌دن جائز گورلسون ؟

عجبا دولتجه اختیار ایدیلان تدابیر فوق‌العاده‌که هردولتی بردرجه‌یه قدر حال دائمیسندن چیقارمش اولان اوروپانك قاریشقلغندن نشـأت ایتمشدر موازنه‌نك نشرینه حائل اولیور . بزایسه دولت علیه‌نك محافظهٔ استقلالیچون هردرلو فداکارلقدن چکنمامك ملتمزك خصائل وطن پرورانه‌سندن اولدیغنی بیلدیکمز ایچون بویله برمانعه‌یه وجود ویرمیز . هرنه ایسه بالاده بیان اولندیغی گبی مدققانه تنظیم اولنه‌جق موازنهٔ صحیحه‌نك یقینده انتشاری مأمولدر .

ملجاء محتاجینه دائر بند مخصوص

[تصویر افکار - نومرو ٤٠٨ - فی ١٤ ربیع الاول ١٢٨٣]

بر ملتك، که مذهب ومشربی اخوت انسانیه قاعدهسی اوزرینه مؤسس اولور، افرادینك هر بری خندان وطن ایچنده کیمسهیی نعمت معیشتدن محروم ایتامك شاننده اولان فضیلت سخا ایله تزیین نفس ایتمگی واجبهٔ ذمت بیلور .

ایشته بو خصلت محسنه ایله عالمده شهرت بولان ملتلرك بریده عثمانلی خلقیدر. که فضائل دیانت وعلوّ همتله متصف اولان خواص کراممزدن، افراد عوامنه قدر انفاق محتاجین خصوصنی مالك اولدقلری کنز قناعتك زکوتی مثابهسنده بیلدکلری جهتله، مملکتمزده فقرایه سرمایهٔ تعیش اولمق ایچون عمومك جوهر فتوتی یتشور، که موجود اولان سائللرك هر بری بو دعوانك بر دلیل ذی حیاتیدر .

اتخاذنده گوریلان تأخر برحمت مؤثره ایله نهایت
بولمسی مأمولدر .

اعتقادمزجه دنیاده هیچ برمشغولیت یوقدرکه
مالتك اعلای قدرینه چالشمق وظیفه‌سیله امکان
اولان برحکومتی بوملاو وسائل خیریه جهتنه‌دن عطف
نظردن صحیحاً منع ایده بیلسون .

ابنای وطن ایچنده سائلرك شمدیکی حالنده
بقاسنی التزام ایدر برعاقل یوقدر ظن ایدرز .
اگر وارایسه دیلنجیلکه اختیاری سلوك ایدنلرله
ردائتده اشتراکی جبلیسنه حکم ایدیله بیلور .

—— ◆◇◆ ——

ممالکتینه پرنس انتخابنه دائر (اتوال دوریان) غزته‌سنه جواب

[تصویر افکار - نومرو ۴۱۱ - فی ۲۵ ربیع الاول ۱۲۸۳]

پرنس هوهنزولرنك ممالکتین ویوده‌لغی تصدیق اولندیغنه دائر اتوال دوریان برمقاله نشر ایدرك مآلنده بو نتیجه‌نك فوائدی حقنده برطاقم مباحث ایراد ایتمشدر .

هنوز بو تصدیق صورت رسمیه‌ده اجرا اولنمامش ایسه‌ده دولتجه دردست مذاکره اولدیغنی اکثر اوروپا غزته‌لری روایت ایدییور. حتی انکلتره رئیس وکلاسی لورد دربی دخی پارلمنتوده بو روایتی تصدیق ایدر برنطق ایراد ایتمشدر. تصویر افکار بو مسئله‌نك هر جهتی حقنده اولا مطالعه‌سنی تکرار بتکرار میدانه قویمش اولمق جهتیله شمدی تجدید بحثه حاجت اولمدیغی گبی نتیجهٔ قرارك اعلان

رسمیسی گورلمدکجه بیــان اولنه‌بیله‌جك اسبابنك تحریسنی دخی لازمه‌دن عدایتمیز .

فقط اتوال دوریانك مقاله‌سنده یالکز تصویر افکارك ذاتنه عائد اولان سوزلرك بالمجبوریه ردینه ابتدار اولنور :

اولا مذکور غزته‌دیرکه « مقدما دولت علیه‌نی مملکتینه بلا توقف عسکر ادخالیچون تضییق ایتمش اولان ترکی وتصویر افکار غزته‌لرینــك شمدی خطالرندن رجعت ایتملری لازم گلور » .

زیرده منــدرج اولان ایکی سؤالی بوبابده برجواب کافی عد ایدرز .

(١) عجبا تصویر افکار مملکتینه بلا توقف عســکر ادخالنیی توصیه ایتــدی . یاخود یالکز ادخال عسکر تدبیرینك لزومندن ودولت علیه‌نك بوبابده دزکار اولان حقندن بحث ایدرك یازدیغی مقاله‌نك هربرنده قونفرانسـك مطلوبه موافق

برقرار ویرمسنیمی تمنی ایلدی . غزته‌مزك قنغی فقره‌سی قضیهٔ اولی‌یه دلیل اولور ایسه گوستر-لسون . یوقسه بویله اسناد مالم یکن اثبات ویاتسلیم حقیقتده عجزی جهتله ناموسنی تمرّد اغورنده فدا ایدنلرك کاریدر .

(٢) فرض ایده‌لم که (اتوال دوریانك ادّعا ایتدیکی وجهله) تصویر افکار طرفندن اول وقت بلا توقف مملکتینه عسکر ادخالی توصیه ایدلمش اولسون . برمطالعه فعله کلامکله نه‌دن خطا اولمق لازم کلیور . برفکرك استقامتی مجرد دولتجه التزام اولنمسنه‌می توقف ایدر . اتوال دوریان دولتلو سردار اکرم پاشا حضرتلرینك افلاقه گیرمك اوزره اولدیغنی کمال اعتماد ایله بیان ایلدیکی زمان مملکتینه عسکر ادخالنك مضرتنه دائر متقدّما ایراد ایتدیکی ملاحظاتك بطلانه‌می حکم ایتمشدی .

ثانيا اتوال دوريان تركى غزته‌سيله تصوير افكارڭ استدلالاتى خلاف معقول اولديغنى وبعض كرّه مقصدينى دخى پيش نظردن غائب ايتديكنى ادّعا ايتمشدر .

خصمز بوبابده اثبات مدّعايه صالح بر دليل گوسترمش اوليدى مثبت المطلوب . والّا هر حكم عقلى‌ي برقياسدن استنتاج ايتمك انسانڭ شانندن ايكن بويله برادّعاى مجرّد ميدانه قويمق مناظره‌جه بيلمزكه نصل جائز اوله‌بيلور .

بوغزته‌نڭ محررلرى كنديلرينى انساندمى عد ايتمزكه بونڭ گبى بروظيفهٔ ناطقيتله كنديلرينى مكلف طوتميور .

برده اتوال دوريان بو مقاله‌نڭ خاتمه‌سنده استانبول غزته‌لرينڭ هربرينڭ حالى گرك دولت وگرك خلق عندنده معلوم اولديغنى بيان ايدرك ضمناً ادّعاى ممدوحيت ايتمك استر . فقط بو ادّعايه

استانبولده دکل، بکرشده قالقشمش اولسیدی بلکه
تصدیق اولنه بیلوردی .

ایشته جوابمز ختام بولدی. فقط افکار عمومیه
قارشوسنده لازم الاجرا بر وظیفه‌مز قالدی،که اوده
مملکتین حقنده اولان روسیه پولتقه‌سنك تحقیقیدر.
چونکه اتوال دوریان روسیه‌نك بو مسئله‌ده
طوتدیغی پولتیقه‌یی سوء قصدده حمل ایتمشیکن
تصویر افکار بو مطالعه‌یه اشتراك ایده‌میه‌جگنی
میدانه قویمشیدی .

صکره‌لری ایسه روسیه دولتی بردن بر مسلکنی
تبدیل ایدرك، حتی دولت علیه عسکرینك مملکتینه
دخولنی معاهداته مغایر عد ایده‌جگنی مشعر پرنس
غورچاقوف طرفندن روسیه سفراسنه محررات
عمومیه گوندرلمشدر .

تصویر افکار، ینه اسکی ادعاسنی تکرار ایله
دیرکه: بو تبدل، روسیه‌نك اوزمان مملکتینی غصب

ایتمك افکارنده بولنمسندن حاصل اولمش بر نتیجه دگلمدر .

چونکه روسیه‌لی بویله بر نیتده بولنمش اولسیدی مملکتینده‌کی آتش اختلالی اشعال ایله مقصودینه واصل اولمغه چالشمق النده ایکن پرنس قوزه‌نك حکومتدن اسقاطی اوزرینه مملکتینه آیری آیری قائمقاملر نصبنی تکلیف وقونفرانسده مملکتینك اجتماعی علیهنده و اجنبی پرنس امیدینی قطع ایده‌جك براصول اختیار اولنمسی طلبنده بولنمق گبی اهالی‌یی کندیسندن توحیش ایده‌جك معامله‌لرده نیچون بولنسون .

بو تبدیل مسلك خصوصنك سبب اصلیسنه گلنجه . استقامت افکار و صحت روایات ایله مشهور اولان (ژه‌وفوددوه‌ق مونند) نام غزته‌نك افاده‌سنه گوره پرنس هوهنزوللرنك روسیه ایمپراطورینه قرابتی اولان بر پرنس ایله ازدواجی قرارلشمشدر .

بویله مقتدر بر دولتی اقوال و افعالندن مسؤل طوته‌جق عالمده بر قوّت موجود دکل ایکن . روسیه دولتنه گوره مملکتینجه قوجندیغی افکار خصمانه‌یی بر طرف ایتدکدن بشقه تزیید نفوذینه مدار اوله‌جق بر رابطهٔ قرابتك ظهوری نه‌درجه اغتنامه شایان بر فرصت اولدیغی معلومدر .

حاصلی تصویر افکارك مرادی او اثناده روسیه‌نك مملکتینی غصب ایتمك تشبثنده بولنمدیغنی بیان ایدی . بر قضیه‌نك خلافنی اثبات ایدر هیچ بر اماره ظهور ایتمدی . چونکه حقه مقرون اولان بر دعوانك خلافی دائما دلیلسز قالور .

اتوال دوریانك مقصودی ایسه روسیه‌دن چکنمکی توصیه دکل ، مملکتین خلقنك هر نه یولده اولورسه اولسون ترویج افکارینی الزام ایدی . اغلب احتمال اولدیغی اوزره امیدی حصوله کلدی . چونکه اکثر احوالده بدخواهلر نائل مرام اولور .

[تصویر افکار – نومرو ٤٢٠ – فی ٢٦ ربیع الاول ١٢٨٣]

امپراطور ناپولیون طرفندن مقدما بعض تحقیقات علمیه ایچون بو طرفلره کوندرلمش اولان موسیو [ادوار غوئن] طبیعت شاعرانه‌سنه شایان برقصیده انشا ایدرك ترکجه تنظیم ایتدیردیکی ترجمهٔ منثوره ایله برابر نشر ایتمشدرکه مآلی روی زمینه برحال تزیین عد اولنمغه شایان اولان بوسواد اعظمك لطائف احوالنی وخلافت کبرا مسندینك وظائف اقبالنی برطرز بدیع ایله بیاندن عبارتدر .

غربك جواهر معارفندن ماعدا شرقك ازهار تخیلاتیله دخی برقتدها رونق بولمش اولان بو مدیحهٔ نازکترین ناظمنك زادکان طبیعتندن بردلارا نازنیندرکه روم اقلیمنده پرورده اولمشیکن ینه اوروپانك افکار ابکارنده اولان محاسن آدابی

آیینهٔ اندامندن اظهار ایتدیکچون هر وجهله ارباب مطالعهنك نگاه التفاتنه شایان گوریئور .

بناء علیه بونك رغبت عمومیهیه توصیهسیله برابر هیئت مجموعهسنه نمونه اولمق اوزره اوّلکی بندینك نظماً ترجمهیه نقل مآلنده قلم عاجزانهمزی بروجه آتی ترجمان ایلدك :

« عیاندر بر سپهر اطلسین آلتنده بر کشور
که رساماں اولور دلبسته ارباب سخن حیران
طبیعت گویا بر روز شهر آیین و بهجتده
آکا گنجینهلرله جوهر حسن ایلمش ارزان»

گرید مسئله‌سنه دائردر [۱]

[تصویر افکار - نومرو ٤۲۳ - فی ١٤ جماذی الاولی ١۲٨٣]

السیف اصدق انباء من الکتب
فی حده الحد بین الجد واللعب
بیض الصفائح لاسود الصحائف فی
متونهن جلاء الشك والریب

قطعه‌سی قانون سیاستك برحکم قطعی النفاذ-یدرکه معاملات دولیه‌ده زمان ومکانك تبدلیله اصلا تحوّل قبول ایتمز. واقعا دولتلر بیننده ظهور

[۱] بو مقاله‌یی مجرد اسلوب افاده‌سنده‌کی لطافته مبنی درج ایلدك . کمالك سیاسیاتده مؤخراً احراز ایتدیگی وقوف ایله تماميله متباين اولان بو اجتهادی، سیاسیاتده‌کی صباوت افکارینك غلیانه دم وطنپروری ایله اتحادندن طولایی برطاقم حقایق سیاسیه‌یی پامال ایتمکدن عبارت اولدیغیچون فکرینه هیچ بر وقت اشتراك ایده‌میز.
للطابع

ایدن دعوالره حاکم حاسم (اسباب سطوتك تعبیر
مجملی اولان) سیف صارمدن بشقه کیم اوله‌بیلور.
اگر اکا مقابل حقانیت گوستریله‌جك ایسه نصل
تسلیم اولنور، که حکمتك بو دستور مقدسی قوهٔ
اجرائیه‌دن بری اولدقجه افراد ایچنده بیله واجب‌
الاطاعه صایلمدیغنی اثبات ایچون یالکز هریرده
موجود اولان ضابطه اداره‌لرینی گوسترمك
کافیدر.

حال بویله اولنجه امثالنك افعالنی حق وناحق
هرنه صورتله اولور ایسه اولسون جلب منفعت
وَدفع مضرته مصروف گورمکده اولان دولتلره
گوره، که فوقلرنده بر قوهٔ حاکمه طانیمامقده‌درلر
فوائد حکومتی قواعد حکمت اغورینه فدا ایتمك
نصل قابل اولور.

بناء علیه طبیعی وموضوع اعتباریله ایکی‌یه
منقسم اولان حقوق دولیه قضیه‌سنك هرقنغی

جهتندن باقلسه قیاس مقسم گبی انتاج ایده‌جگی حکم واحددرکه اوده «الحکم للغالب» مدعاسنه عائددر .

ایشته معاهدات دولیه‌بو حکمك نفع وضررندن حصه‌مند اولانلر بیننده رضای طرفینی مبین اولدیغیچون دولت ومتجه معاملاتی یکنسق برشرع مستقیمه تابع اولان اسلام آراسنده مصالحه سندی عنوانیله یاد اولنمشدر .

اکثا رعایت ایسه مدنیتك صلاح حالی موجب اولمق جهتیله ملت عثمانیه تشهیر ایتدیگی سلاح جهاد سایه‌سنده دور ظهورینك حقنی ایفا وشانی اعلا ایدرك ، برقاچ دولتك انقاضیله مبنای عظیم سلطنتی تأسیس ایلدکدن صکره سیف جلادتله تحدید ایتدیگی حقوق عهدیه‌یی اجانبه کندی معاملاتی بیننده برسد آهنین عد ایدردی .

حتی قوهٔ غالبانه‌مز براً گاه آلمانیا وگاه یمن

صحرالرنده ملتك اعلام حشمتنی اعلا وَبحراً گاه
اسپانیا وَگاه عدن دریالرنده دولتك احکام سطوتنی
اجرا ایتدیگی زمانلرده بیله سلطنت سنیه مجاور-
لرندن هیچ برینك بلا سبب حقوقنه تعرض
ایتمامشدر. که قهرمانلر خصائلندن اولان بویله
بر صفت فتوت اجدادمزه الڭ بیوك بر مدیحهٔ افتخار
عد اولنه بیلور .

چونکه تاریخلرك تواتراً اثبات ایتدیگی اوزره
دولتك منتهای ترقیسی اولان سلیم اوّل دورندن
صکره عثمانلی قلیجندن جریحه دار اولانلر یا حدود
شرعیه‌یی پامال ایدرك ارباب توحیدك تفریق
اتحادینه وَیا عهود مرعیه‌یی اخلال ایلیه‌رك اصحاب
تثلیثك تأیید اعتقادینه تصدّی ایدن وَهیچ اولماز
ایسه تصدی ایتمك نیتنده بولنانلردن عبارتدر .

یا فوائد تعاونی تزیید وتعمیم ایچون اطاعتی
فرض عین وَقواعد تمدّنی تمهید وتحکیم ایچون

رعایی محض دین اولان حکومت مشروعه وحقوق موضوعه‌سنه انقیاددن نا کسانه ونا کشانه تبرّی ایدن اقوامه لایق دنیاده نه جزا اوله‌بیلور .

البته حق وانصاف دشمنلریچون برصرب حدید المزاج اولان سیف غالبیتك حکم قطعیسیدر .

فقط نه چاره که چیچك علتی گبی دولتك بنیهٔ وجودینی رخنه‌دار ایدن لاله سفاهتنك اعصاب اقتدارمزه ویردیگی ضعف کلی جهتیله ابراهیم پاشا دورندن صکره سلاح سطوتی لایقیله اداره ایتمك ایچون ملتده‌اقتضا ایدن زوربازو قالمامشیدی .

حال بوکه ضعف اعصابدن بر وجوده عارض اولان وسوسه گبی بوقوتسزلکدن عمومه طاری اولان اندیشه صکره‌لری لزوملی لزومسز اختیار ایدیلان محاربه‌لرك اکثرنده گوریلان وخامت انجام جهتیله بردرجه قوت بولمشدر که‌پك کوچك مسائل بیله بزجه پك بیوك غوائلدن عد اولنور .

ایشته بوقبیلدن اولەرق عصاتك مهاجماتی اوزرینه گریدده آتیلان تفنكلر بیله بوراده بعضیلرینی جریحه‌دار اضطراب ایلدیگی گورلمکده‌در .

تصویر افکار ایسه گرید مسئله‌سنك بدایت ظهورندن برو عصاتك لزوم تربیه‌سی رأینه ذاهب اولدیغیچون شمدی بوذهابنك اسباب موجبه‌سنی افکار عمومیه‌یه عرض ایتمكی اقدم وظائفندن عد ایدر : شویله كه برالدیله عرضحال یاپراغی وبر الدیله اختلال یاپراغی كشاد ایدرك هم مستدعی همده مدعی صورتنده میدانه چیقمش اولان گرید ارباب فسادینك چارهٔ تسكینی اوچ صورته منحصر ایدی كه برنجیسی بونلری مسئولرینك قبولیله تطییب ـ وایكنجیسی گریدده‌كی قوهٔ موجوده‌نك مدت مدیده اوراده ابقاسیله ترهیب ـ واوچنجیسی حقوق حكومته استناداً تأدیب ایتمكدن عبارتدر .

ارباب عصیانك استدعا ایتدیکی مواد که برطاقمی ذاتاً مرعی الاجرا وبرطاقمی بتون بتون ممتنع القبولدر؛ مجرّد بربهانهٔ فساد اولدیغیچون برنجی صورت، جزیره نك اعادهٔ آسایشنه اصلا کافی دکل ایدی .

بوکا برسند مؤید استنیلور ایسه اوّل و آخر دول اجنبیه قونسلوسلرینه استدعا واعلان وقرار نامه نامدریله ویردکلری اوراقی کوسترمك کفایت ایدر، که بونلرده مظلومیتدن زیاده محکومیتدن شکایت اولنه‌رق. حکومتك تعدیلی دکل،یونانستانه تحویلی استنلمشدر .

نائرهٔ فساد که برقوملك درونده التهاب ایده آب شمشیر اولمدقجه حسن تدبیر آنی نصل اطفا ایلسون . حمّای محرقه که بر وجودك عروق واعضاسنی استیعاب ایده قان آقیدلمدقجه آکا تداوی نیلسون .

ولو بویله اولمسه بیله مطالبلرینك ترویجندن سائر ممالك عثمانیه‌جه حاصل اوله‌جق سوء تأثیرك درجهٔ وخامتی ادنا تصوّر ایله اکلاشیلور .

ایکنجی صورته کلنجه معاملهٔ دولیه‌ده مداخلهٔ اجنبیه اکثری اختلال گبی طبیعت اداره‌یه مخالف اولان احوالك اوزامسندن نشأت ایتدیگی مجربا-تدندر . حتی یونانستانك ممالك عثمانیه‌دن آیرلمسنه دخی وقتیله فسادینك تسکیننده ظهوره کلان تأخر سبب اولمشیدی .

بوندن بشقه گریده‌کی فساد اویله برچوق زمانلر امتداد ایتسیدی . عسکرك مصارف فوق-العاده‌سیله اختلالك سرایت ملحوظه‌سندن وَمحاربه‌نك تخریبات طبیعیه‌سندن دولت ومملکت تحملك فوقنده ضرر دیده اولمق لازم کلزمیدی ؟

هرنه ایسه ارباب عصیانك تهالکی بومحذوراتی برطرف ایدرك بالطبع اوچنجی صورت دولتجه

قانون حرکت اولمشدرکه برکره جزیره‌نك آسایشی بوزلدقدن صکره لازم اولان معامله دخی بو ایدی .

چونکه اعضای بدندن بری برجریحهٔ ناسوره اوغرایجه اقتضا ایدن عملیات جراحیه‌یی (ولو ایلروده اوعضوك بتون بتون انقطاعنی موجب اوله‌جق اولسه بیله) بالمسارعه اجرا ایتمك ینه عموماً بنیهٔ ترکیبی مخاطره‌ده براقه‌جق برحالی ابقا ایلمکدن اهون اولور .

مع مافیه بزبوصورتك نتیجه‌سنده بحق اندیشه‌یی موجب اوله‌جق بر محذور گوره‌میورز .

بو گونکی گونده جزیره‌ده بولنان عساکر واهالئ اسلامیه‌نك مقدار قوتی اختلالك تسکیننه دگل، گریدك یکیدن فتحنه بیله کافی اولمق جهتیله تشبثات واقعه‌نك موفقیتی اصلاحی اندیشه دگلدر .

مداخلهٔ اجنبیه کلنجه بویله برمصیبت اولسه اولسه یامشفقانه حرکتی توصیه ایله سلطنت سنیه‌نك

مرحمتنی تهییج و یاخود ارباب عصیانك یونانستانه التحاق آرزوسنی ترویج یولنده ظهوره گلهبیلور .

حال بوکه عصاتك اهالیٔ اسلامیه حقنده وقوع بولان تعدّیاتنه کمال سکونتله تحمل اولنمقده ایکن ، آنلر یونانستانه التحاق ایچون سلاحه مراجعت ایتدکلرینی بی پروا اعلان ایدرك ، عساکر عثمانیه اوزرینه مهاجمهیه باشلادیلر . حتی برطاقم بیچاره خستهلری شهید ایدهجك قدر وحشیانه معاملات ایله طبیعت انسانیهنك بیله خارجنه چیقدیلر . بویله غدارلرك جزاسز قالمسنی کیم توصیه ایدر . مگرکه سرّنده آنلرك حرکات شنیعهسندن مستفید ایکن صورتده حقانیتدن دم اورنلر اوله . یرتجی حیواناتك فطرت ظالمانهسندن کیم خشنود اولوره وار ایسه بقیهٔ صیدیله متنعم اولوبده افعالنه اسناد حکمت ایدنلردر .

یوقسه عصیان اوزره بولنان تبعهسی حقنده

قانونك تعیین ایتدیگی تأدیباتی اجرا ایتمك هر دولتك حقوق صریحه‌سی اقتضاسندن اولدیغنی کیمسه بحق انکار ایده‌مز .

یونانستانه التحاق بحثنه گلنجه معلومدرکه ارباب اختلال ، بو بابده ملیت قاعده‌سی اوزرینه تأسیس مدعا ایتمك استرلر . بز بو قاعده‌نك درجهٔ شمولنی وَ اوروپاجه صورت قبولنی محاکمه‌دن شمدیلك قطع نظرله گرید وقعه‌سنك آڭا تطبیقی ممکن اولمدیغنی وجه آتی اوزره اثباته ابتدار ایدرز : شویله که یونان ملیتی اسکندرك ظهوریله منقرض اولمشیدی. الینوزملکی اوزماندنبرو الدن اله گچه‌رك شمدی موجود اولان اهالیسنك هربری بر وَبلکه برقاچ ملتك صلبندن گلمشدر . بو حالده معاهدات اخیره‌دن بشقه دنیاده هیچ برسند وارمیدرکه بونلرك ملیتنی تعیین ایده بیلسون .

اولسه اولسه لسان ومذهبلرنده اولان اشتراکدن بحث ایدیله‌جك دکلیدر .

بویله آلمانیا قطعه‌سی بر چوق حکومته منقسم وَ بلچیقا ایله اسویچره‌نك استقلالی فرانسه‌نك تعرضندن سالم ایکن اشتراك لسان اتحاد حکومتی اقتضا ایده‌جگنی کیم ادّعا ایده‌بیلور .

اشتراك مذهب بحثنه کلنجه اتحاد ملیت بو قاعده اوزرینه بنا ایدلمك استنلدیکی حالده جزؤك کلّه تابعیتی قضیه‌سنه گوره عموم روملر روسیه‌نك وَ قتولیکلر فرانسه‌نك وَ پروتستانلر انکلتره وَیا آمریقانك وَ اهل اسلام سلطنت سنیه‌نك زیر اداره‌سنه گچمك لازم کلمزمی . خریطهٔ عالمده بویله بر تبدل اجراسنه تشبث اولنمشمیدر ؟

قالدی که خرستیانلرك بو دعواسی تصدیق اولنسه بیله جزیره اهالیسنك بر ثلثیده اسلامدر . بو خلقك بعضیسنی ممنون ایتمك ایچون بعضیسنی حقوقندن محروم ایلمك نصل موافق حقانیت اوله‌بیلور .

بوندن ماعدا اوروپانك هیئت عمومیه‌سی ملیت افکارینه تطبیقاً تحویله دولتلرك هیچ بری مقتدر وَ عموم حقنده جاری اولمیان برقاعده‌نك قبولنه ایسه سلطنت سنیه اصلا حاضر دگلدر .

دولتلرك افکارینه کانجه، واقعا استیلای عالم آرزوسندن بشقه دنیاده برقاعده‌یه تابع اولمیان روسیه‌لی هم جواری اولان سلطنت سنیه‌یی اضعاف ایده‌جك بویله برمسئله‌یه مداخله ایتمگی استر . فقط مسائل شرقیه‌ده آنك افکاری فصل دعوایه صالح اولمدیغنه قریم محاربه‌سی بردلیل قاطعدر .

ایتالیا وَ آلمانیا دولتلرینك مسئله‌ده یکده علاقه‌لری اولمدیغی مثللو، امور داخلیه‌لریله شدت اشتغاللری گرید خصوصیله اوغراشملرینه مانعدر .

فرانسه دولتی ایسه تصویر افکارك معلوماتنه گوره یونانستانك افکارینی ترویج ایتمك شویله

طوزسون، کندی بایراغی آلتنده بولنان واپورلری
یونان اوراقنك ممالك عثمانیه‌یه نقلندن منع ایلك گبی
برطاقم تدابیر خیرخواهانه اتخاذ ایتمشدر، که بومسئله
حقنده استقامت افکارنجه هردرلو اشتباهی دافعدر.

انکلتره دولتی گریدك یونانستانه ترکنی
سلطنت سنیه‌یه توصیه ایتمش اولدیغنه دائر تایمس
غزته‌سی برروایت نشر ایلشیدی. فقط اکثر
معتبر غزته‌لر وحتی رسمیتی معلوم اولان بزم ترکی
غزته‌سی دخی بونی صورت قطعیه‌ده جرح ایلدی
بوندن بشقه گریده‌کی انگلتره قونسلوسی ارباب
اختلالك عرضحالنی بیله قبول ایتمدی. بوحاللردن
دخی آکلاشیلورکه روایت مذکوره خلاف
واقعدر.

واقعا یونان دولتی کندی ملکنی مزایده‌یه
چیقارمدقچه گرید ایچون اقتضا ایدن بدل نقدی‌یی
نره‌دن تدارك ایدر. مگرکه یغماکرلکده مهارت

فوق العاده ایله مشهور اولان الینوز قپودانلری
مالخولیا دفینه‌لرینی وَیاغیب خزینه‌لرینی تاراج ایلیه .
گرید برجزیره‌در که قطعات ثلثه‌ده کی ممالك
دولت علیه‌نك واسطهٔ ارتباطی اولان طرق
بحریه‌یه مرکز اجتماع اولدیغیچون سواحلنك
قلبکاهی مقامنده عد اولنه بیلور . حتی تسخیری
ایچون جانب دولتدن وقتیله صرف اولنان اقدامات
فوق العاده دخی بومطالعه‌یه مبنی ایدی .

بویله بلکه هرطاشی برغازینك جوهر جاننه
بدل قالمش اولان برموقع مستثنای یونانستانك
نقد موهومیله دکل . ملتجه اقتضا ایدن فدا کارلقلر
نهایت درجه‌یه قدر اختیار اولنمدقجه برقاچ بیوك
دولتك هجومیله بیله ترك ایتمك بزه گوره قابلمیدر .

انکلتره دولتنك ایسه بودقایقدن غفلتی
محالاتدن اولدیغی گبی، کندی منافعنی محافظه ایچون
شرقك آسایشنی هرمسئله‌ده نه‌درجه‌یه قدر التزام

ایتدیگی معلوم ایکن شمدی دولت علیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنی اخلال ایده‌جك بویله برزأیه ذاهب اولمسی مشهور عالم اولان متانت دور اندیشانه‌سنه نصل یاقشدیره‌بیلور .

تصویر افکارك آلدیغی معلومات موثوقه‌یه نظراً سلطنت سنیه‌نك مقصدینه انگلتره‌نك افکاری هر دولتدن زیاده مساعددر. که ملاحظات مشروحه دخی بو دعوایی مؤیددر .

بناء علیه کرید مسئله‌سنجه میداندهکی خصمز کریدلیلرك ترویج مقصدیچون برطاقم تشبثات رسمیه وخفیه‌یه تصدی ایلدیگی معلوم اولان یونان دولتندن عبارت قالیور .

شوراسی غریبدرکه قوۀ حیاتیه‌لری دولتلرجه حقلرنده دریغ ایدلمیان حمایتدن و اشرف صنایعلری قتل وسرقتدن عبارت اولان یونانلیلره دها برقاچ ییل اول کندیلرینه برحاکم بولمق ایچون اوروپانك

قپو قپو طولاشـه‌رق بو نجه صعوبت چکمشیکن شمدی محکوم پیدا ایتمکده بو قدر سهولت کور- یورلر . وَمجاور اولدقلری بر دولتك عصاتنه مالاً وَبدناً امداددن گیرو طورمیورلر .

قاعدهٔ استدلاللری مبالغهٔ خودپسـندانه‌دن عبارت اولان بویله بر ملتك افرادی کندیلرینـه نه‌قدر اهمیت ویرسه بز ینه آنلردن ذره قدر احتراز ایتمیز .

شرق ایمپراطورلغی زیر زمینـه چکورمش اولان سطوت عثمانیـه‌یه قارشو طوره‌جق یونان پالیقاریالری اولسون .

شوقدر که دولت مشـار الیهانك افسـادات واقعه‌سـندن طولایی جانب باب عالیدن تهدیدات مؤثره گورمسی گرید اختلالنك سرعت تسکیننه وَملتك محافظهٔ حیثیتنه مدار اوله‌جغیچون فوق الغایه آرزو اولنور .

گریدده ایسه بهادران عساکرك مهاجمهٔ عمومیه‌سندن بشقه استنیله‌جك برشی قالمامشدر . مأمولدرکه یقینده بو مقصدك حصولی عین سرور ایله مشاهده اولنور .

ارباب عصیانك استیمانندن صکره اقتضا ایدن تدابیر دخی تصویر افکارك رأی عاجزانه‌سنه گوره — ارباب فسادك سلاحلرینی جمع ایله آسایش بلده‌نك استقبالا تأمینی — وجزیره‌ده اقتضا ایدن مواقعك استحکامات مناسبه ایله تحصینی — ورؤسای فساد ایله بالنفس قاتل اولدیغی تبین ایدنلر حقنده لازم کلان مجازات قانونیه‌یی اجرا ایله افکار عمومیه‌نك تطمینی — واهالیٔ اسلامیه‌یه ترتب ایدن ضایعاتك سبب اولانلر طرفندن استحصال تضمینی — صورتلرندن عبارتدر .

نتیجهٔ کلام بومسئله‌ده دخی سلطنت سنیه‌نك

محافظهٔ حقوقنی سلاح غالبیتله صفت متانتك اتحادندن بکلرز .

گرید اهالیٔ اسلامیه‌سی اقتضای حال ودولت طرفندن آلدقلری اوامرء صبورانه وغیورانه متابعتله وطن اغورنده نهایت درجه‌ده اظهار حمیت ایدرك حائز اولدقلری عثمانلی شانه بحق اثبات لیاقت ایلمش اولدقلرینك دخی مقام مناسبتیله اعلانی غزته‌مزجه مدار افتخار عد اولنور .

بر ملاحظه

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٢٥ ـ فی ٢٢ جماذی الاولی ١٢٨٣]

بك اوغلنده تپه باشنده‌کی چالغی طاقمی پزار آخشاملری « ای کسکین قلیجم ترکلری شویله کس وای آتشلی تفنکم ظالملری بویله اولدیر » یوللو یونانستان فسادینك جنك آهنکی مقامنده

اون وقتلر شهرت بولمش اولان برشرقی ایله
علی ملاء الناس نغمه ساز اولەرق پرده بیرونلغه
اجسار ایتمکده و باشنه برطاقم ادبسزلر طوپلانوب
ترکی بتدکجه تکراری آرزوسیله تپنمکده اولدیغی
و بونلرك اکثری تبعه وحتی خدمهٔ دولتدن
بولندیغی تصویر افکاره صورت مخصوصەده خبر
ویرلمشدر .

بویله پای تخت سلطنتده مات حاکمهٔ اسلامیەنك
تحقیریله اقوام محکومەنك تحریکنی موجب اولەجق
تغوهاتك طبل وسورنا ایله اعلان اولنه بیلسنه
تعجب اولنور .

حال بوکه گرك ضابطەنك وگرك بلك اوغلنده
بومثللو احواله نظارت شاملەسی اولان دائرهٔ بلد-
یەنك لسان آشنا بوقدر مأمورلر بسلدیکی معلومدر .

هله آلدیغمز معلوماته گوره مذکور چالغی
طاقمی اجرای آهنك ایچون بررسم جزئی متابله-

سنده دائرهٔ بلدیه‌دن رخصت آلمشدر. بر دائره‌نك ایسه کندی مأذونیتی تحتنده حرکت ایدنلری ادب وتربیه حدودی داخلنده طوتمق وظائف مأموریتی اقتضاسندندر.

عجبا بوچالغیلره بعضیلری سلاح دردست اوله‌رق گریدده حکومت سلطنت سنیه‌یی اغتصابه چالیشان یونانلیلرمی غیرت ویرییور.

اگر اویله ایسه دیرز که بزمده چنك حریمز آنلر حقنده بعض منظومه‌لرله اطرافه غلغله ویرمشیدی. حتی موره‌نك فاتح اخیری اولان شهید علی پاشا نامه تنظیم اولنمش اولان بر مخمس، که خاطرده قالان بربندی شودر:

« بو جهانگیرانه اطواریله هر بر عسکرك
محو ایدر عنوانی دارایی اسکندرك
حشمله میدانه چیقسون تیغ آتش گسترك
کشور یونانی یکسر ایلسون زیرو زبر
ناره یاقسون اهالی ویرسون جهنمدن خبر »

حالا صحایف حافظه‌ده مستور بولنور . برچا-
لغیده آتنه شهرنده بونلره آهنك ایتسه یونانلولر
رضا کوستررلرمی .

هرنه حال ایسه بز بویله بر مناسبتسزلکك
دوامنه هیچ بر سبب معقول تحطر ایده‌مدیکمز
ایچون منعی خصوصنك عموم لساندن حکومته
عرض و اخطارینه اجتسار ایدرز .

بالاده‌کی اخطار اوزرینه ضبطیه نظار-
تندن گوندریلان تنبیهنامه‌نك زیرینه درج
ایدیلان ملاحظات :

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٢٧ ـ فی ٢٩ جمادی‌الاولی ١٢٨٣]

بو تنبیهنامه اگرچه طرفمزه مطبوعات نظامنا-
مه‌سی حکمنجه طوغریدن طوغری‌یه مطبوعات

مديرلكى طرفندن كلمشدر . فقط ذيلنده جانب
باب عاليدن استيذان اولنديغى بيان ايدلمك جهتيله
غزته‌مزده درجنى وظائفمزدن عد ايلدك . فقط
حكومتجه اتهام اولناندرك ايضاح مرامه حقى مسلم
اولمق جهتيله بو وظيفه‌نك اجراسى صره‌سنده
بالطبع حائز اولديغمز اويله بر حقك دخى محافظه‌
سندن گيرو طوره‌ميز . چونكه بو تنبيهنامه‌دن
آكلاشلديغنه گوره تپه باشنده‌كى چالغيلره دائر
يازديغمز فقره‌نك بعض جهتلرينه بزم مراد ايتمد-
يكمز معنالر ويرلمشدر . بوندن طولايى حقيقةً
تأسف ايدرز .

اگر بوكا سبب بندك شيوهٔ افاده‌سنده‌كى
حرارت ايسه تأسفمز برقاتدها مزداد اولور .
چونكه بزى بويله بريوله سوق ايدن خلوص نيتدن
بشقه برشى دكل ايدى .

كاه‌لم صدد بحثه: اولا بزم دائرهٔ بلديه طرفندن

اعطا اولندیغنی بیان ایتدیکمز رخصت چالغیلرك
اجرای آهنك ایتمسنه مخصوص ایدی . چالغیلره
اویله تخدیش اذهان ایده‌جك برشرقی‌یی چاغرمق
اوزره رخصت ویرلمش اولمسنی خاطره بیله
گتورمدك .

بو رخصتك ذکرندن مقصود ایسه چالغیلرك
نظام تحتنده طوتلمسندن شکایت دگل، آلتنجی
دائره‌نك کندی مأذونیتی تحتنده حرکت ایدنلری
ادب وتربیه حدودی داخلنده حرکت ایتدیرمك
وظائفی اقتضاسندن اولدیغنی بیاندن عبارت ایدی .

ثانیاً، بز تبعهٔ دولت علیه‌دن اولان برملتك
هیچ بروقت علیهنده بولندیغمز یوقدر . اویله برلسان
قوللانمق کافل حقوقمز اولان نظامنامه احکامنجه
دخی ممنوع اولدقدن بشقه، مسلکمزه دخی توافق
ایتمز . تقبیح ایتمز یالکز ترکینك سویلندیکی یرده
بولنوبده تکرارینی استیانلره عائد اولدیغیچون

بونك عموماً روم ملتنه عطفی بتون مقصد-
مزك خلافنده اولدیغی گبی، شهید علی پاشا نامنه
اولان مخمسك بربندینی ایراد ایدیشمز دخی یالکز
یونانیلره راجع ایدی. نته کیم عبارهمزدن
صراحةً آکلاشیلور.

حتی ممالکمزده کی رومارك اجدادی بو مخمسك
سویلندیکی زمان دخی تابعیت دولت علیهده ایدی.
بناءً علیه بونك ممالك عثمانیه خلقندن هیچ بر ملته
تعلقی اولدمز صانورز. منسوب اولدیغی ملتك
اجانبه قارشو لسان مدافعهسی اولمق ایسه بزم
اعتقادمزجه بر غزتهنك هم حقی، همده وظیفهسیدر.

ثالثاً، غزتهلر حقنده دولتك مقتضی گوردیگی
قیودی شامل اولمق لازم کلان مطبوعات نظامنامه-
سنده غزتهلرك آلدقلری معلومات واخطاراتی
نشر ایتمیوبده حکومته بیان ایلملرینه دائر بر حکم
یوقدر.

بناء علیه بوراده کی غزته‌لر یالکز بر دائره‌یه اخباری کافی عد اولنه‌بیله‌جك هردرلو اخطاراتی نشر ایتمکدن گیرو طورمیورلر. وبناءً علیه تصویر افکار دخی امثالنك نظامه موافق اولان افعالنه توفیق حرکته کندیسنی مقتدر عد ایدر ایدی. وبناءً علیه بك‌اوغلی قهوه‌لرنده سویلنیلان ترکیلرك منعنی ٤١٩ نومرومزده اخطار ایتمشیدك.

بوحالك منع اولدیغی خبر آلمش اولسه ایدك بالافتخار آنی اعلان ایدر ایدك. فقط بالعکس اوزمان ترکیلرك دوامنه دائر بعض خبرلر آلدیغمز جهتله بواخطار خالصانه‌یی تکرار ایلدك.

ایشته تصویر افکارك نظامنامه‌جه اتهامی قابل اوله‌میه‌جق بویله بر اعلاندن مطلبی تخدیش اذهان اولمدیغی مطالعات مبسوطه ایضاحه کافی اولمق جهتیله؛ شیوعندن زیاده وقوعنده مضرت گوردیکمز بویله بر مناسبتسزلکك منعنی آرزودن عبارت

اولان مقصدمزڭ حصوله کلمش اولمسندن طولانی
بیـان تشکرله ختم کلام ایدرز . وافادهٔ حالدن
عبارت اولان بوملاحظاتمزڭ بشـقه معنایه محمول
اولمیه‌جغنی قویا مأمول ایدرز .

استقراض

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٠٥ ـ فی ١٣ شعبان ١٢٨٣]

دائرهٔ مدنیت ایچنده افعال و آمالڭ تسهیلیچون
رایکان اولان اسبابدن بریده استقراض ماده‌سیدر . که
ابنای وطن اراسنده امنیت قزانمش بر آدم گرفتار
ضرورت اولدقجه وَ یاخود توسیع اقتـداره بالقوه
مسـتعد اولوبده وسـائل مادیه تدارکندن عاجز
قالدقجه؛ بعض مرتبه فداکارلق اختیاریله بوواسطه‌یه
مراجعت ایدرك . سائرلرینڭ مالك اولدیغی رأس المال

ثروتدن لزومی قدرینه موقت صورتیله اولسون تصرّف ایده‌بیلور .

خزینهٔ تعاون تعریف مستعارینه سزاوار اولان بویله برمورد منفعتك عالم تمدّنه ایچنده لزوم وفائده‌سی برصورتله قابل انکار دکلدر . وارسون اوواسطهٔ موقته‌یی بر احسان هوایی صورتنده طوته‌رق سفاهت یولنه ایثار ایدن بی بصیرت نه‌قدر ضرر کوررسه کورسون .

حتی دولتلرجه دخی مقدّملری ایفای ضرورت ایچون چرسوی عالمك واسطهٔ معاملاتی اولان برچوق نقودی حبس ایتمك وبلکه سایهٔ حمایتلر- نده‌کی اصحاب ثروتی بغیرحق مصادره ایلك معتاد ایکن. صکره‌لری عمومی استقراضلره مراجعت تدبیری اختیار اولنمشدر .

واقعا هیئت مدنیه برچوق اجسامدن مرکب جسم واحد حکمنده‌در ، امّا کافهٔ احوالده فردك

جمعه مطابقت تامه‌سی ممکن اوله‌مدیغی گبی. بوخصو-
صده دخی افراد اوزرینه حاصل اولان تجربه‌نك
عمومه تطبیقنده نتیجه‌سی بتون بتون خلاف قیاس
ظهور ایلدی. برمشهور فن ثروت مؤلفی دیرکه
« استقراضات عمومیه‌نك پك چوغی سفاهت
ویا بر طاقم لزومسز محاربه‌لر اغورنده اسراف
اولنه‌رق. تزییداً ثروت معاملاتی اویله برطاقم اسباب
کلیه‌دن محروم ایدلمش وبو یولده دولتلر خزائنی
دخی تکالیف اهالی‌یی اغرلشدیره‌جق صورتده
بیوك بیوك مضایقه‌لره اوغرامشدر » . برده
بو استقراضلرك سنداتی (کسب ثروتده سعی
واقدامه حاجت براقمیان) ایراد نوعنی فوق‌الغایه
تزیید ایتدیگندن وا کثریت اوزره فیئاتلری اهون
اولمق جهتیله اصحاب ثروتك زیاده‌جه رغبتنی موجب
اولدیغندن، معاملات تجارته بر بیوك مانعه حاصل
ایتمشدر .

بوندن بشقه قیمت سنداتك برقاچ گونده
بر کره وبلکه بر گونده برقاچ کره ترقی وتدنیسی
مناسبتیله بیوك تجارتگاهلرده برهوائی اخذ واعطا
پیدا اوله‌رق ، پك چوق نقودی اسباب ثروتك
تزییدنه اصلا مدار اولمقسزین کشمکش انقلابه
و برطاقم تجارت خانه‌لرینی هر آنده بیك درلو
مهلکهٔ افلاس واضطرابه دوشورمکده‌در .

ایشته بوکا بناء اوروپاده معروف اولان عمومی
استقراضلرك هر صورتله مضرتلری متفق علیها
وحتی تزیید ثروت یولنه صرف ایدیلانلرینك بیله
فائده‌سی مختلف فیها اولدیغندن ، یالکز وطنك
برمهلکه‌دن تخلیصی ایچون صورت قطعیه‌ده
ضرورت ظهور ایدر ایسه ، عقدینه جواز گوستر-
یلور . اویله برزمان ابتلاده هرشیدن قیمتدار
اولان جوهرجان بیله اسرگنلمدیکی گبی .

لکن دولت علیه‌نك سهم نامیله بر نوع

استقراضی واردر . که بو مضرتلرك همان جملهسندن
بری گیدر . اگرچه اوچنجی سلطان مصطفی
عصرندنبرو وقت وقت آچیلقده اولان اسهامك
آیری آیری محل صرفلری لایقیله معلوم اولمد-
یغیچون محصوللری اسرافی ایدلمشدر یوقسه لزوم
اوزرینهمی صرف اولنمشدر بوبابده برحکم صحیح
بیان اولندمز .

آنجق شوراسی عندمزده معلومدر . که خزینه-
جه بونك شرائطی سائر نوع استقراضلرك
کافهسندن اهوندر . چونکه آلدیغمز معلوماته گوره
خزینه بوگونکی گونده ٥٥٠٠٠ کیسه عادی سهم
فائضی ویرمکدهدر . حال بوکه محلول اولمقده
اولان اسهامك فائضی عادی سنهلرده بربری
اوزرینه بیکر کیسهیه بالغ اولیور . بوقیاسه گوره
اسهامك اللی بش سنهده بتون بتون آرقهسی
آلنمق وهرسنهنك محلولی بالتنزیل حساب اولنورسه

خزینه طرفندن بوکا مقابل ١٢٩٤٠٠٠ کیسه
ویرلمك لازم گلیور. واقعا اسهام آزالدقجه محلولاتك
آزالمسی ملحوظدر . فقط بعض مستثنا سنه‌لرده
محلول اولان فائض فوق‌العاده اوچ بیك کیسه‌یی
دخی تجاوز ایتدیگی گورلمشدر . گرك بوندن
وگرك سنه‌ده ایکی بیك کیسه‌دن آشاغی دوشمدیگی
مجرب اولان فراغ و انتقال خرجندن خزینه‌نك
استفاده‌سی اونقصانی اکمال ایده‌بیلور .

بوقدر اسهام ایچون مالیه‌نك مجله نامیله
آلدیغی آقچه ایسه، سکز سنه‌لك اعتباریله ٤٤٠٠٠٠
کیسه‌در .

حال بوکه دولت اوروپاده ٦ فائض وَ ٢ رأس
المال ایله ٤٤٠٠٠٠ کیسه‌لك براستقراض آچسه
وَنهایة النهایه یوزده آلتمش قیمت حقیقیه دخی آلسه
تسویه سیچون سنه‌ده تقریبا ٥٧٠٠٠ کیسه تخصیص
ایتمسی لازم گلور. که بوحساب اوزره عقد اولنان

بر استقراضك زمان تأدیه‌سی اولان ٢٤ییل ظرفنده ویریله‌جك آقچه‌نك یکونی ١٣٦٨٠٠٠٠ کیسه‌یه بالغ اولور .

یوزده اللی اعتباریله ٤٤٠٠٠٠ کیسه گتوره‌جك اسهام عمومیه‌نك تداولدن آلنمسی ایسه ٢٠٠٠٠٠٠ کیسه‌یه توقف ایده‌جگی بالحساب مثبتدر .

اسهامك ثروت عمومیه‌جه دخی مضرتی بالنسبه غایت خفیف گورینور . چونکه برنجی درجه‌ده مقداری اوقدر کثرتلی دگلدرکه آکا قپادیله‌جق آقچه ایله تجارتك برطاقم اسباب مادیه‌دن محرومیتی شایان بحث اوله‌بیلسون . ایکنجی درجه‌ده محلولیت وَخرج فراغ گبی برطاقم شرائطنه وَ اوروپا معاملاتنه تعلقی اولمدیغیچون قیمتنك تخلفنده سرعت اولمامسنه گوره، نه کلیتلو سرمایه‌یه مالك اولانلرك تجارتدن فراغتلرینی موجب اوله‌جق قدر رغبتنه

مظهر اوله‌بیلور . نه‌ده اویله هوائی اخذ واعطالره مدار اولور .

بلکه احتیاجات عمومیه‌نك غایت مهم برجهتنه خدمت ایتدیکیچون بردرجه‌یه‌قدر حسناتدن صایلمغه بیله شایسته‌در . چونکه مملکتمزده ادّخار صندیقلری گبی تأسیسات مفقود اولدیغندن وَ اسهام عمومیه وَسائر ایراد انواعنك اکثری ایسه برشراره‌نك خطرگاهنده بولندیغندن، صنعت وتجارته حال واقتداری مساعد اولمیانلر ایچون خزینهٔ دولت باقی اولدقجه هردرلو مخاطره‌دن سلامتده اولان سهمدن بشقه امنیتلی برمدار معیشت بولنه‌مز. بونك قیمتنده اولان اهونیت ایسه ثروت عمومیه‌نك احوالنه قیاساً حقیقةً رغبتنی تزیید ایده‌جك بشقه‌جه برمزیتدر .

اسهامك یالکز متصرفلرینه عائد بربیوك ضرری وار ایدیکه اوده محلول مادّه‌سیدر . زیرا

سهم آلانلر خاندانلرینـه الی الابد فائده بخش اوله‌بیله‌جك اولان سرمایه‌لرینك کندی حیاتلرینه منحصر بر ایراده تحویلیله (تمدیدینـه چالشلق اقتضـا ایدن) قابلیت بقاسـنی تحـدید ایتمش اولورلردی.

یا بر فائده‌نك یالکز نفسـیله قائم اولمسنه کیم راضی اولور؟ وار ایسه وقتی خوش گچورمگی انسانیتجه ترفیه حالیـله مکلف اولدیغی نسـلنك سعادت حالنه ترجیح ایدن خود پرستلردر! ایشته خزینهٔ مالیه گچنده بر نظامنامه نشر ایدرك اسهامك بو مضرتی دخی فوائد سائره‌سنك محاسنی موجب اوله‌میه‌جق صورتده اصلاحك اسبابنی حاضرلمشدر.

تدبیر حکیمانه آنکا دینورکه بر ماده‌نك بر جهتنی تعدیل ایتدیگی صره‌ده جهات عمومیه‌سی بیننده اولان موازنتی اخلال ایتمسون.

یو نظامنامه حکمنجه اصحاب اسهـام النده کی

سهمك خمس مؤجله‌سنی تنزیل ایتدیردیکی وَیاخود ربع معجله‌سی نسبتنده آقچه ویردیکی حالده او سهمك هر دفعه محلول اولدقجه نصفی اولادینه قالمق اوزره یکی ترتیب اولنان سهم ایله تبدیلنه مقتدر اوله‌جقدر .

بو اصول خزینه‌جه برقرنه منحصر اولان بر نوع مصرفی وَلو بطناً بعد بطنٍ نصفیت اوزره تدنی صورتیله اولسون، تأیید ایتدیکیچون بیوك بر فداکارلق دیمکدر .

دولتك آندن استفاده‌سی ایسه تنزل ایده‌جك مؤجله وَیاخود آلنه‌جق معجله ایله (بوسنه‌یه انحصاری امید خیر خواهانه‌سنده بولندیغمز) شدت مضایقه‌نك اولدقجه تخفیفنه بر تدبیر عاجل تدارك کندن عبارتدر .

ذکر اولنان اصولك اختیاری اسهامك ثروت عمومیه‌جه مضرتدن سلامتنی موجب اولان

جهتلرینی اخلال ایتمدکدن بشقه، اون بش بیکدن متجاوز تبعه‌نك خاصیت بقادن محروم اولان برنوع وارداتندن هیچ اولمز ایسه نصفنك توارثاً انتقالنی تأمین ایلشدر .

بو تعدیلك اصحاب اسهامه بر بیوك فائده‌سیده شودر، که مثلا بیك غروش مؤجله‌لی برسهم شمدی هرقاچ غروشه صاتیلور ایسه، شرائطی دها منفعتلی اولان یکی اسهام ایله تبـدیل اولنجه قیمتی ترقی ایتمسه بیله تدنی ایلیه‌جگنده هیچ شبهه یوقدر .

(فائده‌سنده یکی سهملر قدر امتداد اولمیان اولادیت اسهـامنك اسهام عادیه‌دن دائمـا خمس فضله‌لی صاتلقده اولدیغی دخی بو دعوایی بر قیاس تجربی ایله اثبات ایده بیلور) .

حال بوکه اسهـام عتیقه‌نك فراغ و انتقالنده ایکی سنه‌لك مؤجله‌سنه مساوی خرج آلنور ایکن یکی اسهـامك خرج انتقالی برسـنه‌لك فائضنك

نصفی مرتبه‌سنده اوله‌جغی نظامنامه‌ده تصریح اولنمشدر .

بو حاله گوره عتیق سهمی بو سهمه تحویل ایدنلر مجاناً بریچق سنه‌لك فائض قزانمش اوله‌جقدر . وَ بو صورتده خزینه‌نك تخفیف احتیاجنه خدمتله وطن پرورانه بر وظیفه دخی ایفا ایده‌جکدر .

سود وزیانی تمیزه مقتدر اولانلر ، الده‌کی سهمك تبدیلنده نیچون تردد ایتسون ؟ بویله هم سرمایه‌سنك یگرمیده اوچنه مساوی منفعت وَ هم برده عنوان حمیت اکتسابنی قنغی عاقل استمز ؟

شورای نوّاب

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٤٩ ـ فی ٢٩ شعبان ١٢٨٣]

مصرده مجلس شورای نواب کشاد اولندی . اولکی مجلسلری توسیع زراعت واصلاح معاملات

تجارت مذاکراتیله مشغول اولدیغی گبی الك صکره
کلان روزنامهٔ وقایع مصریه‌ده مندرج محضرلرده
ترقیٔ معارفه دائر نظر ممنونیتله برچوق مباحث
گورلمشدر . خلاصه‌سی شودرکه اعضای مجلس
مصرك هرمدیرلگنده برر وسعتی جهتیله روضین
مدیرلگنده ایکی مدرسه آچیلمسنی استیورلر .
فقط بونلرك مصرفی نه طرفدن تسویه اولنمق
لازم کله‌جگنده بعض مرتبه اختلاف واردر .
مباحث جاریه‌دن اکلاشلدیغنه گوره اوقافك فضله
وارداتی بوکا قارشولق گوسترلمسی آرزو اولنیور .
و یتشمز ایسه اصحاب خیرك اعانه‌سنه وفخامتلو
دولتلو والی پاشا حضرتلرینك احسانه مراجعت
اولنمق تنسیب اولنیور . حتی اعضادن برذات عموم
اهالیدن برر مقدار شی آلنمسنی تنسیب ایتمشدر .
و قرار مصلحت ایچون آیریجه قومیسیون تعیین
اولنمشدر .

عصرمزده معارف هرملتك مدار حیاتیدر .
خلقك اكمال تحصیلنه صرف اولنمق ایچون مالندن
دكل جوهر جاندن بیله بدل آلنسه چوق كوزلمز
فقط هركس كندی وطننك احتیاجنی البته سائر-
لرندن دها اعلا بیلور . بناء علیه مجلس نوابك
نهـایت مذاكرده ویرهجگی قرار مصر خلقنك
تنویر افكارینه كافی اولور ظن ایدرز .

ابنای وطندن همشهریلرینك اكمال معرفتلرینه
سعی ایدنلر اولادینی حسن تربیه ایدن والده بكزر .
تربیه‌نك منافع مادیه‌سندن اولاد مستفید اولور ؛
فقط شان معنویسی پدره عائددر .

ملت نامنه فتح كلام ایدن برهیئتك الڭ بیوك
وظیفه‌سی خلقك ترقیٔ انسانیتنه خدمت ایتمكدر .
مجلس شورای نواب ، بو وظیفهٔ مقدسه‌نك ایفاسنه
چالیشیور . موفقیتی عن صمیم تمنی اولنور .
همتنه هزار آفرین .

بنی آدم اعضای یکدیگرند

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٥٢ ـ فی ١١ رمضان ١٢٨٣]

حقیقتـدن خبردار اولانلره گوره ابنـای جنسـنك مصیبتندن حصه‌دار تأثر اولمامق نصل قابل اوله‌بیلور . شفقت انسانیه‌ایله متحلی اولان گوکللره بر مجروحك نالهٔ اضطرابی برجریحه‌نك التهابی قدر مؤثر دگلمیدر .

ملت اسلامیه‌نك ایسه « انما المؤمنون اخوة » اعتقادی شریطهٔ اتحادی اولدیغیچون ، هر بری ابنای وطندن برینك اوغرادیغی فلاکتی خانه‌سی خلقنه اصابت ایتمش حکمنده طوتمق لازم گلور .

ایشته بو مطالعه‌یه مبنی تصویر افکار سئله‌نك اصلاح احوالنه دائر ٤٠٨ [١] نومروسنده مندرج

[١] ٢٩ نجی صحیفه‌ده مندرجدر .

مقاله‌سنده بر قادین خسته خانه‌سنك انشاسیچون
ارباب اقتدارك شفقتنه مراجعت ایتمشیدی .

حیفا که شمدی‌یه قدر آنك بر تأثیری گور-
لمدكدن بشقه آلدیغمز روایته نظراً مقدملری
یکی باغچه خسته خانه‌سنه علتزده اولان مهاجره‌لر
قبول اولنور و اووسیله ایله یرلیدن دخی بعض
قادین خسته‌لر گیده‌بیلورکن، بر قاچ گوندنبرو
نسادن هیچ کیمسه قبول اولنامغه باشلامشدر .

واقعا اوتأسیس خیره غربای رجاله تخصیصاً
یاپلمش اولدیغندن، نسوانی قبول ایتمامسندن طولایی
شکایته حق اولەمز .

فقط پای تخت سلطنتده قادینلر ایچون
بر خسته خانه بولنمامسی ملتك شان سخاوت وعنوان
مرحمتنه نه درجه ذل گتوره‌جگی محتاج تعریف
دگلدر .

وطنمزده انسانك اعجزی اولان بر قادین،

بلایانڭ اشدی اولان بیکسلك حالنده بر علته مبتلا اولنجه؛ خاك سفالتدن بشقه فراش وَدهر اضطرابدن غیری دوا بوله‌مامقده‌در. لایقمیدرکه اویله بر بیچاره وطنڭ هر درلو نعمتدن استفاده حق طبیعیسیله وجوده کلمشیکن؛ بر ایچم صویه متحسرا ختم حیات ایتسون.

بویله قابل دکل؛ طاشلری رخنه‌دار ایده‌بیله‌جك بر طاقم وقایع فجیعه‌نڭ منع ظهورینه (مضایقهٔ حاضره‌سی حالنده) دولته هیچ بار اولمقسزین افراد ملت پك سهولتله موفق اوله‌بیلور. آرزو اولنان مقصد ایسه بیوك بر فدا کارلغه محتاج دکلدر. هر کس فطره‌سی نسبتنده هر سنه بر اعانهٔ جزؤیه ویرمك لازم کلسه مع زیادةٍ کفایت ایدر. فضله قالورسه ایتام ایچون بر تربیتخانه انشاسنه وَحقیقةً محتاج اولان سائله‌نڭ اصلاح احوالنه وسائر بومثللو امور خیریه‌یه صرف ایدیله‌بیلور.

بو تصور فعله چیقارلمق استنلدیگی حالده اول بابده برادارهٔ مخصوصه‌نك تشکیلی لازم گلور. اویله برادارهکه خلقه امنیت کامله ویرمك ایچون اعضاسی معتبران اهالیدن منتخب اولملی وباب مشیخته ضابطه‌نك زیر نظارتنده بولنملیدر. ومطلبك حصول واکمالی ایسه دولتك ابنیهٔ امیریه‌دن بری خسته خانه اتخاذ ایدرك نظامات لازمه‌سنی ترتیب ایله خلقه تکلیف ایتمسنه محتاج گورینور. رمضان ایچنده بولندیغمز جهتله وقت پك طارالمش اولدیغندن تسریع مصلحت واجباتدندر.

بر ملاحظه

[تصویر افکار - نومرو ٤٥٧ - فی ٤ شوال ١٢٨٣]

بز گرید اهالیسنه برمناسب تضمین استحصالنك فوائدینی جمله‌دن اوّل تصدیق ایدنلردنز. حتی

۲۳ نومرومزده کی ... مخصوصده دخی بو
صورتی ترویج ایتمشیدک . ... اجراسنی تصوّر
همت دولته قالور .

فقط ورقهنك ... بر صورتله
اشتراك ایده‌مز . ... دکل عثمانلی افرادندن
بربنك قلمندن اویله برزلّه صدورینی بیان ایتمکدن
بیله حیا ایدرز .

واقعا ثروت ملیه‌نك مضایقه‌سی انکار قبول
ایتمز . فقط بونکله برابر سفاهتك هیچ برنوعنده
قصورمز یوقدر . اکانجه محللرینی طولدیرمغه
وَایکیده برده قپالیجیلر باشنده‌کی دکانلری بوشالتمغه
پاره‌مز یتشیور .

ملتمزك حفظ اتحادی وَوطنك سعادت
حالیچون جان ومال وَاولاد وعیاللرینی آتشلر
ایچنده براقدرق یوزکلر طیانمز درجه‌لرده مصاب
اولمش اولان اخوانمزه لازمهٔ انسانیتی اجرا ایده‌جك

زمن گلنجه ضرورتمزدمی بحث ایده‌جکز ؛ اجدا-
دمز مردلك و سخاوتده دنیانك شانلرینه مفتون
ایمشلر ایدی . بزده آنلرك اولادی‌یز . آنلرك
عنوان افتخارینی لکه‌دار ایتمك روامیدر ؟

حاصلی تصویر، ملتی بو ورقه‌نك صاحبیله هم
افکار بیلدیکیچون اخطار اولنان معاونتك اجراسنه
موافقتی عمومك حمیتندن مأمول ایتدیکی گبی،
اجرا آتنه تشبث اولندیغی حالده قولاً وفعلاً مقتدر
اوله‌بیلدیکی خدمتك ایفاسنی مدار مفخرت بیلور .

تعاون علی البر

[تصویر افکار - نومرو ٤٦٠ - فی ١٠ شوال ١٢٨٣]

فرمانه واخوت اسلامیه‌نك حال و شاننه
واقف اولانلر ایچون بر فلاکته اوغرایان

وطنداشلری حقنده الندن کلان معاملهٔ محسنه‌یی
اجرا ایتمك برنجی درجه‌ده فرائضدن عد اولنور.

اجدادمزڭ بو فریضهٔ خیریه‌یی ایفاده گوستر-
دیگی مآثر ایسه دللرده دائر نیجه داستان مفاخر
پیدا ایلمشدر. حتی وقایع سالفه‌دن اکلاشیلور که
حسنات اغورنده آقچه دکل، نقد حیات بذل ایده‌جك
قدر فتوت ملتمزده عادات جاریه‌دن عد اولنه‌جق
درجه‌ده ایدی.

ایشته بو جوانمردانڭ اخلافی اولان عثمانلیلره
ارثاً وفطرةً حائز اولدقلری صفت سخاوت بر وظیفهٔ
عظما تحمیل ایلمشدر که اوده گریده بولنان
قرداشلریمزه الدن گلان معاونتڭ اجراسیدر.

بونلر اختلالڭ ظهورندنبرو اولاد وعیال
وسرمایهٔ حیاتلرینی ملتڭ حفظ اتحادی یولنه فدا
ایله عثمانلیلرڭ سجیهٔ مفخرتی اولان شان جلادتی
قهرمانلق مرتبه‌سنه اعلا ایتدیلر.

بو صرەدە بیچارەلرڭ اموال موجودەسنی اهل شقاوت وَمحصوللرینی آتش خسارت افنا ایتدیکیچون، شمدی‌یە قدر مألوف اولدقلری ناز ونعیم، رنج المە تحول ایدرك، معیشتلری وطنداشلرینڭ اعانەسنە قالمشدر .

پدر وبرادر وَیا سائر اقربالرینڭ شهادتیلە یوزکلری یارەلنمش برطاقم ایتام ونسوان کیمی آچ کیمی عریان سوقاق اورتەلرندە نالان اولدیغی ایشیدیلیور .

آنلردە بزم گبی انساندر . دوشدکلری مصائب فاجعەیە جانمی تحمل ایدر . وَحقلرندە الدن کلان معاونتی دریغ ایدنلر انساندنمی صاییلور!

چکدکلری مشقت یالکز کندیلرینە دکل، عثمانیلرڭ عمومنە عائد اولان برمسئلە ایچوندر .

زیرا حادثە مناسبتیلە آنلرڭ املاکی تهلکەدە قالدی‌ایسە بزمدە تمامیت ملکەمز مخاطرەدە ایدی.

بر صفا دوشکارنده اویودق. آنلر طاشلره یاصلانه‌رق، آتشلره کوکس ویردیلر. شمدی بیچاره‌لری اوغرادیغی اضطرابدن قورتارمق هپمزه فرض عین دکلمیدر.

بوندن بشقه گریدک الیمزده قالمسی ارکان اسلامیه‌نك اوراده بقاسنه وبو بقا ایسه اسباب معیشتلرینی احضار ایده‌بیله‌جك معاونتك اجراسنه توقف ایدر. وطنمزك تمامیتنی محافظه ایچون اقتضا ایدرایسه جانمزی بیله فدا ایتمك بورجمزدر. بوملاحظه دخی اعانه وظیفه‌سنی برقاتدها تأیید ایتمزمی؟

حاصلی انسانیت و اسلامیت وحمیت و ملیت گریدلیلر حقنده جمله‌مزی عثمانلی شاننه لایق بر فتوت اجراسنه اجبار ایدییور.

عمومك حفظ سعادت واعلای شاننی استیان افراد، علی‌العموم بو وظیفه ایله مکلف اولدیغنده

آزیجق عقلی اولانلر هیچ اشتباه ایتمز . حتی طونه ولایتی اهالیسی بو وظیفه‌نك اجراسنه دخی تشبث ایدرك ، بینلرنده اعانه طوپلامغه قرار ویرمش وحتی بلغارلر بیله بو تشبثه اشتراك ایتمش اولدیغی غزته‌لرك روایاتندندر .

بویله برمعامله‌ٔ محسنه‌ده استانبول اهالیسی ایالات خلقندن وملت اسلامیه وطنداشی اولان اقوام سائره‌دن گیرو قالمق روامیدر ؟

بعض ارباب خیر اعانه‌نك نره‌یه ویرلمسی لازم گله‌جگنی غزته‌لردن سؤال ایتمکده ایدی . ایشته دولت محل اعطایی گوستردی . اعانه افکارنده اولانلر ویره‌جکلری آقچه‌یی بانقه‌یه تسلیم ایتمك لازم گله‌جکدر .

قالدیکه بو اعانه دولتجه برشی اولمدیغندن ، بالطبع دولتك نظارت مخصوصه‌سی تحتنده بولنه‌مز . بناء علیه انتظام اوزره جمع وتوزیعنه مدار اولمق

ایچون الڭ زیاده اعانه ویرن ذواتڭ برقومیسیونده اجتماع تکلفنی اختیار ایتمك وبوقومیسیونڭ دفاتر ومعاملاتنی آچیق طوتیله‌رق ، هرکس استدیگی تحریاتی اجرایه مأذون اولمق اقتضا ایدر .

فاضل مصطفی پاشانڭ نورغزته‌سنه مکتوبی

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٦١ ـ فی ١٨ شوال ١٢٨٣]

دولتلو فاضل مصطفی پاشا حضرتلری طرفندن با امضا نورغزته‌سنه گوندریلان تذکرهٔ حمیتکارانڭ ترجمه‌سیدر :

موسیو دیرکتور !

نورغزته‌سنڭ شباط برتاریخیله چیقان نسخه‌سنی گوردم. مرادم غزته مباحثه‌لرینی قووالمق دگلدر . آنجق مخبرکزڭ ویردیگی حوادثی

تصحیحدر. بنم بر صرّاف شرکتی تشکیل ایده‌جگمی
اعلان ایدن غزته‌لری هر نه قدر افکار عامه دخی
رد ایدرسه‌ده. بوگا قناعت ایتمیه‌رك. بن دخی سرکاتبم
وساطتیله تکذیبه قیام ایلدم. اشبو غزته‌لرینه،
[اوپن‌حایم] قومپانیاسیله اولان اخذ واعطام اوزرینه
درلو درلو اراجیف نشر ایلمکده‌درلر. اومخبرلر
یقیناً بیلسونلر، که بن کندی مصالحمی براقوب
دولت علیه‌نك وکندو ملتمك شو قارغه شالق
حالنی دوشنمکده‌یم. مصالح عمومیه‌نك مصالح
ذاتیه‌دن ایلروده اولدیغنی بیلمکه مذهبك دخل
یوقدر؛ هرکس بیله بیلور. شوقدرکه انسان
اولانده اصلاحات ووطن غیرتی بولنمق لازمدر.
اشته طرفدارلغیله افتخار ایلدیگم عثمانلی ملتندن
افکار جدیده اصحابنك دخی مرادی بودر.
شوافکارده بولنانلر نه تدبیری براقوب یالکز قدر
بویله ایمش دیمکله وقت کچورررلر. ونه‌ده امیدکسوب

مأیوس اولورلر. وگرید اختلالی وسائر قاریشقلقلر
ایسه، بوذواتك ثبات افکارینه هیچ خلل ویرهمز.
(مخبر)

ملاحظه

بو تذکرهنك بر فقرهسی واردرکه ملتنـك
احوال آتیهسنی دوشنانلر ایچون صورت مخصو-
صهده دقته شایان گورینور. بوده عثمانلی ملتندن
افکار جدیده اصحابی عندنده مصالح عمومیه مصالح
ذاتیـهیه مرجح طوتلدیغنه دائر اولان فقرهدر.
(افکار جدیده اصحابی ذات مکتوبده ترکستانك
ارباب شبابی تعبیریله یاد اولنمشدر).

اوروپالیلرك عثمانلیلری تدنی ووقوف صرف
ایله اتهـام ایدرك شرق مسئلهسی حقنده برطاقم
تشبثات رسمیهیه دخی قالقشدقلری صرهده، ارباب
شبابك ذکر خیری غزتهلرك لساننده طولاشمق

شبهه یوقدر . که اورالرده نظر تجلبه گوریلور :
فقط بزجه مباحث بدیهیه‌دندر .

قرون جدیده‌ده بولنانلرك تمیزی نصل انکار اولنور . مملکتمزده مآثر علمیه و مدنیه‌نك هرهانگی جهتنده برجزؤی ترقی گورندی ایسه بالکه یوزده طقسانی آنلرك ثمرهٔ همتی دکیلدر؟ و قعا بو ترقینك زمانه‌یه نسبتله پك جزؤی اولدیغی مسلمدر . اما شوراسنیده منصفانه دوشونمك لازم گلورکه اسباب تحصیلمز هیچ حکمندهدر . مساعیٔ ذاتیه‌دن اولسه اولسه بوقدر استفاده اولنه‌بیلور .

حاصلی ارباب شبابت ملتك مراد آتیسیدر . آنده نه‌قدر ترقی گوریلورسه بزجه احیای وطن امیدی اوقدر قوت بولمق لازم گلور .

ایشته بوسببدندرکه ممالك محروسه‌نك احوالنه لایقیله واقف اولانلر هرنه درلو عارضه ظهور ایتسه ینه ملتك فیوضات آتیه‌سندن قطع امید ایتمزلر .

اوروپالیلر وارسون عثمانلیلرك سعادت حالنی
مزارده عد ایتسون . عندمزده معلومدر . که
او مزارده دگل . هنوز رحم مادردهدر . برکره دایهٔ
ترقینك آغوش تربیتنه دوشوبده نشو ونمایه
باشلارسه . فطرتنده اولان استعداده گوره آز
زمانده جمال کمالنه عالمی حیران ایتمك مأمول
قویدر .

بر ملاحظه

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٦٤ ـ فی ٣٠ شوال ١٢٨٣]

خیریه تجارینك بو خدمت حمیتکارانهسی
بر تجارت خیریهٔ معنویهدر . که فائدهسی ملتك عمومنه
شاملدر . بناءً علیه قزاندقلری سرمایهٔ مثوباتدن
طولایی کندیلری عن صمیم تبریك اولنور .
تصویر ایسه هر درلو امور خیریه و محققه یه طرفدار

وَاوجمهیه داخل بولندیغی جهتله گرید اهالیٔ اسلا-
میه‌سنه هرنه صورتله اولورسه اولسون خدمتکار
اولمغی مدار مفخرت بیلدیکچون ، کندیسنه واقع
اولان تکلیفی کمال مسارعتله قبول ایدر . وَبو
صرده خیر خواهان وطنه اخطار عاجزانه‌سنی
شو وجهله تکرار ایدر . که گریدده فلاکتزده اولان
قرداشلرمز جزیره‌نك قاریشقلغنه باقه‌رق ،
املاکلرینی صاتوب بشقه یرلره هجرت ایتمك الرنده
ایکن ، وطنلرینی وطن عمومینك دائرهٔ اتحادنده
طوتمق نیتیله صبر وثبات ایتدیلر . عاقبت شمدیکی
فلاکتلره اوغرادیلر . ملت اغوزنده حاصل
اولان بونجه یاره‌لر مرهمسز قالمش وَمحافظهٔ وطن
ایچون کیجه گوندز ادارهٔ سلاح ایدن نیجه وجودلر
آچلقدن بی تاب وتوان اولمشدر . فریادلرینی
بزدن بشقه کیم ایشتسون ! آنلر وطنمزه الدن
کلان خدمتی ایفا ایتدیلر . بزده آنلره المزدن

کلان معاونتی اجرا ایدەلم . حمیت وانسانیت بویله
گونده بللی اولور . بزعاجز نوازلقله دنیاده شان
آلمش بر ملتز . لایقمیدر ، که عنوان مفخرتمز
لکەدار اولسون . شمدی یه قدر طوپلانیلان شیلر
او بیچاره لرك تسکین اضطرابنه کافی دکلدر .
واقعا هرکس آنکله اکتفا ایتمیه جگنی
بیلورز . فقط شوراسنی دخی پیش نظردن
آیرمیه لم که اعانه ایده جکمز محتاجینك اضطرابی
پك عاجلدر . معاونتده نه قدر مسارعت اولورسه
اوقدر ایشه یرار .

فریاد اهل حاجتنه امداده سعی ایدك
ای غیرت وطن چکن اصحاب اقتدار
اهل وطن محبتیدر غیرت وطن
ظن ایتمیك که طوپراق ایچوندر بو اعتبار

— ...⋙⋘... — -

اسکندریه کتابخانه‌سی

[تصویر افکار - نومرو ٤١٠ - فی ٢٣ ربیع الآخر ١٢٨٣]

معرفتك شرف وامتیازی اسلام آراسنده بغایت مرعی و باکه بر اعتقاد شرعی اولمق جهتیله « اطلبوا العلم ولو بالصین » امرینه مطیع اولان بهادران عرب ، ممالك مفتوحه‌لرنده بولدقلری مؤلفات گران قدری مال جهاددن مقبول بر غنیمت اجتهاد بیلورلردی . فنونه خدمت ورغبتلری ایسه اسکی مدنیتك بقایای آثارینی صحیفهٔ عالمده پایدار ایدن تراجم عربیه ایله مثبت ایکن ٦٠٠ سنهٔ هجریه‌سی رجالندن اولان ابو الفرج نام راهب متعصبك تألیف ایتدیگی تاریخدن ، مشهور اسکندریه کتبخانه‌سی مصرك حین فتحنده عربلر طرفندن احراق اولندیغنه دائر علی طریق الافترا دلیلسز بر دعوا میدانه چیقارلمشیدی . نه‌چاره که شان اسلامیته

شین گتیرمك ایچون تصنیع اولنان بویله بر روایت لاتین لسانه آشنا بعض علما طرفندن دخی قبول اولنمشدر .

وقعه ایسه برمنوال محرر بزجه بر ذل ترتبنی موجب اولدیغیچون ، خرستیانلغه محبت ویا اسلامیته اهانت قصدنده اولان بر طاقم دشمن تعصب عنوانلی متعصبلر اندلسده ضایع اولان بونجه خزائن معرفتی خیاله بیله گتورمز ایکن ، روایت مذکوره‌یی ، که اوروپا عقلاسی عندنده دخی مردوددر قال وقلملرینه ورد ایتمکدن خالی دگللر ایدی . بناء علیه ملت اسلامیه‌نك بویله بر بهتان عظیمدن اثبات براتی حمیت دینیه وملیه ایله متصف وفن تاریخه تفرعات لازمه‌سیله بالاطراف واقف اولان برذات طرفندن التزام واول بابده دلائل مقتضیه‌یی جامع وغایت مفید ونافع بر رساله‌نك تألیفنه اقدام اولنمشدر ، که مقرون ختام اولان جزؤ اوّلی

تصویر افکارك ۴۰۲ نومروسندن بدأ ایله ۴۱۵ نومروسنه قدر طبع اولنمش وبعض جهتلری مؤلفی طرفندن تصحیح وتوشیح اولندقدن صکره آیریجه دخی باصلمشدر .

جزؤ مذکور بش فصل اولوب ـ برنجیسی یونانستانده معارفك سبب انتشار وانسلابی ـ ایکنجیسی رسالهنك موضوعی اولان اسکندریه کتبخانه‌سنك زمان وسبب انشا واحتراقیله مقدار کتابی ـ اوچنجیسی ذهاب فلاطونك مذهب عیسوی‌یه انقلابی ـ دردنجیسی رومادە یادگار مدنیت اولان بونجه آثار نفیسه ایله برابر ایکنجی دفعه‌ده انشا اولنان اسکندریه کتبخانه‌سنك صورت خرابی ـ بشنجیسی روم وقتنده استانبولده موجود اولان کتابخانه‌لرله آثار سائره‌نك افناسی اسبابی مبنیدر .

رسالهٔ مذکوره‌نك جزؤ ثانیسی دخی دردست

ختام اولەرق عن قريب تفرقەمزده نشرينه ابتدار اولنەجغى متصور اولديغى عمومه اخطار اولنور .

بحق حسنات عثمانيەدن معدود اولان بويله برتأليف گزيدەدن طولايى صاحبنك سعى مشكورى وناميى بين الاسلام لسان تحديث ايله مذكور اولمق مأمولدر .

قولرا ـ ورفيقەسك وفاتى

[تصوير افكار ـ نومرو ٣٢٢ ـ فى ٣٠ ربيع الآخر ١٢٨٣]

برمدتدنبرو استانبول خلقنه مستولى اولان قولرا بونجه كوكللرده مدت مديده دفع اولنەجق برياد اليم تركيله كتمش وبر ايكى كوندن برو استانبولك هيچ برطرفنده اثرى ايشيدلمامشدر .

معلومدر كه بوداهيه استانبولك هرجهتنده

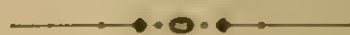
شدتی بر درجه‌ده گوسترمدیگندن، وفیاتك مقدارنجه
مشهود اولان تخمینلر پك مختلف اولدیغی گبی
غزته‌لرده گوریلان یومیه پوصله‌لریله قومیسیون
طرفندن بعض ذواته صورت مخصوصه‌ده گوندر
یلان ژورناللر بیننده تباین گورندیگی جهتله
روایاتدن دخی بر فکر صحیح حاصل ایتمك ممکن
اوله‌میور . هله بعض ارباب وقوفك بیانه گوره
بو دفعه‌کی قولرا یالکز شمدی‌یه قدر استانبولده ۳
دفعه دها ظهور ایتمش اولان امثالندن دکل ۲۷
تاریخندنبرو وقوع بولان وبالردن بیله دها شدید
ایمش . جناب حق امثالنی گوسترمسون . علت
مذکوره اثریله ذوات معروفه‌دن و مشاهیر
ارباب فنوندن احیا بك ودها خیلی مأمورین ملکیه
وقلمیه وامرای عسکریه‌واطبا وبرده ازکیای زمانه‌دن
ومذاهب اوطه‌سی متحیزان خلفاسندن رفیق بك
آفت ناکهرس ممانه دوچار اولمشلردر .

مومی الیه مکاتب رشدیه یه بیله کتمامش اولدیغی حالده خانه‌سنده رشدیه شاکردانندن زیاده شی تحصیل ایدرك ، اون بش اون آلتی یاشنده ایکن اول وقت هنوز آچلمش اولان مکتب ملکیه یه دخول ایله امتحانده برنجی صنفدن شهادتنامه آلمش وَمشهود اولان حداثتنه نظراً موجود اولان حداستی ابتدای شهرتنه سبب اولمشیدی . مؤخراً مأمور اولدیغی مذاهب اوطه‌سنده حائز امتیاز اولدیغی گبی بر مدتلر ترجمان احوال محررلگنده بولنمش وَ اوصره‌ده برقاچ نسخه باصلدقدن صکره بعض اسبابه مبنی چیقه‌مامش اولان مرآتی احداث ایتمشیدی . اون بش یگرمی پارچه‌دن عبارت اولمق اوزره منتخب اشعاری وَ (لطائف انشا) نامیله مشاهیر ادبانك محرراتندن مرتب وَ مطبوع براثری واردر . بیچاره دها ۲۳ یاشنده ایدی .

کوچك برادری طبیه‌یه برنجی صنف شاکردانندن

رضا بك دخی سلطان محمد قولنه مأمور
بولندیغی حالده کندیسندن ١٧ گون مقدم وفات
ایتمشدر . اودخی کمال استعداد ایله معروف ایدی .
قوللرانك زمان بحرانی اثناسنده فدای نفس ایدر-
جه‌سنه اظهار غیرتله ابقای نام ایلمشدر .

بقا ممکن دگلدر گرچه کیم دوران فانیده
فنا اما بلای محض اولور وقت جوانیده

اولرك کارگیر اولمسنه دائر بند مخصوص

[تصویر افکار - نومرو ٣٧٠ - فی ٣ ذی‌القعده ١٢٨٣]

ادراك ایدنه اصل بدن خاك وطندر
کیم خاك وطن مایهٔ اجزای بدندر

بیتنده اولان توجیه شاعرانه‌یی بر قاعدهٔ حکمیه
حکمنده طوتمق نه‌دن ممکن اولمسون . یا زمینده‌کی

موجودات ایچنده خاصهٔ فکریه‌سی جهتیله نفس ناطقه مقامنده اولان نوع بشرك هیئت مجتمعه‌سنه بدن، مسکن ومدن دکلیدر. انسان جمعیت مدنیه‌نك خارجنده قالدیغی حالده نصل انسانجه تعیش ایده‌بیلور؟ بناءً علیه افراد بشره گوره بدنی دائرهٔ انسانیت اولدیغیچون وقایه لازم ایسه، وطنی مرکز مدنیت بولندیغیچون حمایه الزمدر. زیرا وطن نه‌درجه سعادت حالده اولور ایسه ابنای وطنك رفاه وعزتی دخی اودرجه کمالده اولور.

بو دعوایه شویله بر دلیل ابراز اولنه‌بیلور که بر انگلیز نفرینك چینده مستفید اولدیغی حقوق انسانیه اوملکده برقاچ یوز بیك نفره حکمی نافذ اولان برسرعسکردن البته زیاده‌در. چونکه اوملکده حکومت نفرك بغیر حق برقیلنه طوقنسه جزا گورر. فقط سرعسکری بی پروا اولدیرر.

بو حالده وطنك قدر اصلیسنه برده خصوصی

بعض مزیتلر منضم اولدیغی حالده معموریتی نه درجه التزامه شایان اوله جغی معلومدر .

بزم وطنمز اولان استانبول ایسه برشهر شهیردر . که پای تخت و بلکه عین تخت عالم اولمق قابلیت طبیعیه سنی حائزدر . ساحلی ایکی دریانك ملتقاسیدر . که زراعتك الك معمور بوستانی اولان آسیانك محصولاتی اوروپایه وصناعتك الك مشهور دکانی بولنان اوروپانك معمولاتی آسیایه نقل ایتمکده واسطه اولمشدر .

وداخلی ایکی قطعهٔ عظمانك نقطهٔ منتهاسیدر . که جامع دیانت حکمنده بولنان شرقك فضیلت اطواریله ، مکتب حکمت صورتنده کیرن غربك امتزاج مزیت افکارینه رابطه ویرمشدر .

بو بلدهٔ دلارا عالمك اقلیم اعتدالنه زینت ویرمش برموقع مستثنادر ، که نظر امعانله باقلسه بر یرده مثالی گورلمز . مگر که لطافت عالم فریبنی تماشا ایدن زوارینك دیدهٔ تحسرنده قالان عکس بیمثالیدر .

بوندن بشـقه بزجه برحیثیتی دها واردر، که ملتمزه موروث اولان شـان مظفریتك اك بیوك بر نشانهٔ افتخاری بو بلدهدر .

حقیقت حالده بویله قهرمان بر ملتك نشـانهٔ افتخاری اولمغه شایان دکلیدر. که ذاتاً « حسرة الملوك » عنـوانی احراز ایتمشـیکن بزم ملکمز اولهلی برقاچدها کسب امتیاز ایتمشدر .

چونکه وطنمز بزه نه قدر شرفلی کلدی ایسه بزده آنك قدرینی اوقدر اعلا ایلدك .

بزدن اوّل حکمت یونانیـانك نقطهٔ اجتماعی اولمش ایسه، اجدادمز زماننده دخی سطوت عثمانیانك مرکز انتشاری ایدی . اجدادمز اوزمان غالبیتك شانی تمامیله ایفا ایتدیلر. بزه قالان بو اوان مدنیتـك حکمنی لایقیله اجرا ایلمکدر، که بوبابده بزجه لازم اولان همتك اك بیوك برجهتی دخی مسکنلرمزی حریق بلاسندن قورتارمغه مصروف

اولمیدر . نته کیم اجدادمزك الك کلی قوتی سایهٔ
سیف مهابتده وطنلرینی آتش تسلطدن محافظه‌یه
معطوف ایدی .

یانغین بر بلای طاقتسوزدرکه استانبولده باعث
اولدیغی ضایعات مرمردن وبلکه گومشدن برقاچ
شهر عظیم انشاسنه کافیدر ظن اولنور . هله
بو ضایعاتك ایچنده اسلافك بزه هدیهٔ معرفتی
اوله‌جق بر طاقم گران قیمت اثرلر واردرکه اغورلرنده
دنیالر صرف ایدلسه تلافیلری ممکن اوله‌مز .

بو بلانك دفعنه دوشونیلان چاره ایسه اوچ
صورتدن عبارت اولوب . بری الیوم موجود
اولان تدابیر اطفائیه‌درکه تأثیرسزلگنه مشهودمز
اولان یانغینلرك هر بری بر دلیل روشندر . آتش‌که
شرارەدن مستعد اشتعال اولان بر مملکتی صارار
آنی صونصل اطفا ایلسون . محنت‌که ذرّه‌دن
قبول انفعال ایدن بر قلبه استیلا ایدر آگاکریهٔ
تأثر نیلسون .

ایکنجیسی سوقاقلرڭ دها زیاده توسیعیله برابر اوچ بش خانه آره‌سنه برکارگیر دیوار انشاسیدر. بوایسه خیلی مصرف اختیارینی مستلزم اولمغله برابر عادی یانغینلڭ وقوعنه اصلا مانع اوله‌مدیغی گبی بیوك یانغینلرڭ بیله تکثرینه حائل اولەمز. چونکه شدتلی بر روزگارڭ اوکنه دوشن آتش پارچه‌لری دیواری دگل. قلعه بدنلرینی بیله آشدیغی دفعاتله تجربه اولنمشدر. که الڭ بیوك بردلیلی دخی مؤخراً وقوع بولان حریق کبیرده آتشڭ خواجه پاشادن جغال اوغلنه وسلطان احمددن قوم قپویه صچرامسیدر.

اوچنجیسی ابنیه‌نڭ کارگیر اولەرق یاپدیر- لمسیدر که استحصال مقصد ایده‌جك تدبیر دخی بودر. چونکه استانبولده آخشاب بنا باقی اولدقچه یانغین دخی باقی اوله‌جغنده شبهه اولنەمز. بوقضیه‌یی انکار ایدن وارایسه آغاجڭ آتشدن اشتعال

ایتمیه‌جگنی اثبات ایتملیدر . که مدعاسی قبول اولنسون .

حتی بوندن بویله استانبولده انشا اولنه‌جق ابنیه‌نك کارگیر یاپدیرلمسی ایچون اطرافلی بر تدبیر اتخاذ اولنمق نزد دولتده دخی قرار گیر اولدیغی ایشیدیلیور .

حکمت حکومت قواعد اساسیه‌سنه مبتنی اولان بو قرارك فعلیاتی میدانه گلنجه عصرمزك وطنه مؤبداً پایدار اوله‌جق بر یادگار قیمتداری اولور .

حصول مقصد ایسه هرکسك مألوف اولدیغی اخشاب ابنیه انشاسنك جانب حکومتدن منع قطعی تحتنه آلنمسنه توقف ایدر . وشبهه یوقدر که بوگا قانون حقانیت مساغ گوسترر . زیرا مزیت انسانیه‌یه متعلق اولان شیلرده اولادینی تمایل طبیعیسی خلافنه اجبار ایتمك بر والدك حقوقندن اولدیغی گبی فائده‌سی وطنه عائد اولان مادّه‌لری تبعه‌سنه اختیاری

اولمز ایسه اضطراری یاپدیرمق دخی بر حکومتك وظائفندندر .

ابنیه‌نك شمدیکی حالده قالمسنی ترجیح ایدنلر ایسه کارگیرده اوچ محذور بیان ایدرلر .

برنجیسی اخشابك کارگیردن زیاده زلزله‌یه مقاومتیدر .

حرکت ارضك وقوعی اوقدر نادردر که مخاطره‌سی، هنوز دفعه‌چاره بولنه‌میان قضای آسمانیلر درجه‌سنده طوتیله‌بیلور . بوندن احترازاً مملکتمزك هرگونلك برداهیهٔ تخریبیه‌سی اولان یانغینك دوامنه نصل رضا ویریلور !

مثلا کره‌نك سطح زمینی عوارضدن سالم اولمدیغیچون قعر آتشیننده اقامت نه‌وجهله اختیار اولنور .

ایکنجیسی کارگیرك صحته بعض مرتبه مضرتیدر . بومضرتك دفعی پك مشکل برشی اولمدیغی

شوراسی بداهةً اثبات ایدر . که پیش نظر مزده اولان
بك اوغلی خلقنك صحت بدنیه‌جه استانبوللیلردن
هیچ برفرقی گوزیله‌میور . طوته‌لم که حیاتك قیمتنی
بیلمدیکیچون اسباب تحفظده اهمال ایدنلردن بعضیلری
ضرر دیده اولسون . کافهٔ افرادی جسم واحد
اعتبارنده اولمق لازم گلان بر هیئت مدنیه‌نك ،
کارگیر اولسه اولسه بعض اعضاسنه اضطراب
ویرر . آخشاب ایسه مدار قوتی اولمق جهتیله
اعصابی حکمنده بولنان ثروت ملیه‌سنه مضر اولور .
هیچ بر دولت ایسه خصوص ایچون عمومك منفعتنی
فدا ایتمگه مجبور دگلدر . نته کیم هیچ بر عاقل نزولی
نزله‌یه ترجیح ایتمز .

اوچنجیسی مصرفك کثرتیدر . که مسئله‌نك
اصل جای دقت اولان محلی دخی بوراسیدر .
فی الحقیقه بهاسی شمدیکی حالنده طوردیغی حالده
استانبولده ابنیه‌نك کارگیر یاپدیرلمسنه قرار ویرلسه

ثروت ملیه‌نك كفایتسزلگی جهتیله عمومك
احتیاجاتی آغرجه بریوك آلتنده براقلمش اولور.
فقط آلنان روایته گوره جانب دولتدن عادی
كارگیرلرك بهاسنی نوعنه گوره یوزاللی ایله اوچ یوز
غروش آراسنده براقمق ایچون تدابیر لازمه‌یه
تشبث اولنمشدر.

بو مقصد حاصل اولورایسه كارگیر ایله آخشابك
بیننده قاله‌جق تفاوته قارشولق كلمك ایچون یانغین
تلفاتندن مصون اولمق بر طرفه طورسون، یالگز
كارگیرك زیاده طیانمسندن ثروت عمومیه‌جه حاصل
اوله‌جق تصرّف كفایت ایده‌بیلسی مأمول اولنور.

فقط ایشك نتایجنده اولان فائده نه‌قدر مسلم
اولورسه اولسون اجرا آتنه ثروت عمومیه‌نك
كفایتی مسئله‌سی افكاری تخدیش ایتمك جهتله
بعضیلر طرفندن استانبولی حریق بلاسندن
قورتارمق ایچون خرابیت حالنه دوشورمكدن

احترازاً تسریع معموریت ایده‌جك بعض وسائطه
مراجعت اولنمسی آرزو قلنمقده‌در .

فی الحقیقه استانبول گبی برموقع بی نظیرك الك
ادنا عرصه‌سنی اثر اعماردن خالی براقمغه کیم قائل
اولور ؟ مگرکه آتش خانمانسوز اوله ! قلب
عارف گبی بر معمورهٔ کمالك تخریبنه کیم رضا گوسترر ؟
وارایسه ظلم ایله دنیاییقلدقجه آسایشه محل امکان
بولان بی بصیرتلردر . نته کیم بوغو قوشنك راحتی
ویرانه کوشه‌لرینه منحصر اولور .

آنجق اصل جای دقت یاتعاون عمومی ویاخود
برشرکتدن استقراض صورتلرندن عبارت اولان
وسائط مذکوره‌نك تمیز ماهیتیدر . گرچه تعاون
صورتندن دولتجه برمضرت ملحوظ دگلدر . فقط
حصول مقصد ایچون برفائده‌سی دخی مأمول
اولنه‌مز .

یالکز برقاچ سنه‌ده برکرّه وقوع بولمقده اولان

بیوك یانغینلرك خرابه‌لرینی اعمار ایتمك خزینه‌لر
صرفنه محتاجدر . حتی خواجه پاشا حریقیچون
طوپلانیلان اعانه بر دفعه‌لك اولدیغی حالده یکون
حاصلاتی بر محله‌سنی بیله انشایه کفایت ایتمز .

بعض ارباب تدقیقك حسابنه گوره استانبول
وَ توابعنده بولنان اخشاب ابنیه‌نك عموماً کارگیر
یاپیلمسی لااقل ۳ ملیون کیسه‌یه توقف ایدر ایمش .
حال بوکه هر کس تخته پارچه‌سندن اولان خانه‌سنك
یاندیغی وَیا خرابیته یوز طوتدیغی صورتده یرینه
کارگیر بر خانه قزانه‌جغنی بیلورایسه کیسه کیسه تعمیراته
آقچه صرفنی استمیه‌جگی گبی، احتمال که حریقلرده
زیاده‌لشور . وَ بناءً علیه ابنیهٔ موجود بر یگرمی
بش اوتوز سنه ظرفنده کارگیره تحویل اولنمق
لازم گلور .

بوحاله گوره استانبول اهالیسی سنه‌ده یوز
بیك کیسه قدر اعانه ویرملیدر . که مقصد حاصل

اولسون . دکل بومقدار ، حساب فراح صورتیله
نصفی بیله کافی عد اولنسه خلقه یالکز ابنیه ایچون
بوقدر فداکارلق تحمیل ایتمك حریقی ظلم آتشنه
تحویل دیمکدر .

اعانه‌یی یالکز یانمش اولان یرلرك اعمارینه حصر
ایتمك ایسه یانغینك ترویجندن بشقه بر نتیجه ویرمز .

کله‌لم استقراض صورتنه : معلومدر که عموم
ایچون اوله‌جق استقراضك الك اساسلی شرطی
مستقرضك آله‌جغی آقچه‌دن استفاده‌سی اول بابده
اختیار ایده‌جکی فداکارلقدن زیاده اولمقدر .
بوحاله کوره اوّلا استقراض ایله برخانه یاپیلدیغی
حالده اجاره‌سی فائضی تسویه‌دن صکره صاحبنه
هیچ اولماز ایسه عرصه‌سنك قیمتی نسبتنده برفائده
براقلیدر که شرط جواز موجود اولسون .

حال بوکه استانبولده عموم نامنه استقراض ایله
یاپدیریله‌جق کارگیر خانه‌لردن بلکه یوزده بشنك

اجارەسی مصرفنك اقتضا ایدن تخصیصاتنه قارشولق اولەمز .

چونکه اوروپا دیونی ایمزده بر دلیلدر، که سنوی ٦ فائض وَ ٢ رأس المال ایله قنغی تجارتگاهده بویله بر استقراض آچلسه، مصرفی تنزیل اولندقدن صکره نهایت یوزده آلتمشدن زیاده آقچه آلنەمز .

بوحالده مثلا یوز اللی آرشون بر خانه یاپدیره‌جق آدم هر آرشونی لااقل ایکیشر یوزغروش حسابیله محتاج اولدیغی اوتوز بیك غروش ایچون اللی بیك غروش دین آلتنه گیرمك وَبونك ایچون سنەده درت بیك غروش ویرمك لازم گلور . حال بوکه استانبولك وسط طرفلرنده، که ابنیەنك ایجاری سائر یرلرینه نسبتله حد وسط اعتبار اولنه‌بیلور بویله بر خانه کرایه ویرلمش اولسه سنەده بیك بشیوز غروشدن زیاده ایراد آلنەمز .

هنه بیوجك خانه‌لر متـانت وزینت جهتیله بوحسابك برچق مثلندن زیاده مصرفه محتاج اولور وَ آکا بناءً مثلا آلتی یوز آرشون بنالی برقوناق یاپدیرمق ایچون سنه‌ده یکرمی بش بیك غروش قدر فائض وَرأس المـال ویرلمك اقتضـا ایدر . بونلرك ایسه اکثرنده سـنه‌ده آنجق آلتی آی اقامت اولنور، که بویله برخانه مصرفنك تخصیصاتنه کفایت ایچون آیده درت بیك غروشـدن زیاده اجاره گتورملیدر . برده دها بزده افکار تصرّف درجهٔ لزومده اولمامسنه گوره بویله براستقراضك اعطاسنی تعهد ایده‌جك شرکت طرفندن عرض اولنه‌جق آقچه، که تسویه‌سیچون مستقرضك یوز غروشه مقابل اوچ یوز یکرمی غروش ویرمسی لازم گلور. پك چوق اصحاب املاك عندنده بادهوا برسرمایه صورتنـده طوتیله‌رق ابنیـه‌ده دائرهٔ احتیاجاتك قات قات فوقنه چیقیلور ایسه تأدیهٔ دین بتون بتون مشکل اولور .

برخانه‌نك انشاسیچون آلنه‌جق آقچه‌نك ایسه صاحبی طرفندن تسویه اولنه‌مدیغی صورتده ضمانی بالطبع ینه اوخانه‌در . بوحالده گوزه بویله برتشبثه قالقیشیلور ایسه نتیجه‌سنده اصحاب املاكك وبلكه صاحب ملككك بیله حقوق تعرضدن بری قالمق نصل مأمول اولنور .

نتیجه‌سنده وخامت ملحوظ اولان برحرکتی حال حاضرده فائدهٔ زائده‌سی گوریله‌جکیچون اختیار ایلك ، اساس معموریتی تأیید ایتمك استیان دوراندیش بر حکومتك شانندن دگلدر .

افادات مشروحه‌دن آکلاشیلور ، که موضوع بحث اولان مقصد خیر ایچون عهدهٔ دولته مترتب اولان وظیفه کارگیرلك مصرفنی تنزیل ایده‌جك اسبابی استحصال ایدی . تشبث بیوزلدی .

قرار رسمیسی اعلان اولنجه افراد ملت ایچون تسهیل مطالب ایده‌جك تدبیر ، ابنیه‌ده لزوم حقیقی حدینی کچمامکدر .

کارگیراڭ فوائد مشروحه‌سی میدانده ایکن حال حاضرڭ الجاسیله ابنیه‌نڭ شمدیکی قدر وسعت وزینتنه میدان ویره‌مدیکچون رجحانه خلل گلمز. بر بنانڭ مادام، که وجودنده امنیت بولنمیه حدودنده وسعت بولنمش نه‌مزیتی اولور. وَمادام که دوامی قابل اولمیه. اندامی مقبول اولمش نه فائده‌سی گوریلور .

[تصویر افکار ـ نومرو ٣٨١ ـ فی ١ ذی الحجه ١٢٨٣]

آشیانه احتیاج ویرر قدر ورغبتی
سنکك بنا ایچوندر اگر وارسه قیمتی

حقیقت برشی که اقتضای حاله موافق اولور البته اعتبار بولور؛ استر ایسه حجر شجر مقوله‌سندن اولسون . ایشته بو قاعدهٔ کلیه استنادندر. که تصویر افکار ٣٧٤ نومروسنده مندرج مطالعاتڭ

حد ذاتنده برقیمتی اولمدیغنی بیلورکن موضوعنك
حال حاضرجه اولان اهمیتی جهتیله اعلاننه جسارت
ایتمشیدی . بونك گرك دولت وگرك بعض خیر
خواهان ملت طرفندن نائل اولدیغی حسن قبول
ایچون تشکرینی تکرار ایله برابر آرزو ایتدیکی
مقصدك مقدمات حصولنه متعلق برقراری نشر ایله
افتخار ایدر .

شویله‌که مجلس والانك ۲٤ ذی القعده تاریخلی
تقویم وقایعده اعلان اولنان مضبطه‌سندن آکلا-
شلدیغنه گوره حریق کبیر عرصه‌لری اوزرینه
اخشاب بنا یاپدیرمق قطعیا منع اولنمشدر .

بو مقدمه برتدبیر مؤثردرکه ملکمزده اساس
معموریتك برقاعدهٔ صحیحه اوزرینه وضعی مبشردر .

ممالك متمدنه‌ده هر وقعهٔ عظیمه‌نك علامت
فاخره‌سی اولمق ایچون تزیینات بلدیه کوپری
وچشمه گبی بربیوك اثر علاوه ایدرلر . بزده دخی

افکار عصریه ابنیه خصوصنده شو موفقیتی اکمال ایده‌بیلور ایسه مدنیت میداننه جسامتجه دنیاده ایکی اوچ بلده‌دن بشقه مثلی بولنمیان استانبول گبی بر سواد اعظمك معموریتی یادگار براقه‌جقدر . اویله بر یادگار که وطنمزده آثار اعمارك تحجرندن عبارت اولان وجودی دنیا طوردقچه برقرار اوله بیلور .

بو موفقیتی اکمال ایده‌جك واسطه ایسه شمدیکی ممنوعیتك تعمیمی ممکن اوله‌ماز ایسه سائر یانغین یرلرینه توسیعیدر، که مسئله‌نك نزد دولتده مظهر اولدیغی اهمیت کامله‌یه گوره بو صورت قرارلشمش حکمنده طوتیله بیلور .

وطنمزك حریقدن محافظه‌سیچون بتون بتون احتراقه انتظار اولنه‌جقدر ظن اولنمسون . بز بو فائده‌یی نائرهٔ مصیبتدن دگل، انوار معرفتدن استرز . که بو بابده ارائه ایتدیگی تدبیر، کارگیر مصرفنی

تنزيل خصوصيدر . بناءً عليه بو مقصد ايچون جانب
دولتدن اجرا اولنان تشبثاتك نتيجه‌سنى ارباب حميت
آتشـدن شـديد عد اولنه‌بيله‌جك بر انتظـار
ايله بكلر .

بر كرّه اخشاب ايله مقايسـه اولنديغى حالده
زياده طيانمسندن حاصل اوله‌جق فائده، زياده مصر-
فيچون اختيـار اولنه‌جق فداكارلغه صحيحاً قارشو
كله‌جك صورتده كارگيره فيئات وضع اولنسون .
وحريق كبير عرصه‌لرى اوزرينه وقوع بوله‌جق
انشا آتده كارگير ايله ثروت عموميه بيننده اولان
نسبت بالفعل تجربه ايدلسون . حصول مقصدك
امكانى اكلاشيلور ايسه اخشاب آراسنده بولنمق
محذورندن سالم اولان يرلره دخى ممنوعيت حاضره
تعميم اولنور وبلكه اصحاب اقتدار طرفندن ياپيله‌جق
بيوجك خانه‌لرك وخصوصيله ايراد اولمق ايچون
انشا ايتديريله‌جك دكان وسائره‌نك دخى هر نرده‌ده

اولور ایسه اولسون کارگیر اولمسی تکلیف ایدیلور ظن ایدرز .

چونکه اخشاب آراسنده کارگیر ، بیوك حریقلرده نه‌قدر مخاطره‌ده بولنور ایسه کوچك یانغینلرده جوارنده بولنان ابنیه‌نك اوقدر مخاطره‌سنی تقلیل ایتدیکی مجربدر .

حاصلی مادام‌که حریقك سبب دوامی اخشابدر کارگیر چوغالدقجه یانغین آزاله‌جغی وارسته ارتیابدر .

گرچه بر مصیبت بیك نصیحتدن اولا اولمق قاعده‌سنه گوره ، بوگونه قدر ابنیه‌جه گوریلان مصائب ، کارگیرك اختیارنده هیچ ممنوعیته حاجت براقمامق لازم گلور . فقط یانغین یرلرینك خارجنده کارگیر بنا یاپدیرمق هرکسك رأینه براقیلور ایسه مأمول اولنمزکه اصحاب اقتدار عموم ایله برابر کندینك دخی اسباب امنیتنی تزیید

ايتمك ايچون دائرهٔ حشمتنى تحديد ايتمكله حاصل اولهجق اولان كارگيرى اخشابه ترجيح ايتسون. زيرا موجودك مخاطرەسنى مقصودك مشكلاتندن اهون گورمك بزجه اسباب متعدده ايله قرارگير اولمش بر قاعدەدر.

بناءً عليه هر حالده اكمال مقصد حكومت سنيهنك نظارت قطعيهسنه قالور.

فى الحقيقه ايشك هر جهتنده اولان مشكلاتى كيمسه انكار ايتمز. فقط عالم امكان ايچنده قنغى صعوبت گورلمشدر؛ كه همت ومتانته قارشو طوره بيلسون؟

تم

مطبعهٔ ابو الضيا

کتابخانهٔ ابو الضیا

کمال

منتخبات تصویر افکار

اوچنجی قسم : ادبیات

ایکنجی طبع

معارف نظارتنك رخصتیله

قسطنطنیه

١٣١١

مطبعهٔ ابو الضیا

منتخبات تصویر افکار

بند مخصوص

ادبیاتمز حقنده بعض ملاحظاتی شاملدر

[تصویر افکار - نومرو ٤١٦ - فی ١٦ ربیع الآخر ١٢٨٣]

اجزای بشر جالب تعجیل فنادر
ابقای اثر موجب تحصیل بقادر
(لنامقه)

حقیقت انسـان ایچون سرعت زوالده مثل سائر اولان لذت حیاتك تناسزلغنه مقابل گله جك بر نعمت وار ایسـه اوده بنی نوعنه بریادگار عمر اهدا ایدەرك نفع ناس ایله خیرناس اولمق شرفی که

وجودك فضیلت صحیحه‌سیدر ؛ الی الابد محافظه‌ایله جبر مافات ایتمکدر .

آثار بشریه‌ده ایسه سوزدن پایدار بر برگذار یوقدر . چونکه الڭ زیاده رصانت معموریتله معروف کشورلری بیله دور زمانه غور زمینه گچورسه‌ینه خاطرهٔ انامده جایگیر اولان بربیت متین رغبت اسلافدن حمایت اخلافه انتقال ایده‌رك دنیا طور دقجه خللدن امین قالور .

واقعا مادامکه سوز تعاطیٔ افکاره واسطه‌در ؛ ومادامکه تعاطیٔ افکار انسانیت مجسمه دینلیه شایان اولان تمدن عمومی مناسباتنه رابطه‌در ؛ کلامك فائده‌سی بشرڭ نوعیتیله قائم وبناءً علیه برگوزل سوز ناطقیتله برابر دائم اولور .

ایشته کلام . مداولهٔ تصور خدمتنده قدرتدن مؤکل برجسم لطیفدر . که بیگلرجه سنه‌لر گچسه طراوت نوجوانیسنه زوال ایرشمز ؛ امّا حیثیت کمالی اعتبارنده بولنان صحت مآلیله تناسب اندامی

حکمنده اولان ترتیب انتظامی یرنده اولملیدرکه هرکس عندنده محبوب قلوب واوحال ایله هرزمانده ممدوح ومرغوب اولابیلسون .

اگرچه سیرت ظریف اولنجه صورت لطیف اولماسده نقایصدن معدود اولمامق لازم گلور . فقط آثار ادبیه‌یی بلاغت مؤدّا فصاحت ادا احتیاجندن وارسته ایده‌مز . زیرا برتألیف که حسن افاده‌دن محروم اولور ؛ حاوی اولدیغی حقایق ، چیره دستی انتحال ایله مهارت قلمیه اصحابنك ملك یمینی صره‌سنه یك قولای انتقال ایده‌بیله جگیچون محفظه‌سز جوهر حکمنده‌در .

خلاصه بشرده دائم اولان کالدر ؛ جمال متحوّل اولور . حال بوکه اثرده قائم اولان مقالدر ؛ مآل منتقل اولور . فقط مادام که ماهیتك تغیری وطبیعتك حسن افاده‌دن تنفری عدیم الاحتمالدر . بر اثرك ابدیتنه مآل صحیحنك مقال فصیح ایله اتحادی کافل اولور .

بوڭا بر برهان مؤیددرکه عصرمزده ترقیات معارف اثریله قدمای فلاسفه‌نڭ افکار حکمیه‌سنی‌که هیولای عرفان تعریفنه صادقدر ؛ جرح واصلاح ایچون ماهیت کمالڭ دقایقنــه واقف اولان بونجه ارباب نظر تعریضات شدیده ایراد ایتمکده ایکن ادبای سالفه‌نڭ آثار قلمیه‌سنی، که مزایای وجدان توصیفنه لایقدر ؛ شرح وایضــاح ایچون خاصیت مقالڭ حقایقنــه عارف اولان نیچه اصحــاب هنر تقریضات عدیده انشاد ایلمکده‌در .

حتی ادبای حکمادن بری محاسن ادبیه فوا- ئدینی محاکمه ایتــدیگی صردده معــلومات کثیره ووقوعات غریبــه وبلکه کشفیات جدیده بیله بر اثرڭ بقاسنه ضمین امین اوله‌میه‌جغنی بیان ایلدکدن صکره دیرکه : « بونلر انساندن خارج شیلر اولوب بیان ایسه عینیله انساندر . »

بومعالعه‌یه باقیلنجه اخلافنه ادیبانه براثر براقانلر

ماهیت انسانیه‌سنی حیات ابدیه ایله انسانیته خدمت ایچون استخلاف ایتمش اولیور . بویله بر خیرالخلف صاحبنه گوره نه بیوك شرفدر که بنی نوعی ایچنده الی‌الابد یاد جمیلنی صاقلار ، بر صورتده که انقلابات عالم بر ادیب کاملك نامنی سنك مزارندن افنا ایتسه، ینه سرنامهٔ آثارندن امحا ایده‌مز .

سوزك ابقای نامدن بشقه اجرای مرامده دخی خدمتی بر درجه‌ده‌درکه تحویل افکارده تأثیر نطق، شمشیر قهره غالب اولدیغی تجارب عدیده ایله ثابت اولمشدر . حتی زمخشری مقدمهٔ تفسیرنده کلامك شاننی تأیید ایچون دیمشدرکه « ظهور اسلامده سیف شریعته قارشو طوران متعصبین عرب ، حکم بلاغته مقاومت ایده‌مدیلر . »

واقعا افکار عمومیه‌نك حصّه‌دار حکومت اولدیغی یرلرده قوهٔ نظر صاحبی اولان بر بلیغ ، ملتنك قوهٔ عسکر احتیاجندن وارسته بر حاکم نافذ الکلامی حکمنده بولنور .

اگرچه ادبیات مأمورینه گوره مابه الاستحقاق اولدیغی مسلمدر . امّا بر قسمی اولان انشانك تداول معاملاته واسطهٔ منفرده اولمسی جهتیله ادارهٔ دولتجه دخی وجود وانتظامی الزمدر .

سوزك احوال وجدانیه‌یی تحویلده اولان تأثیر بلیغنه مبنی بر بیوك فائده‌سی دخی ملتك حسن تربیتنه خدمتیدرکه حقیقت حالده لفظاً ادبیاتك مأخذ اشتقاقی ادب ایسه معناً ادبك مصدر انتشاری ادبیاتدر دینیله‌بیلور . زیرا ایکی معناسیله ادبیانه یازلمش بر اثر مکارم اخلاق ایچون اویله بر قانون معتبردرکه هرکس بالاختیار اطاعتنه مائل واوجهتله یالکز وجودی محافظهٔ احکامنه کافل اولور .

بوندن بشقه توسیع قریحه‌یه خدمتی جهتیله معارف ادبیه افکارك دخی معلم اوّلی عد اولنور . حتی بو مطالعه ایله بعض ارباب دانش فکرك کمالی لسانك کمالندن بیلمشلردر . حقیقت بوکا بر برهان

استقرائی دگلمیدرکه فطرتلری طبیعته موجب افتخار
اولان اجلهٔ حکمانك همان جملهسی محاسن ادبیه ایله
تزیین لسان ایدن ملتلر بلغاسندن ظهور ایتمشدر .
بوقدر فنون دقیقه وحوادث کونیهنك تدوین
وتعلیمندهکی سهولت کلامك وضوح واختصار
وحسن ترتیبی گبی قواعد ادبیهیه رعایت سایهسنده
حاصل اولدیغیچون ادبیات، معارفك دخی احتیاجات
اصلیهسندن صاییلور . برده اتحاد مدنیت ملتك
بر مشخص مثال ذی حیاتیدرکه لسانی ادبیاتدر .
اوجهتله ادبیاتسز ملت دلسز انسان قبیلندن اولور .
فیالحقیقه تاریخ مدنیتی نظر حکمتله مطالعه
ایدنلر ادبیاتك محافظهٔ ملیتده اولان تأثیرینه هر
ملت منتظمهیی بر دلیل ناطق بولمشلردر . شمدیکی
حالده دولت ومعرفتلری منقرض اولمش اولان
عربك احوالی بزم ایچون بر عبرت کافیهدرکه بعض
فرقهلری وحدت کلهلرینك رابطهسی اولان دیانت-

اسلامیه‌یی دخی غائب ایتمشیکن لسانلری قوّتیله حالا
قومیتلرینی محافظه ایتمکده‌درلر .

ایشته ادبیات بوقدر فوائدی حائز اولمق
حسبیله هرملت عندنده غایت قیمتدار بر فن جلیل
اعتبار اولنور . بزده ایسه رغبتی اوقدر افراطه
وارمشدرکه بیاغی گوزلجه کتابت کرامت درجه‌
سنده طوتیلور . بونکله برابر شایان تأسفدرکه
ادبیاتمز یوقاروده تعداد او[illegible] همان
جمله‌سندن محروم گیدر .

کتاب صورتنده قنغی تألیف ادبیاتمز
واردرکه تزیینات لفظیه‌دن آیرلدیغی حالده بحق
شایان تحسین اوله‌بیلسون ؟ صباح معرفتکه ماهیت
اشیایی گوسترمك شاننده‌در؛ انوارینی هرطرفه نشر
ایتدکجه خیالات گبی حقیقت وطبیعتك خارجنده
اولان بویله برطاقم آثارك زوالدن قورتلسی نصل
امید اولنور ؟

لسان ادبیاتی آ کلامغه عوام مقتدر دکلدر که
اصول ادارهمز خطابته مساعداولسه دخی تأثیرندن
استفاده ممکن اولسون . حتی ادبیاتمز نطق دیدیله -
جك بر اثره مالك اولمدقدن بشقه مکالمه‌ده‌فصاحتك
قدری بیله معلوم دکلدر .

مؤلفات منثوره‌مزده افکار وکفتاری طبیعی
بر کتاب یوقدر که طبیعته تأثیر ایله تهذیب اخلاقه
خدمت ایتسون . رکن اعظمی مبالغات ریاکارانه
ومشرب قلندرانه‌دن عبارت اولان منظوماتمز ایسه
فساد اخلاقی اوقدر ترویج ایدر که دیوانی (فرس
جدید لغتلرنده شیطان معناسنه مضبوط اولان)
دیوك صیغةالجمعی ظن ایدنلرك قولنـه شـاعرانه
بر توجیه آرانورسـه بزم دیوانلری کوسـترمك
کفایت ایدر .

ادبیاتمزده معنی صنعت اغورینه فدا اولنه‌کلد -
یکندن وسعت تصوّر اودرجه افراطه وارمشدر که

بعض کرّه تخیلده ابعاد مطلقه داخلنه بیله قناعت اولنماز . وظیفهٔ اصلیه‌سی تمیز حقیقت اولان افکار ایسه بویله آثارك مضرتدن بشقه نه تأثیری اوله‌بیلور ؟

ترکجه‌ده دگل فنون ، حالا ادبیات دخی لایقیله تدوین اولنمدیغیچون عرب وعجم وَ آنلره علاوةً اهل قلم لسانلرینی اوگرنمك یولنده زمان تحصیلك برچوغنی افنا ایتمدکجه تحریراً درسنجه افادهٔ مرام قابل دگلدر . حال بوکه اوقدر همت ، معارف سائره‌یه صرف اولنسه ذکی برانسانی بیاغی برعالم ذوفنون ایدر .

واقعا قرون اخیره‌ده‌کی ملتلرك بلغاسی لغات وادبیاتده لسانلرینك مأخذی اولان السنهٔ عتیقه‌یه انتساب ایتمك مجبوریتندن وارسته دگلدر . فقط آنلرده بو مجبوریت ، فننك اکمالنی آرزو ایدنلره مخصوصدر . بزده ایسه برآدم عربی وفارسی مقدماتنه آلتی یدی سنه وقف وجود ایتمیدرکه

املا ومعناسی یرنده بر مکتوب یازه‌بیلسون .
ایشته ادبیاتمزك معارف عمومیه‌جه تأثیری
بومضرت عظمادر .

ادبیاتك رابطهٔ ملیه‌یه عائد اولان خدمتندن
ایسه اوقدر محرومزکه لسان عرب منتشر اولدیغی
یرلرده یونانی گبی زماننك کافهٔ مآثر علمیه‌سیله قوت
بولمش برلسانی غلبهٔ فصاحتله محو ایتمش ایکن
ترکجه‌مز هنوز الف باسی بیله اولمیان آرنود ولاز
لسانلرینی دخی اونوتدیره‌مامشدر . مناسبات ادبیه‌نك
فقدانی جهتیله مثلا بر بخارالی ترکجه سویلدیگی
حالده بوراده‌کی ترکلر ایچنده بر فرانسز قدر
دیلندن آکلایه‌جق آشنا بوله‌ماز .

آنلر شویله طورسون استانبولده اوقویوب
یازمه بیلانلردن دخی بلکه اونده بری سبك معروف
اوزره یازلمش برکاغددن وحتی کافل حقوق اولان
قانون دولتدن بیله استفادهٔ مرامه قادر دگلدر .

چونکه ادبیاتمزه شرق وغربك بر قاچ اجنبی لساندن مستعار اولان شیوه‌لر غلبه ایده‌رك اطراد افاده‌یه خلل ویرمش وَ ادوات وتعبیرات وافاداتی تقریردن بتون بتون آیرلمش اولان اسلوب تحریر ایسه بیاغی بر بشقه لسان حکمنه گیرمشدر . برصورتده‌که اکثر ارباب قلم یازدیغنی سویلمکدن وَ سویلدیگنی یازمقدن حیا ایدر ! حال بوکه بونده اوتانه‌جق بر حال وار ایسه تبایغ افکارده اصیل اولان لسانه بشقه وَوکیل اولان قلمه بشقه ادب تصوّر ایتمکدر .

بو تخالف سیئه‌سیدرکه لسانمزده سهویات ادبیه‌دن عاری پك آز اثر بولنه‌بیلور . وضع وقاعده ایله عرف استعمال بیننده اولان مباینته بو سهویاتك انضمامی تعیین فصاحتده اوقدر صعوبت حاصل ایتمشدرکه تصویر افکار « مجوثة عنها » تعبیر معهودینك بداهت مرتبه‌سنده اولان

سقامتنی انظار عمومیه‌ده اثبات ایچون دور ودراز
برطاقم مباحث ایرادینه مجبور اولمشیدی . [١]

شیوهٔ لسانی یولنه فدا ایتدیگمز اسلوب تحریر
ایسه اویله برطرز غریبدرکه لذت شناس ادب
اولانلره گوره تخطّری حقیقةً موجب تأثر اولور .
بعض نقایصنك مجملاً زیرده بیانه ابتدار اولندی :

§

ظن وبداهت افاده ایدن کلمه‌لر برمعناده قوللا-
نیله‌جق قدر الفاظك حکم وقوّتی اعتباردن قالمق
جهتیله بیانی دقیقجه تصورلرده ایضاح مرام
ناقابلدر .

الفاظده غرابت اوقدر معتبردرکه مثلا ترکسی
گبی ملتمزك الڭ مشهور بر تألیف ادیبانه‌سندن

[١] مباحث مذکوره منتخبات تصویر افکار
جمله‌سندن آیریجه ایکی جزؤ اوله‌رق کتابخانه عدادنده
نشر ایدلمشدر .

استخراج مآل ايتمك بزه گوره اجنبي برلسانده يازلمش اولان گلستاني آڭلامقدن مشكلدر .

ترجمه‌نك اجزاى تركيبي اولان اوچ لسان كه تلفظده اولدقجه اتحاد بولمشيكن تحريرده حالا هيئت اصليه‌لريني محافظه ايديور؛ اقانيم ثلثه گبي سوزده گويا متحد وحقيقتده ضد كاملدر .

بر مصلحت نه‌قدر تفصيل اولنسه افاده‌ده هيچ فاصله ويرماملك ملتزم اولديغيچون محرراتك امواج ظلمت گبي بربريني تعاقب ايدن سطرلري افكاري كشاكشندن قورتارمق ممتنع برر گرداب هائلدر .

مؤلفات ادبيه‌ده صنعت وزينت گوسترمك مقصد اصلي حكمنه گيرديگندن كلامك بنيهٔ وجودي اولمق لازم گلان معنا پك چوق آثارده صاتيلق البسه‌يي ارائه ايچون استعمال اولنان آغاچ پارچه‌لرينه مماثلدر .

افاده‌ده مجاز بر صورتله مجاز اوليه‌جق قدر

رواج بولدیغیچون آثارمز لطافت طبیعیه‌دن محروم
اولدقدن بشقه اکثری حقیقتدن دخی عاطلدر .

استطراد

بو ملاحظات ادبیاتك طرزینه عائددر ؛ ادبای
سالفه‌یه تعریض عد اولنمسون . مشاهیر اسلافك
تألیفاتی نقیصه‌لی دخی اولسه ینه کمالرینه دلالت
ایدر . زیرا برمؤلف که دور معارفك اوائلنه
مصادف اولور ایجاد قوتنه مالك اولنجه آثاری
برمرتبه‌یه قدر صورت غیر طبیعیه‌ده بولنمق طبیعت
ادیبانه‌سنك قدرینه مناقض دگدر . نته کیم مبادئ
خلقتده‌کی بعض مصنوعاتك ترکیب اعضاسنده
انتظامسزلق گورلمکله قدرت فاطره‌نك شانه
خلل گلمز .

تکملهٔ صدد

ترجمه‌مز برلساندرکه بالقوه شامل اولدیغی

محسناته گوره دنیاده اڭ برنجی لسانلردن عد
اولنمغه شایاندر . چونکه زمین افادهسی مناقب
طبیعیات ایچون ترتیب اولنمش برنمونه خانه‌گبی
اوچ اقلیم جسیمڭ محصول طبیعتنی جامع بولند-
یغیچون درونده جلوه ساز تنزه اولان ابکاراندیشه
عرب بادیه‌لرینڭ اثمار افکاریله روم وایران
چمنزارلرینڭ ازهار آثارینی جمع ایده‌رك گلدستهٔ
بیانه بگندیگی گبی زینت ویره‌بیلور .

آنکله متکلم اولان خلق ایسه روی ارضڭ
اویله برعرض اعتدالی ایچنده یشامقده‌درکه
آفاقنده‌کی لطافتڭ گوك قبه‌سنده اصلا نظیری
منظور اولماز . مگرکه دریالرینڭ عکس مائیسی
صباح نوبهارڭ سمائی جوهردن مصنوع برآینهٔ
آبداری آگدیرن ابر هوائیسنه انعطاف ایله
طبیعتڭ بویله انفسی و آفاقی ایکی بدیعهٔ رنگینی
بریرده ائتلاف ایلیه .

یا ادبیاتمزده بویله اوچ بیوك لسانك محسناتی ممزج و زمانمزك فکر کمالی مکانمزك بکر خیالیله مزدوج ایکن آثارمز حسن صورتده نه درجه فائق اوللیدرکه بزده گوره زادهٔ طبیعت دینلمگه لایق اوله‌بیلسون .

بومطالعه‌یه گوره ادبیاتك حالی دخی ملکمزده اصلاحنه احتیاج اولان نقایص جمله‌سندن دگلمیدر . اویله ایسه ظن عاجزانه‌مزجه اسباب اصلاحی :

اوّلا ، قواعد لسانك مکمل صورتده تدوین وتمهیدی .

ثانیاً . کلماتك استعمال عمومی دائره‌سنده تحدیدی .

ثالثاً ، املا ومعناجه اجزای لسان بیننده‌کی ارتباط صورینك اتحاد حقیقی حالنه گله‌جك قدر تشییدی .

رابعاً ، ربط کلام وَافادهٔ مرام شیوه‌لرینك طبیعت لسانه تطبیقاً تعدیل وتجدیدی .

خامساً ، افاده‌نك حسن طبیعیسنه حائل اولان کلفتلی صنعتلردن تجریدی صورتلرندن عبارتدر .

گله‌لم بو بش صورتك وسائط حصولنه :

برنجیسی — الده موجود اولان قواعد عثمانیه‌نك تعدیل واکمالیله تعمیماً وَ عربی وفارسینك قواعد وامثال رسائلنه تقدیماً تعلیمنه توقف ایدر . زیرا بر آدم که معارف ادبیه‌یی بشقه لساندن تحصیل ایده البته کندی لسانك ادبیاتنده تقلید شائبه‌سندن قورتیله‌ماز . تجدیدایسه ایجاد دیمك اولدیغی معلومدر .

ایکنجیسی — ترکجه‌یه مخصوص ممکن مرتبه منتظم وَ مکمل برلغت ترتیبیله حاصل اولور . بو احتیاج بر وقتدن برو عموماً حس اولنمقده‌در . حتی بعض طرفلردن قاموس وبرهان مزج اولنه‌رق

لغاتك ابتدا کی حروفی اعتباریله بر ترتیب جدیده قونلق آرزو اولندیغی گبی برقاچ کرّه اجراآتنه دخی تشبث ایدلمشیدی .

تصویر افکارك مطالعه‌سنه گوره مادام که بر ملتك موضوعات خاصه‌سنی بشقه برقومه تمامیله تطبیق ایتمك قابل دگلدر . عرب وعجم ایچون ترتیب ایدیلان لغتلر دخی هرنه صورته گیرسه ترکجه ده مرجع فصاحت اوله‌ماز . چونکه بویله برلغت لسانك رکن اصلیسی اولان ترکجه ایله بونجه اصطلاحات علمیه‌یی که ترقیات زمانه آثارندندر شامل اوله‌میه‌جغیچون هیچ بر وقت مکمل اولمق احتمالی یوقدر . برده تصریف اولنان کلمات عربیه‌یی لسانمزده (اکثریت اوزره مصدر وَ فاعل وَمفعول وَصفت مشبهه وَاسم زمان ومکان وَاسم آلت وَمبالغه وَتفضیل وتصغیر وَبعض کرّه دخی ماضی وَمضارع گبی) برچوق صیغه‌ده وَهر صیغه‌یی (جمع وتأنیث

اشکالنه وَمزیداتنه نقل ایله) متعدد هیئتلرده استعمال ایتمکده‌یز . قاموسك اصولی ایسه یالکز مادهٔ لغتی ضبط ایتمك وَاشکالندن معنای اصلی وَبنای معروفه مطابق اولیانلری علاوه ایلمکدن عبارتدر . بو حالده طوته‌لم که قاموس اوّلکی حروف اعتباریله ترتیب اولنسون . مادام که قواعد عربیه مضبوطی اولمیان بر آدم درونده صیغه وَاشکال مستعمله‌دن استدیکی کلمه‌یی ینه بوله‌میه‌جقدر . نهایت برقاچ یوز لغتك تحریسنده اولان صعوبتی ازاله‌دن بشقه بوندن نه استفاده اولنور ؟

بوندن بشقه عربی وَیا فارسی پك چوق کلمه‌لر واردر که لسان عثمانیده بر وَیا برقاچ معنا ایله معروف ایکن قاموس وَیا برهانده معانیٔ زائده وَمباینه‌ایله مضبوط بولنور . بو صورتده آنلرك مزجندن حاصل اوله‌جق بر لغت کتابندن یالکز ترجمه‌یی بیلانلره گوره حین مراجعتده تغلیط ذهندن غیری نه حاصل اوله‌بیلور ؟

قالدی که عرب و عجمك بزجه مستعمل اولمیان برچوق کلماتی عثمانلی لغت کتابنده ابقا ایله ادبیاـ تمزده کی نقایصك الڭ بیوك سببلرندن معدود اولان غرابت الفاظه برجواز ضمنی گوسترمهنك نه لزومی واردر ؟

ایشته بو دلائلك اثبات ایتدیگی وجهله بعض ترتیباتی تغییر ایله قاموس و برهانی ترجمه لغت اتخاذ ایتمك تصوری که عرب و عجمك باشلرینه برر فس گیدیرمکله عثمانلی ملیتنه ادخاللرینی آرامق قبیلندندر هیچ برصورتله قابل اجرا اولهماز. لغت، عثمانلیلر ایچون یاپیلهجق ایسه آنلرڭ احتیاجنه توفیق اولنمليدر. [۱]

اوچنجیسی — (غلط مشهور دینیلان) استعمال عمومینك (لغت فصیحه اعتبار اولنان) وضع اصلی یه ترجیحنه متوقفدر . بو مقصدی ایسه اهل

[۱] لغت ابوالضیا بو وصایایه توفیقاً ترتیب اولنمشدر.

قلمك رغبتی حاصل ایدر . حتی لسانمزك بوبابده بعض مرتبه ترقیسی دخی ـ اڭ بیوکلری مرحوم عاکف پاشا اولان ـ برطاقم مجددین ادبانك همتی سایه‌سنده‌در .

دردنجیسی — آثار موجوده‌نك افادات طبیعیه لطافتنه مالك اولان مقاله‌لرندن مرتب وَمحاکمه‌لی بر منتخبات مجموعه‌سی تنظیم وَ مکتبلرده تعلیم اولنمغه منوطدر . [١] ادیب مشار الیه تاریخ صاحبی نعیما وَاسلاف ومعاصریندن سائر بعض ادبانك بوڭا خدمت ایده‌جك خیلی اثرلری بولنه‌بیلور . هله معنی وتعبیرلرنده اولان غلو وغرابتله اسکیمش بعض شیوه‌لرندن قطع نظر یالکز حسن بیان ایچون نثرده ویسی وَنظمده نفعی اڭ گوزل نمونه اولور . فقط بزده کتابتدن مقصد خدمت‌

[١] نمونهٔ ادبیات اساساً بو مطالعه‌یه مبنی انتخاب وتدوین اولنمشدر . [للطابع]

دولت اولمق اعتقادی غالب وَ بلکه عمومی حکمنه
گیرمش بر ظن کاذب اولماسنه گوره اقلام دولت
شمدیکی طرز افاده‌یی التزام ایتدکجه تجدید شیوه
ممکن دگلدر .

بشنجیسی — لسانمزه مخصوص بر بلاغت
کتابنك تألیف وتدریسیله وجوده گلور .

بو یولده بر اثر میدانه گتورمکه همت ایدنلر
ایچون ظن اولنورکه تزیینات لفظیه‌نك بحث جوازی
افکارده بعض مرتبه اختلاف حاصل ایده جکدر .
چونکه عصرمزده حسن طبیعتله شهرت بولان
ادبایه مراجعت اولنسه برچوغی تزییناتك اسکی
اعتباریله بقاسنی استر . بر طاقمی ایسه بالعکس
جوازینی بیله قبول ایتمز که اوّلکیسی آثار عربیه‌یه
وَ ایکنجیسی افکار غربیه‌یه مفتونیتدن حاصل
اولمش برر مطالعه‌در .

واقعا گوزل سوزك ذاتنده بر لطافت واردرکه

آنك محاسن بدیعیه‌یه قیاسی حسن فطرینك زینت عارضیه‌یه نسبتی قبیلندن اولور. لكن مادام‌كه اجزای لسانمزك اك بیوكی اولان عربیــده اشكال كلمات برانتظام كامل حالنده‌دز . تركجه‌نك آثار ادبیه‌سنی ساده‌لك لطافتنی غائب ایتمیه‌جك صورتده بردرجه‌یه قدر تزیین ایتمك قابل وَ بلكه سجع وتوازن گبی بعض صنعتلردن بری اوله‌رق گوزل براثر میدانه گتورمك دها مشكلدر .

بوحالده صرف اجنبی لسانلرینه تقلید ایچون شیوهٔ افاده‌یی تقیید نه‌دن تجویز اولنسون !

مألده لطــافت اولنجه افاده‌نك قنغی طرزینی قبول ایتمز ؛ مگركه موضوعنی طبیعت اصلیه‌سندن چیقاره‌جق قدر كلفت وغرابت اختیار اولنه .

گوزله نه یاقشمز ؟ وار ایســه بعض طبیعتسز مشاطه‌لرك تزیینات قبایح پسندانه‌ســیدر . برطاقم محله گلینلرینی اعجوبه قیافتــه كتورن رنگكارنك دوز گونلر وَ آلتونلی ، گومشلی ورقلر گبی .

گرچه برمشهور فرانسز منشیسنك اعتقادینه
گوره هرعاقل مؤدّب البسه‌یی آرایش ایچون دگل
تستر مقصدیله اکتسـا ایلدیگی گبی ، برعالم ادب
دخی الفاظی تزیین مقالدن ایسه تبیین مآله صرف
ایتمك لازم گلور . امّا بزه قالورسه طبیعت افاده‌نك
خارجنه چیقمیه‌جق قدر تزییناتدن کلامك فصاحتنه
برفائده کلمســه بیله لطافتـه‌ده خلل ترتب ایتمز .
نته‌کیم دأب معروفه مغایر اولمیان لبـاس فاخر ،
باطن وظاهرك محسناتی تزیید ایتمزسه تنقیصده ایلمز .
بناءً علیه لسـانمزده تزیینات لفظیـه‌نك بتون
بتون اعتباردن اسقاطی اقتضـا ایتمز . بزه لازم
اولان ادبیاتمزی « خیرالکلام مافهمته العامة بسلاسة
مقاله وَرضیته الخاصة بحقیقة مآله» تعریفنك دائره‌سنه
ارجاع ایتمکده‌در . بوایسه لسانمزده ایران شیوه‌-
سـنك جاری اولان تأثیرینه برنهـایت ویرمکله
حاصل اولورکه آثارمزی دشمن حقیقت وَمنفور-

طبیعت اولان اعظام وابهام نقیصه‌لرندن قورتاره‌-
جق واسطه دخی بودر .

§

اربابنه معلومدر که اکثر آثارنده ایرانك
تحریری تصویرینه بکزر . برنده الوان نه‌قدر
دلنشین ایسه دیگرنده الفاظ اوقدر رنگین اولمغله
برابر ، بری مناظره ودیگری مناظردیه مطابق
اولمدیغیچون ایکیسی دخی طبیعتك خلافنده‌در .
حتی عجمك لوایح مرسومه‌سنه نظر اولنسه بربهلوا-
نك بیغی مزراغندن اوزون ومدایح منظومه‌سنه
باقلسه برمزراغك طولی ماه ایله ماهی بیننده‌اولان
بعد مجرددن فزون گوریلور !

معرفتك سن کمالی اطلاقنه شایان اولان
بو عصر مدنیتده اویله بر طاقم هیاکل هائله مدا-
حلرینی ، حسن طبیعت اصحابی ، نصل ندیم افکار
ایده‌بیلور ؟ دنیاده هیچ بر صاحب رشد وارمیدرکه
غول بیانی حکایه‌لرینی استماعدن محظوظ اولسون ؟

بدیعك بیانی

« مبالغه مقبولدر . اگر عقلاً وَعادةً وقوعی قابل ایسه . (بوڭا تبلیغ تسمیه اولنور)

معقولدر . اگر عقلاً ممکن وَعادةً باطل ایسه . (بوڭا اغراق دینیلور)

مدخولدر . اگر بر مناسب توجیه ایله اغراق درجه‌سنه ارجاعی ممکن اوله‌مامق اوزره عقل وعادتجه امکاندن عاطل ایسه . (بوڭا غلو نامی ویریلوز .)

اوچنجی نوعك (بلا شرط جواز) استعمالنه، وارایسه طبیعتك محسناتیله فقدان قناعت سببدر ــ طبیعتك محسناتیله فقدان قناعت آثار قدرتك مافوقنی طلبدر ــ آثار قدرتك مافوقنی طلب ایدن ادیب دگل نه بیوك بی ادبدر .

نتیجهٔ مراده گله‌لم : گرچه بویله بر مقصدی

هر یرده اولدیغی گبی ملتمزده دخی آنجق افکارك کمالی اکمال ایدر . فقط شمدیدن اساسنی وضع ایتمك ایچون بالاده تعداد اولنان وسائط نظریه‌یی فعله گتوره‌جك بر ویا برقاچ بیوك جمعیتك وجودی لازمدر، که حسن طبیعتنی جواهر معرفتیله تزیین ایدن ارباب ادبدن مرکب ومحتاج اولدیغی اسباب ایسه دولتك حمایت ومعاونتیله مرتب اولملیدر .

فقط بویله بر جمعیت اوروپاده اولان بعض امثالی گبی ترتیب ایده‌جگی لغت کتابنی نص قاطع و گوستره‌جگی قاعده ونمونه‌لری حکم شارع صورتنده طوته‌جق اولور ایسه ادبیاتمزی مطلوب اوزره تجدید ایتسه‌ده عمومك افکارینی قرق اللی فردك معلومات وطبیعتیله تحدید ایده‌جگیچون اوحالده بلکه ضرری فائده‌سنه غالب گلور .

بوقبیلدن اولان جمعیتلرك وظیفه‌سی اهل ادبه حکومت دگل خدمت ایتمکدر .

طبیعت ادیبانه‌ده حریت بر درجه‌ده در که هیچ کیمسه‌نك استقلالنه محکومیت شانلرندن اولمدیغیچون ارباب قلمك عمومنه « جمهور ادبا » تسمیه اولنمشدر.

ایشته ملتك دلیل ناطقیتی اولان لسانی اصلاح ایتمك گبی بر مقصد جلیلك احضار اسبابنه هرکیم تشبث ایدرسه یاد جمیلنه بقای ابدی ویرن مجددلردن اولمق شرفنی احراز ایده‌جگنده شبهه ایتمزکه بوده جمله‌دن زیاده هیئت دولتك شاننه یاقیشور .

خاطره

(بومقاله‌نك طرز افاده‌سی ادبیاتك ساده‌لگنی آرزودن عبارت اولان موضوعنه مغایر ایسه تصویر افکارك قول وفعلنده بر نوع تناقض عد اولنمسون . مرادمز لسانك اصلاحیچون ارباب اقتداره بر مراجعت خالصانه‌در . یوقسه بویله برامر خطیرده آثار حقیرانه‌مزی مثال گوسترمك

هر حالده حدّمزك فوقنده اولدیغی لسان عجز ایله
اعتراف ایدرز .)

ردّ اعتراض

[تصویر افکار ـ نومرو ۴۳۱ ـ فی ۱۶ ربیع الاخر ۱۲۸۳]

گرید مسئله‌سنه . وَلسان عثمانینك ادبیاتنه[۱]
دائر تصویر افکارده نشر اولنان ایکی بند مخصوص
حقنده بعض اعتراضاتی حاوی بر ذات طرفندن
ویرلمش اولان ورقه جریدهٔ حوادثك ۵۰۲ نومر-
ولی نسخه‌سنده اعلان ایدلمشیدی .

بو ذاتك قوللاندیغی لسان اثنای بحثده دائرهٔ
ادبدن تجاوز ایتمیه‌جگنه برهان اولدیغیچون اعترا-
ضاتی حقنده اولان ملاحظاتمزك بیانه ابتدار ایدرز.

[۱] گرید مسئله‌سنه دائر اولان مقاله کتابخا-
نه‌مزك طقوزنجی نومروسنده مندرج ولسان عثمانی‌یه دائر
اولان مقاله ایسه بالاده‌کی بند مخصوصدر . [للطابع]

اگرچه بو جواب براز اوزامشدر ؛ فقط سبب تأخر روزنامه ایله اکچن نومرومزده ختام بولان مبحثك بعض اهمیتلی ملاحظات وحوادثك سرعت اعلانی مجبوریتندن نشأت ایتدیگندن مأمولدرکه اول بابده اولان معذوریتمز مقبول اولور .

[اعتراض]

تصویر افکارك ٢٢٣ نومرولی نسخه‌سنده کریده دائر مندرج اولان بند مخصوصی کمال دقتله مطالعه ایتمش اولدیغمدن اول بابده وارد خاطرم اولان بعض مطالعات و اعتراضاتك جریده‌کزه طبعنی رجا ایدرم . شویله‌که تصویر افکار الحکم لمن غلب قاعده‌سنی اساس اتخاذ ایده‌رك کرك افراد بشرك وکرك هیئت مجتمعهٔ بشریه‌نك شوقانون غدرمشحون احکامندن سالم اولدیغنی ادعا ایله برابر افراد نوع بنی آدم میانه‌سنده «الحکم للغالب» قاعده‌سنك صورت مطلقه‌ده جریاننه دلیل واضح اولمق اوزره ضابطه اداره‌لرینی گوسترمشدر . »

جواب

تصویر افکارك « الحکم للغالب » قاعده‌سندن بحث ایدیشی یالکز معاملات دولیه‌یه عائد ایدی .

افراد آره‌سنده بو قاعده‌نك دستور العمل اولدیغنی ادّعا ایتمدك . بلکه حقانیتك واجب الاطاعه طو-تلمدیغنی بیان ایتدك .

فی الحقیقه هر طبیعتك حکم غالبیته میلانی منکر دکلدر . شوقدر وار که افراد ایچنده بو حکمك فعله کلمسنی حکومت منع ایدر . مصالح دولده ایسه قلیجدن بشقه امرینی انفاذ ایده‌جك بر قوة حاکمه یوقدر .

ایشته منطوقنه مغایر بر معنایه حمل اولنمش اولان فقره‌مز دفع اشتباه ایچون عیناً ایراد اولندی .

« واقعا دولتلر بیننده ظهور ایدن دعوالرده حاکم حاسم (اسباب سطوتك تعریف مجملی اولان) سیف صارمدن بشقه کیم اوله‌بیلور ؟ اگر آنکا مقابل حقانیت گوستریله‌جك ایسه نصل تسلیم اولنور که حکمتك بو دستور مقدّسی قوّهٔ اجراییه‌دن بری اولدقجه افراد ایچنده بیله واجب الاطاعه طانیلمدیغنی اثبات ایچون یالکز هر یرده موجود اولان ضابطه ادارەلرینی گوسترمك کافیدر . »

قانون غالبیتك افراد ایچنده حکمی جاری اولمق بو عباره‌دن نصل آکلاشیله بیلور ؟

[اعتراض]

« مادامکه انسانك طبیعتنده بهمیت واردر . فطرة، البته شو قاعده‌نك جریانی ضروری ایسه‌ده بر جمعیت بشریه‌ده علوم ومعارف وحسن اخلاق نه‌قدر تزاید ایدر ایسه فطرت مذکوره او قدر تناقص ایتمك امر طبیعی اولدیغی جهتله قاعدهٔ مذکوره‌نك علی العموم صورت مطلقه‌ده جاری اولمدیغی رهین رتبهٔ بداهتدر . افراد اهالیسی علوم ومعارف سایه‌سنده اخلاق حسنه وخصائل برگزیده حاصل ایتمش اولان دولتلر میانه‌سنده جاری اولان معاملات دولیه وخارجیه دخی بالکلیه اشبو قاعدهٔ غیرمحققه‌یه توفیقاً جاری دگلدر . »

جواب

جمعیت بشریه‌نك « الحکم للغالب » قاعده‌سنه تمایلی ادّعا اولندیغی گبی یالکز صفت بهیمیتدن نشأت ایتمز . آکا اصل قوت ویرن حب وطن، عزت نفس وحرص تفوّق گبی بعض داعیه‌لردرکه جمله‌سی صفت ناطقیت مآثرندندر .

محـاربه‌یه حاجت گورمز ایسه مخابره‌یی واسـطه ایده‌رك ینه حکمنی اجرادن خالی دگلدر .

قلیجك تأثیر معنـوی ایله انفـاذ ایتـدیگی حکم غالبیت، تأثیر ظـاهری‌یه حاجت براقمقـله عدالتمی اولور ؟

حاصلی دنیاده منازعات دولیه‌یی فصل ایده‌جك بر محکمه موجود دگل ایکن « الحکم للغالب » قاعده سنك علی الاطلاق جریاننه تعرّض ایتمك سلاح بداهته ادّعای مجرد گبی مجروح بر دلیل ایله مقابله قبیلندن اولور .

[اعتراض]

« وحتی اشبو برقاچ سنه‌لر ظرفنده تکوّن ایدرك سفك دمانی داعی اولان مسائل دولیه دخی بعض حقوق قدیمهٔ مثبتـه اوزرینـه مبتنی اولدیغی تواریخ شناسـانك معلومیدر . »

جواب

برقاچ سنه‌دنبرو سـفك دمانی موجب اولان مسئله‌لر دانیمارقه محاربه‌سـیله آلمانیـانك مجادلهٔ

اخیرەسی دکلمیدر؟ فی الحقیقە آلمانیا دولتلری (شلز-
ویغ وهولستین) دوقەلقلرینە بعض حقوق بیانیلە ادّعای
تصرّف ایتدیلر . فقط بو حقوق ابتدای امردە
آلمانیا اتفاقی نامنە اولەرق میدانە قونلشیدی. حال
بوکە پروسیا دولتی دوقەلقلری دانیمارقەدن آیر-
دقدن صکرە ایشی برقاچ رنگە قویەرق نهایت
بونلرڭ حقّ تصرّفی ذاتاً دانیمارقە قرالنە عائد
اولدیغنی وفقط غلبۀ حربیە جهتیلە منحصراً آوستریا
وپروسیا دولتلرینە انتقال ایلدیگنی اعلان ایتدی.
وآنی متعاقب آوستریانی حائز اولدیغی حقّ اشترا-
کدن کف ید ایتمگە اجبار ایلدی . بو معاملەلر
حکم غالبانەدن بشقە برسببە اسناد اولنەبیلورمی؟
پروسیانڭ بالجملە مقصدندە واسطۀ اجرا سلاح
دکلمی ایدی؟

آلمانیا منازعۀ اخیرەسندەایسە ساردنیا خاندان-
حکمداریسنڭ وندیگی ضبط ایتمسی نصل حقّ قدیمە

مستند ایدی ؟ آلمانیانك شمال جهتلرینه تصرف ایلمکده وَ آوستریایی منسوب اولدیغی ملتك انفقادن اخراج ایتمکده پروسیا دولتنه حق ویره‌جك (کونیقسغراج) غالبیتدن بشقه بر سند وارمیدر ؟

بردە مادام که حسن تأویل هیچ بر ماده‌نك ماهیتنی تبدیل ایده‌مدیگی مسلمدر . شمشیر وَیاتدبیر غالبانه ایله فیصل بولان مسائل دولیه ، ولو بر حقه استناد اولنه‌بیاسه دخی ینه «الحکم للغالب» قاعده‌سنه اتباعدن قورتیله‌ماز . مگرکه دعاوئ قولیه‌نك دلائل فعلیه‌یه رجحانی تسلیم اولنسون !

[اعتراض]

« بند مذکورده (طبیعی وموضوع اعتباریله ایکی‌یه منقسم اولان حقوق دولیه) دیو برفقره اولوب بوایسه بسبتون یاکلشدر . شویله‌که حقوق دولیه حقوق طبیعیه وحقوق موضوعه‌دن عبارت دگلدر . افراد نوع بشر حال انفراده تمیش ایتدکاری تصور اولندیغی حالده هر برلرینك حقوق طبیعیه‌لری وارایسه‌ده برکره هیئت مجتمعه تشکیل ایتدکاری گبی حقوق طبیعیه‌لرینك برمقداریی

فدا ایتمشلردر . اشته افراد نوع بشر میانه‌سنده جاری
اولان اصل حقوق موضوعه‌در . بو بابده دستورالعمل
اولان مقیاس دخی احکام دینیه وقوانین موجوده‌در .
هیأت مجتمعهٔ بشریه برشخص معنوی مثابه‌سنده اولدیغندن
عدتاحل انفرادده تعیش ایدن افراد بشره مشابه ایسه‌ده .
بونلر دخی ممالك عالمده بر هیئت عمومیه صورتنده
بولندقرندن آنك حسن اداره‌سی ایچون حقوق طبیعیه‌لرینك
برقسمنی فدا ایدرك برطاقم حقوق وضع ایتمشلردرکه آنلره
حقوق ملل اطلاق اولنور . بوصورتله حقوق طبیعیه ایله
حقوق دولیه‌نك یکدیگرینه قطعیاً مربوطیتی اولمیوب . حتی
بعض مواد حقوق دولیه حکمیجه جائز اولدیغی حالده
حقوق طبیعیه‌یه کلیاً مغایر بولندیغی هرکسك معلومی
اولان موادندر . »

جواب

عقلاً هیچ برنوع حق یوقدرکه اساسی حقوق
طبیعیه‌یه مستند اولمدقجه صحیح اوله‌بیلسون . نته‌کیم
انتاج حقیقت ایده‌جك بر قیاس بولنه‌مازکه سلسلهٔ
استدلالاتی بدیهی‌یه منتهی اولمسون .

حقوق موضوعه ، حقوق طبیعیه‌ده احتیاج

اوزرینه اجرا اولنان تعدیلات دیمکدر . انسانك احتیاجاتنده بتون بتون تحویل طبیعت ایده‌جك قدر شمول نصل موجود اوله‌بیلور ؟ بر ملت ، اوزینه حرکت ایدن دیگر بر ملته مقابله‌ده حقسز- میدر ؟ دگل ایسه اول بابده اولان حق ، حقوق موضوعه‌دنمی عد اولنور ؟

حقوق طبیعیه حقنده تدوین کتاب ایدن مؤلفلرك جمله‌سی اثرلرینك مقدماتنده دولتلرك حقوق طبیعیه‌سنه دائر بر طاقم مباحث ایراد ایدرلر . حتی موسیو (مارتنس) نام ذات بوفنه متعلق آثارك اك زیاده متداوللرندن اولان کتابنك اون ایکنجی فصلنی « حقوق موضوعه وطبیعیهٔ دولیه‌نك تاریخ تدریسی » عنوانیله توسیم ایتمشدر .

وحتی بارون اشلحته‌نك (حقوق ملل) نامیله لسان ترکیده تصنیف ایتدیگی کتابك مقدمه‌سنده دخی « عموماً حقوق ملل کتابندن بحثله کتاب-

مذکور ایکی قسم مختلفی شاملدر . یعنی حقوق طبیعهٔ ملل وَحقوق موضوعهٔ ملل قاعده‌لرینی مشتمل بولنمشدر » دینلمشدر .

وَحتی بعض ارباب فن وَ ازجمله مشهور [بوفندروف] دولتلر بیننده بر مقاولهٔ عمومیه موجود اولمدقچه حقوق موضوعه‌نك وجودی قابل اولمیه‌جغنی ادّعا ایده‌رك حقوق دولیه‌یی حقوق طبیعیه‌یه حصر ایتمك استمشدر .

ایشته افادات مشروحه‌دن آکلاشیلورکه حقوق دولیه حقنده بوتقسیمی بز ایجاد ایتمدك ؛ ذاتاً موجوددر . وَمقسومینی اوتعبیرلرله بز تعریف ایلمدك ؛ عموماً معروفدر .

بوندن بشقه ورقه‌نك صاحبی افراد آراسنده هیئت مدنیه وَهیئت مدنیه بیننده مناسبات دولیه حصوله گلنجه فدا اولنان حقوق طبیعیه‌یی «بر مقدار» وَ«بر قسم» تعبیرلریله تبعیض ایده‌رك احوال دولیه‌ده

حقوق طبیعیه‌نك بر قسمیله باقی اولدیغنی سوق کلام حکمنجه اعتراف ایتمشدر. بناءً علیه بز آنك رد مدعاسنده کندی قولنی دخی بر دلیل قوی عد ایدرز.

[اعتراض]

«تصویر افکار بنده‌نز کورلك مبدأنده (الحکم للغالب) قاعده‌سنك صورت مطلقه‌ده جریان ایتدیکنی ادعا ایلدیکی حالده بش اون سطر آشاغیده حقوق مشروعه و حق و انصاف لفظلرینی استعمال ایتمش اولوب برینك وجودی دیکرینك عدم وجودینی استلزام ایدن اشبو ایکی مدعاء متضاده نصل تألیف اولنه‌بیلور ؟»

جواب

حکم غالبانه‌نك وجودی حق و انصافك نه‌دن عدمنی اقتضا ایتسون که غالبیت بعض کره حقك ابطالنی موجب اولور ایسه‌ده بعض کره استحصالنه مدار اولور. طوته‌لم که دائما ابطالنی موجب اولمش. ینه آنك وجودی حقوقك عدمنی مستلزم دکلدر. حق فعلا ابطال اولنمغله حقیقتده دخی باطل اولمق لازم کلور ؟

حصلی حقوق مقاصددن وغلبه وسائلدندر .
مقاصد ایله وسائل بیننده ایسه تناقض تصوری
ممکن اوله‌ماز .

فقره‌سندن آکلاشلدیغنه گوره بزه معترض
اولان ذات بوقاعده‌یی بیان ایدیشمزی حقوق صحیحه‌
نك وجودینی انکار معناسنه حمل ایتمش اولمق گرکدر :
بز ایسه ! الحکم للغالب ادیدك ؛ الحق للغالب ادیمدك .

§

[اعتراض]

« شونی دخی علاوه ایدرمکه مذکور غزته بوندن
اقدم ادبیاته دائر یازمش اولدیغی بند مخصوصنده ملت
عثمانیه‌ده آثار ادبیه اولمدیغنی ایما ایتدیگی حالده بر قاچ
سطر آشاغیده (نظمده نفعینك دیوانی نثرده ویسینك
تألیفاتی آثار نفیسه‌دن) اولدیغی ذکر ایتمش اولدیغندن
بونده دخی ضدیت گورلمشدر . »

جواب

بز لسان عثمانیده آثار ادبیه اولمدیغنی ایما ایتمدك .
وجود اولان آثار ادبیه‌مز ادبیاتجه اقتضا ایدن

محسناتك همان جمله‌سندن محروم اولدیغنی تصریح ایتدك .

بو مدعامزك بطلانی اثبات ایچون بند مخصوصده بیان ایتدیگمز شرائطه مطابق بر کتاب گوسترملك ویا او شرائطك مجروحیتنه دلیل ارائه اولنمق لازم گلور .

نثرده ویسی ونظمده نفعیدن بحث ایدیشمز ایسه یالکز حسن افاده‌لری جهتنه منحصر ایدی . حتی عباره‌مز دخی بودر . « هله معنا وتعبیرلرنده اولان غلو وغرابته اسکیمش بعض شیوه‌لرنده قطع نظر ، یالکز حسن بیان ایچون نثرده ویسی ونظمده نفعی الك گوزل نمونه اولور . »

بو افاده ادبیاتك نقایصی حقنده اولان ادعامزه نه‌دن مناقض اولسون ؟

استطراد

بعض ارباب تمیزك تدقیقاتنه گوره ادبای رو

ایچنده انشا ایله مشهور اولانلر یابتون بتون طرز عجمی ویا خلقك لسانه مغایرت کلیه ایله مخالف اولان مسلك ارباب قلمی التزام ایتدکلریچون تقلید اولنماز بر کتاب براقه‌مامشلردر .

بزم اعتقادمزجه بو نقصان ملکمزده معارفك کمال بوله‌مامسندن نشأت ایتمشدر . مع مافیه قوۀ طبیعت وفنون ادبیه‌ده مهارتلری مسلم اولان ادبای اسلافك اثرلرنده انواع محاسنی شامل پك چوق پارچه‌لر بوله‌بیلور . بو زمین شرقدر : تربیتات معرفت اولمسه‌ده ینه طبیعت هرجانبنده گلفشان لطافت اولمقدن خالی‌می قالور ؟

نظمده ایسه نفعی وندیم طبیعت فوق العاده ایله متصف عد اولنمشلردر . واقعا (دیوان نامیله) فضیلت شاعرانه‌لرینه برر شاهد تصویر ایده‌رك بزم ادبایه یادگار ایتمش اولان بو ایکی استادك نجاد معانیده‌که مراتب ادبك منتهاسیدر : اقتدارلرینی انکار قبول ایتمز .

امّا نفعنك آثاری عجـائب عالمدن بروقتـلر اردوس الجانی آغزنده مرکوز بولنمش اولان هیکل عظیمه بڭزر : فی الحقیقه صنایع نظر فریبنده اولان مهارت استادانه اقتدارك خارجندهدر. فقط هیئتی طبیعتك فوقنده اولدیغیچون تماشاسی وجدانه حیرتدن بشقه برتأثیر حاصل ایتمز .

ندیمك دیوانی ایسه آنادن طوغمه صوییلمش بر گوزل قز رسمنه مشابهدر. اگرچه ارباب مذاق بر نظرده لطـافت حسن و آننـه مفتون اولور : لکن مفسد اخلاق اولدیغیچون ندیم افکار ایتمك جائز دگلدر .

حاصلی لسانمزده (متنبینك) دیوان اشعاری ویا (لسـان الدینك) آثاری گبی جامع الاطراف بر تألیف ادیبانه بولنه‌ماز .

[اعتراض]

« بوندن بشقه سالف الذکر بندلرك بعض عباراتی پك مغلق وبعض عباراتی دخی غایت ساده یازلمشـدر .

حالبوکه فن انشا اصل اتحاد وامتزاج الفاظه دقتدن عبارت اولوب، یوخسه معقد وغیرمتناسب الفاظ استعمال ایتمك دکلدر . »

جواب

[فن انشانك تعریفی]

« هو علم یعرف محاسن تراکیب المنثورة من الخطب والرّسائل من حیث انها خطب اورسائل. »

[مناظر انشا]

بوتعریفدن آکلاشیلورکه فن انشا اتحاد وامتزاج الفاظه رعایتدن عبارت دکلدر . چونکه بر ترکیبك محاسنی یالکز لفظه منحصر اوله‌ماز . اگر منحصر اولسیدی منطق ومعانی وَبیان فنلرینك وَبدیعده‌کی صنایع معنویه جهتنك انشایه شیچ تعلقی اولمامق لازم گلوردی . آنلرك ایسه یالکز اشعار ایچون تدوین اولنمدیغی میدانده‌در .

ادبای غرب گوزل یازمغی گوزل دوشونمکله

تعریف ایتمشلردر . واقعــا حقیقت حال دخی بو مرکزده دگلمیدر . بر اثرك که معناسنده لطافت بولنمیه ، الفاظنده اتحاد وامتزاج اولمش نه فائدهسی گوریلور ؟ بر بشرك که سیرتنده ظرافت اولمیه ، اندامنده اتحاد وابتهــاج بولنمش نه مزیتی اولور ؟ امتزاج الفاظ فن انشانك اصلی دگل فروعاتندن اولان بدیعك برفرعیــدرکه انسجــام وسهولت صنعتلرینه رعایتله حاصل اولور .

حال بوکه او ایکی صنعتك هر اثرده موجود بولنمسی لازم گلمز . بلکه بدیعك اعظم ارکانندن اولان (ائتــلاف اللفظ مع المعنی) صنعتنی نقض ایتدکلری ایچون ایکیسیده مشــاهیر ادبانك آثارنده نادر الاستعمالدر .

افادهمزك مسلك ادبایه موافق اولدیغنی اثبات ایچون لسانمزده متأخرین تألیفاتنــك الك مقبولی

اولان عاکف پاشا تبصره‌سندن ایکی مثال گوسترەلم . [۱]

[تبصره‌نك مبحث اوّلندن برفقره]

« بوطریق ایله مرسوم استانبوله گلوب فی‌الاصل بینمزده معارفه یوغیسه‌ده سرعسکر پاشایه مناسبت قدیمه‌سی اولدیغندن آنلره گلدجکه آره‌صره بنمله دخی گوریشور وَ چونکه کندیسی عثمانلیجه براز اوقویوب یازمش وَایو فرانسزجه بیلدکله کتب افرنجیه‌دن چوق شی مطالعه ایتمش اولدیغندن صحبتنه اعتبار اولنوردی . »

[دیگر فقره]

« خورخورهٔ استلقای افکار وَدغدغهٔ کابوس استشعار اثناسنده مفسد مسفورك وَترجماننك

[۱] تبصره‌نك اك مکملی اوبابده کمال بك مرحومك ممثل کتابه خطاباً یازمش اولدیغی برملاحظه‌نامه‌یی حاوی اولدیغی حالده کتابخانه عدادینه ادخال ایدلمشدر .

سلسلهٔ تحریك واغواسیله جامه خواب تشویش وتذبذبدن بردن بره سراسیمه طوزانوب شخص مصروع گبی نه یاپدیغنی بیلیه‌رك فتادهٔ دهلیز خذی وخذلان اوله‌جق صورتده ساحهٔ سوء اطوار استکباره پرتاب ایدر ایتمز ، هله پرتو پاشا قوجا-قلایوب تیزالدن روی مرامنه رشحه پاش استمالت وبازوی سست امیدینه تمیمه بند تقویت اوله‌رق بر طرفدن دخی عزایم طلسمات زمین وزمان اعمالنه مشغول اولمغله بالآخره آنك اضطرابنی تسکین صورتیله نیجه زماندنبرو کندویه درد درون وداغ مکنون اولدیغی سیمای احوالندن نمایان اولان شهرت انفرادی بوسایه‌ده تحصیل وتکمیل ایلدی . »

بوایکی فقره‌نك الفاظی بیننده هیچ اتحاد وارمیدر ؟ یوق ایسه عاکف پاشا فن انشایه اصل اعتبار اولنان بر قاعده‌دن غافلمی ایدی ؟ بر

اثرك هر فقره سنده کی الفاظی دیگر فقره لرینك الفاظنه تطبیقدن ایسه اوفقره نك معناسنه توفیق ایلك هرحالده اولی اولدیغی قابل انکارمیدر که تلوّنه طالب اولان افکاره نسبت یکرنك برمنظره نه قدر مقبول ایسه، تبدّله طالب اولان افکاره نسبت یکنسق بر اثرده اوقدر معتبر اوله بیلور .

ارباب ادب بنده لفظك معنایه توافقی اودرجه ملتزمدرکه بعض علمای بدیع، غریب برمعنایی بیان ایچون مغایر فصاحت اولان الفاظ غریبه استعماله بیله جواز ویرمشلردر .

بز بودرجه ایلرو گیده میز . بند مخصوصده ایسه بعض تشبیهات موجود اولمغله برابر صاحب ورقه نك ادّعا ایتدیگی وجهله غایت مغلق عباره لر گوره میورز : اگر وارایسه ارائه بیورلسون !

برده مذکور بنده معقد الفاظ اولدیغی ادّعا

اولنمشدر . میزان الادب وسائر کتب عربک بیاننه
گوره تعقید لفظی مرجع ضمائرده تردد وقوعندن
حاصل اولان اختفـای مراد دیمکدر . بندمزك
هر نره‌سنده بویله برقصور گورولمش ایسه بزه‌ده
گوسترلسون !

[اعتراض]

« بوغزته ینه ادبیاته دائر اولان بند مخصوصنده
بزده ادبیاتك نقایصندن بحثله بونك استحصـال اسـباب
اصلاحی ایچون بعض اصول بیان ایتدیکی حالده اوبنده
اواصوله رعایت ایتمامسی جای تعجبدر . مطالعات مشرو-
حه‌یی سرد واتیان ایتمکدن مقصد عاجزانه‌م دفع اشکال
اولوب برگونه غرضه مبنی اولمدیغنی تأمین ایده‌بیلورم .»

جواب

بزم اعتقادمزه گوره دنیاده هیچ کیمسه یوقدرکه
منسوب اولدیغی ملتده فقداننندن بحث ایتـدیگی
شـیلری کندیسی حائز اولمغله مکلف اولسون .

مثلا ملکمزده ثروت ملکیه‌نك نقصانی ادّعا ایدنلر غایت زنگین اولمقمی لازم گلور ؟

تصویر افکار ایسه ادبیاتجه آرزو ایتدیگی صورته موافق برأثر میدانه گتورمکده اولان عجزینی بند مخصوصك ذیلنه برملاحظه علاوه‌سیله اعلان ایتمشیدی ؛ بومناسبتله افاده‌سنی ینه تکرار ایدر .

افادهٔ مشروحه‌دن آکلاشیلور که ورقه‌نك بو فقره‌سی جای بحث دگلدر .

بزده مرادمزك ایضاح مرامدن عبارت اولدیغنی تأمین ایلرز . وَ بویله تعریضات ، دائرهٔ ادب داخلنده قالدقجه طوغریدن طوغری‌یه بزه دخی گوندرلسه غزته‌مزده بالافتخار نشریله برابر ردّ وقبولی حقنده وارد افکار اوله‌جق ملاحظات عاجزانه‌مزك لسان احترام ایله بیاننده قصور ایتمیز .

ترکجه طبابته دائر مقالهٔ مخصوصه

[تصویرافکار ـ نومرو ٤٣٧ ـ فی ١٢ رجب ١٢٨٣]

ابنای بشر وجود معموریتك روحی مقامنده اولدیغیچون حفظ صحته برمأمور معنوی اولان فن طب هرملته گوره اسباب حیاتیه‌نك برنجیلرندن عد اولنسه شایسته‌در . بوکا بناءً عالم تمدنده متعیش اولان اقوامك کافه‌سی طبی طبیعتك احتیاجات ضروریه‌سندن عدایده‌رك برنجی درجه‌ده ملتزم طوتارلر . ازجمله اجزای عقل ونقلدن مرکب بر ترتیب حکمت آمیز ایله انسانیته حیات تازه ویرمش اولان قوم عرب عندنده بوفن جلیل که « علم الابدان ثم علم الادیان » تفضیلنه مظهر اولمشدر ؛ روح الحکمه اعتبارنده ایدی .

اربابی ایسه طب وسیله‌سیله تقرب سلاطین

شرفنه نائل وَبلکه ایچلرنده مزاجگیرانه حرکت
ایدن اولور ایسه مرتبهٔ وزراته قدر واصل اولد-
یغیچون، فضلا وحکمای مشاهیرینك همان جمله‌سی
بوفنه انتساب ایتمشلردر . حتی بینلرنده اکثر
طبابت حکما صنعتی اولمق جهتیله طب وحکمت
بیننده‌کی عموم وخصوص شائبه‌سی اعتباراً بتون
بتون برطرف اولمشیدی‌که، هرفنه متعلق اولان
اصطلاحاتی آنلردن مستعار اولان لسان عثمانیده
بوسببله حکیم، طبیب معناسنه استعمال اولنور .

واقعا عثمانلیلر معارفك بر جهتنده عربلرك
مرتبه‌سنی احراز ایده‌مدکلری گبی، بوعلمده دخی
آنلر قدر کسب امتیاز ایلیه‌مدکلری مسلمدر .
فقط ملتك زمان ترقیسنده طبك دخی ترقیسی
ارباب حکومت عندنده مظهر اعتنا اولدیغنه شونکله
استدلال ایدیلورکه، دولتك بنیهٔ ترکیبنی آب حیات-
معرفتله احیا ایتمك ملتزمی اولان فاتح سلطان محمد

مدارسنك بری ، منحصراً تحصیل طب ایچون تأسیس اولنمشیدی .

صکره‌لری ایسه قاعده‌جیلگك فائده جولغه غلبه‌سی جهتیله مدرسه‌لرك جمله‌سی فنون مدوّنهٔ معلومه طلبه‌سنه انحصار ایتدیگی صره‌ده بوتأسیس نافع دخی وضع اصلیسندن چیقمش وَطبابت گبی جوهر جان قدر قیمتدار اولمغه شایان بر معرفت ، ملکمزده بر وقت عرب وَعجم وده‌ها صکره‌لری فرنك اطباسنه قالمشیدی .

تا اول زمانه‌دك كه ، دولتك اصول اداره‌سنی تجدید ایتمش اولان سلطان محمود ثانی زماننده ملکمزده بر ده فن طب مکتبی وجوده گله‌رك غربك حفظ صحته متعلق اولان قواعد جدیده‌سی بوطرفلره نقل ایدلدی .

ایشته بومکتب هرسنه برطاقم اطبا میدانه

چیقارمقدەدر که شمدی یه قدر شهادتنامه‌سنی آلانلر اردولرله بیوجك شهرلرك احتیاجنه کافی اوله‌بیلور.

بونکله برابر اوروپاده تحصیل ایدن اطبا خلقك مزاج وصورت امتزاجندن غافل اولدقلری حالده ینه ملکمزده طبابتك شهرت ومنفعتندن الك زیاده استفاده ایدن آنلردر.

بو حال ایسه بعضیلری طرفندن جهالته و اوروپا اطباسنه گورەنك صورتیله رغبته حمل اولنیور. واقعا بوایکی سببك بردرجه‌یه قدر تأثیری بزجه دخی منکر دگلدر. ملتك ایسه هرصورتله عالمه تفوقنی حقیقةً آرزو ایدنلردن اولدیغمز ایچون مکتبمزدن ظهور ایدن اطبانك فضیلت ومعرفتلرینی بلکه مبالغه‌یه حمل اولنه‌بیله‌جك درجه‌لرده تصدیق ایدرز.

شوقدر وارکه دلائل فعلیه‌نك احتمالات

عقلیه‌یه رجحانی مسلم ایسه، مکتبمزدن هنوز اوروپا
مکاتب طبیه‌سی قدر استفاده اولنه‌مدیغنی دخی
اعترافه مجبوریت گورینور . چونکه آزه‌مزده
الڭ زیاده تمیز ودرایتله متصف اولان ذواتڭ بیله
همان جمله‌سی حین حاجتده اوروپادن کلمه اطبایه
مراجعت ایتدیگی گورلمکده‌در . معاملات طبیه‌گی
حفظ حیاته متعلق بر ماده‌ده ایسه کافهٔ عقلانڭ
تجربه‌يی ترك ایدوبده علی العمیا بر اعتقاده اتباع
ایتمه‌سی اصلا تسلیم اولنه‌ماز .

یا اوروپاده تحصیل ایدن اطبانڭ بو رجحانی
تفاوت استعداده‌می حمل اولنسون ؟ البته دگلدر .
چونکه بالتجربه ثابتدرکه قابلیت ذاتیه‌نڭ تفاوت
آثاری شخصه انحصار ایدر . یوقسه عمومه نسبتله
معارفڭ هیچ بر جهتنده ملل سائره‌یه تفوقی جائز
اوله‌ماز . اگر اولسه‌یدی عثمانلی خلقنڭ مسلم
اولان ذکاوت طبیعیه‌سنه گوره بزم مکتبدن چیقان

اطبانك هربری بر حذاقت ذی حیات حکمنی بولمق لازم گلوردی .

بناءً علیه طبیه‌نك بونقصانته سبب اولان حالی بالطبع اصول تحصیلنك صورت انتظامنده آرامق اقتضا ایدر .

آلدیغمز معلومات موثوقه‌یه گوره مکتبك صورت تحصیلنده اوروپانك مکاتب طبیه‌سندن هیچ برفرق یوقدر . شوقدر وارکه بزم مکتبده‌کی درسلرینی فرانسز لسانی اوزره تحصیل ایدیور .

بوحالك ایسه اویله بر نقصانی انتاجه کافی اولدیغنده شبهه اقتضا ایتمز . چونکه تحصیل طب متعدد مقدماته وبر چوق فنونه محتاجدر . فرا- نسزجه‌یی گوزلجه اوگرنمك ایسه لااقل بش آلتی سنه‌یه توقف ایدر .

بناءً علیه اوقدر ییللر یالکز فرانسزجه‌یه حصر ایدیلوبده اویله اوزون برمدتی ضایع ایتمامك

ایچون مکتب طبیه‌ده بر طاقم فنلر فرانسزجه ایله
برابر تدریس اولنیور . حالبوکه لایقیله بیلنه‌میان
بر لسانده تحصیل ایدیلان شیلرڭ اساسی دائما
ضعیف قاله‌جغی میداندهدر .

حتی مقدمه‌لری اوروپاده درسلر لاتینجه
اوقونیورکن افکار عمومیه استقامته میل ایتدکدن
صکره هر ملت، فنون لازمه‌یی کندی لساننه
نقل ایتمشدر .

ایشته ملاحظات مشروحه‌یه بناءً بزده دخی
طب درسلرینڭ ترکجه‌یه نقل لزومنی تمیز صحیح
اصحابنڭ جمله‌سی تسلیم ایدر . یالکز اقتضا ایدن
کتابلرڭ فقدانی و بعض اصطلاحاتڭ نقصانی جهتیله
اصل صعوبت بو مقصدڭ فعله کلمسنده ایدی .

بوندن بر از اول طبیه ناظری سعادتلو صالح
افندی حضرتلری بو احتیاجڭ ایفاسنه برجهت

امکان تصوّر ایده‌رك هر گونکی درسی بر کرّه‌ده ترکجه تقریر ایتمك اوزره هر خواجه‌نك رفاقتنه برمعاون تعیین ایلمشیدی .

بو بر مقدمه‌درکه ایلروده درسلرك بتون ترکجه‌یه انتقالنی ایجاب ایتمسی مأمول اولنور .

فقط شمدیکی حالده لسانمزده بر طاقم تألیفات طبیّه وجوده گتوروبده بو نتیجهٔ خیریه‌نك حصولنی تسریع ایتمك ایچون طبّه مخصوص بر جمعیت مترجمینك تشکلنه احتیاج قالمشدر . بر طرفدن دخی عربك اصطلاحات طبیه‌سنه آشنا اولان ذوات گوندن گونه آزالمقده اولمق جهتیله بویله بر جمعیتك تأخر ظهوری بر طاقم ارباب اقتدارك فوائد معرفتندن ملتی محروم ایده‌رك تلافیسی مشکل برخساره سبب اولور . بناءً علیه کیفیت هرحالده دولتك همت وَدقت مخصوصه‌سنه شایاندر .

استطراد

فرانسز لسانی اوزره استانبولده باصلمقده اولان طب غزته‌سی ۱۰ نومرولی نسخه‌سنده مکتب طبیه‌نك احوالنه دائر بر مقاله نشر ایده‌رك مکتبده فرانسزجه تدریسك بقاسنی ترویج ایتمشیدی .

بویله بر ذهاب ایسه بعض امراض نفسانیه‌دن حاصل اوله دگلسه، ایشك لایقیله تشریح اولنه‌ما- مسندن نشأت ایتمك لازم گلور . مسئله‌نك صدد بحثمزه اولان تعلقی جهتیله بعض فقره‌لرینك زیرده محاکمه‌سی مناسب گورلدی .

— ۱ —

بو مقاله‌نك محرری دیرکه : « اگر لسان عثمانی تدریس طبه کافی اولسیدی . بوندن اوتوز

سنه اوّل طبیـه‌ده درسلرك ترکجه تعلیمنـه باشلا-
نیلوردی . بولسان اوتوز سنه اوّل حاوی اولدیغی
نقایصی بردن بره اکمالی ایتدی ؟ »

بومعلومدرکه وقتیله طبیه درسـلرینك ترکجه
تعلیم او نماسی لسانمزك آكا مساعده‌سزلگنی اثبات
ایتمز ؛ چونکه تعامل ، ثبوت حقی موجب دگلدر .

نصل تسـلیم اولنه‌بیلورکه بر ملت متمدّنه‌نك
لسانی ، افرادینك کافهٔ احتیاجاتنی تعبیر وتعریف
ایدوب طورزکن برفنك تدریسنه کافی اولمسون .
معارف عقلیه‌ده لسانه مخصوص فن وَیا فنه مخصوص
لسانمی اولور ؟

اگر مراد لسـانمزده اصطلاحات طبیـه‌نك
نقصاننی بیان ایتمك ایسه آکا مقـابل شوراسنی
دخی دوشونمك لازم گلورکه هرلسـان کندنده
موجود اولمیـان اصطلاحات علمیـه‌یی یا ترجمه وَیا
نقل کلمه صورتیله بشقه لسانلردن آلور ، نته کیم

فرانسزجه‌ده دخی گرك فن طبك وَ گرك سائر
برچوق فنونك اصطلاحاتی اکثریت اوزره روم
وَلاتین لسانلرندن مأخوذدر . مکتب حربیه‌ده
تدریس اولنان فنونك دخی اکثری اوروپاده
انقلابات عظیمه گوردکدن صکره بورایه انتقال
ایلدیکیچون هر بر اصطلاحی موجود دگل ایدی .
ازجمله مکتبك علت غائیه‌سی اولان فن حرب ایله
طبه مجانستی معلوم اولان فن بیطاریده بوقبیلدندر .
حربیه بونلری لسان عثمانی اوزره نصل تدریس
ایده‌بیلیور ؟

هله اوروپاده کندی لسانلری اوزره تحصیل
ایدوبده بوراده شهرت بولمش بعض اطبا بیلورزکه
نه‌درسلرك کندی لسانمزده اوقونامسنده‌کی
مضرتی تسلیم ایدرلر . نه‌ده مکتبمزدن چیقان
اطبانك معرفتجه کندیلریله مساواتنه قائل
اولورلر .

واقعا روم ویا ارمنی ملتندن اوروپاده تحصیل ایتمش بعض ارباب حذاقت گوریلیور . حال بوکه آنلرکده تحصیلی کندی لسانلری اوزره دگلدر .

شوقدر وار که اوروپا مکتبلرنده بولنان بر چوجق، اجنبی دخی اولسه بالطبع مکالمه‌سی بولندیغی یرک لسانه منحصر اوله‌جغیچون ، یا تحصیلندن ویا زماندن بك آزشی اضاعه‌سیله اولسانده کندی لسانه یقین ملکه حاصل ایدر ؛ وبلکه کندی لسانی اونودیر . بناءً علیه درسده فرانسزجه ومکالمه‌ده السنهٔ محلیه‌دن برقاچ لسان استعمال اولنمقده اولان مکتب طبیه، اوروپا مکتبلرینه بوبابده هیچ قیاس قبول ایده‌مز .

بونکله برابر بوراده‌کی ملتلردن برینه منسوب اولوبده اوروپاده تحصیل ایدن اطباده اثبات حذاقت ایدنلرك ندرتلرینه گوره صورت استثناده لیاقت وغیرتلرینه حکم اولنه‌بیلور . بزم

مکتبمزدن چیقان اطباده دخی عدد ومهارتجه آنلر
قدر کسب امتیاز ایدنلر واردر « استثنا برصورتله
قاعده اوله‌ماز . »

— ٢ —

ذکر اولنان مقاله‌نك صاحبی شونیده علاوه
ایلمشدرکه : « بر تأسیسده ، امر تدریسده لسان
رسمی استعمال اولنماز ایسه او تأسیسك ملی اولماسی
لازم گلور ظن اولنیور . مدرسه‌لرده تدریس
عربی و طلبه النده بولنان کتابلر کذلك عربیدر .
حاصلی عرب اولدقلری معلوم اولان طلبه‌دن
بشقه هرشی عربدر . بونلره ملی نظریله باقلمقمی
لازم گلور ؟ »

مکتبمزده طلبه‌نك فرانسزجه اوقونمسندن
طولایی وقوعه گلان شکایاتك اڭ باشلی سببی
بوحالك امر تحصیلجه بالاده بیان اولنان

مضرتیدر . واقعا درسلر بشقه لسانده اوقونمغله مکتبك تأسیسات ملیه‌دن معدود اولماسی لازم گلمز .

فقط بویله بر مکتب تأسیسنده فنونك ملت لسانیله تدریس اولنماسی پك مناسب برحالمیدر ؟ سائر ملل متمدنه‌دن قنغیسی واردرکه مکتبلرنده بشقه لسان اوزره تعلیم فنون اولنسون ؟

جامع درسلرینك عربی اولمسنی مثال مقامنده گتورمك ایسه قیاس مع الفارقدر . چونکه اوّلا بودرسلره دوام ایدن طلبه خدمهٔ شریعت مسلکنده بولندیغیچون منتهای تحصیللری تفسیر وحدیثه واصل اولور . آنلره لایقیله انتساب ایچون ایسه عربیده مهارت استر . بوحاله گوره طلبه‌نك لسان عرب اساس تحصیلیدر .

شوقدر وارکه لسانمزده (حربیه درسلرندن ماعدا) هیچ بر فن لایقیله تدوین اولنمدیغیچون

بر طاقم علوم عقلیه وادبیه‌یی دخی عربیدن اوقورلر؛ ایشته جامع درسلرینك یالکز بو فرعنده اولان یولسزلق نوعما طبیه‌یه تشبیه اولنه‌بیلور .

فقط طلبه‌نك اوقودیغی کتابلر عربی ایسه‌ده صاحب مقاله‌نك ظنی کبی تدریسی عربی دکل ترکجه‌در . بناءً علیه جامع درسلرینك استفاده‌جه سهولتی طبیه درسلرینه نسبتله اهون قالور .

بونکله برابر جامع درسلرینه قیاس ایله طبیه‌ده شاکردانك مألوف اولمدیغی بر لسانی ابقا طرفنی التزامدن ایسه، طلبه آراسنده دخی علوم عقلیه وادبیه‌نك ترکجه تدریسنی آرزو ایتمك دها معقولدر . چونکه بر یولسزلغی دیگر یولسزلغه مثال گوسترمك، آنلردن برینك لزوم بقاسنه سند اوله‌ماز .

برده عربلر الآن دولت عثمانیه‌نك عناصر اصلیه‌سندن بریدر . بناءً علیه آنلره مخصوص

هرنه وار ایسه بزجه دخی آثار ملیه‌دن عد اولنمق لازم گلور .

[سؤال مقدر]

بزده نه‌قدر همت ودقت اولنسه فرانسزجه‌ده موجود اولانلر قدر کتب طبّیه میدانه گتورمك برقاچ عصرلره توقف ایدر . خصوصیله اوروپاده بلکه هرگون بونجه دقایق طبیه کشف اولنیور ؛ بونلری وقتی وقتنه اطبّایه یتشدیره‌جك قدراوراق مطبوعه وَمآثر سائره‌نك حصولی ایسه ملکمزده معارفك فرانسه قدر ایلرولمسنه محتاجدر . شمدی‌یکی اطبّانك تحصیلی فرانسز لساننده اولدیغیچون فرانسزجه‌نك هردرلو آثار وَکشفیات علمیه‌سندن استفاده ایده‌بیلور . درسلر ترکجه اوقوندیغی حالده اطبّا بو فائده‌دن محروم اولمق وَبناءً علیه ملتمزده طبّك ترقیسی آرزو اولنورکن بردائرهٔ محدوده ایچنده قالمسنه سببیت ویرملك لازم گلمزمی ؟

[جواب]

مکتب طلبه‌سی درسلرینی ترکجه اوقومغله فرانسزجه‌یی ترك ایتمك لازم گلمز . حربیه‌ده اولدیغی گبی طبّیه‌ده دخی فرانسزجه ایچون مکمّل بر درس بولندیغی حالده بو محظورك دفعنه کافیدر .

[سؤال]

اوحالده طبّیه طلبه‌سی درسلرینی بر کرّه ترکجه‌ده اوقودقدن صکره بر کرّه‌ده فرانسزجه‌ده‌کی طب کتابلریله الفت ایتمك لازم گلیور . بر ایشی ایکی ایتمکده نه لزوم واردر ؟

[جواب]

انسان بیلدیگی بر فنی ، بیلدیگی بر لسانده تحصیل ایتمکله ، بیلدیگی برلسانی ، بیلدیگی برفنه متعلق کتابلری آکلایه‌جق قدر اوگرنمك نصل بربرینه قیاس اولنه‌بیلور ؟

اسکی اصول اقتضاسنجه طبیه‌ده بر شاگرد ،
اغرامر ا وَبرقاچ حکایه کتـابی اوقور اوقوماز
فرانسز لسانی اوزره مقدّمات علوم وَ آنی متعاقب
فن طب تحصیلنـه باشلردی . بوتحصیلنده ایسـه
خواجه‌لرك فرانسزجه اوله‌رق تقریر ایتـدیکی
درسی ضبـط ایتمك وَفرانسزجه اوله‌رق یازمق
مجبوریتنده بولنوردی .

درسـلر ترکجه‌یه نقل اولندیغی حالده ایسـه
یالکز لسان تحصیلی ایچون آلتی یدی سنه آیریجه
بردرس کوره‌جکدر . بوصورتله لسـانجه تحصیلی
البته دها قوّتلی اولور . وَمنسـوب اولدیغی فنونه
متعلق کتابلردن پك آز الفتله استخراج مال‌ایدر .

اوقویه‌جغی درسلرك ترکجه تحصیلنده کوره‌-
جکی سهولت ایسه آیریجه تحصیلنه صرف ایده‌جکی
امکدن البته زیاده‌در .

رمضانك تعریف احوالنه دائر بر مکتوب

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٥٣ ـ فی ١١ رمضان ١٢٨٣]

بزم شو دنیاده مثلی نامشهود اولان شهرمزی بر از مدتجك اولسون گورمشیدیگز . ذوق تماشاسی خاطرگزدن چیقدیمی ؟ البته چیقمامشدر . هیچ بوغاز ایچنك لطافتی نصل اونودیلور ! اوطاغلرینك صفاسی نه‌در ؟ نظر ایدنلرك حیاتنه برحیات دیگر علاوه ایدیور ! آره‌سندن جریان ایدن آب روانمیدر ؛ یوقسه عمر شتابانمیدر فرق اولنماز .

سز اوصفادن دلسیر تنعم اولدیگز آنکچون تفصیلات زائده ایله تحریك اشتیاقه حاجت گورمم . فقط مملکتمزك رمضانمه تصادف ایده‌مامشیدگز ؛ باری آنك احوالنه دائر بعض معلومات ویره‌یم : اکثریسی شایان استهزادر امّا ینه دگلنور ظن ایدرم .

بوسنه قمر کانون اوّلك یگرمی بشنجی پازار
گیجه‌سی ٩ ساعت ٤٥ دقیقه‌ده قران ایتمشیدی .
فقط شرعاً بداء صیام، رؤیت هلاله مشروط
اولدیغندن، رمضان طبیعتیله پازار ایرتسنه قالدی .
گچن سنه ایسه قران چارشنبه گیجه‌سی وقوع
بولمشیکن غالبا شاهدلرك اخباریه حرصیله گوزلری
زیاده‌جه آچیله‌رق هلالی غروبندن صکره گورمك
گوکدزلر که آی چارشنبه‌دن اعتبار اولنمشیدی .
هرنه حال ایسه ، رمضانك برنجی گونی هوا پك
قارلی ایدی . مبارك یوزینك آقیله گلدی . امّا
نه‌قدر صغوق اولسه صیام حالیله بالطبع اولرده
قالنه‌مدی . همیز سوقاقلره دوکلدك . فقط
آچلقدن بر برینه صالدیرن بعض تریاکیلرك جدال
بیالندن بشقه برشی گوره‌مدك .

برده اقشام اوزری توتونجی دکانلرینك غلبه
لگی اولدقجه شایان تماشا ایدی . معلومدر که توتونه

محسناتك همان جمله‌سندن محروم اولدیغنی تصریح ایتدك .

بو مدّعامزك بطلاننی اثبات ایچون بنـد مخصوصده بیان ایتدیکمز شرائطه مطابق بر کتاب گوسترلمك ویا او شرائطك مجروحیتنه دلیل ارائه اولنمق لازم گلور .

نثرده ویـی و نظمده نفعیـدن بحث ایدیشمز ایسه یالکز حسن افاده‌لری جهتنه منحصر ایدی . حتی عباره‌مز دخی بودر . « هله معنا و تعبیرلرنده اولان غلو و غرابتله اسکیمش بعض شیوه‌لرنده قطع نظر ، یالکز حسن بیان ایچون نثرده ویسی و نظمده نفعی الڭ گوزل نمونه اولور . »

بو افاده ادبیاتك نقایصی حقنده اولان ادّعامزه نه‌دن مناقض اولسون ؟

استطراد

بعض ارباب تمیزك تدقیقاتنه گوره ادبای روم

ایچنده انشا ایله مشتهر اولانلر یابتون بتون طرز عجمی وَیا خلقك لساننه مغایرت کلیه ایله مخالف اولان مسلك ارباب قلمی التزام ایتدکلریچون تقلید اولنماز برکتاب براقه‌مامشلردر .

بزم اعتقادمزجه بونقصان ملکمزده معارفك کمال بوله‌مامسندن نشــأت ایتمشدر . مع مافیه قوهٔ طبیعت وَفنون ادبیه‌ده مهارتلری مسلم اولان ادبای اسلافك اثرلرنده انواع محاسنی شامل پك چوق پارچه‌لر بوله‌بیلور . بو زمین شرقدر ؛ تربیتیــات معرفت اولمسه‌ده ینه طبیعت هرجانبنده گلفشــان لطافت اولمقدن خالیمی قالور ؟

نظمده ایسه نفعی وندیم طبیعت فوق‌العاده‌ایله متصف عد اولنمشلردر . واقعــا (دیوان نامیله) فضیلت شاعرانه‌لرینه برر شــاهد تصویر ایده‌رك بزم ادبایه یادگار ایتمش اولان بو ایکی اســتادك ایجاد معانیده‌که مراتب ادبك منتهاسیدر ؛ اقتدار تاملرینی انکار قبول ایتمز .

تحصیلدار طوریله راست گلدکلرینه مسلط
اولورلر . وبش اون پاره‌سنی آلوبده گناهه اوغرا-
تمدقجه یاقه‌سندن آیرلمزلر . دیلنجیلر شریعت
ومدنیتك خلافنده اوله‌رق ملکمزده موجود
اولان رذائلك برنجیلرندندر . هیچ کیمسه بولنمزکه
بونلردن شکایت ایتمسون ، هیچ کیمسه‌ده بولنمزکه
ازاله‌لرینه همت ایتسون !

کله‌لم واعظ افندیلرك حالنه : واقعا بونلرك
ایچنده تبیین احکام دین ایدر بعض علمای کرام
واردر . فقط اکثریسی گیك حکایه‌سیله امرار
وقت ایدر . بوزمان معرفتده اویله برطاقم اسرا-
ئیلیاته قولاقی ویریلور ! « نصل بوتازه معارفله
اسکیلر آله‌لم » واعظ مربیٔ عالمدر . اویله بر
وظیفه‌نك اجراسی خلقك وزمانه‌نك احتیاجنه
واحکام دینیه وآداب عمومیه‌یه واقف اولان ذاتلره
حصر ایدلسه نه‌درجه فائده بخش اوله‌جغی تعریف
اقتضا ایتمز .

واعظلر دگلمیورکه خلق استماعلرینه رغبت ایتسون دینیلهبیلور . فقط حافظلر بو قبیلدن دگلدر . هله نور عثمانیه‌ده اوچ حافظلر واردر که بلبلر گبی نغمات حالت افزالریله گوکللری گلفشان صفا ایتمکده‌درلر . نه چاره که آنلرده هرکسی لقلقه‌دن منع ایده‌جك قدر جلب رغبت ایده‌میورلر . حاصلی جامعه‌کی مساوی حلقه‌لری منع ایدلسه وجمعیت احباب ایچنده لقردی ایله وقت گچورمك استیانلر ایچون مناسب موقعلرده بر ایکی مجمع مخصوص پیدا اولنسه آداب دینیه‌یه پك بیوك برخدمت ایدلمش اولور .

افکار سربستی‌یه میلانکزی بیلدیگم جهتله شوراسنی صورت مخصوصه‌ده اخطار ایدرم که ملاحظات مشروحه‌نی تعصبه حمل بیورمیکز . بو معلومدرکه حکمتجه انسان نه قدر سربست طوتیلسه یالکز وجداننده مختار براقیله‌بیلور .

یوقسه آداب موضوعه‌یه مغایر افعالده هیچ بر وقت مسؤلیتدن بری قالەماز . سربستیٔ افکارك درجهٔ انتهاسنه وارن ممالك متمدنه‌ده واقعا هرکس مذهبجه برقید ایله مقید دکلدر . فقط ایّام وَمواقع دینیه احکام دینك بتون بتون خلافنده استعمال اولنمق هیچ بریرده جائز کورلمز . دنیاده آمریقادن سربست مملکت یوقدر . اوراده بیله پازار کونلری عربه‌لرك کورلدیسی خلقك عبادتنه مانع اولمامق ایچون ، سوقاقلره زنجیر کررلر .

§

بز ینه صددمزه کله‌لم : رمضانك اوچنجی کونی بلوطلر صیریله‌رق افقمزده ضیای شمسك خیّاط زرّین فامیله مزین بر چتر هوائی آچیلدی ؛ وَمملکتمزك اعتدال هواسی رشك بهاران اوله‌جق برحاله کلدی . آندن صکره کیجه‌لریده اولرده طوریله‌مامغه باشلامشدر .

استانبولك رمضان کیجه‌لری شهر آیین لطافتنه بکزر . مناره‌لر نورانی قندیللرله طونانور . دکانلر آچیلور . قهوه‌لرده وَسائر مواقع متعدده‌ده اورته اویونلری ، خیاللر ، چالغیلر بولنور . حاصلی اسباب طرب مکملدر ؛ امّا ابتداسنده دکل . چالغی وَخیال کبی شیلره آنجق سکزنده ، اوننده رخصت ویریلور . بو رخصتك باعث تأخرنی سؤال بیورورسه‌کز « ملکمزده پك کثرتلی اولوبده هیچ بر سبب معقوله حمل اولنه‌میان مناسبتسز کوره‌نکلردندر » دیمکدن بشقه سوز بوله‌مم . عقله مطابق صورتده توجیهنه مقتدر اولان وارسه سویلسون . چالغی وَخیال وَ اویون کبی شیلرك بر مضرّتی اولدیغی حالده بیلم که رمضانك سکز-ندن صکره نه‌دن رخصت ویریلیور ؟ یوقسه سکزندن اوّل نیچون منع ایدیلیور ؟

ایشته بوممنوعیتدن طولایی بوسنه رمضانك

ایلك هفته‌سنده اگلنجه محلی یالکز ایکی‌یره منحصر
ایدی . بونك بری گدك پاشاده‌کی (سرق) محلیدر.
شمدی اوراده (سوهر) نامنده برذات آت‌جانباز-
لغی ایدیور . اویونلری پك فنا دگل امّا موسیقی
بیلانلر چالغیسنی بگنمیورلر . آت جانبازیله ایسه
نه قدر اگلنیله بیلو ! خصوصاکه اویونلرك همان
جمله‌سی (سولیه) نك زماننده‌ده گورلمشیدی .
آکابناءً تماشاسنه رغبت اولنه‌جق یکی برشی یوقدر.
شوقدر وارکه بعض زادگان، حسن‌جعلیسنه
مفتون اولدقلری اویونجیلره قارشو گوستردکلری
اطوار ایله هم گدك پاشانك اسکی نامنی، همده کند-
یلرینك شهرت سابقه‌لرینی تجدید ایدیورلر ایمش .

هانی سز بوراده ایکن رشید پاشا تربه‌سنك
قارشوسنده برقرائتخانه آچیلمشدی. برا گلنجه‌یریده
اشته اودر . مطبوعاتك برمدتدنبرو گوستردیگی
ترقی جهتیله قرائتخانه نك اهمیتی وخلقك

بوکا رغبتی گوندن گونه آرتیور . صاحبی ایسه مشتریلرینی لایقیله خشنود ایتمکده‌در . مطبوعاتك ترقیسندن بحث ایتدمده بوبابده بعض تفصیلاته گیریشمك لازم گلدی : یقین وقته گلنجه‌یه قدر استانبولده وَایالاتده چیقان غزته‌لرك جمله‌سنی بیلورسکز . فقط بیلم تقویم تجارتی گورمشمیدیکز . اسملرینك بر جزؤی متحددر امّا بوغزته اوته کی تقویمه هیچ بکزه‌مز . حاوی اولدیغی افکارك استقلالیتی وَمحررلرینك سلیقهٔ کتابتی جهتیله حقیقةً شایان مطالعه بر اثردر [١]

لکن ایشتدیکمه گوره ایرادی مصرفنه مقابله ایتمدیکندن اداره‌سنده صعوبت چکلمکده ایمش . بر غزته اوروپاده بر قاچ یوز کشی‌یی بکار گبی بچندیرر . بوزاده اکثری کندی مصرفنی قوزیده-

[١] دولتلو حسن فهمی پاشا حضرتلرینك همت قلمیه‌لریله نشر اولنور ایدی . للطابع

ماز . ایشته فوائد معرفتدن حصه‌دار اولان برملته
محروم اولان بر قومك هرحالده نسبتی بویله‌در .
رمضاندن براز اوّل برده مخبر نامیله برغزته ظهور
ایتدی . حقیقةً رغبت ومطالعه‌یه شایاندر . هردرلو
حوادثدن خلاصه وجهله بحث ایدیور . برطرفد-
نده خلقك معـارفه وَکسب وکاره ترغیبنـه دائر
برچوق افکار مفیده نشر ایلیور .

رمضان ایچنده برده آینهٔ وطن نامیله رسملی
برغزته چیقـدی . فرانســه‌نك رسملی غزته‌سی
هیئتنــده‌در . برنجی نومروســنده بش رسم ایله
بر پولتیقه خلاصه‌سی وَحوادث وَمعارفدن خیـلی
شیلر گورلمشدر . واقعا رسملری اوروپا غزته-
لرنده‌کی تصـاویر قدر منتظم دگلدر . فقط بزم
مملکتمزده تصویر وحك فبـریقه‌نك حالنه قیـاس
اولنور ایسه صاحبنك بوقدر اثر میدانه گتورمکده
اولان همتیده فوق‌العـاده صایلور . جســامتنه

ڤ مصرفنك كثرتنه گوره دوامی قابل اوله‌بیلسه تشکل اولنوردی .

اورته اویونلرینك حالنی بیلورسکز . بونلر اولسه اولسه خلقك فساد اخلاقده حائز اولدیغی درجه‌یه نمونه اوله‌بیلور . واقعا تحقلنی انکار اولنماز . فقط نه‌درجه مغایر ادب اولدیغیده میدانده‌در . اکثر ممالك متمدنه‌ده تحف اویونلر اوینادیلور . حتی مباحثنی اك معتبر شاعرلر ترتیب ایدر . فقط آنلرك ایچنده کبار مجلسلرنده سویلنیله‌میه‌جك قدر قبیح وقباحتی صریح برکلمه یوقدر . اکثریسنك تماشاسی انتباه وتهذیب اخلاقه خدمت ایدر . [١] حال بوکه مکانت مزاجك

[١] شو تعریفدن مرام تیاترو اولدیغی الیوم محتاج ایضاح دکلدر . بوندن اوتوز سنه اوّل تیاترویی بویولده بر تعریفله آنجق تفهیم ایده‌بیلان برخلقك اون سنه صکره اون بشر یکرمیشر یاشنه واصل اولان اولادی طرفندن تیاترو یازه‌جق قدر عادات ومعارف غربیه‌یه اثبات وقوف ایدلسی حقیقةً سزاوار تشکردر . للطابع

اهمیتنی لایقیله تقدیر ایدن بعض حکما آنی بیله
تجویز ایتمامشلردر. بزم اویونلرك ایسه تعبیراتی او
درجه شنیعدرکه کبار مجلسنده دگل بلکه طلومباجی
قهوه‌سنده بیله تفوه اولنه‌ماز. خیاللرك حالی کذلك.

معلومکزدرکه بو اورته اویونلری یاز موسمنده
بعض مسیره‌لرده اوینار. وتعریف ایتدیگم حالیله
برابر سیرینه قادینلر وبلکه معتبر حرملر بیله گلور.
عجبا بوندن اشنع بر عادت اوله‌بیلورمی؟ عندمزده
هرشیدن زیاده ناموسجه مدخول اولان اوروپالیلر،
قزلرینه عشقه دائر برحکایه کتابی بیله اوقوتمازلر.

§

رمضانك بشندن، آلتیسندن بری ظهوره
گلان احواله گلنجه: هوا آچیلور آچیلمز یگرمی
اوتوز سنه‌دنبرو معتاد اولدیغی ازرزه قادینلر
سوقاقلره دوکلدی. باب سرعسکری پیشگاهندن
عجم اوغلی قره‌غولنه قدر بایزید میدانیله شهزاده

جادّه‌سی عربه‌لر وَ قالپاقجیلر باشی عربه‌سزلرله مالا مالدر . افاده بتون بتون تخصیصه حمل اولنمسون : مرادم اکثریتی بیاندر . یوقسه چارشوده بعض عربه‌لر بولنیور ؛ میدانله جادّه‌ده دخی بر چوق پیاده قادین گوریلور .

بلکه برایکی گون چارشوده بایزیددن زیاده عربه‌لر وار ایدی . فقط صکره‌لری ایشتدیگمه گوره برذاتك شکایتی اوزرینه چارشویه عادی عربه گیرمك منع اولنمش . خیلی تأثیری گورلدی .

بو مجمعلرك حالنی سؤال ایدرسه‌کز بر طاقم سوسلی بگلر یامیدانك برکوشه‌سنده قرار وَیاخود اطرافی گشت وگذار ایله گلوب کچن قادینلره قیریلوب دوکیله‌رك بيك درلو مباحث ناز ونیاز عرض ایتدکدن بشقه « یتمزمی تماشای جمال الده صونرسن ؟ » تعذیرینه قات قات مستحق اوله‌جق صورتده اطالهٔ دست تسلطدن حیا ایتمزلر . برطاقم

نازنده خانملرده عربه‌لرینك تکرلگی لسان حال ایله « طاقش پشینه بیك مبتلایی » شرقیسنی چا- غره‌رق میدانه گلوب اطرافه ارککلردن زیاده صارقندیلق ایدرلر .

حاصلی بوزالرده گزن ذکور ونسوان ادب وتربیه‌جه بر قید ایله مقیّد دگلدر . گوریلان فنالقلر ایسه الڭ سربست مملکتلرڭ الڭ سربست یرلرنده بیله وقوع بوله‌ماز . مگرکه طنطانڭ مولد زماننده اوله .

ملت اسلامیه عرض وادب مسئله‌سنده اعتنای تام ایله مکلف ایکن شوراسنی مع الحجاب بیان ایدرم‌که بو مجمعلرده گزن قادینلرڭ حالی، اوروپا مادامه‌لرندن البته دها اویغونسزدر .

واقعا اوروپاده قاریلر مستور دگلدر ؛ لکن یولده بر آدم الڭ ادنا فاحشه‌یه بیله سوز آته‌ماز . بوراده ایسه هرکس هیچ بیلمدیگی برقادینه اللی یاق

محرمی گبی استدیگنی سویله‌یه‌بیلور ! خانملر کنده بر طاقمی بومعامله‌لری ضررسز بر اگلنجه ظنیله حسن مقابله‌دن قاچمماز .

بیلم که حق و وظیفه بیلور و حیثیت طانور بر آدم سوققده شونك بونك حرمنه نصل طاشقنلق ایده‌بیلور ؟ عجبا بونلر هیچ قیاس نفس ایتمزلرمی ؛ یوقسه بوقیاسك نتیجه‌سندن متأثرمی اولمازلر !

ذکر اولنان احوال هرکسك نفسنه عائد دگلیدر ؟ بوندن مدنیتمز نه ضرر گورر که بوقدر شکایته حق اولسون ؟ بیوررسه‌کز شویله جواب ویررم که قباحت ایکی درلو اولور : بری حقوقه تعرضدر ؛ بونك سراً ، علناً هریرده وقوع بولسه منعی لازم گلور ؛ بریده بونك گبی آداب موضوعه‌یه مغایر شیلردر . آنلر دائرهٔ خفاده جریان ایدرسه « محتسب را درون خانه چه کار » حکمنه داخل اوله‌بیلور . فقط علانیته چیقدیغی

گی اخلاق عمومیه‌یی افساد ایده‌جگندن جمعیتك حقوق مخصوصه‌سنه طوقنور . جمعیتك حقوقنه طوقنه‌جق بر حالك منعی لازم گلور . بونده شبهه ایدن وارمیدر ؟ اگر وار ایسه تشریحات آتیه اقناعنه کافیدر ظن ایدرم .

عزت نفس وَ محبت اقربا حبّ وطنك ، حبّ وطن ایسه ملیتك اساسیدر . هزار آشنالقله مألوف بر قادینك خانه‌سنه نه‌قدر محبتی اوله‌بیلور ؟ وطنه خدمت ایده‌جك صورتده نصل اولاد تربیه ایدر ؟

بر ده شونك علاوه‌سنه لزوم گوریرم که استانبولده چوجوقلر اون یدی ، اون سکز یاشنده ایکن مکتبدن چیقیور . هر درلو مربّیلرندن قورتیلیور . منتهای طفولیت وَ مبداء انسانیت اولان اوزمان ایسه آدمك اڭ بیوك زمان بحرانیدر . حاذق مربّی‌یه دوشر وَ طبیعتی یاردم ایدرسه قور-تیلور ، عکسی حالنده حیات معنویه‌سنه سکته گلور .

بناءً علیه برخسته‌یی مشتهیاتندن نصل محافظه لازم‌ایسه، اوسنده بر گنجیده تمایلات نفسانیه‌سندن اویله‌جه وقایه الزمدر .

خصوصاکه ملکمزده مأمورین عسکریه‌دن بشقه ایکی سوزی بریره گتورمگه مقتدر هیچ کیمسه یوقدرکه مکتبلر سایه‌سنده تحصیل ایتمش اولسون. هرکسك معلوماتی سعی ذاتیسیله حصوله گلمشدر. تحصیل زمانی گنجلك اوانی دگلیدر ؟ سنه‌نك بر ربعی طاشقنلق یولنده وعربه آرقه‌سنده کچیرن ارباب شبابده نه قدر معرفت هوسی قاله‌بیلور ؟

خلاصهٔ کلام بوگوزه‌نك شرعاً وادباً وملکاً واخلاقاً بیك‌درلو مضرتی موجب اولدیغی مسلمدر. فقط منعنك امکاننده تردد اولنیور . بگا قالورسه شو بیتك مآلنه قائلم :

« مشکلی نیست که آسان نبود »
« مرد باید که هراسان نبود »

§

کیجه‌نك تفصیل احوالنه کلمه‌دن اوّل گوندزه عائد بر وقعه‌نك بیانی لازمه‌دن عد ایدرم . اوده شودرکه یکیچریلرك مهترخانه‌ده محفوظ اولان رسملری عمومك تماشاسنه عرض اولندی .

کچن گون گیتدك . اصول ملیه‌مزده‌کی تغییرات عظیمه‌یی وبرقاچ یوز بیك نفوسك اهلاکنی موجب اولان البسه‌یی گوردك . غالبا واضعلرنده حسن طبیعت یوق ایمش . ایچلرنده انسانك اندامنه یاقیشور بر قیافت بوله‌مدم . هله هرصنفك باشلرینه گیدکلری شیلر لزومندن قات قات زیاده بیوك وعقله گلمز صورتده عجایب گورینیور . فقط بیلم که بو مطالعه صحیحمیدر؟ یوقسه گوز آلیشقلغندنمی حاصل اولیور ؟ عجبا آنلر بزم قیافتمزده بر آدم گورسه‌لر بگنورلرمیدی . یاخود گوزلرینه دهامی فنا گورینوردی !

رسملرك اکثری آلچیدن وفقط بش آلتی

سرای آغالری بال مومیدندر . بو بال مومیلر ترزی دکانلرنده‌کی رسملره بکزیور . هرنه ایسه مراد رسم دکل البسه‌در .

سزه عموماً البسه‌نك تعریفاتنی یازه‌جق ایدم. امّا موفق اوله‌مدم . چونکه قپودن گیرز گیرمز خاطرده قالمق ایچون بعض رسملرك مجملاً احوالنی بر کاغده اشارت ایتمکه باشلاینجه یانمده بر عسکر پیدا اولدی . « نه یاپیورسن ؟ » مقدمه‌سیله سوزه گیریشه‌رك تعریفات یازدیغمی آکلادیغی گبی « چوق فنا شی، بیلم طویرلرسه سکا نه یاپرلر ! » یوللو بر طاقم هرزه وگیلمکلر ایتدی . بر دقیقه یانمدن آیرلمدی . حاصلی بر صورتله تعجیز ایتدی که اشارت یازمغه دکل لایقیله سیره بیله موفق اوله‌مدم . شکایتم عسکردن دکل آنك اورایه تعیینندندر .

بونکله برابر ایکی شی زیاده‌سیله تعجبمی

ایجاب ایتدیگندن خاطرده قالمش ؛ باری آنلری
یازەیم : اوستەلر آلایلرده کموشدن بر کسوه
گیرلرلمش . بردانەسنی گوزدم . تقریباً اللی اوقه
گلور . شبهه یوقدر که بونی کیان یوری‌یه بیلك
ایچون قولتوقلرینده آدم گیرمکه محتاج اولور .
دقت ایدك که انسان تزیّن کبی بر بیهوده شی
اغورنده نه‌قدر مشقتلره تحمل ایدیور ! برده
بر سبیلجی وارکه جمعه گونلری یکیچری آغاسنك
اوکنده گیدرمش . بونده‌ده هیچ برمناسبت آکلا-
یه‌مدم . قپودان پاشا چبلاغیده خیلی عجایب شی .
بو آدملر بلندن یوقاریسی چیر چبلاق گزر وَ فقط
اوزرینده بر صرمه‌لی یلك گیرمش . بوقیافتدن
کندیلریده ممنون اولمدیغنده شبهه یوقدر . حتی
روایت اولنیورکه برینه برصغوق گونده « برادر
اوشومیورسن ؟ » دیه سؤال اولنمش . « طو-
کیورم امّا نه یاپه‌یم برکرّه صوینمش بولندق ! »

مألنده جواب ویرمش . انسان بویله‌در . بر یوله
گیرنجه نتیجه‌سنده گوره‌جگی مشقته استر استمز
تحمل ایدر .

بونلردن بشقه اتقاپیشان سگردم اوسته‌لرینك
وعلوفه آلان وقازان طاشیان نفرلرك رسملریده
تحف شیلر ایسه‌ده تفصیللری تاریخلرده واردر ؛
تکرارینه حاجت گورمدم . برده نظام جدید
ایله آندن صکره یاپیلان طوائف عسکریه‌نك
البسه‌لری گوزلدی . اصل شایان دقت بونلردر .
حکومت نه عجایب ایمش که یکی برصنف آچدیغی
گبی همان قیافتنی دگشدیریر . وآنکله خلقك
تعصبنی تحریك ایدرمش . قیافتدن نه چیقار .
تعلیمی اثواب ایده‌جك دگلدی یا !

عسکرده نه عجایب ایمش که قیافتلرینی دکشد-
یرمامك ایچون اوجاقلرینی سوندیرنجه‌یه قدر
چالشمشلر . بنده‌کز تبدیل البسه‌نك محسناتنه

قائل دکلم . بیلورم که ملکمزده اسلامك مألوف
اولدیغی صنایعك انقراضنه سبب مستقل اولدی .
فقط شوراسنی اعتراف ایتمك لازمدر که یکیچریلر
تبدیل قیافتك مضرتنی بیلوبده علیهنده بولنمدیلر .
هرنه‌یی کوزه‌نکلرینه مغایر بولورلرسه مطلقا فنا
ظن ایدرلردی . ایشته اوجاغك تأویل وتوجیه
قبول ایتمز بر قباحتی وارسه بودر . زیرا دائما
حال حاضری محافظه ایتمك انسانی ، حیواناتدن
مدار تمیزی اولان ، ترقی فیضندن محروم ایدر .

بونکله برابر رسملری کوکله فنا تأثیر ایتدی .
یاد حزینلری تجسم ایتمش ظن ایلدم . یوزلرندن
مضرت کورلمدی دیمم . فقط دشمن ومتغلبه‌یه
قارشو ایتدکلری خدمتلرده انکار اولنماز .
دولتمزك تاریخی لایقیله مطالعه اولنسه ایچنده
الڭ ممتاز کورینه‌جك صنف ینه آنلردر .

§

رمضانك سكزنده قره قولاق خانی آچیلدی.
بیلورسكزكه استانبولده آندن بشقه قازینو یوقدر.
مستأجری هر رمضان بر طاقم چالغی طوتیور.
دخولیه‌سی بش غروشه اولدیغندن، حمال طاقمی
گیره‌میور. اواسط ناسك اك گوزل اكلنجه
محلیدر. مستأجر غالبا مصرفی قوزیده‌میورمش.
ینه مشتریلرینی ممنون ایتمك ایچون فدا كارلق
ایدرك چالغی چالدیرمقده‌در. كاشكی شركت
خیریه‌نك شو قدر مروتی اولسه! اوقدر دگل
خلقك بحق شكایاتی منع ایده‌جك درجه‌ده
حقانیته بیله قائلز.

سوقاقلرك حالی ایسه رمضانك اون بشنه
قدر بر درجه‌ده ایدی كه اگر ثابت مرحوم گوره
مش اولیدی مطلقا «كیجه فصلنده شكمخوارلر گذر
سیران» مصراعنی «كیجه فصلنده‌ده زنپارلر گذر
سیران» صورتنه تحویل ایدردی. هله اقسرای

ایله دیرکلر آرهسنه برر حجله‌گاه شقاوت دینلسه شایسته ایدی . اون بشندن صکره مخصوص اعلاننامه‌لر نشر اولنه‌رق کیجه قادینلرك سوقاغه چیقمسی منع اولندی .

شمدی سوقاقلرده اویله مناسبتسزلکلر یوقدر . لکن چنگانه‌لر . کوردلر . چوجوقلر . بکجیلر بوغازلرینه برر طول طاقه‌رق محلاتی قاپوقاپو طولاشیور . وَا هنه سا یالاسا ! . ا آهنگیله هرکسی اوده اوتوره‌میه‌جق صورتده تعجیز ایدیور . بو اهمیتلی برشی دکلسه مناسبتسزلکلرده شبهه یوقدر . ایشته شمدیلك بوقدر . ایلروده شایان تحریر برشی ظهور ایدرسه آیریجه یازارم افندم . فی رمضان ۱۲۸۰

تربیهٔ نسوان حقنده برلایحه‌درکه قدمادن وَالیوم وزرادن برذاتك شیوهٔ افاده‌سنه تقلید اولنمشدر

[تصویر افکار - نومرو ۴۵۷ - فی ٤ شوال ١٢٨٣]

برشیئك ضدینه نظر اولنمدقجه حقیقتی بیلنه‌میه‌جگی مثللو، بر حالك قباحتی میدانه چیقمدقجه اصلاحنه ابتدار اولنمیه‌جغی قضایای مسلمه‌دندر. بناءً علیه اکتساب سعادت حال وَتحصیل فیض وکمال ایتمك استیانلر نقصان وخطالرینك اخطارندن دلگیر اولمازلر. فقط اکثریا انسان بولندیغی هیئت ایچنده جاری اولان عادات و آدابی امور ضروریه‌دن عد ایدرك نافع ومضرینی فرق ایده‌مدیگندن. ارباب رشد وانصاف بو حالك تمیز صوابه حائل اولدیغنی ادراك ایله کندیلرینه عرض اولنان اخطارات خیر خواهانه‌یی یالکز مملکتك گوزدنگنه مغایر دیه‌رك

تزییف واستخفاف ایتمیوب، برمسئله هرنه‌یه متعلق
اولورسه اولسون، موقع بحثه قونلدیغی حالده «استمع
بقلبـك ان الاذن کاذبة وانظر بعقلك ان الطرف
خوان» قاعده‌سنجه مسموعات ومشهوداتلرینه تطبیق
سطحی ایله اکتفا ایتمیه‌رك عریض وعمیق مطالعه
وتدقیقنه اعتنا ایدرلر.

ایمدی وطنمزده سعادت حالك ترقیسنه مانع
برطاقم اسباب اولوب، عقول سلیمه اصحابی بونلری
اطرافیله بیله‌رك دوامرندن دخون اولمقده ایسه‌-
لرده اکثرناس، موجود ایله قانع و(البلیة اذا عامت
طابت) حکمنه تابع اولدقلرندن، احتیاجات مدنیه
واصلاحات لازمه حقنـده بعض مباحثك انظار
عمومیـه‌یه عرضی فائده‌دن خالی اولمیه‌جغنـه بناءً
خاطره فاتره سنوح ایدن ملاحظات آتیه‌نك بیاننه
اجتسار اولندی:

شیمهٔ کریمهٔ خیرخواهی وبیغرضی ایله موصوف
اولان ذواتك بو افاداتی هتك پردهٔ اسرار قیلندن

عد ایتمیوب سنجیدۀ میزان دقت وخطا ونقصانی گوردیگی حالده اصلاح واکماله عنایت بیورملری عاجزانه نیاز اولنور .

« فکر بافکر دگر اقوا شود »
« نور افزون گشت وره پیدا شود »

نوع بنی آدم بالطبع تمدنه مجبور وقوای ذهنیه وحواس وجدانیه سنك تهذیب واکماله واکتساب رفاه وخوشگذرانی ضمننده مالك اولدیغی وسائط مادیه ومعنویه نك استعماله شرعاً وفطرةً مأموردر. بنابرین معموریت وسعادت آرزوسنده بولنان ملتلر تهذیب اخلاق وتحصیل معرفتله اکتساب فیض وراحت ایچون دائما تزییـد سعی واقدام ایدرلر . وممکن اولدقجه هیچ کیمسه‌یی جهالت وبطالتده براقمق استمزلر. زیرا افرادندن برینك حائز اولدیغی قابلیت مستور پردۀ خفا ویاخود حیاتنك عقلاً سعی واقدامه مخصوص اولان اوقاتی هبا اولمق هیئت ملت ایچون برخسار عظیمدر . بو خساردن اك زیاده متضرر

اولان یرلرك بریده ممالك عثمانیه اولوب. اهالیمز اخلاق ومعرفت واقدام وغیرتجه سائر مواقع متمدنیه نسبتله پك گیرو قالمش وبالخصوص قدینلر اوتوز قرق سنه‌دنبرو مساعیٔ عمومیه‌یه اشتراکدن بتون بتون چکیله‌رك بیاغی چالغی وجوهر گبی صرف اسباب تلذذدن معدود اولمشدر. تناسله خدمتدن بشقه‌بی نوعمزه هیچ برمنفعتلری گوریله‌میور. حالبوکه آنلر دخی عادتا بزم گبی انسان اولوب جمعیت بشریه‌نك بالجمله منافعندن حصه‌دار اولدقلری وارککلر قدینلر خدمتکار اولمق ایچون یرادلمدیغی مسلم بولندیغی حالده مشاق سعی واقدامدن نیچون وارسته اولسونلر؟ بو حالك مضرتی یالکز افراده عائد اولمیوب وجود بشر هر درلو اسباب معموریتك ووحی مثابه‌سنده اولدیغی حالده بنی نوعمزدن نصف وبلکه دها زیاده‌سنك دیگرلرینك ثمرهٔ مساعیسیله تعیش وتزین ایدرك عطالت حالنده قالمسی تعاون عمومی قاعدهٔ اساسیه‌سنه نه‌درجه‌لرده خلل ویره‌جگی وبلکه هیئت ماتی

وجودك بر طرفنه عارض اولان علت فالجه قدر اضرار ايتمكده اولديغى ميدانده در . احوال مشتكا بهابادئ نظرده قادينلرك مباينت جنسيه وياخود مستوريت مشروعه لرندن ايلرو كلمش ظن اولنور ايسه ده لدى التأمل بوذهاب مقرون صدق وصواب اولمديغى آكلاشيلور . چونكه نسوانك عقل وبصر ودست وپا كبى وسائطده ذكوردن هيچ فرقلرى اولمديغندن حسب يتلرنده اولان مباينتك احوال حاضره لرنجه هيچ تأثيرى اوله ماز . اولمق لازم كلسه اوروپا قادينلرى دخى بزمكيلرك حالنده بولنوردى. مستوريت بحثنه كلنجه ظهور اسلامده كروه نسوان رجالك كافهٔ امورندن وحتى مشاق حرب وضربدن بيله حصه دار اولدقلرى وبوندن اوتوز قرق سنه اول استانبولده حوايج بيتيه نك همان بر نصفى قادينلرك اعانهٔ دست اهتماميله حصوله كلديكى تاريخ وتواتر ايله مثبت بولنديغى مثللو والحالة هذه طشره لرده قادينلر صنعت وزراعت وكنديلرينه مخصوص اولان بازارلرده

تجارتله مشغول اولدیغی گورلمکده اولمسندن دخی آکلاشلدیغی اوزره بو حکم شرعی هوسات نفسانیه‌نك تقلیلیله حفظ ناموس مسئله‌سنه عائد بر قانون مرعی اولوب یوقسه نسانك جمادات گبی حرکاتنه حائل اولمیه‌جغی آشکاردر .

بونك سببی ملکمزده‌قادینلرك بتون بتون جاهل وحق ووظیفه ونفع ومضرتدن غافل بولنملرندن عبارتدر. آنك نتایج مضرتدسی ایسه یالکز موادّ محرزمیه منحصر اولمیوب، امعان نظر اولنسه‌معاملات مدنیه‌نك هرجهتنده عین تأسفله نیجه سوء تأثیراتی مشاهده اولنور . ازجمله چوجقلر بش آلتی یاشنه گیرنجیه قدر بالطبع والده‌لرنده قالمقده‌اولوب، بیانه حاجت اولمدیغی اوزره اطفال چکلدیگی طرفه‌مائل وحسن‌پرورشاه نشوونمابولدیغی حالده‌ثمرات‌فوائدینی یتشدیگی زمینه ایثار ایله مربیلرینی نعم لذایذندن حصه‌دار ایتمکه قابل اولان نورسته نهال مثابه‌سنده اولدیغندن ووالده‌لرك تربیه‌سی آشی صنعتی قبیلندن

بولندیغندن، بر شجرك ذاتاً نه درجه کسب ارتفاع ایتمگه
وَنه صورتده اثمار نافعه حصوله گتورمگه استعدادی
اولسه آشیسنك نوعنده رفعت ومنفعت اولمدیغی
صورتده قابلیت اصلیه‌سنی اظهار ایده‌مدیگی گبی
بر چوجق دخی مادرندن سوء تربیه گوردیگی تقدیرده
نه قدر ذکا ونجابت ایله مجبول اولسه‌ده آثارینی بالفعل
گوسترمگه مقتدر اوله‌میه‌جغی وَ اولانلر وار ایسه
نادراتدن بولندیغی اصحاب تجربه‌نك مجزومیدر .

ایشته بزم قادینلرك جهالت وبطالتی اولادلرینی
دخی بالطبع اومسلکه سوق ایلدیگی گبی شفقت
ومحبت طبیعیه‌لرینی تمیز خیر وشر ایله تعدیل ایده‌مدکلر-
ندن اکثریسی چوجوقلری آغوش احترامدن
دوشورمیوب هر صورتله شمارتمقده اولدیغی مثللو
سیر محللرنده وَ ایام مبارکه‌ده مواقع معلومه‌ده ارککلرله
بیمحابا معامله‌ٔ نازونیازده مألوفیت تکثر ایدرك محبتلری
خانه‌لرینه انحصاردن قورتلدیغی جهتله زیردست-
تربیه‌لرنده بولنان اطفاله هر ملتك واسطهٔ قوام

ودوامى اولان عصبيت افكارينى بالطبع القا ايده‌مدكلرندن. بو كيفيت اطوار واخلاق عموميه‌يى گورديگمز حال اسف اشتمااله گتورمگه باشليجه سبب اولمقده‌در .

بوندن بشقه‌قادينلر وايلرينك اموالندن بالذات مستفيد اولان ميراث يديلر قبيلندن اولوب وظيفهٔ اداره ايله نفسلرينى مكلف بيلمدكلرندن تزيينات واسرافاتلرى هركسك اقتدار وتحملنى قات قات تجاوز ايتديگى جهتله ثروت عموميه وتصرفات بتيه قواعد طبيعه‌سى خللپذير اولەرق. گرك افراد وگرك عمومك حسن اداره‌سى يولندن چيقمش وبياغى هركس استقراض ايله تعيشه مجبور اوله‌جق درجه‌يه كلمشدر .

بوسببيت يالكز احوال مشروحه‌يه منحصر طوتيله ماز ايسه‌ده آنك مدخلى اسباب سائره‌يه نه‌درجه‌لرده غالب اولديغى وطنمزك احوالنى بيلانلره تعريف اقتضا ايتمز .

برده ادارهٔ بیتیه‌ده گورینان صعوبت ایله اخلاق نسانك گوندن گونه فساده میلانی هرکسده بر احتراز حاصل ایتدیگندن. امر ازدواج آز المقده و اهالیٔ اسلامیه بیننده نیجه موانع مضره‌یه دوچار اولان تناسل خصوصی بو صورتله دخی تدنی ایتمکده اولدیغی بعض اصحاب تجربه‌نك روایات موثوقه‌سندندر.

احوال مشروحه‌یه مسامحه‌نك وخامت انجامی تعریفدن مستغنی اولوب، انسانك هرحالده مرجع تعاونی علم و تربیه اولدیغندن، قادینلره تربیهٔ اولاد و ادارهٔ بیت و حفظ آداب حقنده مکلف اولدقلری وظائف شرعیه و عقلیه‌یی بیلدیره‌جك صورتده معرفت و کسب و کار ایچون حاللرینه مناسب بعض صنعت تعلیم ایدلسه محاذیر مذکوره آز زمانده برطرف اولور.

مذهبجه مقتدامز اولان عربلرده نسوان گروهی دخی رجال گبی بهره‌دار معارف ایدی. حتی ایچلرندن نیجه مؤلف و علما و کمالات سائره ایله متصف اذکیا ظهور ایتمشدر. بو حالدن دخی آکلاشلدیغنه

نظراً نسوانك تربیه و تعلیمی شرعاً ممنوع اولمیوب بلکه ملتك سعادت حالی ایچون امور مفروضه‌دن عد اولنور.

طباعت

[تصویر افکار ـ نومرو ۴۴۸ ـ فی ۲۴ شعبان ۱۲۸۳]

عقلا دمبدم افکارینی تزیید ایلر
فکرینك. طبعنك. آثارینی تجدید ایلر

بیتنده اولان طبع کلمه‌سی طبیعت یرینه طباعت معناسنه حمل ایتمك اگر مقامه مناسب ایسه نه‌دن جائز اولمسون؟ فن تاریخه آشنا اولان ذواتك معلومیدر که معارف بشریه‌یی گوردیگمز درجهٔ اعتلایه واصل ایدن باصمه‌نك ظهوریدر. وطنمزده ایسه بو صنعت مفیده عثمانلیلرك افکار غربیه‌یه مبدأ میلانی اولان سلطان محمود اول[۱] زماننده مشهور ابراهیم افندینك

[۱] محمد اولك دگل احمد ثالثك زمان سلطنتنده و ۱۱۳۵ ده‌در.

غزته‌يله وجوده گلمش وفقط بعض كتبك نشرندن صكره برمدت سكتهٔ تعطيله اوغرامشيكن سلطان سليم ثالث دورنده ينه تجديداً ايجادينه همت اولنمشيدی .

اوزمان حك ايديلان قالبلركه حالا استانبولده هر مطبعه‌نك قوللانديغی حروف آنلرله اصاغه اولنور [١] اسكيسندن دها مطبوع برطرزده يابلمش وباصمه خانه‌سنی اداره ايدن عبدالرحيم افنديك تحت نظارتنده طبع ايديلان كتابلرك ايسه جسامت وباصمه‌جه لطافتی بحق شايان تحسين بولنمشدر .

مؤخراً سلطان محمود ثانی عصرنده استانبولده تقويم وقايع ومصرده بولاق مطبعه‌سنك كشادی منا- سبتيله برغزته وبرچوق آثار نافعه ميدانه گلمشدر كه لسان عثمانيده طباعتك ظهورتامی اوزمانده‌در دينيله‌بيلور .

چونكه ممالك متمدنه‌ده غزته، باصمه‌نك علل -

[١] سليم ثالث دورنده تجديداً حك ايديلان حرفلر بوندن اون سنه اوله قدر بردوام ايدی . شمدی ايسه عموم مطبعه‌لرده مهندسيان حروفی مستعملدر . لطايع

غايه‌سندن عد اولنمشدر . بر درجه‌ده‌كه طباعت دعناسنه
بر لفظ ايشيدلديگی گبی غزته باصمغله كتاب نشر
ايتمك افكاره متحداً تبادر ايدر .

او زماندن آلتی يدی سنه‌يه كلنجه‌يه‌دك مطبوعاتده
گوريلان ترقی ايسه جريدهٔ حوادثك حدوثيله
اوفق تفك برايكی باصمه‌خانه‌نك كشادندن و سعادتلو
رجائی افندی حضرتلرينك تقويمخانه نظارتی زماننده
برطاقم آثار لازم الانتشارك طبعنه مصروف اولان
سعی واجتهادندن عبارتدر .

حتی او وقتـه قدر طباعتی ولونه‌قدر جزؤی
اولورسه اولسون اصلاح ايتمك ودولتدن اعانه گور-
مه‌دن ترجه برغزته اداره ايده‌بيلك خاطرلره بيله
گلمز ايكن غزته‌مزك مؤسسی عزتلو شناسی افندی
بوبابده جمله‌يه‌مسابقت ايده‌رك تشويقات قوليه و فعليه‌-
سيله ترجمان احوالك ظهورينه سبب اولمشيدی كه
لسان عثمانيده طباعتك تاريخ ترقيسی او زماندر .

نته‌كيم ١٢٧٧ سنه‌سنه‌دكين وطنمزده لسان عثمانی

اوزره باصيلان غزته‌لر تقويم ايله جريده‌دن عبارت ايكن شمديكى حالده اون درده بالغ اولديغندن دخى اكثلا- شيلور . [١] منفرداً احداث ايتديگى تصوير ايسه افكار وشيوهٔ افاده وحسن ترتيبجه برزه نارفته آچمش وبوندن ماعدا بالا اعانه شمدى يه قدر بقاسى عثمانليلر ايچنده سربست برغزته‌نك دوامنى اثبات ايتمشدر .

شمدى ايسه ارمنى ماتى معتبرانندن مهندسيان اوخانس يكى برطاقم نسخ قالبلرى حك ايده‌رك طباعته برخدمت جديده ابراز ايلدى .

بوقالبلرك يازيسى رئيس العلما سماحتلو مصطفى عزت افندى حضرتلرينك اثر قلميدر كه مشاراليه زمانمزده فن خطك شيخى وبالكه شيخ الرئيسيدر .

حكنه غيرت ايدن صاحب صنعت ايسه عمليانده

[١] تقويم وقايع ، جريدهٔ حوادث ، تصوير افكار ، جريدهٔ عسكريه ، تقويم تجارت . صحتنما . مجموعهٔ فنون ، عبرتنما ، مجموعهٔ معارف ، روزنامهٔ وقايع مصريه . طونه ، سوريه ، بوسنه وطرابلس غرب .

اودرجه مهارت گوسترمشدرکه نه‌قدر دقت اولنسه بالکه برحرفده قصور گورنمز .

حقّاکه بویله برهمت ایچون گرك خطاط گرك صانعك عنوان شهرتی پولاده حك اولنسه شایسته‌در .

بویکی قالبلردن مطبوعاتجه برطاقم فوائد حاصل اولمشدرکه اك مهملری علی الانفراد زیرده تعداد اولنور :

برنجیسی ، شمدی‌یه قدر موجود اولان قالبلردن انحصاراً تمتع ایدن طرفه یکی قالبلره متصرف اولانلرك رقابتیدر .

ایکنجیسی ، بوحروف دها طولغنجه وحقّ قالبی برنده اولمق جهتیله قرائتك موجود اولان حروفلردن زیاده سهولتیدر .

اوچنجیسی ، مملکتمزده هیچ اولمازسه برکتاب ایکی نوع یازی ایله باصیله‌بیله‌جك صورتده ادوات طبعك حصول کثرتیدر .

دردنجیسی ، حروف جدیده‌نك موجود اولان حرفلره برصورتله قیاس قبول ایتمیان جودت ولطافتیدر .

جداول سطوری اشعهٔ معارفه واسطهٔ انتشار اولان مطبوعاتك ترقیسنی کیم استمز ؟ مگر که سوء افعالی پردهٔ ستر آلتنده قالمق ایچون عمومك نور نظردن محرومیتی استیه‌جك قدر بی انصاف اولانلردر .

قرا کلغك دوامنی کیم آرزو ایدر ؟ وار ایسه نفوس ظالمه‌در که شرارهٔ فسادینی آنجق ظلمت ایچنده اخفا ایده‌بیلور . نته کیم قونداقجیلرك سرمایهٔ جسارتی خلقك خواب غفلتندن عبارتدر .

طباعت بر صنعتدر که مخترعات بشریه‌نك پادشاهی عد اولنسه شایسته‌در . آکا مالك اولمیان مملکت ایسه اکثری فوائد عدالتدنده محروم اولور .

اویله بر صنعت که اوروپاده ملتلرك تربیهٔ افکاریله حکومتلرك تزکیهٔ اطوارینه پك بیوك خدمتلر ایدرك دستکاهلرینه هم دار الفنون ، همده محکمهٔ حق مزیتی ویرمشدر .

باصمه‌نك اهمیتی بر فکر ادیبانه محاکمه ایتمك استنسه شویله تصوّر ایتمزمی ؟

(بر توذ كانوع بشرك باشنه قونمش بر نورانی هما در كه سایهٔ سعادتی تعمیم ایده‌جك واسطه بولنماز، الا كه لزومی قدر شهبال مطبوع اندامی [١] حكمنده اولان صحایف مطبوعه‌نك وسعت انتشاریدر . شهبال دكل او بر برات اقبالدر كه هر قنغی ملته مقارن اولسه رفته رفته ظلم وجهالتك زنجیر اسارتندن آزادینه حجت اولور . خادم عدالت عنواننه مظهر اولسه نابجامیدر .)

بویله بر صناعت خیریه نه‌قدر تزیین وتكثیر وآكا دائر ظهوره كلان خدمتلر نه‌مرتبه تحسین وتقدیر اولنسه شایسته‌در .

تزیین وتكثیری خصوصنده دولتك وبعض

[١] بو تركیب سهو قلم اوله‌رق الفالاماله (مطبوع الاندام) یازلمش ایدی . فقط مقاله‌نك نشرندن بش سنه صكره، یعنی ١٢١٩ سنه‌سنده نشر ایلدیكمز عبرت غزته‌سنده فقرهٔ مذكوره علی طریق الاستشهاد ایراد اولندیغی صره‌ده (مطبوع اندام) صورتنده تصحیحاً ترتیب ایدلمش ایدی . بوندن مقصدم صاحب طرفندن ذاتاً واسطهٔ نشریاتله تصحیح اولنمش بر تركیبك نه جودت باشانك بلاغتنده ونه‌ده ابراهیم افندینك شرح بلاغتنده كوزیلان تعریضاتدن صكره اولنوب بلكه اون سنه مقدم تصحیح ایدلمش اولدیغنی ایضاحدر .

نته‌كیم شرح بلاغتده شهبال كلمه‌سی بالتعامی (نهال) اوقونه‌رق تعریضاتده بولنلمشدر . بوحالده سویلنیلان سوزلر صاحب تعریضك عرفانه دكل اغراض فاسده‌سنه بنغسها بینه اولمقدن بشقه نه ایشه یارار .. [للطابع]

افراد ملتك همتی اشته بو درجه اثر گوستره بیلدی . بو مقرردر که شایان اولدیغی قدر ترقیسی عمومك معارفه رغبتیله میسر اولور .

اسكندریه كتابخانه‌سی

[تصویر افكار ـ نومرو ۴۱۸ ـ فی ۲۳ ربیع الاخر ۱۲۸۳]

معرفتك شرف وامتیازی اسلام آراسنده بغایت مرعی و بالکه بر اعتقاد شرعی اولمق جهتیله «اطلبوا العلم ولو بالصین» امرینه مطیع اولان بهادران عرب ممالك مفتوحه‌لرنده بولدقلری مؤلفات گران قدری مال جهاددن مقبول بر غنیمت اجتهاد بیلورلردی . فنونه خدمت ورغبتلری ایسه اسکی مدنیتك بقایای آثارینی صحیفهٔ عالمده پایدار ایدن تراجم عربیه ایله مثبت ایکن ، ٦٠٠ سنهٔ هجریه‌سی رجالندن اولان (ابو الفرج) نام راهب متعصبك تألیف ایتدیگی تاریخده مشهور اسكندریه كتبخانه‌سی مصرك حین فتحنده عربلر طرفندن احراق اولندیغنه دائر علی طریق الافترا دلیلسز بر دعوا میدانه چیقار-

لمشیدی. نه چاره که شان اسلامیته شین گتیرمك ایچون
تصنیع اولنان بویله بر روایت، لاتین لساننه آشنا بعض علما
طرفندن دخی قبول اولنمشدر. وقعا ایسه بر منونك محرر
بزجه بر ذل ترتبنی موجب اولدیغیچون خرستیانلغه محبت
ویا اسلامیته اهانت قصدنده اولان بر طاقم دشمن تعصب
عنوانلی متعصبلر اندلسده ضایع اولان بونجه خزائن
معرفتی خیاله بیله گتیرمز ایکن روایت مذکوره‌یی که
اوروپا عقلاسی عندنده دخی مردوددر قبول وقبللرینه
ورد ایتمکدن خالی دکللر ایدی. بناءً علیه ملت اسلامیه
نك بویله بر بهتان عظیمدن اثبات برائتی حمیت دینیه وملیه
ایله متصف وفن تاریخه تفرعات لازمه‌سیله بالاطراف
واقف اولان بر ذات طرفندن الزام واول بابده دلائل
مقتضیه‌یی جامع وغایت مفید ونافع بر رساله‌نك تألیفنه
اقدام اولنمشدر که مقرون ختام اولان جزؤ اولی تصویر
افکارك ٤٠٢ نومروسندن بدأ ایله ٤١٥ نومروسنه
قدر طبع اولنمش وبعض جهتلری مؤلفی طرفندن
تصحیح وتوشیح اولندقدن صکره آیریجه دخی باصلمشدر.

جزؤ مذکور بش فصل اولوب – برنجیسی یونا-
نستانده معارفك سبب انتشار و انسلاخی – ایکنجیسی
رساله‌نك موضوعی اولان اسکندریه کتبخانه‌سنك
زمان و سبب انشا و احتراقیله مقدار کتابی – اوچنجیسی
ذهاب فلاطونك مذهب عیسوی‌یه انقلابی – دردنجیسی
رومادہ یادگار مدنیت اولان بونجه آثار نفیسه‌ایله برابر
ایکنجی دفعه‌ده انشا اولنان اسکندریه کتبخانه‌سنك
صورت خرابی – بشنجیسی روم ایمپراطورلغی وقتنده
استانبولده موجود اولان کتابخانه‌لرله آثار سائره-
نك افناسی اسبابی مبیندر .

رسالهٔ مذکوره‌نك جزؤ ثانیسی دخی دردست
ختام اوله‌رق عن قریب تفرقه‌مزده نشرینه ابتدار
اولنمق متصور اولدیغی عمومه اخطار اولنور .

بحق حسنات علمیه‌دن معدود اولان بویله بر تألیف-
گزیده‌دن طولایی صاحبنك سعی مشکور و نامی بین-
الاسلام لسان تحدیث ایله مذکور اولمق مأمولدر .

طونه‌ولایتنده بولنان منفعت عمومیه صندوقلر-
ینه دائر شیوهٔ قدیمه تقلیداً یازلمش بر مقاله‌در

[تصویر افکار - نومرو ۴۰۹ - فی ۴ شوال سنه ۱۲۸۳]

نزد اولی النهاده خفی اولمدیغی اوزره بو عالمده
بالجمله قوای مادیه ومعنویه‌نك تزاید تأثیری ترکب
واجتماعنه متوقف اولوب، فوق المعتاد مشهودمز اولان
هر قوّت، خواص اشیانك تأثیر تلاحقندن عبارتدر.

مثلا حین انفراده بر کوچك مقناطیسك قوتنه
مغلوب ومجلوب اولان اجزای معدنیه کرهٔ ارضده بولنان
تراکیب عنصریه ایله اجتماعی حالنده بونجه مکوناتی تدویر
ایدن جاذبهٔ عمومیه‌یه مقاومت ایدر. وَتك باشنه امور
بدیهیه‌نك حقی اوزره ادراکندن عاجز بولنان قوای فاهمه
افکار انسانیه‌نك اجتماع معنویسندن حصه‌دار معاونت
اولدیغی صورتده قعر ثرا وَفوق سماده نهان اندرنهان
اولان نیچه ماهیات خفیه‌یی بالسهوله استکشاف ایلر.

کافهٔ فیوضات مدنیه‌نك اس الاساسی اولان بو

تعاون عمومی نوع بشر بیننده سوق احتیاج ایله منفعت بخشای ظهور اوله رق اوّلا حفظ حیات لوازمنی استحصال ایتدکدن صکره تشکیل روابط مدنیت وَ تزیید وسائط رفاهیت امرنده بدیعه نمای کمال اولمغه باشلامش وَ هله الآن ربع مکسونك خمس معموری دینلگه شایان اولان اوروپا قطعه سنده تعاون قانون طبیعیسی احکامنه اتباعاً تشکل ایدن شرکتلرك احتیاجات مدنیه وَ ترقیات دولیه یه ایتدیگی خدمتلر حددن افزون بولنمشدر .

از جمله بوندن بر قاچ یوز سنه مقدّم شرکت و تجارت افکارینك سوقیله آچیلان اسفار بحریه سایه سنده کرهٔ زمینك عمّان خفاده مستور اولان بر قطعهٔ عظماسی مدنیت عمومیه دائره سنه داخل اوله رق عطایای طبیعیه ـ سندن بالجمله ابنای بشر حصه یاب منفعت اولدیغی گبی اعماق زمینده ظهور ایدن معادن چارسوی عالمك واسطهٔ تداول معاملاتی اولان سیم و زری بلکه بر قاچ قات تزیید ایلمشدر . وَ آنی متعاقب حائز اولدیغی ثروت و معموریت جهتیله حسرة الملوك اولوب سایهٔ شمشیر جلادتده

تسخیری یالکز برقاچ صاحب ظهور دمیسر اوله بیلان
هنداقلیم جسیمی برقومپانیانك اثر اقداماتیله انکلتره
دولتنك قبضهٔ تصرفنه داخل اولمشدر . وکچنلرده بر
شرکت آلپه جبال رفیعه سنی نقب ایدرك اوروپانك ایکی
جهت عظماسی بیننده آمدشـده بر طریق سهولت
آچدیغی کبی . الحالة هذه بر دیکر شرکت دخی ایکی
دریای عظیمی جمع ایله منافع تجارتی تضعیف ایچون
سویش جدولنك کشادیله مشغول بولنمشدر .

ماحصل شرکتلر . اللری ایردیکی یرده طبیعتك
انسان ایچون استفاده سی ممکن اولان وسائطندن همان
هیچ برینی معطل براقیوب منسوب اولدقلری ملتلره
بودار محنت ایچنده بر عالم استراحت تشکیل ایتدیلر .

کل یوم مملکتمزده بونجه اشیای کران بها نقل ایتمکده
اولان واپورلرده امعان نظر اولنسه هر بری بو دعوایه دلا-
ئل متسلسله یی جامع بر قیاس مرکب صورتنده کورینور .
زیرا بو اشیانك اجزای ترکیبنك محل اعماله کیتمسی
و تغییر هیئت ایتمسی و بعده بر آخر جنه و بحر آمورینه

گتمسی بویله بر قاچ شرکتك محصول نقدینهٔ اهتمامیدر .

ممالك دولت علیه نك هر بر طرفی جواهر قابلیت وَواردات فیض و برکتله مالامال بر خزینهٔ ثروت اولد- یغی حالده افراد اهالی بیننده تزیید اموال قواعد طبیعیه- سی انتظام اوزره جاری اولمامق مناسبتیله ملتك استطاعت مالیه‌سی استثنائیه‌جك بر حالده بولندیغی گبی. ترقیٔ معموریتك اعظم اسبابی اولان شرکتلرك ندرتده اولمسنه وَ علی الخصوص مستغنیٔ بیان اولدیغی اوزره زراعت بو نجه آفات سماویه و ارضیه مخاطراتندن امین اولمدیغندن بویله مجهول العاقبه بر کار ایله مشغول اولانلر اکثری استعانه‌یه محتاج بولندقلری جهتله میدان مرا- بحه‌جیلره قالمرقه آنلرك معاملات غدارانه‌سندن ایسه ارباب زراعته نه درجه مضرتلر ترتب ایتدیگی معلومدر او- لمغله زراعه معاونت ایچون اکثر ممالك متمدنه‌ده موجود اولان وسائط معاونه‌نك بوراده مفقود بولنمسنه عموماً خیرخواهان عقلا طرفندن تأسف اولنمقده ایدی .

حال بویله ایکن طونه ولایتی منفعت عمومیه صندو-

قلرینی تأسیس ایتمکله وَ بو ایسه اومثللو موضوعات۔
خیریه‌نك فاتحهٔ ظهوری اولمغله بالطبع موجب ممنونیت
اولمش وَصورت وضع و اداره‌سی تدقیقاته احاله افکار
اولندقده واقعا فن ثروت مؤلفلرینك متأخرینی بویله
امور تجارت تفرّعاتنه حکومتلرك مداخله‌سنی تجویز
ایتمامشلر ایسه‌ده بوبابده اولان ملاحظه‌لری اوروپا
اهالیسی گبی تأسیس وتشبث قواعدینه واقف اولان
مملکتك احوالنه قیاساً اجرا اولنان استدلالات
جمله‌سندن اولوب بورزاده ایسه افکار عمومیه هنوز حال
طفولیتده بولندیغی وَبر مدیر مدبّره محتاج اولدیغی جهتله
حکومتك امر وتشویقی اولمدقجه هیچ برشی میدانه گله‌۔
میه‌جگی معلوم اولمق وَصندوقلرك وجودی ولایتك
اداره‌سی سایه‌سنده حاصل اولدیغی گبی دوام وانتظامی
دخی ینه حکومتك اقدام والتزامنه متوقف بولنمق حسبیله
بوخصوصده فن ثروتك ذکر اولنان قاعده‌سنه اتباع
اولنمامسی محاذیر صحیحه‌دن عد اولنه‌مدیغنه بناءً مسئله‌نك
اصل شایان تحقیق اولان جهتلری بوصندقلرده جمع

اولان آقچه‌نك اصول تدارکی وَاقراضنك شرائطیله مقدار فائضی وَمعاملاتنك صور اجرائیه‌سی خصوصلرینه انحصار ایتمشدر .

طونه‌غزته‌سنك ویردیکی معلوماته‌وسائر یرلردن وقوع بولان افاداته‌گوره ولایت‌داخلنده بولنان اکثر قضالر اهالیسی بو صندوقلره تخصیصاً برمقدار تخم زرعیله‌سرمایه‌سنی آنك ثمراتندن حاصل ایتمش وَبرقاچ قضادخی محصولات ارضیه‌سندن یکرمیده برینی بو مقصدخیره‌وقف ایلمش اولدیغندن‌وَموجوداولان آقچه ینه‌اعطا ایدن قضالرك کندی‌مالی‌بولندیغندن بویولده کیمسه‌نك متضرر اولمدیغی میدانده‌اولدیغی گبی اقراضك شرائطی کفیل ورهن طلبندن وَفائضی یوزده اون ایکیدن عبارت اولوب، شرائط مذکوره صندوقلرده اولان اسباب ضروریهٔ تأمینیه‌سندن وَهریرده وَهر جنس اخذواعطاده‌مرعی‌الاجرا اولان‌قواعدکلیه‌دن اولدیغندن اتخاذ واجراسی پك مناسب وَفائضی دخی اکثرمالك متمدنه‌ده جاری اولان مقدارمعتدل ایله

متناسب اولمغله؛ مسئله‌نك بو شقلرنده دخی شایان بحث وتعریض اوله‌جق برفنالق گوریله‌مامشدر .

معاملاتك صوزاجرئیه‌سنه گلنجه؛ طونه‌نك احوال ادارهٔ حاضره‌سنه دائر معلومات کافیه موجود دگل ایسه‌ده اکثر طرفدن مداحی ایشیدلمکده اولدیغی حالده بوندن برقاچ گون مقدم برذاتك جریدهٔ حوادثه نشر ایلدیگی ورقه‌ده صندوقلرك گرك استحصال سرمایه‌سنده وگرك اداره‌سنده برچوق سوء استعمال وقوع واحتمالی حکایه اولنمشدر . فقط بالاده بیان اولندیغی اوزره برقاچ قضادن بشقه عموم ولایت داخلنده بوصندوقلره آیریجه محصول تخصیص اولنمشیکن سرمایه‌سنك جمعیچون کافهٔ محصولاتك خرمن اوزرنده براقدیرلدیغنه دائر ورقهٔ مذکوره‌ده مندرج اولان ادعا دائرهٔ تصدیق وتصوردن بعید اولدیغی گبی ادارهٔ حاضره‌ده بیان اولنان فنالقلر تمامیله وقوع حاله‌مغایر اولمدیغی فرض اولنسه دخی ایچنده بك چوق مبالغه‌لر اولمق لازم گله‌جگنی ورقه‌نك شیوهٔ افاده‌سی ناطق اولدیغندن

بشقه‌، حاوی اولدیغی بعض ملاحظاته نظراً صاحبنك تمییز حقیقته اقتداری دخی تسلیم اولنه‌مز .

چونکه دورقه‌ٔ مذکوره‌ده اوّلا بوصندوقلرك عین مضرت اولدیغی ادّعا قلنمشیکن دلیل مقامنده ایراد اولنان مقالاتك اکثری اداره‌سنه متعلق برطاقم فنالقلرك وقوعنی روایتدن عبارت اولوب . حالبوکه بر اداره‌نك اجرا آتنده ظهور ایدن سوء استعمال اصولنك سقامتنه دال اولمیه‌جغندن ، ورقه‌نك صاحبی بر مسئله‌نك بویله جهت نظریه وعملیه‌سی بیننده اولان مباینتی فرق ایده‌مه‌مشدر .

ثانیاً بوصندوقلردن استقراض اولنه‌جق آقچه‌ر هن قوی وکفیل ملی ایله ویریله‌رك دینی وقتیله ادایه مقتدر اوله‌میانلرك املاك واراضی مرهونه‌سی حکومت معرفتیله صاتیله‌جغی وبوکیدشله برقاچ سنه صکره اهالی یه فوق العاده ضعف کله‌رك کیمسه‌نك ملك اشتراسنه اقتداری قالمیه‌جغی جهتله اوراده بولنان اسباب ثروتك جمله‌سی منفعت عمومیه صندوقلرینه کچه‌جکندن بحث

عشقنه غائبانه مبتلا اولدم . محققدرکه سعادت وصالنه
نائل اولهمادن بنم ایچون یاشامق موت منزلهسندهدر .
بویله برهمای دولتی باشقهسنك دامنه دوشوروبده
نهایت عمره قدر غم وکدر زنجیرلرینه مقید قالمق
کار عاقل دکلدر . » یوللو برچوق مطالعهلر
کچدکدن صکره نائل مراد اولمق ایچون لازم
گلان اسبابك جملهسنه تشبث ایتمکی وکار کشای
آدمیان وکام بخش حاجت طلبان اولان خلاق
جهانك عنایت بیغایتنه توکل ایدرك وقت مرهونه
منتظر اولمغه قرار ویردیده بینظیره دیدیکه : « ای
تاجر ! اگر مرادك ثروت ایسه سکا ایستدیکك
قدر پاره ویرهیم . رنج ومشقت چکمکسزین دیارکه
عودت ایت . ومقصودك نه ایسه اجرا ایله .
بیلورسنکه بوعالم حوادثدن خالی دکلدر . هرگون
برمکر پیدا ایدر . اگر سن ــ افعال بشرك اك
مذمومهلرندن اولان ــ حرص وطمعه مغلوب
اولهرق ، گلهجك امیدی حاصل اولمش مطلوبه

ترجیح ایدرده تردّد صحرالرینی طولاشمغه کیدرسه‌ڭ ،
احتمالدرکه بر آفت ظهور ایدر . بتون بتون محروم
قالورسك . یأس آفت جاندر . بقیهٔ عمرکی شمدی
سکا ویره‌جکم خزینه‌لرڭ حسرتیله کچیرسه‌ڭ
عاقبت ــ ایش ایشدن کچدکدنصکره فائده ویرمیه-
جکی هرکسه معلوم اولان ــ ندامت وَ آلدانشکه
تأسف وحسرتله هلاك اولورسك . فرض ایتکه
سلامتله مملکتکه واصل اولدڭ . انسانڭ
حالی برسیاق اوزره گیتمدیگنی بیلورسك .
احتمالکه شمدیه قدر اوراره اضطراب مستولی
اولمشدر . امیدڭ درجه احسانه نائل اوله‌مزسك .
بوحالده حاصل ایده‌جگڭ تأثره سفر مشقتی
وَتردّد وانتظار بلاسنی علاوه ایت . ایشیکی آ کا
گوره دوشون . بوسوزلردن مقصودم اودرکه :
سنڭ فائده‌ڭ آرزومه مخالفت ایتمامکده‌در . زیرا
طالعك سکا بیك دیار طولاشدیرسه دخی بویله
برپارچه اطلس ایچون برمملکت خراجی دگر

مدار ترقی اولدیغی بیوك تجارتگاهلرك معاملات جاریه‌سنه واقف اولانلر عندنده مسلم بولندیغندن، بو صندوقلرك تکثیر رأس المال اقتدار ایتمسی اهالی‌یه مضرت بخش امضایقه اولمدقدن بشقه معموریت ملکیه‌و ثروت ملیه‌یه پك بیوك خدمتلر ایده‌جکنده شبهه یوقدر.

تفصیلات مبسوطه‌دن آکلاشلدیغی اوزره مذکور ورقه‌نك مواد مندرجه‌سی صندوقلرك کرك اساساً و کرك ادارةً اثبات مضرتنه صالح اوله‌میوب آنجق معترض اولان ذاتك اثبات مدعایه عدم اقتداری مطلقا انتظام تام تحتنده بولندقلرینه دخی سند اوله‌میه‌جغنه و فی الواقع بویله بر ادارهٔ خیریه‌نك محسنات شامله‌سنه بر طاقم سوء استعمالات ایله نقصان ترتب ایتمکده ایسه حقیقةً شایان تأسف بولندیغنه بناءً منفعت عمومیه صندوقلرینك اسمی مسماسنه مطابق و ایالات سائره‌ده دخی بو مثللو موضوعات نافعه‌یه نمونه‌ای تشویق اولمغه لایق اوله‌جق صورتده منتظم بولنمسی خالصانه تمنی اولنور.

« والله موفق الامور »

کتابخانهٔ ابو الضیا

بهار دانش

مؤلفی

هندلی شیخ عنایة الله

مترجمی

کمال بك

تمثیل ثالث

قسطنطینیه

١٣١١

مطبعهٔ ابو الضیا

کمال

اخطار طابع

بهار دانش رساله‌سی بوندن اون اوچ سنه
مقدّم کمال بك افندی طرفندن گوگل اگلندیر-
مك و دها طوغریسی امانةً وقته مدار اولمق
اوزره (ماغوسه‌ده) یازلمش آثار ادبیه‌دندر .

کتابك موضوعی هرنه‌دن عبارت اولورسه
اولسون، بزم بورساله‌ده مهم عد ایلدیگمزشی اون
اون بش صحیفه‌دن عبارت اولان مقدّمه‌سیدر، که
مشار الیه حضرتلری بومقاله ایله ادبیاتمزك ادوار
سالفه‌ده‌کی اطوار مختلفه‌سنك عادتا برتاریخ مجملنی
وجوده گتیرمشلردر .

مقدمه- مشار الیهك سائر آثار بدیعه‌سی یولنده
یازلمامشدر . دیمك ایستیورم، که بو اثرده گوزه
چارپه‌جق برشی وارسه مهارت منشیانه دگل

خالصت وجدانك خالصت بیان ایله اتحادی وقدمای ادبانك فضائل معرفتلری حقنده‌کی اعتماد تقدیر۔کارانه‌نك لسان حرمتله یادی‌در .

گرك اسکی لسان ادبمزك هجنتی وَ گرك طرز جدیدمزك ستایش ویا مذمتی اوزرینه بحث ایدنلرك اکثریت اوزره افراط وتفریط عقبه‌لرینه اوغرایه‌کلدکلری اصحاب مطالعه‌یه معلومدر .

ایشته کمال بك بومقدمه‌ده ایکی طرفك دخی گرك افرادی وَ گرك مساعی واجتهادی حقنده‌کی محاکاتی طرفداران وخلافگیرانه وسیلهٔ گفتگو اولمیه‌جق بر صورتده ایراد ایلشدر . اعتقادمزجه بو مقدمه مشار الیهك افادةً دگلسه ، حقیقةً اشهر آثارندن معدوددر .

فی ۹ رمضان سنه ۱۳۰۲ للطابع ابوالضیا
(مقری کویی)

مقدمه

بعد اداء ماوجب علینا

برایکی عصردن بری جانب مغربدن ضیا پاش ظهور اولان آفتاب معرفت، که افکار عتیقه عالمنك منتهای دوام و ابتدای قیامتنه دلالتدر . طبیعتیله بوراره دخی نشر نور ایتمکه باشلادیغندن، هر شیده برخیلی تغیر گورندی . بو انقلاباتك ملکمزجه اك بیوك صدمه‌سنه اوغرایان شی ایسه ادبیاتدر . وقتیله حجت بلغا و بولسانه مخصوص بر معجزهٔ کبرا عد اولنان خمسهٔ نرکسی باصلدی : یوز پاره‌یه قدر صاتلدی، ینه یوز اللی نسخه سوریله‌مدی! حالبوکه

خمسه‌نك اونده بری بیوكلگنده بیاغی چوجوق
الندن چیقمه حکایه‌لر طبـع اولنیور؛ اوبرینـك
ایکی مثلنه صاتلیور؛ ینـه بیك. بیـك بش یوز
مشتری بولنیور!

بوکا ظاهرده برقاچ سبب گورینور: اوّلا
آثار عتیقـه‌مزك اکثریت اوزره خواص ایچـون
یازلمش اولمسـیدر. طبیعیدرکه برکتاب عوامك
رغبتنه مظهر اولور ایسه چوق سوریلور. عوام
ایسـه کندی ایچون یازلمیان کتابی آکلاماز.
آکلامینجه البته رغبت ایتمز.

اسـتطراد قبیلندن اوله‌رق شوراسنی بیـان
ایده‌لم‌که ــ برفنه دائر اولمامق شرطیله ــ خواص
ایچون کتاب یازمق قدر دنیاده عبث شی یوقدر.
دیه‌بیلیرزکه خواجه نصر الدین مرحومك برگون
وعظه چیقوبده جماعته «سویلیه‌جکمی بیلیرمسکز؟»
دیه صوردقدن وَ «بیلیرز» جوابنی آلدقدن صکره

« مادام که بیلیورسکز . نیچون سویلیه‌یم ! » یوللو ایتدیکی خطاب، خواص ایچون کتاب یازانلره بر گوزل نصیحتدر . ترکیبی آکلایه بیله‌جک بر آدم ممکنمیدر . که استفاده ایده‌بیله‌جکی معلوماتدن ذاتاً مستغنی بولنمسون ؟

ثانیاً ، اسکی اثرلریمزده قبا ترجه اوله‌رق، هرنه یازلمش ایسه گویا ترجه یازیلان شیئك مطلقا قبا اولمسی لازم ایمش گبی همان هیچ بریسنده محاسن ادبیه التزام اولنمامشدر . اوهرسطرده آزدن آز ایکیسی، هرصحیفه‌ده لااقل یگرمیسی موجود اولان دون وگونلر ، اولوبلر ، اولمغینلر ترجه اولسه‌ده چکلمز ، اولمسه‌ده چکلمز .

ثالثاً ، هرنه‌دن ایسه لساناً سویلدیکمز شیوه‌یی بگنمیوبده قلمه بشقه بر لسان ادب ایجاد ایتمکه چالیشان مؤلفلریمزك طوتدیردقلری طرز افاده

تکلممزه قیاساً مثلا، عربی‌یه نسبت (بوزنو) لسانی قدر ثقیلدر.

رابعاً، لسانمزه شیوهٔ عجم غلبه‌ایدرك، طبیعتك صرف خلافنده بولنان وَمنتظم لسانلرك کافه‌سنده بدایعدن دکل، بالعکس نقایصدن معدود اولان مبالغه‌لر، لطافتسز تشبیهلر، جناس لفظیلر ادبیاتمزك ارکان اصلیه‌سی حکمنه کیرمسیدر. شمدی افکار عمومیه‌نك خواص ایچون یازلمش وَیا صرف قبا طاسلاق تحریر اولنمش وَیاطرز تکلمدن چیقارلمش وَیاخود مبالغه‌لر، جناسلر، فلانلرله طوپلامش شیلری رغبتدن اسقاط ایتمسنه عن صمیم تبریکدن لشقه برشی دیه‌مز. شوقدر وارکه بونقایصك برچوغی ایران ادبیاتنك تأثیراتندن بیلنه‌رك فارسیده هرنه یازلمش ایسه شقیقنامه قدر مغلق، شقایق ترجمه‌سی قدر صوغوق، مدح وذمّی شامل اولان قصیده‌لریمز قدر مبالغه‌لی، سنبلزاده دیوانی

قدر جناسه بوغمش قیاس اولنیور . وبوجهتله
آثار قدیمه‌لری افکار عمومیه‌نك محبوب قلوبی اولان
طرز جدید ادباسی آراسنده فارسیدن لسانمزه برشی
نقلی آرزو اولنمق مملکته برعلت ساریه گیرمك
قبیلندن صاییلیور .

ایشته بز هیچ برشیده افراطدن تفریطه انتقال
طرفداری اولمدیغمزدن بو فکره اشتراك ایده‌میز .
دیمك استرزکه واقعا ایران لسانی دنیاده ادبیاتی
الك بوزق اولان لسانلردن بریدر . فقط ایچنده
گوزل یازلمش کتابلرده یوقدر دینیله‌مز . بالعکس
ایرانك گلستان گبی، مثنوی گبی بیگلرجه آثاری
واردرکه یالکز بر ایکی دانه‌سی بزده بولنسه ایدی؛
ادبیات عثمانیه الی‌الابد مدار افتخار اولوردی .

حال بویله ایکن انورینك مبالغاتی، شوکتك
وهمیاتی مقلدلر قلمندن لسانمزه گچه گچه ادبیاتمزی
ایستیلیه‌جك برحاله کتیردیگیجون سعدینك افکار

حکیمانه‌سندن ، عرفینك تصوّرات شاعرانه‌سندن نیچون محروم اوله‌لم ؟

مرادمز عرب وغرب طرزلرینك شیوهٔ لسانمزله امتزاجندن عبارت اولان طرز جدیدی تقبیح ایله ایران مقلدلگنی توصیه دگلدر . یالکز آثار ایرانیه‌نك مخصوصاتندن اولان معقول ومقبول برطاقم بدایعی لسانمزه نقل ایتمکله وخصوصیله حکمی وادبی موجود اولان برچوق کتب مفیده‌لرینی ترجمه ایتمکله برشی غائب ایتمز ، بالعکس برچوق شی قزانیرز دیمك ایستیورز . مثلا همایونامه‌نك لسانمزده ترجمه‌سی بولنمسی نافع دگلمیدر ؟

هله او ترجمه برکرّه‌ده شمدیکی طرز افاده ایله ترجمه بعد الترجمه یولنده یازیله‌جق اولسه ، دها زیاده فائده ایتمش اوله‌جغنده شبهه وارمیدر . ابن کمالك فضولیلرك ، عطائیلرك ، نابیلرك ، راغبلرك ، عجم

طرزنده اولمقله برابر، برچوق حکمتی حاوی اولان
اثرلرینی مضرمی عد ایده جگز؟ اویولده دها برطاقم
اشعار وجوده کله بیلسه فائده دن خالی می اولور؟
آثار عتیقه مزدن نه قدر مشتکی اولورسه ق اوله لم؛
کتابخانه لریمزی یاقه میه جغز ومتمزك برتاریخ ادبی
انکارایله یازی یازمغی بزجه بوعصرده حاصل اولمش
برمعرفت حکمنده طوته میه جغز میدانده در. سنان
پاشانك. فضولینك، ویسینك، نعیمانك. عاصمك
عاکف پاشانك، دها اوقدرده برچوق ادبانك
آثاری. باقینك، فضولینك، روحینك، نفعینك،
صبری شاکرك، فهیمك، نائلینك، نابینك؛ ندیمك.
سامینك، راغبك ودها آنلره یقین برچوق بلغانك
ــ خیالات وهمیه وغلوّ مطلق وبازیچهٔ الفاظدن
عاری اولان ــ اشعاری اللرده تداول ایدوب
طورر ایکن، ترکجه شعر وانشایی کندی اختراعمز
عد ایتمك نزد ادباده بحق جالب نفرت اوله جق

بر کستاخلقدر . شمدی مادامکه آثار سلفدن غنا
حاصل ایدەمیەجگز ؛ آنلری آکلامق ایچون
ایرانك شیوهٔ ادبیله استیناسه قطعیاً مجبورز ،
چونکه اصحاب تتبعه معلوم اولدیغی اوزره ادبیات
عتیقەمزك مبادئ کمالی فاتح دوریدر . او دورده
استاد ادب ، نثرده سنان پاشا و نظمده احمد پاشا
مرحوملری ایدی . سنان پاشانك گرك ضراعتنامه
و گرك [١] سائر آثارینی گورنلر علی شیر مقلدی
اولدیغنی آز دقتله ادراك ایدر . احمد پاشا مرحوم
ایسه ینه علی شیرك استانبوله گوندردیگی منظو-
مەلری گورنجەیه قدر شاعر اولەمدیغنی دیواننك
مقدمەسنده اعتراف ایتمشدر . خلاصه حسین
بایقرا ادباسنك طرز خاصی یالکز آنلره دگل ،

[١] مشار الیهك [تضرعات] نامیله مشهور
ونسخەسی هان مفقود دینەجك درجەلرده اندر اولان
بو تأليفنك بعض منتخب پارچەلری کتابخانهٔ عاجزانەمك
صرەسنده نشر اولنمشدر . للطابع

فاتح عصرندن سلطان احمد اوّل زماننه گلنجه‌یه قدر بزده ظهور ایدن اصحاب قلمدن کافه‌سنه نمونهٔ امتثال اولمشیدی .

سلطان احمد اوّل زماننده ملتك قلم بلاغتنه صاحب اولان نفعی، صبری، اوقجی زاده، ویسی گبی استادان هنر، فیضی وعرفی طرزینه مفتون اولدیلر؛ ونظم ونثرده او شیوه‌نك مغلوبیتی آلتنده قالدیلر، که مؤخراً نابی ظهور ایتدی؛ صائب یولنی لسان عثمانیده دخی مسلك ادب حکمنه گتیردی .

احمد ثالث زمانلرنده وهله راغب پاشا دورندن صکره شوکت و بیدل خیالاتنك دخی خیلی سرپندیسنه اوغرادق ؛ فقط آثار ادباده ینه نابی پیرولگی غالب ایدی .

دیوان ومنشأتلرندن آکلاشلدیغنه گوره، ثابت نظمده، کانی نثرده ترکجه‌یه مخصوص بریول آچمق ایستمشلر. فقط نه‌فائده‌سی وارکه ثابت آرزو ایتدیگی

مسلکی جناس چوقلغنده آرامش! کانی ترجمه شیوه‌نی یالکز هزلیاته دائر یازدیغی شیلره حصر ایتمش!

بوندن آکلاشیلیورکه ١١٠٠ تاریخلرینه گنجه‌یه قدر مؤلفاتمزده ایران مقلدلگندن بشقه هیچ برشی یاپمامش گبی‌یز. وَ بونکله تبیّن ایدرکه ایران شیوه‌سیله استیناسه مجبور اولدیغمزه دائر بالاده ایراد ایتدیگمز دعوا حقلیدر.

نه حاجت! فارسیدن بتون بتون انقطاع ایدیویرسه‌ك لسانمزك تاریخنی بیلمکدن بیله عاجز قالیرز: چونکه تاریخه دائر یازلمش کتابلریمزی فارسی ایله الفت ایتمکسزین آکلامق قابل دگلدر.

سلطان محمود ثانی زماننده بعض اصحاب قلم شعریمزی ترجه‌لشدیرمك ایستدیلر: فقط هیچ برشی یاپمغه موفق اوله‌مدیلر. اوزمانده ترتیب اولنان دیوانلر میدانده طوریور. لذت شناس ادب اولانلره گوره او عصرك الك گوزل وَ الك

سلس اولانلری بیله نفعی وَ نابی دورلرینـك الـّـ
فنا وَالـّـ مغلق آثاردن آشاغیدر . بویله اولمسـه
بیله دور محمودی شعراسـنك ترکجه‌لشدیردکلری
شی یالکز الفاظدر . یوقسـه تصوّرلرینك آثار
عجمدن ینه ذرّه قدر فرقی بولنماز؛ ینه دیوانلرنده
داغلی لاله‌لردن، یاقه‌سی ییرتق گللردن، فلکه بکزر
نیلوفرلردن ، قیـل قدر بللردن ، ییـلان گبی
صاچلردن، سرودن اوزون (غول بیابانی گبی)
بویلردن، قلیچ گبی قاشلردن، اوق گبی کرپکلردن،
خنجر گبی غمزه‌لردن، بنفشـه وَیاخود زمرّد گبی
بیقلردن، صو کنارنده بتمش چمن گبی صقاللردن،
هیچ یوق آغزلردن، طوزلی دوداقلردن، قیو گبی
چکه چقورلرندن، دریادن زیاده قانلی یاشـلردن،
دنیایی یاقه‌جق قدر آتشلی آهلردن، اوزرلرینـه
پامـوق یاپشمش (ایگرنج) یاره‌لردن . سحرباز
قلملردن، بطمـانله شراب ایچر سرخوشـلردن،

تیمارخانه‌دن بوشانمش گبی سوقاقلرده چبلاق گزر وَ باغر ارق گوکسنی دوکر عاشقلردن. بر دلبرك صاچنه طراق اولمش پارچه پارچه گوکلردن گچملز !

شعرمزده حالمز بویله ایسه‌ده اعصار اخیره‌ده نثرمزك انشاسنه ابتدا ایدن مترجم عاصم وَ عاکف پاشا مرحوملر بلاغتده اسلافی اونوتدیردیلر. وَ لسانمزده یکی برچیغر آچیلمق قابل اولدیغنی گوستردیلر. فقط ینه ایکیسنك مؤلفاتی اکثریت اوزره آثار ایرانیه پیرولگندن خالی دگلدر. همده بو پیرولك الك اعتنا ایتدکلری اثرلرنده دها زیاده گوریلور !

شیوۀ عجمانه‌نك ادبامز آره‌سنده الك زیاده منفور اولدیغی زمان بزم زمانمز ایکن، ینه الك معتبر اولان اثرلریمزی او شیوه‌دن بری گورمیورز. جودت وَ اندلس تاریخلرینه، تماقه، رموز الحکمه.

مبانیٔ انشاده‌کی مستشهدات جدیده‌یه دقت بیورلسون ، فارسی الفاظ وترکیب وشیوه وخیالدن عاری هیچ برنده بر صحیفه بولنه‌بیلیرمی ؟ یا بو آثارك مؤلفی اولان استادان صاحب کمالدن خامهٔ ادبی اغتصاب ایتمگه کیم مقتدر اولور ؟

بو مقدمات مفصّله‌دن ایکی نتیجه چیقارمق ایستیورز : برنجیسی شیوهٔ ایرانك لسانمزده ممکن اولدیغی قدر قلتی و نقایص معروفه‌سندن برائتیله برابر دوامنده اولان ضرورتی بیان ایتمکدر . ایکنجیسی ایسه لسانمزه نقانه ابتدار ایتدیگمز شو « بهار دانش » ده عباره بعباره ترجمه‌یی ، یالکز بولندیغمز اون اوچنجی عصر [۱] مدنیتك مقبولی اوله‌بیله‌جك جهته حصر ایدرك سائر یرلرنده

[۱] کتاب بوندن یگرمی سنه مقدم یازلمش اولدیغی جهتله اون اوچنجی عصر تعبیری اوزمان اعتباریله‌در . [للطابع]

نقل مآل وَلزوم اوزرینه تغییر صورتلرینی اختیار ایتــدیگمزی سویلیکدر . شــوقدروارکه کتابك لسانمزه فارســیدن ترجمه اولندیغنه برنشانه اولمق ایچون اوصافه متعلق برقاچ عبــارەسنی قصورلی گوردیگمز حالده ینه عیناً نقل ایتدك .

کتابك موضوعی اساساً پك گوزل دوشونلمش وَفقط تحریر وترتیبنه بعض مرتبــه مناسبتسزلك قارشمش ایسەده ، الدن گلدیگی قدر آنلرك دخی اصلاحنه چالیشلمشدر . بناءً علیه اثر عاجزانەمزك عربی وَیا الســنهٔ غربیه ادبیاتندن ترجمه اولنمش آثار معتبره مزیتنده وَیاخود گلســتان لطافتنده اولمدیغنی اعتراف ایله برابر ، لســانمزده وجودی آرزو اولنمیــەجق کتابلردن دخی بولنمدیغنی ادّعا ایدەبیلیرز .

[بهار دانش] ذاتاً هندك (اردو) لسانندە یازلمش ایسەده المزدەکی نسخەسی فارسی اولدیغندن ،

آندن ترجمه ایلدك . مع مافیه اردو لسانی دخی
بزم منشآت عتیقه گبی فارسیدن یالکز ادات ایله
یوزده بر کلماتده آیرلدیغنه نظراً اصلندن نقل ایله
ترجمه‌سندن نقل آره‌سنده بیوك بر تفاوت اوله‌ماز
ظن ایدرز .

ازهر جهت عجز وقصورمز عندمزده ذاتاً
عیاندر؛ فقط معترف نقصان اولانلر حقنده مسامحه
توبیخدن دها زیاده شایاندر؛ چونکه انسانك خمیرهٔ
فطرتی سهو ونسیاندر؛ موجودات ایچنده نقایصدن
عاری یالکز خالق عظیم الشاندر ؛ حال بویله ایکن
آثار بشرده کمال آرامق عین نقصاندر. بو مطالعاته
گوره خطایای واقعه‌مزك مقرون عفو اوله‌جغنی
اصحاب مطالعه‌نك مروتلرندن امید ایدرز .

(ماغوسه سنه ۱۲۹۰) نامق کمال

بهار دانش

زمان اوائلده هندستان ملکنده برپادشاه وار ایدیکه گونش گبی دنیا سـایهٔ فرمانـنده ایدی . چراغ عدالتنك پرتوی جهانی منوّر ایتمشیدی . علوّ همتندن پای عظمتنی سر افلاکه وقوت سلطنتنه غرورندن زمانك پادشـاهلرینی زیر خاکه وضع ایتمك استردی .

گویاکه فلك اسیری ایمش گبی ربقهٔ انقیادینهٔ گردن ویرردی .

گویاکه روزگار خدمتکاری ایمش گبی آتنك حاشه (غاشیه) سنی اموزنده طاشیردی . زمانك

عنان اختیاری النده ایدی . دنیانك الڭ مقبللری قپوسنك اشیکنه نیازمندانه یوز سوررلردی .

حاصلی پادشــاهلغه متعلق هرنه لازم ایســه حاصل ایتمش وَگوگلنده وجوده گلمدك بر آرزوسی قالمامشــدی . فلك جوزا یلدیزینی کمر عبودیت ایتمش خدمتنه قائم ایدی . مظفریت قلیجنك باغنه یاپشمش آرقه‌سنده سوریـنور ایدی .

بونگله برابر نامنی دنیاده ابقا وَ آثار حیاتی ادامه ایده‌جك ثمرهٔ فؤادی ، یعنی اولادی اولمد- یغندن دائما گوشــهٔ غمده اوتورر وَمظنّهٔ کرامدن نائل اولاد اولمق مقصودینك فتحی ایچون التماس دعا ایدر وَگیجــه‌لری واهب حقیقینــك درگاهنه مناجات ایلردی .

عاقبت درویشــانك انفاس مبارکه‌سی وَگیجه یاریلری وَ سحر وقتــلری حضور الهیه عرض ایتدیگی مناجاتك تأثیراتیله (برچوق آرزولردن ، تمنالردن صکره) مقصودی حاصل اولدی .

یعنی نیّر اوج خلافت وَخورشید آسمان سلطنت بر مخدوم مکرّمی (بیك دبدبه وشکوه ایله) دنیایه گلدی . بو مولودك طلوعندن پادشـاه فوق‌الغایه ممتدار اوله‌رق جناب حقه سجدهٔ شکر ایلدی .

وَخزینه‌سـنك قپولرینی کشاد ایله محتاجانی وَبلکه عموماً جهانی احسانه غرق ایتدی .

چوجغك اسمنی بر وقت مسعودده [سلطان جهاندار] قودیلر . بختی اویانق بردولتلی قادینی‌ده دایه‌لك خدمتیله سربلند ایتدیلر .

درت سنه ، درت آی ، درت گون دایه‌سنك قوجاغنده قالدقدنصکره عادت شریفهٔ اهل اسلام اوزره علم وکماله انتساب ایتمسنه واسطه اولمق ایچون ادیب وهنرور براستاد طالع یاورك تربیه‌سنه تودیع اولندی . وَاخلاقنی اصـلاح ایله اوقات همایونی جهاندارلق فنوننك تکمیلنه وَجهانگیرلك لوازمنك تحصیلنه صرف ایتدیرمك وَآداب خلافت وَقوانین

سلطنتی کندینه اوگرتمك ایچون مخصوص دانشلی مؤکللر وَذکی مربیلر تعیین قلندی .

جناب حق درگاه عظمتنده منتخب ومقبول اولان قوللرینی ازلده برجوهر قابل یراتدیغندن . چوجق اون درت یاشنه گیرر گیرمز معارفده . حسن اخلاقده ، حاصلی دنیاسنك دولتنه ، عقباسنك سعادتنه لازم اولان کافهٔ خلالتده تفرّد ایلدی . کمال حزم ، علوّ همت . رفعت شان . تمکین ووقار ، سخاوت تامه ، بیوك بیوك داعیهلرله اوغراشمق ، عزمنده ثابت اولمق ، سلامت حال ، فصاحت مقال ، قوّت وجود ، قوّت بازو ، قوّت فکر ، قوّت رأی ، حسن صورت . صفوت قلب . تناسب اعضا . طمطراق ترکیب گبی انسانه باعث امتیاز اولهجق نه قدر خصائص جلیله وار ایسه جملهسنه نائلیتله مشهور آفاق اولدی . شهزاده مفطور اولدیغی آرزوی جهانداری وَ طبیعت

شهر یاری اقتضاسنجه دائما میلی شکاره وهرزمن
صید آرقه‌سنده آواره ایدی .

برگون عادت معهوده‌سی اوزره ندماسندن
برقاچ کیمسه ایله شکاره عزم ایتدیلر . معیتنده
موجود اولان شاهینلرکه سرعتده جیوه طبیعتلی
فقیرداق محبوبلره وطوغانلرکه قنادلرینك آقلیغی
قاره‌لی رنکی او محبوبلرك چشم عاشق ربالرینه بکزر
ایدی . راست گلدکلری مرغان هوایی پنجهٔ
مژگانی گردن عشاقه طاقمش دلربالر گبی ، بلوك
بلوك سوریه‌رك جمع ایتدیلر . وتیز ناخن پلنك
هیئت تازیلر وگردنی زرّین طوقلرله مزیّن کلبلر
صحرایی جیلان وگیکدن خالی براقدیلر . بو حال
ایله نصف نهار ایرشدی ؛ جهاندار سلطان ایسه
گل جمالی ناز ایله پرورده اولمق جهتیله گونشك
تأثیر حرارتنه تاب آور اوله‌مدیغندن ، سرای دولتنه
عودت ایتمك استدی .

اثنای راهده شهردن خارج بر باغـه راست گلدی . اویله بر باغ که کمال لطافت وطراوتندن سرو ایله شمشاد عاشق معشوق گبی بر برینه آزقه ویرمش، سنبل وگل هنـوز ملاقی اولمش گلین گوه‌گی گبی بری برینه صرماشوب قوجاق قوجاغه اوتورمش . زمرّد رنك سبزه‌لرندن چمنستان ، صباح بهاره مصادف چرخ اطلسـه بگزه‌مش . قوشلرك نالهٔ دلکشی مجلس گلده نوای ارغنوندن دم اورمغه باشـلامش . باغـده سرمست صفا اولانلر قدح سرور ایله نشوه‌لرینی بلند ایتمش . قلنـدر مشرب اولان قمری کول (خاکسـتر) رنگنده خرقه‌سـیله سمـاع ایتمگه آغاز ایتمش . هوا سبزه‌سنه شبنمدن جوهرلر صاچمش . گویا که زمرّدله اینجو بر برینه قارشمش . هر کوشه‌سندن بر چوق قوقولی چیچك پیـدا اولمش . آنلرك اوزرینه‌ده عشرت سفره‌لری قورلمش . بنفشه‌سی

بوكم بوكم كاكللرینی آرقه‌سنه صالیویرمش . هوا زلف عروسنك كوپه‌لرینی چوزمش .

چونكه سلطان جهاندار باغچه‌نك لطافتنی وگل وریاحینك طراوتنی سیره رغبت ایلدی . گل گبی خندان ، سرو گبی خرامان اوله‌رق اطرافی تماشا ایتمكده ایكن صو كنارینه چكلمش : پژمرده حال بر جوان مغموم گوردی .

اویله برجوان كه سرو آزادگی سر چكمش . زلف سیاهی اطرافه پریشان صالمش . تبسم شیرینی نیجه فرهادك جان شیرینه آتش صالمش . نركس جادوی دلفریبی بلبلان چمنه فتنه ویرمش . چهرهٔ بهار افشانی ریاض گلشنه رشك انداز اولمش ، گل دالنی طوتمش عاشقانه غزل خوان اولیور . وقارشوسنده ، اصحاب جنانك لباسی گبی یشیل رنكلی حله‌لره بورونمش ؛ صوفیٔ دانای مجرّدگی معتكف حجرهٔ خلوت اوله‌رق ، سكوتی

اختیار ایتمش هدهد سلیمان مثال شکر ایله پرورده اولمش، رنك آمیز قوشلرك پادشاهی دینلمگه لایق شکرین مقال بر طوطی طورییور .

جهاندار سلطان، جوانك اطواریله طوطینك طرزندن غایت حظ ایلدی . وَکمال شـوق ایله یانلرینه یاقلاشهرق عادت اسـلام اوزره سـلام ویردی . لکن جوان ترنمله مشغول بولندیغندن اصـلا اطوارینی تبدیل ایتمدی . حتی جهـاندار سلطانه توجه وَرد سلام دخی ایلمدی .

طوطیٔ دانا، افندیسنك استغناسندن طولایی شهزادهنك ناصیهسنده تغیر حاصل اولدیغنی درك ایدنجه، خاطرینی اله آلمق ایچـون بر طاقم سخن شـناسانه مکالماته باشـلدی : طاتلی طاتلی اوقدر سویلندی که شهزادهیی ممنون ایلدی .

شهزاده طوطینك کلمات شیرینه حیران اولهرق بر ساعت مقداری تصـویر گبی ساکت قالدی .

بو یشیل جامەلی ، گوزل سوزلی نازنینك محبّتی
آن واحدده گوكلنده قرار ایتدیگندن كمال تلاش
ایله قولنده باغلی اولان قیمتدار یا قوتی چوزەرك
طوطینك كندیسنه ویرلمسی التماس ایتدی .
جوان ایسه طوطیٔ داناڭ فرقتنه تحمل ایده ـ
میەجگندن التماسنی رد ایلدی .

بوكا قارشو شهزاده دیدیكه : بدلا چوجق !
بیلیورمیسڭ،كه بوممكلتڭ تاج وتختنه وارث بنم ؟
گوكلم بو قوشه زیاده میل ایتدی . اگر بختك
یار ایسه بو ویردیگم یاقوتی ـ كه خراج مملكته
بدلدر ـ آلورسڭ وبر آوج طوپراق قیلندن
اولان بو قوشدن واز گچرسڭ ! و الاندامت
چكرسڭ . ایلروده مذلته دوچار اولنجه هزار
نیاز ایله ویرمگه طالب اولورسن ! »

جوان بر زمان تأمل ایدرك بیلدیكه رأی
سلاطینه مخالفت جان شیریندن ال یومقدر .

خواه وناخواه طوطی‌یی شهزاده‌نك حدّامنه تسلیم ایلدی .

شهزاده ایسه طوطی‌یی اله کچردیگندن او درجه مسرور اولدی‌که گویا یدی اقلیمه فرمانفرما وَربع مسکونه متصرف اولمشیدی .

کمال شادمانی ایله سرای دولتنه مراجعت ایدنجه طوطی‌یی مصاحب وانیس عد ایدرك، بر لحظه آندن مفارقتی تجویز ایتمدی؛ وَبر زمان پیش نظرندن آیرمدی . طوطیٔ دانا دخی روز وشب سخنان رنگین وَحکایات شیرین ایله شهزاده‌نك گوكلنی اگلندیرمکدن خالی اولمازدی.

برگون سلطان جهاندار جواریٔ خاصه‌سندن گل جمال، پری مثال [مهر پرور] نام بر جاریه ایله خلوت گزین محبت و صحبت اوله‌رق حسن بینظیرینك نشئهٔ تماشاسیله مست نشاط اولمش وَپیاپی سرطاق ابروی هلالی عشقنه مهتاب

لطافتلی قدحلردن . گونش حرارتلی باده‌لر نوش
ایتمگه باشلامشدی .

او دلدار گلچهره، گرمیٔ هنگامـهٔ مسرت
آرمسـنده بادهٔ حسن وَ حسن باده ایله ایکی قات
سرمست اولدیغی حالده جمال پری مثالی آینه‌ده
گورر وَدرایت عالمنده الڭ رواجسز برمتاع خسیس
اولان خودبینلك یوزندن کندی عکسـنه مفتون
وَحوصله‌تنکلگی جهتیله مغرور ومغبون اولەرق.
وَحال سرخوشیده ترك آداب وَرفع نقاب ایدرك
آغزینه گلانی سویلرجه‌سنه فتح دهان ایله « ای
شهزاده واقعا گستاخلقدر . وَتربیه‌یه یاقشمز امّا
ذات دولتکزدن شونی نیاز ایدرم : بوقدر زماندر
شـکوه شاهی وَشان خسروی ایله مألوفسـکز .
انصافی الدن براقیگز . وَتکلیف ونخوته اویوبده
طوغری سویلمکدن عار ایتمیگزده بیان بیورگزکه
عجبـا مصـوّر قدرت بم حسن وجماله معـادل

عشقنه غائبانه مبتلا اولدم . محققدرکه سعادت وصالنه
نائل اوله‌مادن بنم ایچون یاشامق موت منزله‌سنده‌در .
بویله برهمای دولتی باشقه‌سنك دامنه دوشوروب‌ده
نهایت عمره قدر غم وکدر زنجیرلرینه مقید قالمق
کار عاقل دگلدر . » یوللو برچوق مطالعه‌لر
کچدکدن صکره نائل مراد اولمق ایچون لازم
گلان اسبابك جمله‌سنه تشبث ایتمگی وکار کشای
آدمیان وکام بخش حاجت طلبان اولان خلاق
جهانك عنایت بی‌غایتنه توکل ایدرك وقت مرهونه
منتظر اولمغه قرار ویردی‌ده بینظیره دیدی‌که : « ای
تاجر ! اگر مرادك ثروت ایسه سکا ایستدیگك
قدر پاره ویره‌یم . رنج ومشقت چکمکسزین دیارکه
عودت ایت . ومقصودك نه ایسه اجرا ایله .
بیلورسك‌که بو عالم حوادثدن خالی دگلدر . هرگون
برمکر پیدا ایدر . اگر سن ــ افعال بشرك اك
مذموملرندن اولان ــ حرص وطمعه مغلوب
اوله‌رق ؛ گله‌جك امیدی حاصل اولمش مطلوبه

ترجیح ایدرده تردد صحرالرینی طولاشمغه کیدرسه‌ڭ،
احتمالدرکه بر آفت ظهور ایدر . بتون بتون محروم
قالورسك . یأس آفت جاندر . بقیهٔ عمرکی شمدی
سکا ویره‌جکم خزینه‌لرك حسرتیله کچیررسه‌ڭ
عاقبت ــ ایش ایشدن کچدکدنصکره فائده ویرمیه-
جکی هرکسه معلوم اولان ــ ندامت وَ آلدانشکه
تأسف وحسرتله هلاك اولورسك . فرض ایتکه
سلامتله مملکتکه واصل اولدڭ . انسانڭ
حالی برسیاق اوزره گیتمدیگنی بیلورسڭ .
احتمالکه شمدیه قدر اورالره اضطراب مستولی
اولمشدر . امیدڭ درجه احسانه نائل اوله‌مزسك .
بوحالده حاصل ایده‌جگڭ تأثره سفر مشتقی
وَتردد وانتظار بلاسنی علاوه ایت . ایشیکی آکا
گوره دوشون . بوسوزلردن مقصودم اودرکه:
سنك فائده‌ڭ آرزومه مخالفت ایتمامکده‌در . زیرا
طالعك سکا بیك دیار طولاشدیرسه دخی بویله
برپارچه اطلس ایچون برمملکت خراجی دگر

« شهزادهم ! بو نازنینك غروری صرف نابجادر .
زیرا کندیسنی حسن وجمالده سائر مقیّدان سلسلهٔ
بشرده معادلی نابود وَنظیری گویا نایاب عد ایدرك
سرو آزادگبی وجودینی جمله نهالان حسنك
بالاسنده عد ایتمکده ایسه‌ده بیلمز که بو کارخانهٔ
قدرتده کمال آنجق بر وجوده منحصر اولماز .
وَباغ خالق کبریاده رونق یالکز بر گله موقوف
دگلدر . گوك قبه‌نك آلتنده حسابسز گلشن
موجود وَهر گلشنده بیکلرجه گللر مشهوددرکه .
رنك وبوده بر بریله یاریشه‌رق یارادلمشدر .

مثلا جوارمزده بر مملکت واردرکه وسعت
ومعموریتده بو ملکدن یوز درجه بالادر . ایشته
او مملکت سلطاننك [بهروز بانو] نامنده بر
قیزینی گوردم . گونش گبی گزدیگی یرلرده
وجودندن نور صاچیلوردی . یوزینه بر آدم
نقابسز اولدیغی حالده باقسه شوق وحیرتندن

گوزللری طولاردی . گل ، مگر یوزینی گورمش ؛ او شوق ایله گریبانی چاکدر . نرکس ، مگر چشمنی تماشا ایتمش ؛ آنك ایچون خسته وماتل خاکدر . بالفرض بو نازنین آنك آغوشنه اوتوررسه گونشه اتصال ایتمش ذره گبی گورنمز اولور . وقدری گله نسبت گیاهك اعتباری درجه‌سنده قالور .

مهر پرور ، بو سوزلری ایشیدنجه حدتله بوکیلەرك انفعالندن سکوت ایلدی . وحجابندن جبهه‌سی قان تر ایچنده قالدی .

مگر حکم قدر ، سلطان جهاندارك اوقدر کمالاتیله برابر اویله گورمکسزین بو محبوبه‌یه تعلق دروتی اقتضا ایدر ایمش . او زمانه قدر مفتونی اولدیغی مهر پرورك سکوتنه ، انفعالنه هیچ اهمیت ویرمه‌دن بهرهور بانویی دوشوتمگه باشلدی .

مهر پرور ایسه بر طرفدن شهزاده‌نك

عشقنه غائبانه مبتلا اولدم . محققدرکه سعادت وصالنه
نائل اوله‌مادن بنم ایچون یاشامق موت منزله‌سنده‌در .
بویله بر همای دولتی باشقه‌سنك دامنه دوشوروب‌ده
نهایت عمره قدر غم وکدر زنجیرلرینه مقیّد قالمق
کار عاقل دگلدر . » یوللو برچوق مطالعه‌لر
کچدکدن صکره نائل مراد اولمق ایچون لازم
گلان اسبابك جمله‌سنه تشبث ایتمگی وکارکشای
آدمیان وکام بخش حاجت طلبان اولان خلاق
جهانك عنایت بی‌غایتنه توکل ایدرك وقت مرهونه
منتظر اولمغه قرار ویردی‌ده بینظیره دیدی‌که : « ای
تاجر ! اگر مرادك ثروت ایسه سکا ایستدیگك
قدر پاره ویره‌یم . رنج ومشقت چکمکسزین دیارکه
عودت ایت . ومقصودك نه ایسه اجرا ایله .
بیلورسكکه بوعالم حوادثدن خالی دگلدر . هرگون
برمکر پیدا ایدر . اگر سن — افعال بشرك اك
مذموملرندن اولان — حرص وطمعه مغلوب
اوله‌رق ؛ گله‌جك امیدی حاصل اولمش مطلوبه

ترجيح ايدرده تردّد صحرالرينى طولاشمغه كيدرسه‌اڭ ؛
احتمالدركه بر آفت ظهور ايدر . بتون بتون محروم
قالورسك . يأس آفت جاندر . بقيهٔ عمرڭى شمدى
سڭا ويره‌جگم خزينه‌لرك حسرتيله كچيرسه‌اڭ
عاقبت — ايش ايشدن كچدكدنصڭره فائده ويرميه‌
جگى هركسه معلوم اولان — ندامت وَ آلدانشله
تأسف وحسرتله هلاك اولورسك . فرض ايتكه
سلامتله مملكتڭه واصل اولداڭ . انسانڭ
حالى برسياق اوزره گيتمديگنى بيلورسك .
احتمالكه شمديه قدر اوراره اضطراب مستولى
اولمشدر . اميداڭ درجه احسانه نائل اولەمزسك .
بو حالده حاصل ايده‌جگڭ تأثرِ سفر مشقتنى
وَتردّد وانتظار بلاسنى علاوه‌ايت . ايشيڭى آڭا
گوره دوشون . بو سوزلردن مقصودم اودركه :
سنك فائده‌اڭ آرزومه مخالفت ايتمامكده‌در . زيرا
طالعك سڭا بيك ديار طولاشديرسه دخى بويله
برپارچه اطلس ايچون برمملكت خراجى دگر

سحرکار بر استاد مصوّر دیدهٔ خیال وتصوّر ایله دخی گورلمامشدی . وقوجه فلك هیچ برزمان بویله برهنر ور ماهر ایشتمامشیدی .

قلم معجز نگارندن چیقان برمرغ تصویرینه باقاسه همان اوتمگه وایپك قماش اوزرینه یشیل رنکلی برشی نقش ایتسه بیومکه مستعد گورینور ایدی .

شهزاده بی نظیره تجاره مخصوص برلباس اکسا وینه گوزلر گورمدك امتعهٔ نفیسه وتحف نادیده تسلیم ایلدی . تا که بووسیله ایله اوعقللر یغمالایجی دلربانك مملکتنه گیتمك ودها گورمهدن گوگلنی مفتون ایدن جمالنك تصویرینی ایپكدن لوحه‌لر اوزرینه نقش ایتمك کندینه میسر اوله .

بی نظیر . کمال همتله آتنه بنه‌رك یوله روان اولدی . واوغرادیغی یرلری باد صبا قدر سرعتله گچدی . پك چوق مشقتلر چكدكدن صكره اودلبر حوری مثالك پدرینه فرمانبر اولان ممالك بهشت

آسـتانه وصول بولدی . وحین مواصلتده برکاروانسرایه نزول ایله یانده گوتوردیگی تحف ونوادر دنکلرینی آچارق . بونلری پادشاهه عرض ایچون مناسب واسطه‌لر تحری ایتمگه باشلادی . آرادیغی واسطه‌لری بولمق ایچون سرای سلطنت توابعی هانگی یولدن گچرسه موجود اولان اشیاسنك الڭ نفیسلرینی گذرگاهلرنده میدانه یایاردی .

قرب پادشاهی ایله نجم اقباللری ضیادار اولان بندگانه بواسلوب ایله حلول ایدرك ، حضور شاهانه‌یه مثول شرفنه مظهر اولدی . وگتردیگی نوادرك تماشاسیله پادشاه مملکت نهایت درجه‌ده تلذذ بولدی . حتی آیین جهانداران اوزره مهمـان پرورلك قاعده‌سنه رعایةً بی نظیرك حوصله‌ٔ امیدینه صیغمیه‌جق درجه‌ده نوازشلرله حقنده حرمت واکرام اولندی . پادشاه کمال حیرتندن « بومتاعی‌که شمدی‌یه قدر ملکمه هیچ بر تاجر گتیرمامشدر

نره‌دن بولدك ؟ وَ بو بدایع متنوعه‌یی نه طرفدن
گتیردك ؟ » یوللو خطاب ایدنجه بی‌نظیر افندیسی
طرفندن آلدیغی فرمان وجهله ایش بجره‌جك
یالانی . فتنه قوپاره‌جق گرچکه ترجیح ایدرك . کندی
پادشاهنه وَ وطننه دائر اوقدر لاف وگذاف
سویلدی‌که حضورنده اولدیغی پادشاهه وله گتیردی .
طرف پادشاهیدن اقامتگاهنه گیتمك ایچون
رخصت بولدقدن صکره کتیردیگی متاعك شهرتی
او درجه‌لرده اطرافه شایع اولدی‌که نامنی طویمدق
برکویلی بیله قالمدقدن بشقه . پادشاهك حرمسرای
عصمتنده پرورده ایتدیگی کریمه‌سی بهره‌ور بانو
دخی مقرّبان سلطنت معرفتیله خبردار اولدی .
وَ بینظیری اشیاسیله برابر حضورینه جلب ایچون
طرف پادشاهیدن اصدار حکم ایتدیردی .
بینظیر ایسه یول مشقتنی وسیلهٔ اعتذار ایدرك :
« بن بورایه ملکهٔ دورانك شوق و آرزوسیله گلدم .

وَ گتیردیگم اشیایی بوقدر مخوف یرلردن نیچه بیك
بندەلرینـك اعانه واقدامیله کچیردم . همیز بردن
یورغونز . حضـور عصمتپناهیلرینـه گلەمیز ،
فقط ملکۀ دوران دولت واقبال ایله غریب نوازلق
وَ مسافر پرورلك قاعدەسنه رعایت بیوررده یارین
هماکبی سایەسنی اقامتگاهمز اولان باغچەیه صالرسه
هم سوزلر ایشیدر؛ هم تماشالر گورر . یعنی گل
وریحان طراوت اندوزی یمن قدوملریله فیض یاب
نشاط اولور . بوندن بشـقه روزگارك نفایسی ،
ربع مسکونك منتخبی اولان اشیایی تماشا ایله دخی
اگلنورلر . بو بنـدەلریده خاکپایلرینـه یوز
سوردرك پایۀ عزّت واعتباریمی فلکلره ایرشدیررم .
باقی هرنه درلو امر عالیلری صادر اولورسه شرف
اجابته مقرون اولور . ایکی دنیاده عین سـعادت
اولان اطاعتدن بشقه نه چارەمز واردر!» یوللو بر
بهانه بولنجه بهردور بانو بینظیرك التماسنی قبول ایلدی .

صبحدم که خورشید منوّر بانوی بهردوز گبی مشرق رنگارنگك اختفاسندن ظهور ایدرك حرمه صاچلرینی چهرهٔ شفق رنگنه طاغتدی . دایه‌لری، جاریه‌لری ازهار بهار گبی امرینه انتظاراً آغز آچمغه باشلادیلر . بهردوز یتاغندن چیقنجه دایه‌لرینك الڭ مسن ومعتبر اولانلرینه بینظیرلڭ امتعهٔ نفیسه‌سنی حضورینه گتورملك ایچون امر ویردی.

گتوردیگی اشیانی ـ اوّلکی ویردیگی جوابدن پشیمان اولمش گبی ـ بهردوزڭ اوطوردیغی گلشن سرایك قپوسی اوکنه گتورمش، سیر ایتدییورمش.

گیدن اختیار دایه‌لر مدت عمرلرنده گورمدکلری نه قدر تحف و نادر اشیا وار ایسه جمله‌سنی حضورینه گتوردیلر . بهردوز بانو، بو نوادری گورنجه واقعا کندو ملکنده بونلرله قیاس قبول ایتمز درجه‌ده نفیس شیلر وار ایسه‌ده بو اشیا ـ مثلا بر طوطینك برکویلویه نسبت لقردی سویلیشی ـ

گبی بدایعدن معدود اولدیغندن. پك زیاده محظوظ
اولدی . وَدها بشقه اشیاسی وار ایسه حضورینه
گتورملك ایچون خدّامنی ینه بینظیره ارسال ایلدی.
بینظیر بو فرصتدن استفاده ایدرك مراسم
بساط بوسی‌یی تبلیغدن صکره نزدنده کلیدلی بر
صندوق وار ایسه‌ده آچه‌میه‌جغنی بیان ایتدی .
بهردور ایسه بینظیرك بو مخالفتنه نظرله صندو-
قده دنیاده مثلی گورلمدك بعض اشیانك وجودینه
ذاهب اوله‌رق؛ امرلر ویرمش ایسه‌ده بینظیر خاطر
قرمیه‌جق صورتده بر طاقم حیله‌لره تشبث ایدرك.
امرك انفاذینه رضا گوسترمدی .
بهردور بانو بینظیرك بو اصراری اوزرینه —
طبیعت نسوان مقتضاسنجه — بیك درجه دها
صندوقده‌کی اشیانك معاینه‌سنه مشتاق اولدیغندن،
جلبی ایچون امر اوزرینه امر ویرمگه باشلادی .
بو حال ایله بهردورك شوقی کماله واردیغی

حس ایتمکله، سبب ورودی اولان مقصدك حصولنه
استعداد گورنجه حیله کارانه دیدیکه : « گوندیگم
وکندیمه باعث افتخار بیلدیگم اشیا بو صندوقده اولان
نوادردن عبارتدر . لکن برپادشاه امانتی اولدیغندن
آنك حضورندن بشقه بریرده آچهمم . »

بهروزبانو، بو حیله اوزرینه عنان اختیارینی
غائب ایدرك صندوقك کندی حضورنده کشادیچون
تهدیدکارانه امر قطعی اعطا ایلدی .

بینظیر، تدبیرینك بو درجه تأثیر ایتدیگنی گورنجه
ینه اولدن بری اختیار ایتدیگی لطائف الحیله برقات
دها قوت ویرهرك « واقعا امانته خیانت مخالف
دیانتدر . فقط مادامکه ملکه حضرتلری بو درجه -
لرده الحاح وتهدید بیورهیورلر . بنده حضورلرنده
بولنمق شرطیله آچلمسنه بالضروره قائل اولهبیلورم »
دیمك ایله چونکه ملکه‌نك خاطری ذاتاً تحف
ونفایس گورمگه مائل وخصوصیله بینظیرك صندوقی

آچامقده اصرارندن طولاني كنديسى فوق الغايه
داغ بردل اولديغندن وبونگاه برابر بينظير دخى
سنى كمالده وذاتى حسن حالده بر آدم بولنديغندن،
حضورينه گلمسى حقنده اصدار فرمان ايلدى .
وحتى صندوقده كى اشيايى گورمگى شوق وتلاشندن
طولاني قاديلر حقنده وارد اولان امر احتجابى
اونوده رق بينظيره نقابسز ، باشمقسز گورندى .
بينظير غايت مسروريتدن كنديني فراموش ايدرك
بويولده چكديگى زحمت ومشقتلرى اونوتدى .
صانكه وجودى تازه حيات بولدى . كليد صندوقهٔ
املى فتح اولدى . او آفتاب آسمان حسنك جمالندن
پرده رفع اولنجه بينظير ، بانونك جسم مجرّدينه
عطف نظر ايلديگى آنده صورت بيجان گبى حس
وحركتدن قالدى . اصلا نطقه مقتدر اولمدى .
حيرت وجودينه كمال درجه مستولى اوله رق ، محفظهٔ
رسم ، يعنى صندوق الندن زمينه دوشدى .

بهره‌ور بانو بینظیرڭ احوالنی مشاهده ایتدکده بر حیرت فوق‌العاده ایله بینظیره بو درجه تغییرڭ وکندندن گچمسنڭ سببنی سؤال ایلدی .

بینظیر هرنه حال ایسه کندینی طوپلایه‌رق دیدی‌که : « ای خورشید آسمان شهریاری ! وجودیمه پیرلك جهتیله عارض اولان ضعف ، مزاجمه غالب اولدیغندن ؛ آره صره بودزلو حاللر بندن صادر اولور » کلامنی متعاقب صندوقی یردن آله‌رق جهاندار سلطانڭ ـ کندی قلم معجز رقمیله تصویر ایلدیگی رسمنی صندوقدن چیقاردی . ـ بهره‌ور بانویه عرض ایلدی . بهره‌ور بانو بوتصویر صاحبنڭ حسن ترکیبنی تصویرڭ تماشاسندن مشاهده ایدنجه ؛ الندن عنان اختیاری گیدرك « بو کیمدرکه گل جمالندن روحه آشنالق رایحه‌سی گلیور ؟ » دیه سؤال ایلدی .

بینظیر جوابنده دیدی‌که : « بوتصویر جهاندار

سلطانگدرکه هندستانك عمومی فرمانه تابعدر .
حسن جمالنه نسبت حضرت یوسفده قالان رجحان
یالگز شرف نبوتدر . قوت بدننـه وَ علو همتنه
قیاساً زال اوغلی رستم ، بر زال (یعنی اختیار)
دن کمتردر . وَسخاوتی حاتم طیك شرفنامهٔ شهرتی
طی ایدر . سـوزلرینك لطافتی طوطئ شـکر
خواری دامه دوشـورر . رفتارینك حسرتندن
ککلکلر طاغ باشلرنده آوارهدر . صید وشکاره
اقبال ایدنجه شـاهین تیز پرواز ــ رقیب جلادتی
اولان ــ عقاب خصم اندازك جناحنه صیغینور .
هیبتندن آرسلانلر تلکی دلیگنه صاقلانور . فیللر
قرنجه یوواسـنه صیغشمغه چالیشـور . درایتده
فلاطون اولدر . جهاندازلقده آنجق اسـکندر
کندینه ثانی اولهبیلور . »

بهرهور بانو بو توصیفی ایشتمگله وَ خصوصیله
جهاندار سلطانك حسن جمالی تصویرندن تفرس

ایتمکله، کوکلنده محبتی مستقر اولدی. امّا حیا مانع وقدینلق باعث حجاب اولدیغندن، راز درونی اصلا اظهار ایتمك استمدی. آتش عشقی پنبه وجودی ایچنده صاقلامغه چالشدی. فقط سوزشنه تحمّل ایده‌مدی. بینظیردن رسمی ایستدی.

بینظیر ایسه بو آرزوسنه صورتده اظهار مخالفت ایدرك دیدی‌که: « جانم، باشم خاکپایکزه فدادر. فقط بندهٔ خاکسارکز رسمك. الده پادشاهمك اماتی اولدیغنی اوّل امرده عرض ایتمش ایدم. »

بهردوز بانو بو جواب اوزرینه سائقهٔ محبتله اظهار حدت ایدرك « سوزلرك صدق وصوابدن عاری کورینور؛ آنك ایچون اینانمم. اطلس اوستنه یاپلمش برتصویرك نه قیمتی اوله‌بیلورکه برپادشاه طرفندن بربنده‌سنه امانت ایدلمك قابل اولسون! » دینجه بینظیر جوابنده « واقعا براطلس پارچه‌سی ظاهرده ناچیز کورینور. فقط نظر

محبتله باقیلورسه بو تصویر جانلر دگر. حقیقت حالی
حضور دولتکزه عرض ایدیم : بنگاله پادشاهنك
حسن جمالده نظیرسز بر کریمه‌سی وار . آنیده
سلطان جهانداره ویرمك و بو صورتله ــ قزك
جمالنده کل ایله یاسمن رنگی نصل امتزاج ایتمش
ایسه ــ بوایکی نهال نورسته‌یی دخی آنك کبی
ازدواج ایتدیرمك استیور . کریمه‌سنك کوکلنی
بو آرزوسنه میلی ایتدیرمك ایچون بنی ــ بیك
تشویقلر ، بیك وعدلرله ــ بو تصویرك نقشنه
کوندردی . بنده ــ بیك مشقتلر ، بیك خدمتلرله
ــ آرزوسنك استحصالنه موفق اوله‌بیلدم . بو رسمی
حضورینه کوتوردیکم کبی بقیهٔ عمریمی رفاه واستغنا
ایله کچیره‌جك درجه‌لرده نائل احسان اوله‌جغمه
امید وارم . » جوابنی اعطا ایلدی .

بهروز بانو بو سوزی ایشیدنجه کندی
کندینه دوشنمکه باشلدی . ذهننده « بن بو جوانك

عشقنه غائبانه مبتلا اولدم . محققدرکه سعادت وصالنه
نائل اوله‌مادن بنم ایچون یاشامق موت منزله‌سنده‌در .
بویله برهمای دولتی باشقه‌سنك دامنه دوشوروب‌ده
نهایت عمره قدر غم وکدر زنجیرلرینه مقید قالمق
کار عاقل دگلدر . » یوللو برچوق مطالعه‌لر
کچدکدن صکره نائل مراد اولمق ایچون لازم
گلان اسبابك جمله‌سنه تشبث ایتمکی وکارکشای
آدمیان وکام بخش حاجت طلبان اولان خلاق
جهانك عنایت بی‌غایتنه توکل ایدرك وقت مرهونه
منتظر اولمغه قرار ویردی‌ده بینظیره دیدی‌که : « ای
تاجر ! اگر مرادك ثروت ایسه سکا ایستدیگك
قدر پاره ویره‌یم . رنج ومشقت چکمکسزین دیارکه
عودت ایت . ومقصودك نه ایسه اجرا ایله .
بیلورسك‌که بوعالم حوادثدن خالی دگلدر . هرگون
برمکر پیدا ایدر . اگر سن ــ افعال بشرك الك
مذموملرندن اولان ــ حرص وطمعه مغلوب
اوله‌رق ، گله‌جك امیدی حاصل اولمش مطلوبه

ترجیح ایدرده تردّد صحرالرینی طولاشمغه کیدرسه‌ڭ،
احتمالدرکه بر آفت ظهور ایدر . بتون بتون محروم
قالوورسك . یأس آفت جاندر . بقیهٔ عمرگی شمدی
سڭا ویره‌جگم خزینه‌لرڭ حسرتیله کچیررسه‌ڭ
عاقبت ـ ایش ایشدن کچدکدنصکره فائده ویرمیه‌ـ
جگی هرکسه معلوم اولان ـ ندامت وَ آلدانشله
تأسف وحسرتله هلاك اولورسك . فرض ایتکه
سلامتله مملکتکه واصل اولدڭ . انسانڭ
حالی برسیاق اوزره گیتمدیگنی بیلورسك .
احتمال که شمدیه قدر اوزالره اضطراب مستولی
اولمشدر . امیدڭ درجه احسانه نائل اوله‌مزسك .
بو حالده حاصل ایده‌جگڭ تأثره سفر مشتقی
وَتردّد وانتظار بلاسنی علاوه ایت . ایشیگی آڭا
گوره دوشون . بو سوزلردن مقصودم اودرکه :
سنك فائده‌ڭ آرزومه مخالفت ایتمامکده‌در . زیرا
طالعك سڭا بیك دیار طولاشدیرسه دخی بویله
برپارچه اطلس ایچون برمملکت خراجی دگر

خزینه‌لره نائل اوله‌مزسك . » دیه‌رك الحاحه
باشلادی . وَ بیچاره بو مقدمات حکیمانه ایله شوق
و محبتنی ستره چالشدی .

بینظیر ایسه ٠ بو حاللر هپ کندی تدبیرلرینك
اثری اولدیغنی بدیهی بیلدیکندن ــ بهروز بانونك
تصویرنی ذهننه تماميله نقش ایچون لازم اولان
وقتی تمدید غرضیله ــ براز نازلندقدن صکره
بانونك امرینه موافقت ایلدی . هدایاسنی قبول
ایتدی . رسمی ویردی . همان اقامتگاهنه عودتله
اومهر آسمان حسنك خیالنده مرتسم اولان
تصویرینی بر لوحه‌یه چکه‌رك وَ پادشاه مملکتدن
استحصال رخصت ایدرك کمال شوق وشتاب ایله
جهاندار سلطانك درگاهنه عزیمت ایلدی .

§

وقتاکه بینظیر جهاندار سلطانك شرف
ملازمتنه نائل اولدی . مراسم دعا و ثنایی ادادن
صکره بهروز بانونك تصویر خورشید نظیرینی

نظر کیمیا اثرینه عرض ایلدی . وَ امّا نه تصویر !
فلك نیجه بیك جسم نورانی‌یی مانی پرده‌سنده
ستر ایتدیگی حالده ینه مثلی گورمامشدر —
وَ مانی — که شرقده رسّاملرك الك مشهوریدر .
ارژنك چینده بویله بر نقش غریب تخیّل ایدوبده
لوحهٔ تصویره چکمامشدر . تماشاسی نظّاره‌یی
گل وغنچه ایله لبریز ایدردی . وَ خرده‌دانی
مست ومدهوش براغیردی . بینظیرك — بر گورشده
نقشه مقتدر اولان — قلمی او تصویر پری فریبی
نقش ایدرکن گویا که نرکس گبی یشالنمش ایدی .
بلبل . تصویر گل جمالنه قرشو گلسه شوق
وسروردن پروازه قیام ایدردی . شاهزاده
بوتصویره بر نگاه ایدنجه چلدیرجه‌سنه مفتون
اولەرق . سرخوش گبی تختندن ییقلدی . وَ حالی
(قالیچه) لرده گوریلان صورتلر گبی یرلرده
سورنمگه باشلادی . بردرجه‌ده‌که بندگانی حالنی

مشاهده‌دن تلاشه دوشدیلر . حکیملر گتوردیلر :
یوزینه صو سرپدیلر .

بینظیر ــ که گوگلنك نبضنــه گوره شربت
ویرنلردن ایدی ــ حضاری اطرافندن دفع ایلدی .
باشنی قوجاغنه آلدی . وبو مستئ هستی سوزدن
کندینی آگاه ایتــدی . قالدیردی . ینه تخته
اجلاس ایلدی . فقط جهــاندار ســلطان محبت
جانانه تاجان اوینه اوطوردیغندن . کندینی بر درلو
عشق الندن قورتاره‌مدی . ــ بی اختیـار یاقه‌سنی
پاره‌لیه‌رك گوزینی تصــویره دیكدی . وگوگلنی
بتون بتون پنجــهٔ عشقه تسلیم ایلدی . آز زمان
ایچنــده صاقالادیغی اسرار طویلــاغه باشلدی .
وگیده گیده عشــق ومحبتی مشهور آفاق اوله‌رق
پدرینك پایهٔ سریر سلطنتنه واصل اولدی .

تم

مطبعهٔ ابوالضیا

اثر

(نامق كمال)

فی ٥ غروش

❊ ❊ ﴿ بارقۀ ظفر ﴾ ❊ ❊

لحمد لله الذی جعل بوارق سیوف الدین مشارقا لصنوف لمجاهدین وخوارقا لصفوف المعاندین

وقایع نویسان معجز خبر

بدین کونه کوید پیام ظفر

سبع وخمسین وثمانمائه حدینه واصل اولان سال فرخنده فال هجرتك ثانی عشر ربیع الاولنده‌که شهور اثنی‌عشر شمسیه‌نك اول ربیعنه مصادف ایدی حضرت پادشاه ظفر پناه‌که

جهان ازین دو محمد کرفت رفعت وجاه

یکی محمد مرسل دوم محمد شاه

اوصافی مدیحۀ صحیحۀ عنوان شوکتیدر او رنك سپهر آونك جلالتدن کرنك کهکشان پالهنك جلادته انتقال ایدوب

بريح اعيرت حافرا من زبرجد

لها التبر جسم واللجين خلاخل

ارخای عنان سفر وغلغلهٔ ﴿جاهدوا فی سبیل الله﴾ ایله سایهٔ رایات فتح آیات خلافتده کروها کروه تحشد نمای فروشکوه اولان هزاران هزار هزبران اژدر شکار ایله ادرنه موکب همایوننددن ارتحال ایدوب

بجيش اقاصى الشرق ترجف تحته

وترتج منه اخريات المغارب

تشهیر شمشیر ظفر ایتمکله رکاب صاعقه شتابنده دور باشان جلال وعظمت

کلور اول دلیر قهار قلیجی الندە قانلو

صاولای عدو بولندن که یمان کلشدر بو

کمانکیله شرق وغربه ولوله انداز دهشت اولدیغی حالده

فتح ونصرت در یمین وقهر وسطوت در یسار

حزم ومکنت پیدوان وعزم وهمت پیشرو

رهکذار لشکر آتش جولانه تصادف ایدن نجه خاشاك دامنکیر عداوتی امواج شعله خروش جیوش ایله ساحل انداختهٔ بیابان عدم ایدرك

بطالعی که نماید طليعهٔ ازواج

بساعتی که قضا زد لوای فوز وفلاح

سایبان مرواريد افشان همايونی که پردهٔ جواهر طراز عز واقبالی داغ افروزاطلس کوکب آرای سپهر ایدی ومهچهٔ عالمتاب فرو اجلالی سینه سوز کوی زرین مهر ایدی سور قسطنطنیه پیشگاهنده برابر چتر بیستون کردون ایلدی . اصح نقول مورخین بودرکه بو غزای غرادهمیان همته بند شمشیر قضا مضا ایدن مبارزان اسلامك باجمعهم مقداری مرتبهٔ دو صد هزاری متجاوز اوله

وقتاکه طلیعهٔ سپاه نصرت پناه قوهٔ بازوی اهتمام ایله علم افراختهٔ فخر و اعتلا وبارقهٔ سم سمند اقدام ایله عالم افروختهٔ قهر واستیلا اولدرق نظر کاه اعداده

زکرد کرنك وز عکس در فش

هوا سرخ وژنك وکبود وبنفش

حالاتی اشکار ایلدی عسکر هزیمت رهبر دشمن که هر بری بجای زره ومغفر قطاس تجوهرولباس زراندوز زرایله ارایش نمای مفخرت برزن مزاج مرد افکن ایدی انقطاع امید اماندن صکره مردان قدرتوان اسلام ایله آهنك کار زار ایچون قلعه دن بر مهاجمهٔ شدیده کوستردیلر .

اما حین التقاده هیاکل غضنفر مشاکل ارباب غزاده

و الليث لا يحسن التقيا اذا قربا

هيئت هيبت طرازيني تماشا ايتمكله پريده رنك وكشاده تنك كريه‌ناك وزهره‌چاك

زبان بسته وتوان شكسته ايله

تن لرزه لرزان رخ سند روس

نه جاى ستيز ونه پاى كريز

حيرت آباديه دوشوب بر كروهى پيشكان سيف جهادده كه محراب جوامع حرب وظفردر سجده بر خاك هلاك اولديلر . وبقية السيوف مجاهدين دينك خندهٔ استهزاى رخشش تيغ وتفنكيله

قد سمع القهقهه قد رجع القهقرى

حالنده مغلوبا ومعيوبا ومسلوبا ومرعوبا درون حصاره جان آتديلر . انى متعاقب بر اغرنده پلنكان پولاداظفار ظفر كه مجاهدين ديندر وبحرا درنده نهنكان اتشين دندان اژدر پيكر كه سفاين نصرتقريندر . دائرا مادار اهنك حصر حصار ايدوب درفش در افشان عزواقبالى فرق افتخـار احبابه ابر جوهر بار نصرت ودرخش درخشان صمصام جلالى داغ درون اعدايه فتيلهٔ زهره شكاف نكبت ايلديلر

مملكت جانب صحرادن هندسه كارئ معمار اقدام ايله

محكم اولنمش حصار هفت قلعهٔ سنكين وسوى دريادن
ز دستیٔ سنمار اهتمام ایله کشیده قلنمش زنجیر آهنین ایله
محاط اولمغله كويا كه اول طلسم مشكل كشاى مقصوده
بر جهتدن بر ديو آتش غريو هفت سر وبر جانبدن
بر اژدر هزاران چشم بولاد پيكر نكهبان ايدى . مجاهدان
جليل الاجتهاد صحرا جانبندن اعلاى لواى دين ايچون
معظمات جبال عالم كبى پادرثرا و سردرثريا نيجه مترسلر
قالديروب آتشين قذافهٔ دهشت اندازى كرهٔ نار صلابت
وبالكه شهاب ثاقب كبى بر عالم نور مهابت اولان هزاران
اژدران صفدران صاعقه فشانى كه طوب قلعه كوب
عالم آشوبدن كنايتدر اعانت زنجير ملائك بند توفيق ايله
اول قالل قاف ظفردن حوالهٔ سمت حصار ايتديلر. هردقيقه
همت مردان اولنجه كوه پاره جا يوزر
سائقهٔ سيله مترسلرى قدم قدم تقريب دامان قلعه يه اقدام
ايدوب مهاجمات واقعه‌ده رخشش طوپ وتفنك
وغرنيش رخش پلنكى رنك ارباب درنك ايله فوران وثوران
ايدن دود وغبار هول آثار شعلهٔ حرقجو هوادن مانند
سحاب آتشتاب زرق ﴿ او كصيب من السماء فيه ظلمات
ورعد وبرق ﴾ احاطهٔ غرب وشرق ايدرك صواعق

اجل تأثيريله قرار كاه اعدايى آتشين دريای بلايه غرق
وبوارق قضا تنويريله صرح متين مقاومتی خرق برخرق
ايدردی . اما درياجهتندن اهنين سد زنجير سفاين همايونه
دخول خليجده پای بند تأخير اولمغله مهندسان تأسيس
الاشكال تدبير ومعمارسان جر انقال داروكير ترتيب آلات
وادوات وبذل جلال اقدامات ايدوب قوۀ بازوی تهمتن
تنان بهرام پسند واعانت مواشیٔ كوه كوهان كهكشان
كمند ايله برقاچ فلك مثالی كشتیٔ نوح كبی شواهق
جباله اصعاد ايله بهرهياب فيض وفتوح ايدرك بيشندده
ملائكۀ فوز ونصرت «بسم الله مجريها ومرسيها» دعاسيله
استنزال توفيق وتيسر وبيندن مالكۀ دريای همت
«فسبحان الذی اسرا» ثناسيله اظهار تحسين وتحير
ايتمكده اولديغی حالده درون خليجه دهشترسان نزول
ايتمكله اول سودن دخی بادبان سعی واجتهادی افراخته
وقلع قلعۀ تحصن اعدا ايچون نيجه بيك كوهپارۀ آهنين
انداخته ايلديلر .

هرچندكه دلاوران جلادت سرشت امواج خروشا
خروش خون شهادتله باصدقلری زمينی نمونه نمای ارد
بهشت وبلكه هرسبزۀ خاكنی خنده انگيز ورد بهشت

ایلدی ورای کهسار قدردن نسیم نصرت جلوه انگیز ظهور اولمامق حسبیله کلنهال رایت همایون فراز قلهٔ حصارده اهتزازه کلمك میسر اولمدی . تا که جناب امام مسلمین وقبلهٔ ارباب یقین کمال انکسار ومسکنت ونهایت خضوع وضراعتله سجدات نیاز نصرته وضع جبین ایتدیکی بر هنکام نصرت انجامده هاتف غیب که ترجمان کتاب لاریب در دیوان بخشایش قدرتدن « نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین یا محمد »صدای جلالت افزاسیله ابلاغ بلاغ فوز وظفر ایتمکله حصارك ادرنه قپوسی جوارنده بر رخنهٔ فراخ فرح کشایش بولدیغی منظور عین سرور مجاهدین اولدی . اما بو اثناده سردار مظالم شعار ظلمت سپاه زرین کلاه انواری دامن حصار انجم ثقبات فلکدن مغرب زمین استتاره طرد ایتمکله اول باب فوز وفتوحدن شاهد نازنده خرام ظفر میدان ظهورده جلوه کر اولمغه زمان امکان مساعد اولمدی . فلاجرم اعدایی سد رخنهٔ حصاردن صد ایچون عساکر غیرت شعار فرمان قضانفاذ کشورستانی ایله هرستون نیزه یی بالاسنه بر مشعل خورشید انجلا تعلیق ایدرك محاکیٔ عمود سحر ایدوب اول لیل پرویل ظلمانی انجامه ایرنجه جانب

حصار گردون قراره شهاب افشان قهرودمار اولدیلر .
علی الصباح ایام که محاصره حد خمس وخمسینه واصل
اولمشیدی قهرمان شعشعه سنان خورشید مواکب کواکب
انداز عزم رزمنه طلایع بارقهٔ سحری پیشرو ولوامع
شمشیر صاعقه‌بار فروغندن زمین وآسمانی غرق امواج علو
ایدرك قلعهٔ رواق اندرزواق بیستون پشکاهنده اعلای
کلکون لوای شفق وضرب دست جیوش آتش خروش
انوار ایله فتح ابواب فلق ایلدی . چاوشان هلال چوکان
درکاه وشاطران اطلس خفتان خورشید کلاه (... واامعشر
المجاهدین » جانب شهریار خلافت مداردن مهاجمهٔ قلعه‌یه
اجازت صادراولدی واعدای دینك تخت وبختنه تاخت وتاراج
فرمان بیورلدی « للسبی ما نکحوا والقتل ما ولدو والنهب
ما جمعوا والنار مازرعوا » صداسیله تحریص ارباب غزا
اید بچه‌شیر صولتان پیل اندام وپلنك سطوتان ببر انتقام جیوش

غریواغریو وخروشا خروش

بازار کار زارده جانفروش اولوب زغزغهٔ
اهتزاز رماح وقعقعهٔ شکایك شاکی السلاح
پردهٔ سامعه‌یی چاك چاك دهشت وشرارهٔ صمصام
صاعقه درخش ایله ژغازهٔ دهان کف افشان رخش

(یکبار تو عالم بزنی آتش ومن آب)

تصدوقی حکایت ایدرك بر صورتله اهنك جنك ودرنك اولندی که ادنا صدماتی زلزله بخش بنیان حصار وبلکه ولوله انداز سپهر دوار اولمغله زبان سراپرده نشینان قضا

صولت عسکرله دوشدی بر تزلزل دهره کیم
قوپدی دهشتله یرندن نه رواق بیقرار
بلکه لرزشدن کچردی خاکه یکسر اولمسه
استناد رایت فتح آیتکله پایدار

قطعه سیله کویا اولمغه باشلادی . غازیان جلادت قراندین

(فصرت اذا اصابتنی سهام)
(تکسرت النصال علی النصال)

طرزنده سرابا قذاذات طوب وتفنك وصواقل سنان وخدنك اعدادن زره آهنین کیوب صف بصف تقدم نمای میدان مصاف ایکن قهرمان تاج بخش وکشورستان وصاحبقران فاروقی فتوح وکرازی توان غضنفر ابری سمندورعدی غژند تهمتن ازدرکمندودیوبند مریخ شهاب سنان وبارقهٔ شمشیر بهرام انجم سپاه وعالم تسخیر اورنك آرای جهانداری وسروری

آسمان دولتك خورشید قدس پرتوی

بزمگاه شوکتك جمشید خورشید افسری
خلیفة الله المؤید حامئ دین حضرت سلطان محمد لمعات
جلال جمالی نور محمدی کبی عالم افروز فرو کمال
وصدمات صمصام اجلالی زوربازوی حیدری کبی درکشای
ممالك فوز واقبال اولدیغی حالده پیشنده ملائکهٔ آجال
« اینما تکونوا یدرککم الموت ولو کنتم فی بروج مشیده »
تنذیریله زهره شکاف اعدای دین و پینده جند ارواح
عون و آمال « انافتحنالك فتحامبینا » تبشیریله غیرت بخش
مجاهدین بردبدبهٔ توفیق آموز وجلادت قرین ایله زلزله
بخش میدان ورود اولمغله زدو خورجنك جهانستانی
ودستبرد قهرقهرمانی یی برحده ابلاغ ایلدی که فشافاش
پیکان جانستان مقعر سمایه واصل اولدقجه انعکاسندن
قضا گفت گیرو قدر گفت ده
فلك گفت احسن ملك گفت زه
صداسی اشکار اولوردی . وچکاك چاك یلمان سنان قلعهٔ
ذات البروج ایماندلرزه و یردکه ارتعاشندن
چنان رایت دین فرازد یدش
جهان آفرین آفرین کویدش
مدیحه سی ظهوره کلوردی بوطرز ایله

شعشعهٔ سیف وخدنك وبارقهٔ طوپ وتفنك سحاب
دود سیاه ایچنده برق لامع کبی جوال اولدیغی حالده
عساکر ظفر رهبر مانند باران بالاخندق کنارینه
نازل اولمغله نهیب مهیب عدوی مخذول سهیل رحیل
خیول ایله تعاکس ایتدکجه پیدا اولان طراقهٔ هول انکیز
غلغله انداز جواثیر وعمان طوفان هیجان جیوش بنیان
کوه تمکین حصار ایله تصادم ایلدکجه خروشه کلان امواج
خون سیاه رواق علیینه دامنکیر اولمشیدی . کرچه
دشمنده یارای مقاومت قالمدی اما عمق خندق درون
حصاره مانع کذارش ایدی . تااول زمانه‌دك جواهر
ارواحی سرادقات فردوسه پیرایهٔ اعتلا اولان شهدای
کرامك عناصر اشباحی اول فرکند غیا پسند عمیق اوزره
بر صراط مستقیم پیدا ایتمکله غازیان جلالت نشان کلبانك
الله اکبردن دیوار حصار مقاومتی سراپا زیروزبر ایدرك
بر مهاجلهٔ طاقت انداز قلعه شکافده عون وهاب
مفتح الابواب ایله محاکیٔ جنات العدن سرور اولان بلدهٔ
طیبه‌یه که

غبارنده نهفته آفتابك نور رخشانی
رخامنده نمایان آسمانك راز مستوری

درکات عدم اولدیغی معتبرات معتوراتدندر
وقتاکه جمال کلکون طراز ظفر آینهٔ شمشیر محمدیده
جلوه کر اولدی وزرای قضا دبدبهٔ دولت

آفرین ای روزکارك شهسوار صفدری
عرشه آص شمدنکره تیغ ثریاجوهری
تیغکه نوله یمین ایلرسه روح مرتضی
برغزا ایتدك که خشنود ایلدك پیغمبری

ثناسیله تهنیت فوز ونصرت و علمای کردون کوکبهٔ
سلطنت

غزا مبارك اوله ای خدیو فرخ دم
سنکله دربیله عزمکده اولیای امم
صونلدی دستکه دیوان عرش اعلادن
برات منصب صاحبقرانیٔ عالم

تبشیریله تبریك دولت غالبیت ایلدیلر . صبحدم حضرت
خورشید عالمکیر سلطنت

پادشه مهروستانبول آسمان
مهرسوی اسمان آیدهمی

حکمیله عزم داخل بروج ایدوب صمصام بهرام انتقام
همت درمیان وسهم السعادهٔ پیکان عنایت بر کمان

سمنداسدی خرام وهلالی رکابنـه سوار اولمغله جوانب
بارقه جنابینده مقر بین کرام مثـال سیـارات اشعه رایات
منور خلعت عبقری نقش حشمتله کمال شعشعه‌دن خیره‌ساز
عیون جهان وعساکر سپهر احتشام مانند کواکب گردون
مواکب سیمین جوشن شعله نسج سطوتله کثرت کوکبه‌دن
خـیرت انداز درون آسمان نوبت دولت محمدی
سپراهنـك « فانظـر الی آثار رحمة الله » وشـا طران
درکاه مؤیدی ادعیه خوان « علیك عون اه » نیچه
دلنشین عسـالهٔ رایات غزا هتر از سرور مجاهدین ایله
مواج ارتجـاج وبونجـه کوه تمکین خیـالهٔ جلادت افزا
تهییج نشـاط فوز وفتوح ایله غناج ابتهاج اولدیغی حالده
درون حصاره تشریف نزول ارزانی کورلدی
جناب امام المسلمین حکمدار عاقبت تبار بلده‌نك صدمات
مهاجمـات غزاة ایله زلزله کیر انهدام اولان سرای سپهر
اعتلاسنی

بوم نوبت میزند بر طـارم افرا سیاب
پرده داری میکند در قصر قیصر عنکبوت

تبقظیله اورنك سلطنت دنیـا کبی لطمه خوار پای تحقیر
ایلدکدن صکره « رجعنا من الجهـاد الاصغر الی الجهاد

الاکبر » حکمیله ایاصوفیه جامع غرائب جامعنی که درون جنت نمونی

زهی فردوس ثانی کیم اولور ثالث اکلدقجه
زمینك کعبهٔ علیاسی چرخك بیت معموری

توصیفنه احق وقبهٔ فلك مثالی

بنم نور وصالك منجمد موج تجلاسی
جهان فیض وتوحیدك منور قلهٔ طوری

تعریفنه الیقدر محراب وجهٔ توجهه ایدوب اول معبد کعبه مثال عالیدن هیاکل اصنام کونا کون و صدای ناقوس وار غنونی ازاله ایله صفائح دیوارینی نقشطراز آیات الهی وشرفات منارینی تشریفساز اذان محمدی ایلدی

عیان کرد مسجد بجای کنشت
بر ایوانش انا فتحنا نوشت

سنه ١٢٨٩ (نامق کمال)

كتابخانهٔ ابو الضيا

قنيژه

اثر كمال

تمثيل ثالث

معارف نظارتنك رخصتيله

قسطنطينيه

١٣١١

مطبعهٔ ابو الضيا

اخطار طابع

بو رساله ۱۲۹۰ سنه‌سنده برنجی دفعه اوله‌رق
کمال بك طرفندن نام مستعار ایله نشر اولنمش ایدی.
مؤخراً ۱۳۰۳ ده دفعهٔ ثانیه طبعنده ایسه طوغری یه
کندی نامنـه نشر ایدلدیگندن بوندن بویله دخی
او نامه نشرنده مجبوریت گورنمشدر .

§

مشارالیه درکه: رساله درونده قائضی نك کتا-
بندن،که عنوانی [حسنات حسندر] برچوق شیلر
نقل اولنیور. فقط رساله اوزمانلرك طورنجه ویسیلر،
ترکسیلر گبی فوق الغایه مغلق یازلدیغندن وَبزم بوگبی
رساله‌لردن اصل مقصودمز عساکر شاهانه نفراتنه
عثمانلی عسکرلگنك برطاقم سوابق فاخره‌سنی یاد

واخطار ايله غيرت وحميت مسلملرينك تزايدينه
عاجزانه برخدمت اولديغندن ـ مؤلف مرحومك
روحندن طلب عفو ايدرك ـ اكثر عباراتى لسانمزك
شمديكى شيوه‌سنه نقل ايلدك . » ۱۲۹۰ سـنه [ماغوسه]

تریاقی حسن پاشا

كمال

قنيزه

وقتاكه سلطان محمد خان ثالث اكرى قلعه‌سنى فتح و اوروپانك قوه عموميه‌سنى قهر ايله استانبوله عودت ايلدى، برقاچ سنه‌لر سرحد اسلام ساطورجى محمد پاشا و اتمكجى احمد پاشا كبى نا اهللر النده قالدقدن صكره، اكرى مظفريتنك حصولنه سبب اولان داماد ابراهيم پاشا مرحومى ١٠٠٩ تاريخيله دفعهٔ ثالثه‌ده صدارتله اردوى همايونه سردار ايلدى.

مشار اليه قلبى متين، رأيى قوى، دولتنه صادق، ملتى يولنده هيچ بر شيئى اختياردن چكنمز مجاهد و همتلى بر ذات اوله‌رق ساطورجى پاشايى بر دسيسه ايله اعدام و اتمكجى احمد پاشايى بر حيله ايله حبس ايدوب اردوده‌كى تشويشى بر طرف ايتدى. وكوپريلى زاده فاضل احمد پاشا مرحومك قولى

اوزره « اسلام اردوسی مغلوب اولماز؛ فقط باشنده سردار استر؛ حایدود باشی استمز. » حکمتنی اجرا ایچون برعدالت کامله وَ مهارت فوق العاده ایله دشمن اوزرینه یوریدی .

مشهوردر که مرحوم سردارلقده بولندیغی مدتجه قوجه اردونك گرك عساکر منتظمه وَ گرك نفیر عام صورتیله طوپلانیلان (لونداتندن) هیچ بریسی اهالینك بر باشاق بغداینه ال اوزاتمدیلر . اویله قان گوستریلمینجه یدی یاشنده چوجقلری بیله بیلدیرمق محال عد اولنان بر زمانده بوانتظامی حاصل ایدنجیه قدر پاشانك اجرا ایتدیگی سیاست؛ یالکز بر دوه‌جی‌یی خرسزلق ایتدیگی ایچون دوه‌سنك هاوینه آصمقدن عبارت ایدی .

پاشا بودبدبهٔ دیندارانه وَعزیمت حمیتکارانه ایله دشمن اوزرینه یورونجه سرحدده بولنان وَعصیان اوزره اولان رعایانك عمومی دها بارقهٔ شمشیرینی

گورمدن آوازهٔ شهرت عدالتنی « سمعنا واطعنا »
جوابیله قارشولدیلر .

اردوی همایون [اوسك] قلعه‌سنه واصل اولنجه
سردار اکرم حمیت ودیانتنه مکافات اوله‌رق بر امداد
الهی‌یه نائل اولدی که اوده مجاهد مشهور تریاقی حسن
پاشانك اردویه ورودیدر .

مشارالیه اوزمان بودین [۱] ایالتندن معزولاً
[پچوی]شهرنده اختیار عزلت ایتمشدی . حتی کندی
ترجمهٔ حالنه متعلق شاعر مشهور فائضی تألیف ایتدیگی
کتابده کندیله اولان محبت و محاوراتندن بحث
ایدرده دیرکه : « مرحوم ابراهیم پاشانك سردارلغی
زماننده پچویدن قالقوب استقباله گتمسنی توصیه
ایتمش ایدم ، پاشا مرحوم بن سزك گبی چلبی دگلم .
سردار اسلامه الیٔ قولمی صالالایه‌رق گیده‌مم .
بر فرصت ظهور ایتسون . آغالریمك هیچ اولمازسه

[۱] یعنی بودیم .

هرپارمغنه براسیرباغلیه‌لم . اووقت سردار ایله بولشمغه یوزم اولور . » جوابنی ویردی .

مرحوم تریاقی ایسه‌ده مظنّه‌دن برذات ایدی . سویلدیگی لاقردی کرامت گبی چیقدی . قبرهٔ اهالیسی دائمایول کسمك وَراست گلدکلری یردن آدم قاپمق ایله مألوف برطاقم ملاعین اوله‌رق؛ ینه بردفعه‌ده [پورنوار] پالانغه‌سنی یاقدقلرینی بزپاشاایله مصاحبت ایدرکن آغالری خبرویردیلر . مرحوم دفعةً « اشته چلبی ! استقبالك شمدی زمانی گلدی، جنت استیان بمله برابر کیدر . دنیایی کندینه جنت ایتمك استیان یابوراده قالور؛ یاسردارا کرمك استقبالنه قوشار . یاخود ذوقی نه ایسه آنی اجرا ایدر . » دیدی ، یرندن قالقدی . معتادی‌اوزره معتمدلرندن بربنده‌سنه کندینی برقالین ایپله صاردیردی . بزده آرقه‌سنه دوشدك؛ دشمن اوزرینه الغار ایلدرك .

پاشای غازینك موجود معیتی کندینك یگرمی درت گدیك آغاسی وَ آنلرك برایکیشر [زوبو] لریله

بو فقیرك پراكنده برقاج چوقه‌دارندن وَبرده پچوی. شهرینك حركتمزی ایشیدن یگرمی قدر دلی قانلولر ندن عبارت ایدی . قنیره‌لیلر ایسه آزدن آز اون بیك كشی‌یه بالغ وَایوجه تخمین اولنورسه آندن دخی زیاده ایدیلر .

دشمنه[دراوه]قربنده‌یتشدك.مرحومك كرامتی ظاهر اولدی . بوبر آوج عسكرله اوقدر ملاعینی تارمارایتدك، كه‌هربریمز اللریمزك پارمقلری عددنجه اونر اسیر طوتدق . یالكز پاشانك اسیری یگرمی ایدی . لطیفه ایدرك یانته واردم : « سوزیكز چیقمدی سیزك اسیرلر زیاده ظهورایدی . » دیدم . « بنم آیاقلرمده سیزك گبی چلبیلرك الی قدر غوغا ایدر » بیوردیلر .

مرحوم؛ محاربه‌سنده نه‌قدرشجیع ایسه محاوره‌سنده‌ده اوقدر لطیفه‌جی ایدی .

سبحان القادر القیّوم ! اوقدرجزئی برفرقه‌ایكن، هربریمز آتمزك آردا گر قاشنده اون‌اسیر باغلیه‌رق
.

بر دبدبهٔ اسلامیه ایله سردار اردوسنه واصل اولدیغمز زمان عساکر اسلام فرحلرینك شدتندن عادتا مست اولدیلر . معتاد مؤمنین اولان تکبیر یرینه دشمنك ذلتنی گوسترمك ایچون « یوحا !.. » چاغرشمغه باشلادیلر .

سردار اکرم ، ذاتاً قدرشناس اولدیغی گبی ، خصوصیله تریاقی حسن پاشانك درایت وَغیرت فوق العادهسنه اوّلدن برو مفتون ایدی . بویله عقلك خارجنده بر مظفریت کامله ایله گلیشنی ایسه اسلامك غلبهسنه فال خیر عد ایدرك ، غازی مرحومی هر ایشنده مستشار خاص عد ایلدی . وَابتدای مشاورهده [استرغون] قلعهسی اوزرینه عزیمت آرزوسنده بولندیغنی سویلدی .

حسن پاشا مرحوم « حق تعالی آسان ایلسون . فقط هر ایشك گوج طرفی دوشونلیده آکا گوره حرکت اولنملیدر . استرغون اوزرینه توجّه اولنورسه قیرده خلقی گلور . بوکوپریلری بوزار . وَجناب حق

گوسترمسون ، شاید عودت اقتضا ایدرسه عسکر اسلامه رخنه گلور. باری شمدی [بوبوجه] قلعه‌سنی فتح ایده‌لم. بوطرفلری محافظه ایچون ایچنه اقتضاسی قدر عسکر قویالم . بوصورتله بودین یولی‌ده الده اولور.» دیمش وَبورأی، عموم پاشالر وَبگلر طرفندن بگنلدیگی گبی، سردارنده مقصدی قنیره‌یی فتح اولد-یغندن وَبوبوجه‌نك ضبطی او مقصدی استحصاله خدمت ایده‌جگندن سردار اکرم همان معتادك خلافنه اوله‌رق، طبیعتنده اولان وطن پرورلك وَتواضعی مسندینك شانه ترجیح ایله یرندن قیام ایدوب حسن پاشانك اوزرینه قوشار. وَنیچون گلدیگنی بیلدیر-مکسزین ایکی اللرینی طوتارده « پاشــا باباجغم ! الله سنك گیلری آرامزدن اکسیك ایتمسون . یوقسه بن استعدادده اولان سردارلرك عقلی بودولتك شانی محافظه‌یه کافی دگلدر . » دیر؛ اللرینی اوپر . عموم آغلاشه‌رق بوبوجه قلعه‌سی فتحنه فاتحه چکرلر .

اوسك موقعنده‌کی کوپریدن کچیلدکدن صکره

طوغلرڭ صول طرفه، یعنی بوبوجه سمتنه دوندیگنی
حسن پاشا گوزنجه آت قالدیره‌رق طوغری سردارڭ
یاننه گلوب « اوغلم نره‌یه گیدییورز ؟ » دیمجه سردار
« بوبوجه‌یه گتمیه‌جکمیدك ؟ » یوللو مقابله ایتمکله غازی
مرحوم « خیر اوغلم ! بوبوجه‌یه گتمیه‌جك ایدك .
بوبوجه‌یی فتح ایده‌جك ایدك . پادشاه اسلامڭ اردوسی
اویله بر پلانقه‌یی محاصره‌یه تنزّل ایتمز . اشته دیار
بکر بگلر بگیسی مراد پاشا ــ که سلطان احمد اوّل
زماننده صدر اعظم اولان ودولت علیه‌یی بیـك
بلادن قورتاران مشهور قیوجی مراد پاشا مرحومدر ــ
بر مسلمان ودرایتلی بنده‌گزدر آنی گوندر ، قلعه‌یی
فتح ایتسون » دیر . سردار مرحوم دخی « پك
اعلا پاشا باباجغم ! اردوده حقیقتده سردار سن سڭ !
نه استرسن امر ایت اجرا ایتسونلر . » سوزیله غازی
مرحومی طرفندن هر ایشده مرخّص تعیین ایدرك ،
چادرلری ایندیرر . ومراد پاشا مرحومی یکیچری

کتخداسی محمد اغا ایله برابر اقتضاسی قدر عسکر
ایله توکیل ایدوب بوبوجه‌نك فتحنه گوندرز .

حسن پاشانك کرامتی بونده‌ده ظاهر اولدی.
بورأیی اشتدیگم زمان یانه گیتمش وَ «بوقدر وقت
سرحدده‌سکز. گرك عسکرك وَگرك دشمنك حالی
معلومکزدر. بوبوجه‌نك فتحنی بویله بر فرقهٔ قلیله‌یه
نصل حواله ایتدیردیکز . باشنده سردار اولمدقجه
عسکرمزك غوغا ایتمدیگنی وَ دشمنمزك پادشاه
وَسرداردن ماعدا کیمسه‌دن ییلمدیغنی بیلمزمیسکز؟»
یوللو اعتراض ایتمشیدم. مرحوم بوڭا مقابل «مراد
پاشا سزك چلبیلردن دگلدر. اوچ گونده بوبوجه‌یی
فتح ایدر؛ آندن صکره‌ده دولتجه پك بیوك خدمتلره
موفق اولور. حتی صدارتنده بنده، سنده معیتنده
بولنورز. عربستانی اشقیادن برابر تطهیر ایدرز »
بیورمشدی که فی الحقیقه مرادپاشانك همتی وَ [سگتورا»
بگی دلی نصوح بگك جانی فدا ایتمسیله بوبوجه
قلعه‌سی اوچ گونده فتح اولندی. وَسلطان احمد اوّل

زماننده حلبه استیلا ایدن جان پولاد وقعه‌سنده مراد پاشا مرحوم صدر اعظم وَتریاقی حسن پاشا مرحوم روم ایلی بگلر بگی ایدی. بو فقیرده اردو قاضیسی بولندم . »

بو بوفجه‌نك فتحی مژده‌سنی آلدقدن صکره سردار اکرم عموم اردو ایله اورایه گیدر. وَقلعه‌نك آلتنده بر مکمل آیاق دیوانی ترتیب ایدر. حسن پاشا مرحومك رأییله اردونك دشمن خبردار اولمقسزین قنیژه محاصره‌سنه عزیمته قرار ویرزلر. فقط او صرده‌ده سرحد اسلامك کلیدی مثابه‌سنده اولان بودین قلعه‌سی دخی دشمنك هجومی مخاطره‌سنده بولنه‌یغندن امرادن بعضیسی « دشمن بودینه گیدرسه بز نه یاپارز؟ دشمن اردوسنك نره‌یه توجه ایده‌جگی حالا معلوم دگل. نه جاسوسلرمزدن وَنه طوتدیغمز اسیرلردن قناعت ویره‌جك بر خبر آله‌بیلدك . » دیمکله اصحاب شورا تردده باشلار . قیوجی مراد پاشا مرحوم « المزده ایکی ارسلان وارکه بری

سردارمز بریدە حسن پاشادر . حسن پاشایی استدیگی قدر عسکرلە بودین محافظەسنە گوندرز : بز سردارمزلە قنیرەنك فتحنە گیدرز . بعون‌الله ! ایکی طرفکدە موفق اولەجغنە شبهەم یوقدر . » قولیلە عمومی اقناع ایدر . حسن پاشا مرحوم بودین محافظەسنە گیدر : بودین محافظەسندە بولنان لالا محمد پاشا ــ کە اوزمان روم ایلی بگلر بگیسیدی وموخراً ابراهیم پاشا طرفندن حین وفاتندە سردار نصب اولنەرق وسلطان احمد اول زماننده صدر اعظم اولەرق تاریخلردە نیچە سفری دیو مشهور اولان ویگرمی ییلدن زیادە اوزایان محاربەیە غالبانە ختام ویرن ذاتدر ــ بودیندن ایالت عسکری ایلە چیقەرق ویولدە [براندوار] و [لادە] قلعەلرینی بلا آرام ضبط ایدرك اردوی همایونە التحاق ایلدی .

سردار اکرم مرحوم حسن پاشایی یاننده غائب ایتمش ایسەدە قیوجی مراد پاشا و لالا محمد پاشا گبی ــ دنیایە اقرانی نادر گلیر ــ ایکی قهرمانك

وجودی اردوی همایونك بعونه تعالی مدار مظفریتی اولەجغنه امین اولدیغنی فائضی مرحومه سویلر ایمش . روایت فائضی‌نك کتابندندر .

قنیرهٔ قلعه‌سنك اوزمان ــ مشهور تاریخ صاحبی نعیما روایتینه گوره ــ ایکی طرفی برز اوق آتمی سازلق وَباتاقلق ایمش . اطرافیده اورمانلی طاغلرله محاط اولدیغندن مترسله یقین وارمق وَیاخود لغمله آتمق قابل اولەماز . گونده قلعه‌یه آنجق دردر ، بشر یوز گلّه آتیله بیلورمش . طوپلری استنیلان یرلره ایریشدیرمك ایچون صو اوزرینه چبوقدن حصیر گبی چیتلر اوزرلرده بر طوپ عربه‌سی کچه‌جك قدر یول یاپارلر ایمش . اوچیتلر آنجق برگون طیانرمش . ایرتسی گونی یا تعمیر ویا تجدید اولنورمش . قلعه‌یه یقین اولان باتاقلریده اودون یوکیله طولدیرمغه چالیشورلرمش .

فن حربك اوزمانده بولندیغی درجه‌یه دقت اولنسون! اسلامك غیرتیده گوز اوکنه آلنسون! ظن

ایدرزکه منصفانه دوشونیلور ایسه سلستره رساله-
سنده محرر وقایع « مبالغه‌در » دینیله‌مز . بحث
ایتدیکمز روایت نعیما تاریخنك استانبولده مطبعهٔ
عامره‌ده آلتی جلد اوزرینه باصیلان نسخه‌سنك
برنجی جلدینك ٢٢٩ رقملی صحیفه‌سنده‌در . مراق
بیوران تحری ایده‌بیلور .

هر نه حال ایسه سردار اکرم بویله چیت اوزرندن
طوپلر یوریده‌رك وعقله فکره کلمز همتلر ایدرك
قنیژه‌نك محاصره‌سیله مشغول ایکن محاصره‌نك اون
بشنجی کونی قوشلق وقتی قلعه طرفندن برشدتلی
صداقوپار . انسان وجودی قدر طاشلر . طوپراقلر
کوکلرده اوچمغه باشلار . ایکی ساعت مدت طوزدن،
دوماندن کوز کوزی کورمز اولور . طوز . دومان
آچیلوبده اطرافی مشاهده ممکن اولنجه باقارلرکه
قلعه‌نك ذاتاً موجود اولان ایکی قله‌سندن بری
یرندن غائب اولمش ! صکره‌دن تحقیق ایدرلرکه مکر
دین ودولتی کوچکدن سون برعسکر قلعه‌ده اسیر

بوله‌رق سردار اردوسندن آتدیغی گله‌لردن بیرلره آچیلان گدیکلری طولدیرمق ایچـون انغاریه‌یه سوزلدیگی صرده جبخانه‌نك قپوسنی آچیق بولمش وشوکت اسلامی اعلان ایچون هرنصل ایسه الینه کچوره‌بیلدیگی بر یانمش فتیلی بیك قنطاردن متجاوز اولان باروتك ایچنه براغه‌رق دشمندن براوچ بیك قدر آدمی، قلعه‌نك محافظیله برابر جهنمك اسفل سافلینه. کندینی وکندی گبی اسیر اولان یوز یتمش قدر مسلمانی اعلای علیینه گوندرمش ایمش !....

رحمة‌الله علیه .

نمچه‌ایمپراطوری اولان فردیناند ــ که بو محاربه‌ده اوروپانك مجموع قوتنك رئیسی ایدی [۱] ــ بودین

[۱] چونکه آوستریا دولتی ریاست عیسویه معناسنه [آپوستولیق] عنوان دینیسیله قانولیك مذهبنده بولنان اوروپا حکومتلرینك اك ممتازی اولدیغی گبی آوستریا ایمپراطورلرینه دخی روما ایمپراطوری نامی اضافه ایدیلیر ایدی . بوسببله پروتستانلردن ماعدا اوروپا قوای مجموعه‌سنه ریاست ایتمك حقنی حائز ایدی . للطابع

اوزرینه گیتمك تصور ندە ایکن حسن پاشا مرحومك بودین قلعەسنی محافظەیە مأمور اولدیغنی خبر آلنجه نیتنی تحویل ایدرك . یعنی عادتا پاشانك مهارتندن قورقارق قنیره امدادینه یتشمگی وسردار اکرم اردوسیله محاربه ایتمگی حسن پاشا ایله اوغراشمغه ترجیح ایلدی .

فائضینك روایتنه گوره ایمپراطور امراسیله مشاوره ایتدکجه « بن میداندەکی بر ارسلان ایله اوغراشمغی دلیکدەکی بر تلکینك اوزرینه وارمغه ترجیح ایدرم » دیرمش .

ایمپراطور بورأی اوزرینه یوز قرق بیك عسکر ویوز طوپ ایله قنیره‌یه گلمش ایدی . سردار اکرم اردوسی ایسه بر معتاد یوز یگرمی بیك کشیدن عبار ایدی .

فقط شوزالرینه دقت لازم گلورکه عسکر اسلام ، هم اردو ایله محاربه وهمده قلعەنی محاصره

ایدرلردی . قلعه‌نك محافظلری ایسه عموم تاریخلرك روایتنجه آلتمش بیك کشیدن متجاوز ایدی .

بوندن بشقه ابراهیم پاشانك حسن اخلاقی عسکرجه معلوم اولمدیغندن ، تریاقی حسن پاشانك بودین محافظه‌سنه مأموریتنی افراد عساکر ابراهیم پاشانك رقابت وحیله‌سنه حمل ایتدیلر . آنکچون عمومی سرداره کوسکون اولدیغی گبی ابراهیم پاشا مرحومدن اوّل مدت مدیده سردارلق مقامنی تلویث ایدن برقاچ نا اهلك اثری اوله‌رق ، عسکرك شیرازهٔ انتظامنده پك زیاده خلل گلمش وَجلا - لیلکدن یتشمه برچوق حیدودلر - فائضی‌نك تعبیری اوزره - « ایپدن قوشاق وَ تخته‌دن بچاقله اموال بیت‌المالی یغما ایچون » کیمی سردن گچدی ، کیمی لوند نامیله اردویه التحاق ایتمشلردی . که اك بیوك معرفتلری دشمن ایله محاربه‌یه باشلانور باشلانمز « یولداشلر ! آلمان دشمننك آتشنه طیانلمز . باشیمزك چاره‌سنه باقه‌لم ! بو ذاتی دانشقلی دوگوش » . گبی بر طاقم

ترّهات ایله گیرویه دونەرك اردوی همایونك آغرلغنی
غارت ایتمك ایدی .

دولت صفویەنك زعم فاسدنجه خلافت اسلا-
میەیی باتیرمق ایچون آناطولینك هرطرفنه تسلیط
ایتدیگی جاسوسلرك یادگار فسادی اولان
بو جلالی رافضیلر ایسه اردونك همان نصفنه قریب ایدی .

دشمن قنیرە قربنه گلنجه قوردیغی اردونك
اطرافنه اسکی حربلرنده معتاد اولدیغی وجهله خندقلر
قازەرق ومترسلر یاپارق — اووقتك تعبیری اوزره —
« طابور باغلادی . » بونك اوزرینه اردوی همایوندن
براز سواری دشمنه قارشو واردیلر . فقط گیدنلر
سپاه ویا سلحدار طاقمندن اولمیوب جلالی دوکوند-
یسندن اولدقلرندن، بر ایکی آتیم تفنکدەدشمنك قره
قوللرینه مغلوب اولەرق گیرویه رجعت ایتدیلر .
یالکز بگلر کندی توابعی وزیرادالرندەبولنان سنجاغك
نفیرعامیله اردویه ارقەویرەرك یرلرندەثبات ایلدیلر .

دشمن ایسه « اگری » مظفریت مشهورەسنی

ـ عساکر اسلامك بوبله دریاتی مقوله‌سی بوزلدقدن صکره یکیچری و سپاه قوتیله ـ قزانمش اولان غازی ابراهیم پاشانك بو اردویه سردار اولدیغنی بیلدیکندن. مغلوبلری تعقیبه جسارت ایده‌مدی. یالکز مترسلرندن طوپ آتمغه باشلادی. فقط کله اردوبی طوتیوب اوزرندن آشاردی.

او کون اقشامه قدر معهود سردن کچدی و لوندان حشراتی جنکه طوردیلر. فقط حرکات حربیه‌لرنده عساکر اسلامك شنی ولان ثبات و شجاعتدن اثر یوقدی. کیجه یریشنجه ایکی طرف یرلرینه عودت ایلدیلر.

دشمن او کیجه طابورینك (که بالاده دخی بیان اولندیغی اوزره تعبیر قدیمه کوره اردوسی دیمکدر) اطرافنی قوجه قوجه قاله‌لر و درین درین خندقلرله برقات دها تحکیم ایتمکه باشلادی.

(بو احتیاطك سبب اصلیسی دخی ابراهیم پاشا

مرحومك دسایس حربیه‌سندن دشمنك نهایت
درجه‌ده بیلغنلغی ایدی)

ایرتسی گونی دشمن ینه اسکی فن حربلرینه تطبیقاً
پیاده‌سیله طوپلرینی اوگه وَسواریسنی آرقه‌یه آله‌رق،
اردوی همایون اوزرینه بر شدتلی هجوم ایلدی .
بوڭا مقابل سردار اسلام دخی درحال آتنه بنه‌رك
وَصفلرینی ترتیب ایدرك، حربه مهیّا اولدی. فقط
عسکرڭ حالنه اعتمادی اولمدیغندن. اوجوارده بولنان
بر بیوك باتاقلغی پیشگاهنه سپر اتخاذ ایتمشیدی .

دشمن پیاده‌یی اوگه وَ سواری‌یی آرقه‌یه
آلوبده یوریده‌جك قدر سقیم بر طرزده هجوم
ایلدیگی وَ عساکر اسلام • ابراهیم پاشانك سایهٔ
مهارتنده غایت محفوظ برموقعده بولندیغی حالده،
محاربه باشلار باشلاماز ابتدا پاشالر معیتنده بولنان،
معهود لوندان نفراتی فراره یوز طوتدیلر. وَ آنی
متعاقب یکیچریلر دخی اردونك تشویشندنمیدر ؟
سرداره کوسگونلكلرندنمیدر ؟ یوقسه باشلرنده

کندیلرینه‌مناسب ضابط بولنه‌مدیغندمیدر؟ هرنه‌دن ایسه.... فرار ایتدیلر. (نعیماده «میدانده آنجق بایراق صاحبلری وَ اهل عرض ضابطلر قالمشدی» دینلمش اولمسنه نظراً ینکیچریلرك مغلوبیتی اهل عرض ضابطك قلتندن اولمق، سائر احتماللردن زیاده عقله یقین گورینور.) هرنه حال ایسه میدانده قالان بایراق صاحبلری (اوزمانك اصطلاحنجه سنجاق بکلری دینکدر) وَاهل عرض ضابطلر اوجوارده اولان اورمانلره صغندیلر. وَاکثر عسکرك هزیمتیله برابر، ینه دشمنك هجومنی نتیجه‌سز براقدیلر.

فائضینك روایتنه گوره او گون زیاده‌سیله دومانلی ایمش. دشمن عساکر اسلامك ــ خصوصیله شهرت شجاعتلری نیجه‌بیك غلغلهٔ مظفریتله اورویانك قولاغنی طولدیرمش اولان ینکیچرینك ــ فرارینی وَاورمانلردن متصل تفنك آتیلوب طوردیغنی گورنجه وَاردونك اوگنده بولنان باتاغی تصوّر ایدنجه عودتی ابراهیم پاشانك دسیسه‌سنه وَاورماندن آتیلان

تفنكلری اوزالرده پوصویه قویدیغی عسكرك دومان مناسبتیله ــ خیالات گورمش گبی ــ دشمنی یقین‌طن ایتمش اولملرینه حمل ایلدكلرندن، اوگون دخی فراریلری تعقیبه جسارت ایده‌مدیلر .

ینه قائضینك روایتنه گوره او آقشام ابراهیم پاشا مرحوم عموم امرایی حضورینه جلب ایدرك « غازی « گرایك « كندی كندیمزدن اوتانه‌لم » سوزینی « اونوتمیه‌لم . نه‌قدر حرب ایتدكسه دائما دشمن هجوم « ایدییور بزمغلوب اولیورز . ینه‌دشمن عسكریمزی « تعقیبه‌جسارت‌ایده‌میور ، هیچ‌غیرتمزیوقمی؟ بركره‌ده « بز هجوم ایتسدك نه اولور ؟ » یوللو ــ اوزمانه قدر دولت‌علیه‌ده هیچ‌برصدراعظم لساننده‌ن‌ایشیدلمامش ــ برطاقم محرق سوزلرله نیاز مندانه امرایی هجومه دعوت ایلدی . پاشالر، بكلر وَاهل‌عرض ضابطلر ایسه هجومه بیك جان ایله حاضر ایدیلر . سردار اكرم مرحومك‌سوزلرینه « اكر امرایدرسه‌كز ؟ « بز شمدی كیدوب اولمگه مهیایز . فقط عسكره

« امنیت یوق . سزدن اوّل سردار اولانلر نظام عالمی
«بوزدیلر . بو [لوندات] نفراتی باشمزه مسلط ایتدیلر .
« فرمانکزه مخالفت امر اولی الامره مغایرت دیمك
« اوله‌جغندن بزجه محالدر . فقط آندن قورقارزکه بو
« عسکرله هجوم ایدرسه‌کده مغلوب اولورز . مغلوبیتمز
« ایسه دشمنك افتخارینه سبب اولور . صکره بردها
« اردویی طوپلایه‌میز . ینه سز بیلورسکز ! » دیدکلری
صرده‌ده یکیچری ضابطلرندن اوتوز اوتوز ایکی یاشنده
بر آدم ــ که قائضی مرحوم دخی نامنی بیلوبده ابقاسنه
خدمت ایده‌مدیکنه کتابنده پك بیوك تأسفلر ایدر ــ
همان آیاغه قالقه‌رق « دولتلی ! بشقه برچاره‌مز
« یوق . نصل اولسه مغلوب اوله‌جق دکلمیز ؟
« برکرّه غوغایه چیقارز . دشمنی اولدیرمکدن عاجز
« ایسه‌ك دین اوغرینه اولمکدن ده عاجز دکلیزیا »
دیه‌رك امرانك هجومه قرار ویرمه‌سنه سبب اولور .

بو قراراوزرینه ایرتسی کون عموم اردوی همایونله

هجومه آغاز ایدرلر. دشمنك اردوسی بولنان محل جوا-
رنده مگر بر اورمان وارمش. اورایه‌ده برقاچ بیك
پیاده قویمشلر. صکره اسلامك طلیعه‌سنی گورر
گورمز آنلر تفنك آتمغه باشلار وآنلرك تفنك سسنی
ایشیدیر ایشتمز معهود [لوندات] ولوندانی متعاقب دخی
ـ اهل عرض ضابطدن محروم اولان ـ یکیچری
فراره باشلارلر. بو فرار اثناسنده عسکری هزیمتدن
منع ایچون ـ برطرفدن امر آلمدقلری حالده یالکز
سائقهٔ غیرتله محل محاربه‌یه قوشان ـ برچوق غازیلر
شهید اولور.

گرچکدن عسکر اولانلر اسلامك هزیمتنی
گورنجه سردار اکرمك اطرافنه اجتماع ایدرك
آلمدقلری امر وجهله طوغریدن طوغری‌یه دشمنك
مترسلری اوزرینه هجوم ایتمگه باشلارلر.

آنلر برفرقه ایله محاربه‌یه مشغول ایکن دشمن
بو فرصتی غنیمت بیله‌رك قلعه‌یه ذخیره وباروت
گتورمك فکرینه دوشر. وپوصولرده‌نه‌قدر عسکری

دائرەسی طاقمی وَیاننده بولنان برقاچ یوز سپاه وَسلحدار ایله دشمن آلایلرینه قارشو کیتمکه باشلار.

عبدالرحمن ایسه موسوس بردلی قانلی اولدیغندن، پاشا بو سوزلری سویلر ایکن «گلیورم! شمدی غوغاده طوغریلق میدانه چیقار» دیەرك وَپاشا آته بینجه النی آتینك صاغریسنه قویەرق میدان محاربەده بردقیقه یانندن آیرلماز.

قائضی مرحوم درکه «برادر زادەم او محاربەده موجود ایدی. بن تریاقی حسن پاشا مرحومك یاننده بولندیغمدن برابر دگلدم. فقط برادر زادەمه نفسمدن زیاده اعتماد واردر. — جناب حقك بیك براسمنه یمین ایدرمکه یالان سویلمز — بوندن صکره روایت ایتدیگم سوزلر آندندر. ایچنده یالان ظهور ایدرسه کناهی بوینه. کندیله بحث ایتدم. اوده گناهی قبول ایتدی.» حاصلی سردار اکرم یالکز عبدالرحمنی استصحاب ایله یکیچریلری اوراده براقدی. — نعیمانك قولی وَفائضینك تأییدنجه —

« یانده اولان اوچ درت یوز سپاه وسلحدار ایله »
دشمنه هجوم ایلدی . ایرشدیگی گبی دشمن تفنگیله
ایچ اوغلانلرندن ـ که اسکی تعبیر اوزره پاشانك کندی
توابعی دیمکدر ــ وَ سپاه وَسلحداردن بر چوغنی
شهید ایتدیلر .

او صره ده یکیچری آغاسی ــ که معیت سرداره ده
ایدی ــ مگر اندن قلنجنی دوشورمش . فریاد ایدرك
حضور سرداره گلدی « حالمز نه یه واره جق ؟
اهل اسلام پایمال اولیور . » دیه آغلادی . یلواردی .
سردار آکا باقدی . روم ایلی و اناطولی بگلر
بگیلرینه وَیکیچری کتخداسی محمداغایه وَطوپجی باشی یه
گلوب کندینه ملحق اولمق ایچون درت بیورلدی
گوندردی . (دولت علیه اسکی فن حربی اقتضا
سنجه امضا وَیا مهریله سردار طرفندن بیورلدی
گلمینجه هیچ بر عسکر ضابطی بولندیغی یردن حرکت
ایتمز ایمش .) بیورلدیلرینك مآلی مترس هجومنی
ترك ایله کندی یانه گلمدن عبارت ایدی . چونکه

معیتنده بولنان عساکر دائره‌سی خلقیله برابر طوپی
برقاچ بیك کشیدن عبارت اوله‌رق، اوزرینه گرك
قلعه‌دن، گرك پوصولردن هجوم ایدن عسکر ایسه یوز
بیك کشی‌یه یقین ایدی .

بو غوغا آره‌سنده بیورلدیلرك دردینده عبد-
الرحمن گتوردی . وهر بریی گتورنجه‌یه قدر
بر یردن وینکیچری کتخداسی محمد آغانك بیورلدیسنی
گتوررکن ایکی یردن یاره‌لنمش ایدی .

سردارك امداده دعوت ایتدیکی عسکر عموماً
فرمانه اجابت ایتدیلر . دشمن ایسه تفنك ایله هپسنه
قارشو مقابله ایلدی .

حتی محمد کتخدانك یدی آتی اولدی !....
ینکیچریه نهایت درجه‌ده اقدام ایتدیلر . باشلرنده
ضابط اولمدیغندن ــ نعیمانك قولنجه ــ قرق اللی
نفردن زیاده‌سی چادرلرندن باش گوسترمدیلر .

طوپجیلر بش ضربزن ایله قلنبورنه (یعنی قمبور)

گتوردیلر . سرداراوکندہ برقاچ کرہ انداخت ایلدیلر .
دشمن طوپلردن وخصوصیله غازی ابراهیم پاشا
مرحومك مهارتندن خوف ایتدکلری ایچون چادرلره
عودت ایلدی .

ایرتسی گون عساکر اسلام ینه دشمن اوزرینه
هجوم ایتدیلر . غلبه‌یه‌ده موفق اولدیلر . فقط
سبب غلبه قائضی مرحومك .

« هر بری بر رستم صاحب قران . »
« تیغی یالین کندی قوچان پهلوان . »

بیتیله وصف ایتدیگی ایکی یوز قدر تاتار ایله یتمش
سکسان قدر یکیچری‌نك ــ سرداردن وضابطلرندن
امر آلمقسزین ــ برغیرت فوق العاده ایله دشمنك
ذخیره‌سنی کسمکه عزیمت وهمتلری ایدی .

دشمن عسکرك بوغیرتی وبوغیرت اوزرینه
قلعه‌یه ذخیره وباروت ایله امدادك استحاله‌یه دوشد-
یگنی گورنجه ــ بالاده بیان اولندیغی اوزره برقاچ
کره سردار اردوسنه غالب گلمش ایکن مرحوم

ابراهیم پاشانك مهارتندن بیلغنلقلری جهتیله —
قلعه‌یی قورتارمقدن امیدی کسدیلر . ورودلرینك
یگرمی برنجی گونی کیجه یاریسی فراره بارشلادیلر .

سردار مرحوم ایسه فوق الغایه احتیاطلی بر ذات
اولدیغندن تعقیب ایچون کیمسه‌یه اذن ویرمدی .
یالکز دشمنك دوکوندیسیله براز اسلحه وَمال غنیمت
اله کچه‌بیلدی .

عسکر بوندن طولایی سردار مرحومه برقات دها
کوسدیلر — حتی فائضی‌نك قولی وَنعیمانك تأیید -
نجه — سردار مرحومك براقدیغی مواقع حربیه‌دن
برر برر چکیلوب استدکلری یره کتمکه باشلادیلر .

شوقدر وارکه بعنایة الله تعالی دشمن « طابور -
ینك » انهزامی وَبالاده بیان اولنان اسلام اسیرینك
جبخانه‌یی یاقمقده گوستردیگی قهرمانلق وَاقدامی
جهتیله محصورلره بتون بیلغینلق گله‌رك — حالا
شهرتی کرهٔ زمینك هر طرفنده دهشت افزا اولان —

سیف عثمانی‌یه طعمه اولمامق قورقوسیله قلعه‌نك امان ایله تسلیمنه امراسی بیننده قرار ویرلدی .

دشمنك ایلچیلری اردویه چیقدیلر . سرحدّ اسلامك مشهور غازیلرندن پچولی قوجه سنان چاوش مرحومی قلعه تسلیم اولنجه‌یه قدر رهن استدیلر . سردار – دشمنك نقض عهدده مجرّب اولان عادتی دوشونه‌رك – رهن ویرمگه موافقت ایتمدی .

قاضی مرحوم دیرکه : « سنان چاوش وقعه‌یی ایشتمش . بن مجلسده موجود ایکن سردارك حضو - رینه برحال ایله گلدی که سبحان القادر ! چهره‌سنه باقلسه کوکره‌مش ارسلان ظن اولنوردی . همان او گوزلری قان ایچنده ، صقالی بیغی بربرینه قارشمش ؛ اللرنده‌کی قیللرك هربری براوق کسلمش . قیافت غریبه‌سیله سردار مرحومك اتگنه صاریله‌رق : « پاشا ! یارین اللهك حضورنده‌ده بویله اتگنه صاریله‌جغم . سندن دعوا ایده‌جگم . سکّا برقلعه ویریورلرده بنم گبی بر آیاغی چوقورده بر

اختیاریمی رهن ایتمگه قیصقانیـورسن ؟ اللهدن قورقمز ، پیغمبردن اوتانمزمیسـین ؟ » دیه برشدتلی خطاب ایلدی که یالکز سردار مرحوم دگل مجلسنده حاضربولنانلر عموماً دهشتدن آغلامغه باشلادق . سردار ایسه درحال ـ مشرب متواضعانه‌سی اقتضا ـ سنجه ـ « حقك وار باباجغم . اقتضـا ایدرسه بنده رهن اوله‌رق گیدرم . یوری حق معینمز اولسون » دیه‌رك سنان چاوشی رهن ایتمگه موافقت گوستردی . وَاوساعتده دشمن طرفندن گلن سفیرلر حضورنده ـ جبخانه وَطوپلر پادشاهك اولمق اوزره ـ محصورلرك اموال سائره‌سنه یمین ایله امان ویره‌رك قلعه‌یی فتح ایلدی .

غریبدر که سردارك بو مظفریتی دخی محرومیت غنایم جهتیله عسکرجه قیل وقالی موجب اولمشدی . شوقدر وار که سردارجه عمومك امنیتی گوندن گونه تزاید ایتمکده اولدیغندن ، قلعه‌دن دشمن طاووغنی ، قازینی چیقاردیغی وَطوتدیغی موقع ، اسلام اردوسنك

یانی باشنده اولدیغی حالده عسکر، حتی یمك ایچون برشیئه محتاج اولدقلری وقت دخی کفار ایچنه گیدر واستدیگی اشیانی پاره‌سیله آلوردی. معهود لونداندن بیله بوطرز غریبلرینك سببنی سؤال ایدنلره «نه‌یاپه‌لم؟ غازی سردار بویله امر ایتدی.» دیرلر ایدی.

هرنه حال ایسه ..... قلعه فتح اولندی. محمد کتخدا طوپجی باشی وعربه‌جی باشیله برابر ــ قانون سلیمانی اوزره ــ قلعه‌یه گیره‌رك اللی بیوك طوپ ویگرمی بش ضربزن ضبط ایتدیلر.

قلعه‌نك فتحنه عالی مرحوم:

« فتح اولوب قلعه بوزلدی طابور . »

وادبادن بردیگری.

« قنیژه قلعه‌سن آلدی سردار . »

مصراعلرینی تاریخ دوشرمشلردر.

نعیمانك روایتنه گوره، قلعه قرق اوچ گون محاصره اولندقدنصکره صیچان یوللرینك یازیسی آنجق یاپیله بیلمش ایمش. صیچان یولی یاپیله‌میان

یرلرایسه بتون بتاق ایمش . بونکله برابر اردویه قحط ده مستولی اولمش . براوقه طوز — اوزمانلر حکمنجه طقوز درهم عثمانی خالص گمشدن عبارت اولان — برغروشه ایمش ! غزات اسلام اگری غوغسندن بشقه هیچ برمحاربه ده بوقدر شدت ومشقت چکمامشلر ایمش . عساکر عثمانیه ایسه اووقتلر حکمنجه.قاسم گوننه قدر محاربه ایده گلدکلرندن وقاسمك ایکنجی گونی یرلرینه عودت ایتمگی استیذان ایلك قانونلری اقتضاسندن بولندیغندن ، گیرویه عودت ایچون عادتا عصیانه قیام ایتمشلر ایمش .

بونکله برابر قلعه‌یی فتح ایتمشلر . دشمنك اوزمانلر حکمنجه [طابور] دیدکلری قوجه برارده‌سنی ده بوزمشلر ! .... ترپاقی غازی حسن پاشا مرحوم ایسه — مأمور اولدیغی اوزره — بودینك اسباب محافظه‌سنی اکمال ایدنجه وخصوصیله قنیژه‌نك فتح اولندیغنی ایشدنجه — ینه اعاظم اسلامدن — دفتردار [منغیرقوشی محمد افندی] یی بودین قلعه‌سنك

محافظلغنه براقه‌رق سردار اکرم مرحوم ایله ملاقاته شتاب ایلدی و ـ اوزمانلر حکمنجه بودین غایت محصولدار بر ایالت و قنیره . طوپی اوچ درت کویه مالك بر سنجاق بولندیغی و خصوصیله سرحد اوزرنده بولنان قلعه محافظلغنده فاضی مرحومك افاده‌سنه گوره شهادتله اللهه تسلیم امانت و یاخود مصادره ایله اموال خبیثه‌دن تبرّیٔ ذمتـدن بشقه برشی اولمدیغی حالده ـ بودین ایالتنك دفتردار مرحومه و قنیره محافظلغی کندوسنه توجیه اولنمسنی مصرّانه و استرحام کارانه طلب ایلدی .

حتی . فاضی مرحومك تعبیرنجه « غزیٔ بی مثال » صدر اعظمك نیاز مندانه دامان اقبالنی امتثال ایتدکده محبوب صاحب جمالندن تمنای وصال ایدر بر عاشق آشفته حال ظن اولنور . درجه‌ده او قلعه‌نك محافظه‌سنه مشتاق ایدی .

سردار مرحوم ایسه کندینك ذاتاً بودین محافظلغنه گوندرلدیگی عسکرجه بشقه معنالره حمل

اولندیغنی بالتجربه بیلدیگندن. پاشایی قیرمده براقمق ایستمدی . نهایت کندینک ادعا واستدعاسی وَ قائضی‌نك افاده‌سنجه « بوفقیرك الحاح وتمناسی اوزرینه » یه چوی سنجاغنه متصرف اولمق اوزره قیرمه محافظلغی عهده‌سنه توجیه اولندی . حتی ابراهیم پاشا مرحوم ــ اوزمانك عادتی اوزره حضورنده توجیه خلعتی گیدیرزکن ــ عنان اختیارینی طوته‌میه‌رق « پاشا باباجغم ! بن مقام « صدارتده بولنه‌جغمده سنك گبی انسانلر بویله « اسسز بریرك محافظه‌سیچون جان‌می ویره‌جك؟» سوزیله بوینه صاریلدی . برچوق آغلدی . حتی پاشایی ــ لاقردی سویلمگه اقتدارسزلغندن ــ الیله اشارت ایده‌رك گوندردی .

حیفا که بواثناده سردار عظیم‌الشان ابراهیم پاشا مرحومك وجودنده حمّای محرقه اثرلری ظهوره باشلغله برادر زاده‌سی مرتضی پاشایی ــ که صکره‌لری دولت علیه‌یه پك بیوك خدمت ایدن

اعاظمدندر ـ يانه دعوتله امور موكولهسنه متعلق
اولان ايشلرى وصيت ايلدى . وَبيك اون تاريخى
محرمنك طقوزنجى گونى قبل العصر ارتحال ايتدى .
[رحمة الله عليه رحمة واسعه]

تاريخ وفاتى « ماتم سردار »

فائضى‌نك روايتنــه گوره تاريخ ترياقى حسن
پاشا مرحومك ايمش .

نعيما، تاريخدن بحث ايده‌يور ايسه‌ده صاحبنى
سويليور .

پاشا مرحومك وفاتى اوزرينه صدارت وَسر -
دارلق استانبولده قائممقام اولان [يمشجى حسن]
پاشايه توجيه اولنــدى . مشــاراليه آلديغى امر
پادشاهى‌يه اتباعاً استانبولده يالكز يگرمى بوقدر گون
اوتوردقدن صكره بلغراده شتاب ايلدى .

فقط پاشا، ابراهيم پاشا مرحومك برقلينه دگر
طاقدن اولمديغندن، استانبولدن چيقمدن اوّل شيخ

الاسلام صنع الله افندی گبی عزیز ومبارك برذاتی
مقام مشیختدن عزل ایتدیرمك ومنصب دولتی
کندی طال قاوقلرینه حصر ایتدیرمك یولنده
برچوق سیئاته قالقشدیغی اردوده شایع اولدیغندن،
ابراهیم پاشا مرحومك افعالندن اشتباه حالنده بولنان
عساکر، ماتمنی طوتمغه ووفات ایتدیگی محلی زیارت
ایتمگه باشلادیلر. واوزرلرینه یمشجینك مسلط اولمسنی
پاشای غازی حقنده اولان سوء ظنلرینه برمجازات
الهیه بیلهرك، توبه وانابت وطرف شریعتدن مأمور
اولدقلری اوزره امرالوالامره اطاعتدن بشقه
چاره بولهمدیلر.

حتی فائضی مرحومدرکه: (بن سردار مرحو-
مدن پك چوق عنایت والتفات گوردیگم ایچون
احیا کیجهلری محل ارتحالنه گیدرك برجزء قرآن
کریم اوقومغی شکرگذارلق ووفا کارلق وظائفندن
عد ایدر ایدم. ینه برجمعه کیجهسی معتادم اوزره
گیتدم؛ گوردمکه تام راحت دوشهگنك بولندیغی

محاده غايت اختيار بر يكيچرى ياتيور و آغلايه‌رق
« بن يتشجيى چوجوقلغندن برو بيليرم . اويله بر
« خبيثى نيچون اسلام اوزرينه مسلط ايتدك ؟ سن
« غازى ، حليم ، مروتلى بر وزير ايدك ! عسكرده
« اولان جاهللرك كستاخلغنه گوجنوبده هيچ‌زه
« بوقدر شدتلى جزا استمك شاننه ياقيشورمى ؟
« حضورنده بولنديغك جناب رب العالمين حرمتنه
« قيمه » ديه‌رك استمداد ايده‌يور . حالندن مبارك
بر غازى اولديغنى تفرس ايلدم ، يانه واردم ، برابرجه
بر سورهٔ فتح اوقودق ، هله جناب حق — بنم گبى
عاجزلرك دگل — آنك گبى غازيلرك مناجات و نيازى
بركتيله اسلام اردوسنى يتشجينك شئامت قدومندن
طولانى قورقدیغمز درجه‌لرده مخاطره‌يه اوغراتمدى .)

دشمن ايسه قنيره‌ده مغلوبيتندن صكره بر طرفدن
عساكر اسلام يتشمدن قوهٔ موجوده‌سيله [استونى
بلغرادى] دفعةً باصه‌رق ضبط ايتديگى گبى ، بر
طرفدن دخى گرك مجارستان وگرك آلمانيا خلقنى

نفیر عام ایدرك وفرانسه وایتالیادن استمداد ایلیه‌رك
درت یوز بیکدن متجاوز عسکر، قرق ایکی بیوك و
برقاچ یوز کوچوك طوپ ایله قنیژه‌نك استردادینه
عزیمت ایلدی .

برکت و یرسونکه دها ابراهیم پاشا مرحوم
صاغ ایکن غازی حسن پاشا مشاهیر مجاهدیندن
منقار قوشی محمد افندی‌یی بودینده ترك ایله اردویه
گله‌رك دشمنك سفر زمانی گلنجه بای حال قنیژه‌یه
هجوم ایتمك استیه‌جگنی دلائل عقلیه و تجارب
عسکریه ایله سردره افهام ایتمش وبودین ایالتی گبی
حسرة الوزرا اولان برمنصب جلیلی منقار قوشی
محمد افندی‌یه توجیه ایتدیرك کندیسی ــ ملحقاتی
برقاچ پلانغه‌دن عبارت اولان ومحصولی بر اوفاق
سپاهینك دائره‌سنی اداره‌یه کفایت ایتمین ــ قنیژه
سنجاغنی استحصال ایله غزا نیتنه گیتمش، قلعه‌یه
قپانمش ایدی .

اطرافه تعیین ایتدیگی جاسوسلر، دشمنك قنیژه‌یه

گلمك اوزره بولندیغنی کندیسنه خبر ویردیلر . مشار الیه بو سری کیمسه‌یه افشا ایتمدی . یالگز ادارەسنده بولنان امرایه - طوپلایه‌بیلدکلری قدر ذخیره وعسکرله دشمن ملکنه تجاوز ایچون قلعه‌یه گلمدرینه دائر امرلر گوندردی .

جاسوسلرك خبری وجهله نمچه ومجار اردولری فرانسه وایتالیادن امدادلرینه گلن عسکرله بالاتفاق ایمپراطورلری وقراللری ریاستیله قنیزه‌نك محاصره‌سنه گلدیلر . قلعه‌ده بولنوبده دشمنك درت یوز بیگدن متجاوز عسکرینه مقاومت ایدن عساکر اسلامك مقداری ایسه طقوز بیك کشیدن عبارت ایدی .

پاشای غازی « الحرب خدعة » حدیث شریفنك کالنه گرچکدن واقف اولنلردن بولندیغندن، نائل ظفر اولمق ایچون اقتضا ایدن دسائسك هیچ برنده قصور ایتمدی. حتی [زرین اوغلی] که امرای دشمن بیننده اهالیٔ اسلامك محاربه‌لرینه زیاده وقوف

ايله معروفدر: امپراطورك مجلس مشاورەسندە رأى
صوريلنجه: « اگر بوسنه عساكر اسلام اوزرينزه
« گلمزده قنيژه‌يي آله بيلورسه‌كز پك بيوك موفقيتدر.
« اگر ترك عسكري اوزرينزه گلورسه حال پك مشكل
« اولور. چونكه ايش قليجه طيانمدن ترك بوغازيني غوغا
« دن چويرمز. ايش قليجه بنديگي تقديرده ايسه بزم
« عجزيمز معلومدر. اسلامده « بر مسلمان بشقه ملتدن
« اون ايكي كشي‌يه بدلدر. » اعتقادي وار ايكن بو قدر
« تجاربمده اون ايكي عسكريمي بر مسلمانك الندن
« قورتارمغه امكان بوله‌مدم. بوندن بشقه اسلام
« عسكري اوزريمزه گلمسه‌ده قلعه‌يه قپانان بر سحرباز
« تلكيدر. اوتوز بش سنه‌دنبري سرحد خلقنك
« گوگلني كاسه يرينه قويدي: آنكله هپمزه قان
« يوتدردي. حسن حالنه اعتماد ايتديگمز رهبانلريمزه
« جين دعوت ايتدردك، ينه حيله‌سنه قارشو طوره-
« جق تدبير اوگرنه‌مدك. حسن پاشا آدمه قلعه
« ويرمز. استرسه‌گز بيوك محاصره‌يه گيده‌لم!

« اوزمان رأيـك طـوغرى اولديغنى گوزيڭزله
گوروب تصديق ايدرسڭز » ديديگى مشهوردر .
هرنه‌دن ايسه امراى دشمن زرين اوغلنك رأينى
دڭلميوبده اوقدر غلبه‌لكله قلعه جوارينه گلنجه. اڭ
اول پاشا مرحومك قلعه‌يه گتيرديگى ذخيره عربه‌
لرينى گوررلر . ذاتاً قلعه‌ده بولنان عسكرڭ آزلغنى
بيلدكلريچون « ترك بزم قلعه‌يه هجوممزى خبر آلمش
« ياللڭز او آوازه ايله قاچيور ! قلعه‌نى ويرميه‌جك
« حسن پاشا بويگت مى ايدى؟ سنى ترك يالديرمش ،
« ياخود عته گتورمشسك ! » يوللو سوزله زرين
اوغلنى استهزايه آلديلر. زرين اوغلى ايسه « پك
« اعلا! ترك قلعه‌دن چيقسون. هپسنى قيرڭ. بنيده
برابر اولدرڭ » ديو سـكوت ايدر . پاشا ايســه
امراى دشمنك بوغفلتندن تماميله اسـتفاده ايدرك
ذخيره‌يى ايچرويه آليره اسـباب محاصره‌يى تدارك
ايدر . دشمنـك هجومنه منتظر اولور . بوتدابير

آره‌سنده طوبجی باشی‌یه کندی طرفندن امر اولمدقجه طوپ آتلمامسیچون قطعیاً امر ویرر .

عساکر اسلام بو امری اشیدنجه غیرتلرینه طوقونور « نه‌دیمك ! دشمن گلسوندەطوپ آتمسون؟ دشمنك گله‌سنه قورشونله‌می مقاومت ایده‌جگز ؟ » یوللو سویلنمگه باشلدیلر . فقط پاشانك غیرتنه، شجاعتنه، دیانتنه فوق الغایه اعتمادلری اولدیغندن یاننه گیدرلر ، سببنی سؤال ایدرلر . غازی مرحوم جوابنده
« اوغللرم! بزسرحدده‌یز. ایچمزده گرك اسیر، گرك
« یرلو بوقدر کافر وار، آنلرك قولاقلرینی طیقه‌مد-
« یکزیا . سزه سویلیه‌جگم لقردی‌یی ایشتمزلرمی ؟
« ایشیدیرلر ایسه دشمنه خبر ویرمزلرمی ؟ دشمن
« تدابیرمزی خبر آلورسه بزموفق اوله‌بیلورمیز ؟
« هیچ‌کز غوغا گورمش غازیلرسکز . برکره دوشو-
« نك ! ینه استرسه‌کز تدبیرمی سویلرم . پادشاه
« قوللرینی کورگبی یدرك غوغایه کوتورمك مزاجمه
« مخالفدر . اوّلدن بری بیلورسکز » دیر . عساکرده

بوکا مقابل « پاشا پدر ! اکر رأیکز بزم گیدوب
« کندیمزی دشمنه تسلیم ایتمکلکمز طرفنده اولسه
« آکاده قائل اولورز. سن اللهك دشمن اوزرینه
« چکلمش بر قلیجیسك، کفّاره نه‌قدر شدتك وار
« ایسه اسلامه‌ده رحمك اوقدردر . دمنکی سؤا-
« لمزده خطا ایتدك. شمدی‌یه قدر بیك قصورمزی
« عفو ایتدیککك گبی بونیده البته عفو ایدرسك »
دیرلر. شوقلرندن، سرورلرندن آغلاشه‌رق مأمور
اولدقلری سپرلره گیدرلر .

بوصره‌ده پاشا مرحومك مقدّما قلعه‌یه‌دعوت
ایتدیکی بکلردخی گلورلر. دشمنی قارشوده گورنجه
درحال قلعه‌یه قوشه‌رق « بز دشمن ایله متارکه‌ده ایدك.
آره‌ده جنك یوق؛ بوکلان عسکر نه‌مقوله عسکردر؟»
دیوسؤال ایدرلر. پاشای غازی درایتی شجاعتنه معادل
وکندی بالطبع لطیفه‌یه مائل اولدیغندن، « الحمدلله
« طوپمز وار؛ سزده گلوب یتشدیکز. حریفلر مسا-
« فرلکه گلمشلر (کله‌دن کنایه) بر قارپوز ضیافتی

« چکدرز. براز صیجاق کلوزده خوشلرینه گیتمزسه
« کیفلری بیلوز. مسافر اولمدیغنی تیز بولدیغی‌یبر »
جوابیله دشمنك نقض عهدینی ایما ایدر. عسکر طوپ
آتمامق امرینك حکمتی دشمنی اغفال ایله اصمارلدیغی
ذخیره و عسرك قلعه‌یه دخولی مسئله‌سی اولدیغنه
اعتقاد ایله حضورینه تشکره کیدرلر. پاشا مرحوم:
« کبر، نه قدر فنا برشی ایسه جناب حقك نعمتنه
« تشکرده او قدر ممدوحدر. آنك ایچون کبر اولەرق
« دگل، تشکراً سویلرم. بنم رأیمی سز کشفه مقتدر
« دکلسکز. مقتدر اولسه‌کزده مسلمان غازیلرینه منع
« اولندیغی شیئی تحقیقه چالشمقله اوغر اشمق یاقشماز.
« ایشته عسکرده ذخیره کلدی؛ لکن ینه طوپ
« آتیلمیه‌جق » یوللو چهره‌سنی اکشیدوب « یوق
« اکر مراديکز بکا اعتمادسزلق ایسه ایچکزدن
« برینی سردار ایدك! بن معیتنده نفرکبی غوغا ایتمکی
« اوغرنده یگرمی یدی یازه یدیگم دین محمد حقیچون
« بولندیغم مسندن بیك قات مرجح بیلیرم. »

دینجه عساکر اسلام ینه اعتذار ونهایت درجه‌ده
شوق وسرور ایله آغلاشه‌رق « سنك هر امرڭ
« الهامدر، سویله‌دیککی یاپارز . ممنوع اوله‌لغمز شیئی
« تحقیق ایله اوغراشدیغمز یالکز سکا تشکر ایتمکده
« اولان خواهشمزدندر » دیرلر، یانندن آیریلیرلر.

بوصرده دشمن قلعه‌نڭ حالی خبر آلمق اوزره
آدم طوتمق ایچون بش بیڭ کشی سوق ایدر. ربیع‌-
الاوّلڭ سکزنجی جمعه گونی قوشلق وقتی قلعه‌نڭ
برقپوسنده. گوندریلان دشمن عسکری ظهور ایتمکه
باشلار. پاشا مرحوم عادتا کرامته، گلن عسکرڭ
آدم طوتمغه گلدیگنی کشف ایدرك طوپ آتمق
شویله طورسون، قلعه‌دن سواری چیقمه‌سنی دخی
قطعیاً منع ایدر . یالکز غزات اسلام قلعه‌نڭ
مترسلرنده تفنك ایله دشمنه مقابله ایدرلر . بوجهتله
دشمن قوتنه اعتماد ایدرك قلعه‌نڭ طوپ آلتنه صو-
قیلور. وزرین اوغلینڭ رأیی اوزره «دین محمد حقیچون
بازی بزه برطوپ آتك حیله کارلق ایله ایش بتمز »

سنه ١٠١٠

یوللی اسلام عسکرینك آغزندن لقردی قپاجق بر
طاقم دسائسه باشلادلر . پاشا مرحوم یکیچری نفری
قیافتنده اولدیغی حالده دشمنك مواجههٔ خطابنده
اولان مترسه یتشور، ویردکلری یمینه مقابل ذاتاً سر
حدده یتشمش اولمق جهتیله تحصیل ایتمش اولدیغی
مجاز لسانیله « اکر طوپمز اولسه سزی اولدرمه‌دن می
قورقاجغز . فقط بویله جزیره یرده ادم اوتورمز .
بز مسافر حکمنده‌یز . سردارمز نه‌وقت امر ویررسه
چیقوب کیده‌جکز . بز سزه سلاحسز مقابله‌یه‌ده
مقتدرز » یوللو جواب ویرر .

اوصره‌ده عساکر اسلام ینه‌سویلنمکه‌باشلار، بر
طوپجی نفری «بزم پاشا پیغمبر نامنه ویریلان یمینه‌ده یالان
سویلیور» دیر . پاشا مرحوم طوغریجه نفرك یانه کیدر
«اوغلم ! پیغمبر آدینه سن یمین ویرسه‌ك سکا سویلرم . سن
مسلمانسن . فقط پیغمبریمك دینی اعزاز ایچون ، دینی
انکار ایدنلرك بکا آنك نامیله یمین ویرمك حدّی
دکلدر . شمدی شورایه بر محار کلسه‌ده سکا محمد

حقیچون الندەکی تفنگی طولو اولدیغی حالده بکا
ویر دیمش اولسه ویریرمیسین ! » دینجه نفر « البته
ویرم » دیو جواب ویریر . پاشای غازی « سن تفنگی
ویرمش اولسن یالکز سنك جانك مخاطرەدە قالەجق ،
اویله ایکن ینه پیغمبر آخر زمان نامنه ویردکلری یمینه
اعتبار ایتمیورسن . بن قلعەدە طوپ واردر دیسم
خلافت اسلامیەنك شانی بوزیلەجق ، شو گوردیکك
وَبش وقت ایچنده عبادت ایتدیگك اولو جامعك
منارەسی ییقیلەجقده اوزرینه بر حاچ طاقیلەجق .
شمدی یمینه اعتبار ایدەیمی نەدرسك ؟ » دینجه نفرکه
صوقوللی حسن نامندەدر « بنم بولاقردمدە ایتدیگم
گناهك شهادتدن بشقه هیچ برشی ایله عفوی قابل
اولەمز ، المدەکی تفنگی بشقه بر قولنه ویر » دیو
پاشایه تسلیم ایدرك کندینی دال قلنچ خندقه
آتار . دوشدیگی صرەدە باشی طاشه طوقنوب شهید
اولور . پاشا مرحوم حسنك جنازەسنی قلعەیه آلور .
اوزرینه تربه یاپدیرر . قپوسنك اوستنه « دین

محمدی‌یی گرچکدن سوڭ حسنڭ مزاریدر »
دیو یازدیرر .

شهید علی پاشا مرحومڭ نجه محاربه‌سنه گیدرکن معیتنده بولنان شعر و انشا ایله مشهور شامی زاده برادرینه یازدیغی بر مکتوبده حسنڭ تربه‌سنی گوردیگنی نقل ایتمشدر .

پاشا مرحومڭ بو قولی عسکرڭ عموماً طوپ آتلامق خصوصنده اولان حکمتی تمامیله گوستردیگندن : اوراده اتباعده بر درجه اصرار ایتدیلر، که بیوق آلتندن گوللشه‌رڭ اوچ درت کرّه بأی حالڭ طوپ آته‌جغز دیو پاشانڭ اوزرینه هجوم ایتدیلر. پاشا ایسه دائما «اوغلانلرم بو قلعه‌ده‌کی طوپلر علی العموم قرنجه‌لی وچاتلاقدر. بوسنه‌دن بورایه نقلنه بن مأمور اولمشدم . حتی ابراهیم پاشانڭ الده فرمانی وار . قنیرده گوندریلان طوپلر دشمنه قرالتی اولمق ایچوندر . طوپلرڭ ایشه یرامزلرینی آیر والّا کلّه‌ڭ گیدر » دیمشدی . بنده باشمدن قورقدم .

بونلری گتوردم . ایچگزده کیم جسارت ایدرسه
برینی آتســون ، فقط پاتلادیغی وقت کندینده
پارهلر پارهلسه بیله بن اولدیررم . چونکه دشمن
بوزاندن طوپ آتیلمدیغنی حیلهیه حمل ایدهیور .
طوپ آتیلوبده پارهلندیغنی گوررسه قلعهیه دفعةً
هجوم ایدر . وقلعهیی آلور » گبی سوزلرله قلعهده
بولنان اسرا و یرلو خرستیانی اغفال ایدردی .

قلعهده کیلر بوکشا کشده اوله طورسون آوستریا
ایمپراطوری درت یوز بیك عسکرله برقاچ بیك
عثمانلینك اوزرینه گلهرك طوپسز برقلعهیی ضبط
ایدهمدیگنه نهایت درجهده حدتله امراسنی دعوت
ایدر . حتی غوغاجه ترك تربیهسندن چیقمه ظن
اولندیغی ایچون [زرّین] اوغلنی مجلسنه گتورمز .
مجار بگلری علی الاتفاق قنیرهیی براقوب بشقه بر
قلعــهنك محاصرهســنه گیدلمگی رأی ایدرلر . وَ
حسن پاشا حقنــده زرین اوغلنك ســوزی عین
صواب ایمش . بوقلعهیی بوآدمك الندن آلامیهجغز »

درلر . نمچه ایمپراطوری فردیناند حدتلنور « بر خالی قلعه‌یی بوقدر عسکرله آلمغه مقتدر اوله‌میه‌جقسق نیچون ترك ایله محاربه‌یه باشلدق » دیه‌رك امراسنك برینی چاغردر « یارین یا قلعه‌یی آلورسون . یا کلّه‌کی آلورم » دیو تهدید ایدر . حریف ایسه زرین اوغلنك ارقداشلرندن بولندیغندن ، « ایمپراطورم ! اگر یارینه قدر حسن پاشا اولمزسه بن قلعه‌یی آلمغه مقتدر دگلم . فقط امریکزه اتباعه مجبورم . گیده‌رم . مأمولکزدن زیاده غوغا ایدرم ینه مغلوب اولورم . اگر عساکر اسلام قارشوسنده اولمزسهم کلّه‌می ده الورسك » دیر . بر صالی گونی ساعت درت صولرنده عموم نمچه وَمجار عسکرینه سردار اوله‌رق قلعه اوزرینه هجومه باشلار .

بری طرفدن غازی پاشا مرحوم قلعه‌یی معاینه ایدر . دزداری چاغرر ، تحقیق ایدرکه مگر قلعه‌ده بیوك کوچك یوز قطعه طوپ وار ایمش ـ

طوپجی باشی یه « بن عسکرمله حربه چیقه‌جغم .
بندن اشارت آلمدقجه طوپ آتارسه‌ڭ، یاخود
اسلام دشمنه قارشدقدنصکره ینه بندن اشارت
اولمدقجه طوپڭ آرقه‌سنی کسرسه‌ڭ پادشاه باشی
ایچون سنی قلعه برجنه اصارم . فقط بر غیرتلی
آدمسڭ آنڭ ایچون ینه هرکسدن زیاده سکا
امنیت ایتدم . بن سکسان یدی یاشنده‌یم .
وجودم علیلدر . کیمسه گورمسون برخلاط بوله‌لم، شو
زیر زمینه گیده‌لم . وجودمی برایوجه صار . وجودم
صارلمدقجه آت اوزرنده طورامیورم » دیر . دزدار،
سلطان سلیمان زماننده یاپلمش وَحسن پاشا معرفتیله
اوسك قلعه‌سندن قنیرۀ قلعه‌سنه نقل اولتمش اون
سکز چاپنده وَ[جهانگیر] نامنده برطوپڭ قیرلمش
اولان تکرلگنده‌کی ایپ‌چوزر . اوتوزبر آیاق نردبانلی
زیرزمینه اینرلر، اوایپله پاشایی صارار . دزدار «ای
افندم دیمزجه غازیلکمی ایدر یوقسه شهیدلکمی
ایدر . غازیلك ایی ایسه بنی بوراده براق . دگل

ایسه بنی برابر گوتور . بشقه‌درلو حتمی حلال ایتم »
دیر. پاشا مرحوم «دزدار آغا! شهادتی الله کیمه استرسه
آکا ویرر . غزا همپزه فرضدر . سن بورادہ اوتوره‌-
جقسن! امریمه اطاعت ایده‌جکسن! غازی اوله‌جقسڭ!
احتمالکه بن شهید اولورم !» دیه‌رك پارمغنده‌کی یوزکی
الندویرر «بو سکا هدیه‌م اولسون. قیمتلی برشی دکلدر
فقط پادشاهمز سلطان مراد بغداد غوغاسنده بنی
بر پلانغه‌ده محافظ براقدیغنه مکافات ویرمش ایدی »
دیر .دزدارده [امر سنڭ] یوللو جواب ویرر . بری
محاربه‌یه وَبری قلعه‌نڭ محافظه‌سنه گیدرلر .

مگر پاشا مرحوم [قره‌بچه] نامنده اولان وَایلروده
برچوق اوصافی یازلمق درکار بولنان محرم خاصنی کندی
یرینه گیزلوجه توکیل ایدرك ضابطلره «حین حاجتده
قره‌بچه‌نڭ امرینی بنم امرم گبی بیلڭ ! » دیو تعلیمات
ویرمش ایمش . محاربه‌یه باشلانجه اسلام عسکری
ایکی‌یه بولنمش وَبری پاشانڭ گوزمیه‌جگی برموقعه
کیتمش . بو ایکی فرقه‌یی دشمن تعقیب ایدرك طوپ آلتنه

طوغری یاقلشور. او صرهده پاشا قلعه‌دن طوپ آتیلمق ایچون اشارت ویرر. قره‌پچه بریکی فرقه‌نك ـ تعقیب ایدن دشمنی بتون طوپ آلتنه چکمك ایچون ـ ـ ساقه‌یه رجعت ایتدیگنه ذاهب اولور. همان دزدارك یاننه گیدرك طوپ آتلمسنی نهی ایدر. دزدار «بیلورسون! پاشادن امر وار» دیجه قره‌پچه «سنده بیلورسون! حین حاجتده بنم رأیمدن چیقمه‌دیو پاشادن امر وار یا النده‌کی فتیلی یره آتارسن یا شمدی گیدر آغامزه سویلر سنی قلعه قپوسنك اوکنه آصدیریرم» دیر. دزدار الندن فتیلی براقور پاشا درت دفعه دها اشارت ویرر قره‌پچه‌نك اصرارندن طولایی طوپ آتمزلر. غازی مرحوم دوستی قبیلندن اوشاغی اولان محمد آغایی دزداره ویردیگی امری اخطار ایچون قلعه‌یه گوندرر. برکت ویرسونکه او صره‌ده برو طرفده‌کی فرقه قره‌پچه‌نك آرزو ایتدیگی یره گلورده قلعه‌دن طوپ آتلمغه باشلار.

فائضی درکه «قره‌پچه‌نك موافقتی اوزره

قلعه‌دن طوپلر آتلمغه باشلادیغی صره‌ده بن پاشانك یاننده ایدم . بزم طرفك گله‌لری اوزریمزدن گچردی . حتی بعض کرّه عساکر اسلامدن آدم شهید ایدردی بن وعمر آغا ـ که آشاغیده وصفی گله‌جکدر ـ طوپك کسلمه‌سنه امر ویرمك ایچون مرحومه برچوق نیازلر ایلدك . حق رحمت ایلسون کندیسی رأینده بحق مصر برذات ایدی . بر درلو نیازمزی قبول ایتمدی . « ایکی آدم زیاده تلف اولمسون دیه عسکری فلاکته‌می اوغرادەلم » سوزیله استدعامزی رد ایلدی . هرنه حال ایسه ایکی آتش آراسنده بولندیغمز حالده اقشامه قدر جنك ایتدك . عاقبت دشمنه غالب گلدك . »

« بو محاربه‌ده مرحومك وجود ضعیفی یاره‌دن چیچك آچمش لیلاق فدانه بڭزه‌مشدی . »

نعیمانك قولنجه قنیره‌دن آتیلان طوپلرك ، اوّل ایمپراطور فردیناندك چادرینه اصابت ایدرك

رؤساسندن اوچنی هلاك ایلدی . بونك وَ شدت هجومك اوزرینه دشمن قلعه جوارنده بولنان صودن کچدرك . فراره یوز طوتمشلر ایکن ، ایمرا طوراك بعض بگلر حضورینه گله‌رك . عثمانلی قلجنك شدتندن شکایتله متریسه گیرمگه وَ بزم عسکردن انتقام آلمغه قرار ویردیلر . محاصره‌یه باشلادیلر .

بو محاصره‌یه گلان دشمن اوروپانك هر ملتندن مرکب ایدی . اوزمانلر حکمنجه وحشی عد اولنان روسیه‌لیلردن ایچلرنده آدم وار ایدی . حتی اوچ باطریه طوپ دخی برابر گتیرمشلر ایدی . دشمن متریسه گیرنجه ابتدا روسیه طوپلرینی آتمغه باشلادیلر . برنجی گلّه قلعه‌یی آشدی . ایکنجی گلّه حسن‌پاشا مرحومك قوناغنه ، اوچنجی گلّه یکیچری ضابطی سفر آغانك اوطه‌سنه اصابت ایلدی . فقط هیچ بری کیمسه‌یه ضرر ایتمدی . آندنصکره قلعه‌نك آلتی جهتنه قارشو وضع ایتدکلری قرق

ایکی طوپی بردن آتشلمکه باشلادیلر . آتش بر درجه شدتلی ایدی که قلعه بر زلزلهٔ دائمه حالندهایدی .

فائضی درکه : « دشمنك بو شدتی اوزرینه پاشا مرحوم مشورت مسنونه‌یه ابتدار ایدرك ، عسکرك امراسنی حضورینـــه جلب ایله « ذخیره‌مز وار . باروتمزده یتشمك محتملدر . عسکرمز آز ایســه‌ده الحمدلله بوجزؤیتمزله برابر عموم اوروپایه قارشو طورمقدن احترازایتمه‌یز . فقط وظیفه‌مزدر . بر کرّه سرداره خــبر ویره‌لم . بنم گیده‌جك آدمم وار . قانونمز اقتضاسنجه یکیچریلردن دخی آدم انتخــاب اولنسون . رأیم بودر . ینه سز بیلیرسکز ! » یوللو مرحوم حقنده موجود اولان امنیتلرینی اظهــار ایدرك بورأیی دخی [سمعنا وَاطعنا] جوابیله تلقی ایلدیلر . یکیچریلر طرفندن بری محمد وَبری احمد نامنده ایکی ، اوطه باشی وَ پاشــا طرفندن قره‌بچه [رحمةالله علیه] تعیین اولندیلر .

بالاده دخی بیان اولندیغی اوزره قره‌بچه سرحد

اسلامك مشهور غازيلرندن اولەرق. سرحدليلك جهتيلەدشمنك السنەمتنوعەسنەدخی واقف اولديغندن، تبديل قيافتله يكيچری اوطەباشيلری آرقەسنەآلەرق، قلعەدن چيقدی . دشمن اردوسنك ايچندن كچدی . حامل اولديغی مكتوبی سرداره كوتوردی . حتی سردار طرفندن امداده كلنەجكنـــه دائر قنيرهيه بربشارتنامەده كتيردی . سردار يرندن بيله حركت ايتمدی. يالكز محصورلر بوبشارتله قوّت قلب حاصل ايتـــديلر . يكيچری اوطەباشيلری‌ده ســكتوارده يتشجی حسن پاشانك ورودينه منتظر قالديلر .

بوطرفده ايسه دشمن قلعەيه هرگون لااقل بيك گلله آتردی . غزات دخی بو گلّەلرك تأثيرندن قلعه ديوارينه آچيلان رخنەلری اوزرندەكی اثوابی يرتارق ستر ايتمكه چاليشرلر ايدی . قاضی دركه : « هله حسن پاشا مرحوم او ياشنده ديوار دليگی طولديرمقده وَغزات اسلامك غلبەسنه چالشمقده بردرجەده غيرت گوستردی،كه كنديني جناب حق

طرفدن اسلامك امدادینه گوندرلمش برملك ظن ایتمگه باشلادق . چونکه دشمندن قارشوسنه هرکیم تصادف ایدرسه آرسلانه مقابل اولمش یبان اشگی گبی وجودی قلیچ پارەسندن یول یول سیاه قانلر ایچندە قالیر ایدی . کندی ایسه وجودندەکی فصله فصله جریحەلردن ، اووا آراسنه دوشمش قاپلان قیاس اولنور ایدی .

« بزمده شوخ ایدی ورزمده شیر . »
« صاحب کلك وصاحب شمشیر . »
« بزم ورزمنده یوقدی اقرانی »
« قولی شمشیر ایدی پارمغی تیر . »
« بزم عیشنده رزم ایشنده »
« آکا هیچ گورمدك عدیل ونظیر . »

اوصافنه مظهر تام اولان حسن پاشا مرحومك همت عالیەسی اودرجەده ایلرو وارمشیدی . که ملائکهٔ مقرّبین صحیحاً امداده گلمش اولمق لازم گلسه اسلامه آندن بیوك برخدمت ایدەمز ایدی » .

بو هجوم واقعا دشمنی قلعه جوارندن دفع ایتمگه
کافی اولهمدی . فقط محاصرهیی امکانسز براقهجق
قدر خصمه گوز داغی ویرمشیدی . ــ حتی برقاچ
گونلر اوقدر کلیتلی برادوایله قلعهنك اطرافنی بتون
بتون محاصره آلتنه آلمغه جسارت ایدهمدیلر ــ
عسکر ایستدکاری گبی چیقار طشرهدن ذخیره
آلیرلر ایدی . عسکر دگل ، حیوانات بیله قلعهٔ
جوارنده گزر ایکن دشمن طرفندن هیچ کیمسه
تعرّض ایدهمزدی .

عاقبت ینه برمجلس مشاورهده گرك ایمپراطور
وَگرك امراسی ــ کندی کثرتلرینه وَاسلامك
قلتنه نظراً گوردکاری جسارتسزلك پك بیوك
برعیب اولدیغنه دائر ــ برطاقم سوزله یکدیگرینك
حمیت جاهلیهلرینی تحریك ایله محاصرهیی اتمامه
قرار ویردیلر . وَاوزمانك فن حربی اقتضاسنجه قلعه
جوارنده بولنان نهری ــ که وسعتده طونهیه یقیندر ــ
کچید ویردیگی یردن سازله طولدیرهرق وَاوزرینه

چیتدن بر نوع دوشمه‌لر یاپه‌رق وَدوشمه‌لرك اوزرنده سپه‌دن متریسلر قالدیردیلر ، برده تخته‌دن منتظم کوپری ترتیبله گتیردیلر . قلعه خندقنه باغلادیلر .

بری طرفدن ــ فائضینك روایتنجه ــ حسن پاشا مرحوم دشمنك بودرجه اقدامنه نظراً قلعه‌نك محافظه‌سندن مأیوس اوله‌رق ، آغلامغه باشلامشیدی ــ بالتصادف مقبولی اولان قره‌بچه حضورینه دخول ایله پاشانك گوزنده یاش گوروبده سببنی تحقیق ایدنجه « دشمنك تیمورندن قورقادق . تخته‌سندن‌می قورقاجغز ؟ سن بنی دعادن اونوتمه ! بن شمدی گیدر همتکله کوپری‌یی یقار گلیرم » دیدی . حضورندن چیقدی .

فائضی دیرکه : « پاشا مرحوم قره‌بچه‌نك لاقیردیلرینی صرف تسلی‌یه حمل ایتمشیدی . بز امرای عسکرله برابر مرحومك حضورنده باشیمزك چاره‌سنی دوشنمگه مشغول ایکن ، قلعه دیزداری گلدی ؛ کوپرینك یانمقده اولدیغنی اخبار ایلدی .

پاشا مرحوم بوخبری آلنجه «قره بچه‌یه بوقلعه دکز.
شونی — ولو مجروح اولسون — هرکیم قورتاره
بیلیرسه الدن گلان ایولگی حقنده دریغ ایتمم»
دیمکله وَدائره‌سنده‌کی آصدقانك کافه‌سی پاشانك
قره بچه حقنده اولان توجه تامنی بیلمکله، عمومی
بردن خندقدن طیشاری قره بچه‌نی تحرّی‌یه چیقدیلر.
کندینی اوچ محترق اولمش شهید آراسنده صاغ
طرفنك اثوابی یانیق اولدیغی حالده بولدیلر.

«پاشا مرحومك مخصوصاتندندرکه دائره‌سنده
بولنان اصدقاسی التفاتی دنیاده هردرلو اقبال و آماله
ترجیح ایدرلرایدی. بربرینی چکنیه‌رك قره بچه‌نك
صاغ اولدیغنی مژده‌یه گلدیلر. ایچرندن هانکیسنه
ایستدیگی مکافات سؤال اولندی ایسه برآفرینه
قناعت ایلدی.

«قره بچه ایله برابر جنازه‌لری بولنان اوچ شهید
ایسه الك بیوگی اون طقوز یاشند اوچ برادر ایدی‌که
اوچی‌ده مشهور بوسنه آلای بگی خسرو بك

اولادندن ایدیلر. حسن پاشا مرحوم اوقدر جزؤی
بر عسکرله قنیره‌یی عموم اوروپانك هجومندن حفظه
اقتدارینی بوقدر تجارب ایله گوستردی. فقط امرای
عسکر، ینه سرداردن استعانه‌یه قالقشدیلر.»

«سردار اولان یمشجی حسن پاشا حمیتلی بر آدم
دگل ایدی. فقط قنیره‌ده اویله بر آووج آدمك
گوستردیگی شجاعت فوق العاده سگیرلرینه طوقند-
یغندن وَ حسن پاشانك شهرت مجاهده‌سی کندینك
زوال دولتنه سبب اوله‌بیله‌جگنی مجالس مشاوره‌ده
بعض امرانك تعریضاتی ایله آکلادیغندن وَ خصو-
صیله کندی غیور دگل ایسه‌ده فوق الغایه متکبر
بر آدم اوله‌رق، نفرات عسکریه طرفندن آیاق دیوانده
«قاسم تجدی. بز بوندنصکره نره‌یه گیده‌جگز؟»
یوللو وقوع بولان افادات نهایت درجه‌ده عظمتنه
طوقندیغندن، مناسبتسز وَ لزومسز اوله‌رق، اردوی
همایونی قالدیردی. گویا قنیره‌نك امدادینه عزیمت
ایلدی. بونکله برابر مزاجنده اولان تلوّن غالب

گلەرك ينه رأيني تغيير ايله بلغراد طرفنده بولنان دشمن طابوری اوزرینه گیتمگه عزم ایدرك، کیفیتی حسن پاشایه خفیاً بیان ایله اکتفا ایلدی.

واسطهٔ مخابره اولان قره‌بچه‌ایسه اوطه باشیلری بر معتاد سکتوزاده براقه‌رق، النده‌کی اوراق ایله برابر تبدیلاً قنبره‌یه واصل اولمش ایدی.

فائضی دیرکه: «عساکر اسلام شدت محاصره‌دن فوق الغایه صیقلمش ایدی. پاشا مرحوم دخی دائما قره‌بچه‌نك ورودینه انتظاراً گیجه‌لری برایکی ساعت اویقو اویومز. وبزم گبی ندماسیله برابر استشاره‌لر و درگاه باریدن استمدادلرله مشغول اولور ایدی.

«برجمعه گیجه‌سی ایدی‌که دیزدار طرفندن آدم گله‌رك قره‌بچه‌نك ورودینی اخبار ایتمکله همان سفیر معتمدینی حضورینه جلب ایتدی. گلان مکتوبلری اوکسه آتدی. برر برر اوقودم. گرك بو فقیرك وگرك مجلسده موجود اولان قره عمر آغا، وزیر اعظمدن دخی بر امید خیر اولمدیغنی دوشندکجه، قلعه‌نك

استخلاصندن قطع امید درجه‌سنده مأیوس اولمشیدق ـ یالکز پاشا مرحوم مکانت مجاهدانه وفطانت فلاطون پسندانه‌سی اقتضاسنجه هیچ تلاش کوسترمیه‌رك « قورقمایك چوجوقلر ! بو کلان مکتوبلرده بزه برادو قدر خدمت ایدر » سوز- لریله جمله‌مزه تسلیت ویردی . بز ایسه کندینه اولان حرمت فوق‌العاده‌مز اقتضاسنجه سوزینه اعتمادسزلق چیقمامق خوفندن نه درلو تدبیره کوکندیکنی سؤاله جسارت ایده‌مزدك .

« وقتا که صباح اولدی. امرسرداری ایله غایت طنطنه‌لی بر آیاق دیوانی ترتیب اولندی. پاشا موقعنه قوریلان بر کرسیٔ عالی اوزرینه قعود ایدرك امرای اطرافه جلب ایله صدر اعظم طرفندن کلان وعد مکتوبنی تکریمات فائقه ایله قرائت ایتدیردکدنصکره اطرافنی قهرمان پسندانه وراز آشنایانه بر نکاه ایله سوزه‌رك دیدی‌که: « ایشته غازیلر! بز بوراده عادی پالانقه حکمنده بر اوفاجق قلعه‌نك محافظه‌سنه

مأمور برقاچ بیك پادشاه قولی یز . حال بوکه
سرحد اوزرنده دولتمزك ـ هرطاشی بونك گبی
برقلعه دکر ـ نیجه مملکتلری وارکه هربرنده بزم
یوز مثلمز مجاهدلر دشمن شرندن مخاطره لر ایچنده
طوریبورلر. حال بویله ایکن ینه پادشاهمزك سردار
اکرمی مجرّد بزم گوستردیگمز غیرته حرمةً
وعسکر اسلامك شانی اعلاءً بوقلعه یی آنلرك
جمله سنه ترجیح ایتمش. امدادمزه گلیور . یاشمدی
بوقدر مشقت چکدکدن صکره سردارك بزلر
حقنده اولان امیدینی هبا یه ویرمك غیرته یاقیشرمی؟
بن جمله کزدن اولکندن زیاده همت مأمول ایدرم.
گوره یم سزی! خلیفهٔ روی زمینه نصل خدمت ایده-
جکسکز. » اقوال متجلدانه سیله تشویقاته باشلاینجه،
عموم عسکر بر آغزدن «همزك جانمز، باشمز بویوله
فدادر» دیدیلر . گلبانك چکلدی . دعا اولندی .
هرکس قلعه ده مأمور اولدیغی طرفه خلوص نیت
وکمال غیرتله عزیمت ایلدی . »

عسکر اسلام بو حاللرله اشتغال ایده طورسون .
بری طرفدن دشمن مقدّما یاپدیغی کوپرینڭ احراـ
قندن فوق الغایه متأثر اولەرق، ثبات مصرانه‌سنی
اعلاناً اندن دها منتظم بر کوپری انشا ایتدیرمشیدی .
فقط آنیده پاشای مجاهدڭ تدابیر خارق العاده‌سندن
قورتارمدی .

مشارالیه کوپرینڭ دوبه‌لری ختام بولدیغی
گیجه شجاعت و مهارتنه اعتماد ایتدیگی مجاهدلرڭ الڭ
گزیده‌لرندن برقاچنی تعین ایلدی . گتدیلر : هرنه
یاپدیلر ایسه یاپدیلر . کوپری‌یه چنگال ایلشدیردیلر .
ایکی اوجنی چکدیلر . قلعه‌یه ربط ایتدیلر .

کوپری اوزرنده بولنان عسکر بو حالی حس
ایدنجه کندیلرینی صویه آتوب غرق اولمقدن بشقه
سیف عثمانیدن نجاته بر طریق بوله‌مدیلر .

دشمن اردوسی ایسه ، قلعه‌نڭ بویله انساندن
ظهورینه اینانمیه‌جق درجه‌ده مهارت و غیرتله مدافعه
اولندیغنی و کندولرینڭ هر درلو تدبیرلری نتیجه‌سز

قالدیغنی گورنجه؛ حصول مقصددن مأیوس اولمغه
باشـلادیلر . وَ فقط ینه اقدامدن گیرو طورمق
ناموسلرینه طوقندیغندن، برتدبیرهده‌ها سلوك ایتدیلر .
اوده شوکه : قلعه جوارنده بولنان نهرلرك اوزرنده
چام آغاجندن گمیلر ترتیبله اوزرلرینه میشه‌دن وَمیشه‌
نك اوزرینه ـ تفنك وخمباره‌کار ایتمامك ایچون ـ
گوندن قاپلامه‌لر اوردیلر . هربرینه‌ده یوز نفر عسکر
ادخال ایلدیلر . سفینه ترتیباتی ختام بولدیغی کیجه
اردولرنده بربیوك شنلك اجرا ایتمشلرایدی . بری
طرفدن ایسه پاشا مرحوم گمیلرك ترتیباتی وَشنلگك
اصلنی اوگرنمك مراقنه دوشه‌رك، قلعه آلتنه منتخبی
اولان غازیلردن برپوصو ترتیب ایله ایکی اسیر اله
کچیردی . بونلردن برینی حضورینـه جلب ایله
شنلگك سببنی استفسار ایلدی . (گمیلرك صورت
ترتیبنی ایسه اسیرلر طوتله‌دن اوّل جاسوسلر معرفتیله
خبر آلمشدی) استنطاق ایتدیگی اسیر اجرا اولنان
شهر آیین دشمنك استونی بلغراد قلعه‌سنه استیلا

ایتمسندن نشئت ایلدیگنی خبر ویردی . دیگری ده آیریجه استنطاق اولنجه اوّلکنک قولنی تصدیق ایلدی .

پاشا مرحوم استدیگی معلوماتی استحصالدن صکره تصور ایتدیگی تدبیری اجرا ایچون اسیرلرک ایکیسنی بردن حضورینه جلب ایله « نه دندر که شمدی یه قدر طوتدیغمز اسیرلر ایچنده مجار وخروات طائفه سندن کیمسه‌یی گورمیورم . یوقسه اردوگزده آنلردن عسکر یوقمیدر ؟ » یوللو بر سؤال ایراد ایتمکله اسیرلر ایچمزده مجار وَخروات وار ایسه‌ده ترکله متفق اولدقلرندن احتراز اولندیغیچون آنلری قلعه جوارینه اوغراتمازلر » جوابنی ویردیلر . پاشای مدبر ، ینه گویا کتم مرام مسلکنی اختیار ایله اسیرلره خطاباً مجار وَخروات عسکرینک مقدارینی استفسار ایتمکله اسیرلر « خرواتدن بشقه یالکز اوتوز بیک مجار واردر . خروات ایسه مجاردن کثرتلیدر » دیدیلر .

بو سؤال وجوابدنصکره اسیرلری قره‌عمر آغایه
تسلیم ایدنلك اعدام اولنملرینه ایله اشارت ایلدی .
فقط بو تنبیهی متعاقب قره‌عمر آغانی تنهاجه حضورینه
جلب ایله برمدت نزدنده آلیقومشدی .

عمر آغا حضورنده چیقنجه اسیرلری وَ قلعه
دزدارینی یاننه آله‌رق ابتدا بونلری قلعه‌ده اولان
یوزاللی قدر خروات وَبش یوز قدر مجار اسیرلرینك
بولندقلری محلدن کچیردی . وَ کندیلرینه « ایشته
بونلر مجاردر . نوبتله ایچلرندن هرکیجه بیك فدائی
قلعه‌نك امدادینه کلیرلر . مجارلره امنیت ایتمیکز .
بنده سزدنم . کوچك ایکن اسیر اولمشدم . واقعا
شمدی پاشا یاننده معتبرلردنم . حکممده بیك قدر
آدم وار . بوقدرده دولت وثروته نائل اولدم .
بونلری فدا ایدوب قارشویه کچه‌مم . فقط ملتمی .
وطنمی هیچ بروقت اونوتمدم . نه‌وقت آلتنور ایسه
بنده ایمپراطورك برقولی اولورم . فقط قلعه‌نك
آلنمسی کوجدر . ایچکزده سزك غالب اولدیغکزی

استمز آدملر وار . قلعه‌نك ایسه ذخیره وَباروودی
بریپالقدن وَمحافظلری اوتوز بیکدن زیاده‌در . مکر
بوراده قالوب‌ده بوزاوزرنده قیشلایه‌رق وَایچکزده‌کی
دشمنلری تپه‌لیه‌رك ، برایش گوزه‌بیله‌سکز ! پاشامز
شمدی سزك اعدامکزی امر ایتمشیدی . بن مانع
اولدم . آلدیغم امری اجرا ایتمك بردرلو غیرتمه
الویرمدی . ایشته‌سزی آزادایدییورم . گوردیککزی
سویلیکز . بنم خیرخواهلغمی ضابطلریکزه بیلدیریکز »
یوللو برچوق شیلر سویلدکدن وَاللرینه براز بیاض
اتمك اعطا ایلدکدن صکره گویا خفیاً برقایقله اردو ـ
لرینه ارسال ایلدی .

حریفلر اوحال‌ایله موقعلرینه گتدیلر . پاشانك
لطائف‌الحیلندن حاصل ایتدکلری معلوماتی حقیقت
حال اولمق اوزره ایمپراطوره بیان‌ایتدیلر . ایمپراطور
ذاتاً قلعه‌نك استخلاصندن قطع امید ایتمش ایکن بو
تفصیلات جدیده ایله برقاتدها متألم اولمش وَبیاغی
محاصره‌دن ال‌چکمکه قرار ویرمش ایدی .

فقط او اثناده سردار یمشجی حسن پاشا استونی بلغراد قلعه‌سی آلتنده غایت فاحش بر صورتله بوزلمش وَبودین والیسی محمد پاشا ایله مشاهیر امرادن کتخدا محمد آغا او آرهلق شهید اولمش اولملریله بو خبر انهزام، مشارالیهمانك رأس مقطوعلریله برابر هرسك ماتیوشی [۱] طرفندن وارد اولدیغندن، بر تجربهٔ اخیره دها اجرا ایتمك نیتیله معهود شهر آیینك ایرتسی گونی قلعه پیشگاهنه مکالمه بایراغیله ایلچیلر گوندردی .

[۱] هرسك ماتیوشی تعبیری مثلا (هرسك پرنسی) کبی برمعنی افهام ایدییور . حالبوکه وقتیله بزده یازو یازانلر ایشتدکاری اجنبی برکلمه‌نك اصلنی تحقیق ایتمکه غالبا لزوم کورمدکلرندندرکه برر سورتله قولاقلرینه واصل اولان اجنبی اسملرینك اولا طرز تلفظنی تبدیل وثانیاً معناسنی تغییر ایتدکلرندن اسکی کتابلرمزده کوریلان اسملرك اکثری بیاغی معما حکمنی آلییور. اصل غریبی کمال بك کبی خصلت تدقیق حائز برذاتکده بوکبی الفاظ اجنبیه‌یی اولدیغی وجهله قبول وابقا ایتمسی وایضاح واصلاحنه همت ایتمامسیدر .

بزه قالورسه بو هرسك ماتیوشی دکل (ارتس هرزوغ ماتیاش) درکه آلمانجه (ارتس هرزوغ) پرنس دیمکدر . بزم هرسك لفظی دخی هرزوغ محرفیدر . ماتیاش ایسه مجار پرنسلرندن ایکیسیده بهادرلکله مشهور برر ذاتدر . [للطابع]

سفیرلر گلدیلر : سردارڭ مغلوبیتنی اخبار ایله پاشا وَ کتخدای شهیدڭ باشلرینی میدانه دیکدیلر وَعسکره خطاب ایدرك «ایشته سردارکز بوزولدی. گلك ! ایمپراطورڭ قلعه‌سنی تسلیم ایدڭ ! صڭره امان بوله‌مزسکز . حسن پاشا کیفنه تابع عنادجی بر آدمدر ، هپکزی قردیرمق ایستر . سز آکا اویمایکز ! جانکزڭ . مالکزڭ محافظه‌سنه باقکز ! ذاتاً اردومزڭ کثرتنی گوریورسکز . اوجانبده بولنان عسکرمزده بوطرفه گلیرسه بزه نصل مقاومت ایده بیلیرسکز ؟ اگر ایناممزسه‌کز محمد پاشا ایله محمد کتخدایی بیلنلردن بری چیقسون . باشلری معاینه ایلسون ! » یوللو برطاقم ترّهات سویلدیلر .

اهالی وَعسکر بوخبرلرڭ استماعندن نهایت درجه‌لرده مکدّر اوله‌رق ، همان طوبدن پاشای غازی‌یه مراجعت ایتدیلر وَوقعه‌یی نقل ایله « تدبیر سنك . اراده ینه سنکدر » دیدیلر .

قائضی درکه : « مرحوم ینــه خمیر مایه‌سی
اولان متانت فوق‌العاده جهتیله بوپاتردیدن قطعــاً
فتور گتیرمدی . غازیلری اطرافنه جمع ایتدی .
شو مقدّماتی سرد ایلدی : « معلومکز درکه دشمن
بوسوزلری سزه آجیدیغنــدن سویلیز ! خصمك
یایغارەسنه نه‌دن اعتماد ایده‌جکز ؟ گلن باشلر گر-
چکدن محمد پاشا وَمحمد کتخدانك اولوب اولمدیغنی
دها بیلیورز . ایسترســه‌ك قره‌ینجه‌یی گوندریر ؛
تحقیق ایده‌بیلیرز ، فقط فرض‌ایده‌لم که صحیح‌اولمش .
بز بورایه محمد پاشا وَیامحمد کتخدا ایچون قپانمدق !
دینمزه ، دولتمزه خــدمت ایچون بوقدر محــاصره
مشقتلرینی چکدك . آنلر شهید اولدی ایسه الله
دینمزه ، دولتمزه زوال ویرمسون ! ایکی بنده‌سی
گتدی ایسه پادشاهمز صاغ اولسون ! محمد پاشایه
بودین‌ایالتنی بن‌استحصال‌ایتمشدم. پادشاهمزك بردیگر
بنده‌سی دها اویله نیجه برمحمد پاشالر بولوب وزیر
ایتدیرمگه مقتدردر . فقط بوقلعه الدن گیدر ایسه

قرق محمد پاشانك قانی دوکلسه برده‌ها استرداد اولنه‌ماز. بونکله برابر قلعه‌نك دشمن الینه دوشمیه‌جگنه ایکی دلیل وار؛ بری شودرکه: دشمن محاصره‌یه ربیع‌الاوّلك اون ایکنجی مولد نبی گیجه‌سی باشلادی. سلطان انبیا عالمه رحمت گوندرلمشدر. مأمول ایدرم‌که جناب حق علیه الصلوة افندمزك لیلهٔ ولادتنه حرمةً بوقلعه‌یی شرّ اعدادن محافظه ایدر. ایکنجیسی شودرکه: هرگیجه آقشام اذانی قلعه برجلرنده الله الله دیه‌رك گلبانك چکلدکجه دشمن سسکزی باصدیرمق ایچون موجود اولان طوپلرینی بردن آتشلیور. بوصورتله اسم اعظم الهی‌یی تحقیر ایدییور. امیدوارمکه غیرت الله ظهور ایدر. دشمن قلعه‌یی آله‌مدقدن بشقه بتون مضمحل اولور. انشاالله طوپلرینی‌ده گوتوره‌مز. سزکلان ایلچیلره هیچ جواب ویرمیکز! همان قلیج گوستریکز! بزه آنلرله آشنالق لازم دگل. همان آرامزی سیف آییرسون!»

پاشانڭ بو سوزده دخی كرامتی ظهور ايدرك سويلدكلری عيناً فعلله گلمشدر .

عسكر ايسه سوابقنه نظراً غازی مرحوم حقنده فوق الغايه بر حسن ظنه ذاهب اولدقلرندن، سوزلرينی فال خير اتخاذ ايتديلر . بياغی تبشيرات واقعه‌سی فعله چيقمش قدر ممنون و متسلی اولديلر .

پاشا بو ديواندن صكره بر دبدبۀ قهرمانی ايله سوار اوله‌رق، قلعه سپرلرينه طوغری عزيمت ايلدی . فقيرده يانده ايدم . باشلر مترسه‌يه پك قريب اولديغندن، يار قديمی اولان محمد پاشای شهيدڭ رأس مقطوعنی بر نظرده بيله‌رك، گوزلری قان ايله ياش ايله طولمغه باشلدی . فقط ينه درحال تجلدينی اله آلدی . گوزنده‌كی ياشی، قانی غائب ايدرك، عرفينڭ .

« بحفظ گريه مشغولم اگر بينی درونمرا »
« زدل تا پردۀ چشمم دوشاخ ارغوان بينی . »

خيالنه ما صدق اولدی . وَدفعةً بر تدبير اختراعيله « بو باشلرڭ آراسنده محمد پاشا يوق . قرق ييللق

دوستمدر . نه‌قدر اوزاقدن گورسه‌م بیلیرم . اویالان
اولنجه محمد کتخدانك باشنه وَاردونك انهزامنه دائر
اولان روایت دخی یالان اولمدیغی نه‌دن معلوم ؟
بونلر دشمن طرفندن بزی اغفال ایچون ایجاد اولنمش
بردسیسه‌در . باشلری گله ایله یرلرندن دوشرملك
کیمك الندن گلیر ؟» دینجه چچویلی بهرام نامنده بر
طوپجی بو امرڭ اجراسنی تعهد ایتمکله غازی
طرفندن رخصت صادر اولدی . طوپجی یگیتی
[بلبل طوپی] نامیله مشهور اولان طوپی نشان
ایدرك برنجی آتشده باشلری صویه دوشردی .
فقیر ایسه پاشایه تقرب ایله بومعامله‌سندن طولایی
متعجبانه یوزینه باقدم . مرحوم مرادیمی برنظرده
ادراك ایله قولاغمه طوغری یناشه‌رق کیمسه‌نك
ایشیده‌میه‌جگی صورتله «محمد پاشا مرحوم برمجاهد
ذات ایدی . قلعه‌یی تخلیص ایچون بنم باشنه ایتدیگم
سوء معامله‌یی عفو ایدر» سوزیله سؤاله یر براقدی .

گلان ایلچیلر گوردکلری حال اوزرینه سب وشتم ایدرك اردولرینه عودتله کیفیتی ایمپراطورلرینه بیان ایدنجه ، ایمپراطور نهایت درجه‌ده غضبناك اولدرق ، قلعه‌دن هر کیم بر آدم طوتوب‌ده بیلیرسه اون پاره قریه تملیکنی وعد ایلدی . قوجه بر اردو بو وعد اوزرینه اللرندن گلان جدّ و اقدامده قصور ایتمدیلر . فقط عنایت الهیه وَ پاشای غازینك حسن تدابیری سایه‌سنده انسان دگل بر حیوان اخذینه بیله مقتدر اوله‌مدیلر .»

وقعه‌نك ایرتسی گونی هرسك ماتیوشی [١] معیتنده بولنان یوز اللی بیك کشیلك بر اردو ایله قلعه جوارینه چیقه گله‌رك ، آیاغنك توزی ایله بر عالی دیوان قوردیردی . احوال حربی مذاکره‌یه قیام ایلدی . هر کسدن اوّل کندیسی فتح کلام ایله عمومه خطاباً « بنم عسکرم سزلك نصفکز قدر یوق

[١] یعنی پرنس ماتیاش . للطابع

ايكن برقوجه سردار اردوسنى بوزدم. استونى[١] بلغرادكبى تركك الك بيوك، الك مهم قلعه‌لرندن برينى آلدم. سز بوقدر كثرت وشوكتله برابر شو اوفاجق برپالانقه‌يى ضبط ايده‌مديكز! بونه حالدر. هيچ يوره‌گكزده مردلكدن اثر يوقميدر؟» يوللو بر طاقم تشنيعاته قالقشمغله ايمپراطور فرديناند «بن بويله عسكر كورمدم، هر نه سويلرسه‌ك قارشودن قليچ كوسترلر. نه اولومدن قورقارلر، نه اخافه‌دن متأثر اولورلر!» ديه كمال حزن وغضبندن آغلامغه باشلادى. ماتيوش ايمپراطورك بوتلاشنى ينه كنديسنك وعسكرينك رخاوتنه حمل ايله «اوچ آى بوقدرجق برپالانغه ايله اوغراشيلرمى؟» سوزينى برقاچ كرّه تكرار ايدنجه، ايمپراطور معيتنده بولنان امرا «بز عاجز قالدق. بيورك! اداره‌يى سزيده اقتداركزه آلك!

[١] تاريخلرمزده‌كى [استونى بلغراد] تعبيرى اسلاوجه [استارى] محرفيدر. استارى ايسه قديم معناسنه‌در. [للطابع]

جمله‌مز امرکزه اطاعت ایدرز » سوزیله کندینی
الزام ایتدیلر . ماتیوش ایسه قنیرثه مجاهدلرینی
سردار اردوسنده‌کی جلالی حشراتنه وتریاقی حسن
پاشانی یتشجی حسن پاشایه قیاس ایلدیگندن، قوما۔
ندەنی مع الممنونیه قبول ایتدی . وحصاره قارشو
ینه بر ایلچی گوندره‌رك سردار سکتواره کتدی .
« یالگز بزه قارشو طوره‌مدی . سز بوجزؤیتکز
« ایله برابر ایکی اردویه نصل مقابله ایده‌بیلیرسکز ؟
« ملوك نصارانك کافه‌سی بوراده موجوددر . سزه
« سلام ایدرلر . مرادکز پادشاهکزه خدمت ایسه
« بوقدر اولور . قیش گلدی . سزه بر طرفدن
« امداد احتمالی قالمدی . ایمپراطورك قلعه‌سنی
« تسلیم ایدیکز . صاغ سالم چیقارگیدرسکز بر قیلکزه
« ضرر گلمز » یوللو بعض تسویلات تبلیغ ایتدیردی
ایسه‌ده قلعه‌دن ینه برمعتاد قلیج گوستردیلر وایلچی
اسکی لقردیلرینی تکراره باشلاینجه حریفی سرحد

غازیلری تفنگه طوتدیلر . اوده سوگدرك مقامنه عودت ایلدی .

تاریخجیلرك روایتنه گوره ماتیوش؛ حسن پاشانك اویله آیاق پاتردیسی ایله قلعه تسلیم ایتمیه‌جگنی بیلیردی . ایلچی گوندرمکدن مرادی ایسه قلعه‌دن جوابه تصدی اولندیغی صورتده عسکر اسلامك افکارینی ایشیدیله‌جك سوزلردن استدلال ایدی . قلعه‌دن یالکز قاچ گوستریلوب‌ده بشقه برسررشته ویرلمینجه ماتیوش اظهار تهوّر ایدرك، ایرتسی گون هجوم ایله قلعه‌یی آلمغه وَایچنده موجود اولان عساکری قلیجدن کچرمگه بربیوك مجلس مشورتده بیك درلو اصرارلرله قرار ویردیردی . بوقرار اوزرینه قلعه‌دن آدم طوتمغه ینه بك زیاده اقدام ایتدیلر . ینه موفق اوله‌مدیلر . نهایت ماتیوش عسکرینك منتخبلرندن اوچ کشی تعیین ایتدی . بونلر قلعه قپوسنه گلدیلر . اظهار اسلام ایله کندیلرینی قلعه‌یه آلمق ایچون آدم ایستدیلر .

كيفيت حسن پاشـا مرحومه خبر ويريلنجه آدم طوتمغه گلدكلريني ادراك ايله اوزرلرينـه طوپ آتلمسني امر ايتمكله برطوپده ايكيسي هلاك اولدي . وبري مجروحاً نجات بولەرق اردويه عودت ايلدي .

بو وقعه اوزرينـه ماتيوش قلعه نك تسليمندن واسير آلەبيلك اميدندن بتون بتون مأيوس اولمغله ايرتسي گون ايچون هجومني ترتيب ايله بيك سكز يوز سردن گچدي تحرير ايلدي . وبدنه چيقوب بايراق ديكنلره اون وحسن پاشا مرحومي هركيم اسير ايدەبيليرسه يوز چفتلك تمليكني وعد ايتدي .

قلعه نك اكثر يري گله ضربنـدن طوپراقله برابر اولمش ايدي . دشمن ايسه برطرفدن قلعه قارشوسنه هربري قنيره دن بيوك يتمش قدر طابيه انشا ايتدكدن بشقه نهر اوزرينه دخي يگرميدن زياده كوپري قورمش ايدي . مقدما ترتيب ايتد- يگي سفينه لري دخي اوگون نهره ايندريردي .

پاشاي غازي دشمن اردوسنك حركاتندن و

سفینه‌لرڭ نهره نزولندن یورویش ترتیباتی مشاهده
ایتمکله کمیلرڭ یناشه‌بیله‌جگی طرفلرده قلعه‌نڭ
طوپلرینی کسدیردی . کمیلان یرلره پشرو ایله
طولو بال یمز طوپلر قودیردی. وینه‌برعالی دیوان
ترتیبیله عموم امرا ونفراتی حضورینه جلب ایدرڭ
ـ فائضینڭ روایتنجه ـ شو مقدمات ایله تحریض
مجاهدینه اقدام ایلدی: « غازیلر! دشمنڭ حرکا ـ
تندن هجوم امارهلری گوریلیور . ماتیوشك اردو ـ
سیله برابر بورایه گلیشنه باقیلورسه سردارمز
یا آنلرڭ دیدیگی گبی مغلوب اولمش ویاخود بنم ظنم
گبی سفر موسمی گچدیگندن بوقلعه‌یی سزڭ غیر ـ
تکزه امانت براقه‌رق مشتایه عودت ایتمش . حقیقت
حال هرهانگیسی اولور ایسه اولسون بز بوراده
سردار ایچون حرب ایتمیورز . الحمدلله مسلمانز .
مقابله‌مزه گلان دشمنله وظیفهٔ جهادی اجرا ایتمك
اوزریمزه فرضدر . پادشاه قولی‌یز؛ ولی نعمتمز
اولان خلیفهٔ اسلامڭ بر قلعه‌سی دکل بر آوج

طوپراغی ایچون جانمزی فدا ایدرك یدیگمز اتمگی
کندیمزه حلال ایتمك جملەمزه واجبدر . ملتمز
سرحدّك امنیتنی بزم همتمزدن بکلیور. ایکی قوم
آراسنده آچلان میدان مبارزەنك قراریی بزم
غیرتمز ویرەجك . اوچ آیدر آچ قالدق، یاصدق
یرینه قلیچه یاصلاندق. بوقدر اخوانمز گوزیمزك
اوکنده شهید اولدی. ایچمزده یاره یمدك انسان
قالمدی، گلّەلر ایچنده یووارلندق . بوقدر همتك،
بوقدر غیرتك نتیجەسنی بوگون گورەجکز . الحمدلله
جملەکز بیلیرسکز کەدشمن قارشوسنده وفات ایدنلریمز
شهید اولور . صاغ قالانلریمز کرك دنیاده وَگرك
آخرتده نجات وَسلامت بولور. بن آلمان دشمننك
هجومنی بیلیرم . برکرّه یوزی دونر ایسه مغلوب
اولدیغی گوندر. یرلرکزده ثبات ایدك! ایلك هجومدن
ییلمایك! آندن صکره بعون‌الله نصرت بزمدر . »

بومقدّماتی متعاقب پاشای غازی اللرینی قالد-
یردی . آق‌صقالینك اوزرینه انجو دانەسی گبی یاشلر

دوکدرك . غزات موحدینك سلامتنه خیر دعالر
ایلدی .

هر کس آمین خوان اولدیلر . وبربرلریله
وداعلاشهرق وجانلری تنده اولدقجه دشمندن یوز
چویرمیه‌جکلرینه ویرلرندن آیرلمیه‌جقلرینه یمنلر
ایدرك مترسلرینه گتدیلر .

وقتاکه صباح ایرشدی . دشمن آلایلری باشدن
آیاغه تیموره مستغرق اولدقلری حالده صف صف
هجومه باشلادیلر . معهود سردن گچدیلر گمیلرده
ایدی . اشارت هجوم اولمق اوزره الڭ اوّل الڭ
بیوك طوپلرینی آتشلدیلر . گلّه‌سی قلعه دیوارندن
آشهرق بریکیچری چورباجیسنڭ اوطه‌سنده قرار
ایلدی . بونی متعاقب اشکر عدو . درت طرفدن هجومی
تشدید ایله گمیلری یورتمگه باشلادیلر . گمیلر خندق
جوارینه تقرّب ایدنجه پاشای غازی امر ایلدی .
مقدّما حاضرلنان بال یمز طوپلری آتشلدیلر .
بعون الله تعالی برایکی کرّه آتش اولنوراولنماز گمیلرك

جمله‌سی پاره‌پاره اولدی . ایچنده بولنان سردن گچدیلرك عمومی بردن صویه دوکیله‌رك آب و آتش آراسندن پك آز جان قورتیله‌بیلدی .

بو حال دشمنجه بربیوك رخنهٔ ادبار اولدی ایسه‌ده کرك ایمپراطورك وکرك ماتیوشك تشویقاتی ایله حریفلر ینه غیرتی الدن براقدیلر . و'ارقوتی بازویه ویره‌رك موجود اولان عسکرك کافه‌سیله قلعه‌یه برشدتلی هجوم دها کوستردیلر . عسکر اسلام دشمنك اویله امواج دریا صایشنجه آلایلرله قلعه‌یه طوغری ییغیلوب کلدیکنی کورنجه، بالطبع لرزه‌ناك اضطراب اولمغه باشلامشلر ایدی . هله همتلری وار اولسون برطرفدن پاشای مجاهد وبرطرفدن قلعه‌ده بولنان یکیچریلرك ضابطی سفر آغا وبرطرفدن عمر آغا وبرطرفدن قلعه‌دیزداری وبرطرفدن قره‌بچه، قلعه‌نك هجوم اوزرنده بولنان مواقعنی طولودیزکین طولاشه‌رق واندیشه وتردد حالنده بولنان افراد عساکره امرجهاده متعلق اولان فضائلی وشان

شجاعت عثمانیه‌یی تکرار واخطار ایدرك، هرکسك ثبات وغیرتنی مع زیادةٍ اعاده ایتدیلر .

قاضی دیرکه : « هجوم یدی ساعتدن زیاده امتداد ایتمشدی . ایچمزده غازی سلطان سلیمان مرحوم زمانندن قالمه برطاقم اختیار سردن گچدیلر واراایدیکه هربری یوزدن زیاده محاربه گوردکلری حالده بوشدتده برملحمهٔ کبرایه تصادف ایتمدکلرینی سویلرلرایدی . دشمن درت کرّه قلعه‌نك بارولرینه صاریلوب چیقدی . دردنده‌ده بعنایةالله هزیمت فاحشه ایله پریشان اولدی . عاقبت یدی ساعت صکره قلعه‌نك هجوم ایله ضبطندن امیدی کسه‌رك ایمپراطور وَماتیوشك بولندقلری موقعدن ویریلان اشارت اوزرینه رجعت قهقریه‌ایله عودته باشلادیلر.

« مجاهدین اسلام بوعودتی گورنجه همان سپرلردن طشره اوغرایوب دشمنی مترسنه قدر تعقیب ایلدیلر . یالکز پاشا حضورینه گتیریلان

كلهلرك مقداری اون سکز بیگدن زیاده ایدی .
عدونك تلفاتی بوندن قیاس بیوریله بیلیر . »

بو مظفریت جلیله عسکرك وجدانده بر درجه حسن تأثیر حاصل ایتمش ایدی. که اوقدر جزؤی بر فرقه. دشمنك یوز بیگدرجه اردوسنی هیچ حکمنده صایار اولدیلر . حتی کل یوم پاشایی غزی‌یی هجومه رخصت طلبیله اذعاج ایدرلر ایدی. مرحوم ایسه وقت مرهونه انتظار اولنمسنی توصیه ایله برابر عسکره استمالتلر ویریر وموقعلرنده ثبات ایچون ترغیبات کافیه اجرا ایلر ایدی .

دشمن. اوغرادیغی انهزام شدید اوزرینه اقتضا ایدن تدابیری مشاوره ایچون ینه برمجلس عمومی عقد ایلدی . اثنای مذاکرده قلعه‌دن کندیلرینی دفع ایدن سکز، طقوز بیك عسکر اسلامی وهما سکسان یوز بیك کشی‌یه ابلاغ ایلدیلر . اووهم اوزرینه قلعه‌ده اداره‌یه کافی ذخیره قالمامش اولمسنه ذاهب اوله‌رق. قیشك محاصره‌ده دوام ایتمگی وبو

صورتله قیرشدی آجاق سایه‌سنده استرداد ایلدیگی
قرارلشدیریلدیلر . حتی انگلیزلردن بعض امرا قیش
باصمه‌دن طوپلرك آلمانیا قلعه‌لرینه اعاده‌سنی تنسیب
ایتمشلر ایکن . مالطه حاکمی بولنان [دون ژوآن] بو رأیه
معارضه ایله « ذاتاً طوپلریمزله برابر ترك بزی آدم
یرینه قومیور . اگر طوپلری گوندررایسه‌ك قلعه‌ده‌کی
عسکر هر گون هجوم ایده‌جکلرندن هیچ اشتباه اولنمسون !
ایش قنجه طیندقدنصکره نه‌قدر غلبه‌لك اولسه‌ق ینه
عثمانلی عسکرینه مقاومت ایده‌میه‌جکمزی کچنکی
هجومده پك آجی برتجربه ایله دها آگلادق . هله
سگتوراطرفنده بولنان سردار اردوسنك اوزریمزه
گلمکه نیتی یوقسه بیله طوپلری گوندردیگمزی
ایشیتدکلری گبی محاربه‌یه جسارت ایده‌جکلری
معلومدر . بز برقلعه‌نك مستحفظلریله طوپلریمز
موجود اولدیغی حالده اوغراشمغه مقتدر دگل
ایکن ، قوجه بر اردویه طوپسز اوله‌رق نصل
مقاومت ایده‌بیلیرز ؟ بنم رأیمه قالیر ایسه بالعکس

ممكن اولدیغی قدر دها طوپ گتیرتملی . محاصره‌دیه
او صورتله وكمال شدتله دوام ایتملیدر . » دیمكله
عمومك رأیی بونك اوزرینه قرار ایلدی . قلعه‌نی
گرمی تمام ایله دوگمگه باشلادیلر . حتی گونده
ایكی بیكدن زیاده گله آتارلر ایدی . تعدد
ضرباتلریله قلعه‌نك دیوارلری علی العموم یرله برابر
اولەرق شهرك اطرافنده طوپراق یغنلرندن بشقه
استحكام دینمگه صالح بر شی قالمامش ایدی . هله
شهر ایچنده‌كی خانه‌لرك تملرینه وارنجیه قدر
كافه‌سی سوكلمش ایدی . غزات اسلام ینه ذره
قدر فتور گتورمدیلر . گوندز آچیلان گدكلری
گیجه‌لری سپد پارچه‌سی و اثواب یرتیغی ایله
طولدیرمغه چالیشیرلر ایدی . دشمن بو حالی حس
ایدرك گیجه‌لری دخی آتشك آرقه‌سنی كسمگه
باشلادی . ینه عساكر عثمانیه‌نك غیرتنه فتور
گلمدی . ینه هركس گله ، قورشون آراسندن
سكندرك ، طوپراق یغنلرینی ممكن اولدیغی قدر

رخنه‌دن بری طوتمغه الدن گلان اقدامی صرف ایدرلر ایدی . خصمین آراسنده بوکشاکش دوام ایتمکده ایکن قلعه‌نك باروتی توکنمك درجه‌سنه گلیگله، غازی حسن پاشا مرحومی نهایت درجه‌ده تلاش آلمش وَاوقدر مکانتیله برابر بو بابده راست گلدکلری معتمدلرندن تدبیر استمگه باشلامش ایدی . قلعه دیزداری کیفیتی خبر آلنجه مرحومك حضورینه گیدرك جبخانه‌ده دشمن زماننده‌ن قالمه برخیلی کهرچله وَکبریت موجود اولدیغنی وَبونلردن قلعه‌یه قیامته قدر کفایت ایده‌جك بارود یاپیله‌بیله‌ جگنی خبر ویرمگله، عسکر آره‌سنده باروت یاپمق بیلیر آدم تحریسنه باشلانلدی . همان او گون بشنجی آغا بلوگنده بولنان یکیچریلردن [اوزون احمد] میدانه چیقارق عجمی اوغلانی ایکن بارود دستگاهنده خدمت ایتدیگی جهتله او ایشده ملکه‌سی اولدیغنی وَکبریت ایله کهرچله موجود اولنجه فندیق وَیا سگود آغاجندن کمور

یاقیله‌رق، آنکاه باروود اعمال ایتمك قابل اوله‌جغنی خبر ویردی . قلعه‌نك اطرافی ایسه تمامیله سـكودلك ایدی . همان غازی مرحومك امری اوزرینه اوزون احمد معیتنه لزومی قدر آدم تعیین اولندی ، بونلر کوتوکدن هاون پیدا ایتدیلر ، کمور یاقدیلر ، هرکون قلعه‌یه لزومی اولان بارودی یتشدیرمکه باشلادیلر .

فائضی دیرکه : « قنیره محاصره‌سی صحیحاً مثلی کورلمامش بر غریبهٔ روزکار ایدی . بز

« بیری کیدر بری کلیر اولدی بلالرك ! »

سرینی آنده تمامیله مشاهده ایلدك . بارود غائله‌سی هنوز بر طرف اولمش ایدی‌که پاشانك کیلارجیلك خدمتنده بولنان مجار کوله‌لرندن [خندان] وَ[کنعان] نامنده ایکی دلی‌قانلی بر کیجه قلعه‌دن فرار ایدرك ، دشمن اردوسنه دخالت ایلدیلر ؛ وَ مرتد اولدیلر . بو خبر قلعه‌ده شایع اولنجه شمدی‌یه قدر ایدیلان تدابیرك کافه‌سی ثمره‌سز قاله‌جغنی وَکوله‌لر

قلعه‌نك حالنی تمامیله دشمنه خبر ویره‌جكلرندن؛ اعدانك قلعه‌یی محاصره‌ده ثبات واصرارلری قات قات زیاده‌لشه‌جگی وهلةً خاطرلری تخدیش ایتمكله هركسه بر یأس تام مستولی اولمش ایدی. امرای عساكر برز ایكیشر طوپلانه‌رق جمعیتله پاشای مجاهدك مجلسنه گیتدیلر. گوكللرینه دوشن خوف وتلاشی كمال سوز وگدازله بیان ایتدیلر. پاشای غازی بر معتادینه هیچ فتور گتورمكسزین یالكز «بن آنك چاره‌سنی بولورم» وعد مختصری ایله دفع مجلس ایلدی.

مگر بز عاقبت كاره منتظر اولوب طورر ایكن پاشا چیت طرفنه معتمدلرندن بر قاچ كشی ارسال ایله ایكی اسیر طوتدیرمش. فقیر حاضر اولدیغم حالده اسیرلری جلب ایله «بزم طرفدن اردوكزه ایكی آدم گوندرلمش ایدی. نه اولدی. نه سویلدیلر. نه حالده‌درلر؟ طوغریسنی بیان ایدرسه‌كز سزه زوال یوقدر» یوللو استنطاقه باشلادیلر. اسیرلر گیدن

دلی‌قانلیلر ایمپراطور حضورینه چیقاردقلرینی و قلعه‌ده
برآز عسکر وار ایسه‌ده ذخیره پك آزالدیغندن
محاصره‌ده دوام اولندیغی حالده سهولتله فتح میسر
اوله‌جغنی سویلدکلرندن بحث ایتدیلر. بونك اوزرینه
پاشا ایله اعداملرینی اشارت ایتدی. مگر دها
اوّلجه قره‌عمر آغایه تعلیمات مخصوصه ویرمش ایمش:
مومی‌الیه اسیرلری «بن اولدیریرم» دیه‌رك جلادك
الندن آلیر. مأمور اولدیغی اوزره «بن ده سزدنم.
بوندن اوّل اله گیرن اسرایی دخی بن قورتارمش
ایدم. سزی ده جلاد الندن قورتارمق ایچون آلدم
جنس وملتمه باری بوقدرجق بر خدمتم سبقت
ایتسون پاشا کوله‌لری مخصوص قاچردی. مرادی
قلعه‌نك ذخیره‌سزلگنه و عسکرك آزلغنه ایمپراطوری
اقناع ایدرك، اردوگزی بوقیش بوراده آلی قومه‌قدر.
سردارایله خبرلشدیلر. هوالر بوزلدیغی گبی آنلر
سگتوار طرفندن هجوم ایده‌جك، پاشا قلعه‌دن
چیقاجق. سزی ایکی آتش آراسنده براقه‌جقلر.

خبریکز اولسون ! بوقلعه‌ده قوجه بر اردو ایله بر
ییللق ذخیره، مهمات موجوددر . مجارلر دخی ترك
عسکریله متفقدر . هر کیجه نوبتله قلعه‌نك امدادینه
بیك کشی گوندرییورلر . » دیدرك و بر معتاد الدرینه
براز خاص اتمك ویررك گویا خفیاً صالیویرر .

اسیرلر اردویه گیده طورسون پاشای مدبر
سرداره شو مآلده بر عریضه یازار :

« بعد الاقلاب .... بوندن اقدم گوندردیگم
معروضاتده عسکر و ذخیره‌مزك کثرتی و باروده‌مزك
براز آزالمش ایسه‌ده دشمندن قالان کبریت و کهرچله
ایله آنك دخی اعماله چاره بولدیغمزی بیان ایتمشدم .
مجارلرله اتفاق ایتدك . آنلرله خبرلشه‌رك تعیین
اولنه‌جق وقت مناسبده اردوی همایونك بو طرفه
کمسنه قرار ویرلدی . واسطهٔ مخابره اولمق ایچون
کوچکدن بری اولادگبی بویوتدیگم خندان و کنعان
بنده‌لرینی فراری صورتنده ایچلرینه گوندردم . ایمرا ـ
طوره کندیلرینك بابالری دیننه عودت ایتدکلرینی ،

قلعه‌ده ذخیره وَعسکر اولمدیغنی، حاصلی بگنـدیگی
یالانی سـویلیه‌جکلر . وَمجارلرك رأی وقراری‌نی
طرف عاجزانه‌مه بیـان ایلیـه‌جکلردر . دشمنی
اینان‌دملرینه امید وارم . همان ذات والای سردار
اکرمیلری وقت مرهونده یتشمگه مهیا بولنگز !
ایلروده خندان وَکنعاندن نه‌خبر آلیرایسه‌م عرض
ایدرم . باقی فرمان ..... »

مکتوبی یدیمین اجرا آتی حکمنده اولان مجاهد
مشهور قره‌بچه‌یی جلب ایله دشمن اردوسنك کوزه
کورینه‌جك بریرینه براقه‌سنی امر ایلر .

قلعه‌دن عمر آغانك قویویردیگی اسیرلر ماجرایی
ایمپراطوره نقل ایتدکلری صره‌ده قره‌بچه‌نك دخی
همان او گیجه تبدیل قیافتله اردویه گیره‌رك ماتیوشك
چادری جوارینه براقدیغی مکتوب معهود ایمپراطور
حضورینه کتیرلدکله روایت واقعه ایله مال مکتوب
بربرینی تأیید ایدنجه کوله‌لرك جاسوس اولدقلرینه
دشمن عنـدنده هیچ شبهه قالماز . ایکیسـنی دخی

جلب ایدر . « قلعه‌ده بر آدم بارود یاپارمش
صحیحمیدر؟ » دیه‌صورارلر . چوجوقلر صحتنی اعتراف
ایتمکله ایمپراطور « یاسز قلعه‌ده بارود یوقدر »
دیمش ایدیکز نه‌ایچون کلدیککز آکلاشلدی » سوزیله
ایکیسنی دخی اعدام ایتدیرر . قاضی درکه :

« برصباح موسمی عمر آغا ایله برابر حصاردن
« دشمنك حالنی سیر ایدرکن متریسه طوغری برقاچ
« کشی کلدیلر . منظره‌مزده ایکی باش دیکدیلر .
« [حسن پاشا ایشته جاسوسلریکك کله‌سی ،
« سرداره کوندردیکك مکتوبده طوتلدی] دیه
« مباهاته باشلادیلر . دشمنك بوغفلتنی کورنجه
« قلعه‌ده بولنان سائر مجاهدلرله برابر بی اختیار
« کولشدك . وغیرتی تدبیرینه معادل وتك باشنه
« بر اردویه مقابل اولان اویله بردستور کاردانك
« رفاقتنه دوشدیکمز ایچون جناب حقه بیوك بیوك
« تشکرلر وپاشا مرحومه کمال خلوص ایله دعالر
« ایلدك . »

پاشای غازی هرکوچك امارددن بربیوك تدبیر
چیقارمق وَ طوتدیغی دسایسی سرحدّ امکانه قدر
گوتورمك شانندن اولان دهاة روزگاردن اولمغله؛
مقدکی مکتوب حیلهسندن حاصل اولان استغنا۔
ده‌یی تضعیف ایتمك عزمنه دوشه‌رك، سردارِه بر
دیگر مکتوب دها تحریر ایتدیردی . شومآلدهکه :
«سکتواره تشریف بیورلمش . قدومکز مبارك
اولسون ! بزه ارسال اولنان آغاجلر ایله برابر اوچیوز
اللی یکیچری وَیوز بیك آلتون وَیوز قنطار بارود
وَسکسان قنطار قورشون وَیوز قنطار پکسماد پازار
ایرتسی گیجه‌سی صباحه‌یقین دشمن گورمکسزین قلعه‌یه
بالسلامه داخل اولمشدر . لطف بیورمشسکز .
فقط احتیاجمز یوق ایدی . زیرا بر ییللق ذخیره
وَبارودمز موجوددر . عسکرمزده مقدار کفایه‌دن
زیاده‌در . اصل نیازمز بودرکه گله‌جك پازار گونی
بزم اسکندر کتخدایه اون بشبیك قدر فدائی عسکر
اعطاسیله ارسال بیورکز . سحر وقتی بو طرفه

ایرشسونلر . ذات دولتکز راحتسز اولمیکز . مجار بکلری اسکی دوستلریمزدر . کندیلریله اتفاق ایلدك . پازارگونی صباحلین بزایچردن چقاجغز . آنلرده طیشاریدن چالیشه‌جقلر . اسکندر کتخدا دخی سگتوار طرفندن گلیر ایسه دشمنی برباد ایده‌جگمزه امید وارز . اردولرینك اطرافنده خندق یوقدر . انشاءالله فرصت بزمدر . خیر دعادن فراموش بیورمیکز .

بوندن اقدم ایمپراطوری برفرصت دوشیره‌رك اعدام ایچون ایکی آدم گوندرمش ایدم . بیچاره‌لر اله گیرمشلر . شهید اولمشلر . یرلرینه دیگر ایکی مناسب آدم تدارك ایتدم . گوندردم . مأمولدرکه بونلر ایمپراطوره ظفر بولورلر . واویله خصم قویدن دولتمزی خلاص ایدرلر . باقی فرمان .... »

اوصرده‌ده قره بچه‌سردار اردوسنده بولندیغندن . پاشا عمر آغادن لسان بیلیر مناسب بر آدم ایستدی . سرحد غازیلرندن عثمان نامنده برینی عمر آغا توصیه

ایتمکله پاشای غازی تنهاجه یاننه چاغردی . الینه یوز
آلتون ایله آلتی بیك آقچه‌لك برتیمار احسان ایلدی.
فرنك قیافتنه گیره‌رك دشمن اردوسنه کیتمسنی وتهیئه
ایتدیگی مکتوبی برمناسب یره براقمسنی توصیه
ایتدی . آندن صکره عثمانی خلق ایچنده حضورینه
جلب ایله « سنی سرداره گوندره‌جگم . واصل
« اولنجه قلعه‌نك حالی مکدر اولدیغنی سویله .
« دشمن بوزاده قشلامق تدارکنده‌در . بش اون
« گونه‌قدر یتشمزلرایسه حال مشکل اولور . اگر
« مکتوب صورارایسه دشمن النه گیرمك قورقوسندن
« ویره‌مدك ، بوراسنی شفاهاً بیان ایت . شاید
« طوتیله‌جق اولورسه‌ك کندیگی آلتی بیك غروش
« قدر بدله کس . اوپاره‌یی ویرز ، سنی قورتاریرم . »
« دیه‌رك گوندردی .

فائضی درکه : « مگر عثمان مأمولك فوقنده
« غیرتلی برغازی ایمش . پاشادن آلدیغی امر
« اوزرینه همان اوگون چیقـار . مکتوبی بریرده

« براقمغـه قناعت ایده‌مز . دشمن قره قوللرندن
« مخصوصاً کچمکه چالیشیر . برسولتاتله جعلی اوله‌رق
« منازعه‌یه طوتوشور . مکتوب جیبنده بولندیغندن
« چیکننی برمعرفتله اوغراشدیغی سولتاته قاپدیرر .
« کندی غایت چویك بردلی قانلی اولمغله منازعه
« میداننده قاچار . سگتوار یولنه طوغری گیدر .
« گیجه ایریشنجه اورمانلر آراسندن ینه گلیر . قلعه‌یه
« داخل اولور . گلوب ده برتفصیل کیفیتی پاشایه
« بیان ایتدیگی زمان مجلسنده حاضر ایدم . غازی
« مرحوم فوق الغایه ممنون اولدی . وَبو اثر مهارتنك
« ظهورندن صکره عثمانی خواص منتسبیندن عد
« ایدرك بردها یانندن آیرمدی .

سـولتات ایسـه چیکنی قاپدیغی گبی جیبنی قارشدیرر ، مکتوبی بولور کمال مسرتله ایمپراطوره گوتورر . ایمپراطور یانته ترجمان دعوت ایدر . مکتوبی النه ویرر . ترجمان ورقه‌یه برکرّه گوز گزدیردکدن صکره بومکتوبك حسن پاشا طرفندن

سرداره كوندرلديكنى وايچنده پك مهم مواداولديغى جهتله ميدانده اوقونمسى جائز اولهمه‌جغنى ايمپراطوره بيان ايلديكندن . چادرى خلوت ايدرلر . مكتوبى اوقورلر . معانى ايمپراطوره فوق الغايه موجب دهشت اولهرق متيوشى ومحرم خاصى اولان وزراسنى دعوت ايدر . مذاكره‌يه باشلارلر . نهايت عمر آغا اسيرلرله هرنه گوندردى ايسه جمعيسنك صحيح چيقديغنه وسردار كلمزدن اوّل اردونك اطرافنه برخندق چويرمك لازم كله‌جگنه قرار ويررلر . وگويا بومكتوب الرينه كچمامش اولسه حالنرى پك مشكل اوله‌جقندن آينلرى اوزره پاپانك همت روحانيه‌سنه بيوك بيوك تشكرلرله برابر مكتوبى طوتوب گتيرن سولتاته دخى پك زياده اكرامله . التفاتلر ايدرلر .

برى طرفدن پاشاى غازى وقعه‌نك تفصيلاتنى خبر آلنجه مكتوبك دشمنجه حاصل ايتديكى تأثيراتى اوگرنمك ايچون مناسب جديدى اولان عثمانى برقاچ غازى ايله مأمور ايتدى . گتديلر ،

قلعه جوارنده ایکی اسیر طوتدیلر . حضورینه
گتیردیلر . پاشا بونلری « ایچکزده بزم چوق
دوستمز واردر . حالکزدن تماميله خبردارم . اگر
یالان سویلرسه‌کز سزه اشدعقوبتله جزا ایدرم »
مقدمه‌سیله استنطاقه باشلایه‌رق اردودن حوادث
سؤال ایتدی . اسیرلر مکتوب قضیه‌سنی ، اردونك
اطرافنه خندق چویرمك ایچون دلّال ندا ایلدیگنی
ومجارلرك چادرلرینی براقه‌رق اطرافه طاغلدقلرینی
خبر ویردیلر . پاشا مجارلرك فرارینی ایشیدنجه
سروروندن آغلامغه باشلادی . فقط درعقب طرزینی
تحویل ایله دسیسه‌سنك تأثیراتندن بردسیسه دها
اختراع ایدرك . مجارلرك گویا کندیله متفق اولدقلرندن
طولایی گتدکلرینه پك زیاده ملال ایلدی . بوحوادثه
اینانمیه‌جق اولدی . تکرار تکرار اسیرلری استنطاق
ایتدی . مجار چادرلرینك یغما اولندیغنی کندی
گوزیله گوردکلرینی متعدد یمینلرله تأمین ایدرك
سویلدیلر . پاشا اختیار ایتدیگی جعلی حدتله

« كتيردكلرى قره خبره مكافاةً » بونلرى اعدام ايديكز ! » ديه‌رك حريفلرى جلاده تسليم ايلدى .

قره عمر آغا بر معتاد اسيرلرى جلاد الندن قورتاردى . مجار سايسلرينك آراسندن كچردى .

« ايمپراطوره بندن سلام ايدك ! مجارلر اردودن « طاغلديلر ايسه‌ده بوجوارده‌درلر . حتى گورديككز « عسكر آنلرله گلدى . مكتوبى گوتورن آدم « قاچمش ، البته كيفيتى سرداره خبر ويرر . ينه « اسكندر كتخدانك وبلكه مجارلرك فرارينه بناءً « بالنفس سردارك گلسى مقرردر . غافل بولنمسونلر» سوزلريله اسيرلرى فرار صورتنده صاليويردى .

حريفلر اردولرينه گيدرك گوردكلرينى عرض ايتديلر . ايمپراطورك تلاشى برقات دها مزداد اولدى . عمر آغايه خيردعالر ايلدى . وماتيوشله بالمذاكره سردار يتشمه‌دن قلعه‌نك ضبطنه چاره اولمق اوزره ياپدقلرى خندقك كنارينه بر ايكى گونك ايچنده اوتوز بش قدر طابيه انشا ايدرك

قبرهٔ اوزرینه گیجه‌لی گوندزلی بش آلتی بیك گله آتمغه باشلادیلر .

قلعه ایله اردو بودرلو مبارزات وتدابیر ایله استحصال غلبه‌یه چالشمقده اولسون. بری طرفدن قره‌بچه اقولکی مکتوبی دشمن اردوسنه براقدقدن صکره طوغریجه سگتواره گیدر واوراده بولنان یکیچری اوطه‌باشیلرینی یاننه آله‌رق سردار اردوسنه عزیمتله یمشجی حسن پاشانك حضورینه چیقار ، قلعه‌نك حالی مکدر اولدیغنی وامداد اولنمدیغی صورتده قبرهٔ الدن گیتدکدن بشقه گرك ساحل وگرك اردوجه پك بیوك محظورلر توجه ایلیه‌جگنی بیان ایدر . بونك اوزرینه سردار اردوده بولنان امرایی حضورینه جلب ایله قبره‌یه امداد ایچون چاره تحرّی ایدر ایکن جلالی بوزندیسی بر طاقم حشرات ینه سفر وقتی کچدیگندن وهوانك برودتی جهتیله عسکر سوقنك امکانسزلغندن بحث ایتمگه باشلایجه یمشجی حسن پاشانك نخوت جبلیه‌سی

حرکت ایدرك عموم عسکر تخلف ایتسه بیله کندیسی دائرەسی خلقیله قنیرٔەنك امدادینه گیدەجگنه یمین ایلدی . عسکری چارەسز اتباع ایتدیلر .

سردار اردوسنك سگتواره یتشدیگی صرەده ایدی‌که قنیرٔه طرفلرنده برشدتلی صوغوق ظهور ایلدی وَ — اوچ آیدن بری هواده برپارچه بلوط گورلمامش ایکن — بردن برە سیل بلاگبی یاغمور یاغمغه باشلادی . همان او گون آقشام اولنجه برودت برقاتدها تکثر ایدرك یاغمور قاره تحوّل ایله اوچ گون، اوچ گیجه آرقەسی کسلمدیگندن، دشمن عسکری کوبکلرینه قدر قار ایچنده قالمشلر ایدی . بونکله برابر ینه غیرتی الدن براقمدیلر . بالعکس مصیبتلری زیادەلشدکجه آنلرده اقدامی زیادەلشدیردیلر . آتشی بردرجه تزیید ایتمشلر ایدی‌که فائضینك قولنجه « گویاکه کثرت برودتدن طوپ آتشیله ایصنمق ایسترلر ایدی . »

بوصره‌ده سردارك دخی سگتواره گلدیگی آرالرنده شایع اولمغله وَ برودت گتدجکه زیاده‌لشه‌رك ال آیاق طوتمقدن قالمغله. عسکر طاقمی گروه گروه فراره یوز طوتدیلر . ایمپراطور برطرفدن فراریلری اعاده‌یه چالیشیر وَ برطرفدن دخی طوپ بارگیرلرینی ــ مقدّما پاشانك تدبیری ایله طاغیلان ــ مجارلر گوتورمش اولدقلرندن طوپلری نقل ایتمك ایچون حیوان تداركیله اوغراشر ایدی .

پاشای غازی طوتدیغی اسیرلردن بو حالی خبر آلنجه غزات آراسنده اڭ زیاده معتمدی اولان عمر آغایی اوچ یوز فدایی ایله دشمن اردوسنی باصمغه مأمور ایتدی . قاضی دیرکه : « مرحوم « درویش مشرب بر ذات اوله‌رق، ادّخار امواله « هیچ بر وقت رغبت ایتمدیگی گبی، گرك كنده‌« یسنك وَگرك معیتنده بولنانلرك خدماتنه مكافات « ایسته‌یه‌رك دولت علیه‌یه بار اولمغی دخی آداب

« عبوديته منافی عد ایتدیگندن، عمر آغایه حرکات
« فداکارانه‌سنه مقابل وعد ایده‌جك برمال بوله‌ـ
« مدیغندن، ودولتجه آنكچون برمسند استحصالنی
« استدعایه دخی قیشه‌مدیغندن کندی آرپه‌لغی
« اولان وداره‌سنك تعیشی آنك حاصلاتنه
« متوقف بولنان یچوی سنجاغنی مومی الیهه
« خدمتنك بدلنده توجیه ایتدیرمگه عهد ایتدی.»

عمر آغا مأمور اولدیغی اوزره‌پاشانك بایراغنی
النه وتعیین اولنان اوچ یوز یگیدی یانه آله‌رق ،
دشمن مترسلرینه طوغری بر هجوم گوستردی .
بونلر مترسه یاقلاشنجه قلعه‌دن ذاتاً مهیا اولان
طوپلری الله الله صداسیله دفعةً آتشلدیلر. دشمن،
اوزرلرینه یاغان گله‌لرك تأثیریله هرج ومرج
اولدیغی صره‌ده، عمر آغا برنجی مترسی باصه‌رق
آنده موجود اولان طقوز یوز کشی‌یی ایچلرندن
بر آدم قورتلامق شرطیله دفعةً قلیچدن گچردی .
ومترسده بولنان اون ایکی طوپ‌ایله آنلره کفایت

ايده‌جك قدر جبخانه‌يى ضبط ايلدى . ايمپراطور دشمن اردوسنك هيئت عموميه‌سنى برطرفدن طوپلرك آتشنى وبرطرفدن عسكرك خارجه هجومنى گورنجه چادرلرندن طشره چيقديلر . سگتوار يولنده برمناسب موقع طوتديلر . عاقبت حاله انتظاره باشلاديلر . پاشانك مرحوم بو اثر موفقيتى گورنجه خارجده بولنان غازيلرك امدادينه بش يوز يگيت دها گوندردى . كندى دخى صباح نمازينى قيله‌رق سگتوار قپوسنك اوست طرفنده قرار ايله گرك ميرى وگرك كندى خزينه‌لرنده نه قدر پاره موجود ايسه يانه جلب ايدرك ، اسير وگاه گتيرنلره ايثار ايتمگه باشلادى . دشمنك شاشقينلغى وخارجده بولنان سكز يوز دلاورك اقدامى بردرجه‌ده ايدى ، كه نعيمانك قولنجه پاشانك حضورينه يغيلان كله‌لر تخميناً اون سكز بيكه بالغ اولمش ايدى .

اوحالده پاشاى مجاهد وقعه‌يى برعريضهٔ

مخصوصه ایله سردار، بیلدیردکدن صکره، قلعه‌ده یالکز آلتی‌یوز کشی ترك ایدرك، عسکرك بقیه‌سنی یاننه استصحاب ایتدی. بالذات دشمن متریسلری اوزرینه یوریدی. دها پاشا متریسلره وارمه‌دن طوپجی باشی قره‌پچه قارشوسنه ورود ایله دشمنك قرق بش بیوك طوپی ضبط اولندیغنی اخبار ایلمشدر.

فأنضی مرحوم دیرکه: « سکز یوز کشینك « برقاچ متریسی باصمق واون سکز یکرمی بیك « دشمن اعدام ایلك وقرق بش طوپ ضبط ایتمك « کبی مآثر عظیمه‌یه موفقیتی اصحاب کزین زمانلرندن « بری مثلی کورلمامش برملحمهٔ کبرادر، که پاشانك « برکت خلوص نیتیله ظهوره کلمشدر. »

پاشا مرحومك هجومی اوزرینه همان اوکون متریسلرك کافه‌سی ضبط اولندی. ایمپراطور ایسه سکتواردن سردار اردوسنك ظهورینه منتظر ایدی. اطرافه کوندردیکی آدملر اوطرفدن کلیر کیدر

کیمسه اولمدیغنی خبرویرنجه حسن پاشانك دسایسنه آلدانوبده متریسلری ترك ایتدیگنه برندامت شدیده ایله پشیمان اوله‌رق، عسکرینی یاننه جمع ایله سواری وپیاده‌سنی درت‌قات اوزرینه ترتیب ایدرك، عساکر اسلام اوزرینه یاره‌لی قورد گبی بر شدتلی هجوم دها گوستردی .

پاشای مجاهد بوهجومك اماراتی گورنجه، گرك قلعه‌ده وگرك یاننده بولنان طوپلری دشمنك گله‌جگی طرفه حواله وغزات اسلامی برچوق مشوّق ومؤثر سوزلرله مجاهده‌یه تحریك ایدرك، مهاجملری بر متانت رستم پسندانه ایله قارشیلدیکه دشمن عسکری اسلام اردوسی ایله چارپیشیر چارپشمز قایه‌یه اورمش طالغه گبی، پراکنده وپریشان اوله‌رق گیرویه رجعت ایتدیلر . عساکر اسلام ایسه همان تعقیبه مباشرتله قنیزه صحراسنی انسان لاشه‌سندن براولو مزارستانه بگزتدیلر . ینه نعیمانك روایتنجه

اوگون پاشا حضورینه گتیریلان کلّه‌لر اوتوزبیگدن متجاوز ایدی .

پاشا بر طرفدن اسیر وَکلّه گتیرن غزاته احسان ایدر وَ بر طرفدن ـ دشمنك کثرتندن احتیاطاً ـ کندی طرفندن امر گتمدکجه چادیرلره گیرلمامسنی عسکره تنبیه ایچون اطرافه آدملر طاغیدر ایدی .

دشمن ایسه بو مغلوبیتیله چادرلرینه صوقیله‌رق ـ حیران حیران بر تدبیر تحریسیله مشغول ایکن، پاشا طوپچی باشی‌یی جلب ایله ایمپراطورك چادرینه گلّه ایرشدیرلمسنی اکیداً تنبیه ایلدیگندن، قره‌پچه همان قلعه‌یه عودتله شاهین طوپی بر آتشده، گلّه‌سنی تا چادیرك تپه‌سنه اوردردی . گلّه‌نك تأثیریله ایمپراطور توابعندن خیلی آدم تلف اولمش ایدی . بونك اوزرینه ایمپراطوری، امراسی بر آته بندیردیلر . وَ « ایش ایشدن گچدی . عثمانلی

کچد طرفلرینی ضبط ایدر ایسه بزه نجات ممکن دگلدر » دیه‌رك فراره سوق ایلدیلر .

او یوز بیکلرجه آدمدن مرکب اولان قوجه اردو ایسه، صحراده یولنی غائب ایتمش چایلاق آلایی گبی اوبك اوبك اوته یه بری یه طاغلمش ایدی .

ایمپراطور یوز کشی ایله آنجق جاننی خلاص ایده‌بیلدی . اردوسنده بولنان طوپلر، عموم جبخانه، عموم ذخیره، خزینه‌سی، تخت وتاجی یرلو یرنده قالمش ایدی .

پاشای مجاهد صلوة عصری ادا ایتدکدن صکره، عمر آغا ایله سرحد امراسندن مصلی بگی اوچ بیك کشی ایله دشمن اردوگاهنك ضبطنه گوندردی . وَ اعدانك کوکنی کسمدکجه چادیره گیرمك وَ غنیمت آلمقدن اجتناب اولنمسنی قطعیاً امر وتنبیه ایلدی. بونلری متعاقب قنیره جوارنده بولنان یوللرك هر برینه ایکی بایراق عسکر تعیینیله آهسته آهسته گتملرینی وَ دشمندن کیمه راست گلیرلر

ایسه قیرملرینی وَ آرقه‌لرنده آدم براقوب ایلرویه چکیرملرینی توصیه ایتمش .

بو صرده‌ده اقشام تقرّب ایتمکله پاشا مرحوم اوگونکی وقعه‌یی دخی سرداره اعلام ایدرك ، نمازی ادا ایتدکدن صکره ینه قلعه‌یه عودت ایلدی .

عمر آغا وَ موصلی بك فرقه‌لری یاتسو وقتی اردوگاهه واردیلر . وَاطرافی ضبط ایدرك بیوك بیوك آتشلر احراقیله وصوللرینی قلعه‌یه اخبار ایلدیلر .

ایرتسی گون صباح اولنجه پاشای مجاهد نماز وقتی قهرمان واری سوار اوله‌رق ، کمال دبدبه وسطوتله اردوگاهه عزیمت ایتمش ایدی . غازیلر نبریك ایچون ال اوپدیلر . کندی دخی جمله‌سنه خیر دعالر ایلدی . دیوانی صاوددقدن صکره ایمپراطورك اوطاغنه عزیمتله ایچرو گیردی . گوزدی‌که بری آلتون وَ بری گومشدن مصنوع ایکی قفس ایچنه برتخت عالی قورلمش ؛ قفسلرك هرپارمقلغی اوزرنده برر

مجوهر وار ایدی، که هر بری بر مملکت خراجی دکر ایدی . تختك اطرافنه قرمزی قطیفه اورتولی اون ایکی صندالیه دیزلمش ایدی، که هر برینك صاچاقلری انجو و صرمه ایله اورلمش ایدی . تختك پیشگاهنده آلتی ذراع طولنده غایت مزیّن ومصنّع بر یمك سفرهسی وار ایدی .

پاشا مرحوم بوطنطنهیی کورنجه شکرانهٔ فتح اولهرق ایکی رکعت نماز قیلدی . وحضاره خطاباً « بوقدر عجزمزله برابر بویله بر فتح مبینه مظهریتمز « مجرد جناب حقك عنایتی ورسول اکرم « افندمزك معجزاتی برکتیدر . خلوص نیتله « چالیشر وسرداره ــ ولو بنم کبی بر عاجز اختیاره « اولسون ــ انقیاد اولنور ایسه جناب حق « اسلامدن نصرتنی بروقت دریغ ایلمز » سوزلریله آغلایهرق، یانده بولنان مجاهدلری تحریص و تطییب ایتدکدن صکره، ایمپراطورك تختنه بر قلیچ اوردی، کچدی، اوزرینه اوطوردی. امرایی ده اطرافدهکی

اسكمله‌لره اقعاد ايله الك اوّل ايمپراطورك چادرينه كيمك‌لرك گيرديگنی استفسار ايلدی . اوچ يكيچری ايله، دزت سرحدلی ايلرو گله‌رك، بوخدمته كنديلرينك موفق اولدقلرينی عرض ايتديلر . پاشا مرحومك ايسه كرمی كرامتنه معادل اولدیغندن « بوچادرده جبخانه‌دن ماعدا نه قدر اشيا « وار ايسه سزكدر » ديه‌رك اويدی مجاهدی برلاقرديسی ايله آن واحدده كندينی دائره‌سيله برابر صاتون آله‌بيله‌جك قدر ثروته مستغرق ايلدی .

كندی چادرده اوتورر ايكن نائل اولدیغی غزای غرّاده الك بيوك معينی اولان قره عمر آغايه سبقت ايدن عهدی وجهله بچوی سنجاغنی توصيه ايله معيتنه اوچ بيك كشی ويره‌رك بوزغون دشمنك تعقيبنه مأمور ايتمشدی . بوفرقهٔ ممتازه گتديلر ؛ الك اوّل [پاوليت] كچيدنده دشمنك حدسز حسابسز يوك عربه‌لرينه راست گلديلر، كه جمله‌سی اموال

وارزاق ايله مالامال ايدى . يوكده خفيف بهاده آغير اولان اشيايى اغتنام ايتديلر . البيسه گبى ، ارزاق گبى ، آغير شيلره دونوب باقمغه بيله تنزل ايلمديلر . بونى متعاقب صوبى كچەرك ، دشمن عسكرينك دوكونديسنه هجوم ايتمكه باشلاديلر . هانكى فرقەيه تصادف ايتديلر ايسه همان بايراقلرينى آتوب اوكلرندن قاچرلر ايدى . نفرات وَ آحاد ناس مقولەسندن ماعدا يالكز ضابطان ومعتبراندن آلتى بيك دشمن تلف ايلديلر . طوتدقلرى اسيرلرك ايسه عددينى جناب حقدن بشقه كيمسه بيلمز ايدى .

طوتيلان اسيرلره سبب انهزام صورلدقجه حسن پاشانك سرداره گوندرديكى كاغد الله گيردكدنصكره درونلرينه برخوف مستولى اولديغنى وَگوزلرينه خيالات گبى يشيل باشلى تركلر گورينەرك قلعەدهكى عسكر اوزرلرينه هجوم ايتدكجه آنلرك دخى برابر هجوم ايتدكلرينى سويلرلر ايدى .

(بو روايتك نقلنده فائضى و نعيما وَ پچو متفق ـ الكلمه‌درلر .)

پچويلينك عمر آغادن نقل ايتديگنه گوره ذكر اولنان فرقه دشمنى تعقيب ايدر ايكن اوته‌ده بريده بريره جمع اولمش برطاقم عسكر گورزلر ايدى . كه كنديلرينه تعظيماً جمله‌سى بردن اوتوزدقلرى يردن قالقارلر . باشلرندن شابقه‌لرينى چيقاريرلر ايدى . عساكر اسلام ايسه مغلوب اولدقلرى مروت ومرحمت جليله‌لرى اقتضاسنجه زبونكشلكه تنزل ايتميه‌رك ، او مقوله عجزدىٔ حاللرى اوزره ترك ايدر واينروده دينج دشمن تحريسنه گيدرلر ايدى .

بو ملحمهٔ كبرادن غزات اسلامك فرداً بعد فردٍ نائل اولدقلرى خزائن غنيمتدن ماعدا ، يالكز ميرى ايچون قرق ايكى پاره بيوك وَ بيكه يقين كچوك طوپ وَ خمباره ايله بش شاهى ضربزن ، يوز اون درت بيك تفنك ، اون قدر كولنك ، براوقدر چاپا . گوزه‌ك ، اللى قدر مكمل اوطاق ، اون بيكدن زياده

عادی چادیر وَحدسز حسابسز طبل وعلم وَصندوق
وَعربه وَقلعه‌ده بولنان اهالی وَعسکری برسنه‌داره
ایده‌جك ذخیره وَمهمات ضبط اولنمش ایدی . حسن
پاشا مرحوم بتون اردو ایله ایکی آی گیجه گوندز
چالیشه‌رق ذکر اولنان غنائمی قلعه‌یه آلمغه کوچ
حال ایله موفق اوله‌بیلدی .

غازی مرحوم ایشلرینی اکمالدن صکره
[شقلویش] ده سردار ایله ملاقات ایدرك هرنه
عرض ایتدی ایسه قبول ایتدیردی . یالکز
تشجیع حسن پاشا « سنك گبی مجاهد بر ذاتك
« آرپه‌لغی نصل بشقه‌سنه ویره‌لم » سوزیله پچوی
سنجاغنی عمر آغایه توجیه ایتمك ایستمدی . یرینه
کوستندیل سنجاغنی تکلیف ایلدی . پاشا ایسه
عنقا مشربانه بر استغنا اظهار ایدرك « بن پچوی‌یی
« عمر بنده‌گزه توجیه ایتدم بکا آرپه‌لق لازم
« دگل . اگر عرضم رد اولنور ایسه منکسر
« اولورم . کوستندیل سنجاغنی‌ده قنیژه غزاسنده

« خدمتی سبقت ایتمش بر بنده‌گزه ویرمك مراد
« دولتکز ایسه مصلی بك اویله بر احسانه لایق
« اولمشـدر » دیه‌رك طلبنده اصرار ایلدیگندن،
بچوینك عمر آغایه وکوستندیلك مصلی بگه توجیه
امرلری یازلدی . وقنیژه‌ده محصور قالان سائر
غازیلره بشر آقچه ترقی احسان اوله‌رق. استحصال
ایتدکلری غنیمت عظیمه‌نك اوزرینه بویله بر احسانه
مظهریت کماة مجاهدینك مسرت و غیرتلرینی قات
قات مزداد ایلدی . یمشجی حسن پاشانك انهزامی
واستونی بلغرادگبی قوجه بر قلعه‌نك استیلایه
دوشمسی خبرلری استانبوله عکس ایتمکله، گرك
سرای همایون وگرك دیوان دولت بر ماتم شدید
ایچنده ایکن، حسن پاشانك موفقیت جایله‌سی
بشارتی گلنجه، اودرجه‌ده شوق وسروری موجب
اولمش ایدی،که بیاغی پای تختده هر خانه بر عالم
شهر آیین حکمنه گیرمش ایدی .

عواطف سلطنت سنیه‌دن غازی مرحومه

بو خدمته مكافاةً رتبهٔ وزارت توجيه اولنـدی .
خطّ همايون ايله وزارت توجيهی قانون عثمانيجـه
معتـاد دگل ايكن، پاشـانك قدرينی تبجيلاً انواع
التفاتی حاوی برده خط گوندرلدی .

بو خط تاريخ عثمانيده مثالی پك نادر گوريلان
تلطيفنامه‌لردن اولەرق، سرای همايونك درجهٔ ممنونيتنه
دلالت ايلديگی ايچون عينی زيرده نقل ايلدك :

« الحمد لله الّذی فضّلنا علی كثير من عبـاده .
« المؤمنين ، وفوّض الينا مقاليده مصالح المسلمين ،
« والسلام علی سيد المرسلين (امابعد) سنكه قپيه
« بگلر بگيسی اختيار قولم ومدبّر وزيرم حسن
« پاشا سن! بو سال فرخنده فالده رهنمون اقبال توفيق
« ذی الجلال ، امّت محمديه ياور اولوب ، ايلديگك خدمت
« سدّهٔ عليايه عرض اولنوب ، سعی بيدريغك مشكور
« ونامك نيك نامان دفتری سـلكنده مسـطور
« اولمشدر . بر خوردار اولەسك ! سكا وزارت
« ويردم ، وسنكله محصور اولان قوللرمكه ، مقتضای

« ترتيب سلطنت ايله معنى اوغللرمدر . يوزلرى
« آغ اوله ! ملحوظدن زياده چاليشوب جان وباشلرين
« دين اوغرينه وَ بزم يولمزده دريغ ايتمديلر .
« وَمقدور بشر اولان سعى جميلى گتوروب راه
« حقده عظيم چالشمشلر . آب و آتش آراسنده
« گاه غريق وَ گاه حريق اولمقدن پرهيز ايتميوب ،
« برج وبدنده تعيين اولندقلرى محلدن آيرلمامشلر .
« وَ گاه نبردگاهه چيقانلرى كفارى قاچيروب ،
« وَ جنكجيلرين قيروب ، يورويش ايلدكلرنده جيوش
« آهن پوشلرين گريزان وَاموال غنايمى ريزان
« ايتمشلر . بارك الله فيهم . بوندن بويله دخى سنك
« امرڭه رام اولوب ، هرنه خدمت تكليف ايدرسه‌ڭ
« اداسنه دقت واهتمام اوزره اوله‌لر . سڭا اطاعت
« وانقياد اوزره اولدقلرى بنم رضاى همايونمه
« سببدر . بو پند نامه‌مى غازى قوللرم محضرنده
« اوقويوب (اطيعوا الله وَاطيعوا الرسول وَاولى الامر
« منكم) معناى شريفنى آنلره بيلديره‌سين ! سنڭله

« محاصره‌ده اولان قوللريمه ويرديكك ويركو جمله
« مقبول همايونم اولمشدر . جمله‌كزى حق تعالى
« حضرتلرينه اصمرلدم . »

فائضى ديركه « بركون پاشا مرحومه كتدم .
چهره‌سنده اودرجه‌ده علامت ملال وار ايدى كه
قبرصده محاصره‌سنك اك مخاطره‌لى زمانلرنده بيله
كنديني اوكوننك اونده برى درجه‌سنده محزون
كورمامش ايدم . بو حالنى نعوذ بالله تعالى درسعا-
دتجه بر وقعه حدوثنه حمل ايتدم . سبب كدريني
صوردم . جوابنده « دها نه اوله‌جق ! قبرصده
« ايتديكمز جزؤى بر خدمته مقابل بزه وزارت
« ويرمشلر . وخطّ همايون كوندرمشلر . حالبوكه
« قانونى سلطان سليمان مرحوم مقبول ابراهيم
« پاشايى تفويض تام ايله وكالت مطلقه‌سنه تعيين
« ايتديكى زمان يدينه يالكز برمنشور اعطا
« ايلمشيدى . پياله پاشا مرحوم سلطان سليم
« حضرتلرينك دامادى بولنديغى و محاربات بحريه‌ده

« كافۂ ملوك نصارانك دونانملرينه غلبه ايتمك
« وَساقيز فتحنه نائل اولمق گبی برچوق موفقيتلری
« گوزلديگی حالده، كنديسنه وزارتی چوق
« گورمشلر ايدی . خليفۂ اسلامك خطّ همايونی
« قنيرہ محاصرەسی گبی خدمات جزؤيەيه مكافات
« اولمغه باشلادی . وَدولت عليەنك وزارتی بنم
« گبی قوجەمش فرتوتلره قالدی . بوڭا تأسف
« ايتميەيمدە نەيه آجيديم ؟ » ديمشيدی .

« مرحومك شان سلطنته اودرجه رعايتی وار
« ايدی، كه تلطيفات دولتی كندی نفسندن بيله
« قصقانيردی . حاصلی بز زمانمزده اودرجه شجيع،
« اودرجه دقايق حربه واقف، اودرجه مدبّر،
« اودرجه كريم، اودرجه غيور، اودرجه حليم،
« وَبوقدر مكارم اخلاقيله برابر اودرجه متواضع
« برذات گورمدك . »

رأی عاجزانەمزه قاليرسه فائضی‌نك حسن
پاشا مرحوم حقنده اولان مدايحی مع زيادهٍ

شایسته‌در. خصوصیله غازئ مشارالیه شمدیکی گبی، فن حربك ترقیدار اولدیغی برزمانده بولنمیه‌رق، استعمال ایتدیگی بونجه دقایق عسکریه وَوسایل حربیه‌یی کندی تجاربندن استحصال ایتمش ایکن، نائل اولدیغی مظفریت جلیله‌یه دائر عالمك تواریخ عسکریه‌سنده الڭ شانلی برنام براقان اعاظمدن معدود اولمق لازم گلیر.

مع مافیه بوخصائل علیای عسکریه‌یی ملتزِمك مشهود اولان ذوات معدوده‌سنه منحصر ظن ایتاملیدر. چونکه افراد ملت تابع اولدقلری دین مبین محمّدی اقتضاسنجه امر جهادده بذل مقدوری سرمایهٔ سعادت دارین بیلدکلری گبی، طبعاً دخی شجاعت مفرطه وَاطاعت مشروعه وَجفاکشلك وَسلاحشورلق وَغیرت وثبات گبی، عسکرلگه لازم اولان مزیاتك کافه‌سنی جامع اولدیغندن وَخصوصیله دمبدم کمالات ومعرفتی ترقیدار اولان مکاتب شاهانه وَاردوی همایونلرڭ

تحصیل و تجربه‌ده حاصل ایتمکده اولدیغی ملکات
راسخه جیتاریله شجاعت عثمانیه‌یه معلومات عسکریه
ایله بر قات دها قوّت گلدیگندن، قنیرثه سردار
وَمحافظلرندن ظهور ایدن خوارق عادات شمدیکی
ضابطان و نفراتمزدن دخی ظهور ایده‌جگی وَ دائما
ظهور گلدیگی عسکرمزك حالنی بیانلرجه امور
بدیهیه‌دندر . هرنه قدر عسکر دگلسه‌کده او صنف
عالیدن ظهور ایتمکده اولان بونجه ضابطانك
نه قیمتده بر طاقم اصحاب کمال اولدقلرینی لایقیله
تقدیر ایلدیکمزدن وَسایهٔ معالیوایهٔ جناب پادشاهیده
عسکرلگك هر جهتجه ابدال بیورلمقده اولان
اقدامات جلیله وَترتیبات نظام پروزانه آلایلرده
دخی ضابطان یتشدیرمکده وَ نفراتك قابلیت
مجاهدانه‌سنی بر سرعت فوق العاده ایله میدانه
چیقارمقده فوق المأمول بر تأثیر بلیغ گوسترمکده
اولمسنه نظراً، خصائل جلیلهٔ عسکریه‌مزك گوندن

گونه تأسس وترقی ایده‌جگنده وَاسلاف عظامدن
شهرت جلادتلری و ولوله انداز جهان اولان
قهرمانلرك حالنه هیچ بر وقت غبطه وتحسرله
باقدیرمیه‌جغنده شبهه یوقدر .

تم

مطبعهٔ ابو الضيا

کتابخانهٔ ابو الضیا

(کمال بکك)

عرفان پاشایه مکتوبی

[مؤاخذات ادبیه‌یی شاملدر .]

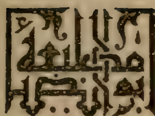
برنجی طبعی

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

قسطنطینیه

١٣٠٤

مطبعهٔ ابو الضیا

(کمال بك)

عرفان پاشایه مکتوبی

(مؤاخذات ادبیەی شاملدر .)

دولتلو افندم حضرتلری !

انتساب دولتلرندن بهره‌یاب اولمق شرفنه مظهر اولانلردن دکلسه‌مده حریت افکار اوزرینه مؤسس اولان اعتقاد عاجزانه‌مجه بیان حقیقت، معارفه و یا عبودیت احتیاجلرندن وارسته اولدیغندن، آداب قدیمه‌جه بو حرکتمك کستاخانه محمول اوله‌جغنی بیلمکله برابر، ملاحظات آتیه‌نك عرضنه جسارتدن بر درلو کندیمی آله‌مدم :

بر مدتدنبری غزته‌لرده مجموعهٔ عرفان پاشا

عنوانیله آثار برگزیدهٔ داورانه‌لرندن بر مجله نشر
اولندیغی گورمکده وَذات والای مشیرانه‌لرینك
مزیات شعر و انشا ایله اشتهار آرای کمال اولدقلرینی
بیلدیگم جهتله اثر دولتلرینك مطالعه‌سنی فوق الغایه
آرزو ایدرکن کثرت مشاغل، بو مقصدمه حائل
اولدیغندن، طولانی حقیقةً متأسف اولمقده ایدم؛
بر آز خالی زمان بولدیغم گبی مجموعهٔ سنیه‌لرینی مسار-
عتکارانه تدارك ایتدم؛ وَمشتاقانه مطالعه‌یه باشلادم.
نیاز عفو دولتلرینی مقدمهٔ مقال ایدرك شوراسنك
بیانه جرأت ایدرم، که دها دیباجه‌یی اوقور اوقوماز
آثار آصفانه‌لرینی شهرت شایعهٔ فضیلتلریله متناسب
بوله‌میه‌جغمه مع التأسف یقین حاصل ایلدم؛ چونکه
امور مسلمه‌دن اولدیغی اوزره ادبیاتك اساسی حقیقته
موافقت اوله‌رق، بر اثرده او شرط موجود اولمدقجه
تزیینات بدیعیه وَخیالات شاعرانه ایله اقسام ادبدن
معدود اوله‌بیلسنه امکان یوقدر.

افندمز ایسه دیباجهٔ دولتلرنده « برمدتدنبرو ترك

« جامهٔ حیات ایدن ارباب سخندن اکثرینك اثرلری قدر
« بیلیان وَیا مسلك اسلافه معارض اولان نورسیدگان
« اللرینه چوب ضایع اولدیغندمی .... » عبارەسیله
زمانمزده عالم نشریاته زینت بخش افتخار اولان وَاثرلرینی
خلقك نظر رغبتنه مقرون گورمك شرفنی احراز
ایدن طرز جدید ادب طرفدارلرینی قدر بیلمامك
وَ مسلك اسلافه فضولی معارض اولمق گبی ایکی
سیّئه ایله اتهام ایدیورمش اولملرینه نظراً تقلید
اسلافدن عبارت اولان طور معهودی التزام ایتدکلری
آکلاشیلیور . او مسلك مرده پسندانه‌ده ایسه
عرفان مجسم وصفنه بحق شایان بر تحریرك بیله
گوزل بر اثر میدانه گتیرمسنه امکان یوقدر ؛ دولتلو
[سامی پاشا] حضرتلرینك [رموز الحکمی] وَذات
والالرینك شو مجموعه‌لری [بو دعوایه] یقینیاتدن
ایکی دلیل صورتنده گوستریله بیلیر :

رموز الحکمك الڭ اعتنالی یازلمش یری اولان
[قصیدهٔ روحیه] ترجمه‌سنه امالهٔ نظر بیورلسون ؛

دها رنجی عبارەسنده معنا یوق ! حال بوکه او مقاله
شرقك اعظم حکماسی اولان وحتی معقولاتجه
جهانك هر طرفنده نه قدر افاضل ظهور ایتمش ایسه
جملەسنه مرجح طوتیلان قوجه [ابن سینانك]
غایت مشهور و معتبر بر اثرندن مقتبس اولیور. شاید
خاطر نشان آصفانەلری اولنامق واهمەسیله بحث
ایتدیگم عبارەیی زیرده عرض ایدییورم :
« زر بفت نگاه ذوی الابصاردن عری وحفی
« وادراك حقیقت وماهیتی عقول وافهام اولی النهایه
« ستیر وخفی بر ورقای علوی سریرتکه .... »
نور نگاهی صرمەلی قماشه تشبیه رنك آشنای
ادب اولانلرجه قبول اولنور شیلردن اولدیغی برطرفه
طورسون، گوزمز برینه (نظر قاشندن صویلمش)
استعارەسنك استعمالنده لطافت وملایمت دگل، حتی
عقله موافقت دخی یوقدر : چونکه نزد دقیقه دانیٔ
داورانەلرنده تعریفدن مستغنی اولدیغی اوزره برجسم
اچون عریانلق نظردن اختفایی دگل بالعکس

مرئیتی موجب اولمق طبیعی بولندیغندن ، گورنمز یرینه لباس نظردن صویلمشدر؛ دیمك مثلا بر آدمك وفات ایتدیگنی « دوای مماتی نوش ایتدی » عباره‌سیله بیان ایتمك قبیلندن اوله‌رق ، هیچ بر علاقه ، هیچ بر مناسبتله بلاغت وحکمته توافق ایتمز . هله طوپی سکز کلمه‌دن عبارت اولان « ادراك حقیقت وماهیتی عقول وافهام اولی النهایه ستیر وخفی » عباره‌سنده اوچ حشودن ماعدا معنادن دخی اثر یوقدر . بر شیئك ماهیتی عقله مستور اوله بیلیر؛ فقط ادراك فعلنك قوهٔ فاهمه‌دن مختفی اولمسنه دنیاده امکان متصورمیدر ؟ »

مساعدهٔ سنیهٔ آصفانه‌لرینه التجا ایله برابر ، برازده مجموعهٔ دولتلرندن بحثه اجتسار ایده‌جگم؛ ظن عاجزانه‌مه قالیر ایسه وطنك هرحال وکالجه امید استقبالی اولان نوظهوران عرفانیه قیمت ناشناس نظریله باقان بر ذات عالیقدرك مجموعه‌سی زیرده

برقاچ نمونه‌سنی ایراده متجاسر اولدیغم خطئیات ایله مالامال اولماق لازم گلیردی .

-- ١ --

« کیم اولسون ذات پاکك اولیو بدءعلت تکوین؟ »
« حبیبت سکا وصف گزیندر یا رسول الله ! »

بیتنی نصل موافق ادب عد ایده‌لم؟ مفخر موجودات صلی الله علیه وسلم افندمزك مسند جلیل لولاکدن شکایتلرینی اثما ایدر الده بر اثر وارمیدر؟ یوقسه خواجهٔ کائناته تعلیم حکمت ایتمکده قدمای ادبانك صلاحیتلری داخلنده‌میدر؟

-- ٢ --

« عروج سدره‌یه عسرتمی وارجسم شریفکه »
« سکا سلّم بونه طاق برینددر یا رسول الله ! »

نه دینك؟ معراج نبوی نردبانه‌می محتاج ایدی؟ اثر قدرینی بیلمز، نورسیدگان سوزلریله تحقیره تنزل

بیوز یلان بندگان دولتلرینك مسلك قدمایه
اعتراضدن شو بیت عالیٔ مشیرانه‌لرنده اولدیغی گبی
بر صنعت اوغورینه معنایی فدا ایده گلمك اعتیادنده
بولندقلرندندر .

سیدلرك . سعدالدینلرك ، وآنلره مقتدا اولان
ویا اقتدا ایدن بونجه اعاظم علمانك بلاغت واعجاز
قرآنی تبیین وقواعد ادبیه‌یی تعیین یولنده تدوین
ایتدكلری كتب متداوله میداننده طورركن ابن
هانیلرك ، انوریلرك ، غیر وجیه تشبیهلرینه ، صرف
بلاغته مغایر مبالغه‌لرینه تقلید ایتمك لازمدن گلمیور !
آره‌ده هیچ بر وجه شبه موجود اولمقسزین طبقات
افلاكی نردبانه بگزتمك ایچون بر معجزۀ كبرای پیغمبری‌یی
نردباندن چیقمق گبی بر حركت عادیه حكمنه تنزیل ایدن
آثاره ، شعر دیه‌میه‌جگز . ادبیات اسلامیه‌ده پیشوامز
اولان شعرای عرب دخی تشبیهه اعتبار ایدرلر
ایمش ؛ فقط او صنعته اتباعاً نظم ایتدكلری سوزلر
عنترك :

« وددت تقبیل السیوف لانها »

« لمعت کبارق ثغرك المتبسم »

بیتی گبی صحیحاً قوهٔ متخیله‌نك طبیعتدن استنباط ایلدیگی بدایعدن ایمش .

دائما تقلید ایده گلدیگمز بلغای عجمك اعاظمی ده تشبیهه زیاده مائل ایمشلر؛ لکن او یولده اختراعاً میدانه گتیردکلری اثرلر عرفینك :

« دلم چو عشق زلیخا نشسته درخلوت »

« غمم چو تهمت یوسف دویده در بازار! »

مفردی گبی طبیعت شاعرانه‌نك عالم خیالدن اقتباس ایلدیگی روایعدن ایمش .

— ۳ —

« قبول ایتمز علوّ قدر وشانك شین ردا صلا »

« دخیل درگهك غمدن امیندر یارسول الله ! »

بیتنك ایكی مصراعنی یكدیكرینه ربط ایتمك ایچون زنجیرمی تحرّی ایدهلم؟......

[illegible]

— ٤ —

« نیجه محو ایلمز عمان احسانککه نسبتله »
« معاصی قطرهٔ مادن کمیندر یارسول‌الله ! »

سوزی ، رضای جناب نبوی یه نصل قرین
وله بیلیر ، که خصیصهٔ ذات قدسیلری اولان
رحمة للعالمین صفت مبارکه‌سی یالکز شفاعت مرتبه‌سنده
اوله‌رق ، محو عصیان منحصراً ارحم‌الراحمین جناب
حقه مخصوص بر احساندر . نه وقت اراده بیو-
ریلور ایسه ذات آصفانه‌لرنجه استفتاسی پك قولای
اولان مسائل شرعیه دندر ، که علیه‌الصلوة افندمزه
محو عصیان اقتداری اسناد ایتمك فقهاً وکلاماً هیچ
برقاعده‌یه توافق ایده‌جك ، شیلردن دگلدر .

— ٥ —

قصیدهٔ سخن عنوانلی منظومهٔ دولتلری نفعینك :

« سخن اولدرکه بلا واسطهٔ طبع سلیم »
« اوله مقبول دل نادره سنجان فهیم . »

مطلعنده اولان قصیده‌سی میدانده ایکن ادبیات عتیقه طرفدارلری نزدنده دخی پك قولایلقله نشرینه جرأت اولنور شیلردن دکلدر؛ ظن ایدرم. میدانده اولان بیك درلو نقایصندن قطع نظر، ایچنده بیتلر وارکه هیچ معناسی یوق! مثلا:

« سخن اولدرکه اوله مصدر حق تعبیر »
« لفظ بیگانه صدور ایتمه‌یه پیدا ونهان »

نه دیمك؟ نهانی لفظ برسخندن نصل صدور ایدر؟ برشی سویلنمدکجه لفظ اولمق وسویلندکدن صکره نهان قالمق ممکناتدنمیدر؟..

۶

« نقش اولور طاق معلای سپهره بوسخن »
« شوق دیداری ایدر مهر ومهی سرگردان »

بیتنه لطفاً برکره اماله‌ٔ نظر بیوریلورمی؟ بوسخن

طاق معلای سپهرك نره‌سنه یازیله‌جق؟ کیم یازه‌جق؟
سبحان الله! فلکده قلم اوطه‌سیمی وار؟ بو درلو
اوهامیده‌می افاعیل وتفاعیله موافقت ایلدیکیچون
بدایعدن عد ایده‌لم‌ده ادبیات حرمتنه وترقیٔ انسانیت
نامنه اوله‌رق، تدوین وانتشارینه خدمت ایلیه‌لم!

غرض مبالغه ایسه فن بدیع میدانده طور یور؛
معلوم سامیٔ داوانه‌لری اولدیغی اوزره بدیعه دائر -
اولان کتب معتبره‌نك بیانه گوره «مبالغه -
مقبولدر؛ اگر عقلاً وعادةً وقوعی قابل ایسه.
بوکا تبلیغ دنیلیر. گوپریلی فاضل احمد پاشا مر -
حومك وصفنده نامنی تخطر ایده‌مدیگم برشاعرك

«رسطوگبی، هر برسوزی برحکمته برهان،»
«حیدر گبی، هر حمله‌سی بردشمنه آفت!»

مدیحه‌سی گبی.

«مبالغه - مقبولدر، اگر عقلاً ممکن وعادتاً

باطل ایسه . بوکا اغراق دینیلیر . » [صبری شاکرك] [١] مراد رابع وصفنده اولان

« سنسك او اعجاز نمای ظفر »
« کیم که سنی آکسه‌دم کارزار »
« دشمنك اول دم کوزینور چشمنه »
« کندیسی حیدر قلیجی ذوالفقار! »

قطعه‌سی کبی :

مبالغه ــ « مدخولدر ؛ اکر بر مناسب توجیه ایله اغراق درجه‌سنه ارجاعی قابل اولمامق اوزره عقل وعادتجه امکاندن عاطل ایسه . بوکا غلو نامی ویریلیر . » نفعینك برقوناق ستایشنده اولان

[١] [صبری شاکر (نفعی ایله معاصر و آنك طرزنده انشاد نظمه قادر برشاعردر دیوانی برنجی دفعه اولەرق ٩٦ سنه‌سی معرفت عاجزانه‌مله الجوائب مطبعه‌سنده باصدیرلشدی .) [للطابع]

« طرهٔ طاق ورواقی همسر ذات البروج ،»
« خاك پاك آستانی بوسه جای انس وجان .»

هذیانی کبی .

ایشته نظر استخفاف عالیلرینه مظهر اوله جق قدر اولسون میدانده ناملری سویلنیلان ادبیات صحیحه طرفدارلری لسانمزده مبالغه نك مقبول ومعقول اولان حدلردن تجاوز ایدوب ده مدخول اولان غلو مرتبه سنه وارەرق ، مدرکات بشریه یی اساسندن خراب ایدرجه سنه ادبیات نامنه برجهان وهمیاتك وجودینه میدان ویرلمامسی آرزوی خالصانه سنده درلر .

⁂

بوتشبیه ومبالغه مسئله لری لسانمزك ادباسی بیننده موجود اولان اختلافك الك بیوکلرندن اولدیغیچون اوخصوصجه ایکی مثال ایله بعض ایضاحات عرضنه جسارت ایتمك ایسترم :

معلوم سامیء داورانه لریدرکه لسانمزده نظماً نفی

وَنثراً ویسی الڭ بیوك ادیب عد اولنه کلمشدر ؛ حقیقت حالده دخی شیوهٔ افاده وَقدرت تخیلجه مرحوملرڭ جمله‌یه رجحاننی انکاره مجال یوقدر ؛ حال بو یله ایکن نفعینڭ دیواننی آچییورز ابتداسنده :

« عقدهٔ سر رشتهٔ راز نهانیدر سوزم ؛ »
« سلك تسبیح در سبع المثانیدر سوزم »

بیتنی گوریورزکه مناسبتلی مناسبتسز تشبیهدن تشبیهه انتقال جهتیله ساعتلرجه اتعاب افکار اولنسه مجموعندن برمعنا استخراجنه امکان گوریله‌میور !

ویسینڭ اشهر آثاری اولان [سیر] ینی تتبع ایلیورز ؛ صحیفهٔ اولیسنده شو مقدمه گوریلیور :

« دیباجه طرازان صحایف آثاره خفی دکلدرکه
« اول خاتم یمین رسالت وَخاتمهٔ شرفنامهٔ نبوّت صلی الله
« علیه وسلم جنابنڭ اخباری بیاننده سررشتهٔ تألیفه
« چکیلان جواهر کلمات ، یعنی مجلدات کتب مبسوطه
« حاوی اولدیغی نوادر معجزات وَملاحم وغزوات اگر

« مضبوط حافظهٔ روات ثقاه اولدیغی اوزره مجموعهٔ
« دورنك اوراق لیل ونهاره ثبت اولنسه ایدی؛ هنوز
« تباشیر صباح الخیر ولادتلری انواریندن برذره وصف
« اولنمدین شیرازهٔ اوراق مؤلفاته ابریشیم زرتار ایام
« کفایت ایتمیدی .. »

دقت بیورلسون که مبالغه ایچون آرەده بتون ـ بتون منطق غائب اولمش؛ زیرا (اوراق دورنك لیل ونهاره گنجایشپذیر) اولمیان وقایع، کتب مبسوطه‌یه صیغیشه بیلك ظرفڭ احاطه ایده‌میه‌جگی برشیئ مظروفڭ محیط اوله بیلسنه احتمال ویرمك گبی دائرهٔ عقلدن خارج وجملهٔ محالاته داخلدر .

بومعنا ومنطقه مغایر سوزلری میدانده ایکن آثار قدمانڭ بعض یرلرنده مثلا گوك یوزی [جان ـ اریگنه] بکزەدلمش اولمسنه ویا برعبارەنڭ آخرینه درکار ودیگرینڭ آشکار گتیرلدیگنه باقوب ده قاعدهٔ عرفان ووجدانڭ ترجمان مدرکات وحسیاتی اولمق لازم گلان ادبیات نوعندن نصل عد ایده‌لم ؟

-- ٨ --

فصلسه انتخاب سامیٔ مشیرانه‌لرینه مظهریتله تخمیسنه اعتنا بیورلمش اولان برغزلده، که سامیکدر؛ شو ایکی تشبیهه لطفاً منصفانه دقت اولنسون!

« خط سبزین دیدی اول طوطیٔ عشوه سؤالمده »
« زمرّددن کنار آینهٔ رخسار آلمده »

بیتنده عقل ایله؛ وجدان ایله ملایمتدن اثر وارمیدر؟ قرمزی آینه وَیا یشیل صقال جهانك نره‌سنده گورلمش؛ دنیاده‌می‌یز؟ عالم خولیاده‌می‌یز؟ جنت اعلاده‌می‌یز؟

« او شهلای چشم مست اولدقده شیرین خوابدن بیدار »
« شکر آلوده بادام دو مغز اولانذی خیالمده. »

تصوّری بعض آج گوزلی مکتب خواجه‌لرمزك جنتده محلیدن دیوارلر تخیل ایتدکلرینه یقین بر طبیعتسزلك دگلمیدر؟

-- ٩ --

بو تشبیه و مبالغه‌ده‌کی خلاف طبیعت حاللردن قطع نظر ادبیات عتیقه طرفداری اولان ذواتجه بر کلمه وزن ویا قافیه آلتنه گیردکدن صکره معنا احتیاجندن وارسته عد اولندیغنی گوریورز ! و بو حالده - عجز وقصورمزی اعترافدن خالی اولمامقله برابر - بلاغته مطابق گوره‌میورز . بو بابده دخی ینه سجیهٔ سنیهٔ عاطفتکاری آصفانه‌لرینه اعتراراً مجموعهٔ دولتلرندن برقاچ مثال ایرادینه جسارت ایدرم:

« اول رهرو حجازه سلامت میسر ایت »
« جمازهٔ (عزایمنه) حضری رهبر ایت »

بیتنده اولان (عزایم) کلمه‌سی عزیمت عادیه جمعی اوله‌رق بریرده استعمال اولندیغی یوقدر . معلوم عالیء داورانه‌لریدر، که بو کلمه صیغهٔ جمع ایله اداولنجه دائما خواص معناسنه استعمال ایدیلیر . وزن ایچون ایسه عرف واصطلاحی تغییر ایتمکه ادباً بر جواز گوره‌میورم.

—۱۰—

« یارب برای حق بدیهیٔ مرتضا . »

مصراعنده اولان بدیهی لفظنك مقامه نه مناسبتی وار ؛ نزد والای داورانه‌لرنده واستهٔ اخطار اولدیغی اوزره [بدیهی] اصطلاحات فنوندن اوله‌رق، تصوراتدن حرارت ومرارت وتصدیقاتدن نفی واثباتك اجتماعنده اولان فقدان امکان گبی نظر واستدلاله محتاج اولمیان معلوماته اطلاق اولنور. ذات حضرت مرتضوینك حق امامت وخلافتلری ایسه شرعاً وعقلاً مثبت ومحقق ومدلل ومصدق، والحاصل بودرلو توصیفاتك جمله‌سنه احق اولمقله برابر، [بدیهی] دگلدی . حتی [نبوّتك] دخی بدیهیاتدن اولدیغی برعالم طرفندن ادّعا اولنمامشدر. اگر نبوت بدیهی اولسیدی حضرت فخرکائنات (صلی الله علیه وسلم) معجزه ابرازینه محتاج اولمازلر ایدی . تفریق حق وباطلده اولان حداست فوق العاده‌لری جهتیله

[فاروق] عنوان جلیلنه مظهر اولان حضرت عمر رضی الله عنه افندمز دیانت جبلیه‌لرینك اظهارنده قرقنجی قالمازلردی .

کذلك امام علی (کرم الله وجهه) افندمزك حق امامت و خلافتلری دخی بدیهیاتدن اولسیدی جمل وقعه‌سنده محبوبهٔ رسول الله ایله برابر عشرهٔ مبشره‌دن ایکی ذات عظیم الشان بولنمازدی؛ حضرت زبیر وطلحه (رضی الله عنهما) معرکه‌یی ترك ایچون حضرت امام همام ایله بحث واحتجاجه محتاج اولمازلردی .

کذلك عشرهٔ مبشره‌دن سعد بن ابی وقاص (وحب رسول الله) اسامة بن زید (ومؤید بروح القدس) حضرت حسّان بن ثابت رضی الله عنهم افندیلرمز کبی اعاظم بیعت خصوصنده تردد ایتمزلردی ؛ باعث وقعهٔ صفین اولان « والیء مستولیء شامه » لسان شریعتده « مجتهد مخطی » دینلمزدی .

محمود ثانی دورینك مآثر ادبیه‌سنی زماننزه نقل ایدن اصحاب قلمك ذات عرفانسمات مشیرانه‌لری

دخی قدماً وَفضلهٔ اعاظمندن بولندقلرینه نظراً دور اخیرك مسلك عتیقجه اڭ بیوك استادی وَحتی طرز جدید ادبیاتك بعض جهتلرله هادیٔ ارشادی اولان [عاكف پاشا] نك [تبصره] سی البتـه منظور دولتـلری اولمش ؛ وَ برادر مادریٔ مشـیرانه‌لری اولدیغنی ایشیتدیگم [دانش بك] مرحومك بعض اوصاف درایتنی حائز اولدیغـه باقیلیجه مطالعه‌سـنه بای حال برقات دها امالهٔ نگاه دقت بیورلمشـدر صانیرم . مرحوم ایسـه « بدیهی » تعبـیر اصطلا-حیسـنك « بدیهـه » وَ « بداهه » كلمـه‌لری گبی اشـتقاقده مشـترك اولان تصریفات لغویه ایله موقع استعمالنده‌کی نقصان تدقیقدن طولایی شـعر و انشاده ادبیات عتیقه طرفدارلری عندنده مشاهیردن معدود اولان پرتو پاشایی تجهیل ایلمشـدرکه عاكف پاشا مرحومك بو محاکمه‌سی دخی نزد سامیٔ عرفا-پناهیلرنده مظهر تدقیق اولمقدن قورتیله‌ماملق لازم گلیر ایدی .

۱۱

خلاف عرف ادب کلمه استعمالنده طور قدیم طرفدارلرینك مبالاتسزلغنه مجموعهٔ دولتلرنده مشهود عاجزانه‌م اولان « طوتلمز آهنین زنجیر ایله سوداگران عشق » مصراعنی بر دلیل اتخاذ ایلسه‌م حقسز بر حرکت ایلمامش اولورم ؛ چونکه [سوداگر] سوادلی ویا سودازده معناسنه دگل « سود » لفظنك مرکباتندن اوله‌رق، عادتا [تاجر] دیمکدر. بر تاجرله دمیر زنجیره مربوط اولمق آره‌سنده هرنوع علاقه‌نك فقدانی تعریفه احتیاج گوره‌مم .

ینه بو قبیلدن اوله‌رق

« نصل کهکشتهٔ شهراه مقصود اولمیم بیلم ؛ »
« ذهاب گوی یاره نفس کجرو زادراهمدر؟ »

بیتنده (زادراه) رهبر معناسنه استعمال بیورلمش ایسه‌ده هانگی لغت کتابنه مراجعت ایدلسه یك قولای تحقیق اولنه‌جغی وجهله (زاد) کلمه‌سی

قلاغوز معناسنه دگل قبا ترکجه‌مزده « آزیق » دینیلان [لوازم سفر] یرنده مستعملدر .

-- ۱۲ --

ادبیات قدیمه‌جه بو خلاف قاعده تصرفلر یالکز برلفظه منحصر قالمیور ؛ فنآوتاریخاً باهرالبطلان اولان برطاقم عقاید سخیفه‌یی دخی مضمون نامیله وزن وقافیه تحتنه ادخال ایدییورزده بر معرفت یاپمش گبی میدانه قوییورز !

مثلا اثر خامهٔ غرایب نمای دولتلری اولان :

« عقل وادرا کنی گورسیدی اگر افلاطون »
« شرم ایله اولمشیدی گوشهٔ خمده پنهان »
« حسن تدبیرینه اولسیدی ارسطو واقف »
« عصره مرصاد تحسرله اولوردی نگران »

بیتلرنده اولدیغی گبی که حکمای یوناندن خم نشین اولان [افلاطون] دگل [دیوژندر .] هله [آرسطو] مدت عمرنده رصد قورمدیغی گبی اکثر فنونه معلم

اوّل عد اولنمقله برابر، یونان حکماسنه وحتی کندندن اوّل گلان [تالیس وفیثاغورث] گبی قدمایه نسبت دخی فن هیئتجه اوچنجی، ایکنجی مرتبه‌ده عد اولنانلردندر .

« انما الشعر لحکمة » قول جلیلی میدانده ایکن افلاطونی گلیون وآرسطوئی هیئیون عدادنده گوسترن سوزلره حکماً وحکمةً شعر دیمکده معذور اولان « نوزستگان » بنده‌لرینک معارض اولمقده حقلی بولندقلرینی شیمهٔ انصاف ومشرب عرفان دولتلری پاك قولای تصدیق ایدر اعتقادنده بولندیغم ایچون بوقدر تصدیعات کستاخانه‌یه جرأت ایدییورم .

— ۱۳ —

شعرامزك وزن وقافیه اویونجه معقولات وحکمیاتده دخی کیف مایشاء تصرف ایدرك، ایستدکاری گبی بر عالم ایجادینه قالقیشه گلدکاری

لسانمزده ادبیاتك روح اصلیسی اولمق لازم گلان حکمتدن بتون بتون آیریلەرق، خرستیان موتالری گبی گوزل گیتمش برجنازه حکمنده قالمسنه سبب اولیور.

مثلا افندمزك :

« قابلیت ایله مشروطدر انسانیت »
« گرچه ناقابل اولانلر دخی انسان گبیدر. »

بیتنده اولدیغی گبی که قابلیت سوق کلام وَ مقتضای مقامه گوره درایت معناسنه استعمال اولنمش؛ وَبناءً علیه درایتدن محروم بر ادیلان ابنای جنسمز تحکماً عالم انسانیتدن طرد ایدیلەرك، منطقك تعریفاتی بیله خلاف معقول گوسترلمك استنلمشدر !

شمدی بو بیتك غلوّ مطاقنی عربك :

« اقبل علی النفس واستکمل محاسنها »
« و انت بالنفس لا بالجسم انسان » [١]

[١] امام ماوردینکدر. للطابع

بیتنده مرموز حقیقته قیاس ایدن برصاحب تمییز ،
ادبیاتمزك نقایصندن نصل شکایت ایتمز ؟ بیتلرك
ایکیسی ده تربیهٔ نفسه مشوق اولمق ایچون سویلنمش ؛
شوقدر وارکه ایکنجیسی نفس ناطقه یه اڭ بیوك برفائده
ابراز ایدییور ؛ اولکیسی ایسه منطقدن اڭ بیوك
برقاعدهٔ افراز ایلیور !

۱٤

ادبیاتك حقیقتنی ادراك خصوصنجه گرچکدن
« نورستگان » وصفنه لایق اولان طاقمك آثار
قدماجه اڭ بیوك مادهٔ منازعه لری اولان مسئله یی
خاتمه یه تعلیق ایدرك ، برقاچ کلمه ایله تصدیع سر-
دولتلرینه جسارت ایلدم :

بزلر بندگانکزك ذهنمزه فوالغایه تردد ویرن
شیلردن بری ده مثلا ذات والای مشیرانه لرینك
سکز بیتلی برتاریخده وغایت واسع برزمینده ،

« قید تاریخده یم قافیهٔ نظمم ضیق . »

مصراعنده اولدیغی گبی اوفاجق بر قافیه ایچون عظمتلی برخلاف اختیار اولنه گلدیگندن قطع نظر، قدما وتابعلرینك آثار منظومه ومنثوره‌لرنده وزن وقافیه وحتی الفاظ وترکیباتجه پك چوق شایان نظر برلر گوردیگمزدر: مثلا سامینك «گوهر خونین داغ وار ایسه کانیدر گوکل.» مصراعنده وزن یوق! افندمزك:

«فزوندر تاب حسنی درت قات وقت شبابندن»

مصراعنده‌ده وزن اولمدیغی گبی.

ابن کمالك:

«هر ایستدیگم گاره الم برکز ایریدی؛
دنیاده کشی گلدیگمه باری دگیدی.»

بیتنده قافیه مفقود. افندمزك تخمیس و «تغزیللرنده» قافیه‌دن هیچ اثر گوریله‌مدیگی گبی.

مترجم قاموس سیر حلبی ترجمه‌سنده وعاکف پاشا

تبصره‌سنده (تطمین) لفظی قوللانمشلر . اوسوز ایسه قاعدهٔ عربی دگل . منشآت سنیه‌لرینك برنجی تذکره‌سنده گوردیگم « زاییده » کلمه‌سی زاده معناسنه اولق شرطیله فارسیده مستعمل اولمدیغی گبی .

نفعی :

« جهان حیران قالور آثار لطف حق تعالی‌یه »

مصراعنده (حق تعالی) ترکیبنه (لطف) کلمه‌سنی اضافت ایتمش. حالبوکه حق تعالی مفردات جهتیله عربی ایسه‌ده ترکیب اعتباریله ترکجه‌در؛ ترکجه ترکیبه ایسه عربی ویا فارسی برلفظك اضافت فارسیه ایله اضافتنه جواز اولمدیغی معلوم عالیء وزیرانه‌لریدر .

منشآت سنیه‌لرینك ایکنجی تذکره‌سنده مشهود چاکرانه‌م اولان «حیوة جدیده» ترکیبی عربی ایکن نشوهٔ جاویده قافیه یاپمق ایچون حیات جدید یازمق فصاحت لسان عثمانی‌یه قطعاً جائز اولمیه‌جغی گبی .

— ١٥ —

تصدیعده بوقدر اصرار بتون بتون خلاف ادب ایسه‌ده نتیجه‌یه ابتدا ایتمدن استطراد یوللو برقاچ کلمه دها ایرادندن بردرلو کندیمی آله‌میورم . بوجسارتم ایسه مجموعهٔ دولتلرینك مقدمه‌سنده قوللرك واخوان افکارم اولان سائر نورستگان بنده‌لرینك مظهر اولدیغمز استحقاردن نشأت ایتدیکچون عذر قبول ایتمز برقباحت دگلدر صانیرم :

معلوم سامیٔ مشیرانه‌لری اولدیغی اوزره « هرکه زخمی خورد البته فغانی دارد . »

بندگان دولتلری رشدیه ومدارس سایه‌سنده بردرجه‌یه‌قدر لسان عرب وقواعد ادب ایله اوغرا شدق . بعضیلرمز بردرجه‌یه‌قدر اوروپا لسان وادبیاتیله دخی اشتغال ایتدك . خلاصة‌الخلاصه اوله‌رق ، گوزل یازمق گوزل دوشونمکدن وشعر ایسه وجدانك حسیات خفیه‌سنه برلسان دیگر ویرمکدن عبارت اولدیغنی اوگرندك . مثلا یا اکثرجه

« احراز و امتیاز » کلمه‌لرینی وَیا « نخبهٔ آمال وَمقصد مافی البال » ترکیبلرینی قافیـه یاپمق ایچون یازیلان شیلره حکم ویرمیورزده سوز اولنجه دولابده کی [١] « انسان هر بیلدیگنی آیاغنك آلتنه آلسه باشی گوگه ایرر . » یولنده اولسون وَینه مثلا اوقجی زاده ایله (یای) کلمه‌لرندن برجناس چیقارمق ایچون تنظیم اولنمش بیتلری بر بازیچهٔ افکار وَیا چوجق اویونجاغی صورتنده گوریورزده شعر سویلنیله‌جکسه صاری زیبگك :

« الله دیدم یتـاغانه طیـاندم؛ »
« بن سنکچون آل‌قانلره بولاندم. »

بیتی وَیا هیچ اولمز ایسه روحینك :

« دردك کیمه آکسـه‌ك سکا بر حکمتی واردیر »
« اولدیردی بزی آه بیلنمزمی بو حکمت! »
« ناچار جگر خلـق بو محنتـلری یوقسه »
« آدم قاره‌طاغ اولسه گتورمز بوکا طاقت! »

[١] اوتاریخده نشر ایدیلیر برمجموعهٔ ادبیه ایدی .

بیتلری یولنده سویلنمك لازم گلیر اعتقادنده بولنیور . بو اعتقادی ایسه تماماً موافق حقیقت وَمشوّق ترقی گوردیگمزدن، ذات والای داورانه‌لری گبی زمانمزك افاخم عرفا وَاعاظم ادباسندن تحسین وتربیت بکار ایدك. بو امیدمزده [عاکف] پاشانك [دانش] بك وَ [رشید] پاشانك [شناسی] مرحوملر حقنده گوستردکلری حمایت خالصه وَمحبت استرقاب بر اندازانه‌دن استدلال اولنمشیدی . نه فائده‌سی وارکه آلتمش سنه‌لك بر عمر ورفاهیتك نتیجه‌سی اولمق اوزره طوپی طقسان صحیفه‌لك [۱] برمجموعه‌جك نشرینه موفق اولان ذات والای عرفان پناهیلری دخی اومجموعه‌نك مقدمه‌سنده «نورستگان» معرفتی سوز آگلامزلق وَقدر بیلمزلك گبی برطاقم سیئات ایله اتهام بیوردیگز !....

[۱] عند الحساب اوتاریخده عمرلرینك بهر سنه‌لرینه برچیق صحیفه اصابت ایتمشدر .

یقیناً وصحیحاً معلوم عالیٔ آصفانه‌لری اولمق لازم گلیرکه ادبیات عتیقه علیهنه قیام ایدن یگرمیشر، یگرمی بشر یاشنده چوجوقلرك سویلدكاری بولده یازدقلری شیلردن ماعدا خصومت ایتدكاری ادبیات عتیقه طرزنده دخی هیچ اولمازسه مجموعهٔ دولتلرینه فائق اثرلری موجوددر؛ برکرده (بارقهٔ ظفرله) (نغمهٔ سحر) نظرگاه تدقیق دولتلرندن کچیرلدیگی حالده بو داعی عاجزانه‌می انصاف سامیلری دخی تسلیم ایدر ظن ایدرم.

— ١٦ —

جمله‌مزه اك زیاده داغ درون اولان وبالاده برنبذه ایما اولنان برمسئله دخی قدمای ادبامز ایله آنلره اقتدا ایدنلرك برفکر، وزنیله، قافیه‌سیله سویلنجه عقل دگل دینه دخی مخالف اولسه حکمسزدر؛ اعتقادینه اتباعلریدر. بو بابده اك بیوك شاعرلرمزك آثارندن بیك قدر دلیل گوستریله‌بیلك

قابل ایسه‌ده تصدیقی زیاده‌لشدیرمکدن احترازاً یالکز مجموعهٔ دولتلرندن برمثال ایرادیله اکتفا ایدرم :

« مادام مقامه گوره شخصه گوره‌در سوز »
« معناسنی مقرون حقیقت گوره‌مم هیچ »

بیتی « کلموا الناس علی قدر عقولهم » تنبیه جلیلنی عادتا تزییف ایدییور !

۱۷

بوقدر تفصیلاتدن مراد عاجزانه‌م عرفان جبلی و فضائل مکسوبهٔ دولتلرینی انکار معناسنه دکل مسلك عتیقك فناً وعقلاً ، وجداناً ودیانةً مردود اولدیغنی وآنك علیهنده بولنمغله تحقیر واستخفافه لایق برخطاده بولنمدقلرینی دلائل معقوله‌سیله برابر نظر تدقیق سامیلرینه عرض ایتمکدر . افندمز گبی عرفایه شایان اولان ، ملوك اندلسدن حکمك :

« الشيخ ان يحوى النهى بتجارب »
« وشباب رأى القوم عند شبابها . »

قول حكيمانه‌سنه اتباع ایله ملتك سرور عمری ، مدنیتك چراغ عرفانی ، شرقك امید اقبالی ، استقبالك مدار حیاتی ، اولان نورسیدگان بنده‌لرینی طوتدقلری مسلك حقیقته ترغیب ایله «عرفان مجسم» کچنمگه ، پدر عرفا اولمغی ترجیح ایتمك ایدی . بو فیضه استحقاق گوسترن اوستادلرمز مزارلره طاپنرجه‌سنه مرده پسندلکده دوام ایدر ؛ ووقتیله انواع خطیئاتدن مرکب سویلدکاری برقاچ بیتی میدانه قویمق ایچون بوگون الی قلم طوتان نه قدر اصحاب ادب وار ایسه جمله‌سنی تحقیری مقتضای حاله دها موافق عد ایلر ایسه قوللری دخی او یکرمیشر ، یگرمی بشر یاشنده چوجوقلر لساننده اوله‌رق ، تمنی ایدرم که بوندن بویله ولو قافیه‌سیله وزنیله اولسون حمزه‌نامه حکایاتی وغول بیابانی روایاتی

دگلهمیه جگز . وجائز تنده اولدقجه شو امت مرحومه‌یه دخی دگلتمامگه چالیشه جغز ! هر حالده امر وفرمان حضرت من له الامرکدر .

(ماغوسه دن ١٢٩١) کمال

کتابخانهٔ ابو الضیا

تخریب خرابات

(ضیا پاشا مرحومك خرابات عنوانلی اثرینی مؤاخذدر)

اثر

کمال

ایکنجی طبعی

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

قسطنطینیه

١٣٠٤

مطبعهٔ ابو الضیا

تخریب خرابات

مقدمهٔ منظومه

...

ای مفخر زمرهٔ ادیبان !
سنسك بزه ترجمان عرفان .
ارباب شباب قوتیله
کلك هنرك اعانتیله
طرز قدما بتون بوزولدی
بر طور نوین وجود بولدی .
دست ادباده کلك عرفان
اولدی هله ترجمان وجدان
بو مسلکه سن مؤید اولدك
اول حکمته بلکه موجد اولدك

ترجیع ایله فکری قیلدك احیا
ترکیب ایله شعری ایتدك احیا
کتّابه رسالهٔ وراثت
اولمشدی نمونهٔ بلاغت
حرّیته یازدیغك مقالات
قدر هنرك ایدردی اثبات
سوز وار ایسه نامهٔ ظفردر
یا شرحی نه دلنشین اثردر !
مقصد ادبه اولنجه خدمت
بونلر ایدەمزمی یا کفایت ؟
ای جامع مجمع کمالات !
لازمی ایدی بزه خرابات ؟
طرز عجمی نیچوندر احیا ؟
کالك ادبه پاپاقلر اکسا !
الویرمدیمی ندیم ونفعی ؟
شعرك بزه وارمی هیچ نفعی ؟

الك پارلاغی الك بیوك یالاندر
طوغریسنی بول بنی اینانذر !
ایرمشمی خدنك آسمانه ؟
وارمشمی كرك لامكانه ؟ [*]
جوزایه دونرمی گوزده مردم !
هیچ قطره‌ده بحر اولورمی یا گم ؟
مقبول اوله‌می شعورسز شعر ؟
بر كاره یارارمی نورسز مهر ؟
شاعر دیمك اهل دل دیمكسه ،
خوش مشرب ومعتدل دیمكسه :
لایقمی اولا اوزند كامل
مدّاح اعاظم وار اذل ؟
جهّاله‌ده عیب ایكن یالان سوز
هرسویلدیگی یالان طولان سوز

[*] فلك وزننده فارسیده بلدرجین دیدیگمز قوشه اطلاق اولنور . للطابع

نظمکده حکم یولن آچارکن
نثرکده‌در وگهر صاچارکن
بیلم نه‌دن ایتدیکڭ انتخابی ؟
میدانه گتوردیکڭ اول کتابی !
هرکس آگاهی مقلّد اولسون ؟
سوزینه یالان طولانی طولسون ؟
اسلافی یا ایتمك ایچون اجلال
لایقمی معاصرینی اغفال ؟
میدانده بدیع ایله معانی
بزده اوقودق براز بیانی
ترکیده قصیده گورمدم بن
بش بیتی بیله مطابق فن .
مضمونلری وهمدر ظنوندر
عقله گوره عادتا جنوندر .
شعر عربی‌یه لاف یوقدر ؛
فارسیده‌ده خوش کلام چوقدر .

آندرله طولایدی انتخابك !
تحسینه سزا ایدی کتابك !
امّا که مجمده انوریدن
سلمان وظهیر وعنصریدن
مدحیّه‌لر انتخاب اولنماز
بوعصرده ارتکاب اولنماز
وقتیله گوزل صانیرمش اسلاف
میدانده دگلمی حق وانصاف ؟
آثار عربدن اختیارك
مقبولیدر اهل اعتبارك
ترتیبك اگرچه معتبردر
بر قاچ یری جالب نظردر :
لایقمی ایدی جناب کعبی .
هم کعبه ایکن جهانده کعبی .
تا اولمش ایکن رسوله صاحب .
سرخوشلره ایلك مصاحب ؟

طبعیله هم ایلیور مباهات
ایتمك ینه داخل خرابات !
اول برده ایله صانیرمسك سن
آلوده ایدی اوباك دامن ؟
اصحابی دگلسه ترك اولی
حسّانی نیچون بگنمدك یا ؟
مدح نبویده اول یگانه
بر گلمشیدی بو خاکدانه
گفتارینی با حدیث احمد
روح القدس ایلدی مؤیّد
پیغمبره سوز بگندیرن ذات
ایتمزمی جهانه فضل اثبات ؟
لایقمی دگلدی یا سموئل [١]
اولسهیدی یزید ایله مبدّل ؟

[١] سموئل قبل الاسلام مدینه جوارنده متمکن اولان موسویلردن برشاعر مشهوردر . کندوسی شعرده زماننك سرافرازی ومیاننده ساکن اولدیغی قوم عربك مکارم

کفتار معلّق لبيدك [٢]
مقبوليدر اعقال و بليدك
امّا که مقال « ما خلاالله »
ديوان بلاغتنده بر شاه
توحيد ايله چون موشّح اولمش
منظور نبيّ افصح اولمش .
لايقمى ايدى آنى اونوتمق ؟
صكره بزه نورسى اوقوتمق !

اخلاقيله تخلق ايتمش اولديغندن ؛ خصلت وفاده ملتنك ممتازى ايدى .

حتى « وفاء سموئل » ضرب مثلى بين العرب مشهور وكتب امثالده مسطوردر .

مومى اليهك وفاسى حقنده مشهور اولان حكايات تاريخيه دندر .

شعراى جاهليه دن (امرئ القيس) پدرينك فلاكتندن صكره مالك اولديغى ذى قيمت اسلحه سيله زره لرينى سموئله توديع ايدرك كندوسى مخرب خثمانى اولان (حارث بن ابى شمر غسانى) دن اخذ ثار مقصديله (هراقليسه) مراجعت وطلب امداد و معاونت ايچون بلاد رومه عزيمت ايتمش و فقط

چوق منتخباتی فارسیدن
بر درلو بکنمدم هله بن
اسبابنی ایلیمده اتیان
وار ایسه اگر سوزمده نقصان
عفو ایلر ایسه‌ڭ اولور مروّت
رد ایلر ایسه‌ڭ اولور عدالت
توحیدینی فیضیٔ ادیبڭ
یانعتنی عرفیٔ غریبڭ

قونیه مضافاتندن الیوم (آنامور) دینلان محلده ارتحال ایتمش ایدی . حارث ایسه امری‌القیسڭ وفاتنی وسموئل نزدنده‌کی اماناتی تحقیق واستخبار ایتدیکندن برفرقهٔ کلیه ایله موسی الیهڭ ساکن اولدیغی محله کله‌رك اوصرده سموئلڭ اوغلنی دخی اله کچورمکله « یا امری‌القیسڭ اسلحه‌سنی تسلیم ایدرسڭ یاخود اوغلکدن امیدیکی کسرسڭ » دیه خبر کوندرمش وَ سموئل ایسه حارثڭ ظفر بوله‌میه‌جغی بر برج متین درونده متحصن اولدیغی حالده « بنم ایچون ودیعه قلنان اماناتی آخره ویرمك ناقابلدر . سن ایسترسه‌ڭ اسیرکی اولدیره بیلورسڭ ! »

تنقیح اولورمیدی لایق ؟
ایراد دگلمیدی صادق .
اشعارده یا سلیم اوّل
اولمغله کمال ایله مجمل
تك ایدی بیان فارسیده
شاه ایدی جهان فارسیده
نفعی‌یی اونمه جائز اولماز
نورس بومقامی حائز اولماز

جوابنی ویرمسیله غدار مرقوم بیچاره‌نك اوغلنی گوزی اوگنده اعدام ایله جیقوب گتمشدر .

[۲] لبید بن ربیعة بن مالك درکه شاعر مشهوردر . کمال بگك « ماخلاالله » دیه اشارت ایلدیگی مقال بیت آتیدن کنایه‌در :

« الا کل شیء ماخلاالله باطل
وکل نعیم لامحالة زائل . »

حتی بوبیت منظور حقایق نشور جناب رسالتپناهی اولدقده لسان حقیقت بیان نبویدن بوندن ابلغ نظم اوله‌ماز یولنده کلام تحسین سنوح ایلمشدر . للطابع

نفعی‌یه اولور دینلسه لایق
ترکیبنه فارسیسی فائق
عرفی‌یه سزا طوتلسه همدم
دیوانی گورمدکسه بیلم
نورس اوقنور بلامیدر هیچ
شاعرلکه آشنامیدر هیچ ؟
بر اهل کمال ایله هیهات
بر خر اولا داخل خرابات !

(ماغوسه) کمال
١٢٩١

خراباتی اوقومغه موفق اوله‌لی طوپی برقاچ گون اولدی . ملاحظاتمده همان بو گون اکمال ایتمك مجبوریتنده‌یم . اگر اویله اولمسه ایدی : مرادم « المرؤ عدو لما جهل » قولیله مخاطب اولمامق ایچون افکار عاجزانه‌می نظم ایله بیان ایتمك ایدی . ایکی ساعت ایچنده شوقدر موزون سوز سویلك اقتداری

قصورلرینك ده ینه اویولده تنظیمی امکانی اثباته
کفایت ایدر ظن ایدرم . مقصدم فخر دگل ، فقط
اعتقادمجه علوی فکرلردن .خفی حسلردن
عاری اوله‌رق ، امالات وحشویاتدن مرکب وَ فقط
[افاعیل وتفاعیله] مطابق بر قاچ یوز سطر یازی
یازیویرمك وَهرسطرك نهایتی‌ده قافیه‌لی وَتعبیر آخرله
بر حرف اوزرینه گتیرمك اوقدر بیوك بر معرفت
دگلدر؛ بناءعلیه ملاحظات ناچیزانه‌می نثر ایله اکمال
ایده‌جگم چونکه :

ظنمجه طبیعت صحیحه .
خاصیت وجودت قریحه
موزون سوزه مفتقر دگلدر؛
اول صنعته منحصر دگلدر .

ایشته مقدّمه‌ده اولان وَ بالاده تشریح وَ تصریح
اولنه‌میان بعض جای نظرلری‌ده زیرده‌بیان ایده‌یورم :

« اما اوقودقده گلستانی
« درك ایتمكه باشلادم لسانی »
بیورلمش !
بیلمم كه قرائت گلستان
تركی‌یی ایدرمی تركه تبیان ؟

§

« هم اول صرده‌ده بر ایكی شاعر
« تمیزیمه اولدیلر مظاهر . »
« اولمق شعرا ایله مباحث
« افزایش فرقه اولدی باعث »
« بر نكته ورستوده اطوار
« حافظدن اوقوتدی خیلی گفتار»

بیورلدقدن صكره تمیز دولتلرینه مظاهر اولان شاعرلر ، افندمزه حافظ اوقوتمغه مقتدر اولان نكته ورلر كیملر ایسه شعرای رومك تعدادی صره‌سنده اسملرینی نیچون گوزه‌میورز ؟ طوته‌لم كه تمیز باهر التمایز

ادیبه‌لرینه معاونت ایدن شاعرلر [کاظم پاشا] وَ [حقی بك] اولسون . البته حافظ اوقودیغکز ذات (نورس افندی) دگلدر یا .

« ایتدم شعرای رومی تحقیق
« آثار وزمانلریله تطبیق
« گوردم اولمش خلف سلف هپ
« ایران شعراسنه خلف هپ
« اوّل سوزه باشلامش نوایی
« تقلید ایله فارسی ادایی
« گلمش شعرای روم پیشین
« قیلمش اواده وزنی تعیین
« تقلید ایله چون لسان بوزولمش
« اوزان عروضی غائب اولمش
« چیقدقچه لسان طبیعتندن
« البته دوشر فصاحتندن
« فعلن فعل اولمه‌دن نمایان
« ترمق ایله ایدی بزده اوزان »

مصراعنده ختام بولان یدی بیت عالیکزه بر کرّه امالهٔ نگاه دقته تنزل بیوررمیسکز ؟ بزده پارمق حسابیله شعر سویلیان [عاشق عمر] فلانلر [نوایی] دن مقدمی ایدی یا ؟

« کرم افندی دگلسه لایق
« کیمه التفاتك بو بینوادن . »

قوشمه سنك قائلی اولان ندیم، تیمورلنك ندیملرندن می ایدی ؟

« آقشام اولور گونش باتار شمدی بورادن »
« غریب غریب قوال چالار چوبان اووادن »

شرقیسنك صاحبی اولان [ضیا بك] (یعنی مخاطب اولان صاحب خرابات) دولت سلجوقیه رجالندنمیدر؟

مادامکه «چیقدقجه لسان طبیعتندن ـ البته دوشر فصاحتندن » یاقدمانك وحتی [قهوه] شاعرلرینك شیوهٔ عثمانی یه مطابق اوله‌رق ـ ولو آز اولسون ـ سویلیه بیلدکلری شیلری هیچ خاطره گتیرمیوب ده بزی آنامزدن طوغدق طوغه‌لی [فعلن] وزننده

ایشدیگمز (روزگار) کلمه‌سنی فاعلات وزننده
اوقوتمغه مجبور ایدن وَاثْ حکیمانه‌لری بیله «حکمت
گر او علم ایسه‌که احکام فلکدن ـ اندیشهٔ عقل
بشری باخبر ایلر» یوللو ترّهات ایله مالامال اولان
شیلرله مشغول ایتمك نه‌دن التزام بیورلمش ؟ هله
اوزان فارسی‌یه متعلق اولان

« وار ایسه‌ده بعض فضله، نقصان
اوزان عربدر؛ آنده اوزان »

بیتی‌ده بنده‌کزه اغرب گورندی .

قیل شعرینه عطف چشم امعان !
هیچ وارمی عجمده فضله اوزان ؟
میدانده‌در ای ادیب سامی !
عبدالغنی وعروض جامی .

« بن اوله‌مدم اگرچه شاعر ـ اولدم شوقدرکه
فهمه قادر » بیتی چاکرلرینی. عفو دولتلرینی رجا
ایله کندیمی بختیار عد ایتدیگم حالده، عادتا کستاخلغه
مجبور ایلدی . شعره « اغذبه اکذبه » قاعدهٔ بی

فائده‌سنی اساس طوته‌جق ایسه‌ك بو کتابه دیه‌جگم یوق.
حقیقت حال آرانیله‌جق ایسه افندمز صحیحاً شاعر
سکز. فقط بشقه‌لرینك دکل کندی آثار سنیه‌کزك
بیله تمییزینه قادر دکلسکز ظن ایدرم.

شاعرلککزده [ظفرنامه] میدانده طورر کن
[ترجیع وترکیبی] بیله دلیل کوسترمگه حاجت یوقدر.

ولو طور قدماده اولسون شعر آکلامدیغکزده
ایسه یالکز نفعی دیواندن اولان انتخاب دولتلرینی
برهان قاطع صورتنده ایراد ایده‌بیلورم.

ادبیات عتیقه‌مزله مألوف اولان ذواتدن هرکیمه
ایستنیلورسه مراجعت بیورلسون. نفعینك:

« زهی سمندملایمکه حسن رفتاری
اونتدیرر دل عشاقه شیوهٔ یاری »

مطلعنده اولان وشیخ غالبك

« (اوصاف براق) فخر عالم
رحشیهٔ نفعی آندن اقدم . »

مدیحه‌سنه اکتساب مظهریت ایدن قصیده‌سنی براقوبده

« بارك‌الله زهی رخش همایون سیما

که قومش نامنی سلطان جهان بادصبا. »

مطلعیله ابتدا ایدن و افندمزك

« آنجق گورینورکه کلفت ایتمش :

گویا جبر طبیعت ایتمش . »

بیتنك ــ سکت ملیح منسبتسزلگندن قورتارلمسی ایچون .

تنظیمنه کلفت ایلمشدر .

اجبار طبیعت ایلمشدر .

صورتنه قونلسه ــ مطابق تامی اولمق لازم گلان قصیده‌سنی انتخاب ایتمك جائز اوله‌بیله‌جگنی تصدیق ایده‌جك بر فکر سلیم بولنه‌بیلورمی ؟

برده چغتایی سوزلرك املاسنی ترك ایتمکدن حجاب اولندی : بیورلمش فقط خراباتك برنجی جزؤنده چغتایی بر بیت بیله یوق . عجبا [علی شیرك ؛] [بیقرانك] چغتاییده انتخابه شایان و هیچ اولمازسه

اختیار بیوردیغکز « بنفشه » قصیده‌سنه هر جهتله بدیهی الرجحان قصیده‌لریمی یوقدر؟ یاخودبو مشاهیرك چغتایی اولان آثاری منظور عالیلریمی اولمامشدر؟

مقدّمه‌ده حقیقةً شایان تعجب بر بیت دها گوردم که شودر :

« هم رتبه‌لرنجه عاجزانه
« چکدم شعرایی امتحانه »

بو رتبه ایله امتحان ایشنی دوشندکجه کندیمی [دارشوراده] ظن ایدییورم . یوز باشی ، ملازم نصب ایدرکبی، شاعرلره امتحان ایله تعیین مزیت — ظاهر — یکی چیقدی .

« اوّل یوق ایدی اشبو روایت یکی چیقدی . »
« مشهورلری بیان اولندی .
« آثار ایله امتحان اولندی »

ایسه صاحب دیوان [اشرف پاشا] نچون دوشونلمامش ؟ بیچاره آدم نوزسدن‌ده آشاغیمی ایدی .

« آيرلدی بزمله چونكه اسلاف »
« وارسون بزيده آيرسون اخلاف »

نه ديمك ؟ بو عصر ترقيده يالكز سوابقك كمالات ونقايصنی آرايوبده زمانمزك حالنی سكوت ايله كچشديرمك نه‌دن اقتضا ايتسون ! مادامكه [مؤاخذه] يولی آچلدی : معاصرين حقلرنده يازيله‌جق تحقيقات وَ مباحثات ادبيه‌نك هم افكار زمانه‌يه وَ هم‌ده كنديلرينه فائده‌بخش اولمسی مقرر ايكن، يالكز اثرلرينی نقل ايله اكتفا ايتمك وَ ستايش و تعريضی اسلافه حصر ايلك روامی اولسه گرك !

« گوسترمك ايچون خطا، صوابی
هر شيوه‌دن ايتدم انتخابی »

سوزی اعجب العجايب دگلميدر ؟ هيچ خطا وَ صواب گوسترمك ايچون منتخبات مجموعه‌سی‌ی ياپيلور ؟ ديمك‌كه بو اثرده اشعارك هم الك گوزللری، هم الك فنالری انتخاب ايدلمش !

« اسلافده احمد و نجاتی
« آوارهٔ دلشکسته ذاتی
« ترکی سخنه تمل قومشلر
« گرچه تملی گوزل قومشلر

بولنــده اولان افادات سنیه‌لرینك تاریخ ادبیاتمزله هیچ موافقتی وارمیدر ؟ حضرت [مولانا] وَ [سلطان ولد] نه جهتله اونودلمش ؟ [مولد] ینك هر بیتی [سهل ممتنع] عد اولنان [سلیمان دده] نیچون تخطر بیورلمامش ؟ [شاهدی] نك ترکی آثاری عجبا منظور دولتلری اولمامشمیدر ؟ حتی نظیفك منتخباتنده بیله بر غزلی واردر . یاخود احمد وَ نجاتی وَ ذاتی دنیایه بوصایدیغم ذاتلردن مقدمی گلمشلردر ؟

« طرز غزل وقصیده بازی
ناخوش اوقدرکه وزن تازی »

بیتنده کی « وزن » عجبا نه معنایه‌در ؟ عربی وزن دیمك ایسه خراباتده کی اشعاردن هانکیسنك وزنی اوزان عربیه‌دن دگلدر ؟ بر ده [اوزان عربیه]

« ناخوش » تعبیرینـه نه‌دن مستحق اولیور ؟ یوق، (تازی) کلمه‌سی (آو کوپگی) معناسنده ایسه وزنلر تازی گبی. اگری. بوگری برشی حکمنده‌می گیرمش دیمك اوله‌جق ؟

« پرحشو واماله وزحافات
انشاد ایدنه بلای آفات »

بیتنده‌کی « بلای آفات » تعبیرینڭ‌ده معناسنی آگلایه‌مدم .

برده قدمانڭ حشویات وَ امالات و زحافاتی تعداد ایدوب طورزکن. مقدمه‌ده‌کی ابیاتڭ همان برثلثنده موجود اولان [سکته‌لره] دقت ایتمامك روامیدر ؟ اماّفضولیده، غالبده. سائر بعض قدماده سکته وارمش .

هر طورینه اقتضا نه لازم ؟
جائزسه‌ده آجترانه لازم ؟

§

« اولمش بو تبدّل لسانه
« باعث ایکی خسرو یگانه
« سلطان جهان سلیم اوّل
« خاقان مؤیّد ومبجّل
« ایتمش او شهنشه مظفر
« ملك سخنی دخی مسخر
« اکثر سوزی فارسیدر آنك
« مقبول ومسلمی جهانك
« یوق روم آرانور ایسه سراسر
« اول شیوه ده فارسی دیمش ار
« اولمغله شه جهان معنی
« دیوانی طورر جهانده حالا
« اوغلی دخی پادشاه عرفان
« صاحب قانون خان سلیمان
« گورمش ایدی تربیت پدردن
« البته چیقار گهر گهردن

« تأسیس بنای دولت ایتدی
« تنظیم لسانه همت ایتدی
« ظاهرده وَعالم سخنده
« کندوسنه خلقی قیلدی بنده
« صورتده دگل فقط جهانگیر
« ملك هنریده ایتدی تسخیر
« ویردی بو ایکی شه فضیلت
« هم دولته، هم لسانه وسعت
« مجلسلرینه ندیم داخل
« اولمش ایدی زمرهٔ افاضل »

مصراعنه وارنجهیه قدر اولان اون ایکی بیتك مآلنه نظراً سلیم اوّل وَ سلیمان قانونی سایهسنده انتظام بولمش اولیور.

حال بوکه [فاتحك] شعر وانشایه خدمتی آنلردن زیادهدر؛ دینلسه مبالغهمی اولور؟ [فریدون] مجموعهسنه مراجعت بیوریلور ایسه کندی قلمیله یازدیغی برطاقم [نامهلر] گوریلورکه [جودت قریحه]

وَتمایلات مجدّدانه‌سنك نه‌درجه عالی ومؤثر اولدیغنی لایقیله اثبات ایدر .

« زلفکڭ زنجیرینه بند ایلدڭ شاهم بنی
« قورتلغڭدن ایتمسون آزاد اللهم بنی »

مطالعه‌ده اولان غزلی گبی آثار منظومه‌سیده ادبیات عثمانیه‌نڭ عادتا مؤسسلرندن معدود اولدیغنی گوستر- مزمی؛ ابن کماللر . ابو السعودلر . باقیلر سلیم وَ سلیمان زمانلرنده ظهور ایتمش ایسه‌لر احمدلر . نجاتیلر . سنان پاشالرده حضرت فاتحك عنایت وعاطفت وَ حمایت وصحابتی سایه‌سنده وجود بولمش دگلیدر ؟

« باقی ایدی نجه صیف وکانون »
« پروردهٔ خاص شاه قانون
« اولمشدی او پادشاه نقّاد
« هم پادشه آنکه همده اوستاد
« هرشعر ویرشده شاه ذیشان
« هم رتبه ویردی همده احسان »

بیتلرینه باقیلورسه. بر ملتده ادبیاتك ترقیسی صحائف اشعارك « مقامك جنت اوله! » کاغدی حکمنه کچمسنه توقف ایده‌جك ! عجبا [اومیروس] لر [اوری پید] لر [امرئ القیس] لر [طرفه] لر ، [شکسپیر] لر ، [گوته] لر [ویقور هوغو] لر . وَ [لامارتین] لر [*] کیمك چراغ عاطفتی اولمق قوتیله بولندقلری مرتبهٔ علیای شاعریته واصل اولدیلر .

خراباتك جمعندن مقصد عنایات بیغایات پادشاهیدن محرومیت جهتیله بر وسیلهٔ استرحام واشفاق وَذریعهٔ اقبال واستحقاق ایسه آکا دیه‌جك یوق. اویله اولمیوب ده حکمت ادبی میدانه قویمق ایسه آکار سایه‌سنده وجوده گله‌جك ترقیات ادبیه ملتك افساد اخلاقندن بشقه بر شیئی منتج اولمیه‌جغی

[*] اومیروس اسکی یونانیلرك شهنامه انشاد ایتمش بر شاعر مشهوری واوری پید کذا فاجعه ناظمی در . امری القیس ایله طرفه شعرای جاهلیهٔ عربدن و شکسپیر انکلیزلرك گوته آلمانلرك وهوغو ایله لامارتین معلوم در که فرانسزلرك عصر حاضر شاعرلرندن در . للطابع

خاطره کلدکجه انسان اویله شعرده وزنیله. قافیه‌سیله.
صنعتیله. فلانیله برابر [گاو زمینی] اکلندیرمك
ویاخود حرارت مرکزیه ایله بر قاتدها شعشعه‌لنمق
ایچون دونه دونه یرك دیبنه کچسون دیمکدن بشقه
بر سوز بوله‌میور .

بر گوزل شی میدانه گلدیگی وقت خلق رغبت
اتمیورمی ؟ بر ملتك توجهنی وَویردیگی بدل خدمتی
هیچ طوته‌مزده بعض اکابرك تمایلاتِ هوسکارانه‌سنی
شعرده استاد ومشوّقی عد ایده‌لم ؟

« صکره ایدیلوب بو شیوه تجدید
« آثار عجم اولندی تقلید
« اوزانده بحرز زحافات
« تکثیر تتابع اضافات
« جمله ادوات وصف ترکیب
« توسیع تسلسل تراکیب
« بردن گیردی بزم لسانه
« هب نامه‌لر اولدی شاعرانه

« اڭ جای تعجب بو بابك
« باعثلریدر شو انقلابك
« استانبول ایکن مقرّ عرفان
« استانبول ایکن مطاف بلدان
« یاپدی ایکی طشره‌لی بو حالی
« وانلی بریسی بری زهالی
« یعنی بری نفعیٔ سخنور
« هم دیگری نابیٔ معمّر
« بونلردر ایدن لسانی توسیع
« بونلردر ایدن بیانی تنویع »

شو افادات سنیه‌لرینه تنزلاً دقتله برنظر بیورر-میسکز؟ اوّلا، آثار عجمه باقیدن صکره‌می تقلید اولندی؟

« اول سوزه باشلامش نوائی ــ تقلید ایله فارسی ادایی » بیوران افندمز دگلمیسکز؟ بو بیت ایله یوقاریکی افادات آره‌سنده اولان تناقضی تعریف اقتضا ایدرمی؟

ثانیاً. عجبا باقی آثرینك تعطیلیله نفی و نابی زمینلر-
ینك ظهورندن صکره مراد رابع و محمود اوّل ایله تجم
شاعرلرینك و باقیدن اوّل فاتح ایله حسن طویل و حتی
بایزید ایله تیمورك مخابراتی شاعرانه دکلدی ده شمدیکی
[کنعان بکلرك] فلانلرك یازه گلدکلری ایکیشر بچوق
سطرلی نامه‌لر گبی عالی و یا فؤادانه‌می ایدی؟ یاخود
شو عریضهٔ عاجزانه‌م گبی عادی ترجمه برشیلرمیدی؟
تکرار اخطار ایدرم: فریدون بك منشأتی الده
طوریور: باصمه اولدیغندن تدارکی گوچ برشی
اولمدیغی گبی شمدی‌یه قدر منظور دولتلری اولمش
اوله‌جغنده دخی هیچ شبهه یوقدر.

اوّل آگاه باق گوزگله شویله!
افکاریکی خلقه صکره سویله!

ثالثاً.

ای واقف هرمکانی رومك!
بر آدیده وارمی ارضرومك؟

بو قدر تتبع و توغل ایله برابر شعرای عثمانیه‌نك

اسکی اعتقادجه رئیس الرؤساسی عد اولنان نفعی
وانده دکل ارضرومه تابع (حسن قلعه) سنده
وجوده گلدیگنی وَ وانلی اولمق شویله طورسون،
هیچ بر وقت، بر مناسبتله وان ایالتنك حدودینه دخی
اوغرامدیغنی بیلیورسکز ! دیمگه دیلم وارمیور....

شو «وانلی» تعبیری [ضرورت وزن] ایچون
ایسه . اعتقادجه ضرورت . امور دنیه‌ده اولور؛
شعرده دکل. یوق وقتیله. یعنی ایران شاهلرینك دور
خرافتنده ارضرومك وانه تابع اولمسی علاقه‌سیله اوکله
قونلمش ایسه. بو تصرف عینی عیننه بر زمان ارضرومك
[اسکندر] اداره‌سنه دوشمش اولمسنه نظراً نفعی‌یه
[الینوز] دیمك قبیلندن اولمزمی ؟

« ترکی دلی اوّل ایدی یکتا ـ ایتدی آنی فارسی
دوبالا » اعتقادینی زمانمزك ادبیات جدیده‌سنه
مستشهد اولان بر ذاتك لسان عرفانه قطعا یاقشدیره‌
مدق. واقعا ادبیاتمزك حال حاضرینه نظراً فارسیدن
بر وقت استغنا بزم ایچون قابل اوله‌میه‌جغنی انکاره

مجال یوقسه‌دده . لسانمزی ذاتاً فارسی تلویث ایتمش
وَ آثار ادبیه‌مزده گوریلان فضائل عقلیه وَ لطافت
حسیه نقصانی بتون عجم مقلدلگندن نشأت ایتمش
اولدیغنی دخی اقرار ایتمك ضروریاتدندر . بو حاله
نظراً بزم مهارت ادیبانه وَ کمالات حقایق جویانه‌-
لرندن امیدمز ایکی لسانك بیننده ائتلافی . امتزاج
شیر وشکر دگل . اختلاف خطا و صواب قبیلندن
بیله‌رك . ممکن مرتبه خطایی صوابدن آیرمق ایچون
بر طریق سهولت بولمق وَ او طریقی دلیللریله . نمونه‌-
لریله . قواعدیله . مخاطباتیله برابر آداب صحیحه‌یه
هوسکار اولان نورسته‌گان عرفانه ارائه‌یه‌ یورمق ایدی .
یوقسه معلوم عالیلری اولدیغی اوزره « صباح معرفتکه
ماهیت اشیایی گوسترمك شانندندر : انوارینی هر
طرفه نشر ایتدکجه خیالات گبی حقیقت و طبیعتك
خارجنده اولان اویله بر طاقم آثارك » معقول و
مقبول عد اولنمسی عقلاً قبول اولنور شیلردن دگلدر .

§

« عثمانلی لسانی بو لساندر
« فکر ایله نه بحر بیکراندر
« عثمانلی لسانی بیلن ذات
« بر بنّادرکه حاضر آلات
« بر قاچ درلو اداته نائل
« برقاچ نوع انقلابه قابل
« هر قنغی خیال ایسه مصوّر
« الفاظی گلیر آنك برابر »

بیتلریله لسانمز ایچون ایراد بیوریلان مدایح

« ایشته بو سببله‌درکه الآن
ترکیده یوق ارتجاله امکان »

بیتیله مخالف دگل. بیاغی بوغاز بوغازه گلیور دگلمی؟
بر کرّه ملاحظه بیورلسون ! ابیات علیه‌لرینه نظراً ترکجه‌نك اوزانی اوّل پارمق حسابیله ایمش. فارسی‌یه تقلید اولنمش . آره‌ده افعله. تفعله حاصل اولمش: وزنی بوزمش. لسان فصاحتندن دوشمش؛ اوجهتله ارتجاله امکان قالمامش: مع مافیه فارسی ایله

ترکجه شیلر. آله شکر گبی امتزاج ایتمش. انسان لسان عثمانیده هرنه تصوّر ایلدر ایسه نظمه گتیرمگه اوساییده مقتدر اولورمش! دیمك که لسانمزی هم فارسی بوزمش: آنتی اوستنه گتیرمش: هم فارسی دوز اتمش. دنیاده الڭ برنجی لسان ایتمش! برشیئی هم او درجه‌لرده تنظیم ایتمك وَبو افساد واصلاح بر آنده‌وَبر زمانده جاری وَموجود بولنمق قدرت آلهیه‌دن بشقه هیچ بر قوّت ایچون موجود اوله‌مز صانیرم. حتّی قدرت آلهیه دخی جمع اضدادی آثار مشیتنده گوسترمیور. عجبا بو فارسی بزم لسان ایچون [بت پرستلر] ڭ معتقدات باطله‌سندن اولان [آلهة البیان] حکمنده اوله‌رق. امکان عادینڭ خارجنده برطاقم تجلیات استحاله گدازه‌می مالکدر؟!

« سائر لسن عتیقه‌نڭ هپ
معقولاتی اولور مرتب »

بیتنه گلنجه:

چون السنه اصطلاح قدر
البته لسنده بر لسندر.

مع مافیه منازعهٔ لفظیه بویله بر یرده جائز اولمدیغندن، اختیار بیوردیغکز یولده یازه بیلورسکز .

گرچه — الفاظ غریبه هیچ چکلمز — امّا «بر سوزچن آتك باشی کسلمز .» شوقدر وارکه سائر لسانلرده مرتب اولان معقولات ایسه بزم لسانده غیرمعقول اولان لقردیلرده ترتیب ویاتعبیر صحیحیله تنظیم وتدوینی جائزمیدر : انتخاب دولتـلری ذاتاً او اعتقادی اِدا ایدیوریا !

مع مافیه اویله بر اعتقاد. ولوذات دولتلری گبی بر مقتدای اهل عرفانك رأییله مؤید اولسه دخی عقلاً وفناً مردود اولمق لازم گلور .

« سائر لسن عتیقهنك هپ
« معقولاتی اولور مرتب
« قطعا او حدوددن چیقماز
« انسان بوگا یانصل صقلماز ؟
« منظوم ایسه باخصوص او صورت
« بر قاچ قات اولور او دمده کلفت

« تضییق عروض بر جهتدن
« هم قافیه وردیف رهزن
« تحسینه اولور قتی سزاوار
« بر دلده گوزل دینلر اشعار
« امّا که بزم لسانمزده
« هر درلو ادات یانمزده
« افکار عرب خیال ایران
« محصول ممالك خراسان »

شـو یدی بیتك حکمنه باقیلورسـه السنهٔ عتیقه‌ده قافیه وردیف وار ایمش گبی گورنیور . حال بوکه السـنهٔ عتیقه‌دن (سانسقریت) ده چینجـه‌ده یونانیٔ عتیقده. لاتینجه‌ده قافیه اولدیغنی بیله‌میورز . حتّی عبرانیده دخی یوقدر . اسکی لسانلرده قافیه وسجعی یالکز عربده گوریـورز . ردیفه گلنجه عربیده دخی یوق . بناءً علیه او مانعهٔ بلاغت اعتقـاد عاجزانه‌مه گوره فارسیٔ جـدید ایله بزه منحصردر . حال بویله ایکن السـنهٔ عتیقه‌یی قافیه

وردیف قیودی آلتنده بوغولمقله ابهام نره‌دن حاصل
اولمش بر تصوّر اولدیغنی و بویله بر ادّعا صنایع لفظیه
زنجیرلرینی قیرمقده ضربات آهنکستانه‌سی اموزمشهو-
ره‌دن اولان ضیا بك افندینك قلمندن نصل صدوره
کلدیککنی ادراك ایده‌مه‌مکدن نه درجه بیان عجز ایتسه‌م شایسته‌در!
«افکار عرب خیال ایران» افاده‌سندن صکره
«محصول ممالك خراسان» وصفنی ایراده نه حاجت
وار ایدی؛ افکار عرب محصول خراسانمیدر؛ یوقسه
خیال ایران ایله محصول خراسان بیننده آیریلقدن ؛
غیریلقدن بر اثر وارمیدر؛ خراسانی چین ایالتلرندن
ویااوروپا ممالکندن بریمی صانه‌جغز؛ ویاخود باشنده
پاپاغی آیاغنده پاشماغی ایله‌دامًا کوزه کلدیککمز خراسا
نیلری بادیه‌لر ایچنده حادی بر جمل ویاخود بادیه
نشینانه دخی هادی کمالمی عد ایده‌جکز؟

«عدو یردی کیمی الفاه نونه
«ویرر حرکه کیمی سکونه»

اعتراضی الك اوّل افندمزه عائددر ظن ایدرم . دلیلم

سؤال بیوریلور ایسه ایشته: مقدمه‌ده‌کی «صاحب قانون خان سلیمان» مصراعی البتّه خاطر دولتلرندن چیقمامشدر. [سکت ملیح] ویا [تقلید قدما] ویا [تجویز ادبا] نامله‌ریله اولسون وگرك بشقه بر جهت تأویل ویا تعبیر بولنسون شعرده‌ده. انشاده‌ده لغةً. قاعدةً. ادباً. عروضاً. [هامون] وزننده اولان [قانون] کلمه‌سی [جهلون] وزننده یعنی (قئنون) صورتنده استعمال اولنه‌ماز.

آندن ماعدا قانون کلمه‌سنك واوی اماله اولنمازسه خان لفظنك الفنه بر حرکه ویرلمك اقتضا ایده‌جگندن. وحال بوکه بر مصراعده چفته سکته. اولخانیت شعریه‌یه مبتلا اولانلر عندنده دخی جائز اولمدیغندن. یا مصراع بتون بتون وزنسز قالور ویاخود واو اماله‌سنه ضرورت قطعیه مس ایدر.

هله‌بونه خراباتده آثار دولتلرندن اولدرق. گوره‌دیگمز «نیچون غضب ایتدی بیلم جامعن سلطان محمودك» مصراعنده‌کی [سلطان] کلمه‌سنك الفی

اماله اولنمامشدرده [سلطان محمود] ترکیبی بر ترکیب
اضافی صورتنده‌می عد ایدلمشدر ؟
عین اماله‌سنه گلنجه: ظن ایدرم که افندمزڭ بیوردیغکز گبی بونی اختیار ایدن یالکز ثابت وسامی
دگلدر . اثرلری انتخاب دولتلرینه مظهر اولان
افاضلڭ همان هپسنده گوریله‌بیلور . مع مافیه [اماله‌ء
عین] لسانمزڭ شیوه‌سنه گوره « اسم فاعل » الفنه
حرکت ویرمك قدر ثقیل گورنیور .
مثلا شناسی مرحومڭ :
« بن شهید اولمه‌دن عشقگله مزارم قازایم
« طاشیمی گوزلرمڭ قانلی یاشیله یازه‌یم . »
بیتنده عین اماله‌سی موجود اولمقله او بیتڭ « ثابت ،
سامی بو سهوی ایتمش — راغب . عاصم او اثره گتمش . »
بیتی قدر آهنك سلاستدن بری اولمسی لازم گلمیه‌جگنی تصدیق ایتمیه‌جك بر حسن طبیعت یوقدر .
« شاعر ، دخی طفل ایکن عیاندر ؛
« عرفانه مشربی نشاندر .

" هر طرز و اداسی لاابالی
« بر بشقه روشده جمله حالی. »

بیوریلیور .

بو ایسه نشان شاعریت
سنسك آگا بر دلیل البت .
عزتده زمانه هب مباین
ذلتده جهانه عب مداهن .
... دون اوچنجی کاتب .
بر گونده مقرب ومصاحب !

لکن صدد ادبیاتده ایکن هتك پردهٔ اسرار ایدر
بوللو قلم حقیرانه‌مدن بعض مناسبتسزلکلر صدور
ایتمگه باشلایه‌جق . اوجهتله بنده مقصده شروع ایتمك
مجبوریتنده بولنیورم : سیاسیات معشوقهٔ وجدانم
اولدیغیچون .

. . . .

. . . .

مثلا نفعینك حالندن بحث اولنورکن .

« بیرام گبی خرزمانه

قیدی او یگانهٔ جهانه »

بیورلمش! تواریخ دولتله البته توغل عالیلری واردر؛ بیرام «خرزمانه» دگل دولتك الڭ مشکور الخدمة وزراسندن برذات ایدی. گوستریله‌جك برقباحتی وار ایسه افرط مداهنه‌سیدر. حال بوکه نه قدر مداهنه ایتمش اولسه غلودر. مبالغه‌ده نفعینك هیچ بر وقت کعبنه وارامز.

. . . .

. . . .

اویله ایسه او بیچاره حقنده مسلك فکریمی بتون بتون برطرف ایدوبده بربنی « خرزمانه » تعبیریله تحقیر ایده‌جك قدر اظهار خصومتدن مقصد نه اولدیغنی بیله‌مدیگمدن بوقدر سوءظنده طوردم .

بوندن اغرب گوردیگم برنکته مخصوص دولتلری ده تعریف شاعرینه دائر اولان بیت آتینك مآلیدر:

« فكريني صلاحه سالك ايلر
« يازكه عمومه كملك ايلر. »

عجايب! بر انسان شاعر اولنجه عمومه كملك ايتمامك ايچون فكريني صلاحه سالك ايتمسونده [قصيده] نامنده بيك يالان. يوز بيك هذياندن مركب استدعالرله رتبه ومعيشت ديلنمرك نائل اولسون. صكره‌ده رامى پاشانك. سفيه ابراهيم پاشانك مسلكنى احيا ايلسون. اوزمان عمومه خدمت ايتمش اولور اويله مى؟
« سبحان من تحير فى صنعه العقول ! »

بو فكرى. حميت پروران وطنه رايت كش مسابقت اولەرق. شرقك حقوق عدالتنى تا اقصاى غربدن اعلا واعلانه چاليشان واو يولده نشر ايلديگى انوار افكار ادوار مظلمه‌نك صباح غرب انفلاق وانتهاسى عد اولنديغى جهتله ضياى حميت عنوان مفخرتنى بحق احراز ايليان ذاتك لساندنمى ايشيديورز !

يا‌ينه شاعرلگك وصفنده «چوقلق آنى باغلامز عقايد» نه ديمك ؟ افندمزده شاعر بولنديغى جهتله

کندی مصراعکزك کندی حقکزده حصول
ایده‌بیه‌جگی فکری ملاحظه‌بیورمدیکزمی؟ناملرینی
ایراد بیوردیغکز شعرا ایچنده انتخاب گزین واولیای
کرامدن بوقدر ذوات وار: آنلری عقیده‌سزلگه نسبت
ایتمك بر بیوك حد ناشناسلق اولمازمی ؟

قلمرو بلاغت دولتلری افکار عمومیه میدانلرنده خطبه
خوان بیان اولمغه باشلادیغی زماندن بر و هر صدای
دلفریبی رسوخ عقاید وحب ملتده اولان درجهٔ
کمال عالیلرینه بر برهان ناطق اولدیغندن، افندمزه
اسناد الحاد کیمسه‌نك الندن گلمز: فقط حیفاکه بزده
شعر لقردی اولسون دیه سویلنیله گلدیگندن. ذات
سنیه‌لری گبی ادبی، لسان حقیقت ایتمکده مهارات
فوق العاده‌سی مسلم اولان بر نظر حکیم صاحبی دخی
اشعارده متخذمز اولان مسلك سقیم سایه‌سنده بویله
افکار وحتی عقایدینه مغایر هفواتدن حفظ لسان
ایده‌میور! بو حاللری دوشندکجه ــ ای جامع جملهٔ
کمالات! لازمی ایدی بزه خرابات؟ــ بیتنی نصل تکرار

تکرار ایراد و تذکار ایتمه‌یه: لاحول ولاقوة الا بالله:

« برشاعره منتهای مقصد:

« برشیشه شراب وبرسمن حد »

نصل لقردی؟ بو یولده اولان فکر عالیلری موافق حقیقت ایسه برملتی اصلاح ایچون سفیهلرندن. حیدودلرندن اوّل شاعرلرینی یا طبیعتلرندن کچیرمك ویا دنیادن قالدرمق اقتضا ایتمزمی؟ بو مشرب قلندرانه ومذهب عطالتپرورانه‌نك هانکی جمعیت متمدنه ایچنده بقاسی جائز اوله بیلور؟ خراباتده ناملری مذکور اولان اعاظمدن جناب لبید وکعب بوطورده‌می ایدیلر؟ سلیملر. سلیمانلر. ابن کمالر. ابو السعودلر. احمد پاشالر. یحیالر عمرلرینی (سمن حد) قارشیسنده شراب شیشه‌سی اوکنده‌می کچوردیلر؟ بو ملاحظهٔ دولتلرینه باقدقجه. برقاچ کلمه‌یی بریره کتوروبده افاعیل وتفاعیل اصولنه توفیق ایده‌بیلمك دده مالك اولدیغم اقتدار جزئیدن طولایی کندی کندمدن نفرت ایده‌جگم کلیور.

برده شاعرلر ایچون انشاد بیوریلان :
« مدحکده اگرچه ایلر اطرا
« ایشـده سکا ایلمز مدار »
بیتنده‌کی مصراع ثانی شعرایی بر نوع تزکیه حکمنده
کبی کوزینیور . اگر اویله ایسه موافق حق اولوب
اولمدیغنك تمییزینی بنده وجدان عالیلرینه حواله ایدرز ؛
معلوم دولتلری‌درکه انسان دنیایی اغفاله موفق اولسه
بر شخص قالورکه آنی الداتمسنه امکان اولمز : اوده
کندو نفسیدر . فقط برنجی مصراعك حاوی
اولدیغی فکر حقنده‌قولکزده عفو دولتلرینه معزوراً
بر قاچ سوز سویلمك ایسترم : شاعر اوته کینك ،
مدحنده نیچون اطرا ایده‌جك ؟ وزن ایله لقردی
سویلکدن مقصد پاشا اگلندیرمکمیدر ؟ اعتقاد
عاجزانه‌مه قالورسه « ادب بر معرفتدرکه انسانه
خصلت آموز ادب اولدیغیچون ادب وَ اهلی ادیب
تسمیه قلنمشدر . [۱] » حال بویله اولنجه بر آدمی

[۱] بوجملهٔ ادبیه شناسینکدر . للطابع

ولو نه قدر بیوك بر مقامده بولنورسه بولنسون «بو رسمی طرح ایدن معمار طبع پادشاهیدر ــ بو معناجه آگا صنع بشرده دینسه بهتاندر» بیتیله عقل وَ نقلك كافهٔ حدودینی پایمال ایده‌رك . حاشا الوهیت مرتبه‌سنه اصعاد ایتمك هانگی نوع ادبه توافق ایده بیله‌جگنی بیلمکده ذهنلره حیرت الویرسه شایان دگلیدر؟ معقول شناس بر ذاته «كه عصری غبطه بخش عصر فاروق وَ سلیماندر . » مصراعنی حاوی بر مدحیه ویرلسه استهزادن بشقه نه‌یه حمل ایده‌بیلورلر؟

دقت بیورلسون كه غلو وَاغراق ابتلاسی فطانت مسألهٔ علیه‌لری گبی، استعدادك حدمنتهاسنه یاقلاشمش برقوهٔ ادراكی نه‌سقیم گریوه‌لره دوشوریبور! ایشته اولدقجه سوز آگلار بعض بنده‌كانكزك ادبیات عتیقه‌یی بتون بتون امحایه چالیشه‌جق درجه‌لرده طرز جدیده طرفدارلق ایتدكلرینه‌اك بیوك سببلردن بری‌ده اشعارمزده بودرلو ترهاتك هر صحیفه‌یه باقلدقجه گوزه چارپه گلمسیدر .

« هر کیم که ایشنده صادق اولمز .
« انسان دیمك آکا لایق اولمز »

بیتی ده سکوت ایله کچشدیریله جك شیلردن دکلدر . دیمك که بر حیوان ناطق ایشنده صادق اولنجه سوزنده [مسیلمه] یی آندیره جق قدر کذاب اولسه بیله کندینه کرچکدن انسان دیمك جائز اوله جق . نه غریب شی ! [یعرب بن قحطاندن] [*] بری [صدق] ماده سی قوللاناوصافدن بیلنه کلورکن شمدی آنی فعله وصف مخصوص عد ایلمك التزام بیوریلیور ! بو بدعت غریبه ده برقاچ کشینك یالان سوز سویلمك سیئه سنه اولان ابتلالرینی بر فضیلت ومعرفت صورتنده کوسترمك ایچون اختیار اولنیور . عجبا یالان قارشمدقجه شعر سویلمك قابل دکلمیدر ؟ قدمای عرب نیچون اطرایی مدحیه لوازمندن عد ایتمزلر

[*] یعرب . ینصر وزننده ابن قحطاندر که مجموع قبائل یمنك پدریدر . لغت عربیه یی ابتدا تکلم ایدن مرقوم اولدیغی وعرب تسمیه سنك دخی بونك اسمندن مأخوذ بولندیغی مرویدر . للطابع

ایمش؟ نیچون ملل متمدنه‌ده هم یالانجیلق یوق. هم‌ده شعر وار؛ بر آدمه، مثلا زمان دولتنده جیلان یاوریلر-ینك آرسلان سودی امدیگنه دائر انسانلرك دگل. طاوشانلرك بیله قولای‌لقله اینانه‌میه‌جغی بر طاقم ترهات ایله مداح اولمقدن ایسه سایهٔ عدلنده بر ملکك بختیار اولدیغندن بحث ایتمك طوغری اوله‌بیلسی احتمالندن قطع نظر. حدذاتنده دها پارلاق. دها شانلی دگلمیدر؛

« اولسه نه‌قدر قوی طبیعت

« بو قدر جاهل سوزنده قوت

بیتی‌ده موافق حقیقت‌میدر یا؛ اومیروس زمانینك آرسطوسی‌می ایدی؟ معلقات سبعه‌یی غزالیلر، رازیلر. ابن سینالر. فارابیلر. سیدلر، سعدالدینلر، جلال دوانیلرمی سویلدی؛ ایام جاهلیت اشعاری، عربك الك مقبول اولان آثاری دگلمیدر؛ بر کره

« طالع عقله معاون اولمز

« بخت ایله هنر مقارن اولمز .»

بیتنی پیشگاه تدقیقه وضع بیوریکز . بر کره‌ده یالکز

عثمانلیلردن تعداد ایتدیککز شعرا ایچنده ایکی پادشاه. بر صدراعظم. اوچ شیخ الاسلام. ایکی وزیر وَ بر خیلی اصحاب مراتب بولندیغنی تصوّر ایلیکز: او زمان امینم که بعض متصلفین ادبك کندولرینه مدار مفخرت وَ یا تعبیر آخرله بهانهٔ فقدان قناعت اولمق ایچون عدم آباد توشمدن زور ایله وجوده گتورمك ایستدکلری بو قاعدهٔ باطله‌نك حقیقت حال وَطبیعت عالمه نه درجه‌لرده مغایر اولدیغی نظر حکیم ادیبانه‌لرینه دفعةً کندی کندینی گوسترر.

مقدمهٔ علیه‌لرینك بر صحیفه‌سنك تا آلت طرفنده

« قابلی ایده راسین، لامارتین
« نفعی گبی بر قصیده تزیین !
« ممکنمی سنائی وَ فرزدق
« مولیر گبی بر تیاترو یازمق »

بیورلمش. پاردون ! اون سکزنجی وَ اون طقوزنجی عصر میلادینك انواع حکم تجربیه وَ بدایع مدنیه ایله پرورده ایده گلدیگی اصحاب ترقی ایچنده طبیعت

شاعرانه‌جه اڭ ممتاز عد اولنمش آدملر بر طاقم هیاکل هائله مصورلرینڭ اثر غریبنه اتباع ایدوبده معبود حیواناتڭ ویا قوناق ویا اعاظم .... وصفنده زمین و آسمانی وعرش ولامکانی بربرینه قارشدیریرلردی. ترّهات سویلنگه تنزل ایتمزلریا ! ویقتور هوغونڭ (اوریانتال) نامنده اولان کتابی البته نظر تدقیق دولتلرندن کچمشدر . شرق خیالاتنڭ معقول و مقبول اولانلرینه غرب ادباسی نه گوزل تقلید ایدیورلرمش : آندن استدلال بیوره بیلورسکز . یقیناً معلوم عالیلری اولسون که اگر راسین ویاخود لامارتین تشبیهده مبالغه‌ده طبیعتڭ فوقنه چیقمغی جزئی گورمش اولسه‌لردی لسانلرنده نفعینڭ قصائدی قدر مزیّن ویاخود مصنّع شیلر میدانه گتورمگه مقتدر اولورلردی . یالان سویلك اقتداری عجملره ترکلره منحصر بر خاصه دگلدر آ .

اوفاجق برشی دها اخطارینه جرأت ایدرم : راسین ، لامارتین قصیده تنظیمیله مشهور اولان

شعرادن ذکلدرلر. مادامکه ادبای شرق وغرب آره‌سنده مداخلغه‌متعلق برمقایسه اجرا بیوریله‌جق ایدی. نفعی‌یه قارشو فرانسه شعراسندن (ژان باتیست روسو) گوسترمك دها مناسب اولمازمی ایدی؛ آنك‌ده آثاری فرانسز لسانك مستشهدا-تندندر؛ بناءً علیه منظور حقایق جوابانه‌لری اولمش اوله‌جغنده اشتباه اتمم.

یاهله سنائی گبی، فرزدق گبی عجم وعربده صحیحاً ادبیاتك روحنی، حقیقتنی ادراك ایده‌رك، شعر سویلمش؛ وآثرلریله اصحاب شعوره مثال امتثال اولمغه لیاقت گوسترمش اولان اعاظم اسلام حین اقتضاده مولیئر گبی برتیاترو ترتیبنه نه‌دن مقتدر اوله‌مسونلر؛ نهایت سنائی وفرزدق تیاترولی برملکده ظهور ایتمامشلر. آنکچون برتیاترو یاپامشلر. افندمز ایسه

« اقلیمده حکمی یوقمی فرقك،
« وضعیتی برمی غرب وشرقك ؟ »

بیوربیورسکز. عجبا اعتقاددولتلر بجه گونش طوغدیغی
زمان ضیاسی ایران وَ بغداده دها اوّل طوقنمقله
اورالرجه تیاترونك امکان حصولنی نزع ایدر برقاعدهٔ
حکمیه‌می واردر؟ یوقسه پارسده گوزل قومدیا یازلمق
وضعیت موقعیه عوارضندن برحالمیدر؟ آلتی یوز
ییللق بردولتز: اون سنه اوّلنه گلنجه‌یه قدر بزده‌ده
برتیاترو یوق ایدی. اوفقدانی شرقك وضعیتندنمی
بیله‌لم؟ اویله ایسه شمدی دنیانك آلتی اوستنه‌می
گلدی؟ نیچون ترکلرده تیاترو یاپمغه مقتدر اوله
بیلیورلر؟ چین اقلیمی بزه گوره اقصای شرق ایکن
اوراده تیاترو اوروپادن قدیم اولدیغی متفق علیهدر.
« وضعیت شرق وغرب » افکارینك بطلانـنه بوده
مشرق قدر جلی، گونش گبی بدیهی بر برهان دگلیدر؟
شعرك مکسب اخلاق اولدیغنی دنیاده کیم ادّعا
ایتمش؟ وَخصوصیله تیاترولرك مکتب حکمت اولدیغنه
کیم ذاهب اولمش که

« لگن بویله اثرلرین هپ
« اخلاق عمومه صانمه مکتب »

بیوریلیور . تیاترونك براگلنجه اولدیغنی وفقط فائده‌لی اگلنجه‌لردن بولندیغنی ادبامز بالدفعات عمومك نظر تدقیقنه عرض ایتمشلر ایدی . مع مافیه شمدی شونی دیه‌بیلورزکه عمومك اخلاقنه اوروپا تیاترولری مکتب اولمینجه خرابات هیچ بروقتده اخلاق اوگردیر برکتاب اوله‌ماز : چونکه درونده موجود اولان ترکی قصائدك هیچ اولمازسه نصفی عمومك صلابت وتربیتنی افساد خصوصنجه « پاله رو آیالك » الك شنیع (فارس) لرندن آشاغی دگلدر .

« اشعار نقاوه زباندر
« معیار بلاغت لساندر
« آینه‌سی شعردر لسانك
« هرکاری لسانله‌در جهانك
« اشعاره گلور ایسه تنزل
« البته لسان بولور تزلزل

ویرژیللرمی ظهور ایلدی . عصر اخیر مدنیتـده فرانسه بیوك جمهور وَ ایمپراطورلق قوتیله حاکم عالم وَ مرفهٔ امم کچندیگی وقت آره‌لرنده برراسین . برموـ لییر . برلامارتین . برهوغو وارمیدی ؟ بوقدر دلائل تاریخیه میدانده طورر کن شعری انتظام عالم لوازمندن گوسـترمك استجلاب توجهاته مدار اولمق ایچون اختیار اولنمش توجیهات شاعرانه‌دن معدود دگلیدر ده یانه‌در ؛ شعرك نقصان وَ یا فقدانی حالنده [اوامر حکومت] تعبیر غریب عالیلرنجه « زیب صماخ رغبت » اولمیه‌جغنـه دائر ایراد بیـوریلان ادّعانك محکمهٔ وجدان دولتلرنده دخی بطلانی اوّلدن مسلم اولدیغنه آثار سنیه‌لرندن اندلس تاریخنده طوائف ملوکك شعر ایله مکاتبه‌لرینی دخی تکلفات زائده وَ تشریفات بی فائده قیلمندن وَبناءً علیه دلائل انقراضدن عد ایلمش اولدیغکز دلیـل دگلیدر ؟ البته یازدیغکزی اونتمامش وَ اویله برقول حکیمانه‌یی « سوز اوله شاهم » قیلمندن اوله‌رق یازمامش سکزدر !

« تاحشره قدر طورر مقرر
« صاحب دیوان اولان هنوز »

بیتی هیچ برشیئه بگزه‌دیمی یا ؟ انصاف بیورلسون ،
یازین بنده بردلیلك طوتدیرر قومثلا .

« امین سابقده طلابی »
« لحوقم کتب اقلامی »
« بوله‌م فردوس جنتده »
« افنـدمله جمیعـانی »

بولنده برقاچ بیك بیت سویلیه‌رك بردیوان ترتیب
ایلرسه‌ده حشره قدر مقرر ویا تعبیر صحیحله معروف
اوله‌جغی اویله‌می ؟ بو بشارت قرین صحت : یعنی مقبول
بر روایت ایسه ابنای بشر ایچون نه بیوك سعادت !
او حالده هرکس « نه روا شهرت ایچـون زمزمه
اولق بولی » مصراعنی ورد زبان و موزون ومقفا
بر آلای هذیان ایده‌رك بو جهان فانیده نامنی ابقا
ایتمگه چالشسون ! فقط حیفا که حقیقت حال اویله

گلان حروف علتك اماله‌سنه اعتراضی حاوی
یوقارولرده بر بحث کچمشیدی . افندمز البته غالبك
« جان حیران » بیتنده اولان اماله‌یه معترض بولنمورسکز . فقط بنده‌کزك ظنمجه مرحوم او تعریضه
قارشو ــ بن ایستسه‌م (جان) یرینه (روح) کلمه‌سنی
قوللانه‌بیلورم . شوقدر وارکه روحك [لام‌الفعلی] ایله
حیرانك (فاءالفعلی) تعاقب ایلدیکندن سوزده بر تنافر
حاصل اولیور ؛ بو تنافر ایسه لسانه الف اماله‌سندن
ثقیل گلیور .

حال بوکه نفعی « اگرچه خطبه‌دن طی ایتدیلر
سلطان عثمانی » مصراعنده سلطانك الفنی اماله ایتمش ؛
دیمك که بر اماله‌یی یالکز تجویز دکل استعمال‌ده ایلمش .
نفعینك آثاریده لسانمزده بلاغةً دگل ، فقط فصاحةً
مستشهداتدندر . بناءً علیه بن دخی طرز افاده‌ده آنك
اثرینه تابع اولدم . کرك بکا وکرك نفعی وسامی وثابت
وراغب وعاصمه بوندن طولانی قصور بولمامش اولسه‌کز
جمله‌مزك روحنی شاد بیورمش اولوردیکز ؛ چونکه بزم
اماله‌لر نه قدر ثقیل اولسه افندمزك « نیچون غصب
ایتدی بیلم جامعن سلطان محمودك ؟ » مصراعنك عینی
اوله‌جغی گبی ترجیع بلاغت پروانه‌لرینك مطلعی اولان

« بوکارکاه صنع عجب درسخانه‌در ؛
هر بحث بر کتاب لدندن نشانه‌در . »

بیتندن متنافر اولەماز. بیتك برنجی مصراعنده اولان «بو» کلمه‌سنك ترکجه شیوه‌سنه مغایر اوله‌رق. واو اماله‌سی. ثانیاً « صنع » وَ « عجب » کلمه‌لرینك عینلری بر برینه چارپشدیغندن طولانی بزه ملتك قبا تعبیرلرندن اولان «عین چاتلاتمق » ضرورتی. وَ ثالثاً (عجب) کلمه‌سنك باشنی کسیورمکه برابر درسخانه‌ده اجتماع ایدن (راء) وَ (سین) حرف ساکنلرینی موزون اوقومق ایچون ضیق صدره اوغرامش بر ذاتك نفس آلمسنه تقلید مجبوریتی وار. مصراعی وزنه گتورمك بیاغی منجنیق ایله چکمکه احتیاج گوستریور .

مصراع ثانیده‌کی « هر بحث » لفظی‌ده حلقومدن چیقارکن انسانك غرتلاغنه صاریلیور . (جه‌مدن اوده اوطوران قومشولرینه طاش آتمسه دها خیرلی اولمزمی؟)— دیه بیلوردی .

§

هرنه حال ایسه ، استطرادلردن ینه صدده انتقال ایده‌لم :

« نفعی بونی صانمه مفت بولمش ؛
« اوچ پادشاهك ندیمی اولمش ؟ »

سوزی مطابق حقیقتمیدر ؛ نفعینك طبیعت شاعرانه‌سنی پادشاه ندیملگی خلق و ایجاد ایلمش اویله‌می ؟ بنده‌گزه قالورسه افندمزك « بیرام گبی خر زمانه » تحقیرینه وَنفعینعینك « فیلسوف وزرا ثانیٔ عقل اوّل » یوللو بیك درلو توقیرینه مظهر اولان وَ بونکله برابر ، نهایت جانبنه قصد ایدن بر ذات حقنده‌کی اوصاف وهجویاتی دقتله مطالعه اولنسه وَ یاخود دیوانیله سهام قضاسی اله آلنه‌رق ، گورجی محمد پاشا حقنده اولان :

« زیر عنقای شکوهنده فلك بر بیضه
« کفِ میزانِ وقارنده زمین بر مثقال »

بیتیله ینه آنك هجونده بولنان

« مجسم ظرطهٔ بستهٔ دیو دماوندی
« مصوّر یسته افسردهٔ بطریق نصرانی »

بیتی بربرینه تطبیق ایدلسه بیچاره‌نك ندیملکدن هر درلو مداخنه ندامتدن . وَ بوحقیقتی :

« هله بن تائب اولدم هجوایله هم انتقام آلدم » [*]
گبی سوزلرله توصیفات بیهوده سنك صرف یالان اولد-
یغنی انتقام نامیله اخلافه آکلاتمغه مجبوریتدن بشقه
برشی استفاده ایده‌مدیکی پك قولای میدانه چیقار.

حسن طبیعت ادیبانه‌لرنجه هر درلو تعریفدن
مستغنی درکه نفعی، ندیم اکابر اولمق دگل « زکوة‌می »
آرقه‌سنده میخانه طولاشدیغی حالده دخی

« یوقلمزسك هیچ وارمی دلده داغك یاره‌سن
« بویله‌می گوزلر گوزللر عاشق بیچاره‌سن .
« آه ایله حالی بیلمز عاشق بیچاره‌نك
« چاك چاك ایتسون مگر آهی دل صد پاره‌سن. »

گبی طبیعت شاعرانه‌سنك گرچکدن قوتنی گوستره-
جك یولده سوزلر سویلمکه عاجز قالمز ایدی .

حدت بیورلماز ایسه براز دها گوزه‌لك ایده-
جگم ! افندمز بر زمان :

[*] مصراع ثانیسی شودر: «اگر ویسی بو خرابکده قالورسه ینه ارزانی » [ناطابع]

« مرحمت قیلدی جناب حق بو ملك وملته
« سن مؤیدسك خدادن آکلادم حق الیقین »
بیورمشدیکز ! آندن بریدی سکز سنه صکره دخی :
« یازادی کندیسنه سلطنت عثمانی
« ذاتنه دینسه سزا شاه جهان ثانی »
بیوران ینه افندمز سکز ! دیمك که شعر ایچون
ندیملکده نتیجهٔ ندامت استقرائی برهانلرله ثابت اولیور .
امّا افندمز ینه ندیملك هوسندن واز کچه مز مشسکز ده
اوروپا سیاحتی کبی یالکز ذاتکزه دکل ... بحق
مدار افتخار اولمغه لایق بر حرکتکزی قصایدکزده
جان قورقوسی کبی (تعبیر معذور اولسون) بر توهمه
حمل ایله ملتزم صمیملری اولان مسلك حمیته یاپو-
جی اوغلی احمد پاشا کریوه سنی ترجیح بیورمشسکز !
اکا اصحاب قلمدن اولا وطن پرورلر نه دیه بیلسون؛
دیسه لر دیسه لر شونی دیه بیلورلر :
ــ احتمال که ندیملك مقصدینه ینه نائل اولورسکز ؛

فقط ندامتكزك [یومندمه] قدر سوزمیه‌جکنه اعتماد بیوریکز !

§

ینه هتك پردهٔ اسراره باشلادق! هایدی‌ضد- دمزه رجوع ایده‌لم :

« گردون یدی باشلی بر یلاندر
« مسلوعی آنك هنوراندر . »

بیتنه جواب اوله‌رق :

شاعر سوزی بزده هپ یالاندر ؛
بو بیت ایسه آگه بر نشاندر

دیسه‌م اعتراض بیورلمز یا !

فلکك ارباب کماله دشمن اولدیغنه متعلق مشهور اولان قاعدهٔ فاسده‌نك حقسزلغی یوقاروده عرض ایتمشیدم؛ آنك ایچون بوراده تکراره حاجت گورمه‌م. شوقدروارکه افندمز فن هیئته توغل بیورمشکزدر؛ مأخذ استدلالم ایسه ترجیع بلیغ عالیلرینك بربندی صرف هیئته دائر اولمسیدر . فلکی یدی باشلی بریلانه تشبیه ایتمك هیئت بیلان برذاته یاقیشورمی؟

ترجیعك دیگر بندندن آكلاشلدیغنه گوره مناقب طبیعیاته دخی اشتغال بیوزلدیغی گبی اوروپاده بولوندیغی زمان البته حیوانات باغچه‌لریله نمونه خانه‌لر گورولمشدر: عجبا کتابلرده مرسّم. باغچه‌لرده جانلی، نمونه خانه‌لرده قدید اوله‌رق، نظر تجسس حقایق بینانه‌لری یدی باشلی بر ییلانه تصادف ایتمشمیدر؟

نفعیٔ شاعر الویردی : برازده صبری شاکره نقل بحث ایده‌لم :

صبری یالکز « بر برجسته قصیده یازدی . » اویله‌می؛ یوقسه آنك دیوانیده منظوره عالیلری اولمدیده قصیدهٔ مشهوره‌سی نظیفك منتخباتنده‌می گورولدی؟

صبرینك :

« کچدی قیلجدن فتن روزگار .

« سیف یدالله اولوب آشکار . »

مطلعنده اولان قصیده‌سی هیچ اولمازسه عزت ملانك، نورس افندینك « همان بر اول قدر واردرکه موزون

ومقفادر» مصرعنه مصدق اولان هذیانلری قدرده نظر انتخابه مصادف اولمغه شایان دکلمیدر؟

صبرینك آثارنده :

« کویا که صیقوب بتون حواسن،
« جمع ایلمش آنده هب قواسن ».

توصیفنه لایق برسوز و ز ایسه بالاده ذکر ایتدیکم قصیده‌در. حالا بکر قالمش: شمدی‌یه قدر برشاعر تقلیده جسارت ایده‌مامش. بیله‌مم که نفعی کورمدیمی: یوقسه قصیده‌نك تنظیمی او بیچاره‌نك اعدامندن صکره‌می ایدی. ملتزم عالیلری اولان قصیده‌نك ایسه ادبیات عتیقه‌جه دخی: صنعتلی اولمقدن بشقه برمزیتی یوقدر. نظیره‌سنه دقت بیورلسونکه نفعی اجبار طبیعت ایتمکسزین نصل تفوّق ایتمش: صبرینك قصیده‌سنده ادبیات عتیقه‌یه کوره

« جهان کویا که بر شخص معیندر تصوّرده
فلك ابروی خمکشته وجودی چشم مبنادر. »

متانتده بر بیت وارمیدر؟ ادبیات صحیحه اعتبارجه

« بلا اندر بلادر دلده درد عشق یار امّا
« یازقلر آ که کیم بر بویله سودادن مبرّادر!»[*]

بیتندن نکته‌لی؛ او بیتدن گوزل. او بیتدن لطیف برشی گوریله‌بیلورمی.

هله صبرینك قصیده‌سنی وصف ایچون. بر موجب التزام اطرا :

« بر مطلعی وار غزلده حتی
« معجز دیدی آکا اهل معنی »

بیورلمش. الله الله! بو مطلع :

« ویرر صبره درنك سایه طورسه سرو بالادر.
« آلور چشم قراری گتسه جوی سیم سیمادر.»

بیتمی اوله‌جق؟ شمدی بنده‌کز عاشق غریبك « شیطان بونك نره‌سنده ؟ » مصراعنی تحریف ایتسه‌مده «معجز بونك نره‌سیدر؟» دیسه‌م طارلمازسکزیا؟ البته طارلمازسکز: چونکه مطلعده ذاتاً

[*] بو بیتلرك ایکیسیده نفعینك قصیدۀ صبری‌یه اولان نظیره‌سندندر.

لفظجه زینت وَمعناجه تشبیهدن بشقه بر صنعت یوق اویله دگلمی ؟

برنجی درجهده مصراع اوّلی اله آلام: صبرینك سودیگی محبوب طوردیغی زمان انسانك صبرینی گولگه‌گی درنکدن محروم ایدر بریوکسك سروی آغاجنه بگزرمش! مصراعنك معناسی بوندن عبارت اولیور . هایدی صبرك گولگه‌یه تشبیهی صبرینك بولندیغی زمانجه مقبول اولسون: وَیاخود تخیلات غریبه قبیلندن عد اولنسون: معذور طوتلسون. بویك سروه بگزهدلمسی دخی کذلك. فقط بر محبوب طوردیغی زمان یوکسك سرولر صاللانمقده مضطر اولهجغنه عجبا صبری آخرتدن دنیایه گلمش اولسه نه دلیل گوسترهبیلور: یوقسه سرولر یرلرنده طوردیغی وَاهتزاز ایلدیگی حالده گولگه‌سی هیچ بر وقت صاللانمیه‌جغنه دائر دنیاده بر قاعده‌می کشف اولنمشدر : باخصوص که بر آدمك بوینی سروه بگزتمك مبالغه‌دن کنایه ایکن صکره مشبه به اولان

سروی « بالا » سوزیله توصیف ایتمك شاعرڭ ذهننده معشوق یرینه بر (غول بیابانی) تصویر ایتدیگنه حمل اولنسه حسن طبیعتجه بر یاکلش یولهمی گیدلمش اولور ؟

هله ایکنجی مصراعك تقدیر عالیلرینه مظهر اولدیغنی دوشندکجه شاشقینلغمدن بیاغی گولیورم . بر گوزل، یوریمك حالنده ایکن ولو چیر چپلاق اولسون. نهره نصل بگزر؛ عجبا آق بیلانگبی یوزی قوبی سوزینهرکمی یورر ؟ یوقسه بر نهرڭ طالغهلرینه اولدقجه بگزهمك ایچون گیدهجگی یره قیچنی قالدیرهرقمی گیدر ؟

عجیبدرکه مراد رابع شعراسندن ریاضی انتخاب دولتلرینه مظهر اولمشده فهیم اونودلمش! بندهکز مجموعهٔ دولتلرنده برقاچ قصیدهسی اولان وَفهیمك پرستشکارانه مقلدی بولنان حقی بك افندینك یرنده اولسهیدم فهیمك :

« مهری دوندردك یولندن ماهی ایتدك سینه چاك
« معجزاتك سویلنور كشور بكشور روز وشب. »
بیتنی حاوی اولان نعتنی نظر تدقیق مزیّات آشنا
یپلرینه عرض ایدر؛ وَحتی

استادلری اوتمه اویله
بر بیتنه گل نظیره سویله !

تكلیف كستاخانه‌سنه دخی جسارت ایلردم. وَكافهٔ اصحاب تمیز البته بنده‌گزی حقنی بولوردی. چونكه خراباته توقیرات وتكریمات عظیمه ایله قبول بیوریلان نظیم ایله شیخ غالب بالاده بحث ایتدیگم « روز وشب » قصیده‌سنی دقتلر ، اعتنالرله‌نظیره چالشدقلری حالده بر مصراعنه یتشمامشلردر. نظیم ایله شیخ غالبك دیوانلری مطبوع وَفهیمك آثاری ایسه هر كتابخانه‌ده وَاكثر شاعرده موجود اولدیغندن. اراده بیوریلور ایسه قصیده‌لری بر برینه تطبیق ایدرسكز.

ریاضینك « فخریه‌لزی بلیغدر پك » بیورلمش! فخریه حقنده ملاحظات عاجزانه‌می بالاده عرض

ایتمش اولدیغی جهتله بوراده تکراره حاجت گورهمم:
فقط :

« نامیه فضله خوار فیضمدر
« کاسهٔ مهر جرعه دانمدر »

بیتی یولنده اولان ترّهاتی بلیغ تعبیریله وصف ایتمك
زنجی یه مرجان اسمی طاقمق قبیلندن اولسه‌ده چکلمز.

« نابی دخی سویلمش قصائد
« امّاکه مقولهٔ زوائد
« اویمز آگاهك قصیده نظمی
« توحیدیدر الك گزیده نظمی
« صلحیّه‌سی. نعتی دلنشیندر .
« غزلیّه‌سی بر گوزل زمیندر .
« آنجق گورونورکه کلفت ایتمش :
« گویا جبر طبیعت ایتمش . »

دیدکدن صکره ینه نابیدن بش قصیده انتخاب ایتمك
وَخصوصیله توحید ایله صلحیه وَ نعت و غزلیه‌دن ماعدا
آره یره برده جلوسیه قارشدیرمق قول وفعل

دولتلری آره‌سنده بر بیوك تناقض گوستریيوز. هاله صلحیه « هیکل بازوی اقبال حسین پاشا کیم » مصراعی گبی « اگرچه وزن نه‌دارد ولیك بیمعنیست » تهکمنك ماصدقی بولنان بر سوزی حاوی اولدیغی حالده اوچ قوجه ملتك منتخبات آثار شعریه‌سی آره‌سنه نصل ادخال بیورلمشدر : اوراسنی ادراکدن عاجز قالیورم !

« نابی‌یه منیف ایکن مقلّد
« آندن ابلغ دیمش قصائد . »

بیوریورسکز ! منیف هانگی اثرنده نابی‌یه تقلید ایتمش ؟ بنده‌کز منیفك دیوانی باشدن آشاغی مطالعه ایتمشدم . درونده نابی شیوه‌سنده یقین بر بیت بوله‌مدم : وار ایسه گوسترلسون !

« تعقید ورکیکه اوغرامز هیچ
« ایلر اوقودقجه طبعی تهییج . »

بولنده ستایش عالیلرینه مظهر اولان غزلیات نابی « زغفران نوع نباتك خواجه نصرالدینی‌در . » ویا

« پاینــده‌لیك كفش پاپار مســتزاد ایدن » قبیلندن اولان گوزه‌لكلر یمیدر :

نابینك برقاچ گوزل غزلی وپك چوق گوزل بیتی اولدیغنی کیمسه انکار ایتمز : فقط دیوانی سراپا مطالعه بیورمش ایسه‌کز « تعقید وزکیکه اوغرامز هیچ » حکمنك بتون بتون خلاف واقع اولدیغنی افندمزده اعتراف بیوررسکز .

هله تناقض گیتدکجه چوغالیور . نابی حقنده

« ترکیده طرزی فارسیدر ؛

« اطوار عجم ممارسیدر . »

دینلمش ایکن ، درعقب :

« نابی‌یه بو اختراعدر خاص

« تسلیم ایدر آنی اهل اخلاص »

بیورلمق نصل جائز اوله‌بیلور ؟ بیتلر برینه‌پك [نیزن باقشلی] طورمیورمی ؟ نابی عجم مقلدیمیدر ، اختراع مخصوص صاحبیمیدر ؟ لله وَرسوله ! ذهن درّاك

دولتلرنده. اوّلا آکا برقرار ویرلمش اولسه‌ده صکره بیان افکار اولنسه نه‌لازم گلوردی؟

هله فضولی ایچون تنظیم بیوریلان

« یانقدر اوعاشقك کتابی
« نظمنده قوقار جگر کبابی . »

بیتنی اوقودقجه کندیمی خراباتده دگل بانچه قپوسی لوقانطه‌لرنده ظن ایدییورم. عفو بیوریرسکز امّاشو « جگر کبابی » مضمونه نه قوقش سوز، نه ایگرنج تصوّر! دیمکدن بردرلو کندیمی آلامیه‌جغم. فضولی دیوانی کدی یاوریلری ایچونمی سویلنمش : یوقسه آرناودلرك مانده یوتدی دیدکلری مشهور کتابیدر.

برده فضولی ایچون :

« ایتمز غزلنده فکر صنعت
« صنعت اولور آنده بی صناعت »

دنیلیورسه‌ده یك ظن ایده‌مم چونکه :

« ای اولوب معراج برهان علوّ شان سکا
« گوکدن ایمش خاکه استقبال ایچون قرآن سکا

« ماه نومیدز بویا ایتدکده عزم آسمان
« ایلمش افلاك پارمق قالدیروب ایمان سکا . »

وَیا

« هرحباب اشکمه برعکس صالمش پیکرم .
« شاه ملك محنتم طوتمش جهانی لشکرم .
« عشق سرگردانیم گوکسمده یریر داغلر :
« برسپهر سائرم ثابت جمیع اخترم . »

وَیا

« عشق معماری یاپان ساعتده گردون مخزنن
« دود آهم چیقمغه آچمش کواکب روزنن »

بیتلری قدر صنعتلی شعر اویله تکلفسزجه‌سو یلنمز . فضولینك ابیاتی‌ایسه بوزده طقسان اعتباریله صنعتجه بالاده گوستردیگم مثاللر فوقنده‌در . اعتماد بیورلمازسه حقی بك افندی‌یه صوریله بیلور . نورس افنــدی حصرتلرینده شعردن بی بهره بولندقلری حالده براز معــانی ، بدیع . فلان گورمش اولدقلرندن بوقول ماجزانه‌می تصدیق ایدرلر صانورم .

اسكى نائلى حقنده

« الفاظى سليس و منتخبدر .
« مضمونلرى باعث طربدر . »

دنيلدكدن صكره؛

« بو بولده ولى كلامى چوق يوق
« ملبوسندن برهنه‌سى چوق . »

بيورلمش ! او برهنه‌لرى هانكيلرى اولديغى ايراد اولنمش اولسه‌يدى افندمزدن يكى برشى اوكرنمش اوله‌جغمز جهتله جمله‌مزه برعظيم منت تحميل ايدیلور ايدى: زيرا شمدى‌يه قدر ادبيات عتيقه طرفدارلرندن نائلينك بر بيتنه كرك سلامت وكرك متانتجه تعريض ايدر براديب كورمامش ايدك .

« روحى ايله جامئ سخنساز
« يك شيوه ويك اداء يك آواز
« چون ايكيسيده عراقدندر؛
« اهل دل وصاحب سخندر . »

اويله‌مى ؟

اشعارده حامی ایله روحی
برگونده‌می ایچدیلر صبوحی ؟
بك نشئه‌میدر او ایکی استاد
آمد نرده‌ده یانرده بغداد ؟

روحی نفعیدن اوّل وَ بناءً علیه افندمزك ترتیبنجه شعرای ترکك قدماسندن، حامی ایسه نابیدن صکره: وَاو جهتله اواخردن معدود اولمق لازم گلورکن. نصل بك شیوه و بك آواز اوله‌بیلورلر؟ حامینك اشعاری نابی وَیادها طوغریسی ارانیلورسه صائب مقلدلگندن عبارت دگلیدر ؟ روحی ایله بینلرنده نه مناسبت بولنمش بردرلو آگلایه‌مدم. احتمال که بو عدم تفرّس بنده کزك ادراکسزلگمدندر: اوحالده قصورمی عفو بیورزسکز. فقط:

« دریای محیطی در وحدتله لبالب
« کونین ایکی جانبده ایکی ساحلیدر. »

بیتیله

«پاك طینت کوشهٔ وحدتده خوار اولسونمی هیچ
گوهر آغوش صدفدن دور اولور قیمتلنور.»[*]

بیتی آره‌سنده کرك طرز تصوّر وکرك شیوهٔ افاده‌جه
بر ملایمت بولنه‌بیلسنه احتمال ویره‌مم.

برده لطفاً عفو بیورکز بر شی دها اخطار
ایده‌جکم: «چون ایکیسیده عراقدندر: اهل دل و
صاحب سخندر» بیتنه باقیلورسه عراقدن ظهور ایدن
آدملرك عمومی هم اهل دل وهم صاحب سخن
اوله‌جق. اوحالده دولت ادبیات ایچون [برانجمن
دانش] ترتیب ایتمك ایسته‌سه استانبولده نه‌قدر کرد
وبغدادلی وار ایسه جمله‌سنی آکا اعضا ایتمك لازم
کلمزمی: رأی عالیلرنجه منتفك عشیرتنده‌کی بدویلرك
عمومی برر شاعر آتش زباندر: دیمك اولیور. ینه
تکرار ایده‌یم «سبحان من تحیرّ فی صنعه العقول»

«تنظیم غزلده برده یحیی
«بر وادیٔ خاص قیلمش احیا»

[*] بیت اول حامینك، ثانی روحینکدر.

بیتنده بیان بیوریلان یحیی هانگیسی اولیور؛ ندیمك «کلمامش گرچه غزلده باقی و یحیی گبی.» مصراعیله ثنا ایتدیگی مرثیهٔ مصطفویه [١] صاحبی یحیی بکمیدر؛ یوقسه شیخ الاسلام یحیی افندیمیدر؛ هانگیسی اولور اولسون.

« صکره بو یوله ندیم گیتمش
« تقلید ایتمش زیاده ایتمش. »

بیتیله ندیمی آنلردن برینك اثرینه تابع عد ایتمك عجبا نه درلو فکرهٔ مستنددر؛ ترکستانده نه قدر یحیی کلمش ایسه هیچ برینك

« آچمش اولدی سینه‌سن برگره آرام و سکون
« سینه‌دن بیلم نه حالتدر گریزان اولدی هپ »

ویاخود:

« بویدن خوش. رنکدن پاکیزه‌در نازك تنك
« بساتش قوینده گویا کیم گل رعناسنی »

[١] مرثیهٔ مصطفویه‌دن مراد سلیمان قانونینك ٤١ یاشنده اعدام ایتمش اولدیغی شهزاده سلطان مصطفی یه سویلنان مرثیه‌درکه مجموعهٔ ابو الضیاده نشر اولنمشدر.

وَیاخود :

« بر شکرین کرشمه‌سی بر طاتلی خنده‌سی

« برنازنین تکلمی برخوش اداسی وار . »

وَیاخود :

« آناڭ آتاڭ سنك وارایسه مهر وماهدر جانا

« که برباقشده مهرده برباقشده ماهه بڭزرسك . »

وَیاخود :

« قیل نکه بالا بلندانك خط رخسارینه

« باق سیاه فتنه‌نك رایات مصحفدارینه »

وَیاخود :

« قاشلرین بالاده سیر ایت رخلرین گوزیرده

« قیل تماشا باغ خلدی سایهٔ شمشیرده . »

بیتلری گبی برسوز سویلدیگی نظر تدقیق ادیبانه‌ڭزه

تصادف ایتمشمی اولسه گرك ؟

« سنسك اول صاحب کمالات فنون جزؤ وکل

« کیم اولور هر بر کلامك ایلدن ایله ارمغان ! »

بیتیله توصیف بیوریلان وَمبالغهٔ شاعرانه‌لری اولدیغی
حقیقته متقارب گورینه‌جك قدر فضائل علمیه
وَعقلیه‌یی جامع اولان شیخ الاسلام اسبق عارف
حکمت بك مرحوم . لسان عثمانیده ندیمدن بشقه
عرب و عجم تقلیدندن بری بر وادیٔ مخصوص آچمش
شاعر اولمدیغنی دائما سویلر طورردی . افندمز
ایسه مشار الیهی هم فنون جزؤ وکلده « صاحب
کمالات » اولمق اوزره وصف بیوریورسکز : همده
آنك مخترع ومنفرد عد ایلدیگی بر شاعری یحیی
مقلدلگیله اتهام ایدییورسکز ! یا بز هانگی قوله
اتباع ایده‌لم ؟

چوق نیاز موجب کلال اولورسه‌ده بر کره‌دها
استدعای عفو ایتمکه مجبور اوله‌جغمده شو آشاغیده‌کی
لقردیلری سویلیه‌جگم :

ندیمی تعریفاتنده مرتبهٔ مزاحه وارمغله اتهام
ایدوبده .

« بر جسمه دیمك ایچون مصفی
« یاپدیردی قر ایله مربی ! »

بولنده ایراد بیوردیغکز بیت البته خاطرنشانن عالیکزدریا ؟ نفعینك :

« راست قیلسه قدینی ایرمزینه قصرینه چرخ
« ایده ترتیب عناصردن مگر کیم نردبان . »

وَیا صبرینك :

« نه‌ممکن شمدی روی دلبران اولمق خط آورده
« جهان یك طوروَیك خاصیت فردوس اعلادر . »

وَیا حقی بك افندینك :

« صحن صدر صقه‌سی معمورهٔ دارالقرار
« جای دیوانخانه‌سیدر اوج کسرای زمان . »

وَیاخود افندمزك :

« عنایاتیله مرده عالمه بخش حیات ایلر :
« یاعیسی درکف پرجودی‌یاخود ابرنیساندر . »

بیتلری ندیمك « گونش مرباسی » تشبیهندن دها

معقولمیدرکه تعریض عالیلری یالکز اوته‌کی بیچاره‌یه
حصر بیورلمشدر ؟

یا هاله ندیمك قمر ایله مربی یاپدیغی وارمیدر ؟
دیوانـنـدن قطع نظر قصیده‌سی ، مجموعهٔ منتخبات
عالیلری اولان (خراباتده) طوروب طوزییور .
بوقاریکی تعریض دولتلرینه دعوت ایدن :

« قمر خمیره‌سی یاخود کنش مربیسی
« بلورشـاخمی یانحل لؤلؤ شهوار »

بیتی دکلمیدر ؟ اوبیتده ندیم مربایی قمردنمی یاپدیر-
مش یوقسه گونشـدنمی ؟ قمردن یاپدیردی ایسه
نیچون بیتی (خراباته) بالاده‌کی طرزده درج اولنمش
گونشدن یاپدیردیسـه نیچون « یاپدیردی قمر ایله
مربی » بیورلمش ؟

اوچ بیوك لسانك محاکمات ادبیه‌سـنی حاوی
اولان برکتابده بوقدر آچیق دقتسزلك جائزمیدر؟
برده مادام که ثابت ایچون :

« بر نعت شریفی وارکه دلکش
« معراجیـه دخی آکا اش »

بیوزیلیور. اوحالده یالکز نعت شریفی منتخباته ادخال بیوروبده معراجیه‌یی ترك ایتمك ترجیح بلا مرجح دیمك اولمزمی ؟

« عزت ایله هم نظیم وسامی
« بر شیوه‌ده نظم ایدر کلامی . »

بیتی قلم ادیبانهٔ دولتـلرندن صادر اولدیغی زمان، آندن اوتوز بر بیت یوقاریده اولان :

« نابی‌یه بو اختراعدر خاص
« تسلیم ایدر آنی اهل اخلاص .
« راشد ایله وجدی، لمعی، رامی
« راغب، عاصم، منیف، سامی
« اول مکتبه اولدیلر مداوم
« اول خواجه‌دن اولدیلر ملازم . »

افاداتی بتون بتونمی فراموش بیورلمش ایدی؟ یوقسه نابی. نظیم زمانی ادراك ایتمش ایسه‌ده نظیم نابی‌یه

نسبت قدمادن اولدیغی واوحالده سامی ایله یکشیوه عد اولنجه سامینك نابی‌یه چراغ اولمسی ممکن اوله‌میه‌جغی خاطر نشان عالیلریمی اوله‌مدی ؟

برده سامینك معلوم اولان هر درلو تکلفات ادبیه‌سیله برابر، اطوار قدما مساعد اولدقچه بلاغتی ساده‌لکده آرایان نظیم ایله آره‌لرنده نصل مجانست تصوّر بیورلدیغنه بر درلو عقلم ایرمیور! هله سامی ایچون :

« ایتمز ایسه التزام کلفت

« رنگین سویلر سوزی بغایت . »

دیمك. ادبیات عتیقه نقطهٔ نظرنجه بتون بتون خلاف واقعی التزام دکلمیدر؛ انتخاب ایتدیککز نعت‌ده سامی نه قدر کلفت ایتمش: مع مافیه نعتی‌ده نه‌قدر رنگین سویلمش. روحی‌یه اولان نظیره‌سنده آزمی تکلف ایتمش؛ بونکله برابر ترکیبی نه درجه استادانه‌در! هله « او زلف وخال ورخ » و « مجنون برلیلا ایکی »

غزللرندن صنعتلی ؛ وفقط نەقدر صنعتلی ایسه اوقدر لطافتلی آثار هانگی شاعرمزڭ دیوانندە بولنەبیلور؟

عزت پاشا حقندە :

« شایاندر اولور ایسه مفاخر
« مدح ایتدی آنی منیف شاعر . »

بولنـدە ادیبانە دگل عادتا بی ادبانە مفـاخرەلری مروّج شـیلر سـویلك مشرب حکیمانە وافکار حقایق پروراندلرینە یاقیشورمی ؟

مثلا حقی بك افندی منیفڭ :

« بو علی منقبە عزت بك افندی کیم اودر .
« عقلی چاك افکن جیب خرد افلاطون . »

بیتنی حق سامیلرندە :

یعنی علامۀ تحریر ضیا بك ــ کە آنك .
عقل کل قوۀ ادراکنە اولمش مفتون

بولندە اوتەکندن دها مبالغەلی وتعبیر آخرلە دها یالان بر یولدە تنظیر ایتمش اولسە افتخار بیوررمیدیگز ؟

سیّد وهبی‌یه متعلق اولان :

« اشعاری دوکلسه هپ حضوره

« کلمز بر ایکی غزل ظهوره . »

بیتنه منصفانه امالهٔ نگاه بیورلسون ! وزن وقافیه ایچون بوقدر منعناسزلق اختیارینه جواز وارمیدر؟ سیّد وهبینك دیوانده ایکی یوز قدر غزل واردر. حال بویله ایکن اشعاری بتون حضوره دوکولنجه نصل اولەجق‌ده یالکز سکز اون غزل ظهوره گلەجك ؟ مراد منتخب غزل دیمك ایسه بویله‌می افاده اولنور ؟

کوپریلی زاده‌لردن اسعد پاشا ایله عبدالله پاشا شاعر اولمغله . افرادی سلطنت سنیه‌یی برقاچ کرّه تجدید و احیایه موفق اولان . برخاندان عظیم الاقتدارك نه‌دن مدار مفخری اوله‌بیلور ؟

عبدالله پاشا مرحوم دیه‌لم که شرق سفرلرنده برچوق مآثر عظیمه‌یه موفق اولدقدن بشقه دولتنك اعتلای شرفی یولنه فدای جان ایتمش اولمسنه نظراً

کوپریلی خاندانڭ مدار مفخرتی دگل، فقط اعضای فاخره‌سندن عد اولنمغه شایاندر. آنجق اسعد پاشا گبی مدت عمرینی مکابره ایله گچیرمکله برابر کافۀ مقاصدینی «برشیشه شراب وبر تمن خد» مسلك قلندرانه‌سنه حصر ایتمش؛ وَحتّی برادری بولنان عبدالله پاشانك، قدر خاندانی محافظةً، وقوع بولان عرض واستدعای مخصوصی اوزرینه وزارتی رفع اولنمش اولان تن پرور بر آدم برقاچ گوزل غزل سویلمکله محمد پاشالرڭ، فاضل احمد پاشالرڭ، شهید مصطفی پاشالرڭ عمجه زاده حسین پاشالرڭ نه‌دن مدار مفخرتی اولسون؟

برده ظن عاجزانه‌مه گوره کوپریلیلردن عربی دیوان صاحبی نعمان پاشادر. عجبا توصیف بیوریلان دیوان عربی آنك آثاری اولوبده سهواً یرینه عبدالله پاشامی دینلمشدر؟ یوقسه عبدالله پاشانك آیروجه عربی دیوانی واردرده بنده گزمی بیلیورم. بوندن بشقه عبدالله پاشانك ترکجه اشعاری اولدیغی تاریخلرده،

تذکره‌لرده گوزیله‌مدی . مرحوم یالکز عربیده
شاعر اولمغله . ترك شعراسی بیننده اسمنی یاد ایتمك
نه‌دن اقتضا ایتسون ؟

اکثار کلام ایراث ملال ایده‌جگنی بیلدیکم
حالده راغبله عاصم حقنده اولان :

« سوزده ایکیسی دخی متیندر
« غایتده لطیف ودلنشیندر . »

بیتنه دخی « جای نظردر » دیمکدن بر درلو کندیمی
آلامیه‌جغم . عاصم ایله راغب پاشانك متین ولطیف
وَدلنشین اولان سوزلری دگلدرده کندیلریمیدرکه
بیت عالیلرنده سوزده ایکیسنك دخی متانت ولطافتندن
بحث اولنیور ! مرحوملر عجبا شاعر دگللردیده
ایکی پهلوان وَیا ایکی محبوب دلستانمی ایدیلر ؟

سنبل زاده وهبی ایچون :

« اما که قصیده وغزلده
« بکزرقوقوسزکله‌جبلده . »

دینلدکدن صکره سخن قصیده‌سنك انتخابنده نه‌معنی وار ایدی :

« واصف دخی بر لطیف شاعر

« معلومنی ولیك قاصر .

« یارای طبیعت ایله سویلر

« غایتده سلاست ایله سویلر . »

حکمنده‌ده حقیقتدن بر اثر اولمدیغنی اثبات ایچون پك چوق سوز سویلمگه احتیاج گورمزز . واصفك اشعارنده جهلنه دلالت ایدر هیچ بر سوز اولمدیغی گبی دیوانك نصفندن زیاده‌سی دخی «اولمه سوقق سپورکه‌سی قدر قدیجق اول ! » مصراعی گبی سلاست دگل انواع رکاکت ایله آلوده‌در .

اوده کندینه و زمانینك شیوهٔ تکلمنه مطابق صورتده بر وادی آچمق ایسته‌مش : افعیل وتفاعیل بلاسیله موفق اوله‌مامش . وهبی دگل ابن کمال اولسه ایدی ینه نابی یولنده بر شاعر اولمسنده

احتمال یوق ایدی . چونکه نابی صرف عجم مقلد-
لگنی. واصف ایسه یالکزجه استانبول ترکجه‌سی
شیوه‌سنده شعرسویلمگی التزام‌ایتمشلر. بوحاله گوره
واصف. اکثر تمایلات موجدانه‌سنی اوزان عجم ‌یرینه
یازمق حسابنی التزام درجه‌سنه گوتوره بیلیدی :
متمیزده مشهور ومقتدر برشاعر اولوردی . یوقسه
طبیعتی استانبولك شیوهٔ الحان نازکانه‌سیله پرورده
اولمش برچلبی حکیم فارابینك عایله ظهیر فاریابینك
طبیعتنی جمع ایلمسه ینه اوزفه آغزی نغمه سازلغه
البته میل ایتمز .

« یوق رومده مثنوی دیمش چوق
« ایرانه قیاص اولانسه هیچ یوق . »

بیتنی انسان گوزینك اوکنه آلوبده اوقودقجه اشعارمز
حقنده تفعینك « همان بر اولقدر واردرکه موزن
ومقفیدر . » مصراعنی تکرار تذکار ایتمکدن بشقه
خاطره نه گلور ؟

برقاچ سطریازی‌یی افاعیل وتفاعیله وقافیه‌ووری‌یه

موافق یازەجغز دیه منطقك الڭ بدیهی قاعدەسی وبدیهیات اولیەنك الڭ بیوك اساسی اولان «برشی هم وار، هم یوقی اولەماز.» قضیەسنیدەمی ابطال ایدەجگز؟ الله ایچون اولسون شوراسنی آڭلایەلم! رومدە مثنوی سویلمش شاعر چوقمی یوق، هیچمی یوق؟ یاخوق هم قلیل، هم معدوممیدر؟ وقتیله اکاذیب شعریه حقندە :

« شویله شهرت بولدی عالمدە یالانی شاعرڭ :
« یانسەدە کیمسه ایناممز خانەانی شاعرڭ. »

یوللو شکایتلر وقوع بولمش. انسان بویله جامع ـ النقیضین سوزلرڭ شعر سایەسندە عالم ادبیاته داخل اولدیغنی گورنجه برشاعرڭ خانەسنی یانارکن مشاهدە ایلسه ایناممیەجغی گلمزمی؟

« بویولدە امام اهل عرفان
« [مولد] اثرین یازان سلیمان
« اولدر شعرای رومه استاد
« اولدر ایدن اهل نظمی ارشاد. »

اویله می؛ عجایب ؟ هانیا یوقاروده « احوال اشعار ترکی . » بحثنده

« اسلافده احمد و نجاتی
« آوارهٔ دلشکسته ذاتی؛
« ترکی سخنه تمل قومشلر؛
« گرچه تملی گوزل قومشلر ، »

دینلمشیدی یا ! مثنوی طرزی ترکجه سخن نوعندن دگلیدر ؟ یوقسه احمد و نجاتی وَ ذاتی صاحب مولد سلیمان دده‌دن مقدمیدر ؟ بر ده سلیمان دده‌نك مولدی حقنده :

« درت یوز سنه‌دن بری افاضل
« بر سوز دیمه‌دی آکا مماثل . »

بیتی نه مطالعه ایله ایراد بیورلدیغنی سؤاله جسارت ایلسه‌م . عجبا معذور طوتیلورمی‌یم ؟ عیب دگل آ ؛ آکلایه‌مدم !

بنده‌کزك بیلدیگمه‌قالورسه سلیمان دده سلطان اورخان عصری رجالندن اوله‌رق ، حتی عالینك

[کنه‌الاخبار] نده تفصیل اولندیغی اوزره شهزاده سلیمان پاشانك ۱۲۸ تاریخنده روم ایلی‌یه وقوع بولان گذارینی :

« کرامت گوستروب . خلقه صویه سجاده صالمشسك ،
« یقاسن روم ایلینك دست تقوی ایله آلمشسك ! »

بیتیله تبریك ایتمشدر . بو حاله نظراً مرحومك جهان معارف وادبده ظهوری بش یوز اللی سنه‌یی متجاوز ایکن درت یوزسنه‌دن بری مولدینه نظیره سویلنیله مدیگندن بحث ایتمکده معنی نه‌در ؟ عجبا یوز اللی سنه‌در مولد نبوی منظومه‌سی قابل تنظیر اولمامق مزیتندن ساقطمی اولدی ؟ یوقسه شاعرك :

« یا مگردر عبارتی ترکی
« بشیوز آلتون دویست دینارست »

قولی گبی ترکك اصطلاحات شعریه‌سنده درت یوز سنه تعبیری بش بچق عصر معناسنیمی افاده ایدر ؟ مولد منظومه‌سنك دائما قبول عامه‌یه مظهر اوله گلمسنه نظراً احتمال که رأی عالیلری گبی ،

« عشق سخن آنده مجتمعدر ؛
« باشدن باشه سهل ممتنعدر . »

شو قدر وار که بر اثر نه قدر بر گزیده اولسه وحتی افصح ناس اولان نبی آخر زمان علیه الصلوة والسلام افندمزك احادیث سنیه لرندن بولنسه « مثل قرآن » تشبیهیله وصف ایتمگه فقهاً وکلاماً وعقلاً وادباً جواز وارمیدر بیله مم ؟ بو جوازی افندمز گبی زمانمزك علامهٔ ادبی عد اولنان وحتی اوچ بیوك ملت اسلامیه لسانك کافهٔ آثار شعریه سنی انتخاب و محاکمه یه طبیعتنده اقتدار گورن بر تحریر صاحب کمالاتك آثارنده تحری ایلدم .

« قرآن نه عجب اولورسه فائق
« مخلوقه شبیه اولورمی خالق . »

بیتنه نظراً ذات دولتلرینك دخی او تشبیه جائز اولمه یلك اعتقادنده بولندقلرینی آکلادم . بناءً علیه مولد نبوی منظومه سی حقنده اولان « قالدی ینه بکر مثل قرآن » مصراعنی دخی اشعارده قواعد

عقلیه و نقلیه ایله تقیدسزلك اعتیادندن نشأت ایتمش
بر سرج لسان اولدیغنه حکم ایتمکدن بشقه بر چاره
بوله‌مدم .

§

صاحب خمسه یحیی حقنده :

« سیف اهلی ایدی او اهل تمیز
« سیفی قلمی گبی ایدی تیز . »

دینلمش ! هانی اعتقاد عالیلرنجه :

« شاعرلره منتهای مقصد
« بر شیشه شراب و بر سمن خد »

ایدی یا ! او حالده بر شاعری اصحاب سیفدن اولمغله
توصیفه نه لزوم وار ایدی ؛ عجبا ادیب یحیی قلجیله شیشهٔ
شرابك طپه‌سنی می آچار ایدی . یاخود منتهای
مقاصدندن بری اولان سمن خدّه بر یرلك می ایدردی ؟

§

نحيفى حقنده :

« حقا كه نحيفىٔ هنركار

« يازدى نيجه بر گزيده آثار .

« تحسين او شاعر قوى‌يه

« كيم ترجمه يازدى مثنوى‌يه . »

بولنده اولان ستايش اديبانه‌لرينى دخى حقيقته موافق بولەمدم . چونكه ترجمه‌نك شاعرلكه تعلق ايدر بر يرى يوقدر . واقعا :

« فكر ايت نه قدر بضاعت ايستر

« بو نظمه نه استطاعت ايستر ! »

قولى مسلمدر . فقط او (بضاعت) واستطاعت طبيعت شاعرانه‌يه عائد بر مزيت اولمسه گرك . بنده‌كزك ظنمجه اشعار بشقه . تنظيم كلامه اقتدار بشقه‌در .

برده افندمز وهبينك نخبه‌سنى . تحفه‌سنى شاعرلك آثارندن عد بيورمشسكز . فقط بيلەمم كه تاريخده يكانه‌لكى مسلم اولان سرورينك او معرفتى

نیچون اقسام شعردن خارج عد اولنمش ؛ تاریخ اقسام شعردن معدوداولمیجه‌لغت کتابی ـ ولو منظوم اولسون ـ نصل شعر نوعندن صاییله‌بیلور ؟

« نابیده او یولده پهلواندر
« خیریه‌سی فضلنه نشاندر. »

نه دیمك ؟ نابینك خیریه‌سی شعر اعتباریله تحیفینك ترجمه‌سندن آشاغیمیدر ؟ اوروپا اشعارینك بعض مزیاتی تسلیم یولنده اولان تعریف عالیلرندن آکلاشایلغنه گوره، نه‌دن بو گونلرده ترجمه طریقی ترجیح بیورلمغه باشلامش بیله‌م ! البته بر لساندن بر لسانه ترجمه اولنان شی مثلا مائی گوزلی، آق بکزلی، صاری صاچلی بر انگلیز قزینه، قاره گوزلی، قاره قاشلی، اسمر بکزلی بر عرب دلبرینك البسه‌سیله زینت ویرمك دیمك اوله‌جغی ایچون بدایع پسندان عالم نظرنده طبیعتك ایجاد ایده بیله‌جگی هر درلو محاسنی جامع اوله‌ماز. ادبیاتجه ترجمه‌دن. اولسه اولسه یالکز اصحاب قلم بعض فوائد استحصال ایده بیله‌جگی واختراعاتدن

ايسه ده لو مكمل اولمسه بيله هر اوقور يازارك مستفيد اوله گلديگي فكر حكيم وطبع نقاد عاليلرينه خفي دگلدر.

هله نابينك خيريه سنه :

« صنعت ايله ايلمشدر اول پير
« عصرنده كي حال ملكي تصوير .
« ظلم وزراي سويلمشدر :
« حال فقراي سويلمشدر :
« علم وادب اوگره دير زمانه
« تعليم كمال ايدر جهانه . »

توصيفلريله ويريلان شرف وعنوانه نظراً خيريه ، مثنوي يولنده اسلامزده يازيلان آثارك دگل. ايرانده مشهور اولان شهنامه لرك . خمسه لرك فوقنده اولمق لازم گله جگندن . اعتقاد عاليلرنجه « جهانه تعليم كمال » ايدن اويله بر اثر . اكمل آثار اولمق اوزره ايراد بيورلمق اقتضا ايدردي . تخيفينك مثنوئ مولوي ترجمه سي آندن فائق اولسه بيله فضيلت ترتيب وتصويري جناب ملاي روم (قدس سره

حضرتلرینه) عائد دیمك اولوب . كندیسنك معرفتی
ایسه بر ترجمانلقدن عبارت اولمغله . آنك خدمتی
نابینك فضیلتندن مقدم ذكر ایتمك لاتشبیه (ضیا
بك افندی حضرتلرینك تركیب وترجیع وظفرنامه
گبی . بو نجه آثار حكیمانه وادیبه‌لری وار ایسه‌ده البته
هیچ بریسی قصیدهٔ برده مرتبه‌سنده دگلدر . وحال
بوكه دیار بكرلی شعبان نامنده بر آدم قصیدهٔ برده‌یی
تحت اللفظ تركجه‌یه ترجمه ایلدیگندن . او آدمك بلاغت
عثمانیه‌جه ضیا بك افندی‌یه تفوقی لازم گلور .)
اعتقادنده بولنمق قبیلندن اولمزمی ؟

§

شیخ غالب مرحوم ایچـون . حسن وعشقی
تعریف یولنده ایراد بیورلمش اولان :

« گلمشدر او شاعر یگانه
« گویا بو كتاب ایچون جهانه ! »

بیتنده بر نوع تناقض گورنمزمی ؟ رأی عالیلرینه
باقیلورسه شیخ غالب هم بر شاعر فرید اولمق وهم‌ده

حسن و عشقی آثار برگزیده‌دن اوله‌رق. سائر شعرلری زوائد قبیلندن بولنمق اقتضا ایدییور. بر شاعر یالکز بر اثر میدانه قویمقله نصل یگانه وصفنه لایق اوله بیلور؛ بر قافیه خاطری ایچون بو قدر آچیق بر منطقسزلغه جواز وار ایسه، اوراسنه نه دیه‌لم؟

§

بعض ملاحظات عاجزانه‌م تکرر ایدییورسه‌ده بو اکثار مقتضای حال سائقه‌سندن تنشأت ایتدیگی ایچون معذور طوتلمق امیدیله مقدمهٔ مقال ایده‌رك، شوراسنی بیان ایتمك ایسترم‌که. بوقاروده‌کی:

« بر شاعره منتهای مقصد
« برشیشه شراب و بر سمن خد »

بیتی قواعد کلیه صورتنده تمهید بیورلدقدن صکره، عزت ملا ایچون:

« گورمشمی عجب سپهر دوار
« بر اویله سخنور فداکار؛

« باش قویدی : بودولتك یولنده
« جان ویردی بوملتك یولنده
« نادانلری منع ایچون خطادن
« قورتارمغه دولتی بلادن ،
« کندی باشنی قودی بلایه :
« سیواسده اوغرادی قضایه . »

ستایشلری خلاف مقصد اولمزمی ؟ حقیقت حالده دخی فداکارلقله شاعرلك آره‌سنده نه مناسبت اوله بیلور؟ مولیئرك [میزانتروپنده] اولان و«انسان هم یك ناموسلی اوله بیلور. هم ده یك فنا مؤلف اوله بیلور. » مآلنده بولنان مصراع البته نظر دقت ادیبانه‌لرندن قورتلمامشدر . او حقیقة بناءً بزده دیه بیلورزکه ملا مرحومك حمیت وطن پرورانه‌سی هم کندینه، هم ملته مدار مفخرت عد اولنسه شایسته‌در . فقط اشعاری منتخباته دخول مزیتندن بری اولدقدن بشقه نوهوس بر شاعرك قلمندن صادر اوله میه‌جق درجه‌لرده

خطیأت ایله مالا مال گوریونور : از جمله انتخـاب بیوردیغکز قصیده‌سنده‌کی .

« باغ معنای خیالم اوقدر نازکدر :
« برك گلبرك تر طبعه باتار لفظ دیکن . »

بیتنك مصراع اوّلنـده‌کی « باغ معنای خیـال » ترکیبنده هیچ معنی اولمدیغی گبی : مصراع ثانیده‌کی « برك گلبرك » گل یپراغنك یپراغی دیمك اوله‌رق : بونك ایسه استانبولجه الڭ زیاده مستعمل اولان « باب همایون قپوسی » غلط معروفندن وَیاخود نصرالدین خواجه‌نك « طاوشانك صویونك صویی » یولنده‌کی حکایهٔ معلومه‌سندن بر فرقی یوقدر .

یاهله افندمز عین اماله‌سی گبی . بر مساهلهٔ جزؤی وَنون ساکندن اوّل گلان حروف علتی قصر ایتمامك گبی یوزده بر مصراعك آنجق سلاستنه طوقنه بیله‌جك بر نقیصهٔ خفیفه ایچون عزت ملا ایله بینلرنده‌کی فرق : ثری وَثریا رتبه‌سنده اولان

ثابت وسامی‌یی تعییب ومؤاخذه بیورمش اولدیغکز حالده « لفظ دیکن » تعبیرینه نه‌دن ایلشمدیکز .

عربی بر کلمه‌نك ترکی بر لفظه اضافتی گبی . زروا تأویل قبول ایتمك لازم گلسه بیله توجیهی قابل اوله‌میه‌جق بر خطای فاحشی مقبول عد ایده بیلورمی‌یز ؟ رأی دولتلرنجه اون ایکی کلمه‌دن عبارت ایکن معناجه قوس قوجه ایکی هذیانی وَلفظاً الك آچیق بر سقامتی حاوی اولان بو بیته دخی شعر دیمك لازم گلور ؟

§

« احوال اشعار ترکی » فصلنده افادات سنیه‌لر- ینه متعلق ملاحظات قاصرانه‌م بوراده ختام بولدی : فقط او فصلی بتون بتون الدن براقه‌میه‌جغم ده [استطراد] قبیلندن بعض شیلر دها سویلیه‌جگم : خراباتده عاکف پاشانك . نوعینك . نشاطینك بعض آثاری وار . حال بوکه مقدمه‌ده اسملری یوق ! بو ذاتلر شاعر ایدیلرده نام‌لرینك ذکرینه وزن

وقافیه‌می مساعد اولمدی؛ یوقسه شاعر دگل ایدیلرده اثرلری قضا ویا بشقه بر اقتضا ایله‌می خراباته درج اولندی؛ برده یوقاروده بالمناسبه بحث ایتدیگم فهیمدن ماعدا ملتك خیلی بیوك شاعرلری اونودلمش! بر ایکیسنی تعیین ایده‌یم: احمد ثالث دورنده ظهور ایدن کلیمك دیوانی نصل اولدی‌ده منظور دولتلری اوله‌مدی؛ منظور اولدیسه نه‌دن اقتضا ایتدی‌که نامی ذکر اولنمدی؟ شو زیرده یازدیغم:

« عیاندر خون دل مدّ نگاه چشم پرگوده
« گورك اعجاز حسنی گللر آچمش شاخ آهوده
« اولور ماه نوه پیوسته تیر آهی عشاقك
« خیال ایتدکجه مژگان سیاهك زیر ابروده.»

بیتلری عزت ملانك دیواننه. هیچ اولمزسه آندن انتخاب بیوریلان قصیده‌یه دگمزمی؟ وحتّی صبری شاکرك اعجاز درجه‌سنه چیقاردیغکز قصیده‌سی عیارنده دگلمیدر؟

« چشم انصاف گبی کامله میزان اولماز .
« کشی نقصانی بیلمك گبی عرفان اولماز .
« ایلسه‌لڭ هر نه قدر طوطی‌یه تعلیم لسان
« سوزی انسان اولور امّا اوزی انسان اولماز .»

یوللی حکمتلرله دیوانچه‌سنی مالا مال ایدن (طالب) او [ترجیع] نفیس وَ [ترکیب] سلیس یازان قلمك یارم سطرجق برستایشنه اولسون مستحق اولمازمی ایدی؟

بیچاره نورس قدیمڭ نه جرمی وار ایدی، که آنك نامی لسانه بیله آلنمسونده شمدیکی نورسك ترکی وفارسی (تأدباً نعت مستثنا) ایکی پارچه‌مزخرفاتی ایله خراباتك اوته‌سی، بریسی تلویث اولنسون! حق الانصاف عالم طبیعتدن افندمزه اهدا بیورلمق لازم گلسه دیوان دولتلرینه ادخال ایچون یگنی نورسك «صورتی» قصیده‌سنی می قبول بیورزدیگز؛ یوقسه اسکی نورسك:

« حجله‌گاه خسروی برشب‌که تزیین ایتدیلر ؛
« خون فرهادی حنای پای شیرین ایتدیلر .

« چیقمدی بر نیمتن قدّ بلند همته
« اطلس گردونی برقاچ کرّه تخمین ایتدیلر. »
وَیا: « چوقدن حصولنی گوزه‌دم مدعالرڭ
« تأثیری قالمامشدر افندی دعالرڭ ! »
وَیا: « غنچه‌نڭ کتدی باشی آزدیه بر خنده ایله
« وار قیاس ایله بوگلشنده دمادم گلنی ! »
طرزنده اولان اشعارینی‌می ؟

« فصیح و بلیغك آثاری البته گوزلشدر. او بیچاره‌لر فصاحتده. بلاغتده واصفدن. فلاندن آشاغی می ایدیلر. که هیچ بریسنڭ شاعرلکلری دخی تسلیم بیورلمامش؟ بلیغڭ او ادبیات عتیقه‌جه سامیدن. منیفدن گیرو قالمیان قصیده‌لرندن ؛ او [حمامنامه] [ترزی نامه] گبی. نوزمین اثرلرندن قطع نظر. یالکز:

« کیوب بر آل اتکلك هاله‌دن میدانه عزم ایتمش
« سماده مولوی آیینی تصویر ایدر مهتاب
« النده خامهٔ زرّینی مولانای رومیدر
« گیجه آثار شمسی شوق ایله تنظیر ایدر مهتاب. »

یتمرنده نابی گبی. راغب گبی. اسکی افکاره گوره ملتك الڭ بیوك شاعرلرندن معدود اولان اعاظم ادباىی چکنه‌مش اولمسی. طبیعتڭ پارلاقلغنه بر برهان دگلمیدر؟

انتخاب دولتلرینه مظهر اولان و« مفتیٔ فن » صفتیله تعریف بیوریلان وهبی. مهتاب غزللرینی تنظیر ایچون طبیعتنده نه‌قدر قوت وار ایسه بذل ایده‌رك. اثر معنوینی میدانه گتوردکدن صکره. بر مجموعه‌ده بلیغڭ غزلنی گورنجه « بز نابی و راغب ایله اوغراشدق: اگر بلیغی گورمش اوله‌یدق بوزمینده اتعاب طبیعت کستاخلغنی اختیار ایتمز ایدك. » دیدیگی بین الادبا شهرت بولمش برفقره‌در. شمدی نصل اولیورکه افندمز وهبی‌یی شاعر عدایدییور - سکزده آنڭ کندینه فائق گوردیگی بر شاعری هیچ مثابه‌سنده طوتیورسکز؟

نصیفڭ منتخباتنده فصیحدن برچوق آثار وار، سائرلرندن قطع نظر یالکز شو:

« گیجه‌لر عزم ایتدیگم اول ماهه‌سایه‌م خوفیدر.
« بر طریق ایله قبول ایتمز محبت شرکتی . »

بیتی گبی واصفده، نورسده بر سوز وارمیدر ؟

شمعیلر، نظامیلر، خیالیلر، نادریلر، امریلر، فائزیلر، عالیلر، آلیلر، شافی زاده‌لر، تذکره‌جی نعیملر، شیخ رضالر، پرتولر، عزتلر، دانشلر، جاویدلر برطرفه طورسون: بیچاره فطنتله لیلانك نه‌قباحتی وارایدی‌که اسملری سلسلهٔ شعرایه داخل اوله‌مدی؟

نورسك آثارنده :

« گللر قزاریر شرم ایله اول غنچه گلنجه
« سنبل خم اولور رشك ایله کاکل بوکولنجه . »

ویاخود

« بر آتشم آچدیرمه بنم آغزیمی زنهار
« ظالم بنی سویلتمه درونمده نه‌لر وار ! »

بیتلری قدر گوزل بر سوز گوردیگزمی ؟

عفو عالیلرینه استناداً بر مسئله حقنده دها بعض اشکال عرض ایده‌جگم : انتخاب بیوریلان قصائددن

بعضلرینی تنقیح وترخیم ایله قولاغی. قویروغی کسلمش کدی یاوریسنه بکزتمکده نه لطافت وار ایدی ؟ ذاتاً اشعارمزده ربطك قلتندن وَ موجود اولانلرینك توجیهات وملاحظات دورادوره احتیاجندن شکایت ایدوب طوریبورز . اویولده اولان آثار تنقیح ایله برقاتدها ارتباطدن ساقط اولنجه لذتله اوقونه بیلمك احتمالی وارمیدر؟ شوراسی شایان تأسفدرکه تنقیحات واقعه‌ده اکثریت اوزره الك فنا بیتلر ابقا وَ الك گوزل سوزلر ترك اولنمش ! مثلا بنده‌کز شعر ایله الفته باشلاده باشلایه‌لی باقینك نامی آگلدقجه سنبل قصیده‌سنك وَاو قصیده‌دن بحث اولندقجه :

« دامن کوه قناعتده‌می بتمش بیلم
« برپیاز ایله کچندی نیجه بیللر سنبل »

بیتنك وصفنی ایشیدیردم. افندمز ایسه آنی تنقیح بیوزمشکزده

« ینه فرّاش صفت دستنه جاروب آلمش
« که ایده خدمت خاك درِ دوار سنبل . »

بیتی گبی تشبیهجه غایت ثقیل و مناسبتسز بر سوزی
انقا بیورمشکز ! بوکا نه دیه‌لم هیچ عاکف پاشانك
عدم قصیده‌سندن :

« آکلامش نسبتنی مهر ووفی یاره
« ایدن اولدر دل بیچاره‌یی جویای عدم . »

بیتی گبی رنگین ونازنین سوز طرح اولندقدن صکره
عزت ملانك بوقرووده بحث ایتدیگم دیکنلی میکنلی
بیتی بر منتخباتده ابقامی ایدیلیر ؟

§

تربیه‌سزلگمه محمول اولسه بیله ایکی معناسیله
ادبه متعلق بر افاده‌نك دها ارادندن کندیمی بردرلو
گری آلامیورم : شونی دیمك ایسترمکه :

بن کتدککز یوله گیدیدم
بر منتخبات جمع ایدیدیدم .
شهنامه‌لر ایتمش اولسه‌م انشاد
بر بیتمی ایلزدم ایراد

قطعه‌یی تمثیلی حق دولتلرنده ولو لسان عاملرندن اولسون ایشتمکه تحمل ایده‌مز ایسه‌کده . بیك ایکی یوز سنه‌دن برو دنیانك همان بر ثلثنده نشر آثار کمال ایدن اوچ بیوك قومك الڭ بر گزیده . الڭ منتخب شعرلرینی جمع اولنق اوزره ترتیب بیوریلان ایکی یوز سکسان بش صحیفه‌سنی کندی آثار علیه‌لرینه حصر ایده‌جك قدر اعتنای نفس حالنده بولنمه‌لرینی دخی کمالات تواضع پرورانه و فضائل ادیبانه‌لرینه یاقشدیره‌مدم !

هله ایراد بیوریلان قصائدده ولو ادبیات عتیقه‌یه مطابق اولسون عصرك ترقیات حکمیه‌سی ایله اصلا توافق ایده‌میه‌جك بعض بیتلر بولندیغنه تأسف اولنور ؛ ازجمله :

« دکلدر جدول دریا اولان جاری بوغازلردن
« اوشوخی گورمگه گویاکه دریالر شتاباندر . »

بیتنده معنادن اثر گوریله‌میور ! استانبول حقنده :

« هواسی روح بخشا، خاکی رشك روضهٔ رضوان
« شرابی آب حیوان، دلبری غایتده فتاندر . »

بیتنك « خاکی رشك روضهٔ رضوان » غلوّنی مبالغهٔ شاعرانه حیثیتیله اعتیاده باغشلایه‌لم ؛ مملکتك شرابنی وصف ایتمکده بر لطافت وارمیدر یا ؟ خصوصیله افندمز اوزوپایده گورمشدیگز « بر شیشه شراب و بر سیمین خد » مقصد شاعرانه‌سندن اوزمانلر البته بتون بتون اتقا بیورلمامشمیدر !

بوغاز ایچی وصفنده اولان :

« ایکی جانبده رنگین کاخلر . کاشانه‌لر بر بر
« ایکی ساحل سراپا باغ و بستان و گلستاندر . »

بیتی صرف بداهته قارشو بریالان دگلمیدر ؟ واقعا ایکی ساحلده افندیمزك بعض شدّادی بناتربنی ، قوناقلرینی گورییورز . فقط قوزغنجقده‌کی حیثیت یالیلری قبیلندن اولهرق اکثریت اوزره ایکی ساحلی طوتمش اولان خرابه‌لری او کاخلردن . کاشانه‌لردن

گلستانلردن. بوستانلردن قیاس ایتمگه عقل قائل اولسه. گوززاضی اولمق احتمالی واریمیدر؟ بوقسه بوغاز ایچنك وصفی ایچون اله قلم آلنجه خیالنی مثال دولتلری مسیر عالم اولان سرعت جولانی اقتضاسنجه (تایمس) ویا (سن) نهرلرینك كنارینه‌می انتقال ایتمشیدی؟

« روا اولماز اگر تشبیه اولنسه بیت معموره »
« بونك حسنی عیان زیرا آنك آثاری پنهاندر. »

نه دیمك؟ اولا بیت معمورك آثاریدن نه مراد اولنمش؟ عجبا « بیت معمور » بیتلر می یاپار؛ بنالرمی اعمال ایدر؟ ثانیاً بیت معمور اعتقادمزجه « بیت الهی » اولوب؛ احتمال كه توصیف بیوردقلری سرای؛ شدادك جنتنه فائق اولا بیلور. فقط اللهك بیتندن مرجح طوتلسنه عقل ونقل جواز ویرمی؟

« بورسمی طرح ایدن معمار طبع پادشاهیدر.
بومعناجه آنكا صنع بشردر دینسه بهتاندر. »

بیتندكی نكته‌یی بیلمكدن دخی:

« ادراك معالى بو كوچوك عقله گوكمز
زيرا بو ترازو اوقدر ثقلتى چكمز . »

معذرتندن بشقه سويليه‌جك بر سوز بيله‌ميورم .
يعنى شونى آڭلامق ايستره‌كه ممدوح دولتلرى
صحيحاً تألهمى بيورمق ايسترسكز ؟ يوقسه مقصد
عاليلرى انسانيتدن ملكيت ويا حيوانيت وجماديته
تحويل ايتمكميدر ؟

» . . . .

« كه عصرى غبطه بخش عهد فاروق وسليماندر . »

. . . .

. . . .

. . . .

، . . . .

. . . . . ديه‌لمكه مقصد مبالغه ايمش . ملت
اسلاميه‌نڭ دورلرنده اڭ ضعيف . اڭ آشاغى گوردكمز
بر عصرى ، بر نبئ ذيشان ايله بر صحابئ عاليقدرڭ

دنياده عدالت واقبالجه هيچ مثللری مشهود اولمين
دور دولتلرينه ترجيح ايتمك شعرده دگل حما
صانقلاسى آره‌سنده بيله اولسه عندالله مسئوليتدن
وَبين‌الخلق محجوبيتدن بری قاله بيلسى قابل اوله‌جق
يالانلردن دگلدر صانيرم .

« عناياتيله مرده عالمه بخش حيات ايلر
« ياعيسی‌در كف پرجودی: ياخود ابر نيساندر . »

تشابهی انسانه نه قدر غريب گورينيور . ممدوح
دولتلرينك يالكز آوجينك ايچی [اولوالعزم] دن
پيغمبر اولنجه بتون وجودی نه اولمق لازم گلير! ينه
تكرار ايده‌لم : « سبحان من تحير فی صنعه‌العقول ! »

« گل و بلبلدن اوزگه كيمسه‌ده بوقدر زماننده
« گرك فرياد و افغاندر: گرك چاك گريباندر . »

بيتنده نه عجب شيوهٔ لسان اختيار بيورلمش ! اوقودقجه
كنديمی عليشير زمانی بخاراده: وَيا فضولی وقتی
بغدادده ظن ايدييورم .

هله منتخبات آره‌سنده ایکی معناسیله مهمل ایکی قصیده درج اولنمسنی کمالات ادیبانه‌لرینه بر وجهله لایق گورمه‌دك. چونکه: «کلام مهمل اولورسه ماالده اهالده اولسه مکمل اولور.» یولنده برقاعده گوره‌میورز. هربیتی هیچ اولمازسه اوایکی قصیدهٔ عالیلرینك ابیاتی قدر اولسون متین بر مهمل دیوان گورمشدم. قصیدهٔ سنیه‌لرینك خراباته درجیله برابر او دیوانه وحتی صاحبنك اسمنه دائر مقدمه‌ده بر کلمه بیله بولنمامسی غریب دکلیدر؟ قصیده‌لرك مهملاتی یك نظرده آکلاشلیرشیلردن اولدیغندن، تصدیعدن احترازاً اوبابده تفصیلاتدن اجتناب ایده‌رك. یالکز هر بیتنه برکره امالهٔ نکاه دقت بیورلمسنی توصیه ایله اکتفا ایلدم.

شیمهٔ مسامحه کاریٔ عالیلرندن اغتصاب عفو ایله برابر بهاریه حقنده دخی برقاچ کلمه سویلمك ایسترم:

« دوندی برشوخ دل آشوبه طرب گاه چمن

« کیم زخی گل. زلفی سنبل. غازه‌سیدر ارغوان. »

تشبیهلرندن حاصل اولان تصوّر (دولاب) ڭ اون
دردنجی نومروسنده گوردیگم [چارشنبه قاریسی]
تصویرینده رحمت اوقودیور . [*] باغچه‌قدر ، یعنی
دیو آنالرندن بیوك بر وجوده گل قدرجق بر چهره نصل
یاقیشیر ؟ یا هاله ارغوان ایله غازه بیننده نه وجه شبه
تصور ببیوردیگز ؛ لیلاق گل یاپراغنه یاپیشق بر شیمیدر ؟

« هر فراز نخله گیدردی بر زرّین کلاه
« صبح دم عرض شکوه ایدوب شه خاورستان . »

تشبیهنه بوزمانده محل وارمیدر ؟ پادشاهلرڭ شوگا
بوگا آلتون کلاه گیدیردیگی نرده گوریلیور ؛ اسکی
شاعرلرده بویله تشبیهلر یاپارلرمش ؛ فقط زمانلرنده
مشبه‌به عد ایتدکلری اشیاده موجود ایمش دگلمی ؟

« بید مجنونه صفاسندن بنه گلمش جنون
« کیم گومش زنجیرلر طاقمش آغاجوی روان . »

[*] دولاب ١٢٩٠ سنه‌سنده نشر اولنان برمجموعه
ایدی .

مآلی تصوّرات شاعرانه‌نك اعاجیبندن معدود اولسه
شایسته‌در. گومش زنجیرلرله باغلی دلی گوزمامشدك.
بو تشبیه اولسه اولسه خفایای تشریفاتی بزم گبی
عجزه‌یه مستور اولان ...... عاداتندن مقتبس
برشی اوله‌جق !

« سرولر افلاکه سرچکمش مثال قدّ یار . »
مصراعنده قدّی توصیف اولنان « یار » غول
بیابانمیدر ؟ یوقسه بعض مثللرده ایشتدیگمز باشی
گوکده، آیاقلری یرده اوماجی عربمیدر ؟

بر واعظ . اگر فلان گیجه، فلان نماز ادا اولنور .
سه ، مکافاةً انسان باشی مشرقده، آیاغی مغربده
بر حوری‌یه مالك اولور ، دیمه‌سی اوزرینه سامعیندن
برینك : — واعظ افندی ! فقیر او نمازی قیلارم ، فقط
مکافاتی اولان حوری‌یی ایسته‌مم ، چونکه بن باشینك
یاننده ایکن آیاق اوجنده ویا وسط بدنده بر منا .
سبتسزلك ظهور ایده بیلسندن امین اوله‌مم ! —

دیدیگی مطایبات ادبیه‌ده مشهور اولان حکایاتدندر.
اوقبیلدن اوله | عوج بن عنق | گبی افلاکه سر
چکمش اولان و مفتونلری ایچون آیاغنه یوز سورمکدن
بشقه برحاله وصول ممکن اولمیان (یار) دن
فارغ اولسه‌ق حقلی د گلمی یز :

« صانکه بر گنجینه‌در: بو حسن ایله روی زمین
« اژدهای پاسباندر آکا قات قات آسمان . »

بیتنده اولدیغی گبی، نفعینك :

« شچراغ دین و دولتدر وجودك حفظ ایچون
« قات قات اولمش اژدهادر هفت چرخ چنبری.»

تشبیهنك عیناً نقلنه قواعد ادبیه‌ده برجواز وار ایسه
بنده کُزده برینك حقنده :

وجودی جوهر علم و هنر گنج نهانیدر
فلکلر قات‌قات اولمش اژدهای پاسبانیدر .

مطلعنده برقصیده سویله‌گه باشلایه‌جغم . یاهله انتحالنه
تنزل بیوریلان مأل باری دگرلی برشی اولسه !....

ترجیعك : ــ « اجرام بی‌نهایه ایله پردر آسمان »
مصراعیله بدأ ایدن بندنده فن هیئتجه اولان معلو ـ
مات گونش قدر جلی ، سیارات گبی متعدد دلیللر
گوستردکدن صکره . افلاکك یالان گبی بوکر بوکر
برشی اولدیغی اعتقادنده بولندیغکزه نصل احتمال
ویره‌یم ؟ او اعتقادده بولنمدیغکز حالده او یله بر
مناسبتسزلکی لسانه گتورمکزه نصل تعجب ایتمیم ؟
افندمز شاعرك ایناندیغنی سویلر طاقمدنمیسکز ؟
انوری حقنده ایراد بیوردیغکز « استاد یالایجیدر
نهایت » وصفنی حق عالیلرنده قبول بیورزمیسکز ؟
افلاکده طبقات اولمغله اژدره بکزه‌مسی نه‌دن لازم
گلسون ؟ قات بشقه ، بوکر بشقه دکلمیدر ؟

« گاه ساغر باده‌ده گه باده ساغرده طوروب :
« گلده لاله ، لاله‌ده گل صورتی اولسون عیان . »

تصوّرینك ، مقدمه‌ده کمال شدتله تقبیح ومؤاخذه
بیوردیغکز شوکت وبیدل خیالاتندن آشاغی قالور

یری وارمیدر ؟ معهود ابراهیم پاشا چراغانلرنده
یومورطه قبوغیله قندیل یوزدیرلدیگنی یاد ایتمك
ایچونمی شراب ایچنه قدح قویو یریله‌جك ؟ یوقسه
قسطمونی عمله‌سنك آیران چناغنه چامچاق صالیو -
یرلدیگنه رندانك عشرت مجلسنده تقلیدمی اولنور ؟
بوندن بشقه گلك باده‌یه تشبیهی یالکز رنگندن طولاییمی
اولیور ؟ طوته‌لم‌که گلك ماهرنکچه مشابهتی اولسون .
برینك اجسام صلبه‌دن ، وَدیگرینك اجسام مایعه‌دن
اولدیغنه نه‌دیه‌لم ؟ گل‌ده لاله ، لاله‌ده گل صورتی عجبا
طبیعتك هانگی بدیعه‌سندن استنباط اولنمشدر ؟ فرض
ایده‌لم‌که گل برهوس طفلانه‌ایله لاله‌یه قونیله‌بیلسون .
بووضعده برلطافت حاصل اولمق احتمالی وارمیدر ؟
هله لاله گلك ایچنه نصل درج اولنه‌بیلور ؟

« مجلس فضل وهنرده خواجهٔ دانش قرین
« عرصهٔ جود وسخاده رستم صاحبقران . »

بیتنك تشبیهاتنده بر ملایمت گوره‌میورم . رستمك

ترجیعلڭ اپلە نە آلیش ویریشی اولسە گرك !
مثلا بو اسم ایکیسنڭ آخری میم اولمق مناسبتیلە
(حاتم) یرندەمی استعمال اولنمشدر ؟ یوقسە حاتم
دینلدیگی حالدە صاحبقرانڭ قافیەسی معناسز قالەجغندن
بر اوشاغڭ افندیسی طرفندن مرجان بالغی آلمغە
گیدوبدە پالاموط کتیردرك . مظهر سؤال اولنجە :
« کیم ایتمش دگزڭ دیبنە کیم قویمش بونڭ آدینی ؟
ها پالاموط دیمەدە مرجان دییور ؟ » یولندەکی
جوابی گبی ، ها سزدە رستم لفظندن حاتم معناسی
آڭلایەیورڭمی بیوریلەجق ؟
« بابی اول برج شرفدر کیم دگل زر خلقەلر
« مهر دولت ، ماه اقبال آندە ایتمش اقتران . »
مفردی برشیئە بکزەدیمی ؟ مهر وماهڭ قرصلرینی
خلقەلر کبی اورتەسی دلیك برشیئە تشبیە ایتمك
موافق طبیعتمیدر ؟ یاهالە اوگومش گبی بیاض اولان
قمرڭ صاب صاری آلتونە مشابە طوتلمسی رنگ آشنا-
یان معانی نظرندە نصل مقرون قبول اولەبیلور ؟

« ملجاء بیچارکانسك دستگیر اهل غم
« خاکپای دولتکدر : عالم کهف الأمان . »

مضمونیـده غریب کوزینیور ! عالمك التجا کاهی نه تحف کهف ایمش که آیاق توزندن یاپلمش ! ظاهر بوندن طولایی اوملق کرکدر که دنیاده روزکارك خفیفجه بر صدمه‌سنه اوغرایانلر . او توزلرك همان بر هوا اولمسی مناسبتیله صغنه‌جق بر یر بوله‌میورلر !

« قنده بن ، قنده ادای حق وصفك اولسه‌ده
« گنج حکمت خانهٔ فکرمده بیك واسع لسان . »

مآلیده یکی چیقمه برشی ! کوشه‌لرده ویا خزینه‌لرده دل صاقلاندیغنی ایشتمامش ایدك ! واقعا بعض بقال دکانلرینك کوشه‌سنده ، بوجاغنده دادرنه‌نك صیغیردلی کوریلیور : فقط البته مضمون دولتلری آندن مقتبس دکلدر . کرك بهاریه وکرك جلوسیه وکرك شتائیه‌نك حاوی اولدیغی خلاف طبیعت برچوق مبالغاتك برر برر تشریحنه کریشمك . اوزونلغی کلال ویره‌جك

درجه‌یه گلمش اولان عریضهٔ عاجزانه‌می خرابات
قدر بر کتاب شکلنه گتوره‌جگندن، وسویلنیله‌جك
شیلر بدایع آشنای کمال اولان نظر حکیم دولتلرینه
ذاتاً مستور اولمدیغندن، اوتفصیلاتدن کف لسان
ایلدم . فقط شتائیه‌نك ایکی بیتنی بردرلو مسکوت
عنه براقه‌میه‌جغم؛ او بیتلرده :
« زمستان کلدی؛ حکم زمهریر ایردی جهان اوزره
« فلك آق جامه‌لر کسدی سواد بوستان اوزره »
مطلعیله
« ویرر اول رتبه طبع آتشه حکم برودت کیم
« سمندر پاره‌لر پرواز ایدر باد وزان اوزره. »
مفردیدر. سکوت ایله گچشدیرمدیگمه سبب ایسه
دنیاده اثواب کیر بوستان اولدیغنی ایشتمدیگم
وبرده سمندره پارچه‌اسناد اتمکده بر توجیه شاعرانه
بوله‌مدیغمدر . ذکر اولنان قصیده‌لر صرف مبالغات
عجمانه وخیالات طبیعت گدازانه‌دن عبارت اولدیغی
ایچون محاکمه‌لرنده بکده اهمیت یوقدر . فقط

« شکرانه » عنوانلی اولان قصیده بتون غریب برشی اولەرق ، بز ایسه ذات والای کریمانەلرینی حریت‌پروران زمانك مقتدالرندن ، وَاستقبال امتك امیدگاهلرندن بیلدیگمز ایچون آنك حقنده بعض استیضاحاته احتیاج گورورز . [*]

. . . .

. . . .

. . . .

« یالواردم اعتذار وتضرعلر ایلدم

« اصلا تغیر ایتمدی کین وخصومتی »

[*] نقطه‌ایله گچیلان محللر ضیاپاشا مرحومك مسلك سیاسیسی حقنده بعض مؤاخذات واستیضاحاتدن عبارت اولدیغندن ، وتخریبی نشردن مقصود اصلی ادبیاتك اقسام عدیده‌سنه متعلق اوبله براثر گزیندن منتسبین شعروانشایی مستفید ایتمکدن عبارت اولەرق سیاسیات وشخصیاته گی مسائل ایسه ذاتاً بومجموعه‌نك مقصدندن خارج بولندیغندن بالاختیار ترك اولندی . [للطابع]

بیورلمش . حالبوکه مابین همایوندن بری هانکی مأموریتده بولونمدیسه کندیسنی تحقیر واعتراضلر آلتنده ازه گلدیککز براز احوال ملکه واقف اولانلرك جمله سنه معلومدر . ظفرنامه کبی آثار برگزیده لرینك هر بری کرك آنك وگرك رفیقنك کوکللرینه هلاکلرینی تسریع ایده جك درجه لرده تأثیر ایلدیکنی ده هرکس بیلور . بونلرك آره سنده برده یالوارمقلر ، اعتذارلر . تضرّعلرمی وارایدی ؟ عالمه قارشو سیئاتندن بحث ایلدیککز آدملرك مجالس تنهاییده اتکلرینی اوپر ، حسن توجهلرینی می نیاز بیورردیکز ؟ استغفرالله ! بز علوّ فطرت سنیه لرینی بودنانتدن دائما بری بیلورز .

. . . .

. . . .

. . . .

اشعار ترکی حقنده بوقدر تصدیعات کفایت

ایدر . شمدی برازده فارسی و عربی یه متعلق بعض مطالعات ایرادینه جرأت ایده جگم :

خراباتك فهرستنده شعرای عجمدن اوتوزسکز ذاتك نامری گوریلیور. حالبوکه مقدمه نك اشعار فارسی بحثنه متعلق اولان فصلنده بو اوتوز سکز ذاتدن اون برینك نامی یوق . بونلر شاعر ایسه نیچون مقدمه ده حاللرندن بحث اولنه مامش : دگلسه لر نه دن اثرلری خراباته داخل اولمش ؟ بو التزام غریب شعرای ترك حقنده دخی وقوع بولمش ؛ وحتی بالاده اشارت اولنمش ایدی. هر نه حال ایسه.....
مقدمه نك احوال شعرای ایران عنوانلی فصلنده :

« ایرانده دینور برنجی شاعر
« استاد ادیب رودبه گیدر .
« لکن گورینور که بو روایت
« عقلاً اولەمز قرین صحت .
« زیرا او هنوز گزیده
« هرروزنده سویلمش قصیده ،

« هروزنده قطعه ايتمش املا
« برچوقده رباعیٔ دلارا ؛
« برمخترع جديده البت
« بوجودتی ويرهمز طبيعت
« زيرا حكم طبيعت اوزره
« افكار يورر بطائت اوزره
« عالمده ظهوره گلدی روشن
« تدريج وتلاحق ايله هرفن . »

بولندهكی محاكمهٔ عليهلری دخی برايكی جهتله مجروح گوزينور . اوّلا شعره مخصوص بعض فنون وار ايسهده شاعرلك مادّهسی برفن دگلدر؛ بناءً عليه ترقيسی تلاحق افكاره احتياج گوسترمز .

بالعكس اك بيوك شاعرلر منسوب اولدقلری ملتلرده ادبياتك ابتداسيله برابر ظهور ايده گلمشلردر؛ عربده انتخاب معلقات . يونانده اومر . لاتينده ويرژيل . اسپانياده سروانتز . انگلترهده شكسپير . فرانسهده قورنی . موليئر . آلمانياده شيللر ، گوته گبی .

ثانیاً. ولو شعراتك ترقیسی تلاحقه محتاج اولسون؛ رودکی نك هر وزنده. هر نوع شعر سویلسی ایرانده کندندن اوّل شاعر کلدیکنه دلالت ایتمز. چونکه معلوم عالیلری اولدیغی وَحتی مقدّمه‌ده دخی بیان بیورلدیغی اوزره. اوزان عجم. عروض عربدن مستعاردر. رودکینك زمان ظهورنده ایسه عربك عروضی تدوین اولنمشـیدی. مشار الیهك معرفتی کندی لسانی اوزره عربك اشعارینه اوزان وَحتی صنایعیله تقلیددن عبارت اولیور. بوقدر مزیت ایسه بر صاحب فطنت ایچون نه‌دن محال اولسون؟ نیچون تلاحق افکار وَتتابع ادواره احتیاج کوسترسون؟

« فردوسی‌یه وصفده ایرلمز
« برکیمسه‌یه بوشرف ویرلمز »

مآلی انکاری غیر قابل برحقیقتدر. فقط فردوسینك:

« فروشد بماهی وبرشد بماه
« بلی نیزه وقبهٔ بارکاه »

یولنده اولان مبالغاتی جکیلیر شیلردن اولمدیغی

تصدیقده مجبوریت درکاردر . حقنده اولان ستایش
دولتلرینی متعاقب او نقیصه‌سندنده بحث بیورلمش
اولسه‌یدی . عصرلئ افکار حکمتنه‌ده‌ها مطابق وادبیات
حاضره‌نك موجدلرندن بولنمق صفت فاخرهٔ دقایقشناسیلرینه هرجهتله لایق اولوردی صانیرم .

« یازق اوشهنشه قوی‌یه
« سلطان جلیل غزنوی‌یه
« ایتدی اوسخنور جهانه
« تجلی ایله ظلم بیکرانه
« کیتدی ایکیسیده قلدی موجود
« شهنامه ایله هجای معهود »

بولنده اولان محاکمهٔ سنیه‌لری عصرمزده رغبت عرفانیه
ذکرمی : محمود غزنوی فردوسی‌یی مأمول ایتدیکی
درجه‌لرده بهره‌دار احسان ایتمدیسه بوکا سبب مذهبجه
اولان اشتباهی ایدی . حدود هند وچین اوزرنده
شوکت اسلامی اودرجه اعلا ایتمش وپدرندن بولدیغی
ملکی یالکز مشرکلر الندن فتح ایتدیکی یرلرله بش

آلتی قات توسیع ایلمش اولان برشهریار غازینك .
برقاچ بیك پارلق پالانه قاپیلوبده بر رافضی‌یی
اومدیغی قدر توقیر و بیت المالی بیهوده‌یره اتلاف
ایتمدیکنه تأسف ایتمك افندمزکبی قواعد شرعیه
و دقایق مدنیه‌یه وقوفلری مسلم اولان برذات عالیقدرك
وجدانـه لایح اوله‌جق خواطردن میدر ؟ محمود
غزنوینك فردوسی حقنده اهلپرورلگی ایلرو
گوتوره‌مامسی کندیجه برنقصان اولسه بیله، فردو-
سینك دین وملته اوقدر خدمتی سبقت ایتمش اویله
مبارك برذاتی هجو ایتمکده اولان ادبسزلگی قدر
برقباحت دگلدر آ ! اغراقات معلومهٔ عجمانه‌دن
حکیم عنوان کاذبنه نائل اولمش اولان فردوسینك
هجو معهودی بقا بولمغله نه لازم گلورکه مبارك :

« اگر شاه را شاه بودی پدر
« بسر بر نهادی مرا تاج زر . »

بیتنده هم پادشاه مرحومك سلطنت میراث پدیلرندن
اولمدیغی حالده قلیجی اتمگیله اومسنده نائل اولدیغی

گوستره‌رك شاننی اعلا ایتمش وَهمده کندوسنك بیوکلگی بیوك طوغمقده قیاس ایده‌جك قدر افکار سقیمه اصحابندن بولندیغنی ابراز ایلمشدر . خاقانی حقنده :

« طبعی غرّا وشعری غرّا
« امّا ادراکدن معرّا »

بیتی ایکی سکته ایله برابر برده معناسزلغی جامع دکلیدر ؟ مادامکه خاقانینك شعری ادراکدن معرّادر غرّالغنه نصل حکم اولنه‌بیلور ؟ واقعا آنی تعقیب ایدن :

« چوق نکته‌لری آچلمامشدر .
« چوق سوزلری آکلاشلمامشدر »

بیتی ایله خاقانینك عموم ابیاتی ادراکدن معرّا اولمدیغنه ایما اولنمش ایسه‌ده بوده یوقاروکی بیتی تأویل دکل بیاغی نقض ایدیور . مصراع ثانی (امّا چوغی درکدن معرّا) طرزنده اولسه‌یدی سکتهٔ قبیحه‌دن وَ معناسزلقدن قورتلغله برابر ایکی

بیتك مآلی دخی یکدیگرینی مؤید اولمازمی ایدی ؟
نظامی ایچون ایراد بیوریلان :

« ویرمش آ کا شهرت وصلابت
« تکثیر تنافر و غرابت

بیتی‌ده جالب نظر گوریلیور : اوّلا تنافر وغرابت
نظامی‌یه نصل شهرت وصـلابت ویره بیلیور ؟
دیمك که او شهرت منفور وکاذب وَ اوصلابت مدّعای
اهل صلیب گبی غریب وغارب ایمش ! یا حال بویله
اولنجه نظامی حقنده :

« بر درینه لیك او پیر فانی
« یوق خمسه‌سنه نظیر ثانی »

ستایشنه محل وارمیدر ؟ خمسه‌سی تنافر وغرابتدن
بری ایسه نیچون تصریح بیورلمامش ؟ خمسه‌ده او
نقیصه‌لری جامع ایسه نصل دنیاده نظیری بولنمیه‌جق
بر اثر عد اولنه‌بیلور ؟ برده : « یوق خمسه‌سنه نظیر
ثانی » مصراعنده اولان ثانی قیدینه نظراً نظیر اوّل
موجود اولمق لازم گلیور . او نظیر هانگی خمسه‌در ؟

سعدينك وصفنده اولان :

« بر جيس ادا عطارد آيين

« شعرى شعرى ونثرى رنكين »

بيتنده اوقدر يلديز تشبيهلرى جمع بيورلديغى حالده مصراع ثانينك قافيه‌سنده رنكين يرينه [پروين] اديناه‌مديكنه تعجب ايتدم . بو لفظ مراعات نظيرى اكمال ايتدكدن بشقه ادبيات عتيقه‌يه كوره نثر ايله پروين آره‌سنده بر طاغتقلق علاقه‌سى اولديغندن، مناسبتلرى بر جناس خطيدى عبارت اولان « شعرى، شعرى » تركيبندن دها كوزل اولوردى صانيرم .

« تنظيم سخنده ايلدرم بن

« سعدى‌يى مرجح انوريدن »

بيتنده اولان مرجح كلمه‌سنك، ايلدرم اداتيله برابر ترجيح مقامنده استعمالى شيوهٔ لسانه ياقيشورمى ؟

سعدى ايله انورينك مقايسه‌سنده :

« ايتمش عمرين او صاحب لاف

« اغراق ومبالغه ايله اتلاف

« ممدوحنی کوکلره چیقارمش
« یوق کوکلره لامکانه وارمش
« ایتمش صله دردی ایله بیجا
« برخرمنشی مسیحه همپا
« معناده گدالغه اوزنمش
« شعریله شرابه‌دك دیلنمش
« حقّاکه لطیف سوزده بولمش
« فرض ایلیه‌لمکه معجز اولمش
« نظمنده نه دکلو اولسه صنعت
« استاد یالانجیدر نهایت
« امّا اوقو سعدی‌یی سراپا
« باق نیچه قصیدهٔ دلارا
« تدقیق ایله بتون بیانن
« طوت وصفده اویله بر یالانن
« نظم ایتدیگی نسخهٔ فریده
« هب موعظه‌در دگل قصیده

« ممدوحنی خیره سوق ایدر هپ

« هر بر سوزی بو یوله گیدر هپ

« سویلر عدلك ثوابی اوزره

« سویلر ظلمك عذابی اوزره »

بیورلمش ایکن قصائد سنیه‌لرنده سعدینك مسلکی ترك اولنوب‌ده انوزینك طریق سقیمنـه گیدلمسی شایان استغراب دگلمیدر ؟ بز افندمز گبی مقتدای ادبا وَملجأ عرفا اولان برذاتی :

« وراك بفعل مایقول وربما

« مزق الحدیث یقول ما لا یفعل »

بیتنك مصراع ثانیسـنده اولان گروه ایله اطراد حالنده دگل . مصراع اولك وصفنه مظهریتله انفراد کمالنده گورمك ایستر ایدك . جناب مولانا وَحضرت گلشن حقنده ایراد بیوریلان .

« مقصدلری بونلرك عیاندر

« شعر ایله حقیقتی بیاندر

« شاعر دیمك اویله اهل حاله
« اسناد نقیصه‌در کماله »

بیتلرینه نظراً اعتقاد دولتلرنجه بر انسان نظم ایله افادهٔ مرام ایتمك ایستدیگی زمان حقیقتدن بتون بتون انسلاخ ایله یالانجیلق ایتمدکجه شاعر عنوانه مظهر اوله‌میه‌جق! قولگزده‌بو ادعایه قارشو فضولینك « الدانمه‌که شاعر سوزی البته یالاندر! » مصراعنی ایراد ایلسه‌م، رأی عالیلرینه معارضه صددنده بنه‌اوفکردن آیرلمامش اوله‌جغمدن. انفعال دولتلرینی موجب اولماز صانیرم. شوراسنی‌ده آیروجه بیان ایتمك ایسترم.که حضرت ملای رومك مثنویسی وگرك دیوانی نشئهٔ تصوف اوزره صرف آلهیاتدن معدود وصنایع شعریه‌دن عاری بعض ابیاتی حاوی اولمقله برابر، ایرانك الڭ بیوك شعراسنه غبطه رسان اوله‌جق پك چوق اشعاری دخی جامع وبناءً علیه حضرت پیر (قدس ماثرهم) ولی وهمده شاعردر.

« نای خشك وچوب خشك وخشك پوست
« از کجامی آید این آواز دوست »

بیتندن گوزل بر مفرد نظامینك خمسه‌سندده بولنه‌ماز.

« من بنده شدم بنده شدم بنده شدم
« من بنده بپای تودر افکنده شدم
« هر بنده‌که آزاد شود، شاد شود
« من شاد بر انم‌که ترا بنده شدم »

رباعیسنده متین بر اثر خیامده دخی یوقدر.

§

مقدّمه‌نك اشعار عربه متعلق اولان فصلنده:

« کعب بن زهیری قیلدی حضرت
« شایستهٔ بردهٔ سعادت
« حسّان ایدی شاعر پیمبر
« اصحاب کزینده شاعر اکثر

دیبورسکز؟ اصحاب کزینك اکثریت اوزره شاعر اولمجه‌مولانا گبی. گلشنی گبی اهل حاله شاعر دیمك

نه‌دن کماله اسناد نقیصه قیلندن اولسون : اصحاب
نبی حقنده جائز اولان بر وصف اولیای کرام ایچون
نصل تنزیل قدری موجب اوله بیلور ؛ اصحاب حالك
کعبی یاران پیغمبریدن عالی اولدیغنه دائر بر قاعدهٔ
جدیده‌می کشف اولنمشدر ؟

§

نه غریبدر که رودکینك زمان ظهورندن بیك
تاریخنه گلنجه‌یه قدر آلتی یوز اللی سنه‌دن زیاده‌در .
ظهور ایدن ایران شعراسی ایچنده یالکز اوتوز آلتی
ذاتك نامی تعداد اولنمش ایکن بیك تاریخنـدن
صکره گلان شعرا حقنده هم :

« بیکدن صکره گلور اواخر
« برشاعر تام ایچنده نادر »

وهمده تعریض گورنلرندن قطع نظر ، ستایشلریله
برابر اون بش شاعر اسمی تعداد بیورلمشدر . نصل
اولیورکه اعتقاد عالیلرنجه ایرانده شعرك دور کمالی
اولان آلتی بچق عصر ظرفنده شایان ذکر یالکز اوتوز

درت شاعر ظهور ایدیبورده زمان انقراضی بولنان
ایکی عصر ایچنده اون بش منتخب شاعر بولنیور ؟
« اکثر سوزی طالب وکلیمك
« اشکنجه‌سی طبع مستقیمك »
قولی موافق حق بر سوزمیدر ؟ طالب کبی :
« هنوز اندك شعوری دارم ای ساقی زمن بگذر
« بچشم مست خود تکلیف کن این جام خالی را »
یولنده لطائف و یا کلیم کبی :
« بامن آمیزش اوالفت موجست وکنار
« روز و شب بامن و پیوسته گریزان ازمن »
طرزنده بدایع اختراعنه قادر اولان بلغایه طبایع
سلیمه نك اشکنجه جلادی نظریله باقمق نصل لایق اولور ؟
قاآنی یه دائر اولان :
« کلسه نه عجب سلفدن آخر
« مجلسلره کج گلور آکابر »
بیتنك مآلی « عادت بودر آخرده گلور بزمه آکابر »
مصراعیله توارد قبیلندن عد ایتمك ایستردم . فقط

او یولده اولان توارد لرپك کثرتلی اولدیغندن اقتباسده بودرجه ایلرو کتمك جائز اولدیغی اجتهاد عالیلری مقتضیاتندن اولمق ظننه ذاهب اولیورم . از جمله مناجاتده اولان :

« ذاتك سنك اول قدر بیوکدر
« یاننده بیوکلك الڭ کوچکدر »

بیتی شاعر دکل ؛ بلکه انسان نظریله باقمغه دخی تنزل بیورمدیغکز بر ذاتك [*] باصلمش ، طاغلمش وحتی تیاتروده بیله اوینانمش اولان

« آلهی بیوکسڭ بیوکسڭ بیوك
« بیوکلك یانکده قالور پك کوچك »

بیتنه پك بکزییور ؟ کذلك مناجاتده اولان :

« بوقبه‌ده کرچه چوق صدا وار
« یوق دارده صندن اوزکه دیّار »

بیتی « باقی قالان بوقبه‌ده برخوش صدا ایمش »

[*] بوذادن مقصد صاغیر احمد بك زاده علی حیدر بکدر .

مصراعنك قالب آخره وَ « لیس فی الدار غیره دیّار »
مصراعنك لسان دیگره افراغ ونقلندن عبارت
گورینیور !

§

حلیهٔ خاقانی‌یه متعلق اولان : « تنظیرینك
اولماز احتمالی » مصراعیله نابینك دیوانته دائر اولان
« بش بیتنه برنظیره سویله » مصراعی ایسه شیخ
غالبك حسن وعشقنده عینیله مسطوردر .

سنبل زاده وهبی حقنده :

« برده نه عجب که خلقی اول پیر
« سرقتدن ایدوب هماره تحذیر
« ایلر ایکن اعتنا اوزینه
« اوغرار کندی بیوك سوزینه
« دیوانده او مفتئ فن
« دزد سخنك دیلن کسرکن
« منظومه‌سی میرزا نصیرك
« دیوانده طورر او پیرك

« کتمنده نیچه تکلف ایتمش
« تحریف ایتمش ، تصرّف ایتمش
« صانمه آنی کیمسه طویمامشدر
« حیفا که غلافی اویمامشدر
« اول نظم گزین طورز سراسر
« آتشگده‌ده مثال اخکر »

بولنده بوقدر تعریضلر ایراد اولنمش ایکن اقتباس واتحـالده او درجه ایلرو وارمق حیثیت ادیبانه وشان حق گویانه‌لرینه موافق برشیمیدر؟ شعرای ایرانه متعلـق اولان ملاحظـات عاجزانه‌می ختم ایتمدن اوّل شوراسنك دخی بیانه لزوم گوریرم. که شیخ عطارك بلکه گلستاندن زیاده مشهور اولان [پند] منظومه‌سی عجبا نیچون آثار ادبیه‌دن عد اولنمامش؟ یوقسه عطاره‌ده شاعر دیمك، نقصیه اسناد ایتمك قبیلیدنمی عد اولندی؟ یاخودکه [پند] ولو شاعرانه‌جه اولسون [خیریه]نك وخصوصیله مولد منظومه‌سنك دونده‌میدر؟ طوته‌لم که شیخ عطار آثارنده

بیان حقیقت ایلدیگی وَیا تعبیر آخرله یالان سویلد-
یگیچون کندوسنه شاعر دیمك فکر عالیلرینه توافق
ایده‌مامش : یا رباعی وَ قطعه‌ده انفرادلری مسلم کال
اولان خیام‌وَابن یمینك بیله لسانه آلنمامسی نه‌مطالعه‌یه
مبنیدر؟ شعرو حکمتی مزج ایتمکده کندندن صکره
گلان ادبانك عمومنه غبطه رسان اولمش اولان
[ناصرخسرو] لڭ معهود فهیم تذکره‌سنده‌کی قصیده-
سی اولسون منظور عالیلری اولمامشمیدر. که الی الابد
السنهٔ تحمید وتذکیرده دائر اولمغه شایان اولان اسمی
ایکی کلمه ایله یاد اولنمغه شایان گورولمامش! بونلردن
بشقه نظیری گبی، خیالی گبی، قدسی گبی، فدا گبی،
نعیما گبی، نیچه نیچه اصحاب هنر خرابات عالیلرنده بر
مصطبهٔ آرامه نائل اولمق شرفندن محروم اولمشلردر. که
الڭ ادناسی نورس دکل. حتی صائب گبی بیك شاعره
ترجیح اولنه بیلور.

§

اشعار عرب حقنده اولان انتخاب دولتلرینك

الڭ زیاده شایان تأسف جهتی قلتیدر . هیچ نصل اولورکه خراباتڭ یوزاون صحیفه‌دن زیاده یرینی بزم گبی ادبیاتڭ دها معناسنه واقف اولامش برملتڭ مبالغات واغراقاتی طولدیرسونده. گرك کثرت وَگرك لطافتده یگانهٔ جهان اولان اشعار عربدن او مجموعه‌ده یالکز یتمش صحیفه بولنسون ! بنده کز عموم شعرای عربك آثاری انتخاب اولنه‌یدی دیمك ایستمیورم . فقط ترکجه‌نڭ او حاورانلی کرزمانلی صاحه‌لرینه مدخل بولنان برمجموعه‌یه ابوتمامك معلقات سبعه اشتهارنده اولان « السیف اصدق انباء من الکتب » قصیده‌سنڭ بیله ادخال ایدلمامسنه طوغریسی نقادانه برحرکت نظریله باقمقده معذورم .

§

« چون شامده سلطنت قورلدی
« اخلاق عربده فاسد اولدی
« مجد اولدی رذائله محوّل
« حرّیت اسارته مبدل

« بنیان دروغ اولوب مؤسس
« مدح امرایه دوشدی هرکس
« یعنی شعرا اولنجه مضطر
« اشعار اولدی وسیلهٔ جر
« اعجام ایله اولدیلر مخالط
« ایتدی بوده قدر شعری (ساقط) »

یولنده اولان تدقیقات حکیمانه‌یه نه‌دیه‌لم ؟ شوقدر وارکه هرکسك مدح امرایه‌دوشمسی ، حریتك اسارته مبدل اولمسندن نشأت ایتمه بر حال اولنجه ، افندمزك اوصاف پردازلغه گوستردیککز اعتنا مسلك حریت پروانه‌لرینه یاقیشورمی ؟ ثانیاً اعجام ایله مخالط اولمق عربده قدر شعری اسقاط ایلدیگی حالده بزده بطریق اولی ادبیاته بیك درلو خلل ونقیصه ایراث ایده‌جگی معلوم ایکن ، آثار عجمدن وخصوصیله او آثارك مبالغات وترهات ایله مالامال اولانلرندن یوز صحیفه‌لك قدر سوز انتخاب ایتمك « کفتی بکن وباز زن سنك ملامت » معاتبه‌سنه عرض استحقاق

ایلمزمی ؟ بوحاللری وَبرده افندمزڭ سلطان ادبای زمان اولدقلری تی دوشوندکجه « هرکازکه خسرو بکند شیرینست » دیمکدن بشقه سوز بوله‌میورم . مع مافیه خاتمه‌یه دائر دخی قلمك دیلی دوندیگی قدر برقاچ سوز سویلمك ایسترم .

« جمع اولمدی جمع اولدن اجسام
« برانجمن ایچره بوبجه اقوام
« بن دردینی بونده حاضر ایتدم
« گویا جمع عناصر ایتدم »

نه دیمك اولدیغنی آکلایه‌مدم ؟ مقدمه‌نك سائر یرلرندن فهم اولندیغنه کوره خرابات، عربی وَفارسی وَترکی اشعاردن مرکب اوله‌جق ؟ عجبا جمعده داخل اولان دردنجی لسان هانگیسی اولیور ! بوندن مراد چغتایی ایسه آنی ترکجه‌دن بشقه برلسان عد ایتمك مثلا فضولینك افاداتنده اولان شیوهٔ مخصوصه نظراً بغداد لسانی دخی برلسان دیگر حکمنده طوتمق قبیلندن اولمازمی؟ برده حالا عناصر اربعه تشبیهاتیله‌می

اوغراشه‌جغز؟ بوقدر آجیق. بوقدر فاحش خطیئات دخی، نظم ایله سویلینجه کسوهٔ حقیقته‌می گیرر؟

« شبان هوسنمای تنظیم
« ایتسون بوکتابی لوح تعلیم »

اویله‌می؟ ملتك عرفان وحمیتجه امّید استقبالی اولان ارباب شبابك:

« روی گردونه روان اولسه سموم قهری کر
« چشمهٔ خورشید اولوردی کورهٔ قطران فشان»

ویا:

« سپهر فتح ابوالفتح طاهران صاحب
« که برسپهرکی من‌سپهرکم زنهاست »

بیتلری یولنده تیمار خانه یاوه‌لری سویلملرینی‌می آرزو بیوریورسکز؟

« ساده گورنجك بو انتخابی
« تعریض ایچون ایلر شتابی
« اول نظم‌که بنجه رایگاندر
« بردیگره خوش گلور جهاندر

« عالم سکا منحصر دگلدر
« هرکس بوجهانده بردگلدر »

قونی کندی بطلاننه بنفسه بینه دگیلدر؟ شعرك
حسن وقبحی هرکسك کیفنه تابع اولنجه عموم ایچون
منتخبات جمع ونشرینه وخصوصیله اومنتخباتی :

« شبان هوسنمای تنظیم
« ایتسون بوکتابی لوح تعلیم »

بیتیله نوظهوران استعداده خواجهٔ ادب و مقتدای
ارب صورتنده توصیه ایتمگه برحق قالورمی ؟ رأی
کمترانه‌مه گوره اشعارك ترجیحنده بردرجه‌یه قدر
مذاقك دخلی وارایسه‌ده، فنون ادبیه‌ده بوخصو-
صده هوسات وجدانیه‌دن بیك قات بیوك برمیزان
حقیقتدر . سعدالدینلرك، سیدلرك تدوین وتدقیق
ایلدکلری قواعد مسلمه میدانده ایکن ، زمانمزك
گنجلری آنلری براقوب ده اشعارده افندمزك مذاقنه
تابع اولمق ایسترلر ایسه مسلك معارفپرورانه وسجیهٔ

حقیقت شناسانه‌لری اقتضاسنجه بو سوءذهابه هر کسدن
اوّل ینه افندمز مانع اوله‌مییسکز .

« کیم ایلسه اعتراف نقصان
« معذور طوتار کرم نهادان »

قولی هر نوع آثار اصحابی حقنده مسلمدر . فقط
محاکمه و مؤاخذه‌یه متعلق سوز یازانلره گوره دگل .
چونکه بیك ایکیوز بوقدر سنه‌لك بر ملتده ظهور
ایدن بو قدر اعاظم شعرانك آثارینی انتخاب وتفریقه
نفسنده حق و اقتدار گورن بر ذات ایچون کندی
فکری حقنده بشقه‌لری طرفندن وارد اوله‌جق
مؤاخذاته معترف قصوری معذور گورمامك جائز
اوله‌ماز سوزیله مقابله ایتمك :

« بن ییه‌یم سن یمه بن ایچه‌یم سن فنا »

قاعدهٔ خود پرستانه‌سنی چهرهٔ حقیقتی ستر ایده‌ـ
میه‌جك بر کهنه نقاب ایله اورتمگه چالشمق قبیلندن
اولیور .

« بن ایلر ایکن بو نظمی تزیین
« رنجور ایدی جسم وجان غمکین »

بیتنی اوقورکن. گرك بنده کز وَ گرك دائرهٔ الفتلرنده بولندیغم بعض قدر آشنایان عرفان ضیای بصیرتمزه برعارضه گلمش قدر متأسف اولدیغمزی تأمین ایدرم. ملت عثمانیه‌یه لازم خصوصیله مفتون حرّیت اولان ادبای زمانه‌یه لازم بولنان وجود دولتلری. بویله مسلك حقایق جویانه‌لرینه مغایر وَ یالکز فائده‌سز دکل ؛ ملته عادتا میخانه قدر مضر اولان خراباتك ترتیبی وَمقدّمه‌سنك تنظیمی ایچون اوقدر اتعاب بیورلمامش اولسه‌یدی. حب وطنله مألوف اولانلرك عمومنه بر بیوك منت تحمیل ایلمش اولوردی .

شو افادات وتصدیعاتدن مراد عاجزانه‌م خراباتك گرك مقدّمه وَگرك مندرجاتنده دیناً وَسیاسةً وَ ادباً وَحقیقته بالافتخار سالك اولدیغم مذهبه مغایر برطاقم سوزلره تصادف ایلدیگمدن طولایی

حاصل اولان يأس وملال عاجزانه‌مى اسبابيله برابر عرض ايتمكدر . يوقسه نفس كمترانه‌مى سر حلقهٔ رندان زمان وياران صفايه مقتداى عرفان اولان ذات دولتلرينك نزهتگاه طبيعت وبنا كردهٔ همت ومعرفتلرى اولان خراباتك تخريبنه امضا كش افتا اوله‌بيله‌جك علماى ادبدن عد ايتمك حد حقيرانه‌مدن خارج اولديغنى بيلور وهر جهتله وقوع بولان خطيئات عاجزانه‌مدن طولايى عفو دولتلرينى نياز ايدرم . اول بابده وهر حالده امر وفرمان حضرت ولى الامركدر .

تمت

مطبعهٔ ابو الضيا

كتابخانهٔ ابو الضيا

Kemal, Namık

تعقيب

Takib

كمال

(ضيا پاشا مرحومك جلد ثانئ خراباتنى مؤاخذدر)

تمثيل ثالث

معارف نظارتنك رخصتيله

هر حق طابعكدر

قسطنطينيه

١٣١٢

مطبعهٔ ابو الضيا

تعقیب

ضیا پاشا مرحومه مکتوب صورتنده تحریر
و ارسال اولنمشدر

خراباتك مصطبهٔ ثانیه‌سی خسته‌لكدن یكی قورتلدیغم وهرنه‌یولده‌اولور ایسه اولسون، اماتهٔ زمانه چاره آزادیغم بر هنگامه تصادف ایلدیكندن باشدن آشاغی‌یه هرطرفنی مطالعه ایتدم .

کاظم پاشانك کندی لساندن ایشتدم : «نوهوسلگمده سویلدیگم شعرلری کیمسه‌یه دگلدمز ایدم . اوده بر آیواز وار ایدی؛ آكا اوقوردم. حریف آكلامدیغی شیلری دكله‌یه دكله‌یه روح صیقندیسندن ورم اولدی . بن‌ده اوصره‌ده شعر سویلگی اوكرندم . » دیمشیدی. افندمزده شاعرلرمزه اصول نظمی اوكرتمك ایچون ملتده نه قدر سوز

آکلار آدم وار ایسه جمله‌سنی ورم ایده‌جك شیلر نشرینی جائز گوریور ایسه‌کز اوراسنی بیله‌مم ! یوقسه مقصد آثار منتخبه جمع ایتمك ایسه. عفو عالیلرینه مغروراً عرض ایدرم که بو جلدیده بر نجیسندن معمور گوره‌مدم .

مقدمکی عریضه‌مك (مواد مندرجه‌سندن قطع نظر) اوزونلغی بیله فوق العاده موجب تصدیع اولدیغنی بیلورم . شو خصوصیتنامهٔ حقیرانه‌مده ایسه جلد ثانی‌یی مطالعه ایتدکجه خاطر قاصره هرسانح اولان مطالعه‌یی یازه‌جق اولسه‌م ا خرابات ا قدر بر کتاب اوله‌جقندن . ولوکه مسامحهٔ دولتلرینه اغترار‌دن اولسون ، او درجه متجاوزلك آدابه مغایر دوشه‌جکنی یقیناً بیلدیکم ایچون المدن کلدیکی قدر اختصار مرامه چالیشه‌جغم . مأمول ایدرم که عریضهٔ عاجزانه‌م قرالیتسندن اوزکولوبده امالهٔ نکاهه شایان کورلمامك حقارتنه اوغرامار .

کتابك ایلك صحیفه‌لری آچیلنجه ترجیع وترکیب

وَتسدیس وَتخمیس یوللو نظملر انتخابنده شعرای
اسلافه اولان عنایت نقادانه‌لری براز قیصه گوزینور.
خراباتك بو نوع آثاره متعلق اولان قرق آلتی
صحیفه‌سندن اون صحیفه قدر یرینی یالکز افندمزك
شعرلری طوتمش ! واقعا

« لیس من الله بمستنکر »
« ان یجمع العالم فی واحد »

حقیقتنه باقیلور ایسه آلتی یوز سنه امتداد ایتمش وَبر
چوق زمانلر یوز میلیوندن زیاده نفوسه مالك اولمش
اولان قوجه بر ملت عثمانیه‌نك طبیعت شاعرانه‌سی
جملةً وَیاخود اکثریت اعتباریله یالکز ذات والای
فردوسی پسندانه‌لرنده اجتماع ایتمك بتون بتون عقلدن
بعید دکلدر . فقط اسلاف ومعاصرینك آثارنده
ترجیع وَترکیب دولتلری قدر اولمسه بیله رهایینك :

« همان آغلایی گلدم عالمه ، آغلایی گیتدم بن »
« صان اول نیلوفرم کیم صو ده بیتدم ، صو ده بیتدم بن »

بیتی ایله مربوط اولان مسدسندن بر قاچ قات زیاده معقول ومقبول شیلر بولنوبده انتخاب ایتمك ممکن ایدی ظن ایدرم .

فقط تدقیقات دولتلرینه خفی اولمسه گرکدرکه نیلوفر ایله آغلامق بیننده حقیقةً ، مجازاً ، حاصلی وجهاً من الوجوه بر علاقه ومناسبت تصوّر اولنه‌ماز . صوده غرق اولمق بشقه‌در : گوزدن یاش آقتمق ینه بشقه‌در . دگلمی ؟ هله اومصراعلری وزنه گتورمك ایچون انسانك وار قوّتی بازویه ویره‌رك صداسنی یانغین بکجیسی فریادینه، یوزینی لاسدیقه‌دن یاپله معهود مسخره رسملرشکانه گتورمك مجبوریتنده بولندیران سوزلری شعر عد ایتمك، بیله‌م‌که حسن طبیعته نصل توافق ایدر !

فضولینك، باقینك، فهیمك، نائلینك، نابینك، سامینك، ندیمك، کلیمك اوقدر گوزل ترجیعلری، مسدّسلری، مخمسلری، عجبا بو اثردن ده‌می آشاغی

ایدی‌که نظر عالیلرنده مجموعهٔ انتخابه گیرمك مزیتندن محروم گورندیلر ؟ هانگی برینی تعداد ایده‌یم ؟ سامینك روحیه اولان نظیره‌سنی برکرّه دقتله مطالعه بیورگز ! متانت وصنعت جهتلریله ظن ایتمم که رهاینك تسدیسندن دگل ، افندمزك ترکیبندن آشاغی بولنسون . هله ندیمك گرك مخمس وَ گرك مربع اوقدر پارلاق شرقیلری واردرکه برینی تنظیرده ذات والای سخن آزمایلری‌ده ایچمزده داخل اولدیغی حالده همز ، طوپمز عاجزز .

شرقی نظم ایتمکده مهارت سنیه‌لری مسلماتدندر . آثار علیه‌لرندن اولان شرقیلرده غائب اولمدی . آغزدن آغزه ملکك هر طرفنی طولاشیور . بر آنلری ، برده ندیمك مثلا :

« دوك زلف سیهکارك اوزخسارهٔ آله
« سمورکی قاپلات بوسنه قرمزی شاله
« آل دسته اگر لاله بولنمزسه پیاله
« ویر حکمنی ای سروروان کهنه بهارك ! »

بندینی حاوی اولان شرقیسنی گوز اوکنه آلکز؛ آثار سنیه‌کزده اوقدر لطیف و نازك بر اثر وار میدر؟

شرقی دیدمده خاطرمه گلدی : بیله‌مم که افندمزك اویولده اولان آثارکز نیچون منتخبات آره‌سنده گوریله‌میور ! عجبا محتسب قضا، خراباتده شرقی سویلمه‌سنی یساقمی ایتدی ؟ یوقســه « کل اونتدق صحبت میخانه‌یی » مصراعیله باشلایان او رنگین اثر « عزم ایلینده باغه دون اول نخل پرغرور » گبی اورفه آغزی سوزلردن محاکات شعریه‌جه، محاکمهٔ دولتلرنجه دونمی گورنیور ؟

استرسه‌کز ادرا کسزلگمه حمل بیوره‌بیلور ـ سکز ! فقط قولکز سویلینك :

« الی آلتنده اولمه کیمسه‌نك خاتم گبی زنهار »
« کمسنه دیمه‌یه تا کم گوزك اوستنده قاشك وار »

مسدّسنی انتخابه دگل حتی اوقومغه بیله لایق گوره‌مزدم . اولاً، بو بیتده‌کی تشبیه اساساً جناس لفظی

اوزرینه مؤسس اوله‌رق ، معنوی بر صنعت ایسه
لفظی بر صنعته مفتقر اولنجه بالطبع حکمدن ساقط
اولمق لازم گلور . ثانیاً ، خاتم بر معتاد الك آلتنده
دکل ، اوستنده بولنه‌گلدیگندن ، شاعرك بو تصوّری
صرف خیال معکوسدر . ثالثاً ، مسدّسك هیئت
مجموعه‌سنده سلاستدن ، فصاحتدن وَ حسن افاده‌دن
اثر بیله یوق ! امّا شاعر قدمادن ایمش ده او وقتك
شیوه‌سی بویوله ایمش ! .... شمدی نه یپالم؟ سلفده
هرنه یاپلمش ، هرنه سویلنمش ایسه ، ولو عقل
وطبیعتك خلافنه اولسون ، بر کرّه سویلنمش
بولندیغی ایچون خلقه نمونهٔ امتثال اولمق اوزره
منتخباتلر ایچنه‌می قارشدیره‌لم ؟

افندمزدن اوّل ده جودتله نظیف برر مجموعهٔ
انتخاب ترتیب ایلمشلر ؛ آنلرده بوقدر قدماپرستانه
قبول اولنمش بر بیت بیله یوق . ذات سامیٔ
حکمتشناسیلری ایسه زمانمزك حامی ومشوّق
تجدیدات واصلاحاتی اولان اصحاب ترقینك

سرافراز لرندنسکز . حال بویله ایکن ادبیاتمزی غالب
پاشـا تقلیدلری کبی قسطمونی طاغلیلرینـه خنده
بخش استهزا اوله‌جق بر حاله گتورمك ایچونمی بویله
شعرلره اوقدر گوزل آثار آره‌سنده محل تعیین
اعطا بیورر سکز ؟ بوندن اوچ یوز سنه اوّل گلان
شاعرلر بیله اوقبا . صابا سوزلره نظر رغبتله باقامش ؛
شمدی لسانك بوقدر نزاکتیله برابر حتی نفعینك ،
نابینك بعض شیوه‌لرینی بیله پك قولایلقله بگنه‌میان
نورستگان معرفته سهیلی ، رهابی کبی اسملری یالکز
تذکرهٔ شعرالره کندی اثرلرینك مقطعلرنده گوریلان
آدملرك لفظی معناسندن ، معناسی لفظندن چرکین
بر طاقم سوزلرینی قبول ایتدیرمك نصل قابل اوله‌بیلیر ؟

افندم نوندن اوّل گلان حروف علته اماله
ویرمه‌نك پك زیاده علیهنده ایدیکز . حتی بوندن
طولانی خراباتك مقدمه‌سنده قدمادن بعض شاعر-
لری کمال شدتله تعییب بیورمشدکز . جلد ثانینك
یگرمی آلتنجی صحیفه‌سنـده‌کی مسدّسکزده ایسه

« شئون مظهر سرّ تجلئ حقدر » مصراعنى گورـ
يورم ! نظر دقايق شناسئ دولتلرينه البته خفى
دگلدركه شئون كلمه‌سنك واوى «درت الف مقدارى»
مد اولنمدقجه مصراعى وزنه گتورمك ممكن اوله‌ماز.
واوك آخرنده‌كى حرف ايسه (ن) اولديغنى اخطاره
حاجت اولمسه گركدر . بو حاله نه‌ديه‌لم ؟ هركسه
نسبت خطا اولان برمادّه افندمزه انتساب ايدنجه
صواب اولمق خاصيتنى مى اكتساب ايدر ؟ « طبيب
يداوى والطبيب مريض » كنايه‌سنه استحقاق گو ـ
سترمك شان عالئ اديبانه‌لرينه لايق اولماز صانيرم.

§

بالاده اختصارى وعد ايتمش ايدم ؛ بناءً عليه
ترجيع وتركيبه متعلق اولان ياپراقلرى قپايورم .
قطعه‌لرده حافظ پاشا ايله سلطان مراد رابعك ايكى
غزلنى گوردم . بونلرك شعرجه داخل منتخبات
اوله‌بيلمك قابليتندن بتون برى اولدقلرندن
قطع نظر، ايكيسيده مطلعلى، مقطعلى، حاصلى هردرلو

شرائطنی جامع بر ز غزل ایکن قطعه‌لر آره‌سنده
ایراد اولنمسنه بر معنا ویره‌مدم .

بیلم مسموع عالیلری اولشمیدر ؟ وقتیله بر افندی
اوشاغنه مرجان بالغی اصمارلمش ؛ اوکیتمش پلاموط
بالغی گتورمش . بالق سفره‌یه قونوبده افندی « بن
سکا مرجان بالغی اصمارلدم ؛ بو پلاموط » دینجه اوشاق :
« کیم ایتمش دگزك دیبنه ، کیم قویمش بونك آدینی ؟ »
دیمش . افندمزده اوقبیلدن اولەرق اشعار حقنده
اسلافك تقسیمات وتعریفاتی قبول بیورمازایسه‌کز
اکا برشی دیه‌میز ، چونکه فن شعره متعلق تألیفاتی
اولان قدمایه قارشی « هم الرّجال نحن الرّجال »
قولیله مقابله‌یه اقتدار دولتلرینی‌ده تسلیم ایدنلردنز .
شوقدر وارکه شعرك تقسیماتنده بر طرز نوین اختیار
بیورلمش ایسه خراباتك هرگوشه‌سی اویولده ترتیب
اولنمق اقتضا ایتمزمیدی ؟

علمای ایرانك تعریفاتی یالگز مرادرابع وحافظ
پاشـا آثارنده زیر وزبر ایتمك نه حکمته مبنیدر ؛

اکلایه‌مدم ! عجبا مرحوملرڭ بزز عجم اردوسی
بوزدقلریمی بوبابده وجه مناسبت اولیور ؟ اعتقاد
عاجزانه‌مجه انتخاب بیوریلان قطعه‌لرڭ همان نصفنه
یقینی زشاینك . سهیلنك مسدسلری قبیلندن ایسه‌ده
(اوزون اولیور !) عتابنه مظهر اولماق ایچون
بونده دخی برقاچ لقردی ایله اکتفا ایده‌جگم :
شیخ الاسلام عارف حکمت بك مرحومك
« اولور اولماز ایشه قارشمه دیو » مصراعیله باشلایان
قطعه‌سنی بکمنك مسلك فطانت واستقامت دولتلرینه
نصل موافق اوله‌بیلور ؟ ملکك ایشنه قارشمق
عارف حکمت بکك . ضیا بکك کاری دکلدرده
خرواتلرڭ ، ارغادلرڭمی وظیفه‌سیدر ؟ بك افندی
مرحومك شکایت ایتدیگی . افندمزڭ تقدیر
ایلدیگی مصیبته باقکز ؟ اویله بر ذاتڭ اوصافی
شورشه دوشمکله نه اولورمش ؟ — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

واقعا بوقدر سوابق فاخره يه نظراً ذات سامئ حميتپرورانه‌لرينه بويله برمسلك احتراز اسناد ايتمك بنده‌كزڭ دكل، دنياده هيچ كيمسه‌نڭ الندن كلمز. فقط اطوار وافكار دولتلرينه طبان طبانه ضد كورينان مقالاتى‌ده مجرّد موزون اولديغيچون تربيت ادب وعرفان عاليلرينه اشد احتياج ايله محتاج اولان برخلقه برقاعدهٔ حكمت صورتنده كوسترمك «كفتى بكن وباززن سنڭ ملامت» مؤاخذه‌سنه عرض استحقاق ديمك اولمزمى ؟

§

برده افندمز ! شاعرلرمزڭ طوغدقلرى يرى بيانه بيله‌مم كه نيچون اوقدر مراق بيوريليور! بيك اوچ يوز ييله يقين سنه‌لردن برى دنيانڭ همان بر نصفنده نشر آداب ايدن اوچ قومده نه‌قدر منظوم سوز سويلر آدم كلمش ايسه هپسنى : حتى مسقط رأسلريله برابر بيلك، دنياده برقوهٔ حافظه‌نڭ كارى دكلدر . افندمزڭ منتخباتنده ايسه اسلافدن قطع

نظر زمانمزده موجود اولان وَبوگون استانبولده بولنان
شاعرلرمزدن بعضلرینك الڭ گوزل آثاری مفقود
وَ بعضلرینڭ ایسه نامی بیله یوق ! مسامحه ایله جمع
اولنمش وَ بلکه اعتقادمجه صرف اگلنجه ایچون طوپلا-
نمش برکتابده شـاعرلکله قطعا علاقه‌سی اولمیان
مسقط رأس تعیینی التزامه نه حاجت وار ایدی ؟
واقعا نفعی مادام برنجی جلدده وانلی قیاس اولنمش
وَمؤخراً وقوع بولان اخطار حقیرانه‌مڭ حقه‌مطا-
بقتی نزد سامیلرنده معلوم اولمشدر ؛ ایکنجی جلدده
ارضرملی اولدیغنی تصریح وَبو ادای ظریفانه ایله
اولکی سهوی تصحیح ایتمك سجایای سنیه‌لری جمله-
سندن اولان اصلاح پرورلك اقتضاسندن ایدی .
غالب بك مرحومڭ، که همان لقردی آکلامغه
مقتدر اولدیغی زماندن بری استانبولده باب عالی‌ده
وَحتی افندمز گبی اکابرڭ مجالسنده افنای عمر ایتمش
برذات ایدی ؛ نره‌لی اولدیغنی شعرینڭ کنارنده
گوسترمك التزام مالایلزم قبیلندن اولمزمی؟ خرابات

صانیرم که سخن شناس اولانلر ایچون ترتیب اولندی :
عصرمزڭ سخن شناسلری آره سنده ایسه غالب مرحوم
شاعرلکجه همیزدن معروف ایدی . بر درجه ده که
وزن بیلان بر چوجقه صورلسه شخصنی بیلمزسه نامنی
بیلور . حال بویله ایکن اگر خراباتده مندرج اولان
قطعه‌یی اوّل گورمامش اولیدم : الڭ محرمی اولان
احبابندن اولدیغم حالده قولکز غالبڭ کیم اولدیغنی
بیله‌میه‌جك ایدم . چونکه غالب (پلاسلی) دگل
(لسقوفچه‌لی) ایدی . واقعا پدری وزرادن اسماعیل
پاشادر ؛ پلاسلی ده ینه وزرادن بر اسماعیل پاشا وار
ایدی : فقط لسقوفچه ایله پلاس آره سنده وان ایله
ارضروم‌ڭ بعدینه یقین مسافه اولدیغندن ظن ایتمم که
لسقوفچه‌لی اسماعیل پاشا اولادی پلاسلی اسماعیل
پاشایه اسناد اولنمقده بر جهت معقول تصوّر اولنه
بیلسون . اعتقاد عاجزانه‌مجه مصطبهٔ انتخاب عالیلرینه
داخل اولان یاران صفادن کاظم پاشایه ، حقی بگه ،
حکمت بگه ، فائق ممدوح بگه ، مناسترلی فائق بگه ،

عونی بگه. حاصلی شاعر ظن ایتدیگمز ذواتك
هانگیسنه سؤال ایتمگه تنزل بیورلسه ایدی ، غالب بك
مرحومك پدرینی ، مسقط رأسنی کندی حاللرندن
بحث ایدر درجه‌لرده سهولتله خبر ویررلر ایدی .
روم ایلیده‌کی تشویشلر ینار طاغ وَ یاخود زلزله
خاصیتنده اوله‌مامسنه وَ اولسه بیله اوذرلو مصائبك
ادراکات انسانیه‌یی ترسنه چویردیگی گورلمامش
اولمسنه نظراً . استانبول عقلاسنك ذهننده حالا
بالاس لسقوفچه‌یه وَ یاخود لسقوفچه بالاسه تحول
ایتمامشدر ، صانیرم .

اخص آمالم تصویر مرامده اختصار ایکن ، بر
مملکت مسئله‌سندن بوقدر سوزلر چیقاردیغمه استغراب
بیورلمسون ! بحث غالب مرحومه عائددر . ادیب
مشار الیه همزك عندنده واجب التعظیم اولان حقایق
جولردن وَ هر حالده همزی عاجز براقان نکته
گولردن ایدی . طوغدیغی محلی دگل ، دفن اولندیغی
یری بیله اونتمق ترکستانده الی قلم طوتان بر ادیبه

وَ بالخصوص مقتدای ادبا اولان بر حق شناس حکیم ادیبه لایق دگلدرده آنك ایچون بوقدر سویلندم طوردم .

§

بو یایراغی قپامه‌دن اوّل صنایع لفظیه اوزرینه مؤسس اولان صنایع معنویه‌نك دائما حکمسز قاله گلدیگنی بر کرّه‌دها اخطار ایدرم . ایشته دلیلده بودر :

« رغبت اولماز جهانده طوغری‌یه هیچ »
« اگریدر دهردن آلان بهره »
« اوقچی زاده گی وجودی آتوب »
« چکدیلر یایجی زاده‌یی صدره ! »

شمدی شو قطعه‌نك برنجی بیتنده اولان فکر ، ولو صواب اولسون ؛ ایکنجی بیتی او حقیقتی اثبات ایتمگه صالح بر مطالعه‌میدر ؟ مثلا یایجی زاده اوقچی زاده گی مأموریتندن معزول اولوبده اوقچی زاده آنك یرینه گلمش بولنسه ایدی ؛ وَیاخود یایجی

زاده‌نك پدری اوقجی، اوقجی زاده‌نك پدری یایجی اولسه ایدی؛ وَیاخود معزولك استقامت وکمالی منصوبده بولنسه ایدی: شاعر حضرتلری اوزمان مدّعاسنی نه ایله اثبات ایدر ایدی؟ گوزللك آره‌سنده‌کی جناس لفظی‌به میدان اولدیغنی کیمسه انکار ایتمز؛ فقط بیله‌م‌که عربك، عجمك، چینك، هندك، فرنگك اصحاب ادبی نظماً. نثراً جدّی برلقردی سویلدیگی زمان لفظی جناس یاپمغه تنزل ایتمشمیدر؟ وَایدنلر وار ایسه یاپدیغی جناسلری زمانلرنده کندی قوملری آره‌سنده مقتدای عرفان عد اولنمش بر ذاتك قبولنه مظهر اولمشمیدر؟

او یاپراغی‌ده چویره‌لمی؟ فقط چویردیگمز حالده دخی انتخاب بیوردیغکز رباعیلرك بری نظر بندگانه‌مه بك غریب گورندیگندن افندمزجه جان صیقه‌جغنی بیله‌گله برابر سکوته مقتدر اوله‌مدم:

او اللی یدنجی صحیفه‌ده ایراد بیوردیغکز طقوزنجی رباعینك صاحبی اولان (عزّتی) نه غریب

شاعر ایمش! «منتکش حضر نادان اوله‌م» دیمش! عجایب! حضرك داناسی نادانیده وار ایمش! او حضر نادان کیم اولیور؟

سبحان الله! ادبی بر معنای عجیب آکلایان ادبامزجه حضرت حضری ساقیلکدن نادانلغه قدر تنزیل ایتمکده‌می جائز اولیور؟

بنده‌کزه قالورسه بو قدر تجاوز، وزن ایله دگل، حتی قنطار ایله ده اولسه قبول اولنور هذیانلردن دگلدر.

هایدی بو پاراقده گچسون! شمدی یه قدر مقصدم ادبیاتدن بحث ایتمك ایکن طبیعت حال بشقه یرلره سوق ایدیور. چوق سویلدم؛ همده بیلدیککز شیلری سویلدم. تحصیل حاصل قبیلندن اوله‌رق بالاختیار ایتدیگم مکثرلکدن طولایی تکرار بتکرار تمنای عفو ایده‌رك ینه ادب دائره‌سنه گلیورم.

غریبدرکه ترکی غزلیات وابیات فصلنده آثار سنیه‌لرندن ماعدا یك آز غزل گوریله‌بیلیور! مادامکه نشر آثاره بو قدر مراق بیورلمش، دیوان-

عالیلری ترك و عجم وعرب شعراسنك متعدد آثاری
آره‌سنه قارشدیرلمقدن ایسه، خراباته بدل یالکز جه
نشر بیورلمش اولسه ایدی، البته هم بز دها زیاده
مستفید اولوردق هم‌ده کتاب دها چابك صاتیلوردی.
امّا افندمز بویله اراده بیورمشکز؛ بنده‌لرکزك نه
دیمك المزدن گلور! مسلك عالیلرینه اتباعاً «هر
کارکه خسرو بکند شیرینست» حکمنجه، زمانمزك
سلطان ادباسنه عرض تسلیمیت ایدرز. شو قدر
وارکه افنـدمزه خرابات عرفانده ندیم اولدیغی
ایچون هم‌مجلسان دولتلرینی‌ده هرخطالرنده معذور
طوتمق قابل اوله‌میور. لطف بیوررسکزیا! خراباته
صائب اصفهانی نه اقتدار ایله داخل اوله‌بیلسون؟
خواجه فهیمك آتشکده ترجمه‌سـنه درج ایلدیگی
«عکس خوبست» حکایه‌سی البتّه معلوم عالیلریدر.

«شرابدن نه‌عجب اولمسه‌ك اگر سرخوش»
«بوطوزلی لبلر ایله نیلسون شراب سکا»

بیتنی منتخب براثر صورتنده گوسترمك عیب اولمازمی؟

اوقوجه دیوان صاحبی صائب شرابی سرکه ایدرده
اویله می ایچرمش؟ یاخود که عجبا بر گوزلك طوداغنه
طوز طوله‌یرلمازسه حسن و آنی ملاحتمی بوللمازمش؟
« ای عاشق عمر آج باشکی طوز سوره‌جکلر ! »
یوللی هپمزدن اول افندمزك هدف استهزاسی
اولان سوزلری بر عجمك اثری ایچون خراباته
ادخال ایتمك شراب کوپنه اوقدرله سواحل طوزی
آتمق قبیلندن اولمازمی ؟

الف قافیه‌سنده آثار علیه‌لرندن اوله‌رق ایراد
بیوریلان اون ایکی بیتك هیچ برینی معقول گوره‌مدم
ایسه‌ده تأدباً سکوتی اختیار ایلدم . یالکز بر بیت
دائرهٔ ادبدن خروج خصوصنده قوللرینه جسارت
ویریبور؛ اوده شودر :

« رند عالی مشربم خمخانهٔ اندیشه‌مده »
« طاس معکوس فلك بر جرعه‌دان اولمز بکا »

نه دیمك اولیور ؟ اندیشه‌مده بر خمخانه تصور ایتمك
بر خیال شاعرانه اولدیغندن قبولنده تردد ایده‌مم .

فقط فلك بر جسم وَ یاخود بر موجود جسمـانی
دکلدرکه آنی طاسه بکزتمك . ۱۲۹۲ تاریخ هجر-
یسنده، شاعرلر ایچون مدار تخیّل اولهبیلسون!...
مع مافیه مسئله افندمزه متعلقدر؛ نه دیسه‌مز اذا اولور.
« بو عشرتکهده ساقی هرکسه مشربجه لطف ایله »
« حباب رندە طوشان قانی می‌صون، زاهده ثعلب. »
بیتنی اوقدر علم وادراك ، اودرجه‌لرده تحقیق وتحرّی
ایله برابر قبول بیوردیغکزه هم تأسف، هم تعجب
ایدمم . عربیده [ثعلب] [تیلکی] دیمك اولد-
یغیچون ثابت طاوشان قانیله تیلکی آره‌سنده بر ملایمت،
بر مناسـبت بولمق استمش . فقط ثعلبـدن بزم
سوقاقلرده صـاتیلان مایعك املاسنی نصل ایسه
اوکرنه‌مامش ؛ اعتماد بیورلمز ایسـه [الجوائب]
غزته‌سنك نسخه‌لرینه مراجعت اولنسون! عربیده
اقتدار کلیسی مسـلم اولان احمد فارس افندینك
حکمنجـه او مایعك املاسی [س ح ل ب] ایله
[سحلب] در ؛ ثعلب دکل .

عین اضافه‌سنه. نوندن صکره گلان حروف علّت اماله‌سنه معترض مطلق اولان مقتدای ادب. املا یاگلشـلرنیده منتخباتنده مقبول عد ایلر ایسـه وَ خصوصیله بو یاگلشلقلر او ذاتك مطمح نظری اولان غزته‌لرده موضوع بحث اولدقدن صکره ینه تغافل اولنور ایسـه انتخاب وامتحان مقالده بیاغی تمیزسزلگه محمول اوله بیله‌جك درجه‌لرده نقصان دقته حکم ایتمکدن بشقه برچاره بولنه‌میور .

یاهله جودتك وَتعبیر دوالری وجهله (جودت قدیمك) نوادرنده مندرج اولان

« یك وجودز بز خواس خمسه وش آیرلمایز
« برقدح، برباده، برمیخانه، بربن، برحباب .
« گاه‌موج گریه‌ده، گه خون دلده غوطه خوار
« آتیلان عماندن عمانه بر بن، برحباب .
« بن وجودمدن پشیمان، اول فناسندن حزین
« گلمه‌دن دلگیر اولان دورانه بربن، برحباب»

بیتلری نصل اولمش‌ده انتخاب عالیلرینـه تصادف

ایده‌مامش ؟ ... حال بوکه جودتك نوادر الآثاری مصرده باصلمش بر کتابدر ؛ صحاف چارشیشنده پك پهالی اولدیغی زمان یگرمی غروشه صاتیلور. البته او اثر، اماله‌ٔ نگاه دولتلرینـه مظهر اولمش اولسه ایدی [فانی] نك « بر بن بر حباب » قافیه‌سـنده اولان بر قاچ بیتی داخل خرابات اولمغه قطعاً لایق اولمدیغی پك قولای قبول بیوریلور ایدی .

لطفاً دقت بیورلسون ! افندمز السنه‌ٔ ثلثه شعراسی هر طرزده هر طوزده؛ هر مسلکده نه سویلمشلر ایسه جمله‌سندن بر منتخبات ترتیب بیورمق عزم عالیهمتانه‌سنده بولندیغکزی برنجی جلدك مقدمه‌سنده اعلان بیورمش ایدیگزده بوملاحظه‌لرك بر چوغی آندن طولایی وارد اولیور . یوقسه کندی مشوارگز ، کندی مشربگزجه بر مجموعه نشر ایتمش اولسه‌یدیگز هیچ کیمسه نیچون یاپدیگز دیمگه جسارت ایده‌مزدی .

ندیمك :

« عشقه دوشدم جان ودل مفت جوانان اولدی هپ »

مصراعیله باشلایان غزلی منتخبات آثاردن عد اولنمشیکن او غزلك الڭ پارلاق و ندیمك مشربنه گوره الڭ شاعرانه جهتی اولان .

« گردننادن، سینه‌سندن بوسه‌لر ایتمشدی وعد
« جمله‌سندن نیلیم کافر پشیمان اولدی هپ . »

بیتنی طرح ایتمکده هیچ بر لزوم اولمسه گرکدر . دقت بیورلیلور ایسه بو بیت نه قدر خلاف ادب اولسه بیله غزلك سائر بیتلری قدر گرك ادبه، گرك ادبیاته مغایر عد اولنه‌ماز . بالخصوص که

« میانندن خبر صوردم : دیدی اول گوزلری آهو
« وراسی کوه بللوره چیقار بر اینجه یولدر بو ! »

بیتی گبی صراحةً ... دن بحث ایدن سوزلر بر مجموعهٔ ادبده یر بولنجه [بوسه] کلمه‌سی محذوراتدن عد اولنه‌ماز . خرابات ذاتاً بوسه مضمونلرندن خالی دگل یا !

عین اماله‌سنه افندمز معترض ایدیکز ؛ و حتی « نه زماندر چکیور صدر و فؤاد علتنی » مصراعیله ختام

بولان قطعهٔ حقیرانه‌می دخی بو سببله استحسان ایتمه‌یکگز البته خاطر نشان دولتلریدر . یاحال بویله ایسه نورسك :

« بی دردم ای فلك نکا بر غم تدارك ایت »
« بر اوزکه ذوق ، بشقه بر عالم تدارك ایت »

بیتنی بیله‌م که نه حکمته مبنی قبول بیوردیکگز ؟ عجبا بحر مضارع دگشدیمی ؟ یوقسه [عالم] عین یرینه الف ایله‌می یازیله‌جق ؛ یاحودکه عروضاً بحر مضارعده بالاده‌کی بیتك مصراع ثانیسنده‌کی عالمك عینی همزهٔ وصل گبی تلفظدن اسقاط اولنمقسزین وزن بولمق ممکندرده بنده‌گزمی ادراك ایده‌میورم ؛ ینه تکرار ایدرم « کفتی بکن و بازن سنك ملامت ! »

نورس افندینك [کج] قافیه‌سنده اولان غزللرینی بگنمشسکز ! نه یالان سویله‌یم قوللکز بگنه‌مدم . خصوصیله مقطعنی پك کج بولدم .

« ایرشمز طرهٔ جانانه جاندن کچمیان نورس »
« یاجاندن کچ یاجانادن ، یازلف پرشکندن کچ »

نه دیمك اولیور ؟ صانکه مصراع ثانیده‌کی
« جاناندن » سوزی نه معنی افاده ایدر ؟ مصراع
اوله باقیلنجه انسان جاندن کچمینجه « طرهٔ جانانه »
ایرشمیه‌جك ایمش ! اوراسی شاعر حضرتلرینك
مذاقنه گوره بر مدّعا اولدیغندن وَصهبای هزاران۔
کیفیت مالك تمیز اذواقی بالطبع هرکسدن زیاده
صاحب خراباته عائد اوله‌جغندن ، بوبابده بر شی
سویلمگه مقتدر دگلم . شوقدر وارکه منطق ، واقعا
مساجدده تعلیم اولنه گلمش ایسه‌ده دائما خراباتدن
خارج قاله‌جغنه دائرده بر قاعده بیله‌مدیگم ایچون
بو بیتك معناسنی ، مؤدّاسنی ، ذوقنی ، شوقنی بر دزلو
آکلامیورم ! شاعر حضرتلرینك برنجی مصرا۔
عده‌کی قولنجه انسان جاندن کچه‌جکده آندن صکره
زلف جانانی بوله‌جقدر . ایکنجی مصراعده‌کی قولنه
باقیلنجه زلف پرشکندن کچمك ایچون هم جاندن ،
هم جاناندن ال چکمك اقتضا ایدیور . عجبا بوزلف۔

پرشکن اومودهوم پیلانلر طلسمی اولان پیلانلر فلانلر. میدر؟ یوقسه‌بك اوغلی دکانلرنده گوردیگمز عاریتی کیسوی پریشانلرمیدر؟ ..... هیچ جاناندن کچلدکدن صکره ــ ولوکه خیالات شرقیه‌جه اولسون ــ زلفك نه حکمی، نه وجودی اوله‌بیلور؟

«اگر حقیقت گفتار درجهان اینست»
«هزار خندهٔ جهلست بر سخندانی!»

§

برخیلی زمان دوشـندم : اثر عالیلری اولان «ای صبح» غزلنك منتخباتده ایرادینه ضیا ایله صباح لفظلرینك ملایمتندن بشقه برمناسبت بوله‌مدم. بورأی چاکرانه‌م البته نقصان تمیز کمترانه‌م جهتیله مظهر عفو واغماض بیوریلور.

کاظم پاشانك «فرح» قافیه‌سنده درت بیتی ایراد بیورلمش؛ ایچنده بر «حساب فرح» تعبیری وار؛ حال بوکه بونك صحیحی «حساب فراخ» اولدیغی

٨٣ سنه‌سنده وَ دائما نظر مطالعهٔ دولتلرینه مظهر اولان [تصویر افکار] غزته‌سنده نشر ایتمشیدم. اگر شعرده غلطات عوامه تبعیت جائز ایسه او بشقه لقردی؛ دگل ایسه «حساب فرح» تعبیرینی جامع اولان بر بیت بر انتخاب مجموعه‌سنده بولنمق یاقشمسه گرکدر.

خاء، قافیه‌سنده برایکی «سفید وسیاح وسرخ» بیتلری گوریورم؛ بونلردن مقصد صنعت ایسه بر کرّه‌ده سامینك «اوزلف وخال وزخ ....» غزلنه‌دقت بیورلمش اولسه‌ایدی ظن ایدرم‌که‌عینینك

«طاوس وش خرام ایدرك گلدی گلشنه»
«گیمش اوشیوه‌کار سفید وسیاه وسرخ.»

بیتی قدر عقل وحقیقته مغایر براثر انتخابنه‌مجبوریت مس ایتمزدی.

آولیّ نعمت! اوروپاده برابر ایدك؛ گونلرجه حیوانات باغچه‌لرنده‌ا گلندك. یوزلرجه طاوس‌قوشی

گوردك؛ هیچ طاوسلرك بیاضنده سیاه و سرخ وَیاخود
رنك آمیزنده سرخ و سفید بر پارچه توی وارمیدی؟
هر کسك گوزدیگی، بیلدیگی بر قوشه اوزرنده اولمیان
رنکلری اسناد ایتمك سیاهه بیاض دیمك قبیلندن
اولمازمی؟ اگر شعر بوقدر بداهته قارشی یالان
سویلمك ایسه آثار اسلافی تحرّی ایتمگه نه احتیاج
وار. تیمارخانه‌ده هرنه سویلنورسه بر مجموعه‌یه یازمق
وَبیته بکزه‌مك ایچون اورته یرینی پارمق ایله سیلیو-
یرمك کفایت ایدر.

§

معاصرلرمزدن عثمان شمسی افندینك، کاظم
پاشانك، هرسکلی عارف حکمت بك افندینك، فائق
ممدوح بگك آثاری ظن ایدرم که مجموعه‌لری گورو-
لمکسزین انتخاب بیورلمش؛ چونکه گورلمش اوله‌یدی
عثمان شمسی افندینك.

« اولور فقر و فنا اهلنده قید بیش وکم نابود »
« امید لطف ناپیدا، هراس قهر و غم نابود. »

مصراعلریله باشلایان بیتلریله اکتفا ایتمکدن ایسه مثلا :

« باقه سواد وجهمه عشقك چراغی‌یم »

« محو اولدی زنك رویم اولوب یانه یانه دود . »

و یاخود

« آغلادقجه لب درباری یاد ایلرك »

« جوهر جان دوکیلور دیدهٔ گریانمدن . »

و

« نار عشقکله یانان شمعهٔ کافور گبی

« صاف سینه سیه آینهٔ بللور گبی

« جوش ایدر موج دلی موجیم نور گبی

گوزینور بانك اناالله ایله منصور گبی .

طوتشور مشعل آه شجر طور گبی

صاریلور گوکاره هر بر شرری دونه دونه . »

مسدّسی گبی هم اوذاتك نشئه‌سنه ، هم بزم شیوهٔ

اشعاره گوره بر گزیده سوزلردن معدود اوله‌جق آثاری نظر تقدیردن اسقاط بیورلمازدی .

بالاده تعداد ایتدیگم شاعرلردن هر برینكده انتخاب بیوریلان اثرلرینه فائق پك چوق سوزلری خاطرمده ایسه‌ده تطویلدن احترازاً یالکز شمسی افندی‌یی نمونه گوسترمكله اکتفا ایلدم .

خیرینك :

« وصل یاری حسن خلق شیرینتر »

« دخی زیاده ایدر شربتی گلاب لذیذ . »

بیتنده بر لذت بوله‌مدم . واقعا راغب

« خراباتی گوزلر هر بری بر حالتی سویلر »

دیمش ؛ فقط اکل و شربك لذتی‌ده زاهد ایله بهشته حصر ایلمش . مادامکه عمارتیاب همت ـ سنیه‌لری اولان انجمن ظرافتده قهوه ، شربت فلانده بولنه‌جقمش نامنه خرابات یرینه [قازینو] دینسه ایدی مقتضای حاله دها موافق دوشمزمیدی؟

احمد پاشانك :

« حلقهٔ زلفك که رخسارکده سرگردان یاتور . »
« یاصلانوب کنج اوزره بیك باشلی بر ثعبان یاتور »[*]

بیتی‌ده‌می طبیعت و بلاغته مطابقدر ؟ ییلان ییسان حکما گبی ییلان‌سون شعرا ده نه‌وقته‌قدر [دولابك] بر نسخه‌سنده [١] اولان چارشنبه قاریسی‌یوللو بزه، او گوزل صاچلری . اکره مخلوقات اولان ییلان صورتنده گوستره‌جك ! اسلافده هرنه یاپلمش ؛ هرنه سویلنمش ایسه ولوکه شرعه، عقله، طبیعته، انسانیته مغایر اولسون . تابقیامت بزده مقبول اولوب گیده‌جکمی ؟ خصوصیله بو سقامتلرك ادامه‌سنه فکر تجدیدجه زمانك سرافرازلرندن معدود اولان ضیابك

[*] ثعبان ، عثمان وزننده بغایت ایری واوزون اولان ییلانه دینورکه اژدها تعبیر اولنور . علی قول خاصهٔ ییلانك ارککنه دینور .

[١] بر مجموعهٔ موقوته ایدی‌که ٩١ سنه‌سنده آلتی ، یدی نسخه قدر نشر ایدلمش ایدی . [للطابع]

افندیمی خدمت ایده‌جك ؟ طبیعت حکمنجه منعدم
وَ عقلاً دخی ازاله‌سی لازم اولان بویله حیه قدر
معوّج وَ کنج مطلسم فکری قدر کج اعتقادلرك
بقاسنه چالشمق یيلان اویناداں مصرلیلره ،
خواص ایله دفینه بولمق قلاشاغنی اختیار ایدن
مغربیلره یاقیشور .

شو عصر مدنیتك گونشی ولو مغربدن
طوغمش اولسه ینه ضیاسی بویله وهم آباد هیجاهیجه
تنزل ایتمز ظن ایدردك !

احمد پاشانك :

« عارض لطفك اوگمگه بلبل »

« برك گلدن لطائف ازبرلر . »

دیه بربیتی اختیار بیورلمش . بنده‌کزك گوردیگم
دیوانده ایسه « برك کلدن » یرینه « گلستاندن »
یازلمش ایدی . ذاتاً بیتك بگنیله‌جك بریری یوق .
مع مافیه قولکزك گوردیگم صورتده اولسه ایدی
ایچنده برجناسجق اولسون بولنوردی . افندمزك

انتخاب بیوردیغکز طرزده ایسه بیچاره بیتدن صنعت دگل معنی دخی ساقط اولیور .

مخلص اسعد پاشانك « لاف دعوای انانیت نه لازم عاشقه . » مصراعندهکی انانیت نه کلمه اولیور؟ بونك عربیدن اصلی [انانیت] اولدیغی نخبه شارحنه وایچنده لغت ووضعه بیله مغایر کلمهلر بولنان بریته منتخب دیمك ادبیاتمزه گوره هیچ بر صورتله جائز اولهمیهجغی ایسه السنهٔ ثلاثهٔ اسلامیهنك تمیز آثارندن عبارت اولان خراباتك جامعنه خفی اولماق لازم گلیر ایدی . [١]

اسعد بغدادینك «سنی جان و گوگلدن سومیان کیمدر؛ سون کیمدر؟ »مصراعندهکی « جان و گوگل»

[١] ذاتاً نه انانیت، نه ده انائیت کلمهلری فصیح اولوب، بونلرك هرایکیسیده [بنلك] تعبیر معروفك عربجهسی اولمق اوزره متصوفه طرفندن اختراع اولنمشدر . بناءً علیه تصرفات عربدن اولمیان بوگبی کلمات مخترعهیی ارباب لغت مولداتدن وبناءً علیه استعمالی منافیٔ فصاحت عد ایدرلر . [للطابع]

تعبیرینی قوللانمق بزم لسانك فصاحتنه موافق
اوله‌بیلیرمی ؟ ترکجه بر کلمه‌یی ترکیب فارسی ایله عربی
ویا فارسی بر کلمه‌یه مضاف ویا مضاف الیه صورتنده
ایراد ایده‌مدیگمز حالده ترکك (گوکل) کلمه‌سنی
عربك (جان) لفظنه عطف ایتمك ایچون عجمك
ادات عطفی اولان واوی قوللانمق مجلس ادبه،
باشنده عربان دستاری ، آیاغنده ترکمان شلواری
صرتنده ایران ازاریله بر آدم گوندرمك قبیلندن
اولمازمی ؟ بویله مسخره‌لردمی خرابات ادبه شرفیاب
دخول اوله‌جق ؟

آگاهك :

« دل خیالکده خیالك دل بیتابده‌در ؛ »
گاه‌می شیشه‌ده گه شیشه‌می نابده‌در . »

بیتنه باقدمده تعجب ایتدم ! . . . بدیهیدرکه گوکل
خیالك ایچنه گیره‌مز . یالگز میك قدحده ، قدحك
میده بولنمسنده بیلم نه‌دن شاعر لطافت حس ایتدیگی

ایچون اویله بر سوز سویلمش ! افندمز ایسه بوادراك نقادانه ایله برابر اوخیال فاسدی قبول بیوردقدن بشقه آثار دولتلرندن اولان «کاه ساغرده طوروب» مصراعنده انتحال درجه‌سنه قدر تنزل ایتمشسکز ! باری خیالك بر دیگری اولسه‌یدی !

مقدمکی عریضهٔ چاکرانه‌مده برقاچ سوز سویلمش اولدیغم ایچون شمدی ینه قدح شراب ایچنده بولنمق نه درجه‌لرده مردار برطرز عشرت اولدیغنی تعریفه حاجت گورمم .

§

سرعتدنمیدر : دنیاده هیچ بر شیئه اهمیت ویرمامکدنمیدر ؟ هر نه‌دن ایسه شاعرلرمزك نره‌لرده طوغدیغنی بتون نظر دقتدن اسقاط بیورلدیغی گبی ؛ زادهٔ طبیعت عد اولنان اشعارمزك بیله هانگی عالم طبیعتدن ، هانگی بندرگاه معرفتدن ظهور ایتدیگنه‌ده دقت بیورلمیور ! جلد ثانینك یتمش اوچنجی صحیفه‌سنده مندرج اولان

« لایق دگل وداع ایله آزار دوستان »
« ماننده نامه [گیزلو] سفر مشربجه‌در . »

بیتی آ گاهك دگل نابدیلكدر. حتی مطبوع دیوانده واردر. وحتی « گیزلو سفر » یرینه اوادیب صاحب فصاحت « سیر وسفر » تعبیرینی استعمال ایتمشدر .

ایشتدیگمه گوره محمود ثانی زماننده «هم آغلر، هم گولر . » قافیه‌سی ادبای ترکه برادمانگاه امتحان عد اولنه‌رق، طبیعتنه مغرور اولانلرك هربری بو یولده آزمایش اقتدار ایتدكلری صره‌ده یالكز عینینك « دخترن تزویج ایدن مادر هم آغلر هم گولر. » مضمونی فوق العاده عداولنمش [۱] بیلهم که

[۱] عینینك ذکراولنان غزلنه نظیره اوله‌رق انشاد اولنمش برغزل هزل آمیزك شو :

« یاد ماضی ، ذوق آتی یأس وامیدی ایله »
« شو هرین غائب‌ایدن همسرهم آغلار هم گولر »

بیتی عینینك بیتنه لطافت معنی وحقیقت مؤدی جهتلریله فائقدر ظن ایدرز . [للطابع]

بیچاره عینینك بلکه دیوانده فرید عداولنمغه لایق اولان بویله بر نکته‌سی نیچون رد اولنمش‌ده پرتو پاشانك « گوکل براوزکه مجنوندر یانار آتشدن آب ایستر » قبیلندن اوله‌رق شمعه گریه اسناد ایتدیگی بر بیت انتخاب اولنمش !

خراباتك هرطرفی خط ومحبوب مضمونلریله تزیین اولنه‌رق ادب حقیقی اسکی ادبیاته بتون‌بتون

« شاعرز شین ویرر شانمزه »
« گیره‌مز فاحشـه دیوانمزه »

قولنده‌کی مشرب رندانه‌سنه ویا وهبینك :

« حیف آنجق ایکی رسوای قدیم »
« بری بو نظمی یازان برده ندیم »
« شعرینی زن گبی ایتدی مدخول »
« اولدی دیوانلریده نا مقبـول »

قول نادمانه‌سنه قارشی

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

بو مطالعه‌یه مبنی اومور شهوانیـه عالم خفادن قورتلدقجه وَ وزن وقافیـه تحتنده اوله‌رق نشریاته دوشدکجه خصائص انسـانیه‌نك او نقیصه‌سی گویا طبل وسوزنا ایله اعلان اولنمش حکمنی بولورصانیرم.

— — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

§

ارضروملی پرتو پاشانك :

« برخانه‌یه مالك دگلم بزشو جهانده »

« قطاع طریقك دخی ششخانه‌سی واردر »

بیتی یالگزجه (برخانه) (ششخانه) جناسلری ایچون نصل مقبول اوله‌بیلمش آگلایه‌میورم !

شعردن مقصد الفاظده بر ملایمت بولمقدن عبارت ایسه سنبل زاده وهبینك :

«سودیگم گنجم دیو ویرانه ایتدك سن بنی!»

ویاخود موالیدن کاظم افندینك :

« قالور حیرتده اول آینه هر آینه آینه ! »

گبی سوزلری اودرلو صنعتلر جه ایراد بیوریلان بیتدن البته بیك قات اعلادر . یاصلامش دیوانلرمز ایسه بونلر گبی ، بلکه بونلردن دها یارلاق بیگلرجه جناسلرله مالامالدر . مع مافیه بنده گزك اعتقادمه گوره صنایع لفظیه یه اعتبار یالگز هزلیاتده جائز اوله بیلیور ؛ جدیات ولو افکارك اولسون ؛ بازیجه سی درجه سندن عالیدر .

یمش دردنجی صحیفه ده ایراد بیوریلان « مدیوندر ، مجنوندر » قافیه لی ایکی بیتده که جودت عتیقك در ؛ « مد ویردی کیمی الفله نونه » نقیصه سندن عاری اولمدیغنی اخطار ایدرم . روحینك :

« کیمی غمناك بو خلقك کیمی عیاش نه در ! »

مصراعيله باشلایان بش بیتنده « آش . باش . طاش . » گبی کلمه‌لرده‌کی الف اماله‌سی نه ایچون قبول بیورمیلیورده عجمك وَ یاخود عربك حروف علت امالاتنه تعریض اولنیور ؟ اوراسنی بیله‌مم !

معلوم دقایق آشنایانه‌لریدرکه عرب و عجمك عروضنده اماله هم موجود ، هم ده شیوهٔ لسانلرینه مطابقدر . لسانمزده ایسه یالکز ترکجه دگل السنهٔ شرقیه‌دن اخذ ایتدیگمز کلمه‌لر بیله اماله‌سز تلفظ اولنور . [اوزان ترکیه] یولنده نه‌قدر شعر سویلندی ایسه ایچنده افاعیل وَ تفاعیله بر کلمه‌نك توفیق اولندیغنی گورمدك . حتی افندمزك :

« آقشام اولور ، گونش باتار شمدی بورادن »
« غریب غریب قوال چالار چوبان دره‌دن »

بیتکزده عربی اولان (غریب) لفظی (فعیل) وزننده وَ کذلك فارسی اولان (چوبان) لفظی (مفعول) وزننده دگل (فعول) وزننده ایراد اولنمشدر .

یه‌نه روحینڭ :

« کیمنه جزوئی بوجهان کیمنه کلی گورینور ! »

مصراعیله بدأً ایدن وَ هر نه‌دن ایسه انتخاب دولتلرینه لایق اولان درت بیتده قافیه اوله‌جغنه دائر بر قاعده گوسترمك قابل ایسه بیان بیورلسون !

سعیینڭ غریب بر بیتنی انتخاب بیورمشسکز :

« صاغ اسن اول ، قوبی ای دل بیمـارم وار »

« گر اولورسه‌م بڭا چشمم گبی آغلارم وار »

نه‌دیمك اولسه گرك ؟ عجبا بوذات مزاره گیتدکدن صکره گوزلری گریه بار ماتم اولمق ایچون وجودندن آیریله‌رق دنیـاده‌می قاله‌جـق ایمش ! بوقـدر مناسبتسز هذیانلرڭ طرف دولتلرندن نمونهٔ عرفان اولمق اوزره نشـوه داران ادبه عرض اولندیغنی گوردکجه نابینڭ « بیـله‌مم ایلیه‌جك گریه‌میدر ؛ خنده‌میدر ؟ » قولیله تعیین ایتدیگی وقفهٔ ترددده حیران اولیورم .

بالاده‌کی آثارك صاحبلرینی تعیین ایتمك خصو-
صنجه اختیار اولنان مسامحه‌یه دائر بر قاچ سوز
سویلمشیدم . شمدی بو دعوامه ینه گتیره‌یم : ایلریده
شاهدلرمك کثرتی صانیرم که تواتر درجه‌سنی بوله‌جقدر .
جلد ثانینك سکزنجی صحیفه‌سنك اون اوچنجی
سطرنده شویله بر بیت وار :

« برك گلله عندلیب زاری تکفین ایتدیلر »
« بر گلستان بیتنی اوسطنده تلقین ایتدیلر »

بو بیتك کنارنده ایسه صاحبنه اشارت اولمق اوزره
[شرف افندی] دینلمش . حال بوکه ینه او جلدك
سکسان اوچنجی صحیفه‌سنده شو بیت گوریلیور :

« عندلیبی ورد صد برك ایله تکفین ایتدیلر »
« بر گلستان بیتنی اوسطنده تلقین ایتدیلر »

کنارنده ایسه صاحبنه اشارةً بر [وله] تعبیری
مشهود اولیورکه آخرنده‌کی [هاء] ضمیری آندن
بر قاچ سطر اول ینه کنارینه اشارت اولنان [عزت
منلا] یه راجع گورینیور .

شمدی انسان بو تخفلقلری گوروبده نصل وله
گتیرمز ؟ موضوع بحث اولان بیت شرف افند
ینکمیدر ؛ یوقسه غزت ملانکمیدر ؟ یوقسه عزت
ملانك مصر باصمه‌سی اولان دیوانده موجود ایکن
« ورد صدبرك » یرینه «برك گل» «عندلیب»یرینه
« عندلیب زار » « قبرنده » یرینـه « اوستنده »
کلمه‌لری گلیویرمگله عزت ملانك تملکندن چیقوبده،
شرف افندی‌یه مال اوله بیلسی ادبیاتجه نوظهور
بر قانون تصرّف اقتضاسندمیدر ؟ یاخودکه بو بیچاره
بیت ، بیوت موقوفه‌نك هم واقف ، هم متـولی
تملکنده بولندیغی گبی بر میت ایله بر حیك پنجهٔ کشا
کشنده‌می قالمشدر !

شمعینك « چاغلر . ایرماغلر . داغلر »قافیه‌لری
گبی پالامارله چکیلیر سـوزلرندن عبـارت اولان
اشعارینی ـ تکرار بلاسنه دوشمامك ایچون ـ برطرفه
براقه‌لم . سـید صبریدن اختیـار بیـوردیغکز :

« هر سوزم عزّ حضوره سخن خاص ایله‌در. »مصرا-
عنده‌کی « سخن خاص » تعبیرینك فصاحت و بلاغته
دائر المزده موجود اولان فنونك هانگیسنه اولورسه
اولسون نصل توفیق اولنه‌بیله‌جگنی صحیحاً ادراکدن
عاجزم. « عزحضور » دولتلرنده فناً مباحثه‌یه
اقتدارسزلغمی معترف اولدیغم و سوز اوزاتمامغی برقاچ
کرّه‌در وعد ایلدیگم جهتله یالگز شو مصراعك
ترجمه‌سی اولان « حضور عزتکزده هر سوزم مخصوص
بر سوز ایله‌در » عبارەسندن نه‌درلو معنا چیقه‌بیله‌جگنی
سؤال ایله اکتفا ایدرم. ظن عاجزانه‌مه قالورسه
« باب همایون قپوسی » گبی خطئیات بو عباره‌یه نسبةً
ینه قابل تأویل قالیر ! . . . .

سکسانجی صحیفه‌نك اواخرندن سکسان برنجی
صحیفه‌نك نهایتنه قدر مسلسل، متصل بر برینی تعقیب
ایدن اوتوز سکز بیت علیلرینك بر خیلیسی اوچ،
بش یوز ییللق آثاردن ظن اولنه‌جق درجه‌لرده
زمانمزك شیوهٔ کفتارینه مغایر گورینیور . ازجمله:

« گوزمدن آثار نیسانك بهار الدن گیدر »
« گللر آخر رام اولور امّا هزار الدن گیدر. »
نه دیمك؟ بزم مملکتده بهار مارتده‌می ختام بولورمش؟
گللر کیمه رام اولورمش؟ بلبل نه وقت الدن گیدرمش؟
« حسن اولورکه سیر ایدرکن اختیار الدن گیدر! »
مصراعنك طبیعیلگنی، لطافتنی زمان تضمینده بر
[اختیار] جناسنه فدا ایتمك اختیار اولنه‌جق
مسامحه‌لردنمیدر؟

« فلك بر ماهرو عشقیله دور ایتدیردی دنیایی »
« بنم بختم عجب بر کوکب سیّاره تابعدر. »
بیننده نه معنی وار؟ بر ماهرونك عشقیله دورایدن
کیمدر؟ فلك افندمزمی دنیایی طولاشدیردی.
یوقسه دنیایمی دور ایتدیریور؟ بنده‌کزه قالورسه
شق اوّله احتمال ویرمیه‌جگم. چونکه افندمز
دنیایی دگل حتی دنیانك بیگده برپارچه‌سنی طولا-
شدیرمکز! برقبریسه‌بر آماسیه‌یه برده اوروپایه تشریف

ایتدیکز . قبریس وَ آماسیه مأمورینلری خدمت
وَاوروپا سیاحتی حمیت نامنه اولدیغیچون تحری دلبر
مقصدینه اسناد ایتمك المدن گلمیور .

شق ثانی‌یه گلنجه: دنیانی برماهرونك عشقیله دور
ایتمگله بحث عالیلری نیچون سیاراتدن برینه تابع
اولمق لازم گلسون؟ اولاً هرنه قرینه‌ایله اولورسه
اولسون : دنیا افندمزدن عبارت اوله‌ماز . ثانیاً
دنیا ایله شخص واحد بیننده بروجه شبه بولنه‌ماز .
ثالثاً قمر وضع لغوی‌یه نظراً سیّار ایسه‌ده اصطلاح
هیئته گوره کواکبدن دگل شواطردن در .

« دامنن طوتمق ایچون دوشدکجه یارك پاینه »
« رهگذار دستمه کندی گریبانم گلیر ! »

بیتنده « رهگذار دستمه » ترکیبی‌ده غریب شیلردندر .
« ضرورت وزن » ایچون اختیار اولنمق جائزمیدر؟
مگر اللرك‌ده یول اوغراغی اولورمش !

« گاه ایدر برنشتر مسموم مرهمدن ظهور »
« گاه ایلر نوش داروکاسهٔ سمدن ظهور »

قولنده‌كى ادّعالرى نصل اثبات ايتمك ممكن اوله‌بيلور؟
قانون طبده مرهم ايچنه زهرلى نشتر صاقلامق يكى
اعتياد ايدلمش برشيميدر؟ شمدى‌يه قدر هانگى زهر
كاسه‌سندن خلاف طبيعت «نوش دارو» ظهور
ايتمش؟ بر وقت بنده گزده شعر نامنه مالايعنى شيلر
سويلر ايكن «جهانك دورى برعكس اولدى دور
بيقرار ايدن» ديمشيدم. شو بيت دولتلرينه باقيورم ده
كندى خيال محالمك كسوهٔ امكانه گيرمش اولمسندن
قورقيورم .

ابيات سائره حقنده دخى سويليه‌جك سوزم
يوق دگلسه‌ده ذاتاً يازديغم گوزللك چوق اولديغندن
ينه صدد آخره نقل مقال ايديورم :

عزت على پاشانك «ايللردى يار» قافيه‌سنده
اولان وَخلاصه‌سى كندى ضعف ..... معشوقنك
..... عبارت بولنان غزلى‌ده خرابات ادبده ايشيد-
يله‌جك سوزلردن اولنجه [كفرى] وَ [سرورى]

هزلیاتنك او مجموعهٔ عرفانه گیره بیلمکدن محرومیتی
نه‌دن اقتضا ایتسون ؟

عصرمز شاعرلرینك آثاری تماميله تتبع بیورـ
لمقسزین انتخاب اولندیغنه صره‌سی گلدکجه بعض
دلیللر ایراد ایتمگه متعهد ایدم؛ ایشـته بینه‌لرمك
بری دهـا عرض ایدیورم : سکسـان دردنجی
صحیفه‌ده (ممدوح فائق بگك) « بوکم بوکم بوگلور »
قافیه‌سنده اوچ بیتی وارکه اوچنجیسی اولان :

« بونظم دلکشی فائق گورنجـه رشکندن »
« بلی ! میـان سخنگو بوکم بوکم بوگلور »

بیتنی فصاحةً وَ بلاغةً منتخب دگل عادی شـعر
حکمنده طوتمق بیله خطابخشلغی مسرفلك درجه‌سنه
ایصال ایتمگه توقف ایدر .

شاعر اثرینك دگرسزلگنده معذوردر؛ چونکه
بوغزلی پك نوهوسلك زماننده سویلمش ایدی .
فقط افندمز بویله السنهٔ ثلثه‌نك جامع بدایعی اولمق
ایچون یاپیلان برجمعیتگاه عرفانه، ینه مشارالیهك مثلا :

« ناظر دیدار اولان گوزمز بو ظلمتخانه‌یی »
« چشمه دنیاتار اولور خورشیده ایتدکجه نگاه! »

وَیاخود :

« عالمده بنم شمعدی کلیم ازلی گوی »
« یارب کرم ایت نیچه‌یه‌دك منت دیدار . »

گبی وَ بلکه بونلردن بالاتر بر چوق آثارندن تغافل ایله اوتوز آلتی، اوتوز یدی یاشنده بر ذاتك یگرمی ایکی، یگرمی اوچ سنه اول‌کی لقردیلرینی بیرتلمش مجموعه‌لرندن تحری‌یه تنزل خصوصنجه‌قولایلقله ارباب قلمك شکایتندن قورتیله‌مازسگز صانورم .

یالگز زمانمز ادباسنك دگل اسلافك‌ده آثاری، اصحابنی تحقیر ایچون انتخاب اولنمش گبی گورنیور . عند عارفانه‌لرنده هردرلو اشتباهدن بریدرکه هانگی کاملك، هانگی فاضلك آثاری اولورسه اولسون، سراپا منتخب اوله‌ماز . حتی بر ادیبك اڭ منتخب آثاری بیله لطافتده ینه بربریله مساوی بولنه‌ماز .

سید شریف جرجانی :

« درکلام خالق بیچون که وحی منزلست »

« کی بود ا تبت یدی ا مانند ا یاارض ابلعی ا »

دیمش . بو حقیقته باقیلورسه اسلافجه برنجی مرتبه‌یی حائز اولانلردن فضولینك‌ده هرسوزی تعریضدن مصون وتعریضدن قورتیلانلرینك هربری فصاحت وبلاغتك حد منتهاسنه تساوی اوزره مقرون اوله‌مامق بالضروره ثابت اولان موادندر .

یاحال بویله ایکن فضولینك :

« عشق معماری یاپان ساعتده گردون مخزنن »

« دود آهم چیقمغه آچمش کواکب روزنن »

ویا :

« طاشلرله دوگوب سینه‌می رسوا گزر اولدم »

« ای عقل قاچوب قورتیله گوردرد سرمدن! »

ویاخود :

« دوست بی پروا، فلك بی رحم، دوران بی سکون »

« دردچوق، هم‌دردیوق، دشمن قوی، طالع زبون »

« ایلده برك لاله وش تمکین دولت بی ثبات »
« صوده عکس سروتك تأثیر طالع واژ کون »
بیتلری هیچ خاطره گتیرلمیوبده

« ذکر لبکله زلفکه دل اولدی دسترس »
« آنك گبی اوقویو بن افسون ییلان طوتار. »
بیتی گبی صاحب ادبه گوره صباوت توغل زماننده صادر اولمش بر سرچ لسان قبیلندن عداولنمق لازم گلان سوزلری عمومك نظرگاه تقدیرینه عرض ایتمك اسلافك تحرّیٔ معایبنی التزامدن بشقه نه مقصده حمل اولنه‌بیلور ؟

اگر مسامحه‌دن ایسه الڭ مشهور دیوانلرمزدن بیله اوبله گلمشی گوزل برقاچ بیت آلیوریرمك اسلام ایچنده نه قدر ارباب قلم ظهور ایتدیسه جمله‌سنی هیچ حکمنده طوتمق وَاثرلرینك حسن وقبحنی صرف هوس دولتلرینه مطابقت ومغایرتله مشروط بیلمك دیمك اولمازمی ؟

تأسف اولنورکه نگاه تمیز سامیلرینك اغماض مسامحه کارانه‌سندن [فضولی] گبی [نائلی] ده قورتیله مامش . یعنی او بیچاره‌نك دخی

« سن ویرزسك عاریت بوجان محزونی بکا »
« سندن آیرلمق همان اولمکدر ای خونی بکا »

وَیا :

« نائل مستغنیٔ گام دوعالمدر کوکل »
« حظایدرنا گاملقدن بلکه گمنام اولمه‌دن »

وَیا :

« مهر عصمتدن بیله شام ایلر اولسه ژاله پاش »
« اول حیا گلبر کنك پاکیٔ دامانك گورن »

یولنده سوزلری اوراق نسیان ایچنده قاله‌رق

« گور سجدهٔ نیازی سن باکه خوبلرده »
« شایستهٔ پرستش بر آفتاب گوستر ! »

بیتی گبی معکوس المآل وَ

« چیقاران عالمی باشدن سنك ای خلعت جاه »
« وقت پوششده اولان بوس گریبانکدر ! »

بیتی گبی هیچ معناسزلقردیلری انتخاب بیورلمش ! ظم ایتمم که نائلینك دیوانده بو ایکی بیتدن آشاغی سوز بولنسون !

فضولی‌یی ، نائلی‌یی برطرفه براقه‌لم ؟ مقدمه‌ده ادبای رومك جمله‌سنه مرجح گوستردیککز نابی حقنده‌ده پك معایبجویانه برطرز اختیار بیورلمش یا !

مرحومك دیواننده قبول بیوریلان :

« دگل زمینه دوشن برف خانهٔ چرخك »
« بیاض صورت دیواری پاره دوشر . »

وَ

« سبوی میله ابریق وضو بر خاکدن اما »
« نه‌حکمتدر بیلنمز بیری صالح، بیری فاسقدر!»

وَ

« سزای تیغ اولور حدین تجاوز ایلین مولر »
« آنکچون تیغدن آزاده‌در مژگان وابرولر . »

وَ

« کوسترمسون اوقحط سخن مجلسن خدا »

« کالودهٔ تنخ ، اوله لفظ نسته‌لر »

وَ

« اسافل اولمسه اولمز أعالی نائل سامان »

« ویرن زیرا که صورت جامهٔ زرتار دوزندر . »

بیتلرینی تنزلاً ملاحظه بیورکز ! برنجیسنده اولان
خانه و آسمان تشبیهنده برمناسبت وهله برفلك دیوار-
دن دوکیلان کیرچ پارچه‌لرینه بکزه‌دلمسنده برلطافت
وارمیدر ؟ ایکنجیسی ایسه [سبوی می] وَ [ابریق
وضو] جماد وبناءً علیه فسق وصلاح قابلیتندن
محروم بولندقلریچون مالایعنی دکلمیدر ؟ اوچنجیسنك
مصراع اولنده قافیه ایچون ایراد اولنان « مولر »
تعبیری بیتك معناسنی بتون بوزمازمی ؟ تجاوز
حددن اجتناب ابنای بشره عائد برنصیحت ایکن
قیللره تعلیم ادب ایتمك ایچون بیت سویلمك التزام
مالا یلزم اولمزمی ؟ دردنجیسنده کی « لفظ نسته‌لر »

نه دیمك اولیور ؟ نستــه کلمه‌سی ترکجه دکلمیدر ؟
ترکجه ایســه عربی برکلمه‌نك ترکی برکلمه‌یه اضافت
فارسیه ایله اضافتی جائزمیدر ؟

نابی دیوانده :

« غم چکمیز رقیب بزه سرگران ایســه »
« انصاف اولنســه بزده رقیبك رقیبی یز »

وَیا

« آداب عبودیتی اشجــاردن اوگرن »
« عکسك بیله طاعتور سجّادهٔ آبایت !»

وَیا

« زاهد بزی تخویف ایله تشویشه دوشورمه »
« سن محکمهٔ روز جزادمی گلورســك ؟ »

وَیا :

« سوزده ضرب مثل ایرادینه سوز یوق امّا »
« سوز اودر عالمه سندن قاله برضرب مثل . »

بیتلری کبی التقاطه شایان جوهرلرمی بولنه‌مازدی‌که

خراباتك سفال پاره قبیلندن اولان شیلرله ترتیبنه
احتیاج مس ایلسون ؟

نظیمك اوقدر پارلاق نعتلری وَبشـقه یولده
بر خیلی رنگین سوزلری وار ایکن

« بیك پاره اولسه ذره دگل اول دهان قدر »
« یاننـده جزؤ لایتجزی جهـان قدر . »

بیتی گبی مبالغهٔ عجمانه‌ده « بزم شاهك مین آنبارلی
گمیلری اولوبدر . » یولنده طفره فروشلق ایدن
تنبا کوجی عجملره رحمت اوقوده‌جق بر قول غریبی
انتخاب اولنمق لازم گلوردی ؟ .

§

ایلروده صره‌سی گلدکجه ینه قدمانك آثارینه
ارجاع مقال ایدرم؛ شمدی اوقودیغم طقسان ایکنجی
وَطقسان اوچنجی صحیفه‌لرده سعادتلو نورس افندی
حضرتلرینـك بعض ابیاتنه تصـادف ایلدیگمدن
مساعدهٔ سنیه‌کزله آنلره دائر برقاچ کلمه سویلیه‌جگم؛
مشار الیهك شویله بر بیتنی گوردم :

« تعاکس ایتمسه شوق تجلی ایکلەمز دللر »
« خروشی هب جبالك عکس تأثیر صدادندر . »

بنده گزه قالورسه لغت کتابلرنده مصرح اولدیغی وَ مثلا :

« مافی‌الدیار مجاوب‌الاصدای المتصوت »
« فاقول ابن احبتی! واجاب ابن احبتی! »

بیتنده دخی گورولدیگی وجهله صدا صوتك عکسندن حاصل اولان صوت ثانی معناسنه مستعمل اولەرق بو حالده ایسه « عکس تأثیر صدا » ترکیبندن « صوتك عکسنك تأثیرینك عکسیدر . » معناسی چیقارکه خواجه نصرالدینه اسناد اولنان «طاوشانك صوینك صوینك صویی » مثلنه منظوم وَ فقط معناسز بر نظیره وجوده گلور .

ینه مشار الیهك « صو یانار ، نار یانار ، خاك یانار » مصراعنده‌کی «صو یانار» قضیه‌سنده پترول غازلرینه‌می اسناد تصور اولنمش ؛ وَ « خاك یانار » ادّعاسی

حرارت مرکزیه‌دنمی اقتباس بیورلمشدر ! یوقسه او موهوم اولان [عناصر] اربعه‌یی ینه صرف موهوم بر آه ایله یاقیویرمك‌ده تخیلات شاعرانه مقتضیاتندنمیدر ؟ بوزالرینی آکلایه‌مدم .

ینه مشار الیهك

« گریه‌یی اول دمکه اهل عشقه آیین ایتدیلر »
« دیدهٔ گریانمی سرچشمه تعیین ایتدیلر »

بیتنده‌کی معانئ خفیه ونکات دقیقه‌یی‌ده بردرلو فهم ایده‌مدیگمی عرض ایتسه‌م ذهنمك قبالغنه نظراً معذور طوتیله‌جغمه مروت ومسامحهٔ دولتلرندن امید وارم .

بنده‌کزك بیلدیگم « آیین » مذهب ورسوم معناسنه اوله‌جق اگر اویله ایسه اهل عشقه آغلامغی مذهب ویاخود رسم ایتدکلری وقت افندی حضر-تلرینك آغلایجی گوزینی‌ده « سرچشمه » تعیین ایتمشلر ، بوقدری آکلاشیله بیلدی . فقط سرچشمه ینار برشیمیدر ! یوقسه باشی بوزوق سرکرده‌سیمی

دیمك اوله‌جق ؟ بو ازلرینك فرقندن عاجز قالیورم.

اگر پیگار باشی ایسه بر مذهب ویا رسمك بر پیگاره احتیاجنی ایشتمدم . اگر باشی بوزوق سرگرده‌سی ایسه بر معبد ویا مجلس تشریفاته شنلکله، سویتازی ایله گیدلدیگنی‌ده گورمدم. قلت ادراك کمترانه‌مه بو تجربه‌سزلکلرده منضم اولیور. ده او بیت منتخب و معمای ادبك حل اشکالنده آنك ایچون بو قدر مشکلاته دوشیورم .

شعرده بو قدر رقت ، بو قدر خیال رقیق ملتزم اولنجه بشکطاش نابی نوری افندی مرحومك

« هر کاکله بر شانه ، هر بلبله بر لانه . »
« بر کاکله جانانه فسخانه بنم شمدی . »

بیتی نظر تدقیق سامیلرینه تصادف ایده‌مدیگنه تأسف اولنور .

ینه مشار الیهك :

« جگرده طورمز آقار خون زخم تیرنگار »
« اوروجك آغی اوستنده صانكه جسم نزار »

مضمونیده دکمه بر خیاله وارد اوله بیله جك بدائعدن دگلمدر .

قولی ، باجاغی ، باشی ، گوکسی اوروجك آغی اینجه لگنده بر آدم رسمی یاپلسه ده بر قانلی جگرك اوزرینه یاپیشدیرلسه نه قدر گوزل وَنه قدر دلفریب بر منظره تشکیل ایدر اویله دگلمی افندمز؟

واثقك: « بیدار اولکه رؤیت دیدار وقتیدر » مصراعی عجبا ترجیع بند عالیلرینك مطلعنده کی سلاستسزلگه امثالدن بر دلیل اولمق اوزره می انتخاب اولندی ؟ یوقسه هرکسی اوقورکن تواتر نفسه اوغراتمق ایچون شعر مجموعه سی ترتیب ایتمکده یکی پیدا اولمش بر مراقمیدر ؟

واصف بر بیتنده :

« نیاز وصلت ایله نرم اوله مگر یوقسه »

« اوتنده خویه بنم غیری نیتم واردر »

دیور . تحف شی ! خراباتده بولندیغمز وَشاعرلك

طاسلادیغمز ایچون وزن وقافیه‌ایله زباندرازلق ایتمك
معذرت نابجاسی قبیلندن اوله‌رق آداب عقل ونقله
مخالفت تامّه ایله مخالف اولمق اوزره ترویج واعلان

-- -- -- -- -- -- -- -- -- -- --

تسلط سیئه‌سنیده‌می نکته‌لر، ایمالر آلتنده صاقلایه‌رق
معرفت گبی گوستره‌جگز؟ یقیناً بیلورمکه گرچکدن
شاعر اولنلرك دامن خیالی بو گبی لوث دنائته
آلوده دگلدر. آنلری بویله ترّهاته یا قافیه سوق
ایدر، یا مضمون. قال الله تعالی «یقولون مالا یفعلون!»

خراباته درج اولنان غزللردن بوقدر بیتلر
تنقیح اولنمش، حتی نابینك «دگلیدر» قافیه‌سنده
اولان ایکی الك پارلاق غزلندن ایکی الك فنا بیت
انتخاب اولنه‌رق

«عالم اسیر دست مشیت دگلیدر؟»
«آدم زبون پنجۂ قدرت دگلیدر؟»

مطلعی گبی دنیالر دگر بر گنجینۂ معرفت زیر زمین

اهمالده براقلمش ایکن وجدینڭ « قابلدر » قافیه‌سنده اولان غزلنده‌کی .

« بن ایتسه‌دم یستونه عمت ایتمم تیشه‌یی محرم » .
« آنی نوك مژه‌یله یقمق ای فرهاد قابلدر »

گوه‌زدلگی نیچون ابقا اولنمش اولسه گرکدر ؟ گوز کرپگیله طاغ یقمق اگنه ایله قویو قازمقدن محال دگلمیدر ؟ شعر سویلیه‌جگز دیه دنیاده نه‌قدر محالات وار ایسه جمله‌سنی عالم امکان دائره‌سنه گتورمگه‌می قالقشه‌جغز ؟ !

« کلهٔ برداغه زلفی سایه بخش اولسه نوله »
« لایق تاج شهنشاهی سرندن بلیدر »

نه‌دیمك ؟ عجایب شی ! تاج اولان باشلری داغدارلرمی ایمش !

هلالینڭ :

« چشم مستی شراب ناب ایچمش »
« دل پریاندن کباب ایستر »

بیتندن ؛ آزبچق دقته تنزل بیورسه‌ڭز البته افندمزده

استکراه ایدرسکز ! انسان بر دیگرینك شخصنی ویا گوزلرینی یام یام قیاس ایدرده صکره نصل حسننه علاقه بند اوله بیلور ؟

یحیانك :

« بر برینــه گیردیلر دولابلرله آبلر »
« آبلر غالب گلنجه دوندیلر دولابلر »

بیتی عجبا مبنی علی الحکایه میدر ؟ اویله ایسه نه‌دن اشارت بیورلمامش ؟ دگل ایســه نیچون انتخاب اولنمش ؟ یوقسه دولابلر ایله صولرك جنك واونکی ده وقایع سام وهوشنك گبی داستانلر تنظیمنه مساعد بردرنکمیدر ؟

« لاادری . » عنوانیله محشی اولان آثار منتخبه آراسنده تصادف ایتدیگم :

« گردون فضای عشقده بر گوکجه لاله‌در »
« بحر محیــط اولاله‌ده بر قطره ژاله‌در »

بیتی بنده‌کزه پك غریب گورندی . دیمك که هیئت

گبی ، قوزموغرافیا گبی حیّز مکوناتدن بحث ایدن
فنونه دائر نه اوقودقسه جمله‌سی یالان !... بز بحر
محیطی کرهٔ زمین اوزرنده بیلوردك اوایسه فلك
ایمش « سبحان من تحیّر فی صنعه العقول » !!
توفیقك :

« دهشت ویررز لاف وگذاف ایله عدویه »

« چون نقش اسد بی ضرر ز لیك مهیبز »

بیتنده تصوّر ایتدیگی مآل فنا قلاشلق دگل ، فقط
آداب انسانیه‌یه یاقشماز . وَبناءً علیه ادبیات قوّتیله
قطعاً جائز اولماز صانیرم .

او قوجه کوپریلی خاندانه مدار مفخرت عد
اولنه‌جق درجه‌لرده ستایش دولتلرینه مظهر اولان
اسعد پاشانك شعرده کماله گوستریله‌جك برهان ،
جلد ثانینك طقسان دردنجی صحیفه‌سنده‌کی آتی
بیت ایسه ، بر آدمی اوقدرجق معرفت ایله دولت
عثمانیه‌نك مجدّد عظمتی اولان برقاچ بیوك ذاته
مابه المباهات عد ایتمك ظن حقیرانه‌مجه لغویاتدن

اولور. واقعا مرحومك طبیعتی وار ایمش؛ زماننده نابی مقلدلگنه اوزنمش؛ فقط راميلردن، ساميلردن، طالبلردن، راغبلردن مسلك تقلیدده بیله آشاغی قالمش؛ حتی منتخب آلتی بیتده لفظ یا کلشی ده وار:

« چکن مردانه‌در رطل گران خون شهادتدن »

مصراعنده‌کی « مردانه » کلمه‌سنه البته دقت بیورورسکز. شاهانه (شاه) رندانه (رند) مردانه (مرد) یرنده قوللانلق قاعدةً ویا استعمالاً جائزمیدر؟

« سرمایهٔ شاعران توکنمز »
« دنیا توکنور یالان توکنمز! »

بیتی رازی‌یه اسناد اولنمش؛ حال بوکه بیت شیخ غالبکدر. مطبوع دیوانده‌کی حسن و عشق ده‌ده واردر.

راغب پاشا مرحومك ده آثاری، انتخاب خصوصنجه بر بیوك مسامحه‌یه اوغرادیغنی اخطاردن کندیمی آله‌مم.

« محرّك دل اولور دلربایه محتاجز »

« زمان ضعف قوادر عصایه محتاجز »

بیتی گبی اوقدر حکیم بر ذاتك لسان عرفانه شایان اولمیان سوزلر خراباتده گوریلیور ؛ فقط

« آزادگان قید امل سرفراز اولور »

« ناز ایلسون سپهره اوکیم بی نیاز اولور »

سوزی گبی بر تحریرك خلاصهٔ تجاربی عداولنمغه لایق ویاخود :

« اولسه‌ق نه قدر کیسه‌مزی نقد غنادن »

« عرفان ایله محسود کرام وزرایز »

قولی گبی شان وحالی مصوّر وناطق اثرلرینه تصادف اولنه‌میور !

هله بیچاره عالینك :

« حبیبن سو تقرّبسه مرادك حقه ای عالی ! »

« رقیب اولمق گبی اللهه رنگین انتساب اولمز . »

بیتی گبی سحر حلال دینمگه لایق بر بیت دلنشینی طوزوب طوزرکن « اولمز » قافیه‌سنده‌کی غزلندن

« گیجه‌لر خواب گوندز عشرت اولدی باعث حیرت »
« بوکازك باکه انکازی گبی حاضر جواب اولمز »

بیتی قدر قوتسز برسوزی انتخاب اولندیغنی گوردکجه انسانه حیرت الویریور .

افندمزك طقسان طقوزنجی صحیفه آخرینه تصادف ایدن غزللرینك

« وطن مالوف اولنلر بی سبب ترك دیار ایتمز »
« ضرورتسز جهانده کیمسه غربت اختیار ایتمز »

بیتنی سوابقه قیاس ایدرك کمال تأسفله بر معنا استخراج ایده‌بیلدم . انشاالله ذهنمده‌کی تصوّر خطادر . فقط « وطن مألوف » ترکیبنك استقامتنه حکم ویره‌میورم . دیمك که جهلهٔ کتابك قافیه بدلالغیله استعمال ایده گلدکلری « معانیمو فور » تعبیرده صحیح اوله‌جق ؛ یعنی عربك اسم مفعوللریده وصف‌

ترکیبی یاپیله بیله‌جك ! بنده‌کز براز عنادجی‌یم: ینه اویله عباره ترکیب ایتمم یا . فقط نه چاره که بر کره افندمز قبول بیوردیغکزدن بوندن صکره بشقه‌سنك اویولده یازه‌جغی شیلره یاگلش اولدیغنی بیلدیگم صورتده یاگلشدر دیه‌میه‌جکمده آگاجانم صیقیلیور. برده ینه اوغزلده‌کی :

« دونر سیمابه فکر ایتدکجه حسنك اضطرابندن »
« گوکل بر برده ای آرام جان سنسز قرارایتمز »

بیتنده اولان سیماب تشبیهی بك اجنبی گورنمیورمی؟ باری مصراع ثانیده « ای آرام جان » یرینه « ای آینه‌رو » دینلمش اولسه ایدی اسکی شیوهٔ افاده‌یه گوره آزدده بر انطباق ، بر ملایمت حاصل اولمازمیدی ؟ هرحالده افندمز عالمسکز اما قولکزده قالسه اولوردی صانیرم . — اوغزلده :

« نظام خلق عالم محترمدر عندباریده »
« خداقادردر اما سیمی زر ، لیلی نهارایتمز »

بیورلمش . ماهیت اشیاده گوریلان ثبات حقنده
تعلق ایدن امر الٓهی نظام عالمی محافظه ایچو نمیدریا !
نظام السنهٔ اسلامیه‌ده بالکز انسانه متعلق اولان
سیاسیات اصطلاحندن دکلمیدر ؟ حکمةً آلتونك
گومش ، گیجه‌نك گوندز اولماسنه قدرت الٓهیه‌نك
مصروف اولمامسی تغییر ماهیات علم ازلی‌یه توافق
ایده‌مامسندن نشأت ایتمزمی؟ بونده آسایش بشرك
تعبیر آخری حکمنده اولان نظام عالمك نه دخلی
اولسه گرك ! ینه اوغزلده اولان

« بزه خون بشر سرمایهٔ نصر وشجاعتدر »
« سباع دشت وهامون کندی جنسندن شکار ایتمز »

بیتندن نه مراد بیورلمش ؟ عجبا حیوانات بزدن
انسانیتلی حرب وضرب سباعیتدن دها شنیعمیدر
دنیلمك ایستنلیور ؟ حاشا افندمزك بویله اعتقادده
بولنمیه‌جغنی تمامیله بیلورم . مقدمکی عریضه‌مده‌دخی
برقاچ دفعه عرض ایتدیگم وجهله بونلر هپ‌لقردی
وزن وقافیه ایله سویلنسونده نتیجه‌سنده نه‌چیقارسه

چیقسون: مسلك سقیمنه بر کرّه گیرلمش بولندیغندن
نشأت ایلدیگی عند چاکرانه‌مده بدیهی حکمنده
بولندیغیچون بوراده دینی ویا حکمی بر مسئله دها
چیقارمغه لزوم گورمدم. ایشته ینه ادب دائره‌سنه
رجوع ایدییورم.

یسرینك:

« نطق جانبخش خیالك حبس ایلدن دیده‌ده »
« تل قفسلرده جگر لختیله بلبل بسلرز »

بیتنه نقادانه بر نظر ایتمك عجبا نیچون میسر اوله‌مامش؟
اوّلا « نطق جانبخش خیال» نه دیمك؟ ولو که خیال
جان باغشلایجی بر نطقه مالك اولسون: او نطق
گوزده نصل حبس اولنه‌بیلور؟ عالم اشعارده ویاخود
خراباتده‌لقردی‌یی گوز ایله‌می دیکلرلر؟ اگر اویله
ایسه دیمك که سروری:

« دلبر اولوردك قولاقلر گورمدك گوز طویمدق »
« سرمه‌چکسه‌م گوشکه منگوش طاقسه‌م چشمکه »

بیتنی تهکم یولنده عین حکمت اوله‌رق سویلمش!

ثالثاً طوته‌لم که کرپکلر تله جزئی بر مشابهت ایله بگزه‌دلمك اوله بیلسون . گوز ، نه قرینه ، نه علاقه ایله قفسه تشبیه اولنه‌بیلور ؟ رابعاً بنده‌کز آرناودم امّا اوقدر جگردن خوشلانمم . خراباتك هر صحیفه‌سنده ایسه برجگر مضموننه تصادف ایتدکجه کندیمی (باغچه قپوسنده سوسلینك) لوقنطه‌سنده ظن ایدیورم ده گوکلمه استکراه گلیور .

§

نه‌قدر تصدیعی موجب اولورسه اولسون ینه تکرار ایده‌جگم آثار سلفك انتخابنده پك مسامحه کارانه حرکت بیورلمش .

« ینه بوگون عجبا قاچ جهان خراب اولمش »
« که گوشهٔ نگهك محشر عتاب اولمش »

مطلعیله باشلایان بیتلر فطنتکمیدر ! حتی اولمق احتمالی وارمیدر ؟ بزم ادبیات ایله مألوف اولنلر دها برنجی مصراعی اوقور اوقومازندیمك شوخلغی قارشیسنده تجسم ایتمش گورمزمی ؟ ...

آولی" نعمت ! ندیمکده، فطنتکده باصمه دیوانلری
وار. خراباتی میدانه چیقارمقده هیچ لزوم یوقدی‌یا؟
فقط مادامکه بر کره ارادہ بیورلمش گونده یگرمی
اوتوز غروش پاره وَ ایکی اوچ ساعت صرفیله بویله
آچیق یاگلشاقلردن پك قولای قوزتلمق قابل ایدی.
اکثر معاصرلرمزدن آلنان آثارده باقدقچه اصحابنه
خراباتده احسان بیورېلان محل، توقیرایچون دگل
تحقیر ایچون ویرلدیگنه حکم ایده‌جگم گلیور :
بیچاره کاظم پاشانك افندمزه قارشی عجبانه
قصوزی اولدیکه هم آنك
« قاشك بر فلکدر دورلمش ای‌مه‌موج حسنکدن »
مصراعنی، هم‌ده فضولینك
« هرگوزم بر موجزن دریادر اول دریا ایچون »
« هرقاشمدر موجدن بر سرنگون اولمش کمی »
بیتنی خراباته برابرجه ادخال ایدوبده پاشانك شعری
فضولیدن مقتبس اولدیغنی اعلان ایتدیکز ؟ حقیقت

حال آرانورسه کاظم پاشا گرچکدن شاعردر . اگر کندی اثر اختراعی اولان سوزلری انتخاب بیوزلمق استنلسه ایدی مجموعه‌سنی بر قاچ ساعت مطالعه‌یه تنزل کفایت ایدر ؛ وَ او حالده ایسه بویله انتحال حکمنده طوتیله‌جق سوزلره بدل

« سن اول شاهنشه لولاك مسندسن که بیك موسی »
« عصا بر کف قپوکده پاسباندر یارسول‌الله »

بیتی گبی فضولی‌یه غبطه بخش اوله‌جق پك چوق آثارینه تصادف اولنوردی .

« دردمز جانانه سویلنمش دوا سویلنمامش »
« ماجرا سویلنمش اما مدّعا سویلنمامش »

بیتی یسرینك دگل طیار پاشانکدر . دیوانندن قطع نظر فطین تذکره‌سنده بیله غزل اوله‌رق مندرجدر . عفو دولتلرینه مغروراً سویلرم : حافظه و تتبعك بودرجه ضعفیله برابر بویله بر مجموعه ترتیبنه مراق اولنجه باری اصحاب توغلدن بر ایکی ذات ایله مذاکره‌یه تنزل اقتضا ایدردی .

شین قافیه‌سنده وَ یوز یتمش دردنجی صحیفه‌ده
(لاادری) اشارتیله محرر اولان
« رخنده خوابه‌وارمش خال هندوکا کل اورتمش »
« شه ملك حبشدر گل دوشنمش سنبل اورتمش »
بیتنده حقیقته تقرّب ایده‌جك بر مآل گوره‌میورم.
ظن ایتمم که جماداتدن اولان خاللر بزم گبی صحو ومنام
خاصیتنی حائز اولسون ! دیه‌لم که بو بر خیالدر : فقط
خال ، اگر هندو ایسه ملك حبشده نصل پادشاه
بولنیور ؟ حبشی ایسه آدینه نیچون (هندو) دینیور ؟
بنده‌کز بورایه گلدم گله‌لی پك چوق غزته
گورمدیگمدن کرهٔ ارض اوزرنده حبشستانی هنده
وَ یاخود هندی حبشستانه آته‌جق قدر بر بیوك
تبدّل وقوعنی ایشیده‌مدم . فقط شوراسنی یقیناً
بیلورم که حبشستانده (گل) پك نادر ظهور ایدر ؛
هله سنبل هیچ یوقدر . حبش حکمدارلری ایسه
اویله چر چپلاق یاپراقلر ایچنده یاتمازلر . ظن
ایدرم که تئودوروزك تیاترو سنی پارسده برابر گورمشیدك .

فوطوغرافله آلنمه رسمی ایسه همزده موجود ایدی. گرك تقلیدینه، گرك تصویرینه نظراً برحبش پادشاهی اویله دیوژن گبی یاپراقله ستر عورت ایدر طاقمدن اولمدیغنی درایت فائقهٔ دولتـلری حکمنجه البت افندمز قولکزدن بیك قات اعلا آڭلارسکز!

پك زیاده گوزیمه چارپمیـان شیلرده اوزون لقردی سویله‌مامکی التزام ایتدیگم جهتله بر چوق صحیفه‌لر دها چویردم؛ تایوز بشنجی ورقه‌یه گلدم؛ آنده‌شویله بربیت وارکه:

« لعلڭده اولان سـیاه خالڭ »

« زمزمده کی عکسیدر بلالڭ »

مگر افندمز سعادتلو نورس افندی حضرتلرینی‌ده سرقات شعریه ایله صاراقه‌یه آلمق اراده بیورمشکز! خراباتڭ جلد ثانیسنه بوبیتی درج ایتمڭ « نورس افندی چالسه بیله ینه بومضمونی نظماً ادایه مقتدر دگلدر؛ بوبابده مهارت گوسترسه گوسترسه علی رضا

پاشانك اثرلرینی اغتصابده گوستره‌بیلور.» اعتقادینی تلمیح وَبلکه تصریح دگلمیدر؟

واقعا چوق اولیور؛ فقط ینه اخطاریمی تکرار ایده‌جگم: آثار اسلافك انتخابنده پك بالا پروازانه بر طرز اختیار ایتمشسکز. بیاغی یالکز تألیف ایتدیککز شیلری دگل استنساخ بیوردیغکز صحائفی بیله عالم انسانیتك (قوش باقیشی) یاپیلمش بر مکمل خریطه‌سی قیاس بیوزیورسکز! شاعر نورسك دیوانی الده موجود وَ انتخاب ایله یوز اون بشنجی صحیفه‌یه درج بیوردیغکز غزلی میر نظیف منتخباتنده مندرجدر. الده ایکی مرجع بولندیغی وَ خراباتده مندرج اولان غزلك بشنجی بیتی دخی استدلال حقیقته بر بدیهی برهان اولدیغی حالده:

«چوقدن حصولنی گوردمم مدعالرك»

«تأثیری قالمامشدر افندی دعالرك»

مطلعنده‌کی مصراع ثانی‌یی بشنجی بیتك مصراع ثانیسیله قارشدیره‌رق «کیم ایتمش دگزك دینه، کیمش قویمش

بونك آدینی ؟ » حکایه‌سی یولنده بر محاکمه‌دن گلمیدر ؟

« شیدا تر ایلدی بنی خویکرده گردنك »
« ایکی یقـایی گوزمه بریرده گردنك ! »
« اولسون گناهی بوینکه برداخی سویله‌مم »
« جوز تکمه‌گی که اولمیه آزرده گردنك »

شعری جلد ثانینك اللی برنجی صحیفه‌سنده قطعه اوله‌رق ایراد بیورلمش وکنارینه [لاادری] دینلمش ایکن ینه اوجلدك یوز اون آلتنجی صحیفه‌سنده غزل پارچه‌سی اوله‌رق یازلمش وکنارینه‌ده [لاادری] یرینـه [سید وهبی] دینلمش ! ایکیسنی بربرینه تطبیق ایتدم ؛ آره‌لرنده یالکز برفرق وارکه اوده بیت ثانینك مصراع اولنده اولان [گناهی] لفظنك صکره‌کنده [وبالی] کلمه‌سنه تحول ایتمسندن عبارتدر . عجبا بوقدر بر تغییر نظر دقایق آشنایانده ایکی شعری بشقه بشقه می تشکل ایتدیردی ! یاخود سید وهبی دیوانی جلد ثانی اوائلنك طبعی ختام بولدقدن صکره‌می مطالعه اولندی . یاخودکه سید وهبی آره‌صره

[لاادری] ده‌می تخلص ایدردی . یوقسه شعرده
مصراع طولدیرمق ایچون ا حشو زائد] معتاد اوله‌جغی
گبی انتخابده‌ده صحیفه طولدیرمق ایچون مکرّر مکرّر
شعرلر یازمق اواصول التقاط اقتضاسندنمیدر ؟
جلد ثانینك یوز یگرمنجی صحیفه‌سنده حالتینك
اوله‌رق ایراد بیورلان .
« ذوقی یالکز گشت وَ گذار ایتمه‌ده بولدم »
« عقلك بیـله بار اولدیغنی ایستمز اولدم »
بیتی ایسه یوز یگرمنجی صحیفه‌ده وَفقط « عقلك »
یرینه « عقلم » « بیله » یرینه « بکا » تغییریسیریله
درج ایدیله‌رك ینه کنارینـه [لاادری] اشـارتی
وضع اولنمش ! بوده‌می حالتی افندی ایله برشاعر
مجهول بیننده توارد وقوعی احتماله مبنی اوله‌جق !
بالالتزام انتخاب اولنمش بربیت آلتی صحیفه صکره
قولایلقله اونودلمامق وَ اونودیله‌جق اولدیغی حالده
شعرمجموعه‌سی انتخابنه قالقیشلمامق اقتضا ایدرصانیرم .

« نشئهٔ تحصیل ایتدیگك ساغر دهسندن غملی در »
« بر طوقك بیك آه دیگله کاسهٔ فغفوردن »
بیتی اسعد مخلص پاشانکمیدر ؟ دیوانجه‌سی یارم ساعت ایچنده تتبع اولنور برشیدر ؛ بر کرّه نظر مطالعه‌دن کچورلمگه تنزل بیورلسه نه اولوردی . ظن عاجزانه‌مه قالورسه بیت [عالی] نکدر . هانی شعره توغل سا۔ میلری زماننده حافظ مشغلرله برابر استانبولك مشاهیر ادباسندن معدود اولان وَنهایت (جریدهٔ حوادث) کتابتنده وفات ایدن عالینکدر .

خرابات الفتلرینه دخول ایدن شعرادن هانگیسنه سؤال اولنسه ایدی : صاحبی پك قولای آکلاشیله بیلوردی .

« بلبل گلشده‌نك برگلنه گوزدیکنك »
« صحن گلزار امیدنده دیکنلر بتسون »
بیتی یوز اوتوز برنجی صحیفه‌ده [راشد] مرحومك ، یوز اوتوز درنجی صحیفه‌ده [عزت ملا] نك اوله‌رق یازلمش ده یالکز ایکنجی بیتده « دلشده »

یرینه « شیفته » قونمش . حال بوکه بیت ذاتاً واصفك باصمه دیوانده مندرجدر . حد ذاتنده دخی گوزل خیال اولدیغندن شو اوچ شاعردن هانگیسنه منسوب اولدیغی سایهٔ دولتلرندن اوگرنمش و یاخود اوسایه‌ده بو خصوص ایچون اشکاله دوشمامش اولسه‌یدق بالطبع منتدار ولوردق ،

ماشاالله ! نورس افندی حضرتلری فضولی‌یه نه گوزل تقلید ایدیور ! بیلم دقت بیورلشمیدر ؟ مشارالیهك یوزاوتوز طقوزنجی صحیفه‌یه درج اولنان :

« شرح ایدیدم غم هجران ایله چکدکلریمی »

« کافر آغلاردی بنم حال پریشانم ایچون »

بیتی ، یوز اللی برنجی صحیفه‌ده گوریلان :

« کفر زلفك صاله‌لی رخنه‌لر ایمانمزه »

« کافر آغلار بزم احوال پریشانمزه »

بیتلرینك مصراع ثانیلری آره‌سنده معناجه ، مضمونجه قیل قدر فرق یوق !

یالکز فضولی کلفت ایتمش ده مصراع اوله‌ده مراعات نظیره ا اتباعاً کفر گبی ایمان گبی لفظلر قویمش . افندی حضرتلری ایسه الفاظ پرستلگی او قدر التزام ایتمامش : حال پریشانه کفاری آغلاتمقده فضولی‌یه مساوات حاصل ایتدکدن صکره ؛ طوته‌لم که بر قاچ لفظ ضعتده فائق بولنسون ؟ فرض ایده‌لم که ایکی بیتك معناسی بر اولسون! زمانمزده سرقت شعر تهمتیله کیمسه‌نك لسانی دگل ، قلمی بیله کسمیورلر . نه‌دن قورقیله‌جق!

عبدالله وصاف افندینك :

« بیلندی سر لعلی حرف دشنامك ورودندن »
« هویدادر اوشوخك نکتهٔ نابودی بودندن »

مطلعی هم یوز اوتوز ایکنجی ، همده یوز قرقنجی صحیفه‌لرده ایراد ایدلمش ! عجبا عبدالله افندی . گاه عبدی ، گاه وصاف تخلص ایلدیگندن طولایی ایکی آدمی اولمق لازم گلور ! ویاخود بر شعر ایکی مخلص صاحبی بر آدمك اثری او انجه ایکی بیتمی صاییلور ؟

« حیرت آلمش بلبلی بیلم نه ایتسون نه شلسون »
« آغلاسه گل اینجینور گولسه دیکن آغزین دیگر »

بیتی مجرد سعادتلو نورس افندی حضرتلری گبی طالعك بر مساعدهٔ فوق العادهسیله علاقهٔ قلبیهٔ دولتلرینه مظهر اولمش بر ذات لسانندن صادر اولملیدر که قوجه بر انتخاب مجموعهسنه داخل اولهجق قدر نظر رغبت دولتلرینه لایق گوریله بیلسون ! بلبلك آغلادیغنی کیم گورمش ؟ ولو فریادی آغلامق تصور اولنسه بیله اوصدادن کیم اینجمش ؟ هله خارك آغز دیکمك ایچون بر نوع ایگنه اولهجغنی هیچ ایشتمامش ایدم . ترزیلك صنعتیله مألوف بولندیغی ایسه شاعر حضرتلرینك معلومی اولدیغی حالده کیفیتی ارباب خراباته دگل تحریر مأمورلرینه خبر ویرمش اولسه ایدی بلکه دیکنلردن آلنهجق تمتع ویرگوسی — — — — — تدارك اولنمش اولوردی .

« دلده آتش گوزده نم، هم سرده چشمم جاملر »
« ای پری نمدر بنم اکسك اولان حمامدن »

بیتنك شعردن معدود اولمسی یا خصوصیله انتخابه شایان گورولمسی عجبا برنجی مصراعده‌کی تشبیهلر دنمیدر؟ یوقسه ایکنجی مصراعده‌کی « نم » جناسندنمیدر؟

بنده‌کزه قالورسه اویله حمام قبه‌سی قدر قفالی تپه جامنه بکزر گوزلی برهیکل، حمام آناسندن قورقنج اوله‌جغندن، خراباته گیرنجه مستان محبتك الك لوندلرینه بیله فنا حالده دهشت رسان اولور.

جناس ایچون بر هذیانی شاعرانه بر بیت عد ایتمك جائز ایسه ادبیاتمزك حالنه آغلامقدن بشقه الدن نه گلور!

« صانمه کیم ساعت چالار بیل باشکه طوقیق اورر! »

مصراعنك بر قاچ سطر اوستنده [ضیا] عنوانی گوردیگم حالده ینه بوقدر سلاستسز برسوز خامهٔ

ادیبانه‌لرندن صادر اولدیغنه اینانه‌میورم . عجبا
گنارنده‌کی (ولـه) اشارتی خراباتی دیزکن مرتبلره
گلان (ولـه) آثارندن برحالمیدر ؟ یوقسه لسانه
طوباللق ویرر جه‌سنه سکدزك گیدن افاده‌لرده شعرده
یکی چیقمه بر صنعتمیدر : بیله‌میورم !

« ای تکمه بندن اوپ او ایلك گبی گردنی »
« عرض ایله سینه چاکیٔ هجرانی موبمو »

بیتنده جالب شرف انتخاب اولان صنعتلره ،لطافتلره
نه دیه‌لم ! البته معلوم عالیلری اولمق گرکدرکه
ایلك سیاه ویا دها صحیحی آرانیرسه موز برشی
اولور . بیاضنه (مردار ایلیك) دیرلر. بیتك صاحبی
اولان شاعر کیمسه سودیگنك گردنی مردار ایلیکه
بکزتمکده عجبا نه لطافت بولمش ؟ ویاخود مقصدی
اودکلمشده بر آفنو ویاخودحبشی قزی سورمش ؛
یاخود « دیدهٔ حیرت نمونم سچمز آغی قاره‌دن »
ظلمت آبادنده سرگردان اولان مستان خراباتدانمی
ایمش . یاهله نصل اولمش‌ده بویله برمالی ، زمانمزده

بر مجسم بارقهٔ ادراك اطلاقنه لایق اولان ضیا بك افندی قبول بیورمش ! شورالری ذهنمه پك قرانلق گلیور .

بوندن بشقه « بندن اوپ » تعبیری فنون فصاحتك هانگی شعبه‌سنه گوره افادهٔ مرام خاصیتنی حائز اولسه گرك ؟ [سینه چاکی] ایله « مومو » تعبیرینك بدیعه ، بیانجه ، معناجه نه مناسبتی وار ؟ بر آدمك گوگسی یازیلنجه اتلری تل تل اولورده میدانه‌می دوکیلور !

بر سوزی برقاچ کشی‌یه اسناد ایتمك غریبه‌سی ظن ایدرم بنده‌گزك معجزلکمدن بیله زیاده‌اولیور .

« کمند زلفنه یارك گرفتار اولمسون کیمسه »
« بنم شوریده بختمدن سیهکار اولمسون کیمسه »

بیتی هم احمد پاشایه ، هم سلطان جمه اسناد اولنمش که سلطان جمك نامنه یازیلان بیتده « زلفنه یارك » سوزلری « کاکل یاره » وَ « شوریده بختمدن »

کلملری « بخت سیاهمدن » صورتنه قونلمقدن بشقه
شعرلرك ایکیسی بیننده هیچ بر فرق یوق. دوشوندم
دوشوندم، برقاچ دفعه‌دز گوزیمه ایلشمکده اولان بو؛
ایکی شاعره بر بیت اسنادی خصوصنده تواردن،
اقتباسدن هیچ بر جهته حمل ایده‌مدم. غفلت ایسه
چوق اولمازمی؟ ینه اراده افندمزك امّا نه بیله‌یم
خاطره اویله گلیور!

عفو عالیٔ کریمانه‌لرینی صورت مخصوصه‌ده رجا
ایله برابر بر بیتی ایکی کشی‌یه اسناد ایتمك خصوصی
گبی، سرقات شعریه‌یی اقتباس قبیلندن عد ایتمك
رأینده دخی افندمزی پك ایلرو گتمش گوزیورم؛
مثلا: یوز اوتوز ایکنجی صحیفه‌ده مندرج اولان
ابیات بلیغانه‌لری ایچنده شویله بر سوز وار:
« کچن اهل دلی آشفته‌کام عشق ایدر خاکم »
« گلور بوی محبت ریزه ریزه استخوانمدن »
حال بوکه آلتمش دردنجی صحیفه‌ده نعیمك شویله
بر بیتی گوریلیور:

« قبریه غمکین گلان احباب اولورلر نشئه‌یاب »
« ریزه ریزه استخوانمدن گلور بوی شراب »

بنده‌گزه قالورسه بر مألك وزن و قافیه‌سی دگشدیرلمکله وَشراب یرینه [محبت] دینلویرمکله ماهیتی تبدّل ایتمیه‌جگندن ، بیت عالیلری نعیمك خیالنی بر بشقه شکله قویمقدن عبارت قالورکه بلاغت اصطلاحنجه سرقات شعریه‌دن معدود اولور. طبیعت دولتلرنده اولان ثروت بلاغت ایسه افندمزی ایل مالیله عرض احتشام مجبوریتنده بولنـدیرمق درجه‌لرندن قات قات عالیدر .

ادبانك حیات ومماتنده ملك یمینی اولان مال، میراثه داخل اولمازکه شو مألك نعیمدن افندمزه یادگار قالمشدر؛ دیه‌بیله‌یم. مرحومك بیتی خراباتده ایکن منظور دولتلری اولمدیغنی ادّعایه مجال اوله‌مازکه اثر سامیلرینی توارد قبیلندن عد ایده‌لم .

بروسه‌لی امینك

« اولدم شهیر ، عشقك ایله نکته دانلره »

« دوشسون سنکده مصرع لعلك زبانلره »

بیتنده‌کی تصوّر ، غریب دکلمیدر ؟ هیچ بر آدم بلکه گوزندن صاقندیغی معشوقنك دوداغنی کرك مادی وَ کرك معنوی شونك بونك آغزنده گورمك آرزوسنه نصل دوشر ! بونك مادیسی براز ... نلکه میلدن معنویسی افتضاح املدن ایلرو کلمزمی ؟ اراده‌نك حسیّات دنیه‌سنی‌ده‌وزن وقافیه ایچنه صوقه‌رق خلقه بر طور ادب صورتنده گوسترمك معقول برشیمیدر ؟

راسخك :

« عجبمی گریه وآه ایلسه‌م مانندهٔ گردون »

« گرفتار ایتدی بهتانه کیمك باشنه دونده‌سه »

سوزی رغبت حکیمانه‌لرینه نصل‌مظهر اوله‌بیلدی؟ فن هیئتك واصل اولدیغی درجهٔ ترقی ایله برابر بوفلك حالامی دونه‌جك ؟

مورخ راشدك

« نمکریزیٔ ناسور ایتمدر زخم جگر ریشه »

« نوازش کونه حرف تسلیت آزاردن صکره »

بیتنده واقعا اولدقجه بر مآل وار ؛ فقط افاده‌جه « ناسور » کبی « جگر ریش » کبی « حرف » کبی بلاغت مؤدّاپی بتون بتون اخلال ایدن حشویّات زائده، نظر انتخابدن اسقاطی ایجاب ایتمزمی ایدی؟ مقصد راشددن براز زیاده‌جه بیت طوپلامق ایسه مرحومك :

« حسد قلب عدو لطف ایله زائل اولماز »

« سنکده مضمر اولان آتشه آب ایتمز اثر »

یوللو شیرین سوزلری نه‌ گونه طوزیوردی ؟

شو : « مبالات ایلمز رندانه مشرب هرخصو- صنده » مصراعنده‌کی « رندانه مشرب » ترکیب غریبنی قوللانمق راغب پاشا مرحومه گوره نه‌قدر اومولماز برنقیصه ایسه، اویله خطالی برسوزك قوجه

راغب پاشا دیوانی گبی الك گزیده اثرلر ایله مالامال
بر نسخهٔ حکمتدن التقاطی طبع نقاد دولتلرینه گوره
همان اودرجه‌لرده شایان تأسف بر غریبه‌در .

رحمینك :

« بیتن گللر دگلدر خاك قبری اوزره فرهادك »
« آچلمش جانب شیرینه روزنلر مزارنده »

تشبیهنه عجبا دقت بیورلمشمیدر ؟ بنده‌کز خیلی دقت
ایتدم. گلك پنجره‌یه بگزر بر یرینی، اما هیچ بر یرینی
گوره‌مدم .

ینه رحمینك :

« کندی سریر چرخده روحی ترابده »
« سیر ایت رسوم مسکنتی آفتابده »

بیتنده نه حکمت، نه لطافت اوله‌بیلور ؟ عالم ادبده
مسکنتده‌می ممدوح اوله‌جق ! مبارك آدم بویله
بر مآل تصور ایتمش؛ [سیر ایله کل تواضعی سن
آفتابده] دیسه ایدی نه اولوردی !

شمدی زحمینك بوغفلتنه‌می شاشه‌لم ؛ یوقسه
افندمزك مثلا هرسکلی حکمت بك آثارندن اولان
وَ ینه او قافیه‌ده بولنان :

« یوق قید ماسوا دل قدسی جنابده »
« اولماز خطا صحیفهٔ ام الکتابده »

بیتی گبی رنگین سوزلره التفات بیورمیوبده اویله
مسکینلگی مدح ایدر برلقردی‌یی قبول بیوردقلرینه
می تعجب ایده‌لم !

سرّی :

« میدن اوّل عرقك حکمی کچر مالك دله »
« بونده تقدیم اولنور والدینه شهزاده ».

دیمش ؛ عجایب ! او شهزاده‌یی پادشاهه تقدیم ایدن
مالك دل نره‌سی اولیورمش؟ سرّینی آکلایه‌مدم !

اعتقاد دولتلرنجه « باغ سخنك گل بیاضی »
اولان ریاضی عجبا شو :

« عاشق صافی درونکدر کیرداك گوكلنه »
« برنگاه لطف ایله باقسه‌ڭ اگر آیینه‌یه »

بیتنی نه تصوّر ه منی سویله‌مش اوله‌جق ؟

عاشقلق خصوصنده آیینه‌یده پروانه‌یه شریك ایتمك باغ سخنك بیاض گللرینه مخصوص بر تخیل ادیبانه‌می اولیور ؟

صره‌سی گلدیکجه نه قدر باعث تصدیع اولسه انسان تکراردن گری طوره‌میور : حکم قطعی ادیبانه‌لرنجه نوندن اوّل گلان حروف علت اماله اولنمیه‌جق دکلمیدی ؟ صادق قدیمڭ :

« قولکم حاصلی ای سرور خوبان سنڭ »

مصراعنده‌کی خوبان لفظنی نصل اوقویه‌لم ده وزنه گتوره‌لم ؟

خلاف ادبدر امّا آثار برگزیدۀ دولتلرندن اولان :

« نوع انسان حشره‌دك تعظیم ایدرلر آدینه »
« کیم فدای نفس ایدرسه جنسنڭ امدادینه »

بیتنده بك آچیق برخطای لفظی گوریورم : معلوم
دقیقه شناسیلریدرکه نوع کلمه‌سی معناً بر کثرته دلالت
ایدرسه‌ده لفظاً مفرددر. بوقبیلدن اولان مفرداتك
تابع اولدیغی فعللر ایسه بیلدیگمز لسانلرك هپسنده
مفرد گلور حال بوکه افندمز (نوعی) « ایدرلر »
فعلی جمعیله ایرادبیورمشسکز ! مفرداولان برفاعلك
جمع اولان برفعله جواز اتباعنی هیچ برکتابده
گورمه‌دم . قواعد عثمانیه‌یه یازیلان توضیحات
تحریرانه‌لرنده بوکشف جدیده دائر بحث وار ایسه
اواثر جلیلی مطالعه ایله شرفیاب اوله‌مدیغمدن طولایی
بیله‌مم ؛ بیله‌مدیگمه‌ده تأسف ایدرم .

غریب شیدرکه بکلکجی عزت بگك :
« میلمز رایته‌در قامت بالا یرینه »
« طوغه‌در رغبتمز زلف سمنسا یرینه »

مطلعیله بدأ ایدن غزلی ادبیات عثمانیه‌ده مجموعی
بش اون پارچه‌دن عبارت اولان آثار حماستك اك
گزیده‌لرندن ایکن ایچنده یالکز :

« بر پری گوردم آلایده ینه گتدی عقلم »
« او گیدشدر که گیدر گلمدی حالا یرینه »

بیتی داخل انتخاب اولمشـده اوقدر مردانه‌سوزلر رغبتدن اسقاط ایدلمش ! عجبا بوکا سـبب اویله قلجدن ، شجاعتـدن بحثك خراباتده فتنه نما اوله‌بیلسندن احترازمیدر ؟

کاتبینك :

« ینه ای جام مصفی سنی گوردك سیله »
« مجلسك رونقیسك دنیه‌ده آرت اکسیله »

بیتنده‌کی « دنیه‌ده » لفظی نه تحف کلمه ! الفاظ عربیـه‌یی بویله قویرزغی کسلمش کدی یاوریسنه بگزتمك‌ده خرابات آدابندنمیدر .

« چرخه طیانمه هر نه قدر اسـتوار ایسه »
« بیرك افندی آلتی‌ده وار اوستی وار ایسه »

بیتی کرامی‌یه اسـناد اولنمش ایسـه‌ده ظنمه گوره نوعینك‌در . حتّی نوعی زاده عطائی شقایق نعمانیه

ذیلنه پدرینه دائر یازدیغی ترجمهٔ حالده بو بیتی دخی
آثار منتخبه سندن اوله‌رق ایراد ایلدیگی خاطریمه گلیور.

« سویلدکجه اول ایکی لب عاشقی ایلر هلاك »
« که سکوت ایلرسه بردم قان اولور قان اوستنه »

بیتی ۱۵۱ نجی صحیفه‌ده مالکینك اوله‌رق ایراد
اولنمش ایکن یوز اللی آلتنجی صحیفه‌ده عینیله درج
ایدلمش وَ کنارینه [لا ادری] دینلمش . بش
صحیفه‌لك شعر یازنجه‌یه قدر بر بیتك هم یوقاروده
ایراد اولندیغنی همده صاحبنی اونوتمق تعجبه شایان
دگلسه افندمز ادعا بیوریکز ؛ هرکسدن اوّل
قوللکز تسلیم ایده‌یم !

نائلینك :

« حکمتنده بنده حیرانم که حق جمع ایتمامش »
« شیوهٔ عرفان ایله عقل معاشی بر یره »

بیتی ابن کالك :

« جمع ایلامش مجلس عالم قوریلالدن »
« عرفان ایله بر یرده خدا عقل معاشی »

سوزندن مسروق دگلیدر ؟ چالنمه شعرلر انتخاب
شرفنه‌ده‌می نائل اوله‌جق ؟

یالکز نائلینك او بیتی دگل ،

« اوقچی زاده کبی وجودی آتوب »
« چکدیلر یایجی زاده‌یی صدره »

جناسنی تکراردن عبارت اولان

« کمان مثال کج مقصدك تقرب ایسه »
« آتلمه اوق گبی یابانه استقامت ایله »

مفردی‌ده قبول بیورلمش یا !

« بلبل بیلوز اول غنچهٔ رعنا کیمی گورسه »
« پروانه صانوز شمع شب آرا کیمی گورسه »

سوزی عجایب شی ! مگر مومك‌ده گوزیمی اولورمش !

« میانیله سرینی فکر ایدز هب سویلدن یارك »
« تعجب ایله هپ سوزلرم غث وسمین اولسه »

مضمونلرنده ادبه نصل موافقت بولنه‌بیلور ؛ بر درلو
ادراك ایده‌میورم !

می ومحبوب وَ ساغر وخط کبی سوزلر دائما
بر شیوهٔ تصوّف، بر مشرب حقیقت، بر عشق پاك
یولنده تأویل اولنه‌گلدیگی ایچون ادب لسانی صفوت
وجدانی درجه‌سنده محافظه ایتمکله مکلف اولان
ملت اسلامیه آره‌سنده زبانزد اوله‌گلمش ایسه‌ده
دنیّات شهوانیه‌نك الڭ شنیعلرینی‌ده خرابات عرفاده
زیور مجلس ایتمك جائز اوله‌بیله‌جگنی بیلمز ایدم .

هرسکلی عارف حکمت بك افندینك ، « هر
قطره‌سی » ردیفنده اولان غزلی انتخاب اولنمش .
واقعا سائر منتخباته نسبت پك گزیده عد اولنور .
فقط زمانمزده بر قاچ کشی اوقافیه وردیفده دها گوزل
دگلسه‌ده اوقوّتده اولسون سوز سویلشیدی .
آنلرڭ مقرون انتخاب اوله‌مامسی بلکه گوریله‌مامسندن
نشأت ایتمشدر . فقط نائلی دیوانك سراپا مطالعه
بیورلمش اوله‌جغنده شبهه ایتمم . آنده ایسه

« جامه قوندقجه اولور حالت نمای سلسبیل »
« باده کیم فوّاره ساز شیشه‌در هرقطره‌سی »

بیتی موجوددرکه « هر قطره‌سی » ردیفنده آندن
دها پارلاق بر مضمون عثمانلی شاعرلرندن هیچ برینك
آثارنده گوروله‌مش اولسه گرکدر . حتی بوندن
صکره‌ده گوریله‌جگنده شبهه‌م واردر .

حال بویله ایکن اوبیتك داخل خرابات
اوله‌مامسی قافیه‌سنده جمشید لفظنك فیض وجودینه
مظهر اوله‌مدیغندمی ایجاب ایدییور ؟

حلیمگرایك :

« عبادتخانه‌مز ای صوفی عشرتخانه‌در شمدی »
« فروزان گوردیگك قندیللر پیمانه‌در شمدی »

مضمونی سلطان سلیمك :

« رندلر بزمنده ساقی بر عجب نام ایلدم »
« مسجدك قندیلنی میخانه‌یه جام ایلدم »

بیتندن مسروق دگلمیدر ؟ سرقات شعریه‌یی قواعد
ادبدن معدود ایتمکده نیچون بوقدر اصرار بیوریلیور ؟
یوقسه بوده حکم زمانه اتباعندمی اولسه گرك !

رحمینك :

« زاهد مـذاق تجربهٔ اهل کیفـدر »
« خوشدرمیك عتیقی دخانك یکیجه‌سی »

بیتنه‌ده‌می شعر دینور؟ حقیقی اذواق روحانیـه وتخیلات علویه‌دن عبارت اولان شـعره برجناس ایچون (توتون) ده‌می گیره‌جك ؟ اگر اویله ایسه بو بیتك یرینه :

« اولمق ایسترسه‌ڭ افندی کیفجه درت اوستنه »
« بنك یه، نارگوله ایچ، آفیون یوت، انفیه چك »

سوزی قبول اولنمق دها مناسب اولوردی ؛ دگلمی افندمز !

« بر حلالم یوغیکن کوشـهٔ دستارمده »
شمدی بوینوزلر آصلدی در ودیوارمده »

بیتنك قائلی ده‌می هم بزمان خراباتدن اوله‌جق ؟

اومصطبهٔ عرفاده دیمك که بر ... نکه‌ده لزوم وار ایمش ! باری بیلدکلرمزدن ..... نك بر بیتی انتخاب اولنسه ایدی .

« باقدلك زمانه اویمدی سن اوی زمانه‌یه »
سوزی ، اگر زمانه اویمق ایستمش اولسـه ایدی
بو گون یك بیوك بر موقعده بولنمسی لازم گله‌جگی
هر کسك وهم کندینك مسلمی اولان .... مؤسسی
عندنده‌ده مظهر تقدیر می اولیور؟ عالم اودرجه‌لرده
تغییر می ایتـدی ؟ قوللگز بولندیغم زندان ابتلادن
گورمگه مقتدر اوله‌میورم . بالعکس ینه بر زمان اوّل
هیچ‌زجه ملتزم اولان « اویسون زمانه سا گه ، سن
اویمه زمانه‌یه ! » قولنی دها زیاده شـایان اتبـاع
گوریورم . احتمال که بوده نقصان ادراکمدندر ؛
اگر اویله ایسه مروّت کامله‌ٔ دولتلرینه نظراً بو خطا-
میده البته مقرون عفو واغماض بیوررسگز .

سعادتلو سنیح افندی حضرتلرینك‌ده او صلاح-
ابو السعود پسندانه . او اتقای بایزیدانه‌لریله برابر هم
بزم خرابات اولدقلرینه تشکرمی اولنور ، تأثرمی
اولنور . قولایاقله فرق ایده‌مدم . « بیلمم ایلیه‌جك
گریه‌میدر خنده‌میدر ؟ »

باری [آه] قافیه‌سنده [سنی] ردیفنده شعر انتخاب اولنیور ؛ قدمانك

« خاکپاینه روان اول یوزی حالم عرض ایت »
« ایده‌یم ای دل زار آهله همراه سنی »

بیتی گبی لطائف بدیعه‌لرندن بر قاچ بیت یازلمش اولسه ایدی‌ده او نازنین

« یاد گیسوی رخکله گذر ایلر گوکلو »
« وارمی بر آکمدیغم شام و سحرگاه سنی »

مضمون شام وانجلای سحر جناسی اووقت آرایه قارشدیریله ایدی ؛ بلکه خراباتعالمنك « نه صبوح غم توکندی . نه صباح فیض ایرشدی ! » حال ابتلاسنه دوشن بد مستان خمر آزه‌سنده بلکه گفتگوی مستانه‌یه قاریشور گیدردی .

براز اصطلاح پاردلمسه‌ده بو تنخخ مقتضای حال سائقه‌سیله ظهوره گلدیگندن بر رند لاابالی ـ مشربك دود مجمر صوفیان ایله بی اختیار آغزندن

چیقـان اوکسـورکلر گبی معذور طوتلق مذهب عرفان اقتضاسندندر .

یوز اللی سکزنجی صحیفه‌یه باقیلنجه :

« چیقمسون آهم اودی آغزیمی آچدیرمه بنم »
« یاقمسون سـوز درونم سـنی ، سـویلتمه بنی »

بیتی بهشـتینك وَ حال بوکه یوز آلتنجی صحیفـه‌یه باقیلیرسه ابن کمالك !

وَ « بولمز یمزدر اکثری ارباب عفتك »
« کوردك زمانه‌نك نیجه پرهیزکارینی »

بیتی یوز اللی سکزنجی صحیفه‌یه نظراً ثابتك ، یوز آلتمش اوچنجی صحیفه‌یه گوره عاطفك اولیور ! لله ورسوله ! شو بیتلر کیمك ایسه اوّلا ذهن عالیلرنده قرارلاشدیرلسـه وَاولمدیغی صـورتده کنارینه بر (لاادری) قولسه‌ده صکره اعلان ایدلسه بزده علینك کلاهنی ولی‌یه گیدیرجه‌سنه زیدك اثرینی عمروه اسناد ایتمك مناسبتسزلگندن قورتلمش اولوردق !

جناس ایچـون انتخاب اولنان بیتلرڭ هپسی لطافتسز اولدقدن صکره بر چوغی ده معناسزدر. یالکز بر صحیفه‌دن سزه ایکی شاهد کتوره‌یم:

١٦١ رقملی صحیفه‌ده

« دست صبایه ویرمه صاچڭ دامنڭ گبی »
« باشدن چیقارمه زلفڭی پیراهنڭ گبی ! » بر
« یاشـلو گوزیمه زلف سیهکاره گورندی »
« ای مردم کشتی سوسینك قاره کورندی » ایکی

برنجی بیتی اله آلام: پیر آهن باشدن چیقار. کاکلك ایسه باشدن چیقمسی یا تراش یاخود یولنمغه متوقفدر. دیه‌لمکه « باشدن چیقار » باشدن خارجه چیقار تقدیرنده اولسون. یا «دست صبایه» ویریله‌جك صاچ، زلف دگلدرده بشقه بر شیمیدر؟ صبا ایله دامنك نه مناسبتی واردر؟ خلاصه شاعر نه دیمك ایستر؛ روزکار کلسون ده سودیگنك اتکنی طوتسون؛ باشنه آتسون، تك صاچلری فسـنك، یاخود صاریغنك ایچنده قالسون. یعنی باشنی اورتسونده .... آچارسه

بأس يوقدر . مشرب غريبي بر خيال علوى طرزنده
گوسترمك نيتندهمى بولنيور !

ايكنجى بيتده كى [مردم] ولو گوز ببگى جناسيله تأويل اولنه بيلسون . كشتى ، مجازك ، قرينه نك هانگى نوعيله بيته داخل اوله بيلور ؟ بو بيتدن مقصد « زلف سيهكاره » ايله « قاره » بيننده بر جناس ياپمقدن عبارت دگلميدر ؟ بيت گوز اوگنه آلنجه ، ولو شوكت وبيدل تخيلاتنه تابع اولانلر عندنده اولسون ، الفاظندن معناسنه انتقال ممكنمى اولور ؟

اوروپاده بولنديغمز زمان مجموعهٔ آثار دولتلرينى گورمش ايدم . ايجه خاطرمدده دركه آنده :

« تاكى گوگل چكرسك اندوه روزگارى »
« فصل بهار گلدى سير ايله لاله زارى »

مطلعيله باشلايان نظم عاليلرى يوق ايدى . بو شعر اگر اول سويلنمش ايسه مجموعهٔ عليه لرينه درج اولنميوبده منتخباته قونلق كندى بگنمديگكز بر سوزى

خلقـك بگنمسنی استمك اولدیغیچون تمنیٔ محـال
قبیلندن اولور .

صكره‌دن سویلندی ایسه یاندیمك قصر وصفنده
اولان قطعه‌سنه ، یاخود قوللرك ندیمه تقلیداً نظم
ایتدیگم ساقی نامه‌یه نظیره اوله‌جق . حال بوكه خراباتده
نه ندیمك ، نه قوللرك او اثرلرمزدن بر بیت وار .
دیمك كه افندمز كندی اثرلری اولان اون آلتی بیتی
بزلرك آلتمش قدر بیتنه مرجح گورمشلر . كندم
ایچون هیچ برشی سویله‌مم ؛ چونكه افندمزه قارشو
شاعرلك ادّعاسنه قیام حدّم وَخراباته داخل اولمق
ایسه مقصدم دگلدر . فقط ندیمك رجحان طبیعتنی
حسبةً لله عرض ایدرم كه او افندمزك اون آلتی
بیتی مرحومك :

« ای عالم مثالك سـیّاح هوشـیاری »
« هیچ قصر صورتنده گوردكمی نوبهاری ؟ »

مطلعنه بدل اوله‌ماز .

فتحينك :

« فتيل شمع بختم گرچه سلطانم اویاندردی »
« چراغ ایتدی بنی امّا ولکن یاقدی یاندیردی »

بیتنده شو « امّا ولکن » تکریری مخالف بلاغت دگلمیدر ؟ اشهر آثار سنیه‌لرندن اولان [اندلس تاریخنده] برقاچ کرّه « ایسه لکن » کبی قاعده‌یه مخالف ترکیبلر کورمش ایدم . بویله « دکز دریا » « آی مهتابی » کبی تعبیرلر، کلمه‌نك بری بشقه دیگری بشقه لسانده بولندیغی ایچون استعمال اولنمق قواعد فصاحته مطابق ایسه، باری بر رساله‌ده اعلان بیورلمش اولسه همزه بر علم جدید اوله‌جغندن، بنده‌لرکز گبی هوسکاران استفاده‌یه بر بیوك منت دها تحمیل ایدلمش اولوردی . صانکه بر مسئله دها اوگرنه‌نوردك . اوگرنمگه استعدادمز حقنده حضور استادانه‌لرینه بر دلیل عرض ایده‌یم :

§

بوندن تقریباً اون بش ، اون آلتی سنه اول

[ترجمان احوال] ده نشر بيوريلان بر [معارف] بندينه قارشو مكتب حربيه شاكردانندن [نورى] نامنده بر چوجق بعض اعتراضلر يازمش وَ بونك اوزرينـه طرف دولتـلرندن دخى مقابله‌يه تنزل بيورلديغندن، آزاده تكوّن ايدن مباحثه صره‌سنده او چوجوغك قلمندن از قضا صادر اولان « كون بكون » تعبيرى ايچون مقابلهٔ عليـه‌لرينك برنده « بو افندى البته فارسى اوقومشدر؛ كون نه ديمك اولديغنى بيلور » يوللو مشهور اولان تهكم اودرلو تعبيرلرك هجنت وسـقامتنى تحرى‌يه ارباب شـباب بيننده بر آرزوى مخصوص حاصل ايتمشيدى . شمدى افندمزدن اوكرنديكمز بر مسـئله‌يى ينه افندمزه قارشو ايراد ايدرده مثلا « كون بكون » تعبيرنده‌كى، سقامتى بزلر سايهٔ دولتكزده اوكرندك . فقط سز نيچون اونوتديكزده اسعد مخلص پاشانك « شر آرتار (كون بكون) خير اكسيلور آخر زماندر بو» مصراعنى قبول بيورديكز ؟ خصوصـيله مصراعـده بو مخل

فصاحتدن بشقه (شر آرتار) تعبیرنده فك ادغام
ایله همزهٔ وصلی جمع ایتمك كبی فصاحتجه برنقیصه دها
وار ؛ آ گا نیچون دقت بیورمدیكز ؟ دیر ایسه‌ك
ارباب شبابك حفظنده ، تحصیلنده دها مقدمانه
حركت ایتدیگنی گورنجه انكسار یرینه افتخار بیور-
مزمیسكز ؟ خصوصا بوسسلر تاماغوسه زندان
ابتلاسندن ایشیدیلورسه ! . . .

چونكه — — — — — آثارینك دنیا
وآخرت آره‌سنده « منزلة بین المنزلتین » قبیلندن
اولان عقرب ، یيلان یوالرنده بقا دخی بولندیغنی
گورمك البته‌دولتك اقبالنه . استقبالنه برنجی درجه‌ده
وخصوصیله مبادیٔ ظهورده خدمت ایدن ذوات
ایچون بشقه یولده برتسلیت . واوتسلیتدن ایسه بشقه
بر مفخرت حاصل اولمق لازم گلور . ملاحظاتمی
نفسمده تجربه ایله عرض ایدرم . مثلا بنده‌گز
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

افندمزه گوره بز بندگانکزدن ... اساسنه مستند اوله‌رق وارد اوله‌بیله‌جك هر درلو تعریضلرنه قدر موجب تأثر اولسه بیله، مستعد مستعد کوچوك قرداشلر ویاخود چوجوقلر یتشدیرمش برولی‌العا- نعمه‌نك پروردکانندن ایشتدیکی، کوردیکی سربستجه سوزلر، دیکجه طورلر کبی، برنوع طاتلی اکلنجه قبیلندن اوله‌جغنه ذاهب اولدیغمدن، بو قدر تصدیعه جسارت ایدیورم .

§

« افسانه کلور باکه دوکوب سوکمه‌سی یارك »

« دلبرده وفا اولمه ضرب مثلنجه »

بیتی عزت ملا دیوانندن نه‌مطالعه‌یه مبنی آیرلمش ده خراباته ادخال اولنمش ؛ هیچ بروقتده امید ایده‌مم که اعتقاددولتلرنجه السنهٔ ثلثهٔ اسلامیه‌نك موزونلقردی سویلر نه‌قدر عرفاسی وار ایسه « رذالتدن حجابم یوق طیاقله الفتم چوقدر » قاعده‌سنه تابع اولانلردن

ظن اولنسونده منتخبات اشعارده یکی قپوده‌کی طولو-
مبه‌جی مجمعلرندن کنایه خرابات نامی ویرلمش اولسون!
بو مناسبتله دخی برنجی عریضهٔ کمترانه‌مده
اولان :

لایقمی ایدی جناب کعبی
هم کعبه ایکن جهانده کعبی
تا اولمش ایکن رسوله صاحب
سرخوشلره ایلمك مصاحب
طبعیله هم ایلیوب مباهات
ایتمك ینه داخل خرابات
اول برده ایله صانیرمیسك سن
آلوده ایدی اوپاك دامن ؟

اخطارینی تکرار وَاویله . . . . لاندن طیاق یمك
وَسوگیلوب صایلق اومور معتاددن عد اولنان
برمجلسه اعاظم اسلامك دگل ذات والای ادیبانه-
لرینك دخی دخولی وَهیچ اولمازسه اویولده سویلنیلان

سوزلرك قبولی قطعیاً جائز اولمامق لازم گلور اعتقادنده مصر بولندیغمی عرض ایدرم .

اوّلکی عریضهٔ کمترانه‌مده دخی بالمناسبه برقاچ دفعه بیانه جسارت ایتمش ایدمکه انتخاب و محاکمه‌جه پك لاابالی بر مشرب اختیار اولنمش . حتی ینه عزت ملادن انتخاب اولنان .

« عنقا اول ایستر ایسه‌ڭ اگر زاغ لاشه اول »
« یکساندر ارتکاب ایله عفت زمانه‌ده »

بیتنه باقیلورسه اولا ابالیلك بیراغی خراباتیلك درجه‌سنه چیقدیغنی ادّعا ایده‌بیله‌جگم : « عنقا اول ایسترایسه‌ڭ اگر زاغ لاشه اول » مصراعی نه‌صورتله ــ مزیتی حقیقته میلندن عبارت اولان ــ شعر دائره‌سنه داخل اوله‌بیلور؟ یعنی رئیس الادبا صفتنی حائز اولان ضیا بك افندی بو مصراعی نه مطالعه ایله قبول ایدیور ؟

زمانمزده ویاخود بوندن اوّل کچمش زمانلرده وحتی بوندن صکره گله‌جك وقتلرده . . . . ایله

عفت مساوی گورلدیگی ویا گوریله‌جگی ایچون عنقا
مزاج اولان اصحاب همت معدوم اولمغی اختیار
ایتمکدن ایسه‌قوزغون گبی «الدنیا جیفة وطالبها کلاب»
حکمنه عرض استحقاق ایدرجه‌سنه راست گلان
شیدن استفاده‌یه چالشمق ایجاب ایدر، دیمکمی ایستر.

حاشا! .... ومقتدای ادب اولان برذاتدن
اویله مناسبتسز بر فکر وملاحظه‌یی هیچ بر وقت
مأمول ایتمیز.

§

شوپوقاروده‌کی افاداته نظراً پك غریب معناله‌ره
محمول اوله‌بیله‌جگنی بیلدیگم حالده شخصی بر مسئله-
یی‌ده مدار بحث ایتمکدن گری طورمیه‌جغم:

انسان قرنجه‌دن حقیر اولسه ینه مقدارنجه
کندینی انسان وهیچ اولمازسه بر مخلوق بیلیرده او
اعتبار ایله اولسون حقارت گوردیگنی استمز.
بناءً علیه زیرده‌کی افاداتی عرض ایدیورم: قولکز
موزون کلام سویلمکده مقتدرم؛ شوقدر وارکه لسانمزده

موزون اولەرق گوردیگم شیلر ایچنده مناجات و
نعتلردن ماعداسنده شعره بگزر بك آز سوز بولیورم ؛
بناءً علیه نامی گرك خرابات وَ گرك انجمن دانش
اولسون شعردن مرکب ترکجه ایچون اویله منتخبات
ترتیبنی عقلاً ناقابل وَحالاً مضر عد ایدنلردنم .
بو اعتقاد کمترانەمی دخی گرك اوقلکی وَ گرك شو
عریضه‌لرمده برقاچ کرّه تکرار ایلدم . بونکله برابر
۱٦ یاشنده ایکن سویلدیگم وَحتی هفوات عاجزا -
نه‌مدن اولدیغنی منتخبات دولتلرینی گوردکدن صکره
گوچ حال ایله تخطر ایلدیگم اوچ بیت ایله خراباته قبول
بیورلدیغمه نه معنا ویرمك لازم گله جگنی بیله‌مدم !
اعتقاد دولتلرینه گوره بنده‌کز شاعر ایسه‌م
برقاچ اوقونه بیلور بیتمی غزته‌لرده - وَبو گونلرده غزته
اوقومغه توبه بیورلمش اوله‌جغی صورتده - تقدیر
عارفانه‌لرینه مظهر اولان معاصرین شعرانك
حافظه‌لرنده بولمق ممکن اوله‌بیلوردی صانورم . حال
بویله اولمیوبده (فلان یرده بر حریف وار . دیری

دیری دفن اولنمش ایکن یینه سویلنوب طوریور !ـ
تلقین جوابی استماعه مقتدر اولان اصحاب قلوبدن
بعض امامار گبی ـ مزاردن صدا ایشتمه‌یم) بیور-
لدیسه بوده مقتدای ادبا اولان برذاتك شانه لایق
دگلدر . چونکه اوّلا ، بنده گز شعر ایله اشتهار
فکرنده دگلم . ثانیاً ، تصوّر محال قبیلندن اوله‌رق
اوفکرده بولنسه‌م بیله شمدیکی حاله نظراً نام‌حقیرا-
نه‌مك عمومه مخصوص اولان ارائهٔ افکار میدانلرنده
دگل . حتی میخانه‌لرده بیله‌لسانه آلنمسی جائز اولمدیغنی
بیله‌جك قدر سرسم اولمدیغمدن ، خراباته شرفیاب
دخول اوله‌مدیغم ایچون افندمزجه خفیف براعتذاره
بیله حاجت یوق ایدی . غرض بوده اولیه‌رق
مألوف تلطفات دولتلری اولان کمال بنده گزی ،
اویله اوچ بیتجگنی خراباته آلمقله معارفندان ادبیات
وسیاست نظرندن دوشورمك ایسه امنیت
بیورلسون که بوگا موفقیت پك گوچ حاصل
اوله‌بیلور ؛ زیرا برنجی درجه‌ده‌نامی نشریات عالمنده

بیلنلرا تصویر افکارا گبی. افندمزله مشترك اولدیغمز
احریت اگبی، مؤخراً باش محررلگنده بولندیغم اعبرت ا
گبی؛ کندی کندیمه باصدیردیغم اوراق پریشان اگبی
منثور آثارمله اوگرندیلر. شعرم ۳ بیته منحصر اولسه
بیله ینه بین الادبا من غیر استحقاق قزانه بیلدیگم شهرت
جزؤیه محو اولماز. خصوصیله او منثور آثار عاجزانه‌مك
ایچنده بر طاقم منظوم لقردیلرم ده واردر که
نه قدر نگاه رغبته شایان اولماسه‌لرینه کندی نثرلرمدن
آشاغی قالمیه‌جقلرینی یازی نه‌دیمك اولدیغنی بیلنلرك
جمله‌سی تسلیم ایدر. حتی افندمز بیله حریت ده
نشر ایتدیگکز بر بندی، بیت اولنك مصراع ثانیسی
« اقبال ودولتکده بقادن امیدی کس » سوزی اولان
قطعهٔ حقیرانه‌م ایله ختم بیورمش ایدیگز. صاکه
«کمال شاعردر» دیدیگکزی هم سزدن. هم ده بك چوق
کشیلردن ایشتدم. بو تقدیر عالیگزك نشریات آرهسنده
دلیل فعلیسنیده گوردم. بوگا مقابل ایسه بنده‌گز
ضیا بك افندی شاعر دگلدر دیمدم. که خرابات

کشکول بدست غزل خوان اوله‌رق گیرز گبی ۳
مناسبتسز بیت ایله دخول معامله‌سنه لایق اوله‌یم!
یالکز ترکجه‌ده شعر حالا حاصل اولمدی : هپ عجم
مقلدی‌یز : بو تقلید ایله ایسه لسان ادبمزی تنظیم
ایتمکه چالشمق عبث ایله اشتغالدر . بناءً علیه
خراباتك ترتیبی اولسه بریره بر میخانه یاپمق
قدر فائده ویره‌بیلور . مؤلف عالیقدری ایسه
مقتدای ادبا اولمغله برابر اسلاف وَمعاصرینك وَحتی
کندینك اشعاری ایچنده هانکیلرینك کرك فناً
وَکرك طور قدمایه اتباعاً شایان انتخاب اولدیغنی
تمییز ایده‌مامك خاصهٔ غریبه‌سنه مظهردر ؛ دیدم .
بو ادّعامی ینه تکرار وَحق بیلدیکم ایچون تکرار
علی التکرار اصرار ایدرم . دلیلم ایسه اوّلکی وَبو
کونکی عریضه‌لرمدر . فرض بیورلسون که افندمزه
کوره عبد کمترلری کبی برعاجزك ترّهاتنه جواب
یازمق مخالف ادب وارب ایمش . اخطارات کمترانه‌م
اوزرینه نفعینك وطنی صورت مخصوصه‌ده تبدیل

وَبرساقی نامه‌سی خراباته مدار تزیین وَحضرت
حسّان (رضی الله عنه) افندمزڭ برقطعه‌سی
منتخبات عربیه‌یه سرلوحه تعیین بیورلمش اولمسنه
نظراً مجموعهٔ منتخبات دولتلری برکرّه دها باصیلورسه
اخطارات سائرهٔ کمترانه‌مدن برازینڭ حسن قبوایله
قوللرینی قبول حق وَسرعت انتقالده کمال عارفانه‌لری
قارشوسنده برکرّه دها محجوب بیورلمقلرندن
مأیوس دگلم .

معشوقهٔ وجدانم اولدیغنی مقدمکی عریضهٔ
حقیرانه‌مده بیان ایتدیگم سیاسیاته متعلق برخصو-
صدن طولایی دخی پك زیاده متأثر اولدیغمی کتم
ایده‌میه‌جگم : لایقیله خاطرمده درکه قولکز او ۳
بیتی قائمه‌نڭ زمان رواجنده سویله‌مشیدم که بیتڭ
صورت تنظیمندن پك قولای آکلاشیله‌جغی وجهله
مقصدم قائمه آلیش ویریشنی تزییفدن عبارت ایدی .
(وصلتخواه) تعبیری (دولتخواه) تحویل اولندیغی
حالده اونکته‌جك بتون بتون ساقط اوله‌رق بیتڭ

صرف هذیان قبیلندن قاله جغی نزد سامیٔ عارفانه‌لرنده
تعریف احتیاجندن مستغنی‌در. قولکز ایسه اوغزلی
سویله‌دیگم زمان نوهوس ایدم. فقط یاوه‌گو دگل
ایدم. بوندن بشقه اویله کاغد اشعاریله اقبال
دیلنجیلگی ایتمك مسلك ومشرب چاکرانه‌مه بتون
بتون مغایر اولدیغنی افندمز جمله‌دن اعلا بیلورسکز.
بوتغییری افندمزه اسناد ایده‌مم. اصل متأثر اولدیغم
اومآلده بربیت سویله‌یه‌مه‌مه اعتماد دولتلریدر. بوقول
محرّفك خراباته قبولندن مقصد قصائد سنیه‌لرینك
بعض ابیاتنه دائر ایرادینه جسارت ایتدیگم ملاح-
ظاته قارشو بویله برلطیفه ایله قوللرینده شعرده
افندمزه هم مسلك گوسترمك ایسه بر آدم حریت
آرقداشنه ماغوسه‌ده دگل. جهنمده اولسه اسارت
آرقداشی اولمغی قبول ایده‌میه‌جگنی صورت مخصو-
صه‌ده عرض ایدرم.

§

شخصمه متعلق بوقدر اکثار کلام ایلدیگمدن

طولاني نياز عفو ايدرك (ياء) قافيه‌سندن انتخاب
بيوريلان آثار حقنده‌كي ملاحظات حقيرانه‌مي اكماله
ابتدار ايديورم :

مثلا ايلك شويله بر بيتي انتخاب اولنمش :

« خط باصدى روى دلبرى بن قاشده‌يم دخى »
« آقشـام ايرشدى سير كمانكشـده‌يم دخى »

قاش ايله ، مقوسلك قرينه‌سيله كمانه تشبيهى
الويرمديده ألي آياقلي ، گوزلى قولاقلي كمانكشلرده
بگزه‌دلمسى‌ده‌مى جائز اوليور ؟

ناثلينك :

« طرفه مجنونم كه پيدرپى خيال زلف يار »
« طولاشور اطرافمى آهسته آهولر گبى »

بيتنـك مصراع اولنده (زلف) دگل بنده گزه
قاليرسه (چشم) اوله‌جق چونكه تل تل ، بوكم
بوكم سيم سياه ويا صاب صارى آهو گورولمش
اولمسـنه نظراً زلفك غزاله تشـبيهنده بر ملايمت

بولنه‌مز . هیچ ظن ایتمم که نائلی، آهویی یبالان ظن ایتمش اولسون !

نورس افندی حضرتلرینك :

« جانمی جانانمك دیدارینه نذر ایلدم »
« آلمه یارب جانمی گوسترمدن جانانمی »

بیتی ، فضولینك :

« هر گورن عیب آب تاب دیدهٔ گریانمی »
« ایلدم تحقیق گورمش کیمسه یوق جانانمی »

بیتنه مرجحمی اولسه گرکدر که بو انتخاب اولنمش ، او بکنلمامش !

وجدینك :

« سا که دل اولدی مبتلا آل خبرك صحیحنی »

قطعه‌سی خرابانده دکل قره‌گوز پرده‌سنده بیله یقشماز صانورم .

هوائینك :

« شهلا گوزی گوزتمه‌لی اولدی دل خراب »
« وای اول عمارتك که علیل اوله ناظری »

بیتنك مصراع ثانیسنده ربط یوق دکلمی ؟

بوندن بشقه علیل عد اولنه‌جق درجه‌لرده شاشی اولان گوزده‌می سویلرمش؟ قوربغه گوزینه عاشق اولمق مبالغه‌سی بو خیاللره نسبت پك اعون قالیور !

کنارینه [لا ادری] اشارتی وضع اولنان

« برنیم نشئه صای بو جهانك بهارینی »

« برساغر کشیده‌یه طوت لاله زارینی »

بیتی ندیمك ، وَ

« آرزو ایلر کمند کاکل جانانه‌یی »

« باغلاسه‌ك زنجیرلر طوتمزدل دیوانه‌یی »

بیتی فضولینك ، وَ

« قوایه گلدی خلل چون گوزندی موی سفید »

« گم اولدی راحتمز لیلمز نهار اوله‌لی »

بیتی حامینکدر .

ندیمك‌ده فضولینك‌ده ، حامینك‌ده دیوانلری

مطبوع اولدیغندن هیچ برینك مطالعه بیورلمامش
و بیورلدیسه ایچلرنده بو بیتلره تصادف اولنه‌مامش
اولمسی خراباتك اکثریرلرنده گوزیمه‌چارپمقده‌اولان
غرائب جمله‌سندن عد اولنور .

« عبادتخانه‌مز ای صوفی عشرتخانه‌در شمدی »
« فروزان گوردیگك قندیللر پیمانه‌در شمدی »

بیتی ١٥٩ نجی صحیفه‌ده حلیمگرایك اوله‌رق ایراد
اولنمش ایکن ١٧٠ نجی صحیفه‌ده [لاادری] اشار-
تیله درج اولنمق بلکه یوز کرّه عرضنه جسارت
ایلدیگم مسامحه‌یه بر دلیل دیگر دگلمیدر ؟

برده ینه [لاادری] اشارتلی ابیات آره‌سنده
گوردیگم :

« عالمده سنگله بولورم لذت جانی »
« سن اولمیجق بن نیدرم جان و جهانی »

بیتندن ایسه سلطان سلیم اوّلك :

« هپ سنکچوندر بنم دنیا غمن چکدکلرم »

« یوقسه عمرم هواری سنسز نیلرم دنیایی بن »

بیتی دها زیاده شایان انتخاب گورنمزمی ؟

بزم ادبا نظرنده برکلام موزون اولەرق ایراد اولنجه بداهته، حقیقته، حتی فنون آلیه قواعدینه بیله نەقدر مغایر اولور ایسه اولسون ینه مظهر قبول اولدیغنی مقدّمکی عریضەمده برقاچ کرّه ادعا ایتمش و صرەسی دوشدکجه دعوای عاجزانەمه برچوق دلیللر دخی ابراز ایلمشیدم ؛ تکثیر بیانك توضیح مدّعاده طبیعی اولان تأثیرینه بناءً « فهرست شاهان آل عثمان » عنوانیله خراباتك ترکجه قسمنه تزیین ایدیلان منظومەدن بوبابده برقاچ مثال ایراد ایدرم :

همدمینك سلطان اورخان حقنده اولان :

« غزایه صرف ایدوب اوقاتنی هیچ طورمدی خالی »

مصراعی حقیقته موافق دگل ؛ چونکه مشارالیهك ٣٥ سنه امتداد ایدن زمان سلطنتندن یگرمی ییلی

متجاوز مدت بتون آسايش اوزره كچمش
وحكومتك ترتيب قواعدينه مصروف اولمش ايدى .

ينه همدمينك :

« اوسرو باغ دولت كتدى عقبايه خرامانى ! »

مصراعندهكى (خرامانى) لفظنك آخرنده اولان
(ياء) بتون زائددر .

ينه همدمينك سلطان مراد حقنده ايراد
ايلديكى .

« جلوس ايدوب يرينه اوغولى سلطان مراد آنك »
« تماماً روم ايلين فتح ايتدى آچدى كافرستانى »

بيتى « اوغولى » خطاسندن بشقه صراحت تاريخيه‌يه‌ده مغاير دوشيور ؛ چونكه سلطان مراد اوّل
روم ايلنك تماْمنى دكل نصفنى آنجق فتح ايتمشيدى .

ينه همدمينك فاتح حقنده :

« يرينى اوغلى سلطان بايزيده گوردى ارزانى »

دیمسی خلاف واقعدر . چونکه فاتح ، سلطان بایزیدی ولیّ عهد نصب ایتمامش ایدی .

ینه همدمینك سلطان سلیم اوّل حقنده اولان :

« آلوب مصری عجم اقلیمنه صکره سفر قیلدی »

سوزینك نتیجه‌سی سلسلهٔ وقوعاتی زیروزبر ایتمکدن عبارتدر . چونکه سلطان سلیم عجم اوزرینه مصری آلدقدن صکره دکل آلمدن اوّل سفر ایتمشیدی .

ینه همدمینك سلطان احمده متعلق اولان :

« زماننده آناطول سمتنك اطراف واکنافن »

« جلالی اشقیاسی جملةً ایتمشدی تالانی »

بیتنده‌کی (آناطولی) لفظنك بر (یاء) سی اکسك (تالانی) لفظنك زیاده‌در . منظومه‌لرده کلمه‌لرك بر برندن حرف اقتراض ایتمسی جائز ایسه اوراسنی بیلمم .

خطیئات تاریخیه همدمی‌یه منحصر دکل :

تأسف اولنورکه افندمزك ذیلنده‌ده بولنیور !

« قریمی ایلینجه صکره دن روسیه استیلا »
« ینه دولتجه حربك اقتضا ایتمشدی اعلانی »

موافق حقیقت برسوزمیدر؟ معلوم سامیلری دگلمیدرکه روسیه قریمك استیلاسنه ١١٩٠ سنه‌سنده بدأ ایتدی، حتی ١١٩٨ سنه‌سنده دولتدن بوبابده سند رسمی دخی آلدی. سلطان حمید سفری ایسه ١٢٠٢ تاریخنده اعلان اولندی. حتی اعلان حرب ایچون میدانه قونیلان سبب قریم مسئله‌سی دگل روسیه‌نك لهستانه مداخله‌سی ایدی.

یا شاه:

« خیانت ایلدی اعلان حرب ایتمکسزین مسقو »
« طونتمایی سینوبده یاقدی خالی بولدی میدانی »

بیتی خامهٔ محققانه‌لرندن نصل صادر اولدیغنه نه‌قدر حیرتده قالسه‌م رَوادر! اولاً، قریم مسئله‌سنده روسیه بزه اعلان حرب ایتمدی؛ مملکتینه عسکر سوق ایتمسی اوزرینه دولت علیه روسیه‌یه اعلان حرب ایتدی.

سینوب حادثه‌سی ایسه اعلان حربدن اول دگل گرك روم ایلیده ، گرك آناطولیده متعدد محاربه‌لر وقوعندن صکره ظهوره گلدی . قول عاجزانه‌مه اعتماد بیورلمازایسه کیفیتك تحقیقی مشکل برشی دگلدر .

برده افندمز شمدی‌یه قدر ذال ایله بیلدیگمز (دونما) کلمه‌سنك املاسی (آدنه) گبی مؤخراً برقرار رسمی اوزرینه‌می طاء حرفنه تحویل اولندی! یوقسه بو املاده اجتهاد ادیبانه‌لری جمله‌سندن بر کشف جدیدمیدر ؟

ترکی اشعاره دائر اولان ملاحظات قاصرانه‌می بتون بتون اوقونماز اولمقدن احترازاً بوراده ختم ایدیورم ؛ یالکز شوراسنك علاوه‌سنی لازم عد ایدرم که خراباتده معناسز ، مناسبتسز اثرلر پك سهولتله بر جای قبول بولمش ایکن رنگین شیلرك تلقیسنده نهایت درجه‌لرده امساك بیورلمش ! ظن ایدرم که یالکز مطبوع دیوانلرده‌بالاده شایان تعریض

اولدقلرینی عرض ایتدیگم ابیاتك برایکی یوز مثلی
قدر گوزل بیت بولنه‌بیلور . هله مطبوع اولمیان
دیوانچه‌لر ، مجموعه‌لر هیچ تتبع بیورلمامش دیسه‌م
مبالغه ایتمامش اولورم .

افندمز برزمان قبریس متصرفلغنده بولنمشدیکز .
دور محمود خانیده سلطان الشعراء عنواننی احراز
شرفنه نائل اولان حلمینك هیچ اولمازسه کتابخانه
بالاسنده محرر اولان تاریخیده منظور دولتلری اولما-
مشمیدر ؟ وَیاخود اواثر همدمینك هذیانامه‌سندن
آشاغیمیدرکه نزد دولتلرنده شایان تقدیر اوله‌مدی ؟

شوراسنیده علم نسیانده براقه‌یم که افندمز
خراباتك مقدمه‌سنده مجموعه‌نك ٤ لساندن مرکب
اولدیغنی بیان ایتمش وَ حتی مواد مندرجه‌سنی
« عناصر اربعه » یه تشبیه بیورمش ایدیکز .
بوجلدده ایسه چغتایی آثاری ترکی اشعار ایله قار-
یشق گوریورم ! عجبا بوتبدل چغتایی وَ ترکینك

برلسان اولدیغنه دائر وقوع بولان اخطار کمترانه‌م اوزرینه‌میدر ؟ یوقسه کتابك ٤ لساندن مرکب اولدیغنی بیان ایتمك مجرد عناصر اربعه تشابهی ایچونمی ایدی ؟

برده چغتاییدن نطقینك :

« ای قدینك طوبی و جنت خد گلگون اوستنده! »
« گوزمدی دوران سیننك دیك آی گردون اوستنده! »

بیتنی آلوبده بایقرانك :

« خطینك تازی دوشوبدور لعل میگون اوستنده »
« ایلاکیم جان رشته‌سی بر قطرهٔ خون اوستنده »

بیتنی بگنمامگه سبب نه‌در آکلایه‌مدم !

§

فارسی و عربی آثاره گلنجه آنلر حقنده مطالعه ایرادینی حد کمترانه‌مدن بیك قات بالاتر بیلکله برابر یالکز ابوالعلاء خبیثنك : « اذا ماذکرنا آدم

وفعاله » [*] مصراعیله باشلایان وَ کافهٔ انبیا وَاولیا وَاتقیا وَعرفاسیله برابر عالم انسانیتی اقبح شتوم ایله تحقیر وتزییف ایدن قطعهٔ ملعونه‌سنك انتخاب اولندیغنه عرض تأسفدن بردرلو کندیمی آلامدم. باری ذیلنه قاضی ابو محمد یمنینك اوهذیانه جواباً انشاد ایتدیگی :

« لعمرك امّا فیك فالقول صادق »
« وتکذب فی الباقین من شط اودنا »
« کذلك اقرار الفتی لازم له »
« وفی غیره لغو کذا جاء شرعنا »

قطعه‌سی ایراد بیورلمش اولسه ایدی .

[*] بومصراعی حاوی اولان قطعه شودر : للطابع

« اذا ما ذکرنا آدم وفعاله
« وتزویجهٔ بنتیه لابنیه فی الخناء
« عرفنا بان الخلق من نسل فاجر
« وان جمیع الناس من عنصر الزناء »
[وفیات الاعیان]

« گوسترمك ایچون خطا ، صوابی »
« هر شیوه دن ایتدم انتخابی »

قولنه توفیق حرکت بیورلمش اولوردی .

تصدیعاتم کستاخلق اولدیغنه معترف اولمقله برابر کوچوکلرك سوزنی اگر حقلی ایسه قبول ایتمك بیوکلك شانندن اولدیغنی بیلدیگم ایچون عفو دولتلرندن قطع امید ایدهمم . هر حالده امر وفرمان حضرت من له الامرکدر .

نامق کمال

ماغوسه‌دن ١٢٩٢ سنه

تمّ

مطبعهٔ ابوالضیا

8

کتابخانهٔ ابو الضیا

Kemal, Namık

مقدمهٔ جلال

Mukaddeme-'i Celâl

اثر

نامق کمال

. . .

اوچنجی طبعی

معارف نظارتنك رخصتیله

قسطنطنیه

١٣٠٩

مطبعهٔ ابو الضیا

مقدمهٔ جلال

بسم الله الرحمن الرحيم

— ۱ —

ملکمزده ترقی فکرینك ظهورندن بری جهان انسانیتك خزائن کمالاتندن اغتنام ایده‌بیلدیکمز جواهر معرفتدن بریده ادبیاتدر . فی الحقیقه بزده قلمك کوستردیکی ترقی ، غربك بدایع عرفانه قیاس اولنورسه برعلامه‌نك عرفانه نسبةً یکی لقردی‌یه باشلامش بر چوجوغك سویلیه‌بیله‌جکی اوچ ، بش کلمه حکمنده قالور . مع مافیه قلت ، یوقلق دیمك اولمدیغندن ، ادبیاتمزده حاصل اولان انقلاب ، تاریخ عصر ایچنده بر کوچوك دیباجهٔ مباهاته زینت ویرمك لیاقتندن بری دکلدر .

بوندن اون بش ، یگرمی سنه اول مربوط
بر مکتوب یازمق اصل کتابت ، صفت وموصوف
مطابقتنه وقوف ایسه کاتبلر ایچون پك بیوك بر
معرفت ، یاهله قافیه‌لی بردعا ومناسبتلی برقاچ بیت
ایله تزیین اولنمش بر خلوص کاغدی ترتیب ایده‌
بیلك ملتك ناطقهٔ عرفانی دیمك اولان ادبیاتده
الڭ عالی بر مرتبهٔ براعت قیاس اولنوردی !

منشآت نامیله الده موجود اولان مجموعه‌لرڭ
هانگیسنه بر نظر ایدیلورسه بودعوایی اثبات
ایچون براهین متسلسله ایله مالامال گورینور .

ترجمهٔ حال حقیرانه‌مڭ جامع اولدیغی غرائبده‌
ندر ، که استانبولڭ حریقدن محافظه‌سی حقنده
بعض مطالعاتی حاوی (تصویر افکار) ده نشر
ایتدیگم بر مقاله ، بر درجه‌یه قدر بدیعه مطابق
یازلدیغیچون ، اوزمان باب عالینڭ الڭ بیوك مسانده‌
نده بولنان وقلمارینی متکای عالم قیاس ایدن بعض
ذوات طرفندن فوق‌العاده بر شی عد اولندرق —

آرزده اولان فکر و مشرب مخالفتیله برابر — دفعهٔ
رتبهٔ ثانیه ایله تطییب اولنمشدم . حال بوکه شمدی
اویولده بر مقاله یازلسه ادبا مز طرفندن تطییبی دگل،
تزیینات لفظیه هوسکارلغیله اضاعه ایدیلان زمان
ایچون . تعییبی دعوت ایدر ظن ایدرم .

نه‌قدر ده تعییب اولنسه حقسزلق ایدلمش اولماز؛
چونکه الک قبا ترکجه یازیلان اثرلرده « فکر مکر
وَ ذکر حکر » سوزی گبی مطوّلده تنافرک الک
چرکین مثالی اوله‌رق ایراد اولنان « وَ لیس قرب
قبر حرب قبر » مصراعنه رحمت اوقوده‌جق عباره‌
لرک وجودی هپ اوسجع و ترصیع هوسلرینک
سیأتندندر .

ایشته اوقومق بیلنلرک اکثری ، ادبیات
دینلان آثارمزی استماع ایدرکن بشقه لسانده
یازلمش بردعا ظنیله آمین خوان اوله گلدکلرندن،
ساده دینلان اشعاراتک ایسه سلسلهٔ ارتباطی
آره‌سنده معنی چیقارمق ، امواج متتابعه ایچنده

غوّاصلقله صدف صید ایتمك قدر مشکل اولدقدن
بشقه، ذاتاً استخراج اولنان مزایاده فکر اکلند .
یره‌جك وَ یا کندینی وجدانه سودیره‌جك شیلر
اولمدیغندن ، ملتده ـ سامعه‌یه نظر گبی ؛ فکر گبی
زمان ومکان ایله آلتمش عصردن بری عالم انسانیته
نه‌قدر عارف کلمشسه جمله‌سنك اڭ منقح ، اڭ پارلاق
افاده‌لرینی تلقی‌یه مقتدر ایکی معین کرامت پرور
علاوه ایدن ـ میل تتبع بتون بتون مفقودایدی .
بر درجه‌ده، که فکرڭ مدار حیاتی اولان مطالعه‌یه
علاج گبی ، یالکز ضرورت قطعیه زمانده بیڭ
درلو مشقت وَاستکراه ایله مراجعت اولنوردی !

شعرمز ایسه ـ اکثر مناجات وَ نعتلر
وَ برقاچ اوفاق مثنوی ایله گوزل مفردلر استثنا
اولندیغی حالده ـ حقیقت وطبیعت عالملرندن خارج
بر جهان اوهامدن اقتباس اولنمش بر طاقم
نامربوط تصوّرلردن عبارت ایدی .

اکثر شعرلرمزڭ بیت وَمصراعلری بیننده

اولان معنا تلونی، پارچه بوغچه‌لرنده رنك تلوننندن زیاده‌در .

دیوانلرمزدن بری مطالعه اولنورکن انسان محتوی اولدیغی خیالاتی ذهننده تجسم ایتدیرسه، اطرافنی معدن اللی، دکز کوکللی، آیاغنی زحلك تپه‌سنه باصمش، خنجرینی مریخك کوکسنه صاپلامش ممدوحلر . فلکی ترسنه چویرمش ده قدح دیه اوکنه قویمش . جهنمی علولندیرمشده داغ دیه کوکسنه یاپشدیرمش . باغردقچه عرش اعلا صارصیلور . آغلادقچه دنیا قان طوفانلرینه غرق اولور عاشقلر . بویی سرودن اوزون، بلی قیلدن اینجه، آغزی ذره‌دن اوفاق، قلیچ قاشلی، قارغی کیرپیکلی، کیك کوزلی، ییلان صاچلی معشوقه‌لرله مالامال کوره‌جکندن کندینی دیولر، غول بیابانیلر عالمنده ظن ایدر .

حیفا که شعرمز دها بو طرز غریبدن قورتیله‌مدی؛ آزدصره طبیعته موافق و زمانك

فکر معرفتنه لایق بر طرز شعر ایچون فاتحهٔ ظهور عد اولنه‌جق بعض اثرلر گورینیور ایسه‌ده میل تجدّد ؛ شاعرلکده کاتبلکك بتون بتون عکسنه بر تأثیر حاصل ایدرك ، شعر ، یکی یولده اولمق ایچون مثلا ؛ زحافلی وَیا بتون بتون وزنسز سویلمك لازم گلور ، وَاڭ عامیانه سوزلر قافیه‌لی بر سطره یازیلورده آره‌سی پارمقله سیلنمش گبی بریردن کسیلیویرسه شعر اولور ظن ایدلدیگندن . سامعه خراش ادراك اولان برچوق قصیده وَغزل تقلیدلری وَملّت شرقیسی موده‌لری آره‌سنده گوزل سویلنمش سوزلرده . قوربغه‌لی باغچه‌لره تصادف ایدن بلبلرك نغماتی گبی آره‌یه قاریشوب گیدیور .

شایان تأسفدر ، که شعرمزك مسلکی اصحاب تمیزك اویوله رغبتنی جلبه صالح اولمدیغیچون آثار منظومه‌جه بر صباح ترقینك تقرّبنه براعت استهلال عد اولنه‌جق بر نمونهٔ استدلال یوقدر .

فقط منثور اولان آثار ادبیه‌مز طرز قدیمك

زنجیر اسارتندن قورتلدیغی زماندن بری ملتـه احرارانه پك چوق خدمتلر ایتمگه استعداد گوستر- دیگی وواصل اولدیغی مرتبه‌نك ترقیات صحیحه‌دن اولدیغی پك قولای اثبات اولنه‌بیلور .

یگرمی سنه اوّل چیقان برغزته‌یی مندرجاتنده نه‌قدر اهمیت اولسه بش یوز کشی اوقومازدی . بوگون نشر اولنان اوراق حوادثك هر نسخه‌سی خانه‌لرده ، قرائتخانه‌لرده ، شهرلرده ، قصبه‌لرده لااقل اون بش بیك الدن کچییور . یکی یازیلان کتابلری افراد ملتك اون اوچی ، اون دردی یاشنده نوردیده‌لری لذتلی لذتلی اوقیور ؛ اگلنه اگلنه مستفید اولیور .

اون سنه‌دن بری قادینلرمزده اصحاب مطالعه بره یوز تزاید ایتدی ؛ استانبولده دکانجیلر ، اوشاقلر غزته اوقیور . هیچ اولمازسه دکلیور .

حقوق دولته ، محبت وطنه ، فیض حمیته ، شان عسکریه ، وقایع حربه دائر ولو مجمل اولسون

معلومات حاصل ايديور . عمومك آفاق اطلاعنده
حاصل اولان بو وسعت ، طرز جديد سايه‌سنده
دگلميدر ؟ ملتك حفظ وطن وَاستقلال دولت
يولنه قانك اڭ صوڭ طمله‌سنى ، ملتك اڭ صوڭ
آقچه‌سنى ايثار ايده‌جك قدر ابراز ايتديگى غليان
حميته وجدانلره ترجمان اولان نشريّاتك لسان
ادبنده‌كى تأثير قدر خدمت ايتمش برقوّت وارميدر؟

بو حقيقتلر ميدانده ايكن مجالس بحث ومنا-
ظره‌ده « بزى غزته‌لر ، حكايه‌لرمى تربيه ايده‌جك! »
گبى بيوك بيوك برطاقم سوزلر ايشيدلمكده‌اولديغنه
تأسف اولنور ! ملتمز معارفجه اويله هر محله‌سنده
بر دارالفنون بولنه‌جق ، هر سوقاغنده بر علاّمه
يتيشه‌جك مرتبه‌لردن پك بعيد اولديغيچون آره-
مزده غزته‌دن ، حكايه‌دن استفاده احتياجندن
مستغنى پك چوق وَ بلكه پك آز آدم موجود
اولديغنه قولايلقله احتمال ويريله‌مز . مع مافيه
شوراسى‌ده خلافى ثابت اوله‌ميه‌جغندن تماميله

مطمئن اوله‌رق ادّعا ایده‌بیلورز ، که غزته‌دن ، حکایه‌دن استفاده‌یه محتاج اولمیه‌جق قدر معارفمند اولانلر غزته‌لرك ، حکایه‌لرك بر ملتك تربیه‌سنجه اولان تأثیرینی انکار ایتمز . چونکه بویله بر فکرده بولنمق ممالك متمدنه‌نك هرجهتنده علوم متعارفه‌دن معدود اولان بر حقیقتی تکذیبه قیـام ایتمکدر . اوروپاده‌زمانی آلتوندن قیمتدار بیلان اصحاب معرفت ، عمرینك بربیوك جزؤینی اضاعهٔ وقت ایچون غزته مطالعه‌سنه حصر ایتمز . اولادینك تربیه‌سنی حیاتنك محافظه‌سنه ترجیح ایدن ارباب حکمت چوجقلرینه زوزکلك ایچون حکایه کتابی اوقوتماز .

ادبیات جدیده‌نك وَ دهـا طوغریسی ادبای جدیده‌نك اوغرادیغی بر تعریضده ادیب عنوانه نائل اولمقله برابر حالا املا بیلمامکدر . اگر ادبامز بو مؤاخـذهٔ نابجـایی طرز قدیم طرفدارلرندن گورمش اولسه‌لردی . « بز ذاتاً معنای موضوعنی غائب ایتمش وَکثرت استعمال ایله تلفظی بتون بتون

دکشمش اولان عربی وفارسی کلمه‌لری ترکجه شیوه‌
سنده یازیورسه‌ق بونده‌ده ینه سزڭ وَ حتی
خواجه‌لرڭزڭ طوتدیغڭز مسلکه اتباع ایدیورز .
سز نیچون عیبه‌یی [هکبه] دروگری [دولگر]
یازمقده مختار اوله‌سڭزده بز ماصال یرینه [مثل]
جامه‌شیر یرینه (معناسز اوله‌رق) [جامه‌شوی]
یازمقده مضطر قاله‌لم ؟ » دیرلر . حقلرینی هر
صاحب انصافه‌ده تسلیم ایتدیررلردی . فقط املا
یاپامك تعریضی طرز قدیم طرفدارلغندن گلمیور :
ترکجه کلمه‌لری مأخذ اشتقاقدن آییرمامق ایچون
نوایی طرزینه مقلد اولمق وَلسانی زنگینلتمك ایچون
[خومورداغمه] قافیه تدارکنه برضرورت گوزتمش
گبی « اموز سانمق » یولنده بر طاقم تعبیرلر ایجاد
ایتمك میلانندن گلیورده آنڭ ایچون مقابله‌سنده :
« استانبولی بخارایه وَ زمانی عصر بیقرایه تحویل
ایتمك بزم اجراسنه مقتدر اولدیغمز شیلردن دگلدر .
بز ایلرو گیتمك ایچون یدی سکز عصر اولکی

حاللره عودت ایتمکه اوغراشیرسه‌ق آرادیغمز نتیجه ایله تشبث ایتدیگمز اسباب آره‌سنده استلزام یرینه تناقضه اوغرارز دیمکله اکتفا اولنمق لازم گلیور.»

ادبیات جدیده طرز قدیم طرفدارلرینك ده تعریضندن قورتلدیغی یوقدر؛ آنلرك قولنجه آثار جدیده ایکی بیوك نقیصه‌یی جامع ایمش، که بونك بری تزیینات لفظیه‌دن ساده اولمسی، بری ده عباره‌لرك کسیك کسیك یازلمسی‌در.

طرز قدیمده گوردیگمز تزیینات لفظیه برطاقم کلمات غیر مأنوسه ایله اکثری عطف تفسیر سایه‌سنده وجوده کلان قافیه‌لردن عبارت دگلمیدر.

« لغتك ترجمه‌سی یانسنده
یر ایدر اهل دلك جاننده »

ایکی صحیفه‌لك بر یازی اوقومق ایچون هرکسی سکسان دفعه قاموس ویا برهانه مراجعت مجبوریتنده بولندیرمق نیچون معرفتدن معدود اولسون؟ الفاظ غریبه ایله بر رنگین معنایی ستر ایتمك

بر گوزل چهرهٔ دینی آللی . بر اصلی دوز گوزلره
لطافتدن محروم ایتمك . بر چرکین مالی کیمه ایله
سوسلنمکه چالشمق ایسه بر زنجی قاریسنی تللی .
پوللی دۇواقلرده صاقلامق قبیلندن اولمازمی ؟

عرب وغربك مصوّران خیالی نظر ادراك
اوکنده نور عرفاندن مخلوق . روح تمیزدن مصنوع
نیجه یوز بیك نازنده تمثال ادب عرض ایدوب
طورورکن ، ملتك فکر شباب ومیل وجدانی
اواشکال دلخراشه قبایح پسندانه اسیر اولوب قالمق
احتمالی وارمیدر ؟

عباره‌لرك کسیکلکنی مؤاخذه ایدنلر ایسه
اعجاز الهی اولان قرآن کریمك فصاحت قدسیه‌سنه
برکره امعان نظر ایتسه‌لر التزام ایتدکلری مذهب
ادبك بطلاننه پك قولای ایمان ایدرلر ظن ایدرز .

آثار جدیده ایچون ایراد اولنان مؤاخذه‌لرك
بری‌ده بتون بتون عامیانه ، بتون بتون سفله
پسندانه بعض افادات ومطالعاتده‌کی رواجایله برابر ،

بر طاقم نشریاتده گوریلان جهالت جسورانه‌در .
فی الحقیقه هرکس تسلیم ایدر ، که برملته برلسان ـ
ادب حاصل ایتمك ایچون آنك اجزای ترکیبی
اولان افاداتی اڭ سفلی بولنان افرادینك محاورا ـ
تندن انتخاب ایتمك چوجقلرڭ تربیه‌سنی آیوازه
حواله ایلمك قبیلندن اولور . فقط انصاف ایله
دوشونلدیگی حالده پك قولای آگلاشیله‌جغی
وجهله ، دنیاده نشان آتمقدن عاجز ویا جنایته
مائل برقاچ کشی بولنمقله اسلحهٔ جدیده‌نك فنا ویا
مضر اولمسی لازم کلمیه‌جگی گبی ، یکی یازلمش بعض ـ
آثارڭ سقامت افاده ویاردائت مآلی طرز جدید ادبك
ماهیتندن دگل ، سوء استعمالندن وجوده کلمکده‌در .
انسان « یحکی بشقوته بالف لسان » وصفنه
مظهر بر مخلوق اولمسنه نظراً ، شیوهٔ افاده ، اسکی
طرزده قالمش اولسه‌یدی اودرلو عامیانه واتمیانه
سوز یازمق استیانلرڭ قلمرینه هیچ شبهه یوقدر . که
کتابتك سلسلهٔ ارتباطیده پابند جرأت اولمازدی .

آثار قدمادن گوز اوغلی ماصاللری ، کفری دیوانلری بو دعوایه دلیل کافیدر .

— ٢ —

طرز جدیدك ظهورندنبری هر فنده یازیلان کتابلر بشقه بر وضوح ، بشقه بر فکر حکمت پیدا وحتی احباب آره سنده تعاطی اولنان کاغدلر بیله خلوص نامه ریاکارلقدن ادب وتربیه نامنه ساخته یالتاقلقدن قورتیله رق ترجمان فکر ولسان وجدان عد اوله جق بر مزیت حاصل ایتمکه باشلادیغی گبی ، ادبیاتده اوچده یکی شعبه میدانه گلدی ، که بری مقالات سیاسیه ، بری رومان ، بری تیاترودر .

واقعا استانبولده نشریات [تقویم] ایله باشلامش وصکره بو کا [جریده] ده انضمام ایتمش ایدی . فقط بونلرده بندینه جك بر شی وار ایسه اعلانات رسمیه نك بر شکل دیگرده یازیلشندن عبارت اولدیغی ایچون مملکتمزده مقالات رسمیه نك تاریخ ظهوری [شناسی] مرحومك آثاریله نشریاتی تزیین ایتدیگی زمانلردر .

ادبیاتمز دها مبادی ظهورده بولندیغندن ، طبیعی مباحثات سیاسیه‌ده ملل غربیه‌نك بیكده بری مرتبه‌سنه وارەمدق . شوقدر وارکه آنلرده اوائل نشریاتده اقسام ادبك بو شعبه‌سنجه بزم قدر بیله وسعت وسرعت گوسترمامشلردی . هله اویولده اولان نشریاتك مناسبتلیسی مناسبتسزندن آیریلوب ده بر یره طوپلانمق لازم گلسه ظن ایدرز ، که آلتی یوز سنه‌دنبرو یازیلان کتابلر ایچنده بوگون قابل استفاده اولانلرك جمله‌سنه فائق بر مجموعه وجوده گلوز .

رومان قسمنده نو ظهور عد ایتدیگمزه تعجب اولنمسون ! آثار قدیمه‌ده عبرتنما گبی ، مخیلات گبی ، اصلی ایله کرم گبی بر طاقم حکایه‌لر وار ایدی . فقط کتابخانهٔ آدابمزده موجود اولان بر قاچ ترجمه‌دن‌ده آگلاشیله‌جغی وجهله روماندن مقصد ، گذران ایتمامشسه بیله گذرانی امکان داخلنده اولان بر وقعه‌یی اخلاق وعادات وحسیات واحتمالاته

متعلق هردرلو تفصيلاتيله برابر تصوير ايتمكدر . رومانلرده نادراً موجودات روحانيه قاريشديرلديغى واردر ؛ لكن اودرلو خيالرده نه فكر ايله مراجعت اولنديغى مسئله‌نك صورت تصويرندن بداهةً ميدانه چيقار . حتى بوكه بزم حكايه‌لر طلسم ايله دفينه بولمق . بريرده دكزه باتوب صكره مؤلفك حقه‌سندن چيقمق . آد ايله يانمق . كولك ايله طاغ يارمق كبى . بتون بتون طبيعت وحقيقتك خارجنده بر موضوعه مستند وصورت تصوير اخلاق وتفصيل عادات وتشريح حسيات كبى . شرائط آدابك كافه‌سندن محروم اولديغى ايچون رومان دكل . قوجه قارى ماصالى نوعندندر . حسن وعشق وليلى مجنون قبيلندن اولان منظومه‌لرده . كرك موضوعلرينه وكرك صورت تحريرلرينه نظراً عادتا بر تصوف رساله‌سيدر .

اوروپاليلر رومان يولنى نه درجه‌لره كوتورمشلردر . كه بوكون هر متمدن ملتك لساننده

اخلاقجه وَ حتی بر درجه‌یه قدر معارفجه استفاده اوله‌جق بیگلرجه حکایه بوله‌بیلور . هله انگلیزلرده اوالترسقوت اگبی ، ا چارلس دیقکنس اگبی ، ویقتور هوغو گبی ، آلکساندر دوما گبی . مشاهیرڭ بعض حکایه‌لری شو عصر مدنیته مدار مباهات اولان آثار مخلده‌دن عد اولنمقده‌در .

(شایان عبرتدر . که ویقتور هوغونڭ « لِه‌میزه‌رابل » عنوانلی حکایه‌سی دها تألیف اولنورکن طقوز لسانه ترجمه ایدلمش وفرانسزجه برقاچ دفعه‌ برقاچ شکلده طبع اولندقدن صکره برده بیوجك قطعه‌ده رسملی باصیلدرق یالکز بونوعدن یوز التی بیڭ نسخه صاتلمشدر) بزده ایسه حکایه قسمی محصولات ادبیه‌مزڭ الڭ ناقص جهتیدر . لسانمزده انتله اوقونه‌جق بلکه اوچ حکایه بولنه‌ماز . السنهٔ غربیه‌دن آلدیغمز رومانلر اکثریت اوزره فنا ترجمه اولنمش . آثار ملیه‌دن معدود اولان حکایه‌لر ایسه نه‌قدر فنا یازلمش ایسه برقاچ قات فنا دوشونلمشدر .

بنده گزده «صوڭ پشیمانلق» عنوانیله بر حکایه یازمش وَمعارف طرفندن نامی (انتباهه) تحویل اولندقدن صکره نشرینه موافق اوله‌بیلشدم. حکایه ماهیت لسانڭ اوبوله اولان استعدادلرینی تجربه یولنده ترتیب اولنمش ایسه‌ده تصوّر وتصویرده بر صعوبته دوشمامك ایچون موضوعی غایت ساده طوتدیغم حالده ینه فقدان استعداد جهتیله گوکاڭ ایستدیگی درجه‌یه گوتوره‌مدم.

— ٣ —

تیاترویه گلنجه: بونوع ادب، غایت مصرفلی بر تماشاگاه ایله اخلاق ملیه‌مزه گوره پك گوچ میدانه گلور بر اویونجی طاقمنه محتاج اولدیغمز حالده، لسانمزده حکایه قسمندن برقاچ قات زیاده ترقی گوستردیگی میداندەدر. بوگون نشریاتمز ایچنده تألیف اولسون، ترجمه اولسون اڭ گوزل حکایه‌لرمزدن گوزل یگرمی بش، اوتوز اویون بوله‌بیلورز.

ظن ایدرم، که تیاترویه متعلق یازیلان آثارده

بوترقی‌یه . تیاترونك حدّ ذاتنده رومانه رجحانیله برابر استانبولده بر تماشاگاهك وجودی سبب اولمشدر. فی الحقیقه تیاترومز اویله منوّز معرضلی، مکمل پرده‌لی اولمدیغی گبی . اویونجیلر اوضاعده ضررسز . فقط تلفظده تماشانك یاری ذوقنی غائب ایده‌جك قدر قصورلیدر . مع مافیه حیاتك لذائذ حقیقیه‌سنی بیلنلره گوره بوقدر نقایصیله برابر ینه ا خیال ا گبی سوء ادب تعلیمخانه‌لرندن بیلك قات اهون وَ کیجه‌یه تصادف ایدن یاری دورهٔ عمر ایچنده خانه‌یی حبسخانه‌یه تحویل ایتمك وَ یاخود قهوه‌لرده ، قومشولرده لقلقه ایله اضاعهٔ زمان ایلمکدن ایسه، نه‌قدر قصورلی اولورسه اولسون بر تماشا ایله اکلنمك هرحالده خیرلی اولدیغی ایچون تیاترویه رغبت زیاده دگلسه منقطع ده دگلدی .

[١] صکره‌لری یعنی بوندن تقریباً بش سنه مقدم

[١] بومقدمه‌یی کمال بك اون اوچ سنه مقدم میدیللی ده یازمشدی .

بعض اصحاب قلم بر انجمن یاپەرق تیاترومز ایچون اثرلر ترتیبنی درعهده ایلدیلرکه بنده گزده لیاقتسزلکمله برابر آرەلرندن بولنمشدم . انجمنك آثارندن الڭ اوّل نظر تماشایه « وطن ـ یاخود ـ سلستره » عرض اولندی . بو اویون تیاترونی بولندیغی حالدن قورتارەمدیسه‌ده قارشولادیغی التفاتدن برقاچ کیشینك ادبیاته وطنپرورلکده بر میل پیدا ایتمسنه سبب اولمشدر .

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

وطنك ظهوری لسانمزده اوقسم ادب ایچون

بر دور ترقی یه تاریخ بدایت کشاد ایدن حال ایسه
آندن صکره نو رسیدگان معرفتك تیاترو یازمغه
و اصحاب مطالعه نك اویولده یازیلان آثاری اوقومغه
گوستردیگی رغبتدر . که آنك حصهٔ مباهاتی ده
ملتك حسن طبیعت و سجیهٔ فطانتنه عائددر . بونده
بنده گزك حقم اوله بیله جك بر مزیت وار ایسه
اوده اولاد وطنك مفاخر قهرمانیسنه مداح اولمق
ایسته دیگم ایچون بر قاچ غرضكارك تسویلاتیله
اوتوز سکز آی بر زندان ابتلاده و وطنك خرابه
چاشمش گبی چفته قره قول آلتنده بایقوشلرده ،
یه لانلره رفیق اغتراب و ستمدلره ، حماله هدف
تجربه اولمقدن عبارت قالور .

اوروپاده ایکن بر ذاته یازدیغم مکتوبده تیاترو
مطالعه سنجه اولان فکرمی شو عباره ایله بیان ایتمشدم :

« بر گوزل اویون اوقومق اوینادیغنی گورمك
قدر لذت ویرمسه بیله ینه رومان مطالعه سنه
مرجحدر . چونكه اویونده حیات دها شدتلی

تصویر اولنیور . موضوعه متمم صورتنده گلان تعریفات وعوارض ایسه حکایه‌لرده اولدیغی قدر مفصل ومشوش اولمدیغندن . انسانك تأثراتی بر طاقم لذت شکن فاصله‌لره اوغرامیور . »

استانبولده گوریشدیگم ارباب ادبك پك چوغی بو مطالعه‌ده بنده‌کزله مشترك بولنشیدم . حتی تیاترو اوزوباده کیلر گبی مکمل اولمدیغیچون تعاطیٔ افکار ایتدیگم ذاتلر ، اویونك تماشاسیله مطالعه‌سنده اولان فرقی بنده‌کزدن بیله آز بولورلردی .

تیاترو مطالعه‌سنجه ماتده حاصل اولان رغبتك درجه‌سنه دها بدیهی . دها عمومی بر بشقه دلیل ایله‌ده یقین حاصد ایلدم .

لسانمزده شمدی‌یه قدر نشر اولنسان حکایه‌لر ایچنده الك زیاده رواج بولانلرك برنجیسی دگلسه بری — دگرسزلگیله برابر — انتباه ایدی . حال بوکه آثار عاجزانه‌مدن نشر اولنوبده اوینانیان تیاترولرك‌ده رواجی انتباهه فائق ظهور ایلدی .

غالبا بویله بر تجربه اوزرینه اولمق گرکدر، که
ادبیات عثمانیه‌ده برنجی موقع امتیازی حائز اولانلردن
حامد بك افندی « دختر هندو » یی — تیاترونك
معاونت ناقصه‌دن استغناسنی — اعلان ایله برابر
— صرف اوقومق ایچون یازلمش بر کتاب گبی
عمومك نظر تقدیرینه عرض ایلشدر. (دختر
هندونك مطالعه‌سندن ایسه، لذت شناسان ادب
سیر ایدیلان اویونلرك پك چوغندن بیك قات زیاده
محظوظ اولدقلرینه امینم)

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

برنجیسی هر نه‌دن ایسه صوڭ پشیمانلق

مظهریتنده چیقارق نامی اولان ارازدل ، گلنهاله
تحویل اولنمدقجه رخصتیاب ظهور اولامدی ...

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

گرك انتباهده وگرك عاکفه زوللی جوجو-
قدهده برطاقم خطیئات ونواقص وارایسهده گانهال
گبی روح معنایی اماته ایدهجك درجهده دگلدر .

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

بو اویون کندی نوعندن اولان سائر آثار
عاجزانهم گبی ، بزم شمدیکی تیاتروده اوینانمق
ایچون یازلمدیغندن پردهلرینی لزومی قدر تعدد
ایتدیرمکده ، اشخاصی اویونجیلر طاقمنك مساعد

اولدیغی درجهده قصر ایتمکدن ایسه ، موضوعك ایجاب ایتدیردیکی مقداره ابلاغ ایتمکده . افده‌سنده عادی طرز تکلمدن تصویر حسیات وتلوین تخیل وخصوصیله ایران فکرلرینه شمدیکی طرزادبك جواز ویره‌بیلدیکی قدر تقرب ایچون نه‌قدر احتیاج مس ایدرایسه اودرجه تباعد ایتمکده مختار ایدم . بو حریت قلمه ایسه بزده موضوعك علویتی انضمام ایلدیگندن . جلالی شو طرز تألیفده ایستدیگم درجه‌ده گوتوره‌مه‌مسه‌ده . یازدیغم سائر تیاترولره تفوق ایده‌بیلدم ظن ایدرم .

فرانسه‌نك اك بیوك ادباسندن اقوزنه‌ی اکثر تیاترولریچون یازدیغی محاکمه‌لر صره‌سنده اك آشاغی بر اثرینی اویونلرینك جمله‌سنه ترجیح ایتمش ایدی . بنده گرده جلالی بویولده اولان آثار حقیرانه‌مه نسبتاً اوین گوزمکده یاکلمش ایسه‌م ، بر کوچك خطاده بر بیوك شاعره مشابهتله تسلی بولورم .

مع ماقیه « قوزغون یاوریسنی عنقا گورر »
سوزی صرف حقیقت اولدیغندنمیدر نه‌در ، شو
زادهٔ طبیعتده گوره‌جگنه امید واز ولدیغم رغبته
ولو ذرّه قدر اولسون بر لیاقت تصوّر ایتدیگم
ایچون اصحاب مطالعه‌دن تمنای حسن نظر یولده
بر طاقم ایضاحاته گیرشمکدن کندیمی منع ایده‌مدم .
بو ایضاحات ایسه اوّل امرده تیاترویه دائر بر طاقم
ملاحظه‌لر ایرادینه احتیاج گوستردی . واقعا
غزته‌لرمز آکا دائر پك چوق شیلر سویلشیدی .
فقط گونش هرگون طوغارکن ضیاسی کیمسه‌یی
اوصاندیرمدیغی گبی ، بارقهٔ حقیقتده تکرار تکرار
التماع ایتمکله انسانه کلال گتورمز اعتقادنده‌یم .

— ٤ —

بر ملتك قوهٔ ناطقه‌سی ادبیات ایسه تمثال
ادبك ناطقهٔ ذی حیاتیده تیاترودر .

تیاترو فکرك خیالاتنه وجدان ، وجدانك
علویاتنه جان ، جانك حیاتنه لسان ویرر .

خیال ، عوالم علویه ایچنده آرایه آرایه تاب
و طاقتدن کسلدکدن صکره انزواخانهٔ فتوره
چکیلوب ده اطرافنه امالهٔ نگاه ایله متحسرانه
عرض اشتیاق ایتدیکی اونازنین دلربای سعادتی
تیاترو معرضلرنده بر شاعرك اقبالخانهٔ تصورنده
پرورش بولمش ، خزینة الغیب طبیعتك بیك جواهر
معرفتیله زینتیاب اولمش ده خرام نظر فریبیله
پریشان صاچلرینی موج انگیز لطافت ایدرك بر
بختیار عائله نك لذائذ حیاتدن استفاده سنه خدمت
ایچون ملك مؤکل مقامنه قائم اولمش گورر .

گوکل ، چارپنه چارپنه وجودی خواب
آرامندن دور ایتدکدن صکره برسکوت اضطراب
آلوده دوشوب ده حرمان وصولندن طولایی
متأثرانه داغدار آلام اولدیغی اوبلا شکن .... یتی
تیاترو معرضلرندن برادیبك خفاخانهٔ حسیاتندن
قورتلمش ؛ دارالجهاد حمیتنده نه قدر سلاح ظفر

وار ايسه جمله‌سيله تجهيز اولنمش ده زير پای اقدا-
منده اركان عالمی لرزه‌ناك دهشت ايده‌رك بر سعادتلی
قوملك سرحدّ اقبال واستقبالنده محافظلغه مداوم
اولمش گوزيں .

روح ، فسحت آباد حيات ايچنده اوغراشه
اوغراشه جسمك سكوننه غبطه‌كش حيرت اوله‌جق
بر حاله گلدكدن صكره علائق سفليه‌دن بتون
بتون نفرت گتيروب ده وصالنه نائل اولمق ايچون
جلوه‌گاه قدميته قدر چكامك ايسته‌ديكی اوعصمت
آگين اذواق مخبتی تياترو معرضلرندن بر اهل
دلك مهد وجدانندن آيرلمش . گلستان خيالك
اذهار رنگارنگنه بورنمش ده خفيف خفيف
اطرافنه روحلر طاغيده‌رق بر حجله‌گاه وصال
ايچنده ايكی دولتمند عاشقك آغوش اشتياقی آره-
سنده نائم اولمش بولور .

فطرتده بر تأثر نفسده بر مرض يوقدر . كه

تماشا گاهلرده بر مثل ذی حیاتی بولمسون ؛ طبیعتده بر مسخره لق ، گوگلده بر غرض بولمماز ؛ که معرضلرده بر خیال مجسمی گورمسون !

تیاترو عشقه بکزر : انسانی حزین حزین آغلادر ؛ فقط ویردیگی شدتلی تأثرلردهده بر لذت بولنور .

تیاترو جهنمك عینیدر : انسانی طویه طویه گولدیرر ؛ فقط خاطره گتیردیگی تخفاقلر بیله طبیعتك عجزینی گوستردیکیچون احباب اتباعده گولرکن آغلامق ایچون خواهشلر تولید ایدر .

بشقه بر یرده دیمشدم [١] « تیاترو اکلنجهدر ؛ فقط اکلنجهلرك الڭ فائدهلیسیدر » چونکه تبلیغ مرامده حواس ظاهره نك شدت انفعال و قوت انتقادده جماهسنه فائق اولان نظری سامعیه تشریك

[١] مجموعهٔ ابوالضیانك ١٢ نجی جزؤنده مندرج « تیاترو » عنوانلی مقالهٔ مخصوصهده سویلمشدر .

ایتدیکیچون ، فکر ووجدانه ایکی واسطه ایله تأثیرینی اجرا ایدر . بوجهتلرله تیاترولر اکلنجه‌لك ماهیتندن آیرلمامقله برابر ، ممالك متمدنه‌نك انقلابات وترقیاتنه نشریاتك جمله‌سندن زیاده خدمتلر ایلمشدر .

بویله معشوقه‌سندن درس اوقوز گبی انسانك برطاقم اذواق روحانیه ایچنده مستفید معرفت اولمسنه خدمت ایدن برواسطه، مخترعات فکریه‌نك الك پارلاقلرندن عد اولنمغه شایسته دکلمیدر ؟

اوروپاده گلان الك بیوك ناطقه پروران سیاست تیاترولرك شاکرد فصاحتی — — — — — — — — — — — — اولدیغی ادعا واثبات ایدلمکده‌در — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — —

تیاترونك اخلاقجه اوقدر تأثیری تجربه اولنمشدرکه وقتیله بر شاعر ، فرانسه‌ده ا اشاقو ا

تعبیر اولنان وَخدمتی اوزرنده آدم اعدام اولنمقدن عبارت بولنان بر آلتی معرضده گوسترمك ایستینجه، معاصرلرندن بر حکیم « امان ! اوواسطهٔ ملونه‌یی تماشاگاهه چیقارمه، صکره اهالی آلتنه درت تکرلك طاقارده سیاست میداننده طولاشدیرمغه باشلار ! » دیمشدر .

هله تیاترولرك تهذیب لسانه اولان خدمتی بر مرتبه‌ده‌در، که اوروپا طلبه‌سی دارالفنونلرده ناقص قالان تربیهٔ فصاحتلرینی تماشاگاهلرده اکمال ایدرلر .

ایشته بوقدر متنوّع خواصی جامع اولدیغندندر، که ممالك غربیه‌ده تیاترو اقسام ادبك جمله‌سنه فائق عد اولنور ؛ حتی اوروپاده اڭ بیوك ادیبلرك اڭ گوزل اثرلری تیاترولریدر .

مشهور وولتر ، هرفنده وَ خصوصیله اقسام حکمت وادبده احاطهٔ کلیه‌سی جهتیله مرتبهٔ علیای-

معرفتی حائز بر علامه وَفقط تیاتروده ایکنجی درجه‌ده بر شاعر صاییلورکن . کلیاتنك طبعنده اویونلری آثارینك جمله‌سنه تقدیم اولنه گلمشدر .

سائر ادبیاته نسبت تیاترو ، تصویره نسبت ذی روح گبیدر .

تاریخلردن آکلاشلدیغنه گوره نشاط وعرفانك جلوه‌گاه وصالی اولان بو مسیرهٔ ادب دخی اکثر کمالات مدنیت گبی شرقده طلوع ایدن لمعات حکمت آثارندن اوله‌رق ، الڭ اوّل چین وَهند طرفلرنده ظهور ایلمشدر .

هندڭ اسانسقری لساننده یازلمش وَفرانسزجه‌یه ترجمه اولنمش اساقونتالا نامنده بر اویون واردر . که هرنه‌قدر اسکندرڭ اسند کنارینه قدر گوتوردیگی رایت غالبیت صره‌سنده قطعات ثلثه‌نك بر چوق جهتلرینی یونانڭ تأثیرات مدنیتنه بر درجه‌یه قدر مغلوب ایتدکدن صکره

یازلمش ایسه‌ده . نقش تخیلاتنده طاوسلری ، پیغمبرلری آندیرن پارلاق پارلاق رنکلرده . ذوق حیاتنده بهارلرده . دوالرده ، بکزه‌دیان طاتلی طاتلی مرارتلره باقیلنجه صرف . اوطوپراغی جنت باغچه‌لرندن ، هواسی جهنم درەلرندن مستعار اولان قطعهٔ یمثالك نامیهٔ فیاضه وَ حرارت غریزیه‌سیله وجوده گلمش محصولاتندن اولدیغی بداهةً آکلاشیلور . حتی نظرگاه تماشایه وضعیده اورمانلی ، باغچه‌لی بر صحراجغه محتاج اولدیغندن ، صورت ترتیبی بتون یونان تیاترولرینه تقلید شائبه‌سندن بری اولدیغنی اثبات ایتمکده‌در .

بونکله برابر اوروپاده موجود اولان تیاترولرك مرکز انتشاری یونانستان اولدیغی وَبر طاقم ارباب تدقیقك رأیی گبی ، یونانیلر بوقسم ادبی هند طرفندن اقتباس ایتمش اولسه‌لر بیله اقتباسلرینی تقلید درجه‌سنده براقیه‌رق تیاترویی کندیلرینه

مخصوص بر شکل وحاله گتیردکلری مسلماتدندر.
بردرجه‌یه قدر یونانیلرك شاگرد معارفی اولان
رومالیلر بوجنس ادبدن‌ده استفاده ایتمك استمشلر.
سه‌ده غیرتلرینی مقلدلك وبلکه مترجملگه حصر
ایتمشلردر .

زمانلرنده صنوف معارفدن هیچ برینك عالم
نسیانده قالمسنی شان همتلرینه یاقشدیره‌میان قوم
شریف عرب، ادبیاتك بو قسمنی‌ده بتون بتون
نظردن اسقاط ایتمامش اولسه‌لر گرکدر . حتی
(نفح الطیب) اندلسده بر طاقم اکلنجه یرلری تعریف
ایدر ، که تاریخك افاده‌سنده‌کی اختصار ایله برابر
اورالرده تیاترونك وجودینی گوسترر . حیفا که
عربك اوپارلاق مدنیتی شرقده زلزله‌دن مدهش،
طوفان قدر مخرب اولان تاتار بلیه‌سنه ، غربده
آتشدن مرحمتسز ، طاعوندن مهلك اولان اهل
صلیب آفتنه اوغرادیغندن ، برقاچ یوز میلیون

اسلام ایچنده ظهور ایدن بونجه اصحاب عرفانڭ
آلتی عصر ترقیده میدانه گتیردکلری محصولات ـ
کمالدن بیکده بری عالم انسانیتڭ خزائن استفاده‌سنه
انتقـال ایده‌مدی ، که تیـاتروده نه درجه‌یه قدر
گتدکلرینی گوستره‌جك الده بر مثال بولنسون .
ادبیات ایرانیه ایچنده ایسه شعراڭ حالنه نظراً
طبیعی تیـاترو موجود اوله‌ماز . ماهدن ماهی‌یه
ایریشه‌جك غارغیلری . دروننـده‌کی فلکی حباب
قدر گوستره‌جك قدحلریله برابر خیالات عجمانه‌یی
دنیانڭ نره‌ســنه صیغدیرمق قابل اوله‌بیـلور ، که
ایرانده تیاترو بوله‌بیلك ممکن اولسون !
اوروپاده ایســه اقوام وحشـیه‌نڭ هرجهتده
استیلاسیله معارفڭ هرنوعی گبی تیاتروده وسعت ـ
آباد نسیانه چکیله‌رك برچوق وقتلر نظر تماشادن
مختفی قالمـامش ایکن ، اون بشنجی عصر میلادی
اواخرنده ایتالیـاده وبر عصر صـکره اسپانیـا

وَانگترده‌ده وَبراز دها صکره فرانسه‌ده وَفرانسه‌دن
صکره آلمانیاده ینه جلوه‌ساز ظهور اولمغه باشلا-
میشیدی . بوگونکی گونده ایسه اوروپا قطعه‌سنده
هیچ بر قوم یوقدر. که تیاترویه مالك اولمسون [۱]

بر ادیب شعر ایله موسیقی‌یی ایکی همشیره‌یه
تشبیه ایتمش ! ممالك متمدنه‌ده بولنان تیاترو

[۱] اکر شمدیکی الینوزلرك یونان شعراسنك مترو-
کات قلمیه‌لرینه وراثتلری قبول اولنورسه فی‌الحقیقه اوروپا
قطعه‌سنده تیاتروسز هیچ برقوم یوقدر . حال بوکه اسکی
رومالیلرك آثار ادبیه‌سنه شمدیکی ایتالیالیلرك ادعای‌وراثتی
نصل بر مضحکه صورتی آلیرسه بو مسخره‌لق الینوزلره
مع‌زیادة شامل اولور .
غریبدرکه کندیلرینی سوقراطلرك فلاطونلرك
اخفادی اولمق اوزره قبول ایتدیرمك استیان بوگونکی
الینوزلر تیاترودن اوقدر محرومدرلرکه اکر [درمه‌چاتمه]
تعبیر عامیانه‌سنك مثال مشخصی اولان ارمنی اویونجیلرمز
طرفندن بر ایکی سنه‌ده برکره یونانستانه سیاحت وقوعه
کلمسه بیچاره‌لر اجداد فلاطون نهادلرینك آثار قلمیه‌لرینی
مالیخولیا معرضلرنده تماشادن بشقه واسطهٔ تلذذ
بوله‌میه‌جقلردر .   للطابع

معرضلرندن هر بری او ایکی محبوبهٔ وجداندن برینك زینتسرای وصالیدر . صدد بحثك ایسه موسیقی یه تعلقی اولمدیغیچون شو مقدمهده یالکز شعر تیاترولرینك ترتیبنده جاری اولان قواعده حصر مقال اولنمق طبیعی کورینو .

اویونلر عمومیت اعتباریله ایکی مسلکه منقسمدر : برینه [قلاسیق] دیکرینه [رومانتیق] دینلور . برنجی صنف اویونلر بعض ادبا بیننده تعیین اولنان قواعده ، ایکنجی طاقم ایسه صرف سوق طبیعته تابعدر .

بزده تیاترونك ظهورندن بری کوریلان اویونلر بتون ایکنجی طرزده یازلمش و بو مسلك ایسه دنیانك هر طرفنده اولدیغی کبی عثمانلیلر ایچنده ده لایق اولدیغی رغبت و مقبولیتی قزانمش اولمسنه نظراً ، برنجی طرزه دائر اوزون اوزادی

بحثلرده گیرشمك عبث گبی گوزینور ایسه‌ده بعض ذوات هرنه‌دن ایسه التزام اولنان تیاترو طرزینی طبیعتسزلك آثارندن عدایتدكلری جهتله ادبامزك انتخابنده اصابت افكاری اثبات ایچون ایکی مسلکك مقایسه‌سی یولنده بعض تفصیلات ایراد اولندی :

برنجی طرزده مؤلف ایچون برطاقم شرائطه اسیر اولمق لازم گلور. بوشرائطك بری (وحدت موضوع) دیدكلری قیددر، كه تیاترونك تصویرنده موضوعك جریاننه طوغریدن طوغری‌یه لزومی اولمیان هردرلو عوارضدن وحتی هردرلو كلماتدن بتون بتون توقی مشققیدر .

ایکنجیسی (وحدت زمان) دیدكلری تصوردر، كه نقل اولنان حكایه‌نك جریانجه یگرمی درت ساعتدن زیاده زمانه احتیاج اولمامق ضرورتیدر .

اوچنجیسی (وحدت مكان) دیدكلری مضیق اضطرابدر، كه وقعه‌یی مجرد بر اوطه‌ده جریان ایتدیرمك مجبوریتیدر .

بو قواعد وقتیله فرانسه‌نك الڭ مشهور شاعرلری طرفندن قبول اولنمش اولدیغندن ، تعلیل بعدالوقوعی مؤاخذهٔ اکابردن خیرلی گورن برطاقم مؤلفین ادب ، آنلرك فقدانی حالنده اویون طبیعیلکدن چیقار ، انسان کندینی بر صحیح وقعهٔ تماشاسنده گبی تخییل ایده‌مز ؛ ادعاسنی میدانه قویمشلردر .

حال بوکه بالعکس تماشایی طبیعیلکدن چیقاره‌جق وتخییلی قیراجق شی وار ایسه ، اویونده بواوچ شرطك وجودیدر .

دنیاده ایجاب ایتدیردیگی اوضاع واقوالك هر بری یکدیگرینه لازم وملزوم قبیلندن اولمق وآزه‌یه قولی وفعلی هیچ برعارضه قارشمامق شرطیله بر وقعه جریان ایتمك احتمالی وارمیدر ، که وحدت موضوعه رعایت طبیعیلك لوازمندن اولسون ! بو احتمالك فقدانندندر ، که بحث ایتدیگمز شرطه رعایتله یازلمش نه‌قدر اثر وارایسه جمله‌سی خریطه

قبيلنـدن اوليور . خريطه بر مملكتك مساحه وعارضه‌لريني گوسترمگله برابر ، مملكته هيچ بڭزه‌مديگى گبى ، اودرلو اويونلرده انسانك بر طاقم حسيات وَ حركاتي تصوير ايتمگله برابر ، گرك مجموعى وَ گرك تفصيلاتى اعتبارايله بشرك وقايع معروفه‌سنى آنديرر شيلردن دگلدر .

وحدت زمان شرطى بر اثرك طبيعيلگنه نصل خدمت ايده‌بيلور ، كه نتيجه‌سى بر عمر وَبلكه برعائله وَحتى بعض كرّه برقوجه ملتك ياسعادت وَيا مصيبتيله ختام بوله‌جق بر مادّه يگرمى درت ساعت ايچنده هم باشلامق ، هم اطرافلانه‌رق ، ايلروليه‌رك بر نتيجه‌يه انصال ايتمك بتون بتون طبيعتك خارجنده‌در . بو جهتله‌در ، كه وحدت زمان قيديله ترتيب اولنمش اويونلر بزم خيالده قره‌گوزك برقاچ دقيقه‌ده صماقوه گيدوب گلمسى قدر گولنج محالات ايله مالامال گورينور . وَحتى

ایچلرنده اودرلو محالاتی شکل امکانده گوسترمك ایچون تأویلات دورا دوزی حاوی بر چوق لذت شکن سوزلردده تصادف اولنور . بوندن بشقه وحدت زمان قاعدهسی بنفسها بطلاننه بیندر .

تیاترووده نهایت اوچ ساعت ایچنده ختام بولان بر وقعهنك جریان حقیقیسی یگرمی درت ساعته محتاج اولمقده بأس اولمایجه یگرمی درت ییله محتاج اولمسندن نه ضرر ترتب ایدر ؟ مادام که وقعهنك زمانی اوینادیغی مدتله مقید دگلدر ؛ وحدت زمان طبیعتیله منتفی اولمازمی ؟ اوحالده ایسه یگرمی درت ساعتی قبول ایدوبده یگرمی درت ساعتدن زیاده بر مدتی رد ایلمکده ترجیح لازم گلزمی ؟

وحدت مکانه گلنجه : اکثر اویونلرده گوریلدیگی گبی بر آدم معشوقهسیله بر اوطهده گورشمك . پادشاهه ینه اواوطهده عرض مرام ایتمك ، برقبیله ینه اواوطهده مبارزه ایلمك ، خدمتکار وَیاخود

ندیمیله ینه اواوطه‌ده اسرارندن بحثلره گیرشمك جمعیت بشر ایچنـده گورلمش حاللردنمیدر ؟ بویله خلاف عاده برچوق تصادفات غریبه‌یی یکدیگرینه تعقیب ایتدیرمك اویونك طبیعیلگنی نیچون اخلال ایتمسونده، معرضده‌کی ترتیباتك شکلی دگشمك ازاله ایلسون ؟

. بو قواعدی یازانلر گویا اسکی یونان شاعر- لرینك آثارینه نظراً تدوین ایتمك ایتمشلرسه ده اسکی یونان تیاترولرنده شاعرلرك التزام ایتدیگی وحدت موضـوعدر : اوده یونان ادباسی نزدنده اختصار ، بلاغتك شرائط قطعیه‌سندن عد اولند- یغیچون تیـاتروده خیـال بشری دگل ، تألیفده بر اصل ادبی قیرمامق ایچون اختیار اولنمشدر ظن اولنور . یوقسه یونان تیاترولرنده خیـال بشری قیره‌جق اوقدر حاللر واردر ، که شمـدی اویولده برتیاترو اویناديله‌جق اولسه تماشاسنه تحمل ایده‌جك

بر ملت بولنه‌ماز . مثلا یونانستان تیاترولرینك
موقعی اون بش یگرمی بیك کشی استیعاب ایدر
بر بنای عظیم (۱) اوله‌رق اویونجیلر اورته‌ده
وَ سیرجیلر بر قاتی بر قاتندن یوکسك ، صره‌صره
صنداليه‌لرله اطرافده بولنوردی . بر اویونك تماشایه
وضعی ایسه شمدیکی کبی اکانجه‌لرندن دگل ، ملی
شهر آیینلردن اوله‌رق تیاترو ، موقعلری اویون
صره‌سنده مملکتك همان عموم خلقیله طولار
وَبناءً علیه اویونجیلر اودرجه واسع بردائره‌ده
موجود اولان اوقدر آدمه اسماع کلام ایچون
آغزلرنده بر آلت بولندیرردی . بوندن بشقه
نسا طاقمندن اویونجی بولنمدیغی ایچون اویونلرده

(۱) یونان وروما تیاترولری مستدیر برمحل ایدی‌که
واسع برمیداندن عبارت اولان اورته‌سنك اوزری آچیق
واطرافنك اوستی تنته‌لرله قپالی وَارباب تماشا ایچون قدمه‌قدمه
یکدیگرندن مرتفع صره‌لری وَاکثریا اطرافی اوچ قاتی
حاوی ایدی. بوقدمه‌لره [آنفی تیاتر] اطلاق اولنورکه
اسانزه مرقات تماشا ایله ترجمه اولنه‌بیلور . للطابع

قدینلره عائد اولان جهتلری‌ده ارککلر اجرا ایدر وبناءً علیه هر اویونجینک چهرسنه برده ماسقه کچوریرلر ایدی . بوماسقه‌لرك بر یوزی حزن و بر یوزی سرور اظهار ایدر یولده یاپلمش ایدی . که اویونجیلر تیاترونك الجاسنه گوره حضاره ایکی چهره‌دن برینی تحویل وابراز ایدرلردی !

ایشته اسکی یونان تیاترولری طبیعاتکه صحیحاً مانع اوله‌جق بوقدر نقایصی حاوی ایکن . اویو- نلرك موضوعی ملتلرینه متعلق برطاقم — فضائل جلادته‌متعلق ویاخود-زمانك افکار وعاداتنجه بعض مؤاخذاتی جامع اولمغله برابر ، صورت تحریرلری طبیعت شاعرانه‌نك الڭ پارلاق اختراعاتندن بولندیغندن ، وبوکا برده آزه‌صره موسقی علاوه ایدلدیکندن — اوروپاجه صنایع بدیعه‌نی هم ایجاد وهم‌ده مستعد اولدیغی مرتبهٔ کماله ایصال ایلدکلری ایچون اوقنلر ده استاد ومقلد کل عد اولنان

واومروس اڭ داستانلرى وا فيدياس اڭ تصاوير
محوتهسى گبى بر طاقم آثار باقيه‌لرينه بوزمان ترقيده
بيله تنظير وتقليد ايچون امكان گوريله‌ميان — يونان
اصحاب طبعيتى مغايرت طبيعت وانكسار خيال گبى
شيلردن شكايت ايتمك دگل . تياترولرينى ملتلر-
ينك اڭ بيوك اسباب مفخرتندن بيلورلر ايدى .

احتمالى وارميدر كه محاسن بدايعده اودرجه
ايلرو وارمش بر قوم، اويله فائده‌سز شيلرده قاعده
نامى ويرسونلر ، بر طاقم ضررلى ضرورتلر اختيار
ايلسونلرده انواع حريتدن مخلوق اولان خيال
شاعرانه‌يى يگرمى درت ساعتلك بر زمان ايله
مقيد ايكى يوز قرق آرشونلق بر مكانه مخصوص
ايتمك استسونلر !

بحث ايتديگمز طرزى التزام ايدنلرجه بوقاعده-
لردن بشقه تياترونك برده تقسيمى واردر. اوايسه
اويونلرك «ترازدى» و «قومدى» و «ترازدى
قومدى» اعتباريله اوچ نوعه تفريقندن عبارتدر .

معنای تضمنیلری اعتباریله تراژدی فاجعه ، قومدی مضحکه دیمك اولەرق، تراژی قومیق ایسه بونلرك مخلوطی اولمق لازم گلورکن موضوعی جدّی اولان وَ فقط نتیجەسنده موت اولمیان اویونلره اطلاق اولنور .

اصحاب تدقیق بو تقسیمی ده بر قاعدهٔ طبیعیەیه مطابق بولەمدقلریچون قبول ایتمزلر . حقیقت‌حالده ایسه انسانیتك ناصیهٔ حالی یونان اویونجیلرینك ماسقەلری گبی حزن وَ سروردن مرکب یارادلدیغیچون دنیاده گولنور هیچ برجهتی بولنمیەجق قدر فاجع وَیا تأثر اولنور هیچ بریری گورنمیەجك درجەلرده مفرّح بر وقعه جریان ایتدیگی یوقدر .

ینه بوقاعده طرفدارلرینك فکرینه گوره قومدیلر منثور اولەبیلور . وَ بش فصلدن زیاده اولامق اوزره قاچ فصل استنیلورسه یاپلمق جائز اولورسەده، تراژه دیلربای‌حال منظوم اولمق وَبش وَیاخود اوچ فصله منقسم بولنمق لازمدر .

حال بوكه بر فاجعه يازيليركن يكى گوريشان آدم بر برينك نظم ايله خاطرينى سؤال ايدرسه مجلسك حالى نه‌قدر مسخره بر شى اوله‌جغنى ادنا ملاحظه ايله آڭلاشيلور . بش فصل ايچون اكسيك، اوچ فصل ايچون زياده گلان بر موضوعى مجرّد اوشريطهٔ كيفيه‌يه اتباع ايچون يا طرح وقصر ايله مستعد اولديغى لطافتدن اسقاط ايتمك وَياخود بيهوده تطويل ايله اكانجه يرينه تعجيزى موجب اوله‌جق برحاله گتورمك التزام اولنه‌جق مناسبتسزلكلردن دگلدر .

ينه بومسلك ايجاباتندندر، كه اويونلرڭ موضوعى قرون قديمه تاريخلرندن آلنور ، وَ افاده‌سنده مثلا كوپك گبى ، قوندره گبى الفاظ خسيسه استعمالنه جواز ويرلمز .

مسلكڭ اڭ بيوك طرفدارى اولان فرانسه اصحاب مؤاخذه‌سى بيله قرون قديمه تاريخلرنده

اویون یاپیله جق ماده قالمدیغنی و قورون اخیره
وقیعنده ایسه اویله الفاظ خسیسه استعمالندن بتون
بتون توقی ایدرك بر تیاترو ترتیبنه معرض کتوره
یله جك قوملرك اخلاقی مساعده اولمدیغنی بیان
ایدرلرده « بو ایکی شرطك التزامنده اصرار
اولنورسه فجعه یازمق قابل اولمز » دیرلر .

اون بشنجی عصر میلادی اواخرنده اسپانیاده
لوپه ده وهغا [1] انگلترهده شکسپیر نظرتنده
اوگلنده تصویر خیاله باشلادیلر . بونلرك معرض
ادبده ظهورلری برزمانده ایدی . فقط بربرلرینك
نه شخصلرینی بیلورلردی ، نه اثرلرندن خبردار
ایدیلر . حتی مزیتلری ده یکدیگرینه مخالف ایدی .
چونکه لوپه ز یونان و رومالیلرك آثارنجه احاطه
وتتبع اتحابندن اولمدرق . تیاترونك قواعد وشرا
ئطنه دائر یازیلان شیلرك هپسنی گورمش .

[1] ١٥٦٢ ـ ١٦٣٥ ایکی بیکدن زیاده تیاترو
یازمشدر . [ناشر]

شکسپیر ایسه انگلیزجه‌دن بشقه بر لسان بیلمدیگی
ویك فقیر بر عائله‌ده یتیشدیگندن طولایی تحصیلی
پك ناقص قالدیغی جهتله اویون یازمقده فطرتك
کندیسنه مخصوص بر موهبهٔ گرامیسی اولان فکر-
اختراعدن بشقه بر خواجه‌یه خدمت ایتمه‌مشدی .

بو ایکی استاد ادب ، آره‌لرنده اولان مغایرت
ملیت و تربیتله برابر اعقل ایچون طریق بر ا
ولمق جهتیله گویا بریرده بیومش . بر مکتبدن
یتیشمش گبی تیاترولرینك حالی وزمانلرینك مشر-
بیله وقواعد وشرائط آره‌سنده بر مناسبت
گوزه‌دمدکلرندن ، اثرلرنده سوانح فکریه‌لرندن بشقه
هیچ بر ضابطه‌یه اتباع ایتمدیلر . یالکز لوپه‌ز فاجعه-
لرینك کفه‌سنی نظماً تحریر ایدردی .

لوپه‌زك طبیعتنده اولان فیوضات ، شکسپیر
درجه‌سنده اولمدقلرندن بشقه ، اویون یازمغی کندی
ایچون بر اکلنجه اتخاذ ایتمشیدی . بر درجه‌ده که

بر تیاترو تحریر ایتمسنه اوچ ، درت ساعت کفایت ایدردی . اوجهتله التزام ایتدیگی طریقك یونان مسلکنه رجحانی وَ بلکه مساواتی گوستره‌جك قدر پارلاق اثرلر میدانه گتوره‌مامشیدی .

شکسپیر ایسه ، بیننك مایه‌سی جوهر خورشیددن تخمیر اولنمش ظن اولنه‌جق قدر پارلاق بر خیاله ، قلبنك طوپراغی یانار طاغدن آلنمش قیاس ایدیله‌جك قدر آتشین بر وجدانه مالك اوله‌رق ، رفاهیت عمر وَبقای نام امیدلرینی‌ده مسلك منفرد اوله‌رق اختیار ایتدیگی تیاترو مؤلفلگنه حصر ایلدیگندن ، حائز اولدیغی فکر حکمت وَقوّت طبیعتك کافه‌سنی تماشاگاهلرده تجسم ایتدیرمگله اوغراشه اوغراشه مثالی عالم خیالده بیله نظرلره قولایلقله تعلق ایده‌میه‌جك بر جهان ادب اختراع ایلدی .

تصویر ایتدیگی اخلاق وحسیات وَ اغراض

وافکار اودرجه متعدد ، تبیین ایتدیگی حکم وحقایق وملاحظات وقواعد اومرتبه‌ده متنوّع ، نقش ایتدیگی محاسن واذواق وخیلات وانجذابات او قدر متلوندر، که اوروپا شاعرلرندن بری « قدرتك طبیعت کلیه‌دن صکره الڭ زیاده محصو- لدار اولان مخلوقی شکسپیرك طبیعتیدر » اطراسیله اوخارقهٔ فطرتك کمالات موهوبه‌سنه ثنا خوان خیرت اولمشدر .

شکسپیرك تیاترو یازمقده اختیار ایتدیگی قاعده ایسه حضارك اگلنمسی نه‌یه موقوف ایسه اواسبابی استحصال ایتمکدن عبارتدر، که بوقاعده‌یی ینه بر اویون ایچنده مناسبت دوشوره‌رك « بنی اگلندیر » تعبیر مجملیله افاده ایتمشدر .

استطراد قبیلندن شوراسنك بیانی لازمدر، که تیاترو اکانجه ایسه‌ده اقسام ادب داخلنده براکانجه اولدیغندن ، تحریرنده واجب الرّعایه بر شرط

وار ایسه ده اویونلک ایکی معناسیله ادبه مطابق اولمسیدر . ایشته بزم اورته اویونلری بر قاچ عصردنبرو مملکتمزده موجود ایکن تیاترویی مخترعات جدیده‌دن عد ایدیشمز . اورته اویوننک بوشرطه مغایرتی جهتیله تیاترو نوعنه داخل اوله‌مدیغندندر .

شکسپیر وحدت موضوعه رعایت ایتمز . بعض کره یدی سکز وقعه‌یی بربرینه قارشدیرر : بر نتیجه‌یه ایصال ایدر .

وحدت زمانی التزام ایتمز . اوتوز قرق سنه‌لك بر حکایه‌یی و حتی بعض کره بر ذاتك سرکذشت عمرینی بر اویونه صیقشدیرر .

وحدت مکان ایله هیچ مقید اولمز : بر تیاترودە یگرمی بش ، اوتوز پرده دگشدیرر . معرضی رومادن یونانه ، فرانسه‌دن انگلتره‌یه نقل ایدر .

اویونلری اوچ بش فصله تقسیم ایتمز : حتی زماننده باصیلان اثرلرنده فصل اعتباری بیله یوقدر .

فاجعه‌یی مضحکه‌دن آیرمز ؛ بالعکس بر چوق اثرلرده اك حزین مجلسلری ، اك مفرّح لطائفه تعقیب ایتدیرر .

ویونانی صرف موزون یازمغی‌ده التزام ایتمـمش ؛ اك دقیق حکمیت ایله اك سوداوی حسیاتی جمع اولمق جهتیله آثارینك جمله‌سندن جدّی . جمله‌سندن زیاده آغر عد اولنان [هاملت] اك بعض طرفی موزون ایسه بعض یرلری‌ده منثوردر .

شکسپیر اکلندیرمك مقصدینی حاصل ایتدیکنه امین اولنجه طبیعت وعادته مخالف دوشمك وتخیلی قیرمق وهمه‌لرینی اوقدر استحقار ایدر که پریلری ، اولولری معرضه کتوریر ؛ انسان ایله . احیّا ایله صحبت ایتدیرر .

بو ایکی مسلکك ذوق طبیعته هانکیسی دها مطابق اولدیغنی بیلمك ایچون تجربه‌یه مراجعت اولنور ایسه آلنه‌جق معلومات شونلردر .

(۱) اوروپا ملتلری ایچنده شعرجه الڭ زیاده تمایز ایدنلردن انگلیزلرڭ ، آلمانلرڭ ، اسپانیولـ للرڭ الڭ بیوك شـاعرلری اوّلدن بری تیاترویه دائر اثرلری شکسپیر یولنده یازیورلر .

(۲) فنی مسـلکی الڭ اوّل التزام ایدنلر میلادڭ اون یدنجی وَ اون سـکزنجی عصرلرنده گلان فرانسه ادباسی ایدی . بونلرڭ ایچنده اوچ بیوك شاعر واردر ، که بری قورنهی ، بری مولیئر ، بریده راسیندر . قورنهی بعض اویونلرنده وحدت موضوعی ، مولیئر اکثر مضحکه‌لرنده وحدت مکانی اخلال ایتمش اولدیغنـدن ، فرانسـه‌ده‌ده تمامیله اومسلکه تابع راسیندن بشقه برشاعر گورنمیور .

(۳) فرانسز لسـانڭ اوروپاجه حاصـل ایتدیگی عمومیته وَفرانسزلرڭ اطوار ومخترعاتنده اولان ظرافته بناءً اکثر ملتلر هرحالده فرانسـه مقلدی اولدقلرندن ، تیـاترونڭ قرون قدیمـه‌ده

مطلع ظهوری اولان یونانستان ایله ، قرون اخیره‌ده
مرکز تجددی اولان ایتالیاده صکره‌دن وَاسقاند-
یناو وَاسلاو قوملری آره‌سنده اول باول فرانسز
اصولنده تیاترولر یازلمغه باشلامش ایکن صکره‌لری
فرانسه‌ده دخی بر چوق ادبانك وَ خصوصیله زما-
نمزده ادبیاتجه قوجه بر جهان خلقنه تفوقنی اثبات
ایدن ویقتور هوغونك ظهوری اوزرینه بتون بتون
شکیسپیر یولنی التزام ایلدکلرندن وَ بو تمایل بالطبع
مقلد اولان اقوامه‌ده سرایت ایلدیگندن ، پارسده
حکومتك بونجه اعانه‌لرینه مظهر اولان (فرانسه)
وَ(اوده‌ئون) تیاترولرنده لسانك فصاحتنه خدمت
ایچون آره‌صره موضع تماشایه قونیلان مستشهدات
قدیمه‌دن بشقه دنیانك بر طرفنده مسلك فنی‌یه تابع
اویون گورلدیگی یوق گبیدر .

(٤) شرائط معهوده‌نك بطلانی اعتقادی
ایسه بر درجه‌یه وارمشدر ، که آثار جدیده‌ده منظوم

اثر پك آز گورلمکده وهله اویونلرك تنوعی ، ترتیب وتقسیمی قابل اوله‌جق بر درجه‌یه گلنه‌یگنه‌دن ، اویولده اولان اثرلره اکثریت اوزره تیاترو ویا اویون نامی ویرلمکله اکتفا اولنمقده‌در .

بو درت دلیل تجربی موجود اولمسه بیله مادام‌که دنیاده ذوقه عائد اولان شیلر ایچون بر نشانهٔ رجحان وار ایسه قبول عامه‌در ؛ شکسپیر مسلکنك هر طرفده گوردیگی رغبت ، مزیتنی وحتی او بر مسلکه عائد اولان قواعد وشرائطك بتون بتون مناسبتسزلگنی تمامیله اثباته کفایت ایدر .

جلالك تصور وتصویرینه گلنجه : علی العموم اویونلرك موضوعی یا صرف خیالی اولور ؛ یاخود بر وقعهٔ تاریخیه‌یه اسناد اولنور ، که آثار عاجزانه‌مدن (گلنهال) و (عاکف) و (زواللی چوجوق) برنجی ، (سلستره ایله جلال) ده ایکنجی قسمندندر .

مؤلف صرف خیالی اولان ترتیب موضوعنده

حقیقته مشابهت آرامقدن بشقه هیچ بر قید ایله مقید اولمدیغی گبی . تاریخه مستند اولان اویونلرده تاریخدن تصورینه اساس اولمق ویاخود تصویرینه خدمت ایتمك ایچون نه قدر شی لازم ایسه آنی آلهرق حکایه‌نك سائر جهتلرینی ایستدیگی گبی اشخاص وحادثات وخیالات وحسیات علاوه‌سیله تزیین ایتمکده وحتی لزوم گوررسه وقعه‌نك تاریخجه معروف اولان صورت جریانی بیله دکشدیرمکده مختاردر . (نته‌کم آلمانیانك الڭ بیوك شاعرلرندن [شیللر] اوقتیله فرانسه‌یی انگلتره‌نك استیلاسندن قورتارمغه سبب اولان نادرات روزگاردن [ژان - دراق] وقعه‌سنه دائر بر اویون ترتیب ایدرك ، بیچاره قزی انگلیزلرك یاقدیغی تاریخجه مثبت ایکن . شیللر اثرینی ژان دارقك محاربه میداننده تلف اولمسیله ختم ایلمشدر .)

بنده‌کز جلالده وقعه‌نك جریان سیاسیسی

اعتباریله تاریخدن هیچ آیرلمدم : محمد خوارزمشاهك
تاتار قارشیسندن [آبسکون] جزیره سنه فرار ایله
اولاد و عیالنك اسیر اولدیغنی ایشیدنجه کدرندن
ارتحالی . ینه مشار الیهك برنجی فصلده گوستریلان
سوابق احوالی ، [ترکان خاتون] ایله خوارز-
مشاه عائله سنه جنگیز اسارتنده اصابت ایدن بلالرك
اجمالی ، رکن الدینك فیروز کوهده کی حکایات
جلادت وصورت انتقالی ، جلال الدین خوارزمدن
آیرلدقدن صکره [آرق] و [ازراق] سلطانلرك تاتارلر
طرفندن استیصالی ، جلال الدین قهرمانلغی قوتیله
خوارزمدن سنده وارنجه یه قدر تاتاره قارشو ظهور
ایدن متعدد غلبه لرك صورت استحصالی ، سیف-
الدینك آتنده بر قرباج اورلدیغیچون اسلام
اردوسندن آیرلمقده ارتکاب ایتدیگی کفران نعمت
وخیانت دین وملت وبالی ؛ جلال الدین سند نهرینی
شناورلکله گچه رك ویتمش کشی ایله هندده بر اردو

تشکیلنه موفق اوله‌رق ، عراقه گلدکدن صکره
مظفریات متعدده ایله عودت شان واقبالی ، اوزمانلر
تخت بغدادی تلویث ایدن خلیفه ناصرك جنگیزی
تشویق وَخاندان خوارزمی‌یی تذلیله متعلق اولان
سیئات اعمالی . غیاث الدینك برسپاهی منازعه‌سندن
طولایی ملك نصرتی اعدام ایله برادزینی‌ده دشمن
قارشوسنده تك وتنها براقه‌رق بغداد وَ[آلموت]
طرفلرینی طولاشدقدن وَحصول املدن مأیوس
اولدقدن صکره کرمانه اتصالی ، رد وقبول نکاح
منازعه‌سی وَتحریك فساد بهانه‌سی ایله گرك غیاث‌ـ
الدینك وَگرك والده‌سنك قره حاجب یدنده هلاك
واضمحلالی ، جلال الدینك گورجیلره بالدفعات
زجر ونکالی ، تبریزده بولنان وَایونده مهر جهان
نامیله یاد اولنان ملکه‌نك جلال الدینه محبتیله نکاحه
میل واستعجالی ، اخلاطدن طولایی قونیه وَشام
پادشاهلرینك جلال الدین ایله قتالی ، بو محاربه ده

جلال کیفسز بولنمق جهتیله استراحت ایچون بر طرفه چکیلنجه عسکرلری پادشاه فرار ایتدی ظنیله اطرافه طاغلمشی و آره‌دن براز زمان گچر گچمز تاتارك علی الغفله آزربایجانی باصمسی اوزرینه خوارزمشاه دولتنك بتون بتون زوالی تمامیله تاریخلردن آکلاشلمش وقایعدندر . فقط هر وقعه طبیعی برچوق تخیلات علاوه‌سیله ترتیب و تفصیل اولندی .

جلال الدینك خاتمهٔ کارینه دائر تاریخلرده ایکی روایت گوستریلور : روایتلردن بری ، اوقهرمانك تاتار ایله اوغراشوب طوریرکن برده اسلام حکمدارلری طرفندن علیهنه ظهور ایدن اتفاق اوزرینه مقصد حمیتنی استحصالدن مأیوس اوله‌رق امور حکومتی ترك ایله درویش قیافتنه گیرمش و اوحالده محشر حوادث آره‌سنده غائب اولوب گیتمش اولماسیدر .

ایکنجیسی‌ده صوڭ بوزغونلقدن عودت ایلدیگی صره‌ده طاغلرده اکرادالنده احراز شهادت ایلمسیدر .

روایتك ایکیسی بردن وقوع بولمق احتماللری قریب اولمیغندن وبو اجتماع ترتیبه نتیجه ویرمك ایچون پك مساعد گورندیگندن خاتمه‌نك ترتیبنده یکی وقعه‌نك جمعی اختیار ایلدم : فقط جلالك شهرتنه شیخ اویونده گورنیلان بر طائفه اکرادی واسطه ایتمکدن ایسه ، اوملغنقیده براق صاحبك جلادی اولان شخص مفروضه اسناد ایتدم .

برطاقم امرا آزق وازراق سلطانلرك یاننه اجتماع ایدرك جلال الدینه مخالفت ایتمك ایستدیکارینه دائر (روضة الصفا) ده اوفجق بر روایت واراسه‌ده وقعه‌نك صورت ترتیبی بتون بتون اختراعیدر . مخالفتده بولنان امرانك ایسه تاریخلرده اسملری اولمیغندن ، اوزبك ایله اورخانی ونور الدین منشینك یالکز تامیله ملك نصرتك غیاث الدینه برقاچ لقردی

سویلدیگی وَ آنك طرفندن اعدام اولندیغی وَ مهر جهانك نکاحنده قوام الدّین بغدادینك مخالف وعزّ الدین قزوینینك مروّج بولندیغی تاریخده وارایسه‌ده ، موضوعك صورت جریانه اولان اشتراکلری صرف محصولات فکریه‌دن وَ قطب الدین وَ سلمان وَ جابر وَ مبارك اشخاص مفروضه‌دندر .

قادینلره گلنجه : نیرّه‌نك شخصی بالطبع تمامیله ترجمهٔ حالی صرف مخیل اوله‌رق بوکا دائر بعض فرنك تاریخلرنده گوریلان روایت یالکز جلال الدینك سند نهرندن کچرکن اولاد وعیالنی ایله تلف ایلدیکندن عبارتدر .

تاریخلر غیاث الدینك والده‌سی اولان وَ اویونده (زاهره) تسمیه اولنان بیچاره‌نك براق حاجب طرفندن نکاح ایله ایستنلدیگی وَ ابتدا مخالفت وَ صکره ضروری موافقت ایلدیکی حالده عاقبت براق النده مظلوماً قتل اولندیغنی وَ ینه اویونده مهرجهان

دینلان ملکهٔ سلجوقینك جلال الدینه بر گورشده مفتون اولهرق، زوجی اتابکك کندینه براقدیغی اختیاری استعمال ایله فسخ نکاح ایتدیردکدنصکره جلال الدینه واردیغنی بیان ایدرلر، که بو اساسلر بعض تغییرات ایله تصویر اولندی.

زاهرهنك شفقت مادرانهسنه وَ مهرجهانك احوال عاشقانهسنه دائر اولان خیالت ایله، نیره وَمهرجهان آرهسنده گوستریلان وَ اویونك محبته دائر هر درلو حسیات فاجعهسنی یکدیگرینه ربط ایله جلال الدینك مشاق روحانیهسنی تحمل اولنهمیهجق بر درجهیه ایصال ایدن مشابهت بتون بتون محصول خیالدر.

تیاترولرك تاریخه وَ حتی ایکی مسلکدن برینه درجهٔ موافقتندن برقاچ قات مهم برجهتی واردر، که اوده اشخاصك تصویر اخلاقیدر؛ ظنمه گوره اثر عاجزانهمدهده هرشیدن زیاده بو مسئله شایان نظر

گوریتور . هرنه‌قدر الده ایران وتوراننك اوز-
مانده‌کی اخلاق وعاداتنـه دائر مکملجه معلومات
آله‌جق کتابلر موجود دگلسه‌ده ، تاریخلردن
استنباط اولنان علم اجمالی‌یه نظراً تیاترونك رکن-
اصلیسی اولان جلال ، دها بشقه یوللرده تعریف
اولنمق لازم گلور گبی ظن اولنور . مثلا [روضة-
الصفایه] باقلسه اوقهرمانك فضائلی یالکز شجاعته
منحصر اولدیغندن . [سر بدایه] دن وجیه‌الدین
وَیا کاشغر ملوکندن میرزا ابوبکر گبی برشی
اولمسی خاطره گلور .

جلال‌الدینك خصماسندن بر خاندانه منسوب
اولان [ابی‌الفدا] ایسه پادشاهی انواع سیئات مظالم
ایله اتهام ایتمش وَحتی بر ملکه‌یی یك نظرده محبته
مبتلا ایدن وَ اکثر تاریخلرده اوصاف وتعریفاتی
گوریلان وجاهت وجمالنی بیله اقبح مخلوقات
صورتنده گوسترمك استمش اولدیغندن . آکا

اینانلسه جلال الدین ده جنگیزك بر بشقه درلوسی اولدیغنه حکم اولنور .

فقط تاریخك حاوی اولدیغی وقایع ، مورخلرك علاوه ایتدیگی مطالعه‌لردن بیك قات زیاده ناطق حقیقت اولدیغندن ، جلال الدینك افعالی بو اسناداتك تماملیه تکذیبنه کافیدر .

مرحومك ترجمهٔ حالی بر کره پیش نظره آلنورسه کندیسنك جهانگیرلره فائق وفوق العاده یرادیلان اعاظم ایچنده دخی بر موقع امتیاز واستثنایی حائز اولدیغنی تسلیم ایتمامك عقل ایچون ممکن اوله‌ماز .

بر زمانده که جنگیزك دغدغهٔ قهر ودهشتی ایران وتوران خلقنی ذلت وجبانتك اسفل درکاتنه دوشورمش وبلکه عموم انسانیت تاتارك ظهورینی دفعی محال بر بلای آسمانی قبیلندن صایمش ایدی . جلال الدین بتون جهاندن بیوك بر قلبه مالك

اولدیغنی اثبات ایدرك پدرندن بر قوری شهزادهلك
عنوانندن بشقه هیچ برشی بولمدیغی حالده خوارزمده،
هندده، عراقده، آذربایجانده درت دولت تشکیلنه
موفق اولمق وتدارك ایده بیلدیگی جزوئی جزوئی
قوّتلرله اوچ میلیون عسکره مالك اولان تاتار دولتنه
یگرمیدن زیاده غلبه ایتمك وبرکرّه سیف الدینك،
برکرّه ده برادرینك خیانتیله اسباب مکنت ودولتی
بتون بتون محو اولمشیکن، آره‌دن برسنه کچمکسزین
برکرامتله معدومه وجود ویرر گبی یکیدن دولت،
یکیدن اوردولر پیدا ایتمك وبر طرفدن تاتار وبر
طرفدن اکثر ملوك وامرای اسلام وبر طرفدن
گورجیلرله اوغراشدیغی حالده بالدفعات بویله یاری
جهان خلقنـه قارشو بیوك بیوك ظفرلر قزانمق
واکثر ایّامنده خیانتـدن وآنك نتیجه‌سی اولان
پریشـانلقدن قورتلمامش ایکن ینـه جهـانگیرلر
قدر مملکت تسخیر ایلمك آلتی بیـك سـنه‌لك عالم

انسانیت ایچنده هیچ مثلی گورلمامش اولان وقایع فوق العاده‌دندر .

جلال الدینده از روضة الصفا انك گوستردیگی شجاعت نه مرتبه عالی اولورسه اولسون ؛ غایتی احراز ایتدیگی غلبه‌لره سبب عد اولنه‌بیلور ؛ یوقسه بر قاچ کرّه اوغرادیغی محو وانقراض حالندن صکره فلکك پنچه‌سنی بوکمکه اوغراشرجه‌سنه محیر العقول اقدامات ایله حاصل ایتدیگی امیدسز نتیجه‌لر ، انسانك شجاعت فطریه ویا مهارت عسکریه ایله وجوده گتوره‌بیله‌جگی خارقه‌لردن دگلدر .

حرص جاه گبی ، کبر نفس گبی ، داعیهٔ انتقام گبی الك بیوك وقایعك الك بیوك سائقلرندن اولان امراض نفسانیه‌نك هیچ برنده فتور وتحوّلدن مصونیت خاصه‌سی موجود اولمدیغی بالتجربه مثبت بولندیغندن ، جلال الدینك مأثرینی شجاعته دگل ، شجاعتدن بیك قات شدید التأثیر اولان اسباب

مشروحه‌یه بیله اسناد ایتمك معقول اوله‌ماز . زیرا افعالندن بالبداهه ثابت اولمقده‌در ، که تا بر چوق عوارض جسمانیه‌سنك تأثیریله روحنده‌کی قوهٔ فوق‌العاده بتون بتون زواله دوشونجه‌یه قدر مرحومك همتی یأس وتغیردن بری ایدی .

هله ابوالفدانك ظلم افتراسی باهرالبطلان اولان روایتدندر . چونکه اوزمانلرجه بر ظالم ایچون اوقدر یرلرده انفاذ حکم ایده‌بیلمك جنکیز کبی حقنده تعبّد درجه‌سنه وارمش بر عصبیت نوظهوره تملکله حاصل اوله‌بیلوردی .

جلال‌الدینك ایسه اویله بر عصبیتی دکل ، کندینه وفا ایده‌جك وحتی خیانت ایتمیه‌جك بر کیمسه ایله قرابتی بیله یوق ایدی . بوندن بشقه مرقومك اوغرادیغی یرلرده بیك استکراه ایله ظاهری بر اطاعت کوسترن امرایه واشدّ خصماسی اولان ناصر طرفندن اوزرینه سوق اولنوبده ید غالبه‌سنه

اسیر اولان مظفرالدین ایله توابعنه اوزمانلرجه مثلی
گورلمامش بر معامله‌ٔ عفو واحسان ایله مقابله
ایله‌دیگی وَ بوقدر متاعب حرب و فلاکت آره‌سنده
دولتنی تأیید ایچون ایران‌وَهندوَتورانك هرطرفنی
طولاشمغه مجبور اولمشکن، اخلاطدن بشقه‌براسلام
شهرینك عنوةً ضبطنه رضا ویرمدیگی وَ برادری
غیاث‌الدین ، بر قاچ کرّه مقام وَبلکه حیاتنه قصد
ایتمشکن کندیسی دائما غیاث‌الدینك تلطیف وتربیت
وَاقبال وراحتنه چالشدیغی وَسیف‌الدینك ، آننك
باشنه بر قامچی اورلدیغندن طولایی عصیان وخیانته
حاضرلندیغنی هرطوریله گوسترمش ایکن ، شمشیر
جهادینه آننك بیله قاننی بولاشدیرمق ایستمدیگی
تاریخجه مسلم اولان حقایقدندر . بو مسلکده ، بو
فطرتده اولان بر قهرمان علوی نهادده نصل ظلم
تصوّر اولنه‌بیلور ؟

مرحومك مفاخر جلیله‌سنی — گوگلمه
ویردیگی مفتونیتدن طولایی — بر تیاتروده تصویر

ایتمك آرزوسنده بولندیغم صردده ، انساندهکی مو-
هوبات طبیعتك هیچ برنده اوقدر آثار فوق العادهیه
علت اولهجق قوّت گورهمامش وَگرك تتبع وَگرك
محاکمه ایله نهقدر اتعاب ذهن ایلدمسه فضائل-
مکتسبه وَملکات علویهنك اعظمی اولان وظیفه-
پرورلك مفتونیتندن بشقه اوقدر جلائل افعاله
بر محرّك بولهمامشدم . معارف شرقیه ایله اوغرا-
شان اوروپا مؤلفلرینك خلاصهٔ تدقیقاتی بوفکره
یقین گوردم ؛ فقط بزم تاریخلرده دوشوندیگم
حقیقتی تعیین ایدر بر صراحت بولهمدیغم ایچون
استدلالمی بر حکم قطعی صورتنده عد ایتمگه
جسارت ایدهمزدم .

عاقبت بر مجموعهده [کمال اصفهانینك] بعض
مکتوباتنه تصادف ایتدم ، که جلالك افعال واخلاقنی
مصوّر ایدی . اوادیب صاحب فضائل ، جلال-
الدین ایرانده بولندقجه مجلس اقبالنه مداوم اولهرق ،

زمانك عادتنه اتباعاً آزده صره بعض قصائد ایله
پادشاهك توصیفنده بولندیغی گبی ، احبابنه یازدیغی
کاغدلرده دخی پادشاهك عشرته انهماك وَحلم
وعفوده افراطنی بکنمامکله برابر ، اسلامیت
غیرتنده اولان اقدامی اصحاب وتابعین ادوارینی
آندیره‌جق درجه‌لرده بولندیغنی وَ مجلسنده ملتك
نجاتنه چاره تحرّیسندن خالی بر دقیقه گذار
ایلمدیگنی بیان ایدر .

کمال‌الدینك بعض محرملرینه یازدیغی وَحسنات
تدن بحث ایتدیگی صردده فنا گوردیگی شیلرك
دخی تعدادندن چکنمدیگی مکتوبلرینی مبالغه وَیا
مداهنه‌یه حمل ایچون بر سبب عقلی موجود
اولمدیغندن ، پادشاهك حالنی رأی‌العین گورمش
اولان اویله بر فاضل حقیقت شناسك شهادتی ،
جلال‌الدینك حالنجه اولان تخمینمی حکم درجه‌سنه
ایصال ایلدی . بناءً علیه اوقهرمانی ، مقصدی

اعزاز دینه وَاتّباعی وظیفه پروزلکه منحصر بر وجود اولمق اوزره تصویر ایلدم . ظن ایدرم که بوصورت ، مرحومك شمائل معنویاتنه عینی عیننه توافق ایدر .

دین الهینك شرفنه بر قرن اهالیسندن زیاده خدمت ایتمش وَبیك درلو مصائب طاقتگداز ایچنده اودینك معجزهٔ ذی حیاتی عد اولنه‌جق قدر خارقه‌لره مظهر اولمش برذات عظیم الاقدارك روحنده‌کی قدرت ومزیّتی تصویر ایتمك آرزوسنی پیش نظره آلدقجه فکرك بیوکلگی کوکلمی بر عجز ودهشت ایچنده براقوردی . حتی تیاترو نوعندن اولان سائر آثار عاجزانه‌مك اك بیوکنی یازمق ایچون بر هفته‌دن زیاده اوغراشمدیغم حالده بو تألیف المده بیللرجه سوروندی . مع مافیه وجدان ، ینه او بیوکلگك حاصل ایتدیگی شدت شوق و آرزویه غلبه ایده‌میه‌رك اثرمك ، اکماله جسارت ایلدم .

جلال الدين صوڭ شرق پادشاهلرندن ایسه‌ده
حقیقتده اسلام قهرمانلرندن اوله‌رق، آنك اخلاقنی
تصویر، اخلاق اسلامیه‌یی تحریر دیمك اولدیغندن،
مرحومدن بحث ایدن بو اثرده ایران وَ توراننك افكار
وعاداتنه حصر نظر ایتمك اعتقاد عاجزانه‌مده عبث
گوروندی. وَبناءً علیه جلال الدینك تمثال ماهیتی ــ
اكثر احوالی یالكز زمانیله قائم ــ بر عصرك
صاحبی دگل ــ كندی ابتداسندن جهانك انتهاسنه
قدر دائم ــ بر تربیه‌نك حمیت دینیه وَ مصالح
دنیویه‌ده مثال مجسمی اولمق اوزره تصویر ایدلدی.
اویونك نهایتلرینه طوغری جلال الدینك متانت
آهنلانه‌سنده بر درجه‌یه قدر تناقص اثرلری
گورنمگه باشلار ایسه‌ده بو تغیرك نتیجه‌یه وصول
ایچون نه‌قدر لازم، نه‌قدر طبیعی اولدیغی‌ده ادنا
ملاحظه ایله آڭلاشیلور.

جلال الدين اخلاق عالیه وَ اطوار مردانه ایله

متجلی برخاندان عزّ وشان پروردهلرندن اولدیغنه وعائلهسنك اكثر اعضاسی گبی کمالات علمیه وطبیعت شاعرانه ایله اتصافی تاریخجه مثبت بولندیغنه بناءً مرحومك تصویر معنویسنده طبیعت وقایع مساعد اولدقجه اومزیّاتك دخی ابرازینه چالشلدی .

ممدوحك شاگردان کمالنه نمونه اولمق ووقعهنك عوارضنی بربرینه ربط ایدرك جریانی تسهیله خدمت ایتمك ایچون نقش ایتدیکم درت تمثال حمیتدن اوزبگی مقتدای مبارکلرینك فداکارلغندن ، قهرمانلغندن ، اورخانی تدابیر عسکریه مهارتیله دنیّات زمانهیه قارشو شدت نفرتندن ، ملك نصرتی دریا دللکندن ، مروتندن ، نورالدّینی ادراك حقیقت وفکر حکمتندن مستفید گوسترمك ایستدم . وخوارزمشاه دولتنك پادشاهلری ، شهزادهلری گبی ؛ امراسیده همان علی العموم اصحاب معرفتدن اولدقلرایچون سوزلرینیده تاریخجه مثبت اولان مکسوبات علمیهلرینه توفیق ایلدم .

بو درت ذاتك هر برینه بر آیری مزیت ویرلمکله برابر ، تفیضلری شرف اسلامیتدن وتربیه‌لری بر مسلك حمیتدن اولمق جهتیله برنده موجود اولان فضائلی کافه‌سنه شامل وفقط هر برینك مخصوصاتندن اولان بیوکلکلری مزیات سائره‌یه غالب گوستردم .

برده تابعلر متنوعه بتون مدنی اولمامق ایچون اوزبکك فداکارلغنی ، قهرمانلغنی تلاش وانفعال ایله ، اورخانك مهارت عسکریه ونفرت دنیاتی ترتیبات حربیه وجزای مجرمین امرنده زیاده‌جه شدتله ، ملك نصرتك مروتنی ، دریادللگنی سریع الزوال بر تهورله ، نورالدینك حقیقت بینلگنی فکر حکمتنی قاعده‌یه قارشو فائده تحریسنده جزوئی ضعف ایله تعدیل ایلدم .

اوزبك واورخان ونصرت ونورالدینك تماثیل ماهیتی بادئ نظرده بربرینه پك مطابق گبی گوزینورسه‌ده بالاده عرض ایتدیگم دقیقه‌لر دوشونیلور ایسه بر برینی آندیرر وفقط هیچ بری

دیگرینـه بگزه‌مز درت برادر گبی . برقاچ علائم خاصّـه ایله یکدیگرندن تمامـاً تمایز ایلدیگی پك قوللای آکلاشیلور .

روضة الصفاده ملك نصرتله غیاث الدینك سپاهی ماجراسی شو صورتله تحریر اولنمشدر : « درأثناء
« این اوقات شخص ازسر هنگان غیـاث الدین
« پیش ملك نصرت که یکی از خواص وندماء سلطان
« بود رفته ترك ملازمت او گرفت وسلطان غیاث
« الدین درخاطر نهان میداشت تاروزی درمجلس
« شراب باملك نصرت خطـاب کردد که چرا
« مقرّب مارا بخدمت راه داده چومطایبه برمزاج
« ملك نصرت غالب بود بطریق هزل گفت که
« سرهنك را نان باید تا خدمت کند .... »

تاریخك بوافادهسنه باقیلورسـه ملك نصرتی مروتله ، دریا دللکله دگل ، ظرافت ومیل لطائفله تصویر ایتمك اقتضا ایدر . وبو صورت ایسـه بر چهرهٔ تبسم ریز ایله بر اکلنجه پارچه‌سی وجـوده

گتیره‌جگندن اوجهت التزام اولنسه اثر عاجزانه‌م ظاهرده دها پارلادیله‌بیلوردی . فقط جلال‌الدین گبی فضائل اسلامیه قدر اعز بر قهرمانك مجالس عزم و حمیتنه مزاحی یاقیشدیره‌مدیغمدن و بودرلو آثار تخیلاتده ایسه حقیقتدن زیاده مشابهت حقیقت ملتزم اولدیغندن ، نصرتك بذله گولغنی اوفطرتك متقاربلرندن اولان اطوار دریادلانه‌یه تحویل ایلدم .

طبیعةً هر وقعه‌نك برده فرحلی جهتی اولمق لازم گلورسه‌ده ، جلالك موضوعنده اولان علویت وجدیتنه نظراً اکلنجه‌سنی مهرجهانك افادات عاشقانه‌سنده اولان کشایشله . براق حاجبك محاوات خیانتنه فضائل انسانیه ایله استهزا ایدر یوللو گوستردیگی زهرخنده‌لره حصر ایتمك مجبوریتنده بولندم .

موضوعك سوقنه اتباعاً مباحث افعالریله صحیفه‌لر طولدیرمغه مجبور اولدیغم ناصر عباسی وملك اشرف ایوبی و سلطان کیقباد سلجوقینك ماهیتلرینی تعیین ایچون یازیلان سوزلرك اساسلری

بتون بتون تاریخلردن آلنمش وَ تفصیلات اواسا ـ
سلردن انبعاث ایتدیرلمشدر. غیاث‌الدینك اخلاقنی
بر خدمتکار منازعه‌سیچون قاتللگی، بر ضرر
واهمه‌سیله برادرینه‌قارشو مشرك‌پرورلگی ارتکاب
ایتمسندن استخراج ایتمشدم. براق حاجبك النده
نصل تلف اولدیغنه دائر تاریخلرده تفصیلات گوره ـ
مدم. حقنده تصوّر ایتدیگم اذیتلر ایسه سیئات
افعالنه نسبتله پك بیوك اثر شفقت عد اولنه‌بیلور.
فقط اودنائتده بولنان بر انسانه گوره دنیاده هرنه
یاپلسه‌اولوم قدر مدهش اولمیه‌جغندن، جانی ایچون
دها زیاده تأثیری اوله‌میه‌جق وَ بناءً علیه اصحاب
فکرك تشفیسنه خدمت ایده‌میه‌جك بر طاقم وحشیانه
اشکنجه‌لر تصویر ایدوبده بحقٍ جزا گورن آدمی
مرحمته شایان بر حالده گوسترمك استمدم.

دنیایه جلال ایله رکن‌الدین گبی ایکی معجزهٔ
فطرت یتشدیرن برعائله‌دن بر ده غیاث‌الدین ظهور
ایتدیگنی دوشوندکجه انسانك ذهننه وله گلور!

نه‌چاره که غیاثك حقنده اولان روایتلر تاریخلرجه متواتراتدن وَبویله عقله صیغماز غریبه‌لر دائما گوزد‌یگمز حالاتدندر . انسان ایله عقربی برخاصهٔتولید وجوده گتوریور !

براق حاجبك آلچقلغنه ، پادشـاهنك حرمنه گوزدیکمك ، ولیّ نعمت زاده‌سـنك جانه قیمق ، ملتنـك نصفندن زیاده‌سی تاتارك سیف تعـدّی وَ آتش قهری ایله محو اولوب طوررکن، رهین‌اندراس اولان حکومت اسلامیه ارکاننك انقاضندن کندینه برسرای سـلطنت تأسیسـله اوغراشمق وَ نهایت ادّعای اسلامیتـدن خالی اولمدیغی حالده غصب ایتدیگی یرلرله برابر تاتاره قارشو برکرّه اولسون قلیج چکمکسزین اوکتـایه عرض تابعیت ایتمك خصوصلرنده‌کی ملعنتندن استدلال ایلدم . مع مافیه سیمای ماهیتنده گوریلان طور مخصوص ، تاریخ معلوماتندن دگل ، عالم خیال سانحاتندندر .

سیف الدّینك افعالی ایله بدر الدّین عمیدك .
امیر نوشتکینك ، عماد الملکك ، خادم خانك اوصافی
بتون بتون تاریخلردن استنباط اولندی .

عز الدّین قزوینی ایله ، قوام الدّین بغدادی یه
دائر تاریخك ویردیگی معلومات ، بالاده بیان اولنان
افعال ایله عز الدّین قزوینی یه شریعت نامنه حیله -
کارلق ، قوام الدّین بغدادی یه ایسه بالعکس صلابت
اسناددن عبارتدر . بنده کز ایسه وقعه‌نك صورت
جریانه نظراً عز الدّینك حرکتی اسلامه آرەسندن
دفع شقاقه خدمت وَ قوام الدّین بغدادینك مخالفتی
ناصر وَیا اتابك طرفدارلغیله جستجوی منفعت
فکرندن ایلرو گلمش اولمسنی هم احتماله‌دها قریب ،
همده اثرك فکرینه دها مطابق بولدیغم ایچون وقعه‌نی
اوصورتده تصویر ایتدم . مع مافیه عز الدّینك
التزام ایتدیگی مسلکده‌کی نقایص ایله قوام الدّینك
طورنده‌کی آغرلغی‌ده نظردن اسقاط ایتمامگه سعی

ایلدم. بونلرڭ سفارت و محاورهلریله افعال و افکارینه متعلق اولان نقیصهلر بتون بتون تخیل اثریدر.

اهمیتلری ایکنجی، اوچنجی درجهده اولان قطب الدّین وَمبارك وَسلمان وَجابرڭ اشخاص مفروضهدن اولمسی وَگرك اویونڭ ارکانندن معدود اولان نیرّهنڭ اخلاقی بتون بتون خیالی بولنمسی جهتیله بونلرده تاریخڭ هیچ دخل و خدمتی اولمدیغنی تعریف اقتضا ایتمز. مهرجهانڭ ایسه تاریخجه بیلدیگمز حالی یالکز بالاده بیان اولنان محبت وَفكّ نکاح وَازدواج وَتسلیم قلعه مادّهلرندن عبارت اولهرق، سیمای اخلاقی، عالم تصوّرده تمثّل ایتمش بر دلدادهٔ معالینڭ تصویریدر.

نیرّهده عشقڭ الڭ رقیق حسیاتی. مهرجهانده سودانڭ الڭ شدتلی انفعالاتی گوسترمك آرزوسنده بولندم. سیماجه بربرینه تماميله مشابه فرض اولنان بو ایکی خیال مجسمدن برینڭ میلی اذواق ولطائفه.

دیگرینڭ ابتلاسی مفاخر ومعالی‌یه منحصر اولد-
یغیچون ، سیرتجه بتون بتون بر برینـه مخالفدر .
مع مافیه جلال نظرنده آره‌لرنده بر فرق گورنمامك ،
اویونی ترکیب ایدن اسباب اصلیه‌دن اولدیغندن ،
اویله ایکی آیری منشأدن ظهور ایدن حسـیّاتڭ
جلاله قارشی گوستردیگی آثاری ممکن اولدیغی قدر
بر برینه تقریب ایلدم .

زاهره ایچون تاریخڭ ویردیگی سرمایه براق
حاجب وقعه‌سنه منحصر اوله‌رق ، حسیّات واخلاقه
متعلق اویونده نه‌قدر تفصیـلات گوریلور ایسـه
جمله‌سی محصول تصوّردر . بونده التزام ایتـدیگم
مادّه ایسه شفقت مادرانه‌نڭ نفرت دنیّـات ایله
کشاکشندن حصولی طبیعی اولان بر طاقم تأثرات-
متضادّه‌یی گوسترمك ایدی . مقصوده واصل اوله-
مدمسه قصور ، نیتده دگل اقتدارسزلقده‌در .

شوراسنڭ‌ده صورت مخصوصه‌ده بیانه لزوم

گوزیرم، که هر بری بر بشقه خاندان معالی ایچنده یتشمش بواوچ پروردهٔ عصمته اسناد ایتدیگم شیوهٔ عرفان وَطبیعت شاعرانه، اگر دنیانك هرطرفنده اولان قادینلر بزم قادینلره قیاس اولنورسه صرف مغایر حقیقت گورینور؛ فقط دقت بیورلمق لازمدر، که اوزمانلر ایران وتورانده وَبلکه ممالك اسلامیه‌نك هر جهتنده تربیه ومعرفتجه قادینلرك ارککلردن هیچ فرقی یوق ایدی. حتی یقین وقتلره قدر ایرانده نه قدر شاعر گوریلور ایسه همان اوقدرده شاعره موجود ایدی. بناءً علیه موصوفه‌لرمده اودرجه مزیت گوسترمسه‌م یالکز اویونك ذوقنه دگل، تاریخك سوقنده‌ده خلل ویرمش اولوردم.

§

جلالك صورت تحریری‌ده بعض ایضاحاته احتیاج گوسترر: یونان مسلکنه گوره عموم فاجعه‌لر وَشکسپیر یولنه گوره بویله جدی وَمهم اویونلر دائما

شعر ايله يازلمقده‌در . شكسپير يولنده بيله اويونی نظم و نثر ايله مخلوط يازمق يالڭز شكسپيره مخصوص اولان حاللردندر. بو اعتباره ايسه لطافت و تأثيرده‌ده شعرڭ مسلم اولان رجحانی سبب عد اولنور. حال بو يله ايكن بزم شعرمزده اولان مساعده‌سزلك جهتيله تياترويه متعلق اولان آثار عاجزانه‌مڭ وخصوصيله جلالڭ منظوم اوله‌رق ترتيبنه موفق اوله‌مدم .

معلوم اولديغی اوزره بزده اصول نظم، لسانڭ طبيعتنه تماميله مغاير اوله‌رق، لطافت افاده‌يی بتون بتون اخلال ايتمدكجه زبانزد اولان تعبيرلرمزڭ يوزده بريني شعرده قوللانه‌مايز؛ قوللانديغمز تعبيرلری ده ياوزنه ويا تلفظ اصلی‌به تطبيق ايچون حروف وحركاتنده اختيار ايتديكمز امالات ايله بتون بتون شيوهٔ لساندن چيقارمغه محتاج اولورز . واصف گبی شعری استانبول شيوه‌سنه تطبيق ايتمك ايستيانلر « اولما صوقاق سپورگه‌سی قادين قادينجق اول »

يولنده‌كى اثرلرنده صرف تركجه اولان كلمه‌لرى بيله برچوق امالات وتغييرات ايله تركجه‌لكدن چيقارمغه مجبور اولمشلردر . اوجهتله بزده عادى لقرديى آنديره‌جق بر محاوره نظم اوله‌بيلمك عادتا محـال گورينور . نفعى شيوه‌سنده يازيله‌جق بر تياترونك ايسه اكانجه‌لگى مسخره‌لغنه منحصر قاله‌جغى معلومدر .

بحر طويل دينلان وَ سـائر اشعاردن تميزى يگرمى بش اوتوز وَبلكه قرق اللى مصراعده بر قافيه گتورمك وَياتعبير آخرله سوزى ممكن مرتبه قافيه‌سز نظم ايلمك خصوصندن عبارت اولان طرزى تياترودە قوللانمق قابلسه‌ده ، بونده‌ده ذاتاً شيوهٔ لسانه مغاير اولان حركات وسكنات عروضيه‌يه اتباع مجبوريتى ، ينه سوزى بتون عثمانلى اداسندن چيقاريور .

تركجه‌مزده برده افاعيل وتفاعيل قيدندن برى يازمق حسابى ديديگمز وزن موجود اوله‌رق ، ملى اشعارمز اوقاعده‌يه توفيق اولنمق لازم گله‌جگنده

شبهه یوق ایسه‌ده ، پارمق حسابیله سویلنیلان شیلرده عجم تقلیدی اولان آثاره نسبتله آهنك لطافت غایت آز اولدقدن بشقه او یول ، عامیانه مالایعنیلره مخصوص وَبناءً علیه اساسًا وزکالك عد اولندیغندن ، ادبیاتمزك بولندیغی درجه‌یه نسبتله جدّی براثر تحریرینه خدمت ایده‌بیلمك صلاحیتندن بریدر. حتی بو یولده نه‌قدر گوزل برشی یازلسه سامعه‌نك ائتلافسزلغی جهتیله ینه عامیانه گورینیور .

بو مقدماتدن آکلاشلدی ، که لسانك شمدیکی حالیله برابر موزون بر تیاترو تحریرینه امکان مساعد اولمیور . عجبا بو امکانسزلق ادبیاتمزجه نقیصه‌میدر ؟ بلکا قالورسه دگل .

شعر نه‌در ؟ کتابلرده «موزون ومقفا کلامدر» جمله‌سیله تعریف اولنیور . موزوندن مراد برکلامك عروضی وَهیچ اولمازسه آنك اصلی اولان ساکن ومتحرّك ترتیبنه توافقی ایسه بو قصر واطالهٔ ـ

حركاتده توازنه رعايت بر چوق لسانلرك وَازجمله
فرانسزجه‌نك اشعارنده وَحتى بزم «پارمق حسابى»
دينلان داستانلرده، فلانلرده موجود دگلدر.
قافيه ايسه السنهٔ قديمه‌نك على‌العموم وَ شمدى
سوپلنيلان لسانلرك اكثر آثار منظومه‌سنده يوقدر.
بوندن آكلاشيلور، كه شعر ايچون «موزون
ومقفـا» تعبيرى افرادينى جامع، اغيارينى مانع
بر تعريف اوله‌ماز.

حقيقت! اوميروسك داستانلرى سنه‌لرجه
حافظهٔ انامدن بشقه يازيله‌جق بر لوحه بوله‌مامش
ايكن الآن عينيله باقيدر. معلم اوّل آرسطونك آثار
حكميه‌سى مليونلرجه شاگردلر، شارحلر الندہ
طولاشمقده ايكن ينه بر طاقم اجزاسى ضياعدن
قورتيله‌مامش. اعظم معجزات الهيه اولان قرآن
كريمى ارباب انكار شعردن بشقه وصف ايده‌جك
برشى بوله‌مديغى‌ده معلومدر. بوحالده شعره آثار

حکمتدن پایدار اوله‌جق ــ حتی هدایتیاب حقیقت اوله‌میانلر نظرنده کلام الهی‌یه (حاشا) مشبه‌عد اولنه‌جق قدر مزیت ویرن مادّه ، ترتیب هجاده بر انتظام ایله بر قاچ کلمه‌ده بر ویا ایکی حروفك تکررندن عبارت عد اولنمق ، عالم انسانیتك ذوق بدایعنه بیوك بر نقیصه اسناد ایتمکدر .

بودرلو تعریفلرك قبولنی بر کلامك ، حتی عروضه مطابق اولوب اولمدیغنی آڭلامق ایچون تقطیعنه مجبور اولان ظاهر بینلره براقه‌لم‌ده ، وجدان حقیقت وفکر حکمتله مألوف اولانلرك بوبابده ایراد ایتدکلری تعریفلره باقه‌لم !

اعاظم اسلامدن حضرت مولانا شعری :

« از کرامات بلند اولیاست »
« اوّلین شعرست وآخر کیمیاست »

کلامیله وجناب نظامی‌ده شاعری :

« پیش وپسی بست صف کبریا »
« پس شعرا آمد وپیش انبیا »

اداسیله وصف ایدرلر . فقط اواوصافڭ جملهسیده شعر وشاعریت ایچون پك مقدّس مقاملردن. پك مبارك لسانلردن ایشدلمش بر رستایش مفخرتدر.

ارباب حکمت دخی طبیعتڭ ناطقهیه ویردیگی بو قسم افادهنڭ ماهیتجه نهقدر تحرّیات وتدقیقاته گیرشمش ایسه ـ کلیاتڭ تعریفنده درکار اولان استحاله جهتیله ـ صریح وواضح بر حد تعییننده اثبات عجز ایدرك ، شعر ناطقهٔ وجدان ویا لسان خیالدرگی، تشبیهات شاعرانهایله اکتفا ایتمشلردر .

بعض اصحاب مطالعه « بر سوز حسن مآل ومقالی جامع اولمق شرطیله ـ اساساً حقیقته مطابق ایسه ادیبانه ، حقیقته مشابه ایسه شاعرانهدر » دیرلرکه بوده شعره برحد بیان ایتمکله برابر، یالکز شعر دینلدیگی زمان برشاعرڭ وجداننده حاصل

اولان معنایی بر درجه‌یه قدر گوستره‌بیلور . (مقا-
لات شاعرانه‌ایچون حقیقته موافقت یرینه، حقیقته
مشابهت شرط اولدیغی پیش نظره آلنجه، عین
حقیقت اولان آیات کریمه وَاحادیث نبویه‌نك شعر
نوعندن اولمدیغی‌ده بالبداهه تحقق ایدر .)

زمانمزك تدقیقات فکریه‌سنجه تیاترولرك
یازیلیشنده ملتزم اولان، شعر وَیادها صحیح تعبیریله
وزن دگل، فکر شاعرانه‌در .

بوقاروده بالمناسبه سویلنشدك، که شکسپیر،
اویونلرینك اك مهملرنده بیله نظم آره‌سنه نثر
قارشدیرر. حال‌بوکه تیاتروده آنك استعمال ایتدیگی
شعر قافیه‌سز اولدیغندن بالطبع تنظیمنده نثره یقین
سهولت اولدیغی گبی، محاوره طرزینه‌ده عادی
سوز قدر مساعددر .

فرانسزلر یونان طورینك جمله‌دن زیاده طر-
فداری ایکن شعرلری افاعیل وتفاعیلدن بری اولمغله

برابر ، یالکز قافیه‌لی اولدیغندن طولانی محاوره‌یه
القا ایتدیکی صعوبت ، فرانسه ادباسی بیننده منظوم
تیاترو یازمق عادتنی رفع ایلمش کبیدر . ویقتور
هوغونك تیاترولرنده قاچ دانه منظوم وار ایسه
آنك نصفی قدرده منثور بولنور . منثورلرینك
مادّه‌جه اهمیت وجدیتی‌ده منظوملرندن آشاغی
دکلدر . کرك ویقتورهوغو وکرك زمانه‌نك سائر
ادباسی موزون تیاترولرنده طرز شعری **او**قدر
تبدیل ایلمشلردر ، که عباره‌لرك اکثریت اوزره
مصراع آره‌سنده کسیله‌کلدیکنه و اونده وبلکه
یکرمی‌ده بر کرّه قافیه ، خاتمهٔ کلامه تصادف
ایتدیرلمدیکنه نظراً دکلنلدیکی وقت منظوم
اولدیغنه احتمال ویرلمز .

بویله وزن وقافیه‌جه بزه نسبت قبول ایتمیه‌جك
برقاچ درلو سهولتلره مالك اولان قوملر ، تیاترونك
شاعرانه‌لکنی معنی وخیالاتنده آرایه‌رق ، نظم

یولندن ممکن اولدقجه تباعده چالیشورلر ایکن، بزده
حالا سلس بر حکایه تنظیمنه مساعد اولمیان شعر-
مزله منظوم تیاترو یازمغی التزام ایتمك ، لسانمزده
تیاترو یازلسون دیمك اولور .

تیاترولرك موزون اولمسندن کله‌جك محسناته
ایسه، لسانك شیوه‌سنده‌کی لطافت وَ خیالات شعر-
یه‌ده اولان قوّت مع زیادةٍ تقابل ایدر ظن ایدرم.

§

اویونك صورت تحریرنده مثلا (تاتارلر .
اللرنده‌کی قرباجلری آتسه‌لر قلعه‌لرمزك خندقلرینی
طولدیرر) وَیا (بر تاتار قاریسی آلتمش ارککمزه
مقابله ایدیور) کبی صرف مبالغه ایچون یازلمش
عد اولنه‌جق شیلر گوزینور . حال بوکه بونلرك
برنجیسی محمد خوارزمشاهك لساننده‌ن چیقمش
سوزلردن وَایکنجیسی تاریخلرك اتفاق ایلدیگی
روایتلردندر .

سیف الدینك دشمن قارشوسنده پادشاه اردوسندن آیرلمق گبی بر خیانتی یالگز آتنه قورباج اولدیغیچون ارتکاب ایتمسی‌ده عقله پك بعید گورینور . احتمال كه خائنك حرکتنه بشقه سببلر واردر . فقط تاریخلرك افادهسنه گوره سیف الدینك اختلافه گوستردیگی بهانه . آت مسئلهسی اولدیغندن ، اوقدر واهی بر مادّدی حرکتك سبب اصلیسنی ستر ایچون میدانه قویمقدن حیا ایتمین بر آدم . اویله مناسبتسز بر سبب ایچون ارتکاب خیانتدن‌ده چکنمیه‌جگنه نظراً . بو خصوصده روایت تاریخیه یرینه خیالی بر وقعه ترتیبنه لزوم گورمدم .

بوقدر افاداتی اختیارم بعض نوظهور فکرلره اتباعاً اثر عاجزانه‌می اسرار استغراب خلقه بگندیرمك ایچون دگلدر . یالگز جلالك دوچار اوله‌بیله‌جگی مؤاخذه‌لر حقنده خاطرمه گلان برقاچ مؤاخذه‌یی

بیان ایتمك استدم . گورهمدیگم ویا آڭلایهمدیغم قصورلریچون ینه اصحاب مطالعهنڭ مروّت خطا پوشانهلرینی استدعایه مجبورم .

نامق کمال

میدیللی ۱۳۰۰

تمّ

مطبعهٔ ابو الضیا

3 1761 08119484 7